

Giu visuvisuna

Portions of the Holy Bible in the Kakabai language of Papua
New Guinea

Giu visuvisuna
Portions of the Holy Bible in the Kakabai language of Papua New Guinea
Buk Baibel long tokples Kakabai long Niugini

copyright © 2010-2023 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kakabai

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2023-10-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 12 Oct 2023 from source files dated 11 Oct 2023
8614ef9e-7279-5fda-a20a-4c1b45b2f51a

Contents

Metiu	1
Mak	53
Luk	86
Diyon	137
Giugiukamaḡedi edi Kauwa	175
GLO	226

METIU **Giu visuvisuna i gilumi** **Lainuwanega**

Met giu visuvisuna i gilumi bi i giu te Yesu tana taunana tauwaiyawasana, Maimaituwa taugiuwatana lisidimo i giugiuwapaena luvanemo i tubuḡa. Yesu tana Diu nopodimo i tubuḡa bi Met i gilumana ba mote Diu taudiḡa aubaidi bi dobumo lava matabudi aubaidi tauwaiyawasana i tubuḡa. Bi Yesu bai i voivoiyedina taudidi Met i gilumi watedi mai Yesu ena tubuḡa i gilumiwata, bainewa ena kabulu i gilumiwata, laulubu bainewa i nawaena i gilumiwata bi Galilimo ena noya ba bainewa i lauguguya, i wailovelove bi lava i waiyawasanidina matabudi i gilumi kauwedi.

Bi ena noya damodamodimo tana Galili dobuna i gose bi i nawana Yelusalemmo ḡome kaka sai peki bi pekimo ya kenamoito munaḡana matabudi Met i gilumi kauwedi. Niga bukana noponemo ya giugiuwedana ba Yesu tana taunana tauwailovelove visuvisu guletina. Tana waiḡake banidi ya giugiu waiipoipo kauwedi. Tana ena lauguguya Olip oyana dabanemo ya wai loveloveda te mabai Maimaituwa ena waibada noponemo sa miyamiyana ba banidi sa kamaḡatidi. Met ena buka damonemo ba Yesu ya giugiuweda te tana mote kaka ima goseda eete laḡan damonemo ya tava.

*Yesu itaitana bi waḡawaḡana isedi
(Luk 3:23-38)*

¹ Yesu Keliso ena magumagula ba niga taudidi: Tana ba Ḡalibona Deivida damnemo i tubuḡa, bi Deivida ba Eiblaḡam damnemo i tubuḡa. ² Bi Eiblaḡam natuna ba Aisik, bi Aisik natuna ba Deikap. Bi Deikap natunatuna ba Diuda matasitasina. ³ Bi Diuda natunatuna ba Peles bi Sela, bi tinedi ba Tama. Bi Peles natuna ba Eslon, bi Eslon natuna ba Lam, ⁴ bi Lam natuna ba Aminadab, bi Aminadab natuna ba Nason, bi Nason natuna ba Salmon, ⁵ bi Salmon natuna ba Boas, bi Boas tinana ba Leḡeb. Bi Boas natuna ba Obedi, bi Obedi tinana ba Luti. Bi Obedi natuna ba Diyesi. ⁶ Bi Diyesi natuna ba Ḡalibona Deivida.

Deivida natuna ba Solomon bi Solomon tinana mba Uliya ena vesala. ⁷ Bi Solomon natuna ba Leḡobom, bi Leḡobom natuna ba Abida, bi Abida natuna ba Asa. ⁸ Bi Asa natuna ba Deḡosafet, bi Deḡosafet natuna ba Diyolam, bi Diyolam natuna ba Usaiya. ⁹ Bi Usaiya natuna ba Diyotam, bi Diyotam natuna ba Eiḡes, bi Eiḡes natuna ba Esekaiya. ¹⁰ Bi Esekaiya natuna ba Manasi, bi Manasi natuna ba Amon, bi Amon natuna ba Diyosaiya. ¹¹ Bi Diyosaiya natuna ba Dekonaiya matasitasina. Tedi edi laḡannmo Israeḡ lavedi matabudi a pani nawedi Babilonmo te ḡome a miya.

¹² Babilonmo a miyamiya bi Dekonaiya natuna Seyatel i tubuḡa. Bi Seyatel natuna ba Selubabel. ¹³ Bi Selubabel natuna ba Abiuda, bi Abiuda natuna ba Eliyakim, bi Eliyakim natuna ba Aso. ¹⁴ Bi Aso natuna ba Sadok, bi Sadok natuna ba Akim, bi Akim natuna ba Eliuda. ¹⁵ Bi Eliuda natuna ba Eliyesa, bi Eliyesa natuna ba Matan, bi Matan natuna ba Deikap, ¹⁶ bi Deikap natuna ba Diyosep. Bi Diyosep ba Meli mwanena. Meli, tana Yesu Keliso i bewa.

¹⁷ Niga tubulelesina ba wapana 14 nove Eiblaḡam lisinemo te i saḡa Deivida lisinemo. Bi Deivida lisinemo te a nawedina Babilon biliwelokonemo ba kota tubulelesa wapana 14. Babilonmo te i saḡa Yesu Keliso ena laḡannimo kota mainana wapana 14.

*Yesu Keliso ena tubuḡa
(Luk 2:1-7)*

¹⁸ Yesu Keliso muliḡa kaka i tubuḡana, bi dolinemo kauwa niga mainana i tubuḡa: Yesu tinana Meli tana Diyosep i waitaue. Bi muliḡa kaka a miya labuna bi lava a kita te Meli i bwaga, tana Aluwa Waiyawemo i bwaga. ¹⁹ Meli mwanena Diyosep ba didimana lavana. Bi mote i ḡoye te lava matedimo maso Meli i voiye te i waitunimayaḡa, taunana aubaina noponemo waigose i noḡoti.

²⁰ Diyosep mainana i wainuwanogonoḡota ba Bada ena aneya laubonimo lisenemo i laumaḡata bi i giuwena gado, “Diyosep, Deivida natuna, mote kuma naila, Meli kwa vai te tam mwanem, banina Meli ba Aluwa Waiyawa ena ḡailisimo i bwaga. ²¹ Tana kaka gomana olotona ya bewa bi tam kwai isana Yesu, banina tana ena lava kaka edi gebogebomo yai yawasanidi.”

²² Niga kauwidi matabudi ba Bada wala taugiuwatana lisenemo i giugiuwena mainana a tubuḡa: Taugiuwatana niga mainana i giu,

²³ “Totopa kaka ya bwaga bi gomana olotona ya bewa, bi sai isana Imanuwel.”*

Isa Imanuwel banina “Maimaituwa tada vaiteda.”

²⁴ Laḡannemo Diyosep i kenakena moito, ba Bada ena aneya bai i giugiuwena mainana i voiye, tana Meli i vai te mwanena. ²⁵ Diyosep Meli vaitena mote tubuḡa ai ḡemoti, eete Meli gomana olotona i bewa. Bi Diyosep mba gomenina i wai isana “Yesu.”

2

Nuwayuyauya lavedi Yesu a vakita

¹ Ḡalibona Alodi ena laḡannimo, Diudiya noponemo Betliḡem malagainemo Yesu i tubuḡa. Mulinemo nuwayuyauya lavedi suwala ena anilovotava yawaninaḡa a nato Yelusalemmo. ² Bi ai talana gado, “Gomana ḡaubona Diu edi ḡalibona bamo ḡome i tubuḡa? Tama suwala ena anilovotavamo, gomana ena kipola ke kita te lauduneyena aubaina ke nato.”

³ Laḡannemo Ḡalibona Alodi niga giuna i vaivaiye, ba nuwana i yapuyapu. Bi lava matabudi Yelusalemmo kota mainana. ⁴ Mba ḡome tana pilisi edi babada bi waigake tauwailovelovena matabudi i waigemotidi bi i waitalayedina gado, “Keliso bamo ḡome ya tubuḡa?” ⁵ Bi tedi giu ai munena gado, “Diudiya noponemo Betliḡem malagainemo ya tubuḡa.” Banina taugiuwatana i gilugilumina ba niga mainana,

⁶ “Tam Betliḡem Diudiya dobunemo,
tam mote malagai yababa,

Banina temi Betliḡem lavemi nopomimo kaka ḡemota ya tubuḡa,
bi tana kaka yai bada bi egu lava Israel ya labedi.”

⁷ Ḡome Alodi nuwayuyauya lavedi kandavonemo i waigemotidi bi i waitala kaukauwedi te bai sauginemo kipola i laumaḡata te a kita. ⁸ Ḡalibona nuwayuyauya lavedi i giukamaḡedi te sa nawa Betliḡemmo bi i giuwedina gado, “Ko nawa bi koi tavutavu kauwa te mba gomenina ko banavi. Laḡannemo, kona banavina ba ko tava munaḡa te ko giuwegu te tagu kota ya nawa bi ya lauduneye.”

⁹ Tedi ḡalibona ena giu a vaiye mulinemo ba nawa ai tubu. Bi kipolina a kitakitana taunana a vawata, eete bamo gomana i tubutubuḡanemo ḡome kipola i vamoito. ¹⁰ Laḡannemo kipolina a kitakita, ba ai nuwavisu gulata. ¹¹ Bi vanuwemo a tavatava, ba gomana matinana Meli a kitedi. Ḡome tuwapekedi ai tupagwaligedi bi gomana a lauduneye. Tedi edi puyo a kaikamaḡedi bi gomana a puyona ba goldimo, piupiumo bi Maelamo.* ¹² Mba kauwina mulinemo Maimaituwa laubonimo nuwayuyauya lavedi i giuwedi te mote sima munaḡa Alodi lisenemo. Taunana aubaina tedi eta ḡesauna a kaiwata te a munaḡa edi dobumo.

* **1:23:** Isa Imanuwel banina ba Maimaituwa tada vaiteda. * **2:11:** Maela ba kai bwadina panepanena, maiina dididiga.

Diyosep bi Meli gomana a bewa bi a naila a nawa Idip

¹³ Nuwayuyauya lavedi a nawanawa mulidimo, Bada ena aneya laubonimo Diyosep lisinemo i laumaḡata bi i giuwena gado, “Kwa moito, gomana kwa bewa bi tinana vaitena ko naila ko nawa Idip. Bi ḡome ko miyamiyana eete laḡannemo yà giuwemina kaka ko munaḡa, banina ba Alodi gomana ya tavutavuḡe te yai peki.”

¹⁴ Kamaina bi Diyosep i miya moito, gomana i bewa bi tinana vaitena dudubalemo malagai a gose bi a nawana Idip. ¹⁵ Bi tedi Idipmo a miyamiyana eete Alodi i peki. Niga kauwina ba Bada wala taugiuwatana i giugiuwena mainana i tubuḡa. Taugiuwatana i giuna gado, “Natugu Idipmo i miyamiya bi e kapotiyovo.”†

¹⁶ Bi laḡannemo Alodi i kita te nuwayuyauya lavedi mote lisinemo a tava munaḡa ba edi giu i noḡoti bi nuwana i medi gulata. Taunana aubaina, tauwaiḡaviya i giukamaḡedi te Betliḡem bi diyadiyana malagaidi matabudi nopodimo, libilibi ololotodi edi kwalabu labu bi i yovoyovona matabudi sai pekidi. Niga kauwina a voyena ba, mba laḡannemo nuwayuyauya lavedi kipola a kita bi Alodi a giugiuwena i noḡoti waitete te a kaiyovuḡe taunana aubaina ḡaviḡaviyidi i giukamaḡedi te libilibi ololotodi matabudi sai pekidi. ¹⁷ Te taugiuwatana Delimaiya wala bai i giugiuwena mainana i tubuḡa. Tana i giuna gado,

¹⁸ “Lama malagainemo, lava peki saledi a salesaleyedi ba edi nuwaboya i dididiga gulata.

Leitsel natunatuna ya ḡabegābedi, banina natunatuna matabudi a peki kovi bi tana mote ḡemoḡemotina te sai nuwauba.”‡

Diyosep bi Meli natudi vaitena a munaḡa Nasalet

¹⁹ Alodi i peki mulinemo ba Idipmo Bada ena aneya laubonimo Diyosep lisinemo i laumaḡata ²⁰ bi i giuwena gado, “Kwa moito, gomana matinana kwai dolidi bi ko munaḡa Israeḡ dobnemo. Banina tedi mabai gomana waipekina a ḡoyeḡoyena, ba lavedi a peki kovi.”

²¹ Kamaina bi Diyosep gomana matinana i waidolidi te a munamunaḡa Israeḡ dobnemo. ²² Bi i vaiye te Akilas tamana Alodi gabuna i vai te Diudiya plovinsna i waiwaibadaye, ba Diyosep ḡome nawa i naila. Bi aneya laubonimo Diyosep i giuwe te ya nawa Galili plovinsnemo. ²³ Kamaina bi tedi a nawa Nasalet malagainemo a miya. Bi Taugiuwatana wala bai a giugiuwena mainana i tubuḡa, “Te tana sai isana Nasalet lavana.”

3

Diyoni taुकabulu Yesu ena eta i yawasi

(Mak 1:1-8, Luk 3:1-18, Dyn 1:19-28)

¹ Mba laḡandimo Diyon taुकabulu Diudiya plovinsnemo i tava bi kalakalalemo i laulauguguya. ² Tana i laulauguguyana gado, “Emi noḡota ko vitedi bi emi gebogebo ko kuvesidi, banina Mala ena waibada kaikana i tava.”* ³ Taugiuwatana Aisaiya wala Diyon taुकabulu i giugiuwatana gado,

“Lava kalakalalemo ya binabinauna gado,

‘Bada ena eta ko yawasi
bi ko kadidimani.”

⁴ Diyon ena gala ba kamelo kapalina vatuvatulina i kotekote. Bi ena tagilolo ba ḡamoḡamo kwapina bi kanaya ba kapau bi iwavi. ⁵ Lava wapewapedi Yelusalemḡa, Diudiya plovinsna bi Diyodan dobnemo lavedi matabudi a tava Diyon lisinemo. ⁶ ḡome edi gebogebo matabudi a kuvesidi bi tana Diyodan gaubinemo i kabuludi.

† 2:15: Ose 11:1 ‡ 2:18: Delimaiya 31:15 * 3:2: Met 4:17, Mak 1:15

⁷ Bi laḡannemo Diyon lava i kakabuludi bi i kita te ḡome Palisi bi Sadisi wapewapedi a natonato ba niga mainana i giuwedi, “Temi mwata salama natunatuna! Temi aiyai i giuwemi te Maimaituwa ena kovoḡa ya natonatona ko vola kamaḡe? ⁸ Kona laulaukuvasana ba miyamiyana ko miyae te ta kita bi ta sibe. ⁹ Bi mote komai noḡota bi koma giu gado, ‘Tama Eiblaḡam ena tubulelesa, taunana aubaina mote bai gebogebona kaka lisimaimo ima tubuḡa.’ Yà giugiuwemi te Maimaituwa ba ḡemoḡemotina niga ḡakimidimo Eiblaḡam ena tubulelesa yai tubudi. ¹⁰ Maimaituwa kaikana kai lamlamdimo ḡadivi i sako te bamo kaidi mote sima votavota kauwa ba matabudi ya oi kamakamaḡedi, ya douḡavuḡavukidi bi kaimo yai kalaḡosedi.

¹¹ “Tagu gaubemo yà kakabulumi te ko sibe te kaikana kona laukuvasa. Bi lava muliguḡa ya natonatona ba i saḡa gulatana kaka tagu. Bi tagu mote yà visu te ena kaḡesuma yà avala. Tana kaka Aluwa Waiyawemo bi kaimo ya kabulumi. ¹² Tana kaka lava visuvisudi bi gebogebodi ya dailidina maibena lava laisi ya tututuna. Bi yavalemo ya ḡini te kwapidi ya suve waipaipailidi tabudimo sa nawa bi banidiḡa sa kena. Tana laisi banidiḡa ya legaudi te ena vanuwemo ya sivudi bi kwapidi kai kalakalati nonoḡinemo yai naḡasa nawedi.”

Diyon Yesu i kabulu

(Mak 1:9-11, Luk 3:21-22, Dyn 1:29-34)

¹³ Kamaina bi Yesu Galiliḡa i nato Diyoudan gaubinemo, te Diyon Yesu ya kabulu. ¹⁴ Diyon i ḡoyeḡoye te Yesu ena noḡota maso i vitale bi i giuwena gado, “Tam maso tagu kuna kabulugu. Bi geḡa te tam kuna natona tagu lisigumo.” ¹⁵ Bi Yesu Diyon ena giu i waimunena gado, “Geḡa, mba kamaina. Niga ba Maimaituwa ena ḡowana, kamaina te didimana kauwidi matabudi ta voyiedi te Maimaituwa ena waiyawasana ta kamaḡati.” Ḣome ba Diyon i waianina.

¹⁶ Kamaina bi Diyon Yesu i kabulu bi i lovolovotava ba mala i nuwawasa. Mba taunana te Maimaituwa Aluwina i yovona dabanemo maibena gabubu. ¹⁷ Bi kalina malaḡa i yovona gado, “Niga taunana tagu natugu nuwagu tauvaina, yà wainuwavisuye.”†

4

Yesu ena laulubu

(Mak 1:12-13, Luk 4:1-13)

¹ Kamaina bi Aluwa Waiyawa Yesu i waidoli nawe kalakalalelemo te Seitan Yesu yai laulubu. ² Yesu ḡome, suwala 40 bi dudubala 40 i udi, mulinemo ba kani i peki. ³ Tauwailaulubu Yesu lisinemo i tava bi i giuwena gado, “Bamoda tam Maimaituwa Natuna, ba niga ḡakimidi kwa giuwedi te saila buledi.” ⁴ Bi Yesu ena giu i waimunena gado, “Gilugilumina wadubonemo niga mainana i giu: ‘Lava mote buledi taunaḡa yasinemo ima miya, bi Maimaituwa giunemo ya miya.’”

⁵ Ḣome te Seitan Yesu i waidoli nawe Yelusalem, taun dididiga waiwaiyawinemo bi Maimaituwa ena vanuwa dabaotinemo i giuwe te i moito. ⁶ Bi i giuwena gado, “Bamoda tam Maimaituwa Natuna, ba taumḡa kwai ḡiutaluim, banina gilugilumina wadubonemo niga mainana i giu:

‘Maimaituwa ena aneya ya giukamaḡedi te tam sa labem,
bi nimedimo sa kamotim te ḡakimemo mote kaḡem kumai kelo.’”

⁷ Yesu, Seitan ena giu i waimunena gado, “Gilugilumina wadubonemo kota niga mainana i giu.”

“Bada, em Maimaituwa mote kumai laulubu.”

† 3:17: Mak 1:11

⁸ Ĝome Seitan, Yesu i waidoli nawe oya lofalofana daba otinemo bi dobu matabuna ena waiguyau wainuwawaivaidi matabudi Yesu i wailove ⁹ bi i giuwena gado, “Bamoda tam kwa lauduneyeguna ba niga mwalidi matabudi yà vitem.”

¹⁰ Bi Yesu giu i waimunena gado, “Seitan, ku nawa tabummo banina, gilugilumina wadubonemo niga mainana i giu:

‘Bada, em Maimaituwa taunaĝa kwa lauduneye bi aubaina kwa noya.”

¹¹ Ĝome Seitan Yesu i gose kamaĝe bi aneya a yovo te a sagu.

Yesu ena noya Galilimo i waitubu

(Mak 1:14-15, Luk 4:14-15)

¹² Laĝannemo Yesu i vaiye te Diyon biliwelokomo a sako nawe ba tana i munaĝa Galili dobonemo. ¹³ Tana Nasalet i gose bi i nawa Kapeniyammo i miya. Kapeniyam ba Galili topana diyanemo, dobu Sebulun bi Naptali nopodimo. ¹⁴ Niga ba taugiuwatana Aisaiya bai i giugiuwena mainana i tubuĝa. Tana i giuna gado,

¹⁵ “Dobu Sebulun bi Naptali ba Galili topana etana diyanaĝa.

Dobuna Galili ba eteni lavedi edi animiya.

¹⁶ Bi lava mabai waidudubalemo sa miyamiyana, kaka yanayana dididiga sa kita.

Tedi mabai peki boimatuwinemo sa miyamiyana

kaka yanayana ya laiyanedi.”

¹⁷ Mba sauginemo te noke i nawana ba Yesu lauguguya i waitubuna gado, “Emi gebogebo ko kuvesidi, banina Maimaituwa ena waibada kaikana nuwana tava.”

Yesu ena tauwaikaiwatana 4 i gei vinedi

(Mak 1:16-20, Luk 5:1-11)

¹⁸ Yesu Galili topana diyanaĝa i nawanawa ba olooloto labu i kitedi, Saimon a waiisana Pita bi tasina Endulu. Tedi topamo a gomogomo, banina tedi taugomogomo.

¹⁹ Ĝome Yesu i giuwedina gado, “Ko nato, ko kaiwatagu bi yài lovelovemi te lava ko konedi.” ²⁰ Noi taunana te edi gomo a gosedi bi Yesu a kaiwata.

²¹ Ĝome a modina a nawanawa ba kota olooloto labu i kitedi, Diyemesi bi tasina Diyon, tedi ba Diyebedi natunatuna. Tedi tamedi Diyebedi vaitena wagamo a miya bi edi gomo a kakavisuvisudi. Bi Yesu i giuwedina gado, “Ko nato, ko kaiwatagu.” ²² Noi taunana te tamedi bi edi waga a gose kamaĝedi bi Yesu a kaiwata.

Yesu lava sidesidedi i waiyawasanidi

(Mak 1:32-39, Luk 4:40-44)

²³ Yesu Galili dobuna noponaĝa i nawa bi bolu vanuwidiĝa i waiwailovelo bi Maimaituwa ena waibada giuna visuvisuna i laulauguguyae. Bi lava edi sida tabudi bi tabudi a legalegudina i waiyawasanidi. ²⁴ Bi Yesu giuna Sailiya dobuna i nawa yaĝosi, bi ĝome lava edi sida tabudi bi tabudi a tavaitedi Yesu lisinemo. Lava ĝesaudi yavi nananakidi a legalegudina, ĝesaudi aluwa gebogebodi a sunesuneidina bi ĝesaudi kaĝenuwakududi, matabudi i waiyawasanidi. ²⁵ Bi lava kumdi Galiliĝa, Dekapolisĝa, Yelusalemĝa, Diudiyaĝa, Diyoudan bi noi nevana lavedi a tavatavana vaitedi Yesu a kaiwata.

5

Yesu oya dabanemo i lauguguya

(Luk 6:20-23)

¹ Laĝannemo Yesu lava kumdi i kitekitedi, ba tana i saĝa i nawa oya dabanemo bi i miyatulu. Ĝome ena tauwaikaiwatana lisinemo a tava ² bi wailovelovedi i waitubuna gado,

³ “Temi mabai nuwemi tabutabunemo Maimaituwa ena waibada ko ĝoyeĝoyena ba koi nuwavisu,

banina temi kaka Mala ena waibada ya yovo bi yai badayemi.

⁴ Temi mabai nuwemi tabutabunemo yawasana aubaina ko gabaḡabana ba koi nuwavisu,

banina temi kaka Maimaituwa yai nuwaubemi.*

⁵ Temi mabai ḡaubo munaḡemo ko miyamiyana ba koi nuwavisu, banina temi kaka dobu matabuna koi taniwagaye.

⁶ Temi mabai didimana ko ḡoyeḡoyena Maimaituwa kaka emi ḡowana ya vitemi.†

⁷ Temi mabai lava taulaunuwatoyedi ba koi nuwavisu, banina temi kaka Maimaituwa ya launuwatoyemi.

⁸ Temi mabai nopomi kakasabusabudi ba koi nuwavisu, banina temi kaka Maimaituwa ko kita.

⁹ Temi mabai nuwauba tauvoyena ba koi nuwavisu, banina temi kaka Maimaituwa yai kawa natunemi.

¹⁰ Temi mabai didimana ko voivoiye bi lava sa laulaukivigeboḡoyemina ba koi nuwavisu,

banina Mala ena waibada kaka ya yovo bi temi yai badayemi.

¹¹ “Temi mabai lava sa giu waiyovoyovomi, sa laukivigeboḡoyemi bi giu kaikaiyovudimo sa waiwavumi, banina temi tagu taukaiwatagu ba koi nuwavisu. ¹² Temi koi nuwavisu bi ko yasisi, banina emi mai'ia dididiga malamo ya kenakena. Bi ko sibe te lava ḡesaudi wala mainana taugiuwatana a laulaukivigeboḡoyedi.

Soliti bi yana lautaulalana

(Mak 9:50, Luk 14:34-35)

¹³ “Temi ba maibena lava edi soliti. Bamoda soliti dinina i kovina, ba bainewa ko voiye bi yaila soliti munaḡa? Kamaina te mba solitina i geboḡebo, te lava kaka sa pwalage bi sa vawaidoḡadoḡa.‡

(Mak 4:21, Luk 11:33)

¹⁴ “Temi ba maibena yanayana dobu lavedi lisidimo. Laḡannemo oya dabanemo taun a ḡalana ba mote ḡemoḡemotina ima kandavona. ¹⁵ Kauwina ḡemotina lava mote lampa ima gabu bi gulewa dibunemo ima sako nawe, geḡa te tana lampa ya gabu te ena animoitomo yai moito te vanuwa noponemo lava matabudi ya laiyanedi.§ ¹⁶ Temi kota mainana kauwa visuvisudi ko voyedi te lava sa kitemi bi Tamemi malamo isana sa kasaḡesaḡe.

Waiḡake wailovelovena

¹⁷ “Komai noḡota bena tagu e natona ba Mousis ena waiḡake bi taugiuwatana edi wailovelove yaḡa kaikamaḡedi. Tagu e natona ba waiḡake banidi ya kamaḡatidi.

¹⁸ Ya giugiu kauwemi te mala bi dobu sa launeḡaneḡa bi waiḡake ḡemota mote ima launeḡaneḡa eete waiḡake bai i giugiuwedina matabudi sa tubuḡa. ¹⁹ Taunana aubaina, tam aiyai waiḡake ḡaubo otina kwa noḡoti waiubauba bi kwa waikatikotona, mba em lava kwa wailovedi te mainana sa voiye, tam kaka Mala ena waibada noponemo sa kita kamaḡem. Bi tam aiyai waiḡake kwa vovoteyateyaedina ba lava kwai lovelovedi te tedi kota sa voteyateya, bi tam kaka Mala ena waibada noponemo sa sako saḡem. ²⁰ Bi ya giugiuwemi, emi yawasana ko kadidimani kauwedi, bi mote koma voiye maibena Palisi bi waiḡake tauwailovelovena. Tedi ta kitekitedi te bena didimana lavedi bi nopodi ba geboḡebo i wanavu. Bamoda temi mainana ko voyena ba mote kaka Mala ena waibada noponemo koma solasaḡa.

Waipeki giuna

* 5:4: Ais 61:2 † 5:6: Ais 55:1,2 ‡ 5:13: Mak 9:50 § 5:15: Mak 4:21

21 “Temi kona vaiye te wala waiḡake i giuna gado, ‘Mote kumai peki. Aiyai bi lava i waipekina, tana kaka etalemo ya moito.’ 22 Bi geḡa te tagu niganana yà giugiuwemi te tam aiyai em tau lisinemo kuna medina, tam kaka sa etalem. Bi tam aiyai te em tau kuna giu waigebogebona ba tam yaḡolo etala dididiginemo kwa moito. Bi bamoda tam aiyai em tau kuna giu waibu'ubu'uina, ba tam kwai laba te kwa nawana iyoyoḡamo.

23 “Bamoda em puyo kuna natome Oltemo Maimaituwa vitena aubaina, bi ḡome kuna noḡoti te em tau vaitena modomimo gebogebo ya kenakena, 24 ba em puyo Olta diyanemo kwa gose. Bi kwa munaḡa te em tau vaitena mba pilipilina ko gei kadidimani, kaka kwa nato munaḡa te em puyo Maimaituwa kwa vite. 25 Bamoda lava aiyai tam ya nawemna etala aubaina, kamaina te etamo em gebogebo kwa kadidimani makaiye, te taulauetala nimanemo mote ima sakom. Banina taulauetala kaka tauwaipanipani nimanemo ya sakom te ya nawemna biliwelokomo. 26 Bi yà giugiu kauwem te tam kaka biliwelokomo kwa miyamiyana, eete kwai maii'a kovi kaka kwa potiyovo.

Vawaidoḡa ena giugiu

27 “Temi kona vaiye te wala waiḡake i giuna gado, ‘Mwanem mote kuma vawaidoḡa.’ 28 Geḡa te tagu niganana yà giugiuwemi, te tam aiyai bi waivini ḡesauna kuna kita bi nopommo kuna elawena, ba tam kaikana mwanem kuna vawaidoḡa. 29 Bamoda matam kataiyammo i voyiem te gebogebo kwa voivoiye, ba kamaina te kwa ḡivoi kamaḡe bi kwa pwalage. I visu te matam ḡemota bi malamo kwa solasaḡa, kaka tubuḡim matabuna sa pwalage nawena iyoyoḡamo.** 30 Bi bamoda nima kataiyam i voyiem te gebogebo kuna voyiyena, ba kamaina te kwa bwali ḡavuki te kwa pwalage. I visu te nimam ḡemota bi malamo kwa solasaḡa, kaka tubuḡim matabuna sa pwalage nawena iyoyoḡamo.††

Waigose ena giugiu

31 “Temi kona vaiye te wala waiḡake i giuna gado, ‘Oloto waigose ya ḡoyena, ba kamaina te waigose pepana mwanena ya vite.’ 32 Bi geḡa te niganana yà giugiuwemi te oloto mwanena mote ima gose. Bamoda i voyiyena ba mwanena ya vavawaidoḡa bi waivini ena waimatawapamo kaka mwanena ya voiye te ya gose. Bi aiyai olotona mba waivinina gosegosenana i naḡina, ba vawaidoḡa ya voivoiye.‡‡

Giuwapa ena giugiu

33 “Temi kona vaiye te wala waiḡake i giuna gado, ‘Bamoda Bada isanemo kuna giuwapana ba kamaina te kwa voiye.’ 34 Bi geḡa te, tagu niganana yà giugiuwemi te mote bai isanemo koma giuwapa. Mote mala isanemo, banina mba ba Maimaituwa ena animiya,§§ 35 ee mote dobu isanemo, banina mba ba Maimaituwa kaḡetabana ani waigwaliḡena. Bi mote Yelusalem isanemo, banina mba ba ***Ḡalibona Dididiga ena malagai. 36 Bi kota kunummo mote kuma giuwapa, banina tam mote ḡemoḡemotina te dabam kuma voiye te ima duba ee ima poti. 37 Taunana aubaina temi koi aninana, ba kamaina te koi anina ota. Bi kona dabokana ba, kamaina te ko daboka ota. Bi giu ḡesaudi ko vatodina, mba Seitan lisinaḡa sa natonato.

Laubiwa ena giugiu

(Luk 6:27-36)

38 “Temi kona vaiye te wala waiḡake i giuna gado, ‘Bamoda em tau matam i ḡivoina, kamaina te tana matana kwa ḡivoi. Bi em tau mwakam i waidoulosina, kamaina te tam tana mwakana kwai doulosi.’ 39 Bi geḡa te tagu niganana yà giugiuwemi, te gebogebo lavana bai lisimmo i voiye waigebona, mote kuma laubiwa. Bamoda

** 5:29: Met 18:9, Mak 9:47 †† 5:30: Met 18:8, Mak 9:43 ‡‡ 5:32: Met 19:9, Mak 10:11,12 §§ 5:34: Met 23:22 *** 5:35: Maimaituwa

aiyai gadigadimmo i talaḡana, ba kota gadigadim ḡesaunemo ya talaḡa. ⁴⁰ Bamoda aiyai i etaetalem bi em kwama dibunemo anikote i vaina, ba kamaina te em kwama dabanemo anikote vaitena kwa vite! ⁴¹ Bamoda tauwaiḡaviya ya egelim te ena ḡonaḡona kwa avala bi ko nawa palata i sakosakonemo, ba mba mainana manekina lofana kota kwa nawae kaka kwa gose.††† ⁴² Aiyai bi bai lisimmo i waibaḡayena, ba kamaina te kwa vite bi mote kuma nuwevi.

Emi ḡaviya ko ḡoyedi

⁴³ “Temi kona vaiye te wala waiḡake i giuna gado, ‘Em tau diyammo taumiya khwa ḡoe bi em ḡaviya kwa daboke.’ ⁴⁴ Bi geḡa te niganana yà giugiuwemi te emi ḡaviya ko ḡoyedi, bi mabai sa laulaukivi gebogeboyemina aubaidi ko laupali, ⁴⁵ mba mainana ko voiyena kaka Tamemi malamo yai kawa natunemi. Tana suwala ya giugiukamaḡe yovoḡe visuvisu bi gebogebo lavedi lisidimo. Bi nabu ya giugiukamaḡe yovoḡe didimana bi mote didimana lavedi lisidimo. ⁴⁶ Bamoda tedi mabai sa ḡoyeḡoyemna taudiḡa kwa ḡoyedina ba bai mai'ina kaka kwa vai? Geḡa ota! Takis taulaitupana ba edi lava taudiḡa sa ḡoyeḡoyedi bi edi gaviya sa dabodabokedi. ⁴⁷ Bamoda em dam lavedi taudiḡa kwai ebonedina, mba kauwa visuvisuna kwa voivoiye, lava ḡesaudi lisidimo? Lava waisumaḡageḡedi mainana sa voivoiye. ⁴⁸ Taunana aubaina, temi kota emi ḡaviya ko ḡoyedi bi emi yawasana sa visu bi sa didimana maibena Tamemi malamo.”†††

6

Lava malumaluwabina saguna

¹ “Laḡannemo waisagu kauwidi ko voiyedina ba koi kita kauwa te mote lava matedimo koma voiyedi. Bamoda mainana ko voiyena ba emi maii'a malamo Tamemi lisinemo mote koma vai. ² Taunana aubaina, laḡannemo lava malumaluwabina kona saguna ba mote koma nuwasageḡe bi bwagigi koma suvedi, maibena lava kaikaiyovudi edi kauwa. Tedi bolu vanuwidimo bi eta nananakidimo sa voiyedi te bena lava sa soveyedi. Giukauwa yà giugiuwemi te mba lavedi edi mai'ia kaikana sa vaivai. ³ Bi laḡannemo lava malumaluwabina kona saguna ba mote aiyai diyemimo ima sibe,* ⁴ bi emi vite ba kandavonemo ko voiyede. Tamemi i kitemi te bai kandavonemo kona voiyena ba tana kaka emi maii'a ya vitemi.”

Pali wailovelovena (Luk 11:1-4)

⁵ “Laḡannemo ko laupalina ba mote mai lava kaikaiyovudi sa laulaupalina mainana, tedi sa ḡoyeḡoye te bolu vanuwidimo bi eta nananakidimo sa moito nawa bi sa laupali te lava sa kitedi. Giukauwa yà giugiuwemi te mba lavedi edi maii'a kaikana a vai. ⁶ Bi laḡannemo pali ko ḡoyena, ba ko nawa emi vanuwemo, mataetina ko gudu bi Tamemi miyamiya waidavonina lisinemo ko laupali. Tamemi i sibemi bai kandavonemo ko voivoiyena kaka emi maii'a ya vitemi.

⁷ “Bi laḡannemo ko laupalina ba mote mai koikoitau taulauduneyedi sa lelololona mainana. Tedi sa wainoḡota te edi giu wapewapedi sa vatodina kaka Maimaituwa ya vaiyedi. ⁸ Temi mote koma voiyede mai tedi, banina muliḡa kaka koi baḡana ba Tamemi kaikana emi maluwabi i sibedi.”

⁹ “Temi ko laupalina gado,
Tamamai malamo miyamiyam,
dobu matabuna Isam Waiwaiyawina sa vivile.

¹⁰ Tam em waibada ya nato.

Bi em ḡowana dobumo ya tubuḡa, maibena malamo ya tubutubuḡana mainana.

††† 5:41: Gulik kalinanemo i giuna, one mile. ††† 5:48: Liv 19:2, Wai 18:13 * 6:3: Gulik kalinanemo i giuna, “Nimam kataiyam e paipailuna, nima ḡeniyam mote ya sibe te nima kataiyam bai ya voivoiye.”

11 Laḡan onena kamaya kwa vitemai,

12 Bi ema gebogebo kwa noḡoti kamaḡedi,

mai ema lava edi gebogebo ke noḡonoḡotikamaḡedina mainana.

13 Kwa sagumai te laulubumo mote kama nawa

bi gebogebo kwa tauliye bi kwai yawasanimai.

14 “Bi bamoda lava a kanuwagebomina ba edi gebogebo ko noḡoti kamaḡedi. Banina mba mainana kaka Tamemi malamo kota emi gebogebo ya noḡoti kamaḡedi.†

15 Bamoda lava edi gebogebo yaḡolo te ko noḡonoḡoti watedi ba Tamemi malamo kota mainana emi gebogebo ya noḡoti watedi.”

Udi wailovelovena

16 “Laḡannemo ko udiudina ba mote matemai koma voyedi te simai nuwatoitoi maibena, lava waikaikaiyovudi sa voivoiyena. Tedi sa kakamaḡati munaḡedi lava matedimo te sa udiudi. Giukauwa ya giugiuwemi te tedi kaikana edi ma'ia a vai.

17 Bamoda ko udina ba dabemi ko oelidi bi matemai ko sevedi, 18 te lava mote sima sibemi te temi ko udiudi. Bi Tamemi miyamiya waidavonina taunaḡa ya sibemi te temi ko udiudi. Tana kaka bai kandavonemo ko voivoiyena ya kita bi ma'ia ya vitemi.”

Malamo Waiguyau

(Luk 12:33-34)

19 “Emi waiguyau mote dobumo koma susuḡudi, male sulasula sa kagebgebodi bi sa laukoekoe ee taudanedanene vanuwemo sa sola saḡa te sa danenedi. 20 Taunana aubaina emi waiguyau malamo ko susuḡudi, banina ḡome mote sulasula kaka sima kagebgebodi bi sima laukoekoe ee taudanene mote ima sola saḡa te ima danenedi.

21 Bi emi waiguyau bamo ḡome sa kenakena ba temi kota nuwemi ḡome.”

Tubuḡa ena yanayana

(Luk 11:34-36)

22 “Mata ba tubuḡa ena kwadam. Bamoda matemai visuvisudi ba tubuḡimi matabuna ya yana. 23 Bamoda matami sa gebogebona, ba tubuḡimi matabuna yai dudubala. Bamoda yana nopommo i wai dudubalana, ba i gebo kauwa te nopom yai boimatuwa.

24 “Mote aiyai kaka babada labu aubaidi ima paula. Tana ḡemota ya ḡoye bi ḡesauna ya daboke ee ḡemota ya kaiwatawata bi ḡesauna ya kita kamaḡe. Temi mote ḡemoḡemotina te Maimaituwa bi mane koma pauledi.”

Mote komai nuwaboya

(Luk 12:22-31)

25 “Taunana aubaina, ya giugiuwemi te tubuḡa aubaina mote komai nuwaboya te bai maso kona kani bi kona tego. Bi mote komai nuwaboya te bai maso kona kote tunimi aubaina. Yawasana noḡotina i didiga gulatana kaka kani bi kota mainana tunimi noḡotina i didiga gulatana kaka gala. 26 Mwanuwa sawasawamo sa lovolovona ko noḡotidi! Tedi mote sima wadiwadi, mote kani sima yabayaba ee sima laulaususugu, geḡa te Tamemi malamo ya waikanidi. Bi temi nuwaboyemi i didiga gulatana kaka mwanuwa. 27 Temi mba mwalidi kowai nuwaboyaedina, kaka emi miya sa kalofedi, ee? Geḡa.”

28 “Te bai aubaina gala ko wainuwaboyaedi? Belana bodumo sa dugadugana ko kitedi. Tedi mote sima noyanoya bi gala sima voivoiyedi. 29 Bi ya giugiuwemi, avena te Solomon ena waiguyaumo ena gala kipokipolidi bi mba galedi mote a visu gulata maibena niga belenidi.‡ 30 Maimaituwa ḡawaḡawa i voyedi bi ya labelabe kauwedi. Bi mba ḡaweḡawedi niganana niga ḡome bi bokina ba kai ya kala ḡosedi. Bi temi noḡotimi

† 6:14: Mak 11:25-26 ‡ 6:29: 1Ḡa 10:4-7

i didiga gulatana kaka ḡawaḡawa. Taunana aubaina Maimaituwa kaka yai galemi, bi temi kamaina te koi sumaḡadidi.”

³¹ “Mote komai nuwaboya bi koma giu gado, ‘Mwali bai ta kani, ee bai ta tego? Ee bai ta kote?’ ³² Koikoitau taulauduneyedi mba mwalidi sa wainuwaboya gulatedi. Bi temi Tamemi malamo i sibe te mba mwalidi ko ḡoyeḡoyedi. ³³ Bi geḡa te temi Maimaituwa ena waibada bi ena didimana etedi ko gei tavuḡedi kaka tana mba mwalidi matabudi ya vitemi. ³⁴ Taunana aubaina, bokina ena kauwa niganana komai nuwaboyae. Bokina ko gose te taunaḡa ena nuwaboya. Laḡan onena taunaḡa ena nuwaboya ya kenakena.”

7

Lava mote kuma lauipoyedi

(Luk 6:37-42)

¹ “Lava kuma kitakita waipoipoyedi bi kuma giugiuwatedi, Maimaituwa kaka kauwina ḡemotina lisimmo ya voiye. ² Bainewa em tau kuna laupoipoyena ba Maimaituwa kaka luanemo ya lauipoyem.* ³ Bai aubaina em tau matanemo ḡasububu kwa kitakita, bi tam matammo mote kaitupo kuma kitakita? ⁴ Bai aubaina tam matammo mote kaitupo ku kaikamaḡe, bi em tau matanemo ḡasububu kaikamaḡena kwa giugiuwe? ⁵ Tam lava kaikaiyovum! Dolinemo tam matammo kaitupo kwa kaikamaḡe te kwai kita kauwa, kaka em tau matanemo ḡasububu kwa kaikamaḡe.”

⁶ “Bai waiwaiyawina mote daḡadaḡasi koma vitedi. Bi kota em posalu mote buwawa matedimo kumai naḡasa, tedi male sa vagudegudedi bi sa nuwavitala te sa koilisilisim.”

Waibaḡa, waitavutavu bi laupewapewa

(Luk 11:5-13)

⁷ “Koi baḡana kaka Maimaituwa ya vitemi, koi tavutavuna kaka ko banavi bi ko laupewapewana kaka lisimimo mataeta ya kaikamaḡe. ⁸ Lava matabudi sa waibaḡana kaka ya vitedi, tedi mabai sa waitavutavuna kaka sa banavi bi tedi mabai sa laulaupewapewana kaka lisidimo mataeta ya kaikamaḡe. ⁹ Tam aiyai natum maso kani i waibaḡaye bi ḡakima kuna vite? ¹⁰ Ee iyana i waibaḡaena ba mwata kwa vite, ee? Bena geḡa! ¹¹ Temi mwali visuvisudi natunatumi vitedi kona sibe kauwedi. Tedi mabai sa waibaḡana Tamemi Malamo lisinemo ba mwali visuvisudi ya vitedi. ¹² Temi bai ko ḡoyeḡoyena lava lisimimo sa voiye ba mainana kota tedi lisidimo ko voiye, banina niga taunana Waiḡake bi Tauḡiuwatana edi wailovelove.”

Eta labu

¹³ “Mataeta ḡulilinaḡa ko sola nawa, banina iyoyoḡa etana ba gayana i didiga, i taba bi lava wapewapedi sa kaikaiwata. ¹⁴ Yawasana etana mataetina ba i ḡulili bi nawaena ba i pilipili bi lava visa ota sa kaikaiwata.”

Tauḡiuwatana giugiuwawidi bi kaikaiyovudi

(Luk 6:43-45)

¹⁵ “Tauḡiuwatana kaikaiyovudi ko kita kauwedi. Tedi sa nato bi sa voiye mai sipu waitunipekidi bi geḡa te nopodi ba medimedidi mai bena tabei.† ¹⁶ Bi edi kauwemo ba ko kita ḡonedi. Lava ḡemoḡemotina guleipi gedala modonemo ya losi, ee kulou tipolo modonemo ya losi? Bena geḡa. ¹⁷ Kota mainana kai dugaduga kauwina ba ya vota kauwa bi kai mote dugaduga kauwina mote vota kauwa. ¹⁸ Kai dugaduga kauwina mote ḡemoḡemotina vota gebogebona ima votae. Bi kai mote dugaduga kauwina mote ḡemoḡemotina vota visuvisuna ima votae. ¹⁹ Bi bamo kaidi mote sima votavota

* 7:2: Mak 4:24 † 7:15: Tabei ba daḡasi ḡasigasidi.

kauwa ba Maimaituwa ya oi kamaḡedi bi kai kalakalatinemo yai naḡasedi.‡ 20 Mba kauwina ḡemotinemo, taugiuwatana edi yawasana ko kita waitetedi bi ko sibedi te tedi taugiuwatana visuisudi ee taugiuwatana kaikaiyovudi.”

Tauwaikaiwatana giugiuwawidi bi kaikaiyovudi
(Luk 6:46-49)

21 “Lava wapewapedi lisigumo sa giugiuna gado, ‘Bada, Bada,’ Bi mote lavedi matabudi kaka Maimaituwa ena waibadamo sima sola saḡa. Bi tedi mabai Tamagu malamo ena ḡowana sa voivoiyena taudidi Maimaituwa ena waibadamo sa sola saḡa. 22 Bi etala laḡanna ya tavana kaka lava wapewapedi sa giuna gado, ‘Bada, Bada, tama isammo aluwa gebogebodi kei potiyovodi bi mataila kauwidi wapewapedi ke voivoiyedi.’ 23 Bi tagu kaka ya giuotigedina gado, ‘Tagu mote ya sibemi. Ko nawa tabumimo, temi gebogebo lavemi.’ ”

Vanuwa tauḡaledi labu
(Luk 6:47-49)

24 “Taunana aubaina, tana aiyai ya nato giugu ya vaiye bi ya kaikaiwata kauwena ba maibena lava nuwauyauyana, ena vanuwa ḡakima dabanemo i ḡala. 25 Bi nabu i yovo, gauba a kabaita bi yavala i lausuve gulata vanuwa modonemo bi mote i likwa, banina yasina ḡakima dabanemo i waimoito. 26 Bi aiyai giugu ya vaiye bi mote ima vovoteyete, ba maibena oloto bu'ubu'uwina ena vanuwa bubumo i ḡala. 27 Bi nabu i yovo, gauba a kabaita bi yavala i lausuve gulata vanuwa modonemo te i likwa bi daguguna ba i didiga gulata.”

28 Laḡannemo Yesu ena wailovelove i kovi mulinemo ba lava kumdi ena wailovelove a sove gulate,§ 29 banina tana ḡailisi waitena i waiwailovelove, mote mai waiḡake tauwailovelovedi.

8

Yesu oloto tunipekipekina i waiyawasani
(Mak 1:40-45, Luk 5:12-16)

1 Laḡannemo Yesu oya dabanemo i yovoyovo munaḡa ba lava kumdi tana a kaiwata. 2 Ḣome oloto sida kapa vaivaina i tava Yesu kaḡepakanemo, tuwapekana i waitupag-waliḡedi bi i giuna gado, “Aee, BADA, bamoda kwa ḡoyena, te kwai yawasanigu.”

3 Yesu nimana i tuḡu te oloto i taukoni bi i giuwena gado, “Tagu ya ḡoyeḡoyena kwa yawasana.” Noi taunana te oloto sida kapa vaivaina i yawasana. 4 Kamaina bi Yesu oloto i waiḡakena gado, “Bai lisimmo i tubutubuḡana, mote aiyai kuma giuwe bi kwa nawa pilisi lisinemo te tana ya kitam. Bi Mousis ena sewasewa i giugiuwena mainana kwa voiye te lava sa kitam te tam kuna yawasana.”

Yesu tauwaiḡaviya wapedi 100 edi bada ena taupaula i waiyawasani
(Luk 7:1-10)

5 Bi laḡannemo Yesu Kapeniyammo i tavatava, ba ḡome tauwaiḡaviya wapedi 100 edi bada i tava Yesu lisinemo bi i waibaḡana gado, 6 “Bada, egu taupaula ba sida tunipekipeki i vai bi ya pelopelo.” 7 Bi Yesu tana i giuwena gado, “Tagu kaka ya nato te yaḡi yawasani.” 8 Bi tauwaiḡaviya edi bada Yesu ena giu i waimunena gado, “Bada, tagu mote ya visu te egu vanuwemo kwa tava. Bi kwa giu ota te egu taupaula ya yawasana. 9 Tagu kota waibabada dibudimo ya miyamiya, bi ḡaviḡaviyidi egu waibada dibunemo sa miyamiya. Bi laḡannemo tauwaiḡaviya ya giuwena gado, ‘Ku nawa,’ Ba ya nawa, ee ya giuwena gado, ‘Ku nato,’ Ba ya nato. Bi egu taupaula ya giuwena gado, ‘Niga ku voiye,’ Ba tana ya voivoiye.”

‡ 7:19: Met 3:10 § 7:28: Mak 1:22

¹⁰ Laḡannemo Yesu, tauwaiḡaviya wapedi 100 edi bada ena giu i vaivaiyedi ba i sove bi i tauvitale te lava kumna a kaikaiwatana i giuwedina gado, “Yà giugiu kauwemi, te tagu mote bamo Israel noponemo lava aiyai e banavi ena waisumaḡa mai niga olotona. ¹¹ Bi tagu yà giugiuwemi, te Mala ena waibada noponemo lava wapewapedi kaka suwala ena anilovotava bi ena anibulu yawanidiḡa sa tava. Ġome Eiblaḡam, Aisik bi Deikap vaitedi sai ḡemotidi bi sa kani ḡemota. ¹² Bi tedi mabai sa ḡoyeḡoye te Maimaituwa ena waibadamo maso sa sola saḡa bi geḡa te ya pwalage yovoḡedi boimatuwemo. Bi mba ḡome tedi kaka sa ḡaba bi sa gadigadi kiko.”*

¹³ Kamaina bi Yesu tauwaiḡaviya edi bada i giuwena gado, “Ku nawa, bi em waisumaḡa luvanemo mainana ya tubuḡa.” Mai i giugiu ba, tauwaiḡaviya edi bada ena taupaula i yawasana.

Yesu lava wapewapedi i waiyawasanidi

(Mak 1:29-34, Luk 4:38-41)

¹⁴ Laḡannemo Yesu, Pita ena vanuwemo i solasola saḡa ba lawana, i kita gaugaululu i vai bi ena gabumo i kenakena. ¹⁵ Yesu waivini nimana i tautaukoni ba i yawasana bi i moito te i waikanidi.

¹⁶ Mba aubiganemo, lava wapewapedi aluwa gebogebodi a sunesuneidina a natomedi Yesu lisinemo. Bi tana aluwa gebogebodi i giuwedi a potiyovo bi kota lava sidesidedi matabudi i waiyawasanidi. ¹⁷ Niga kauwidi ba taugiuwatana Aisaiya wala bai i giugiuwena mainana a tubuḡa. Taugiuwatana niga mainana i giu, “Tana taunana eda nuwaboya bi eda sida vitedi i avali.”†

Yesu kaiwatana ena pilipili

(Luk 9:57-62)

¹⁸ Yesu lava kumna i kitedi a dubudubutawi, ba ena tauwaikaiwatana i giuwedi te sa nawa topa nevanemo. ¹⁹ Bi waigake tauwailovelovena ḡemota Yesu lisinemo i tava bi i giuwena gado, “Tauwailovelove, tam bamo maigā kwa nawana ba yà kaiwatam.” ²⁰ Bi Yesu giu i waimunena gado, “Dako edi bwadamo sa miyamiya, mwanuwa edi noḡimo sa kenakena, bi Tana Taunana Natuna mote bamo ena gabu kauwa te yai yawasi.”

²¹ Ġome Yesu ena tauwaikaiwatana ḡesauna i giuna gado, “BADA, dolina yà munaḡa te tamagu yà dobo.” ²² Bi Yesu ena giu i waimunena gado, “Ku kaiwatagu, bi lava pekipekidi kwa gosedi te edi peki sa dobo.”

Yesu kaibitibiti i giu waitautau

(Mak 4:35-41, Luk 8:22-25)

²³ Kamaina bi Yesu wagamo i gelu bi ena tauwaikaiwatana vaitedi a nawa. ²⁴ Tedi topa modonemo a tavatava, noi taunana te kaibitibiti i talaḡa i waitubu. Bi labama nananakidi waga noponemo a waidubusaḡedi, bi Yesu ba i kenakena. ²⁵ Ġome ena tauwaikaiwatana tana a lainuwesi bi a giuwena gado, “Bada, kwai yawasanida, ḡotona te ta peki.” ²⁶ Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Temi bai aubaina ko nainaila? Emi sumaḡa kana ḡaubo.” Kamaina bi tana i miya moito te yavala bi labama i giu waitautaudi. Bi daumola i kena. ²⁷ Tedi a soveye bi a giuna gado, “Niga lava baibaina? Te yavala bi labama a voteyeteye.”

Yesu lava labu aluwa gebogebodi a sunesuneḡidina i waiyawasanidi

(Mak 5:1-20, Luk 8:26-39)

²⁸ Sauginemo Yesu noi nevanemo Gelesin lavedi edi dobumo i tavatava, ba olooloto labu aluwa gebogebodi a sunesuneidina, tauyewaḡa a tava Yesu lisinemo. Tedi ai nuwanainaila gulata aubaina mba etana mote lava a kaikaiwata. ²⁹ Bi tedi kalinedi dididiginemo Yesu lisinemo a binauna gado, “Maimaituwa Natuna! Tam bai kwa

* 8:12: Met 22:13,25:30 † 8:17: Ais 53:4

goyegoyena lisimaimo kwa voiye? Kovoḡa ena laḡan yaḡolo kaka ya tava, bi niganana kuna natona kwa kovogimai, ee?”

³⁰ Tedi a moimoitona diyedimo ba buwawa yalaboluboludi a yabayaba. ³¹ Kamaina bi aluwa gebogebodi Yesu ai baḡana gado, “Bamoda kwa kwavi waipotiyovomaina ba kwa giukamaḡemai te buwawa yalaboludi nopodimo ka solanawa.” ³² Yesu aluwa gebogebodi i giuwedina gado, “Ko nawa!” Te lava a potiyovo kamaḡedi bi buwawa nopodimo a sola nawa. Ḡome buwawa yalaboluboludi salisali a velavelau watana ba topamo a tona te a peki. ³³ Bi buwawa tauḡamodi a naila a nawa taunimo. Bi olooloto labu bi buwawa lisidimo bai i tubutubuḡana giuna a laidabalali. ³⁴ Kamaina bi mba taunina lavedi a nawa Yesu kitana aubaina bi laḡannemo a banabanavi ba aibaḡa vavasaḡe te edi dobu ya gose.

9

Yesu oloto nuwakudukuduna i waiyawasani (Mak 2:1-12, Luk 5:16-26)

¹ Kamaina bi Yesu wagamo i gelu saḡa bi i munaḡa nato ena taunimo. ² Bi ḡome olooloto ḡesaudi edi tau nuwakudukuduna latilatina a avali tavaite Yesu lisinemo. Laḡannemo Yesu mba oloolotodi edi waisumaḡa i kitakita, ba oloto nuwakudukuduna i giuwena gado, “Koko, kumai nuwaboya, em gebogebo e noḡoti kamaḡe.”

³ Ḡome waiḡake tauwailovelovena giuna mai a vaivaiye, ba taudiḡa ai giugiuna gado, “Niga lavana ba Maimaituwa ya waidiboḡi.”

⁴ Yesu mba lavedi edi noḡota i sibedi bi i giuna gado, “Bai aubaina mba noḡotidi gebogebodi nopomimo ko noḡonoḡotidi? ⁵ Bamo giuna i tekateka? ‘Em gebogebo e noḡoti kamaḡedi, ee Kwa moito bi kwa nawa?’ ⁶ Niganana kaka yaì lovemi bi ko sibe te dobumo Tana Taunana Natuna lisinemo ḡailisi ya kenakena te gebogebo ya noḡotikamaḡedi.”

Kamaina bi Yesu mba olotona nuwakudukuduna i giuwena gado, “Kwa miya moito, em kebana kwa vai bi kwa nawa em vanuwemo.”

⁷ Ḡome oloto i miya moito bi i nawa ena vanuwemo. ⁸ Laḡannemo lava kumna mba kauwina a kitakita, ba tedi a sove bi Maimaituwa a kasaḡesaḡe, banina tana ḡailisi lava i vitedi.

Yesu Met i yoge (Mak 2:13-17, Luk 5:27-32)

⁹ Yesu mba gabuna i gose bi i nawanawa ba oloto isana Met i kita. Tana takis anilaitupana gabunemo i miyamiya. Bi Yesu Met i giuwena gado, “Ku kaiwatagu!” Ḡome Metiu i miya moito bi Yesu i kaiwata.

¹⁰ Kamaina bi Met Yesu ena tauwaikaiwatana vaitedi i giuvaidi te ena vanuwemo a kani. Bi vanuwinemo ba gebogebo lavedi bi takis taulaitupana wapewapedi a tava bi vaitena a kanikani ḡemota. ¹¹ Ḡome Palisi ḡesaudi a kita te Yesu ba gebogebo lavedi vaitedi a kanikani. Bi ena tauwaikaiwatana a giuwedina gado, “Bai aubaina emi tauwailovelove takis taulaitupedi bi gebogebo lavedi vaitedi sa kanikani ḡemota?”

¹² Laḡannemo Yesu mainana i vaivaiyedi ba i giuna gado, “Lava yawayawasanidi mote doketa sima ḡoyegoye, bi lava sidesidedi taudiḡa doketa sa ḡoyegoye. ¹³ Temi ko nawa bi gilugilumina wadubonemo ko kita bai i giuwe, “Tagu lisigumo mote musala koma lausewasewayedi bi lava ko launuwatoyedi. Banina tagu e yovona ba gebogebo lavedi waiyawasanidi aubaidi. Bi mote visuvisu lavedi aubaidi.”

Wailovelove wadubona ko gose bi Yesu ena wailovelovemo ko miya (Mak 2:18-22, Luk 5:33-39)

14 Laḡan ḡemota Diyoni taukabulu ena tauwaikaiwatana a tava Yesu lisinemo bi a giuwena gado, “Bai aubaina tama bi Palisi ka udiudi, bi tam em tauwaikaiwatana mote sima udiudi?”

15 Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Laḡannemo lawelawe ena wale naḡi soinemo vaiteidi sa miyamiya, ba bai aubaina sai nuwaboya bi sa udi? Bi saugina ya tavana kaka lawelawe ya gosedi, mba laḡannemo kaka tedi sai nuwaboya bi sa udi.”

16 Mote aiyai gala valivaliuna ima vai bi gala wadubona vaitena ima siyau ḡemotidi. Banina gala valivaliuna male gala wadubona ya solulisi, te ya puliti waididigi. 17 Bi kota lava mote waen valivaliuna sima vai, bi kwagi wadubonemo sima ḡini. Bamoda mainana sa voyiena, ba kwagi wadubona ya nuwasena te waen ya nuwaḡini. Geḡa, tedi waen valivaliuna kwagi valivaliunemo sa ḡini yovoḡe. Te kwagi bi waen visuwisudi sa kena.

*Gomana pekipekina bi waivini kwasina i miyamiya kamakamaḡena
(Mak 5:21-43, Luk 8:40-56)*

18 Yesu mba kauwidi i giugiuwedi ba, bolu vanuwina tauwaibadayena ḡemota i tava lisinemo. Tana tuwapekana i tupagwaliḡedi bi i giuwena gado, “Tagu natugu waivinina niganana i peki. Taunana aubaina tam kwa nato bi nimam dabanemo kwa sako bi ya yawasana munaḡa.” 19 Kamaina bi Yesu bi ena tauwaikaiwatana mba olotona vaitena, a nawa ena vanuwemo.

20-21 Tedi a nawanawa etamo ba waivini kwasina i miyamiya kamakamaḡena Yesu mulinaḡa i saḡa. Te ena gala isunaḡa i taukoni bi noponemo i wainoḡotana gado, “Bamoda Yesu ena gala isunaḡa ya taukonina, ba ya yawasana.” Niga waivinina kwasina i miyamiya kamakamaḡena ba kwalabu wapana 12 a kovi.

22 Ḡome Yesu i tauvitale te waivini i kita bi i giuwena gado, “Keulo, mote kumai nuwaboya, em sumaḡa i waiyawasanim.” Mba taunana te i yawasana.

23 Bi laḡannemo Yesu bolu vanuwina tauwaibadayena ena vanuwemo i valavalageta, ba lava kumna i kitedi a ḡabaḡaba salesale. 24 Bi Yesu i giuwedina gado, “Matabumi ko potiyovo. Gomana mote i peki tana ya kenakena.” Ḡome lava kumna mainana a vaivaiye ba tedi Yesu ai gwaigwaiye. 25 Bi lava giuwedi te a potiyovo doḡamo, mulinemo Yesu i saḡa noke dabanemo bi gomana nimanemo i kabikabi ba i kenamoito. 26 Niga kauwina i tubutubuḡana, giuna dobu matabuna i nawa yaḡosi.

*Yesu olooloto matapotepotedi labu bi gumgum i waiyawasanidi
(Mak 8:22-26, Mak 10:46-52, Luk 18:35-43)*

27 Kamaina bi Yesu mba vanuwina i gose bi i nawanawa te olooloto matapotepotedi labu, a kaiwata bi a binabinauna gado, “Deivida natuna, kwa launuwatoyimai!” 28 Bi Yesu i nawa vanuwemo i valavalageta, ba olooloto matapotepotedi a tava lisinemo. Bi i waitalayedina gado, “Temi konai sumaḡa te tagu ḡemoḡemotina matem i ya yawasanidi, ee?”

Tedi ena giu ai munena gado, “Emaso Bada, tama kei sumaḡa.”

29 Kamaina bi Yesu mba oloolotodi matedi i taukonidi bi i giuwedina gado, “Temi konai sumaḡa aubaina te ya tubuḡa.” 30 Ḡome te matedi i kayanedi bi ai kita. Bi Yesu i giu vavasaḡedina gado, “Bai niganana lisimimo i tubuḡana mote aiyai koma giuwe!”

31 Bi geḡa te tedi a nawa bi lisidimo bai i tubutubuḡana giuna mba dobu matabuna a giu nawe.

32 Mba oloolotodi Yesu a gose bi a nawanawa, ba mulidimo, lava ḡesaudi oloto aluwa gebogebona i sunesunegina ai doli tavaite Yesu lisinemo. Bi mba olotona tana ba gumgum. 33 Ḡome Yesu olotona noponemo aluwa gebogebona i kwavivai bi mulinemo ba oloto i giu ota. Bi lava kumna ḡome kauwina a kitakita ba a tagugu bi a sove te a giuna gado, “Niga kauwina Israel noponemo mote bamo mainana ta kitakita.” 34 Bi

Palisi a giuna gado, “Mba aluwa gebogebodi edi bada ġailisi Yesu i vite. Taunana aubaina tana aluwa gebogebodi ya kwavidi bi sa potipotiyovo.”*

Taupaula a visa

³⁵ Yesu i nawa taun bi malagai matabudi nopodiġa bi bolu vanuwidiġa i wai-wailovelove, bi Maimaituwa ena waibada giuna visuvisuna i laulauguguyae. Bi kota lava edi sida tabudi bi tabudi i waiwaiyawasanidi.†

³⁶ Laġannemo Yesu lava kumdi i kitekitedi ba i launuwatoiyedi. Tedi wainuwatoitoidi tausagudi geġa. Tedi ba maibena sipu bi taulabedi geġa.‡ ³⁷ Ġome Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Daibimo maula i didiġa gulata bi taupaulayena mote a wapa. ³⁸ Bada tana daibi taniwagina, koi baġa bi taupaula ya giukamaġedi te ena daibimo sa noya.”

10

Yesu ena tauwaikaiwatana 12 i giukamaġedi (Mak 3:13-19, Luk 6:12-16)

¹ Yesu ena tauwaikaiwatana 12 i waigēmotidi bi ġailisi i vitedi te tedi aluwa gebogebodi sa kwavidi sa potiyovo bi sida tabudi bi tabudi matabudi sai yawasanidi.

² Giugiukamaġedi 12 isedi ba niga, dolidolina ba Saimon, a waiisana Pita, bi tasina ba Endulu, Diyemesi tamana Diyebedi bi tasina ba Diyon

³ Pilipi,

Batolomiu,

Tomasi

bi Met takis taulaitupana,

Diyemesi tana taunana Alupiyasi natuna

bi Tadiyas,

⁴ Saimon tana Selot,

bi Diudas Iskaliot tana taunana Yesu tauwaibenabenamena.

⁵⁻⁶ Yesu niga oloolotodi 12 i giukamaġedi bi i giu wailovelovedina gado, “Eteni bi Sameliya lavedi edi tauniġa mote koma nawa. Bi ko nawa Israeġ lavedi lisidimo, tedi ba maibena sipu gwegwedi. ⁷ Temi ko nawa bi niga giuna ko lauguguyaena gado, ‘Mala ena waibada kaikana ya tavatava.’ ⁸ Bi lava sidesidedi koi yawasanidi, pekipekidi ko ka kenamoitodi, kapa vaivaidi koi yawasanidi, bi aluwa gebogebodi a sunesuneidina ko kwavidi sa potiyovo. Niga ġailisina e vite otiemi, mainana kota temi lava koi yawasani otiedi bi mote maii'a komai baġae. ⁹ Emi nawamo mote goldi, ee silva ee kopa koma legaudi, ¹⁰ mote tana, mote kwesi ġesauna, mote kaġesuma bi mote diġona. Temi egu taupaula aubaina te lava kaka mwali matabudi aubaimi sa voyedi.

¹¹ “Laġannemo bamo taunimo ee malagaimo kona tavana, bi aiyai i giuvaimina ba ena vanuwino ko miyamiyana, eete mba vanuwina ko gose. ¹² Laġannemo temi vanuwemo kona valagetana ba, koi ebodi bi ko giuna gado, ‘Nuwauba lisimimo ya kena.’ ¹³ Bamoda vanuwa lavedi sa giuvaimina ba kamaina te emi nuwauba nopodimo ya kena. Bi geġa, ba nuwaubana ko vai munaġe. ¹⁴ Bi bamoda lava mote sima giuvaimi bi kalinemi mote sima vaiye, ba kamaina te kaġemi gobusidi ko laikulukuluvidi bi mba vanuwina ee malagaina ko gose.* ¹⁵ Tagu yà giugiu kauwemi te malaetala laġannemo ba Maimaituwa Sodom bi Gomola ya launuwatoiyedi bi mba taunina lavedi mote kaka ima launuwatoiyedi.†

* **9:34:** Met 10:25, 12:24, Mak 3:2 † **9:35:** Met 4:23, Mak 1:39 ‡ **9:36:** Mak 6:34 * **10:14:** Giu 13:51

† **10:15:** Met 11:24, Pak 19:24-28

*Laukivigegebomo ko moitodidina
(Mak 13:9-13, Luk 21:12-17)*

¹⁶ “Tagu yà giugiu kamaḡemina maibena sipu, tabei‡ nopodimo. Taunana aubaina ko volana mai mwata ko volavolayena te gebogebo mote ima taukonimi bi kota ko voyaḡotana mai gabubu te yawasana gebogebodi mote koma voyiyedi. ¹⁷ Bi lava ko kita kauwedi, banina tedi kaka taulauetala nimedimo sa sivumi bi bolu vanuwidi nopodimo sa kwapumi. § ¹⁸ Tagu dabagumo kaka temi sa panimi bi sa nawemi gabegabemani bi ḡaliḡalibona nananakidi lisidimo. Bi ḡome giugu visuvisuna tedi bi Eteni lavedi lisidimo ko kamaḡati. ¹⁹ Bi laḡannemo sa panimina ba mote komai nuwaboya te bainewa ko giu. Mba sauginemo Maimaituwa kaka giu ya vitemi te bainewa ko giu. ²⁰ Banina giu ko vatodina ba mote temi koma giugiu, bi Tamemi Aluwina kaka giu ya vitemi te lisidimo ko giu.

²¹ “Mba laḡannemo olooloto kaka lava sa kaisoluḡedi te valevaletidi sai pekidi, bi libilibi tametamedi kauwina ḡemotina natunatudi lisidimo sa voiye, bi libilibi kota tametamedi sai ḡaviyedi bi sai pekidi.** ²² Tagu dabagumo kaka lava matabudi sa dabokemi, bi tana aiyai ya moimoitodidinana ba damonemo ya yawasana. ²³ Bamo malagainemo sa laukivigegebogeyemina, ba kamaina te mba malagaina ko gose, bi ko nawa malagai ḡesaunemo. Bi yà giugiu kauwemi te temi mote emi noya komai kovidu Israel taunidimo, bi Tana Taunana Natuna ya nato.

²⁴ “Gomana gilugilumina mote ena tauwailovelove ima saḡa kamaḡe, ee taupaula ena bada mote ima saḡa kamaḡe. ²⁵ Bi libilibi gilugilumidi ba edi tauwailovelove vaitena ḡemoḡemotidi, bi taupaula ba mai ena bada. Bamoda vanuwa taniwagina sa giugiuwe te tana ba aluwa gebogebodi edi bada Belsebul, kamaina te ena vanuwa lavedi mainana giuna ḡemotinemmo sa giuwedi.†† ²⁶ Taunana aubaina lavedi koma nailedi. Bai mwalina sumamo kenakenana ba ya nuwatanesa. Laḡan ya natonatonana kaka bai mwalidi sa kenakena waidavonana ba sa laumaḡata.‡‡ ²⁷ Bi dudubalemo bai e giugiuwemina, temi kaka suwalemo ko giuwedi, bi tagu bai kandavonemo beyemimo e kasakasavemina ba vanuwa dabedimo koi noyanoyae.

²⁸ “Lava tubuḡa taunaḡa tauwaipekidi mote koma nailedi, tedi mote ḡemoḡemotina aluwimi simai pekidi. Maimaituwa tana taunana ko naile, banina tana tubuḡimi bi aluwimi ḡemoḡemotina iyoyoḡamo ya kagebogebodi. ²⁹ Niga ko noḡoti, mwanuwa mavumavuyam a keikeilika kauwa ḡemoḡemotina 10 toyamo labu ko gimala, ḡemota bi doḡamo i kuluvana ba Tamemi Maimaituwa mote ima noḡoti kamaḡe. ³⁰ Temi kota mainana dabemi iyevina wapana matabuna i sibe kovi. ³¹ Taunana aubaina mote koma naila, banina temi noḡotimi i didiga gulatana, mote mai mwanuwa mavumavuyam.

³² “Aiyai i vite munaḡe bi lava matedimo ya kakamaḡatiguna, ba tagu kaka Tamagu matanemo malamo yà kamaḡati. ³³ Bi aiyai ya valevaleleguna lava matedimo, ba tagu kaka Tamagu malamo matanemo yà valeleye. ³⁴ Bi koma wainoḡota bena tagu nuwauba e vai yovoḡe dobumo. Tagu e yovona mote nuwauba bi kepata§§ e yovoḡena daila aubaina. ³⁵ Tagu e yovona ba yà voyiyemi te, oloto natuna olotona vaitena sai saḡasaḡa

bi gomana waivinina tinana vaitena sai saḡasaḡa
bi vesala lawana vaitena sai saḡasaḡa.

³⁶ Lava ena ḡaviya ba ena vanuwa nopona lavedi.

‡ **10:16:** Tabei ba daḡasi ḡasiḡasina § **10:17:** Mak 13:9-11 ** **10:21:** Mak 13:12 †† **10:25:** Met 9:34, 12:24, Mak 3:22 ‡‡ **10:26:** Mak 4:22 §§ **10:34:** Kepata ba aniwaiḡaviya, Yesu i giuna gado tagu kepata e yovoḡe, banina tana i yovona dabanemo waimiyatauli bi waiḡasiḡasi vanuwa noponemo.

37 “Tana aiyai tamana bi tinana ya ḡoyeḡoye gulatedina mote mai tagu, ba mote ḡemoḡemotina te egu tauwaikaiwatana, bi tana aiyai bi natuna olotona ee waivinina ya ḡoyeḡoye gulatena mote mai tagu, ba mote ḡemoḡemotina te egu tauwaikaiwatana. 38 Bi aiyai mote ena kolosi ima avala bi ima kaiwatagu ba tana mote ḡemoḡemotina te egu tauwaikaiwatana.*** 39 Tam aiyai em yawasana kuna nuwevina ba mote kuma banavi, bi tam aiyai bi em yawasana kuna nuwakamaḡena tagu aubaigu ba muliḡa, yawasana kwa vai munaḡe.

40 “Tana aiyai temi ya giugiuvaimina, ba tagu vaitegu ya giugiuvaigu. Bi aiyai tagu ya giugiuvaiguna ba taugiuwamaḡegu vaitena ya giugiuvai. 41 Tana aiyai taugiuwatana i giuvaina banina tana ba taugiuwatana, aubaina te taugiuwatana kaka ena maii'a ya vai. Bi tana aiyai didimana lavana i giuvaina, banina tana ba didimana lavana, aubaina te tana kaka didimana lavana ena maii'a ya vai. 42 Bi bamoda aiyai gauba leduna taukaiwatagu sivusivuyovoḡedi i vitedina ba yà giugiuwemi te tana kaka ena maii'a ya vai.”

11

Yesu bi Diyoni taukabulu (Luk 7:18-35)

1 Yesu ena tauwaikaiwatana 12 i giu wailovelovedi, mulinemo tana i nawa Galili tau-nidimo te yai lovelove bi ya lauguguya. 2 Laḡannemo Diyoni biliwelokomo i miyamiya ba Keliso bai i voivoiyedina giudi i vaiyedi bi ena tauwaikaiwatana i giukamaḡedi 3 te Yesu sai talayaena gado, “Tam taunana Tauwaiyawasana a giugiuwemna kuna tava ee lava ḡesauna ka labe?” 4 Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Ko munaḡa bi bai lisigumo kona vaivaiyena bi kona kitekitedina, mba taudidi Dyon ko talavite.

5 “Lava matapotepotedi sa waikita munaḡa, kaḡenuwanokudi ba sa nawanawa, kapa vaivaidi sa yawayawasana, beyapotepotedi sa waibeyavaiya, lava pekipekidi sa kenakena moito munaḡa, bi lava waiyamoyamonidi Maimaituwa giuna visuvisuna sa vaivaiye.* 6 Lava aiyai ya waisumaḡeguna bi mote ima nuwakulukuluva ba tana kakavisuvisuna.”

7 Laḡannemo Dyon ena tauwaikaiwatana a munamunaḡa ba Yesu lava kumna lisidimo Dyon i waigayo watana gado, “Temi wala kona nawa kalakalalelemo, Dyon lisinemo kona kitana, kitana bainewa? Maibena yavala vagala i suvesuvelemedina mainana kona kita, ee? 8 Bamoda mote mainana ko kita, te lavana bainewa kitana kona kita? Gala visuvisudi i kotekotedi kona kita? Geḡa, lava ḡalibona ena vanuwemo taumiya gala visuvisudi sa kotekotedi. 9 Temi kona nawana bai kona kita? Taugiuwatana, ee? Emaso, yà giugiuwemi te Dyon i saḡa gulata mote mai taugiuwatana ḡesaudi.”

10 “Gilugilumina wadubonemo tana taunana a gilumi watana gado, ‘Tagu kaka egu tauwainoyanoya yà gei giukamaḡe te tana kaka tam em eta ya yawasi.’”†

11 “Tagu giukauwa yà giugiuwemi te dobumo Dyon i saḡa gulatana mote mai lava matabumi. Bi lava aiyai i sakosakoyovoḡena mala ena waibada noponemo ya miyamiyana ba tana i tusaḡana mote mai Dyon. 12 Dyon taukabulu ena laḡanmo te niganana, lava edi ḡailisi ai laulubudi te lava mala ena waibada noponemo miyemiyedi a waiḡaviyedi, banina tedi edi ḡowana maso mala ena waibada ai badae. 13 Taugiuwatana matabudi bi Mousis ena waiḡake Maimaituwa ena waibada a giugiuwatana eete Diyoni ena laḡan i tava. 14 Bamoda Elaidiya ko labelabe te ya

*** 10:38: Kolosi avalina mba wainuwatoi giuna, maibena Yesu kolosimo i wainuwatoitoina. * 11:5: Ais 61:1

† 11:10: Mal 3:1

tavana ba Diyon taunana Elaidiya, tana bai ya giugiuwena taunana ko vaiye. ¹⁵ Temi waibeyemi te koi beyavaiya.

¹⁶ “Niga kimtina bai mwalina yà laukoiluvae? Tedi maibena libilibi aniwaikunekune gabudimo sa miya bi sa waimuduveyana gado, ¹⁷ “Tama naḡi salena ke saleye bi mote ko biga bi peki ḡabanemo ke ḡabalauiyava bi mote ko ḡaba.” ¹⁸ Mainana laḡannemo Diyon i tavana ba mote i kanikani bi wain i tegotego, tana a giuwena gado, “Tana aluwa gebogebona i sunei.” ¹⁹ Bi Tana Taunana Natuna i tavana ba a giuwena gado, “Niga taunana taugudaguda, tautegotego, takis taulaitupedi bi gebogebo lavedi edi tau.” Nuwayuyaya didimanina ko vaina ba Diyon bi tagu ema wailovelove ko kaiwatedi.”

Taun waisumaḡa geḡedi

(Luk 10:13-16)

²⁰ Yesu bamo taundimo anisove kauwidi i voivoiyedina mba lavedi edi gebogebo mote a kuvesidi taunana aubaina, i giugiumataidina gado, ²¹ “I gebo kauwa Kolasin bi Betsaida lavemi lisimimo! Bamoda lisimimo anisove kauwidi e voivoiyedina mainana Taiya bi Sidon lisidimo e voyiedi, tedi maso maḡokana laukuvasa galedi a kotedi, ai kovutopedi bi edi gebogebomo a laukuvasa. ²² Tagu yà giugiu kauwemi te malaetala laḡannemo tagu kaka Taiya bi Sidon yà launuwatoitoiyedina kaka temi Kolasin bi Betsaida lavemi. ²³ Bi Kapeniyam lavemi, temi bena Maimaituwa ya nawemi malamo? Geḡa, temi kaka Maimaituwa ya pwalage nawemi pekipekidi edi gabumo. Bamoda temi lisimimo anisove kauwidi e voivoiyedina mainana Sodom malagainemo e voyiedi, tedi maso a laukuvasa bi malagaina visuvisuna i kena te niga laḡandimo.‡ ²⁴ Tagu yà giugiuwemi te malaetala laḡannemo ba Sodom kovoḡa ḡaubona ya vai bi taun waisumaḡa geḡemi temi kaka kovoḡa dididiga ko vai.”

Ko nato lisigumo bi koi yawasi

(Luk 10:21-22)

²⁵ Mba sauginemo Yesu i laupalina gado, “Tamagu, mala bi dobu Badana, yà kakasaḡesaḡem, banina tam lava mabai a noḡoti munaḡedi te tedi anapu bi sibe lavedi, ba lisidimo niga kauwidi kuna sivuwaidavonedi bi lava edi yawasana maibena libilibi lisidimo kuna kamaḡatidi. ²⁶ Tamagu giukauwa te niga kauwidi ba em ḡowanemo sa tubutubuḡa.

²⁷ “Tagu mwali matabudi Tamagu i vitegu. Bi aiyai mote Natuna i sibe te Tamana taunaḡa. Aiyai mote Tamana i sibe te Natuna taunaḡa i sibe. Bi kota Natuna tedi mabai i vinevinedina ba tana sa kamaḡati.

²⁸ “Temi mabai nuwaboya bi vita sa pokepokemina ba ko nato lisigumo kaka waiyawasi yà vitemi. ²⁹ Egu kewa isunemo ko laulauavalana ba niga kauwidi yà i lovelovemi te ko sibedi, banina tagu voyaḡota bi ḡaubo munaḡa lavagu. Taunana aubaina, tagu lisigumo ko natona kaka aluwimi sai yawasi. ³⁰ Bi kewa yà vitemna ba i tekateka, ḡemoḡemotina kwa lageti bi kwa avali.”

12

Yesu tana Waiyawasi Laḡanna Badana

(Mak 2:23-28, Luk 6:1-11)

¹ Mba sauginemo Waiyawasi Laḡannemo, Yesu ena tauwaikaiwatana vaitedi laisi daibinaḡa a nawanawa te ena tauwaikaiwatana kani a peki. Taunana aubaina laisi a tanodi bi a kanikanidi. ² Bi Palisi mainana a kitakitana ba, Yesu a giuwena gado, “Kuna kita, kauwidi Waiyawasi Laḡannemo mote maso ko voivoiyedi bi geḡa te em tauwaikaiwatana kauwidi sa voivoiyedi.” ³ Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Ḡalibona Deivida ena lava vaitedi kani a peki bi Deivida bai i voivoiyena, temi kona

‡ 11:23: Pak 19:24-28

iyevi, ee geḡa? ⁴ Tana Maimaituwa ena vanuwemo i solanawa bi buledi kakavisuvisudi i legaudi bi ena lava i vitedi te a kanidi. Bi waigake ya giugiu te mba buledidi ba pilisi taudiḡa sa kanikanidi. ⁵ Bi temi Mousis ena waigake kona iyevi ee geḡa? Pilipilisi Waiyawasi Laḡandimo Maimaituwa ena vanuwa noponemo a noyanoyana ba Waiyawasi Laḡanna ena waigake a waidoukoto, bi geḡa te mba mote gebogebo a voivoiye. ⁶ Tagu yà giugiuwemi te lava ḡemota nopodemo ena wailovelove i saḡa gulata mote mai pali vanuwina. ⁷ Bi gilugilumina wadubonemo i giuna gado, “Tagu yà ḡoyeḡoyena launuwatoi kauwina lava lisidimo ko voiyee, bi kota temi musala ko laulau sewasewaena tagu mote yàma ḡoyeḡoye.” Bamoda temi giudi banidi ko sibedina, ba mote egu tauwaikawaiwatana komai wavu yababedi. ⁸ Banina Tana Taunana Natuna Waiyawasi Laḡanna Badana.”

⁹ Yesu nawa i waitubu munaḡe bi lava edi bolu vanuwina noponemo i sola saḡa, ¹⁰ bi ḡome oloto sida nima pekipeki vaivaina i miyamiya i kita. Bi Palisi eta a tavutavu te bainewa maso Yesu ai wavu. Taunana aubaina tedi Yesu ai talayenana gado, “Waiḡake bainewa ya giugiu? Waiyawasi laḡannemo kamaina te lava tai yawasani ee geḡa?” ¹¹ Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Bamoda aiyai em sipu ḡemota Waiyawasi Laḡannemo dommo i kuluvana ba sipuna dommo kwa solu saḡe ee geḡa?” ¹² Bi lava noḡotina i didiga gulatana, mote mai sipu. Taunana aubaina Waiyawasi Laḡannemo kamaina te visu ta voiyee.”

¹³ Kamaina bi Yesu mba olotona i giuwena gado, “Nimam ku tuḡu.” Ḡome oloto nimana i tuḡutuḡu ba i visuvisu munaḡana maibena nimana ḡesauna. ¹⁴ Bi Palisi a potiyovo a nawa bi ai ogatala te bainewa Yesu sai peki.

*Yesu tana Maimaituwa ena Taupaula Vinevinena
(Mak 3:7-12, Luk 6:17-19)*

¹⁵ Ḡome Yesu i sibe te Palisi a waiogatala te tana sa vunu, taunana aubaina mba modomodona i gose. Bi i nawanawa ba lava kumdi a kaiwata bi matabudi edi sidamo i waiyawasanidi ¹⁶ bi i giu vavasagedi te tedi mote aiyai sima giuwe te tana lava aiyai. ¹⁷ Niga kauwidi matabudi wala taugiuwatana Aisaiya lisinemo BADA bai i giugiuwedina, mainana a tubuḡa. Gilugiluminemo i giuna gado,

¹⁸ “Niga ba egu Taupaula tana taunana e vine,
tana nuwagu tauvaina, bi tagu tana lisinemo yà wainuwavisu.

Bi tagu kaka Aluwigu yà vite,
te tana lava matabudi lisidimo didimana ya lauguguyae.

¹⁹ Tana mote aiyai vaitena simai kagiu bi ima lasa guda,
tana mote etaḡa ima binau nawa te lava kalinana sima vaiye.

²⁰ Tana mote vagala nuwayovuna ima koto kamaḡe.
Bi kaipou tututukina mote imai suwavunu.

Tana mainana ya voivoiyena eete dobu matabudi nopodimo lava ya kadidimani kovid.

²¹ Mba laḡannemo kaka dobu matabudi lavedi edi waisumaḡa tana lisinemo sa sako.”*

*Yesu bi Aluwa gebogebodi edi bada
(Mak 3:20-30, Luk 11:14-23)*

²² Ḡome oloto aluwa gebogebodi a sunesuneina a natome Yesu lisinemo. Mba olotona ba gumgum bi matapotapotana. Bi Yesu i waiyawasani te i waikita munaḡa bi giu i waitubu. ²³ Bi lava matabudi Yesu a soveye bi a giuna gado, “Augunai niga ba ḡalibona Deivida natuna, ee?”

* 12:21: Ais 42:1-4

²⁴ Bi Palisi niga mainana a vaivaiye ba a giuna gado, “Mba aluwa gebogebodi edi bada isana taumudulele, tana Yesu i sunei bi ġailisi i vite te aluwa gebogebodi ya kwavidi bi sa potipotiyovo.” ²⁵ Bi Yesu edi noġota i sibedi, taunana aubaina i giuwedina gado, “Bamoda ġalibona ena waibada noponemo taudiġa sa daili munaġedina ba taudiġa sa kakagebogebodi. Bi bamo taunina ee vanuwina noponemo taudiġa sa dailidi bi sa waigasiġasina ba sa kakagebogeboda munaġedi. ²⁶ Mba kauwina ġemotina mainana, bamoda Seitan ena waibada noponemo sa dailidi bi sai ġasiġasina ba taudiġa sa kaka gebogeboda munaġedi bi mba waibadana mote ima kena nonoġa. ²⁷ Bamoda tagu taumudulele ena ġailisimo aluwa gebogebodi yà kwavikwawivaidi te temi Palisi ko giu, emi tauwaikawaiwatana aiyai ena ġailisimo aluwa gebogebodi sa kwavikwawivaidi? Emi tauwaikawaiwatana sa kaka maġatimi te temi ba kaikaiyovumi. ²⁸ Tagu Maimaituwa Aluwina ena ġailisimo aluwa gebogebodi yà kwavikwawivaidi. Niga kauwinemo temi ko sibe te Maimaituwa ena waibada kaikana lišimimo i tava.

²⁹ “Aiyai mote oloto ġaigailisina ena vanuwa ima lolo te dolinemo ya panipani kaka ena vanuwa ya lolo te ena ġonaġona ya legau kamaġedi. ³⁰ Tana aiyai ya waigaviyeguna ba mote egu tau. Bi aiyai mote vaitena kama noyanoya ġemota ba egu lava ya suwasuwa waidabalalidi.

³¹ “Taunana aubaina, lava aiyai Maimaituwa ya giugiu waigebogebona bi ya waidiboġina ba ena gebogeboda ya noġoti kamaġedi. Bi tana aiyai Aluwa Waiyawa ya waidiboġina, ba ena gebogeboda mote Maimaituwa kaka ima noġoti kamaġedi. ³² Lava aiyai Tana Taunana Natuna lisinemo ya giugiu vitavitalana ba Maimaituwa kaka ena gebogeboda ya noġoti kamaġedi. Bi aiyai te Aluwa Waiyawa lisinemo ya giugiu vitavitalana ba mote ena gebogeboda ima noġoti kamaġedi, niganana eete laġan damonemo.

Kai gebogebona votana gebogebona

(Luk 6:43-45)

³³ “Kai ko komaniyena kaka ya vota kauwa, bi kai mote koma komaniye ba kaina mote ima vota. Banina kai votanemo kaka ta sibe te mba kaina visuvisuna ee gebogebona.† ³⁴ Temi mwata salama natunatuna! Nopomi gebogeboda i wanavu te bainewa visu ko giuwata? Banina lava noponemo bai i wanavu bi ya kenakenana, taunana mudunemo ya potipotiyovo. ³⁵ Lava visuvisuna noƤona visu i wanavu, taunana aubaina kauwa visuvisudi ya voivoiyedi. Bi lava gebogebona noƤona gebo i wanavu, taunana aubaina kauwa gebogebodi ya voivoiyedi. ³⁶ Tagu yà giugiuwemi te etala laġannemo lava giu gebogebodi matabudi mududimo sa potipotiyovona dabedimo kaka Maimaituwa ya etaledi. ³⁷ Bi Maimaituwa kaka tam em giu luvanemo ya kovoġim, bi kota em giu luvanemo yai yawasanim.”

Mataila Diyona lisinemo i tubutubuġana ko kita

(Luk 11:29-32)

³⁸ Kamaina bi palisi bi waigake tauwailovelovedi ġesaudi Yesu a giuwena gado, “Tauwailovelove, tama ka ġoyeġoyena anisove matailina kwa voiyedi te ka kitedi.”

³⁹ Bi tana i giuwedina gado, “Niga kimtimi temi gebogeboda lavemi bi waimatawapemi! Bi ko ġoeġoe te mataila ko kita. Yà giugiuwemi te temi mote mataila koma kita, bi taugiuwatana Diyona lisinemo mataila i tubutubuġana taunana ko noġoti. ⁴⁰ Te Diyona iyana noponemo i miyana ba laġan faiona bi dudubala faiona. Mba kauwina ġemotina mainana Tana Taunana Natuna kota doġa noponemo ya kenana laġan faiona bi dudubala faiona. ⁴¹ Bi malaetala laġannemo Ninive lavedi bi temi niga kimtina lavemi kaka pekimo ko moito munaġa bi tedi kaka sa giuwemi te iyoyoġamo ko nawa. Banina Diyona i laulauguguya laġannemo ba Ninive lavedi tana ena giu a vaiye bi a nuwavitata. Bi niga ġome niganana lava ġemota tana Diyona i saġa kamaġe, bi temi

† 12:33: Met 7:20

tana ena giu mote ko vaiye bi ko nuwavitala. ⁴² Bi kota malaetala laḡannemo Siba edi ḡalibona waivinina bi niga kimtimi tana vaitena kaka pekimo ko kenamoito munaḡa. Bi tana kaka ya giuwemi te iyoyoḡamo ko nawa. Banina mba ḡalibonina waivinina wala tana Idip yawaninaḡa i saḡa, Solomon ena nuwauyauya vaiyena aubaina.‡ Bi niga ḡome niganana lava ḡemota tana Solomon i saḡa kamaḡe.

Aluwa gebogebona ena anitava munaḡa
(Luk 11:24-26)

⁴³ “Bi laḡannemo aluwa gebogebona lava i potiyovo kamaḡena, ba ya nawa dobu tatalidiga animiya ya tavutavu te yai yawasi bi mote ima banavi ⁴⁴ ba ya giuna gado, ‘Tagu lava e gosegosena lisinemo ya munaḡa.’ Bi sauginemo lavana lisinemo ya tavatava munaḡa ba ya kita te lavana nozona kavakavana, laulaḡiligiḡilina bi ḡonaḡona sivusivu kauwedi. ⁴⁵ Ḣome te ya munaḡa bi aluwa gebogebodi ḡesaudi, wapedi 7 yai dolidi. Bi mba aluwidi tedi a gebogebodi gulatana mote mai tana. Tedi vanuwina noponemo sa sola saḡa te sa miya. Mba lavana ena yawasana ya gebogebodi gulatana mote mai wala i miyamiyana. Mba kauwina ḡemotina mainana kota niga kimtina lisidimo kaka ya tubuḡa.”

Maimaituwa ena ḡowana voyyena i saḡa gulata bi em vanuwa lavedi ba i ḡaubo
(Mak 3:31-35, Luk 8:19-21)

⁴⁶ Yesu yaḡolo lava kumna lisidimo i giugiu ba tinana bi tasitasina a tava. Tedi didiyaumo a moito bi a ḡoyeḡoyena maso Yesu vaitena ai giugiu. ⁴⁷ Kamaina bi lava ḡemota Yesu i giuwena gado, “Tinam bi tasitasim doḡamo sa moimoito, bi sa ḡoyeḡoye te vaitedi koi giugiu.” ⁴⁸ Ḣome Yesu giu i waimunena gado, “Aiyai tinaguna bi mabai tasitasigudi?” ⁴⁹ Bi tana ena tauwaikawaiwatana lisidimo nimana i waiyoyo bi i giuna gado, “Niga taudidi tinatinagu bi tasitasigu. ⁵⁰ Banina tana aiyai Tamagu malamo ena ḡowana ya voivoiyedina, tana taunana tasiotigu, nuvuotigu bi tinaotigu.”

13

Taubayau lautaulalana
(Mak 4:1-20, Luk 8:4-15)

¹ Mba laḡanna ḡemotinemo Yesu vanuwa i potiyovo kamaḡe, i yovo i nawa topa diyanemo i miya wailovelove aubaina. ² Bi lava kumdi a tava a moito kwaivivile, taunana aubaina te tana wagamo i moito saḡa bi lava matabudi ba gelemo a moito.

³ Mba ḡome tana kauwa wapewapedi lautaulalamo i wailovelovedi bi i giuwedina gado, “Laḡan ḡemota taubayau i nawa ena pesi aulaunaḡasedimo. ⁴ Tana pesi i laulaunaḡasedina ba pesi ḡesaudi etamo a talaḡa bi mwanuwa a tava te a kani kovidi. ⁵ Bi pesi ḡesaudi doḡa waitelitelinemo a talaḡa te a duga makai, banina doḡa mote i didiga. ⁶ Bi laḡannemo suwala i lalanina ba pesidi a wela, banina tedi mote lamlamdi doḡamo a yovo gulata. ⁷ Bi pesi ḡesaudi gedala nopodimo a talatalaḡana ba gedelidi pesi a yavanidi te mote a bani. ⁸ Bi pesi ḡesaudi doḡa visuvisunemo a talatalaḡana ba a duga te a vota bi votedi ba 100, 60 bi ḡesaudi ba 30. ⁹ Tana aiyai waibeyana te yai beyavaiya kauwa.”

Lautaulala banina bai
(Mak 4:10-12, Luk 8:9-10)

¹⁰ Kamaina bi Yesu ena tauwaikawaiwatana a tava lisinemo bi ai talayena gado, “Bai aubaina lautaulalamo lava kwa giugiuwedi?” ¹¹ Bi tana edi giu i waimunena gado, “Mala ena waibada sibena ba Maimaituwa temi i vitemi bi lava ḡesaudi mote i vitedi. ¹² Tana aiyai niga kauwidi ya sibesibedina ba Maimaituwa kaka sibena lisinemo yai lautawi. Bi aiyai mote niga kauwidi i sibedi ba avena te sibe ḡaubona lisinemo bi

‡ 12:42: 1Ga 10:1-10

Maimaituwa kaka ya kaikamaḡe. ¹³ Taunana aubaina, tagu lava lisidimo lautaulalamo yà giugiuwedi. Tedi sa kitakitana bi mote sima kita banavi, sa vaivaiyena bi mote sima vaiye ḡone. ¹⁴ Taugiuwatana Aisaiya wala nove bai i giugiuwena, niganana tedi lisidimo ya tubutubuḡa.”

“Tana i giuna gado,

‘Temi ko vaivaiyena bi mote koma sibesibe,
ko kitakitana bi mote koma kitakita banavi.

¹⁵ Banina niga lavedi nopodi ḡaiḡaidi.

Tedi waibeyedi bi mote sima waibeyavaiya kauwa,
tedi waimatedi bi mote sima waikita kauwa, banina tedi matedi a pota.

Male matedimo sai kita,
beyedimo sa vaiye
bi nopodimo sa sibe,

tedi mainana sa voivoiyena, banina mote sima ḡoyeḡoye te edi gebogebo sa kuvesidi
bi yài yawasanidi.*

¹⁶ “Bi temi koi nuwavisu, banina matemimo ko kitakita bi beyemimo ko vaivaiye.

¹⁷ Tagu giukauwemo yà giugiuwemi, te taugiuwatana wapewapedi bi didimana lavedi wala a ḡoyeḡoyena maso niga kauwidi a kitedi bi a vaiyedi. Bi ḡeḡa te, mote a kitedi bi a vaiyedi maibena niganana temi ko kitekitedina bi ko vaivaiyedina.

¹⁸ “Koi beyavaiya bi taubayau lautaulalana banina yà giuwemi: ¹⁹ Lava mabai Maimaituwa ena waibada giuna visuvisuna sa vaivaiye bi banina mote sima sibesibe ba maibena pesi etamo talatalaḡidi. Seitan ya tava te bai sa vaivaiyena nuwapoudimo ya kaikaikamaḡedi. ²⁰ Bi lava mabai manuwavisudi giu visuvisuna sa vaiye bi sa waianinena ba maibena pesi doḡa waitelitelinemo talatalaḡidi. ²¹ Bi laḡannemo pilipili ee laukivigeboḡebo sa natona Maimaituwa giuna aubaina, ba tedi mote sima moimoitodidina, banina lamlamdi mote a yovo gulata. ²² Bi pesi gedala nopodimo talatalaḡidi ba lava mabai Maimaituwa giuna sa vaivaiyena bi dobu nuwaboyedi bi waiguyau noḡotidi nopodi sa waiwanavudi te mote sima votavota. ²³ Bi lava mabai Maimaituwa giuna sa vaivaiye bi sa sibesibena, ba maibena pesi doḡa visuvisunemo sa talatalaḡana, tedi giu sa vaiye bi sa miyamiyaena ba sa vota bi votedi ba 100, 60 bi 30.”

Ḡawaḡawa lautaulalana

²⁴ Yesu lautaulala ḡesauna i giuwedina gado, “Mala ena waibada ba maibena oloto pesi visuvisudi ena daibimo i laulaunaḡasedina. ²⁵ Tedi dudubalinemo a kenakena ba kana ḡaviya i tava te daibinemo pesi visuvisudi nopodiḡa ḡawaḡawa i launaḡasedi te i nawa. ²⁶ Laḡannemo pesi visuvisudi a kalakalanapu ba ḡawaḡawa vaitedi a duga ḡemota.

²⁷ “Daibi taniwagina ena taupaula a tava lisinemo bi ai talayena gado, ‘Bada, tam bena pesi visuvisudi daibimo ku launaḡasedi. Niga ḡaweḡawedi bamo maiḡa a tava bi sa dugaduga?’ ²⁸ Bi tana edi giu i waimunena gado, ‘Mba ḡaviya i launaḡasedi.’ Bi ena taupaula ai talayena gado, ‘Bainewa kwa noḡonogoti, ka nawa ka laka kamaḡedi, ee?’ ²⁹ Bi edi giu i waimunena gado, ‘Avena! Bamoda ḡawaḡawa koma lakelakedi bi witi vaitedi koma lakedi. ³⁰ Ko gose kamaḡedi te matabudi sa duga ḡemota eete vililubu laḡanna. Mba laḡannemo tagu kaka tauvililubu yà giuwedi te ḡawaḡawa sa gei lakedi, sa pani bwainidi bi kaimo sai kalaḡosedi. Bi witi sai ḡemotidi te sa saḡedi egu susuḡumo.”

Wasiva pesina bi muu'a lautaulalidi
(Mak 4:30-34, Luk 13:18-21)

* 13:15: Aisaiya 6:9-10

³¹ Bi Yesu lautoriala gesauna i giuwedina gado, “Mala ena waibada ba maibena wasiva pesina,[†] lava ya vai te ena daibimo ya wadi. ³² Mba pesina ba pesi gaubo otina, bi laḡannemo i dugana ba kai matabudi ya saḡa tawedi bi yai kaibada te mwanuwa sawasawaḡa lovolovodi sa tava bi lagalaganemo sa launoḡi.”

³³ Bi yaḡolo te lautoriala gesauna i giuwedina gado, “Mala ena waibada ba maibena muu'a,[‡] waivini ya vai, falawa noponemo ya vitale, bi ya gwadai te falawina nozona matabuna muu'a ya nawae.”

³⁴ Yesu niga kauwidi matabudi lava kumna lisidimo lautorialamo i giugiuwedi. Bai laḡannemo mote giu baniotidi i giuwedi bi lautorialamo tedi i giugiuwedi.

³⁵ Niga kauwina Maimaituwa wala taugiuwatana i giugiuwena mainana i tubuḡa. Taugiuwatana i giuna gado,

“Tagu kaka lautorialamo ya giuwemi,

‘Pakanemo dobu i tubuḡa bi i saḡa te niganana giu kenakena waidavonidi ya giuwemi.’[§]

Yesu witi bi ḡawaḡawa lautorialidi i giu waiipoipodi

³⁶ Ḡome Yesu lava kumna i gosedi bi i valageta vanuwemo. Bi ena tauwaikaiwatana a tava lisinemo bi a giuwena gado, “Aee Bada, ḡawaḡawa daibimo duggedgedi lautorialana maso lisimaimo kuna giu waiipoipo.”

³⁷ Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Pesi visuvisudi tauwadidi ba Tana Taunana Natuna. ³⁸ Daibi ba niga dobuna, bi pesi visuvisudi ba tauwaisumaḡa, tedi taudidi Maimaituwa ena waibada noponemo sa miyamiyana. Bi ḡawaḡawa ba tedi Seitan natunatuna. ³⁹ Bi ḡaviya ba Seitan tana ḡawaḡawa taulaunaḡasedi. Bi vililubu ba laḡan damona bi tauvililubu ba aneya.

⁴⁰ “Bi ḡawaḡawa bainewa sa lakedi, sa pani bwainidi bi kaimo sa waikalaḡosedina ba mainana kauwina ḡemotina laḡan damonemo ya tubuḡa. ⁴¹ Tana Taunana Natuna kaka ena aneya ya giukamaḡedi, te ena waibada noponemo gebogebobo tauwaitubudi bi tauvoiyedi matabudi sai ḡemotidi ⁴² bi kai kalakalatinemo sa pwalagē nawedi. Bi ḡome kaka sa lauaiyoi bi mwakedi sa sanawaikikokikodi. ⁴³ Bi didimana lavedi kaka Tamedidi ena waibada noponemo sa yanana maibena suwala. Tana aiyai waibeyana te yai beyavaiya bi ya sibe.”

Ḡonaḡona laukaidi kenakena waidavonidi bi posalu lautorialidi

⁴⁴ “Mala ena waibada ba maibena aniwaiguyau ḡoneḡonedi, doḡa noponemo kenakena waidavonidi. Laḡannemo lava i banabanavi ba i ḡuluvi munaḡe, ḡome tana mayasisina i nawa bi ena ḡonaḡona matabudi i kuneye kamaḡedi. Bi manena matabuna i vai bi i tava munaḡa te mba doḡana i gimeli.

⁴⁵ “Bi kota, Mala ena waibada ba maibena tauwaikunekune ḡemota, posalu visuvisuna i tavutavu te maso i gimeli. ⁴⁶ Laḡannemo tana posalu maiina dididiga i banabanavi ba i munaḡa bi ena ḡonaḡona matabudi i kune kamaḡedi bi manenemo posalu i gimeli.”

Gomo lautorialana

⁴⁷ “Bi kota, mala ena waibada ba maibena gomo, topamo sa pwalagē, bi iyana tabudi bi tabudi sa konekonedidi. ⁴⁸ Laḡannemo gomo i wanavuna ba sa solusaḡe balabalamo bi sa miyatulu, te iyana visuvisudi poa'a noponemo sa sivudi bi gebogebodi sai naḡasedi. ⁴⁹ Niga kauwina mainana kaka laḡan damonemo ya tubuḡa. Mba laḡannemo aneya kaka sa yovo te didimana lavedi nopodimo gebogebobo lavedi sa daliḡidi, ⁵⁰ te gebogebobo

[†] 13:31: Gulik edi wasiva ba kitana mai kai bagoma bi mote kailawalawasa. [‡] 13:33: Yist mba maibena tuva. Ḡaubona kwa likwa bi topamo kwa sako, mba ya dabalala. Bi yist ḡaubona payawa noponemo kwa sako, mba ya dabalala. [§] 13:35: Sale 78:2

lavedi kai lemlemnemo sa pwalage nawedi, bi gome kaka sa lauuiyoi bi mwakedi sa sanawaikikokikodi.” ⁵¹ Bi Yesu ena tauwaikaiwatana i waitalayedina gado, “Niga kauwidi matabudi kona sibedi ee geḡa?” Bi tedi ena giu ai munena gado, “Emaso, bena ke sibedi.”

⁵² Bi Yesu i giuwedina gado, “Taunana aubaina, waigake tauwailovelovena gesaudi ba Mala ena waibada wailovelovena kaikana a vai, tedi ba maibena vanuwa taniwagina ena susugumo aniwaiguyau mwalidi valivaliudi bi wadubodi ya yovodi te ya kitedi bi lava ya wailovedi.”

Nasalet lavedi Yesu a daboke
(Mak 6:1-6, Luk 4:16-30)

⁵³ Laḡannemo Yesu lautaulala giudi i waiwaikovidi ba dobuna i gose kamaḡe. ⁵⁴ Tana i munaḡa ena malagai otinemo, bi gome bolu vanuwidiḡa lava i waiwailovelovedi. Tedi a soveye bi ai talana gado, “Niga lavana bamo ḡome nuwauyauya bi ḡailisi i vai bi anisove kauwidi ya voivoiyedi? ⁵⁵ Tana bena taukamda natuna? Tinana bena isana Meli, bi tasitasina ba Diyemesi, Diyosep, Saimon bi Diudas? ⁵⁶ Nuvunuvuna matabudi bena vaiteda niga? Niga olotona kauwidi matabudi bamo ḡome i legaudi?” ⁵⁷ Bi gome te Yesu a daboke.

Bi Yesu i giuwedina gado, “Taugiuwatana ena malagai bi ena vanuwa lavedi ba mote sima vivivile.” ⁵⁸ Taunana aubaina, mba malagainemo Yesu mote mataila wapewapedi i voiyedi, banina tedi mote ai sumaḡe.

14

Diyon taukabulu bainewa i peki ḡiliwa
(Mak 6:14-29, Luk 3:19-20, Luk 9:7-9)

¹ Mba sauginemo Alodi Galili tauwaibadayena Yesu giuna i vaiye, ² bi ena taupaula i giuwedina gado, “Niga lavana ba Diyon taukabulu, tana pekimo i kena moito munaḡa, taunana aubaina ḡailisi lisinemo ya kenakena bi mataila ya voivoiyedi.” ³ Alodi niga mainana i giuna, ba tana wala Diyon i pani bi biliwelokomo i sako nawe, valetina Pilipi mwanena Elodiyas dabanemo. ⁴ Diyon, Alodi i giugiu mataina gado, “Mote i visu te Elodiyas kwa naḡi, banina mba ba valetim mwanena.”

⁵ Mba giuna aubaina Alodi i ḡoyeḡoye te Diyoni maso i waipeki. Bi lava i nailedi, banina tedi a sibe te Diyon ba taugiuwatana.

⁶ Bi Alodi ena tubuḡa soina noponemo, Elodiyas natuna waivinina wale aubaidi i bigabiga ba Alodi nuwana i laukwasili. ⁷ Taunana aubaina, Alodi i giuwapa te bai yai baḡayena ba ya vite. ⁸ Kamaina bi gomana tinana kalinana i lauwata te Alodi i giuwena gado, “Tagu ya ḡoyeḡoyena Diyon taukabulu kununa abomemo kwa sako, bi kwa vitegu.” ⁹ Bi ḡalibona i wainuwaboya gulata bi i waiuvala, bi kaikana i giuwapa ena wale matedimo taunana aubaina te gomana ena ḡowana ya voiye. ¹⁰ Ḗome Alodi tauwaigaviya i giukamaḡe biliwelokomo te Diyon gadona a bwaliḡavuki, ¹¹ bi kununa abomemo a sako, bi gomana guguinina a vite, te i avali nawe tinana i vite. ¹² Bi Diyon ena tauwaikaiwatana a tava, tubuḡina a avali nawe a dobo, bi a nawa te Yesu a giuvite.

Yesu lava wapedi 5 tausan i waikanidi
(Mak 6:30-44, Luk 9:10-17, Dyn 6:1-14)

¹³ Laḡannemo Yesu Diyon noyana i vaivaiye, ba wagamo i gelu bi i nawana dobu ḡuyuwinememo. Bi lava kumdi a vaivaiye ba edi malagai a gosedi bi kaḡediḡa a vawata. ¹⁴ Laḡannemo Yesu wagamo i potipotiyovo, ba lava kumdi i kitedi, ba i launuwatoyedi bi sidesidedi i waiyawasanidi.

¹⁵ Bi mba aubiganemo, ena tauwaikaiwatana lisinemo a nato bi a giuwena gado, “Bada, niga ba mutuyuwa bi kaikana tautaugudu. Lava kwa giukamaḡedi sa nawa malagaḡa te kediyā sa gimala.”

¹⁶ Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Tedi mote sima nawa, temi koi kanidi.” ¹⁷ Bi tana a giuwena gado, “Tama mote bai lisimaimo, kamaina buledi 5 bi iyana labu ota.” ¹⁸ Bi Yesu i giuwedina gado, “Ko natomedi lisigumo.” ¹⁹ Tana lava i giuwedi te ḡawaḡawa dabedimo a miya. Bi buledi 5 bi iyana labu i legaudi, i waikita saḡa malamo, i waiebo bi buledi i kividi. Kamaina bi ena tauwaikaiwatana i vitedi te lava a vite nawedi. ²⁰ Bi lava matabudi a kani te a kani nonoḡa. Kamaina bi tauwaikaiwatana lava kani a kanikani sivudina, ai ḡemoḡemotidi te po'a wapedi 12 ai wanavudi. ²¹ Lava ḡome a kanina ba oololoto wapana 5 tausān, waiwaivini bi libilibi mote a iyevidi.

*Yesu topa dabanāḡa i nawa
(Mak 6:45-52, Dyn 6:15-21)*

²² Mba kauwina mulinemo, Yesu ena tauwaikaiwatana wagamo i waigeludi bi a damana, a nawanawa noi nevanemo ba kota lava i giukamaḡedi te a nawa edi malagaḡa. ²³ Bi lava i giukamaḡedi mulinemo, tana i nawa oya dabanemo, pali aubaina. Mba dudubalina ba taunaḡa ḡome i laulaupali. ²⁴ Bi waga ba kaikana topa modona i nawanawae. Bi ḡome yavala dididiga i talatalaḡa taunana aubaina labama waga i waikati vitavitale.

²⁵ Laḡan tinana bwaganemo, bi Yesu topa dabanāḡa i nawanawa ena tauwaikaiwatana lisidimo. ²⁶ Laḡannemo ena tauwaikaiwatana a kita topa dabanāḡa i natonato ba tedi a naila gulata bi a galalana gado, “Noi ba boita.” ²⁷ Bi Yesu maḡemota i giuwedina gado, “Mote koma naila, tagu. Nuwemi ya lautou.”

²⁸ Ḣome Pita i giuna gado, “Bada, bamoda giukauwa te tam ba kwa giuwegu te topa dabanāḡa yā nato lisimmo.”

²⁹ Bi Yesu Pita i giuwena gado, “Ku nato.” Bi Pita wagamo i potiyovo bi topa dabanāḡa i nawa Yesu lisinemo. ³⁰ Bi tana yavala bi labama i kitedi bi i nainaila laḡannemo, kwaluluva i waitubu bi i binauna gado, “Bada, kwai yawasanigu!”

³¹ Noi taunana te Yesu nimana i tuḡu bi Pita nimanemo i kabi te i solu saḡe bi i giuwena gado, “Em sumaḡa i ala ḡaubo, bai aubaina kuna nuwakulukuluva?”

³² Laḡannemo tedi a moimoitosāḡa wagamo ba yavala i lautautau. ³³ Tedi waga noponemo a miyamiyana Yesu a lauduneye bi a giuna gado, “Giukauwa te tam taunana Maimaituwa Natuna.”

³⁴ Tedi a damana nawa Genesaletimo a solasaḡa. ³⁵ Bi laḡannemo mba dobuna lavedi Yesu a kitakita ba a kitaḡone bi Yesu giuna a giunawe te dobuna diyadiyana matabuna i nawa yaḡosi. Ḣome lava sidesidedi a tavaitedi Yesu lisinemo. ³⁶ Bi Yesu ai baḡa te sidesidedi maso i waianinedi, te ena gala isunaḡa a taukoni. Bi lava mabai ena gala a tautaukonina, matabudi a yawasana.

15

*Baibaiḡa nopoda sa waimiledina ena wailovelove
(Mak 7:1-23)*

¹ Ḣome Palisi bi waiḡake tauwailovelovena ḡesaudi Yelusalemḡa a tava Yesu lisinemo bi ai talayena gado, ² “Bai aubaina em tauwaikaiwatana wala nove magumagula edi miyamiya a sakosakona sa waidoukotodi? Tedi mote nimeri sima koḡedi bi sa kanikani!”

³ Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Bi temi bai aubaina Maimaituwa ena waiḡake ko waidoukotokotodi, bi temi emi wailovelove ko kaikaiwatedi? ⁴ Maimaituwa i giuna gado, ‘Tamam bi tinam kwa viviledi.’ Banina aiyai tamana bi tinana i pasilidina ba

sai peki. ⁵ Lava aiyai bai mwalina lisinemo ya kenakenana maso tamana ee tinana i vite. Bi geḡa te, temi emi wailovelove luvanemo mote ima vitedi bi ya giuwedina gado, ‘Egu magula, tagu mote yàma sagumi banina kaikana e giuwapa te Maimaituwa yà vite.’ ⁶ Temi emi wailovelovemo lava ko voyiedi te tametamedi bi tinetinedi mote sima sagusagudi. Temi Maimaituwa giuna ko sakosakoliye bi temi emi miyamiya ko kaikaiwatedi. ⁷ Temi lava kaikaiyovumi! Bai Aisaiya i giugiuwena ba giukauwa te temi i giugiuwatemi.

⁸ ‘Niga lavedi mududiḡa ya giugiu te Bada, Bada bi nopodi ba tabudimo mote tagu lisigumo.

⁹ Tedi sa laulaudune yababegu tedi taudiḡa edi waiḡake a voivoiyedina, taudidi lava sa wailovelovedi.”

¹⁰ Kamaina bi Yesu lava kumna i giuwedi a tava lisinemo bi i giuwedina gado, “Koi beyavaiya bi ko sibe kauwe. ¹¹ Lava kani ya kani te bwaganemo ya yovo bi ya potiyovo munaḡa. Bi bai gebogebona noponemo i noḡoti bi mudunemo ya potipotiyovona taunana ya waimila.”

¹² Ḡome ena tauwaikaiwatana a tava lisinemo bi ai talayena gado, “Kuna sibe ee geḡa te bai kwa giugiuwedina ba palisi mote ai nuwavisuye?” ¹³ Yesu giu i waimunena gado, “Tamagu malamo miyamiyana tana dobumo kai mote i wadiwadina ba matabudi malamlamdi ya lakedi. ¹⁴ Ko kita kamaḡedi tedi tauwaietadoli matapotepotedi, bamoda lava matapotapotana ena tau matapotapotana ya waidolina ba labuḡidi dommo sa kuluva.”

¹⁵ Pita i giuna gado, “Te niga lautaulalana lisimaimo ku giu waitete.” ¹⁶ Yesu i waitalayedina gado, “Temi yaḡolo te ko wainuwanaina, ee? ¹⁷ Kona sibe ee geḡa te lava kani ya kanikanina ba ya yovo bwaganemo te ya potiyovo munaḡa? ¹⁸ Lava noponemo bai gebogebona ya nogoti bi mudunemo ya potipotiyovona taunana nopona ya waimila. ¹⁹ Noḡota gebogebodi maibena, waipeki, vawaidoḡa, waimatawapa, danene, waimuduna bi kaiyovumo waiwavu. ²⁰ Niga yawasanidi lava nopona sa waimila. Bi lava manima milana ya kanikanina, taunana mote ima waimila.”

Keinan waivinina ena waisumaḡa
(Mak 7:24-30)

²¹ Yesu Galili dobuna i gose bi i nawa Taiya bi Sidon palatidimo. ²² Ḡome Keinan waivinina i tava Yesu lisinemo bi i talaḡabalana gado, “Aee Bada, Deivida natuna, kwa launuwatoitoiyegu! Aluwa gebogebona natugu waivinina i sunei bi ya wainuwatoi gulata.” ²³ Bi Yesu mote bai i giu lubuye, taunana aubaina ena tauwaikaiwatana a nato lisinemo bi ai baḡana gado, “Niga waivinina mulidaḡa ya nato bi ya ḡabaḡabana, kwa giukamaḡe ya nawa tabunemo. Ya waibeyawakida.”

²⁴ Ḡome Yesu i giuna gado, “Tagu Maimaituwa i giukamaḡeguna Israel lavedi gwegwegwedi aubaidi.” ²⁵ Bi waivini i nato Yesu kaḡepakanemo, tuwapekana i waitupagwaliḡedi bi i giuna gado, “Aee Bada, kwa kai sagugu!” ²⁶ Bi Yesu giu i waimunena gado, “Mote i visu te libilibi kediya yà vai bi daḡadaḡasi yà vitedi.” ²⁷ Bi waivini i giuna gado, “Bada, mba giukauwa! Bi geḡa te daḡadaḡasi tamedi ena teibolomo kani pusepuselidi ya taitaikulukuludina ba sa kanikanidi.” ²⁸ Kamaina bi Yesu waivini ena giu i waimunena gado, “Waivini, em sumaḡa kota i tusaḡa, taunana aubaina bai kunai baḡaena ba yà vitem.” Mba taunana te waivini natuna i yawasana.

Yesu lava 4 tausan i waikanidi
(Mak 8:1-9, Luk 9:10-17, Dyn 6:1-14)

²⁹ Ḡome Yesu Galili nisana diyanaḡa i saḡa i nawa oya dabanemo i miyatulu. ³⁰ Ḡome lava kundi a tava Yesu lisinemo. Bi lava kaḡedi nuwanokudi, matapotepotedi,

nuwakududi, kupekupedi bi kota sida ḡesaudi vaivaidi vaitedi a tavaitedi Yesu kaḡepakanemo bi matabudi i waiyawasanidi. ³¹ Lava kupekupedi a gagali, kaḡedi nuwanokudi a didimana, nuwakududi a nawanawa bi matapotepotedi ai kita munaḡa. Ḡome lava matabudi tedi a kitekitedina ba a sove bi Israei ede Maimaituwa a kasaḡesaḡe.

³² Yesu ena tauwaikawaiwatana i giuwedi a tava lisinemo bi i giuwedina gado, “Tagu niga lavedi e launuwatoyedi, tedi vaitedi te miya te laḡani faiona a kovi bi kani geḡa, mote ya ḡoyeḡoye te makanipekidi ya giukamaḡedi sa nawa, male etamo sa laumoyaḡau.”

³³ Bi ena tauwaikawaiwatana ena giu ai munena gado, “Niga ba mutuyuwamo ta miyamiya, bamo ḡome kani ta vai bi lava kumna tai kanidi?” ³⁴ Bi tana i waitalayedina gado, “Temi buledi wapedi visa lisimimo?”

Tedi ena giu ai munena gado, “Tama buledi wapedi 7 bi iyana keikeilikidi visa ota.”

³⁵ Bi lava kumna i giuwedi te doḡamo a miya. ³⁶ Kamaina bi tana buledi 7 bi iyana i legaudi, Maimaituwa i waiebo bi i kiviivididi te ena tauwaikawaiwatana i vitedi bi tedi lava a vite nawedi.

³⁷ Tedi matabudi a kani te a kani nonoḡa, mulinemo ena tauwaikawaiwatana kani a kanikani sivudina a laitupedi, te po'a wapedi 7 ai wanavudi. ³⁸ Ḡome ooloto a kanikanina ba wapedi 4 tausan bi waivini bi libilibi mote a iyevidi. ³⁹ Niga kauwina mulinemo, Yesu lava i giukamaḡedi a nawanawa ba tana wagamo i gelu saḡa bi i nawa Magadan dobunemo.

16

Mataila ai baḡae (Mak 8:11-21)

¹ Palisi bi Sadisi Yesu lisinemo a tava laulubuna aubaina bi a giuwe te mala ena mataila, yai lovedi te tana giukauwa Maimaituwa lisinaḡa i yovo.

² Bi edi giu i waimunena gado, “Laḡannemo suwala ya bulubulu bi galewa ya lailaisabasaba ba ko giuna gado, ‘Bokina ba kwamla.’” ³ Bi olaolalemo galewa ya laisabasaba bi yai dudubalana ba ko sibe te, ‘Mateya ba nabu ya yovo.’ Temi ba yada waigayona kona sibe, bi niga laḡandimo mataila sa tubutubuḡana mote koma sibesibedi. ⁴ Temi niga kimtimi emi kauwa gebogebodi bi tauwawaidoḡa, ko ḡoyeḡoye te mataila ko kita, bi mote kaka yaḡmai lovemi, te mataila Diyona lisinemo i tubutubuḡana taunana ko noḡoti.”

Kamaina bi i gose kamaḡedi bi i nawa.

Palisi bi Sadisi edi muu'a

⁵ Laḡannemo topa a damaniye a nawa noi nevanemo ba ena tauwaikawaiwatana nuwedi i kauleya te buledi mote a vai. ⁶ Bi Yesu i giuwedina gado, “Koi kita kauwa te Palisi bi Sadisi edi muu'a ko vola kamaḡedi.” ⁷ Bi tedi taudiḡa ai talapilina gado, “Tada mote buledi te vai aubaina mainana i giu.”

⁸ Tedi bai a giugiuwena ba Yesu i sibe, taunana aubaina i giuwedina gado, “Emi sumaḡa kana ḡaubo! Bai aubaina taumiḡa ko waitalapili te lisimimo buledi geḡa?” ⁹ Temi yaḡolo ko wainuwanaina, ee? Tagu buledi wapedi 5 e kividi te lava wapedi 5 tausan a kanikanina ko noḡoti, bi po'a visa konai wanavudi? ¹⁰ Bi kota buledi wapedi 7 bi lava 4 tausan a kanina mulinemo po'a visa konai wanavudi? Temi nuwemi i kauleya, ee? Temi mote komai noḡota kauwa. ¹¹ Temi bai e giugiuwena mote ko sibe, konai noḡota bena tagu buledi e giugiu wata? Geḡa, tagu e giuna gado, ‘Palisi bi Sadisi edi muu'a ko vola kauwedi.’”

¹² Mba ḡome kaka a sibe te tana mote muu'a buledimo vitavitalena i giugiuwe, bi tana ba Palisi bi Sadisi edi wailovelove kaikaiyovudi volayedi i giugiuwata.

Pita Yesu i kamaḡati te tana taunana Vinevinena
(Mak 8:27-30, Luk 9:18-21)

¹³ Laḡannemo Yesu, Seseliya Pilipai dobuna palatinemo i tavatava ba ena tauwaikawaiwatana i waitalayedina gado, “Lava sa giugiu te Tana Taunana Natuna ba aiyai?”

¹⁴ Bi tedi ena giu ai munena gado, “Lava ḡesaudi sa giugiu te Diyon Taukabulu, ḡesaudi sa giugiu te Elaidiya bi kota ḡesaudi sa giugiu te Delimaiya ee wala taugiuwatana ḡemota i laumaḡata munaḡa.” ¹⁵ Bi tedi i waitalayedina gado, “Bi temi ko noḡonoḡoti te tagu aiyai?”

¹⁶ Bi Saimon Pita giu i waimunena gado, “Tam Keliso, Maimaituwa yawayawasanina Natuna.”

¹⁷ Bi Yesu, Pita i giuwena gado, “Saimon, Diyona natuna, tam kakavisuvisum. Niga giukauwina mote lava ota i wailovem, bi Tamagu malamo i wailovem. ¹⁸ Bi yà giugiuwem te tam Pita,* bi dabammo kaka Maimaituwa ena dam yà keli, te peki ena ḡailisi mote ima lauyovoḡe. ¹⁹ Bi tagu kaka mala ena waibadana kiina yà vitem. Dobumo bai kwa panipanina ba mainana malamo yà pani, bi dobumo bai kwa kuvekuvesina ba mainana malamo yà kuvesi.”

²⁰ Kamaina bi ena tauwaikawaiwatana i waigakedi te mote aiyai sima giuwe, te tana taunana Keliso.

Yesu ena peki i giuwata
(Mak 8:31–9:1, Luk 9:22-27)

²¹ Mba sauginemo te noi i nawana, Yesu ena tauwaikawaiwatana lisidimo ena peki i giu waitete te ya nawana Yelusalemmo ba kauwa wapewapedimo yai nuwatoi. Bi ḡome babada nananakidi, pilisi edi babada, bi waigake tauwailovelovedi, Yesu sa laukivi gebogeboye bi sai peki. Bi laḡan waifaioninemo tana ya kenamoito munaḡa.

²² Kamaina bi Pita Yesu i waidoli nawe tabunemo bi i kaipasinena gado, “Ke Bada, mba kauwina mote lisimmo ima tubuḡa!” ²³ Gome Yesu i tauvitale bi Pita i giuwena gado, “Seitan, ku tauliya! Tam egu eta kwa waikoigudu, mba noḡotina mote Maimaituwa lisinaḡa i yovo, mba temi lava ota emi noḡota.”

²⁴ Kamaina bi Yesu ena tauwaikawaiwatana i giuwedina gado, “Bamoda tam aiyai kaiwatagu kuna ḡoyena ba em ḡowana matabudi kwa gosedi bi em kolosi kwa avali bi kwa kaiwatagu. ²⁵ Aiyai bi ena yawasana i nuwamunaḡena ba ya kula yakasi, bi aiyai ena yawasana i nuwakamaḡena tagu aubaigu ba yawasana ya vai. ²⁶ Bamoda aiyai dobu ena ḡowana i vai kovi bi ena yawasana i gebogebona, ba bai ya voiye te ena yawasana ya vai munaḡe? Geḡa, mote bai ima voiye. ²⁷ Bi Tana Taunana Natuna kaka Tamana namalinemo ena aneya vaitedi sa yovo bi lava ḡemoḡemotaḡa bai a voivoiyedina luvanemo yai maiidi. ²⁸ Yà giugiu kauwemi, temi ḡesaumi niganana kaka mote koma peki, eete Tana Taunana Natuna ena waibada ya natonatona ko kita.”

17

Yesu kitana i launuwavitala
(Mak 9:2-13, Luk 9:28-36)

¹ Laḡan 6 mulidimo Pita, Diyemesi bi tasina Diyon Yesu i waidolidi te a nawa oya lofalofana dabanemo.

² Bi ḡome matedimo a waikita ba Yesu kitana i launuwavitala, matana i namalana maibena suwala matana bi ena gala potina maibena suwala yanana. ³ Noi taunana te Mousis bi Elaidiya a laumaḡata bi Yesu vaitena a waigiugiu. ⁴ Kamaina bi Pita Yesu i giuwena gado, “Bada, i visu te tama niga ḡome. Bamoda kwa ḡoyena ba tagu kape faiona yà voiyedi, ḡemota tam aubaim, ḡemota Mousis bi ḡemota Elaidiya.”

* **16:18:** Gulik kalinanemo Pita, mba ḡakima.

⁵ Pita yaḡolo i giugiu ba giyou potipoti otina i yovo te i sumatawedi. Bi kalina giyou noponaḡa i giu yovona gado, “Niga taunana Tagu Natugu, nuwagu tauvaina, tana ya wainuwavisugu. Kalinana ko vaiye!”

⁶ Laḡannemo tauwaikaiwatana kalina a vaivaiye, ba manailidi a laudulu yovo doḡamo. ⁷ Ġome Yesu i nato te i taukonidi bi i giuwedina gado, “Ko moito, mote koma naila.” ⁸ Bi a tautaulagetidi ba Yesu taunaḡa a kita bi mote aiyaḡi ḡesauna.

⁹ Tedi oyamo bi a miyamiya kuluva ba Yesu niga mainana i giuwedi, “Temi bai kona kitakitana mote aiyaḡi ḡesauna koma giuwe eete, Tana Taunana Natuna pekimo ya kenamoito munaḡa.”

¹⁰ Ġome ena tauwaikaiwatana ai talayena gado, “Bai aubaina waiḡake tauwailovelovena sa giugiu te Elaidiya ya gei tava?” ¹¹ Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Mba giukauwa, Elaidiya kaka ya gei tava te bai matabuna ya kanonoḡidi. ¹² Bi yaḡ giuwemi te Elaidiya ba kaikana i tava bi lava mote a kita ḡone, bi bai a noḡonoḡotina lisenemo a voiye. Mba mainana kota sa ḡoyeḡoyena Tana Taunana Natuna sa laukivigeboḡe bi yaḡi nuwatoitoi.” ¹³ Mba ḡome kaka ena tauwaikaiwatana a sibe te tana Diyoni Taukabulu i giugiuwata.

Yesu, gomana olotona aluwa geboḡebona i sunesuneina i waiyawasani
(Mak 9:14-28, Luk 9:37-43)

¹⁴ Sauginemo tedi a tavatava lava kumna lisidimo ba oloto i nato Yesu matanemo, tuwapekana i tupagwaligedi bi i giuna gado, ¹⁵ “Bada, natugu kwa launuwatoiyee! Tana aluwa geboḡebona sulusuluvaina ba ya kakaonalele bi ya wainuwatoi gulata. Bi wali saugemo ba kaimo ya pwalapwalaḡe nawena bi wali saugemo ba gaubamo ya pwalapwalaḡe nawe. ¹⁶ Tana e natomena em tauwaikaiwatana lisidimo bi mote ai yawasani.”

¹⁷ Yesu i giuna gado, “Temi niga kimtimi laukasagaḡaimi bi mote waisumeḡemi vaitemi te alamiya, bi kauwa e alavoyedi? Gomana ko natome lisigumo.” ¹⁸ Ġome te Yesu aluwa geboḡebona i kaipasine bi gomana i potiyovo kamaḡe. Noi taunana te gomana i yawasana.

¹⁹ Bi ena tauwaikaiwatana taudiḡa a nato Yesu lisenemo bi ai talayena gado, “Bai aubaina tama aluwa geboḡebona ke kwavi kasaḡe?” ²⁰⁻²¹ Ġome edi giu i waimunena gado, “Banina, temi emi sumaḡa i ḡaubo. Yaḡ giugiu kauwemi te bamoda emi sumaḡa ḡaubona maibena wasiva pouna, ba niga oyana ko giuwena gado, ‘Ku nuwaliye noi ḡome kwa nawa bi ya nuwaliya te ḡome ya nawa.’ Bai lisimimo maso mote i pilipili.”*

Yesu ena peki i giuwata munaḡe
(Mak 9:30-32, Luk 9:43-45)

²² Bi sauginemo ena tauwaikaiwatana vaiteḡi a waiḡemotidi Galilimo ba i giuwedina gado, “Tana Taunana Natuna kaka kana ḡaviya nimedimo sa sako. ²³ Tedi kaka sai peki bi laḡan waifaioninemo Maimaituwa kaka ya kakenamoito munaḡe.” Ġome ena tauwaikaiwatana mainana a vaivaiyena ba ai nuwaboya gulata.

Pali vanuwina manena

²⁴ Yesu ena tauwaikaiwatana vaiteḡi a tava Kapaniyammo, ḡome takis taulaitupana i tava bi Pita i waitalayena gado, “Emi tauwailovelove pali vanuwina manena ya sakosako e geḡa?” ²⁵ Kamaina bi Pita giu i waimunena gado, “Emaso, bena yaḡi waimaii!” Sauginemo Pita i valageta vanuwemo, ba Yesu i gei waitalana gado, “Saimon, tam em noḡota bainewa? Mabai lisidimo ḡaliḡalibona takisi sa lailaitupa, edi doḡu lavedi ee wali doḡu lavedi lisidimo?”

* **17:20-21:** Gulik baibol ḡesaudi nopodimo niga lovana 21 mote ima kenakena. Mak 9:29 noponemo ko kita.

²⁶ Kamaina bi Pita giu i waimunena gado, “Wali dobu lavedi takisi sa waimaii.” Ġome Yesu, Pita i giuwena gado, “Mba kamaina ġalibona ena dobu lavedi mote takis simai maii. ²⁷ Bi bamoda nopodi tama kagebogebo aubaina te kwa nawa topamo bi em kauli kwa pwalaġe. Bi iyana kwa geigei soluna mba iyenina gayana kwa ġole bi mane kwa vai te eda takis luvanemo kwai maii.”

18

Mala ena waibada noponemo, aiyai i saġa gulata?

(Mak 9:33-37, Luk 9:46-48)

¹ Mba sauginemo ena tauwaikaiwatana lisinemo a tava bi ai talayena gado, “Bada, Mala ena waibada noponemo ba aiyai i saġa gulata?”

² Ġome te Yesu gomana ġaubona i giuwe i tava, bi mododimo i moito. ³ Kamaina bi i giuna gado, “Tagu yà giugiu kauwemi te aiyai em yawasana gebogebonemo kwa nuwavitalana, maibena libilibi keikelikidi edi yawasana, mba tam kaka Mala ena waibada noponemo kwa sola saġa. Bi bamoda geġa ba mote kuma sola saġa. ⁴ Taunana aubaina, aiyai kwa ġaubo munagana maibena niga gomenina kaka Mala ena waibada noponemo em lava mododimo kwa saġa gulata. ⁵ Aiyai bi isagumo niga mai gomenina ya giugiuvaiva ba tagu ya giugiuvaigu.

Gebogebomo kuluva

(Mak 9:42-48, Luk 17:1,2)

⁶ “Bamoda aiyai niga lavedi sivusivuyovoġedi sa waisumaġeguna i voyiedi te gebomo a kuluvana, ba i visu te ġakima vitavitana mba lavana gadonemo sa duli bi nisa waidomdomnemo sa pwalaġe yovoġe.

⁷ “I gebo kauwa te dobu lavedi edi lava sa voyiedi te edi sumaġa sa taitaikuludi! Laclubudi ba giukauwa te sa tava bi i gebo kauwa te tana lava aiyai laclubuna ya voivoiyena.

⁸ “Bamoda nimam ee kaġem ġemota ya voyiem bi gebogebo kwa voivoiye ba kamaina te kwa douġavuki bi kwa pwalaġe. I visu te kaġem ġemota bi nimam ġemota yawasana kenakena nonoġinemo kwa sola saġa bi mote i visu te nimam labu bi kaġem labu bi kai kalakalatinemo sa pwalaġe nawem.

⁹ “Bamoda matam ya voyiem bi gebogebo kwa voivoiye ba kwa ġivoi kamaġe bi kwa pwalaġe. I visu te matam ġemota bi yawasana noponemo kwa saġa, bi mote i visu te matam labu bi iyoyoġamo sa pwalaġe nawem.

Sipu gwegwegwena lautaualana

(Luk 15:3-7)

¹⁰ “Koi kita kauwa te sivusivuyovoġedi mote koma kita waiyovoyovodi, banina tedi edi aneya ba laġan matabuna Tamagu malamo matanemo sa moimoito. ¹¹ Banina Tana Taunana Natuna i yovona ba lava gwegwegwedi yai yawasanidi.*

¹² “Temi bainewa ko noġonoġoti? Bamoda oloto ġemota ena sipu wapedi ba 100 a miyamiya, bi ġemota i gwegwena ba tana bai ya voiye? Tana kaka sipu wapedi 99 oya nevanemo ya gosedi sa yabayaba, bi ya nawa sipu gwegwena ya tavuġe. ¹³ Bi yà giugiu kauwemi, laġannemo mba sipuna gwegwena i banavina ba yai nuwavisu gulatana mote mai sipu wapedi 99 mote a gwegwegwena. ¹⁴ Bi kota kauwina ġemotina mainana Tamemi malamo mote ima ġoyeġoye te sivusivuyovoġedi ġemota ima gwegwe.

Em tau ena gebomo kwa sagu

¹⁵ “Bamoda valetim gebogebo lisimmo i voiyena, ba kwa nawa lisinemo bi taumiġa mba pilipilina ko kadidimani. Bamo te em giu i vaiye bi i kuvasana ba kamaina te tana

* **18:11:** Guliki baibol ġesaudi nopodimo niga lovana 11 mote ima kenakena.

kunai yawasani munaḡe. ¹⁶ Bamoda kalinam mote i vaiye ba lava ḡemota ee labu kwai dolidi bi ko munaḡa lisinemo te lava labu ee faiona mba pilipilina ko kakadidimanina sa vaiye. ¹⁷ Bi mba lavana kalinedi mote ima vaiye, ba kamaina te ko nawena Maimaituwa ena dam lisidimo. Bi tana Maimaituwa ena dam edi laididimana mote ima anine, ba kamaina te tana ko voyyena maibena koikoitau taulauduneyena ee takis taulaitupana. ¹⁸ Yà giugiu kauwemi te temi dobumo bai ko panipanina ba Maimaituwa mainana malamo ya pani. Bi dobumo bai ko kuvekuvesina ba Maimaituwa mainana malamo ya kuvesi.

¹⁹ “Bi giukauwemo yà giugiuwemi, bamoda lava labu dobumo koi anina ḡemota bi bai koi baḡayena, ba Tamagu malamo emi waibaḡa ya voyye. ²⁰ Bamo ḡome lava labu ee faiona isagumo sa waigemotana ba tagu ḡome vaitedi.”

Taupaula mote gebogebo taunoḡoti kamaḡena ena lautaulala

²¹ Kamaina bi Pita Yesu lisinemo i tava bi i waitalayena gado, “Bada, bamoda egu tau gebogebo lisigumo i voyyena, ba malavisa ena gebogebo yà noḡoti kamaḡe? Mala 7, ee?”

²² Bi Yesu giu i waimunena gado, “Geḡa, mote mala 7, bi 7 wapana 70, bi laḡan onena. ²³ Banina mala ena waibada ba niga mainana, maibena ḡalibona, ya ḡoyeḡoyena ya sibe kauwe te ena taupaula ena mane a labe kauwe ee geḡa. ²⁴ Laḡannemo tedi i waigemotidi, ba oloto ena ḡaga goldi baikidi 10 tausan luvana i vaivaina, a natome ḡalibona lisinemo.† ²⁵ Bi tana mote ḡemoḡemotina te maso goldi baikidi 10 tausan luvana i waimaii munaḡe. Taunana aubaina, ḡalibona i giu te olotona sa kune kamaḡe te yai taupaula yababa, mwanena, natunatuna bi ena ḡonaḡona matabudi kota sa kuneyedi te manena ḡalibona lisinemo ḡaga sai mai'i.

²⁶ “Mba ḡome te taupaula ḡalibona matanemo tuwapekana i waitupagwaliḡedi bi i waibaḡana gado, ‘Aee ḡalibona, kwa launuwatoiyeḡu bi em mane kaka yài mai'i munaḡe.’ ²⁷ Kamaina bi ḡalibona ena taupaula i launuwatoiye bi ena ḡaga matabuna i noḡoti kamaḡe, bi i giuwe te ya nawa.

²⁸ “Laḡannemo olotona i potipotiyovo, ba falona taupaula wala ena mane ḡaubona 10 kina luvana‡ i vaivaina i banavi, kamaina bi i kaididi te gadonemo i kabi bi i giuwena gado, ‘Ei, egu mane ku waimaii makaiye.’ ²⁹ Ḣome falona taupaula matanemo tuwapekana i waitupagwaliḡedi bi i waibaḡana gado, ‘Aee egu tau, kumai papalana, kwa labegu te em mane kaka yài mai'i munaḡe.’ ³⁰ Bi geḡa te ena tau kalinana mote i vaiye, bi biliwelokomo i sako nawe. Bi ḡome i miyamiyana eete maso ena tau ena ḡaga i waimaii kamaḡe.

³¹ “Laḡannemo taupaula ḡesaudi mainana a kitakita ba ai nuwaboya kauwa bi a nawa ḡalibona lisinemo te bai matabuna i tubutubuḡana a tainuwatau. ³² Kamaina bi ḡalibona mba taupaulina i giuwe te i valageta bi i giuwena gado, ‘Tam taupaula gebogebom! Tagu em ḡaga e noḡoti kamaḡe, banina tam lisigumo kunai baḡa gulata. ³³ Bi tam maso mainana falom taupaula kuna launuwatoiye, mai tagu e laulaunuwatoiymna.’ ³⁴ Ḣalibona i medi kauwa bi i giukamaḡe biliwelokomo te ḡome sa kovoḡina eete ena ḡaga matabuna yai maii kovi.”

³⁵ Ḣome te Yesu giu i waikenana gado, “Bamoda valetim ee nuvum ena gebo mote nopom tabutabunemo ku noḡoti kamaḡe ba Tamagu malamo kaka tam lisimmo kauwina ḡemotina mainana ya voyye.”

† 18:24: Guliki kalinina i giuna gado, 10 tausan Talent. Mba 480-miliyan Kina (K480,000,000) luvana. ‡ 18:28: Guliki kalinedimo ba 100 dinali.

19

Yesu waigose kauwina i wailoveloveye (Mak 10:1-12)

¹ Bi sauginemo Yesu wailovelove i waiwaikovi ba Galili i gose bi i nawa Diudiya, Diyoudan gaubina noi nevanemo. ² Bi lava kundi tana a kaiwata bi gome i waiyawasanidi.

³ Gome Palisi gesaudi Yesu wailaulubuna aubaina a tava lisinemo bi ai talayena gado, “Waiḡake ya waianina ee geḡa te oloto bai i noḡonoḡotina luvanemo mwanena ya gose, ee?”

⁴ Bi Yesu giu i waimunena gado, “Temi gilugilumina wadubona kona iyevi ee geḡa? Te wala pakanemo Maimaituwa oloto bi waivini i voyedi, ⁵ bi i giuna gado, “Taunana aubaina, oloto kaka tamana bi tinana ya gosedi te mwanena vaitena, sa miya te tedi tubuḡa ḡemota.” ⁶ Taunana aubaina, tedi mote lava labu bi tedi niganana lava ḡemota. Tedi Maimaituwa i waiḡemotidina ba mote aiyai kaka ima dailidi.”

⁷ Bi palisi Yesu ai talayena gado, “Bai aubaina te Mousis oloto i giuwe te mwanena waigose pepana ya vite bi ya giukamaḡe ya nawa?” ⁸ Bi Yesu giu i waimunena gado, “Mousis i waianinemi te mwanemwanemi ko gosedinna, banina temi nopomi ba a ḡaiḡai kauwa. Bi pakanemo Maimaituwa mote waigose i waianine. ⁹ Tagu yà giugiuwemi te oloto aiyai mwanena ena waimatawapa dabanemo i gosena mba olotona mote ima naḡi munaḡa, bamoda i naḡina ba mwanena ya vavawaidoḡa bi tana kota ya kaka milamila.”

¹⁰ Kamaina bi ena tauwaikaiwatana Yesu a giuwena gado, “Bamoda waigose mote kumai anine ba i visu te lava mote maso a naḡi.” ¹¹ Yesu giu i waimunena gado, “Niga wailovelovena mote lava matabudi sima vai bi tedi mabai Maimaituwa i vinevinedina taudiḡa lisidimo ya tubuḡa. ¹² Lava gesaudi mote sima naḡinaḡi, banina tedi mainana a tubuḡae, olooloto gesaudi ba poudi a lauvaiddi taunana aubaina mote sima naḡi bi gesaudi ba mala ena waibada noponemo waitaupaula aubaina mote a ḡoye te sa naḡi. Bi lava aiyai niga wailovelovedi banidi ya sibesibedina ba tana maso i waianinedi.”*

Yesu bi libilibi keikeilikidi (Mak 10:13-16, Luk 18:15-17)

¹³ Kamaina bi lava libilibi keikeilikidi a natomedi Yesu lisinemo te nimana dabedimo i sivudi bi aubaidi i laupali. Bi geḡa te ena tauwaikaiwatana lava a kaipasinedi. ¹⁴ Bi Yesu i giuna gado, “Libilibi keikeilikidi ko kita kamaḡedi te sa nato lisigumo, bi mote komai ḡakedi, banina mala ena waibada ba lava maibena niga libilibidi aubaidi.”

¹⁵ Kamaina bi Yesu nimana libilibi dabedimo i sako bi i kavisuvisudi te mba modomodona i gose bi i nawa.

Ewali waiguyauna ena waitala (Mak 10:17-31, Luk 18:18-30)

¹⁶ Mba taunana te ewali waiguyauna i tava Yesu lisinemo bi i waitalayena gado, “Tauwailovelove, tagu visu bai yà voye te yawasana kenakena nonoḡina yà vai?”

¹⁷ Bi Yesu giu i waimunena gado, “Banina bai bi visu aubaina kwa waitalayegu? Maimaituwa taunaḡa visuvisuna. Bamoda yawasana kwa ḡoyena ba kamaina te waiḡake kwa kaiwatedi.”

¹⁸ Bi ewali i waitalana gado, “Waiḡake isedi?” Bi Yesu giu i waimunena gado, “Mote kumai peki, mote kuma vawaidoḡa, mote kuma danene, mote kaiyovumo em tau kumai wavu, ¹⁹ tamam bi tinam kwa viviledi bi em tau kwa ḡoyena maibena taumḡa kwa ḡoyeḡoyemna.”

* **19:12:** Guliki kalinina i giuna gado, “Lava gesaudi Maimaituwa ena waiguyau aubaina, taudiḡa a koivai munagedi.”

²⁰ Bi ewali waiguyauna i giuna gado, “Tagu mba waigakedi matabudi e kaiwatedi. Bi niganana bai gesauna ya voiye?” ²¹ Kamaina bi Yesu giu i waimunena gado, “Bamoda tam yawasana didimanina miyaena kuna goyena, ba kwa nawa te em gonagona matabudi kwa kune kamağedi bi manena lava wainuwatoitoidi kwa vitedi bi mala ena waiguyau kwa vai. Ġome kaka kwa nato te kwa kaiwatagu.”

²² Sauginemo niga ewalina giudi i vaivaiyedi ba tana manuwaboyana i nawa, banina tana lava waiguyauna.

²³ Ġome te Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Giukauwemo ya giugiuwemi te lava waiguyauna ba i pilipili kauwa te mala ena waibadamo ya sola sağa. ²⁴ Bi kota ya giugiuwemi te kamelo ba i pilipili te siyau bwadanemo ya sola. Bi lava waiguyauna ba i pilipili te i pilipili kauwa te Maimaituwa ena waibada noponemo ya sola sağa.”

²⁵ Bi lağannemo Yesu ena tauwaikaiwatana niga giuna a vaivaiye ba a tagugu bi ai talayena gado, “Bamoda mainana ba aiyai kaka ya yawasana?”

²⁶ Kamaina bi Yesu tedi i kitadididi bi i giuna gado, “Mba kauwidi lava lisidimo ba i pilipili kauwa, bi Maimaituwa lisinemo bai matabuna ba gemoğemotina ya voiye.”

²⁷ Bi Pita Yesu ena giu i waimunena gado, “Tama kaiwatam aubaina te mwali matabudi ke gosedi! Bi ema maii'a ba bai ka vai?”

²⁸ Ġome Yesu i giuwedina gado, “Giukauwemo ya giugiuwemi te Tana Taunana Natuna ena animiya namanamalinemo ya miyana kaka mwali matabudi laivaliudi mba lağannemo temi taukaiwatagu animiya 12 dabedimo ko miya bi Islael damna 12 koi badayedi. ²⁹ Bi tedi mabai edi vanuwa, ee tametamedi, ee tinetinedi, ee valevaletidi, ee nuvunuvudi, ee natunatudi ee edi daibi bi a gosedi tagu kaiwatagu aubaina, ba mala 100 bi wailautawina sa banavina mote mai bai a gosegosedina. Bi kota yawasana kenakena nonoğina sa vai. ³⁰ Bi lava wapewapedi niganana sa dolidolina, kaka sa muli, bi mabai niganana sa mulimulina, kaka sa doli.”

20

Maimaituwa ena taupaula edi maii'a lautaulalana

¹ Bi Yesu i giuna gado, “Mala ena waibada ba maibena waen daibina taniwagina, tana kageka i lauolala bi lava i aulitavaitedi te waen daibinemo sa noya. ² Tana i waianina te lağan gemota luvanemo yai maiidi bi i giu kamağedi te a nawa waen daibinemo.

³ “Bi olaolalemo suwala 9 koloki mainana, tana i munağa bi lava gesaudi aniwaikunekune gabunemo a moimoito yabayababana i kitedi. ⁴ Ġome i giuwedina gado, ‘Temi kota ko nawa bi egu waen daibinemo bai noyana ko voivoiyena ba didimanemo ya maiimi.’ ⁵ Kamaina bi tedi a nawa.

“Tana i munağa bi 12 koloki bi 3 koloki mainana kauwina gemotina i voiye.

⁶ “Bi suwala 5 koloki, tana i munağa bi lava gesaudi yağolo a moimoito yabayababana i banavidi. Ġome i waitalayedina gado, ‘Temi suwala lofalofana niga gome bai kona miyamiya yabayababe?’ ⁷ Bi tedi a giuwena gado, ‘Tama mote aiyai i waiutaniyemai te maso aubaina ke noya.’ Bi tana i giuwedina gado, ‘Kamaina, temi kota ko nawa egu daibimo ko noya.’

⁸ “Noya i kovi dudubala isuna, daibi taniwagina taunoya edi bada i yoge bi i giuwena gado, ‘Taunoya matabudi kwai gemotidi bi edi ma'ia kwa vitedi, kwai maiidina ba mabai muliğa a tavatavana lisidimo kwai tubu te kwa nawa a geigei tavana lisidimo kwai kovi.’ ⁹ Taunoya mabai aubiga isuna a tava bi a noyanoyana ba lağan gemota maii'na a vai. ¹⁰ Bi tedi mabai a geigei tavana a wainoğota te maiia dididiga sa vai bi geğa te edi lava bainewa a vaivaina mainana a vai. ¹¹ Lağannemo edi mane

a legalegaudi ba daibi taniwagina lisinemo wawalu aitubuna gado, ¹² ‘Niga lavedi muliḡa a tavatavana ba awa ḡemota ota a noya bi tama ba suwala poyapoyanemo ke noya te suwala i bulu bi geḡa te kunai maiidina mainana tama kunai maiimai.’

¹³ “Bi daibi taniwagina oloto ena giu i waimunena gado, ‘Goma, kwai beyavaiye, tagu mote kaiyovumo yà soi. Temi kage konai anina te ko noyana ba laḡan ḡemota maiina ko vai. ¹⁴ Em maii'a ku vai bi kwa nawa. Tagu yà ḡoyeḡoyena lava muliḡa e tanodi bi a noyanoyana kota mainana yà maiidi. ¹⁵ Tagu egu laukivivisuvisu ḡalanemo kona gadoḡai, ee? Niga ba tagu egu mane, taunana aubaina bai e noḡonoḡotina mainana yà voiye.’

¹⁶ “Bi Yesu giu i waikenana gado, ‘Tedi mabai sa mulimulina kaka sa doli, bi tedi mabai sa dolidolina kaka sa muli.’”

Yesu ena peki giuna i waifaioni

(Mak 10:32-34, Luk 18:31-34)

¹⁷ Yesu ena tauwaikaiwatana 12 vaitedi a nawanawa Yelusalem bi etamo a vagebi bi i giuwedina gado, ¹⁸ “Koi beyavaiya, tada ta nawanawana Yeluslemmo, ḡome kaka pilipilisi edi badabada bi waigake tauwailovelovena sai ogatala te Tana Taunana Natuna waipekina sai anine. ¹⁹ Bi tedi kaka sa vai bi eteni lavedi nimedimo sa sako, sai dibōḡi, sa kwapu bi kolosimo sa tupalatu. Bi laḡan waifaioninemo Maimaituwa kaka ya kakenamoito.”

Diyemesi bi Diyoni tinedi ena waibaḡa

(Mak 10:35-45)

²⁰ Gome Diyebedi mwanena natunatuna vaitedi a tava Yesu lisinemo bi tinedi tuwapekana i waitupagwaligedi bi ena ḡowana i waibaḡaye. ²¹ Bi Yesu i giuna gado, “Tam bai kwa ḡoyeḡoye?” Gome waivini i giuna gado, “Natunatugu labu maso kunai aninedi te em waibada noponemo a miya, ḡemota kataiyammo bi ḡesauna ḡeniyammo.”

²² Bi Yesu i giuwedina gado, “Temi mote ko sibe te bai ko waibaḡaye. Temi luvemi te tagu wainuwatoi bi peki yà nawayena mainana ko nawaye?”* Gome tedi a giuna gado, “Emaso, luvana ka nawaye.” ²³ Bi Yesu i giuwedina gado, “Giukauwa te temi wainuwatoi bi peki ko nawaye, bi tagu mote egu waibada bai ima kenakena te yà aninemi te aiyai kataiyagumo bi aiyai ḡeniyagumo ya miya. Mba animiyedi ba Tamagu i kanonoḡidina, lava vinevinedi aubaidi.”

²⁴ Laḡannemo ena tauwaikaiwatana 10 mainana a vaivaiye ba valevaletidi labu a mediyedi. ²⁵ Yesu mba mai kauwina i kitakita ba i waigemotidi bi i giuwedina gado, “Ko sibe te tedi mabai eteni sa waibadayedina ba ḡailisi lisidimo ya kenakena te lava matabudi sai badayedi. ²⁶ Niga kauwina mote temi mainana koma voiye. Bi bamoda aiyai modomimo didiga ya ḡoyena, ba kamaina te matabumi aubaimi yai taupaula. ²⁷ Aiyai bi doli i ḡoyena ba kamaina te aubaimi yai taupaula yababa, ²⁸ maibena Tana Taunana Natuna i yovona, mote lava tana aubaina sima noya, bi tana lava aubaidi ya noya bi ena yawasana ya vite munaḡe te edi gebogebo guduna ya vai.”

Yesu ooloto labu matapotepotedi i waiyawasanidi

(Mak 10:46-52, Luk 18:35-43)

²⁹ Sauginemo Yesu ena tauwaikaiwatana vaitedi Deliko a gosegose ba lava kumna tana a kaiwata. ³⁰ Gome ba ooloto labu matapotepotedi eta diyanemo a miyamiya. Bi ḡome a vaiye te Yesu mba etanaḡa i nawanawa ba tedi kalinedi dididiginemo a binauna gado, “Bada, Deivida Natuna, kwa launuwatoitoyemai!” ³¹ Bi ḡome lava kumna a kaipasinedi bi a giuwedi te maso a miya moimoisili. Bi geḡa te tedi a binau gulagulatana gado, “Bada, Deivida Natuna, kwa launuwatoitoyemai!”

* **20:22:** Gulik kalinedimo i giuna gado, “Wainuwatoi leduna.”

³² Ĝome Yesu i vamoito te i giuwedi a nato bi i waitalayedina gado, “Bai ko ĝoyeĝoyena aubaimi yà voiye?” ³³ Bi tedi ena giu ai munena gado, “Bada, tama matamai kwa kayanedi.” ³⁴ Yesu i launuwatoiyedi bi matedi i tautaukonidi, ba ai kita bi a kaiwata.

21

Yesu Yelusalemmo i sola saĝa

(Mak 11:1-10, Luk 19:29-39, Dyn 12:12-15)

¹ Tedi Yelusalem a vavawaiĝeleĝele, ba Betpage malagainemo a tava, oya Oliv dabanemo. Ĝome te Yesu ena tauwaikaiwatana labu i giukamaĝedi a doli, ² bi i giuwedina gado, “Ko nawa te malagaimo ko tava bi ko kita te ĝome donki manatuna waitamidi. Ko kuvesidi bi ko yovoĝedi tagu lisigumo. ³ Bamoda aiyai yai talayemina ba ko giuwena gado, ‘Bada ya ĝoyeĝoyedi bi noi taunana te ya giukamaĝe saĝedi.’ ”

⁴ Niga kauwina wala taugiuwatana i giugiuwena mainana i tubuĝa. Taugiuwatana niga mainana i giu:

⁵ “Yelusalem lavedi ko giuwedina gado,

‘Ko kita emi ĝalibona vovoyaĝotina
donki lauewalina i geluye
bi lisimimo ya natonato.’ ”

⁶ Kamaina bi ena tauwaikaiwatana a nawa te Yesu bai i giugiuwedina mainana a voiye. ⁷ Tedi donki manatuna a tavaitedi, Yesu lisinemo bi edi gala donki lauewalina dabanemo a yesidi te Yesu i miya saĝa. ⁸ Lava kumna edi kwama etamo a yesidi, ĝesaudi kai lagedi malugulugudi a bwali tavaitedi bi etamo a yesidi. ⁹ Lava kumdi a dolidolina Yesu matanemo bi ĝesaudi a mulimulina matabudi a binabinauna gado, “Ousana Deivida natuna!

Kakavisuvisuna tana taunana Bada isanemo ya natonato!
Ousana noke malamo!”

¹⁰ Laĝannemo Yesu Yelusalemmo i solasola saĝa ba malagaina matabuna i waidagu bi lava a giuna gado, “Niga aiyai lavana?”

¹¹ Bi lava kumdi a giuna gado, “Niga taunana Yesu, tana ba taugiuwatana, Nasalet lavana Galili plovins noponemo.”

Yesu pali vanuwinemo

(Mak 11:15-19, Luk 19:45-48, Dyn 2:13-17)

¹² Bi Yesu pali vanuwina ganakukuna noponemo i sola saĝa bi ĝome lava mabai a gimagimala bi a waikunekunena matabudi i kwavivaidi. Ĝome dobu ĝesaudi manedi bi mba dobuna manena taulabedi edi teibolo, bi mwanuwa gabubu a waikunekuneyedina lavedi edi animiya vaitedi i vitedi. ¹³ Bi Yesu i giuwedina gado, “Gilugilumina wadubonemo Maimaituwa i giuna gado, ‘Tagu egu vanuwa ba sa waiisana pali vanuwina.’ Bi temi niganana kona voyiena mai taudanedanene edi anikandavona.”

¹⁴ Bi lava matapotepotedi bi kaĝedi nuwanokudi a tava pali vanuwinemo, Yesu lisinemo bi i waiyawasanidi. ¹⁵ Bi ĝome pilisi edi babada bi waiĝake tauwailovelovena Yesu kauwa visuvisudi i voivoiyedina a kitedi. Bi kota libilibi pali vanuwina ganakukuna noponemo a kakasaĝesaĝena gado, “Ousana Deivida Natuna.” Taunana aubaina mba babadidi nuwedi i medi. ¹⁶ Bi Yesu a giuwena gado, “Tam libilibi bai sa giugiuwena kwa vaivaiye ee geĝa?” Bi Yesu tedi i giuwedina gado, “Mm, e vaiyedina. Temi gilugilumina wadubonemo kona iyeve ee geĝa?” Bi i giuna gado,

“Bada, tam libilibi keikelikidi
bi meyemeyedi kunai lovededi
te isam sa kasaĝesaĝe.”

¹⁷ Ĝome tana i gosedi bi malagai dididigina i potiyovo kamaĝe bi i nawa Betenimo, te ĝome i kena.

Yesu damaya kaina i pasili
(Mak 11:12,14:20)

¹⁸ Olaolala kaikana Yesu i munamunaĝa Yelusalemmo, ba etamo kani i peki. ¹⁹ Ĝome i waikita te damaya kaina eta diyanemo moimoitona i kita. Kamaina bi i nawa damaya kaina diyanemo bi i kitakita ba mote i vota bi lugulugunaĝa. Taunana aubaina tana damaya kaina i pasili, “Tam mote kaka kuma vota munaĝa!” Noi taunana te damaya kaina i poki.

²⁰ Laĝannemo ena tauwaikawaiwatana niga mainana a kitakita ba a sove bi a giuna gado, “Damaya kaina bainewa bi i poki makai?” ²¹ Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Giukauwemo yà giugiuwemi, te mote koma nuwalaĝalaĝa bi koi sumaĝa te bai e voivoiyena mainana temi ko voiye, bi mote damaya kaina taunaĝa bi kota niga oyana ko giuwena gado ‘Ku nuwalageta bi nisamo kwa pwalagē nawem.’ Bi mainana kaka ya tubuĝa. ²² Bamoda konai sumaĝana ba temi bai palimo ko waibaĝayena kaka ko banavi.”

Yesu ena waibada waitalana
(Mak 11:27-33, Luk 20:1-8)

²³ Yesu pali vanuwina ganakukuna noponemo i saĝa bi i waiwailovelove ba, pilisi edi babada bi babada ĝesaudi vaitedi tana lisinemo a tava, bi ai talayena gado, “Tam em waibada bai, bi aiyai waibada i vitem bi niga kauwidi kwa voivoiyedi?”

²⁴ Bi Yesu i giuwedina gado, “Tagu kota egu waitala ĝemota temi yài talayemi, bi bamoda temi koi munena, kaka tagu yà giuwemi te aiyai niga waibadana i vitegu te niga kauwidi yà voivoiyedi. ²⁵ Ko giuwegu! Diyon bamo ĝome waibada i vai bi i kakabulu, Maimaituwa lisinemo ee lava lisidimo?”

Ĝome taudiĝa ai giugiuna gado, “Bainewa ta giuwe? Bamoda ta giuna gado, ‘Maimaituwa lisinaĝa.’ Ba tana kaka ya giuwedana gado, ‘Bai aubaina temi Diyon mote koi sumaĝe?’ ²⁶ Bamoda tada ta giuna gado, ‘Lava lisinaĝa.’ Ba lava sa ĝasiyeda, banina tedi matabudi a sibe te Diyon ba taugiuwatana.”

²⁷ Kamaina bi Yesu ena giu ai munena gado, “Tama mote ke sibe.”

Ĝome te tedi i giuwedina gado, “Mote kaka yàma giuwemi te aiyai waibadana i vitegu bi niga kauwidi yà voivoiyedi.

Libilibi oloolotodi labu edi lautaulala

²⁸ “Niga lautaulalana ko noĝonoĝoti? Mai maso oloto ĝemota bi natunatuna labu. Tana i nawa natuna tautuwaĝa lisinemo bi i giuwena gado, ‘Koko, niganana kwa nawa te waen daibinemo kwa noya.’ ²⁹ Bi natuna i giuna gado, ‘Tagu e daboka.’ Bi geĝa te, muliĝa nuwana i vitale bi i nawa waen daibinemo i noya.

³⁰ “Ĝome kota tamana i nawa natuna tautasina lisinemo bi giuna ĝemotina i giuwe. Bi ĝome te natuna tautasina i giuna gado, ‘Kamaina tamagu, tagu kaka yà nawa te noyana ya voiye.’ Bi geĝa te tana mote i nawa.

³¹ “Bamo taunana tamana i voteyeteye bi ena ĝowana i voiye?”

Bi lava Yesu ena giu ai munena gado, “Gomana tautuwegina.” Ĝome Yesu i giuwedina gado, “Tagu giukauwemo yà giugiuwemi te takis taulaitupana bi waivini kabakabaleyidi tedi kaikana a vawaimulimi bi Maimaituwa ena waibadamo sa saĝasaĝa. ³² Banina Diyon lisimimo i tava te didimana etana i wailovemi, bi temi mote tana koi sumaĝe. Bi takis taulaitupana bi waivini kabakabaleyidi tedi Diyon ai sumaĝe. Bi temi niga kauwina kona kita bi mote ko laukuvasa bi ena lauguguya mote koi sumaĝe.”

Waen daibina taulabena lautaulalana
(Mak 12:1-12, Luk 20:9-19)

³³ “Koi beyavaiya bi kota lautaulala ġesauna yà giuwemi: Daibi taniwagina ġemota waen daibina i voiye bi i ganakuku. Kamaina bi waen anivapisana domna i ġala bi aniwaikoyaġa vanuwina i keli. Ġome tana daibina taubayau ġesaudi nimedimo i sako te sa labe bi tana i modina te i nawa dobu ġesaunemo. ³⁴ Laġannemo waen losina ena laġani i tavatava ba tana ena taupaula i giukamaġe nawedi waen daibina taulabena lisidimo, te tana ena soisoi maso a vai.

³⁵ “Bi waen daibina taulabena taupaula a panidi bi ġemota a kwapu yabayababe, ġesauna ai peki bi waifaionina a laugakimi. ³⁶ Kamaina bi waen daibina taniwagina ena taupaula wapawapa i giukamaġedi. Bi waen daibina taulabena mba kauwina ġemotina lisidimo a voiye. ³⁷ Mba kauwina mulinemo, tana natuna i giukamaġe lisidimo bi i giuna gado, ‘Niganana ba yà noġonoġoti te tedi kaka natugu sa vivile!’

³⁸ “Bi laġannemo waen daibina taulabena tana a kitakita ba taudiġa ai giugiuna gado, ‘Niga taunana waen daibina taniwagina natuna. Ko nato ta laipeki bi ena gagasa ta vai.’ ³⁹ Kamaina bi a kaididi, a solu nawe waen daibina ganana taulinemo bi a laipeki.

⁴⁰ “Bainewa ko noġonoġoti, laġannemo waen daibina taniwagina ya tavana ba tauwailaba lisidimo bai ya voiye?”

⁴¹ Tedi Yesu a giuwena gado, “Tana kaka mba lavedi gebogebodi ya laipekidi, bi mulinemo ena daibi lava ġesaudi nimedimo ya sako. Bi waen losina sauginemo tedi kaka tana ena soisoi sa vite.”

⁴² Bi Yesu i giuwedina gado, “Temi gilugilumina wadubonemo kona iyevi ee geġa? Niga mainana i giu,

‘Vanuwa tauġalana ġakima a dabodabokena
i waila vanuwa yasina.

Bada niga kauwina i voiye
te kitana i visu.’

⁴³ “Taunana aubaina yà giugiuwemi te Maimaituwa ena waibada lisimimo kaka ya kaikamaġe bi lava ġesaudi ya vitedi bi tedi kaka sa vota. ⁴⁴ Lava aiyai bi ya kuluvana niga ġakimina dabanemo ba yai doulisilisi. Bi ġakimina aiyai dabanemo ya talaġana ba yai doumisimisi.”*

⁴⁵ Sauginemo pilisi edi babada bi palisi Yesu ena lautaulala a vaivaiyedi ba a sibe te tana tedi i giugiu watedi. ⁴⁶ Tedi eta a tavutavuġe te maso a pani bi geġa te lava kumna a nailedi, banina a sibe te tana ba taugiuwatana.

22

Naġi soina lautaulalana

¹ Yesu lautaulala ġesaunemo kota lava i giuwedina gado, ² “Mala ena waibada ba maibena ġalibona natuna olotona ena naġi soina i kanonoġi. ³ Bi ena taupaula i giukamaġedi te sa nawa lava giugiuvaidi sa giuwedi te sa nato soimo. Bi geġa te nato a daboka. ⁴ Kamaina bi taupaula ġesaudi kota i giukamaġedi bi i giuna gado, ‘Ko nawa lavedi e giugiuvaidina lisidimo bi ko giuwedina gado, tagu egu kau pwatapwatana e nigonigo bi bai matabuna e kanonoġi. Niganana ko nato naġi soinemo.’ ⁵ Bi geġa te taupaula kalinedi a vaiye kamaġedi, bi ai nawa ġemoġemota. Ġesauna i nawa ena daibimo, bi ġesauna i nawa ena noyamo. ⁶ Bi ġesaudi taupaula a panidi, a laukivigebogeboyedi bi ai pekidi. ⁷ Taunana aubaina, ġalibona nuwana i medi kauwa bi ena tauwaiġaviya i giukamaġedi te tauwaipeki ai pekidi bi edi taun ai kalaġosa.

* **21:44:** Ġakima tana Yesu. Bi aiyai Yesu ya dabokena, taunaġa kaka ya vunu munaġe, bi peki mulinemo Yesu kaka mba lavana aluwina ya dougosagosa.

⁸ “Ĝome ĝalibona ena taupaula i giuwedina gado, ‘Naĝi soina kaikana e kanonoĝi. Bi tedi mabai e giugiuvaidina mote a visu gulata te maso a tava. ⁹ Taunana aubaina, ko nawa etaĝa bi mabai ko banabanavidina, ko giuvaidi te sa tava soimo.’

¹⁰ “Kamaina bi taupaula etaĝa a nawa bi lava a banabanavidina, visuvisudi e gebogebodi matabudi a tavaledi, te tauliso soi vanuwina ai wanavu.

¹¹ “Bi ĝalibona i valageta vanuwemo ena tauliso kitedi aubaina. Bi i kita te oloto ĝemota mote naĝi galedi i kotedi. ¹² Ĝome ĝalibona mba lavana i giuwena gado, ‘Goma, tam mote naĝi galedi ku kotedi, bainewa bi niga ĝome kuna valageta?’ Bi olotona mote bai i giuwe. ¹³ Kamaina bi ĝalibona taupaula i giuwedina gado, ‘Niga olotona nimana bi kaĝena ko panipanidi bi ko pwalage nawe boimatuwemo. Bi ĝome kaka ya ĝaba bi mwakana ya sanawaikikokikodi.’

¹⁴ “Banina Maimaituwa lava wapewapedi i giuvaidi, bi visa i vinedi.”

Takis waimai'ina

(Mak 12:13-17, Luk 20:27-40)

¹⁵ Ĝome Palisi a nawa bi ai ogatala, te Yesu ena giumo maso bai i vato waigebo bi ai wavu. ¹⁶ Tedi edi tauwaikawaiwatana bi Alodi ena muli tauavalina matabudi a giukamaĝedi Yesu lisinemo bi a giuwena gado, “Tauwailovelove, tama ke sibe te tam giukauwemo Maimaituwa ena ĝowana kwa wailoveloveye. Tam mote lava kuma nainaledi, bi lava bainewa kitedi mote kuma iyeiyevidi. ¹⁷ Kwa giuwemai, tam bainewa kwa noĝonoĝoti ĝiliuwe, tama Loum gabemanina Sisa lisinemo takis kai mai'i ee geĝa?”

¹⁸ Ĝome Yesu edi noĝota gebogebodi i sibedi taunana aubaina, i giuwedina gado, “Temi tauwaikawaiyovu! Bai aubaina ko wailaulubugu? ¹⁹ Takis aniwaimai'ina manena koi lovegu bi ya kita.”

Kamaina bi mane a vai natome ai love, ²⁰ bi Yesu i waitalayedina gado, “Aiyai aluwina bi isana mane modonemo ya kenakena?”

²¹ Tedi a giuna gado, “Sisa aluwina.”

Ĝome te Yesu i giuwedina gado, “Kamaina te bai Sisa aubaina ba Sisa ko vite, bi bai Maimaituwa aubaina ba Maimaituwa ko vite!”

²² Sauginemo Yesu ena giu a vaivaiye, ba a sove bi a gose te a nawa.

Kenamoito waitalana

(Mak 12:18-27, Luk 20:27-40)

²³ Sadisi sa waisumaĝa te lava i pekina ba mote ima kenamoito munaĝa, taudidi a nato Yesu lisinemo, ²⁴ bi ai talayena gado, “Tauwailovelove, Mousis i giuwemai te bamoda oloto i naĝi bi mote i wainatuna bi i pekina, ba tasina ee tuwaĝana mba iwapena ya naĝi te libilibi yai tubudi valetina pekipekina aubaina. ²⁵ Mai maso tama lisimaimo ooloto wapedi 7, tautuwaĝa waivini i naĝi bi mote ai natuna, te olotona i peki bi tasina iwape i naĝi. ²⁶ Bi kauwina ĝemotina oloto wailabuna bi waifaionina lisidimo i tubuĝa, mainana eete oloto wai 7 na lisinemo i tava. ²⁷ Muliĝa te mba waivinina i peki. ²⁸ Bi niganana niga oolotodi 7 mba waivinina a naĝinaĝina, kenamoito munaĝemo ba aiyai mwanena?”

²⁹ Yesu giu i waimunena gado, “Temi kona aigiugiu, banina temi gilugilumina wadubona mote ko iyevi ee Maimaituwa ena ĝailisi mote ko sibe. ³⁰ Kenamoito laĝannemo, lava mote sima naĝi bi tedi kaka sa miyana mai aneya malamo. ³¹ Temi lava pekipekidi edi kenamoito Maimaituwa i giugiuwemina mote ko iyevi. Tana niga mainana i giu, ³² “Tagu Eiblaĝam, Aisik bi Deikap edi Maimaituwa.’ Tana mote lava pekipekidi edi Maimaituwa bi lava yawayawasanidi edi Maimaituwa.”

³³ Sauginemo lava kundi Yesu ena giu a vaivaiye ba ena wailovelove a sove gulate.

*Waiḡake laukaina**(Mak 12:28-34, Luk 10:25-28)*

³⁴ Laḡannemo Palisi a vaiye te Yesu, Sadisi i waitupedi, ba a tava ai ḡemotidi.
³⁵ Bi waiḡake tauwailovelovena edi bada laukaina, Yesu i wailaulubuna gado,
³⁶ “Tauwailovelove, waiḡake mododimo, bamo waiḡakena i saḡa gulata?”
³⁷ Bi Yesu giu i waimunena gado, “Bada em Maimaituwa kwa ḡoyena ba nuwam tabutabunemo, tubuḡim tabutabunemo bi em noḡota tabutabunemo. ³⁸ Niga taunana ba waiḡake dolidolina bi laukaina. ³⁹ Bi wailabuna kota, em tau kwa ḡoyena mai bainewa taumḡa kwa ḡoyeḡoyemna mainana. ⁴⁰ Mousis ena waiḡake matabudi bi Taugiuwatana edi wailovelove ba niga waiḡakedi labu nopodimo a wailovelove.”

*Keliso ba aiyai natuna?**(Mak 12:35-37, Luk 20:41-44)*

⁴¹ Bi sauginemo Palisi ai ḡemotidi bi a miyamiya ba Yesu i waitalayedina gado,
⁴² “Temi ko noḡonoḡotina Keliso ba aiyai natuna?” Bi tedi giu ai munena gado, “Tana Deivida natuna.”
⁴³ Bi Yesu i giuwedina gado, “Bainewa te Aluwa Waiyawa Deivida i waiwanavu bi i giugiuna gado, ⁴⁴ ‘Bada egu Bada i giuwena gado, kataiyagumo kwa miyamiyana eete, em ḡaviya kaḡem dibunemo yài dubudi.’
⁴⁵ “Bamoda Deivida, Keliso i giugiuwena gado, ‘Egu Bada.’ Bi bainewa te Keliso maso Deivida natuna?”
⁴⁶ Mba ḡome mote aiyai ḡemoḡemotina te Yesu ena giu i waimune. Mba laḡannemo te noi i nawana lava matabudi a naila bi mote ai tala munaḡe.

23*Tauwailovelove kaikaiyovudi bi palisi ko kita kauwedi**(Mak 12:38-39, Luk 11:43-46, 20:45-46)*

¹ Kamaina bi Yesu ena tauwaikaiwatana bi lava kumdi i giuwedina gado,
² “Waiḡake tauwailovelovena bi Palisi, tedi lava sa wailovelovedina maibena Mousis i wailovelovena. ³ Taunana aubaina temi bai matabuna sa giugiuwemina, ba kamaina te ko voteyateyaedi. Bi edi kauwa gebogebodi mote koma kaiwatedi, tedi mba kauwidi sa laulauguguyaedina, mote sima kaikaiwatedi. ⁴ Mousis ena waiḡake bi tedi waiḡake ḡesaudi a voyiedi, bi lava sa egelidi te waiḡakedi sa kaikaiwatedi. Bi lava mba waiḡakedi kaiwatedi sa kabikabi kasaḡedi, bi tedi nimedi a bewedi bi mote sima sagusagudi.
⁵ “Tedi kauwa matabudi sa voivoiyedina ba bena lava sa kitedi bi sa soveyedi: Tedi Maimaituwa giuna pepamo sa gilumidi, soledimo sa pani waipatudi bi ḡesaudi sa waikalimaedi. Bi gala lofelofedi laupelopelodi sa kotedi bi lava matediḡa sa kaikaimoito nawa. ⁶ Soi laḡandimo tedi sa ḡoyeḡoye te gabu poudimo sa miya, bi bolu vanuwidimo ba animiya laukaidi sa ḡoyeḡoyedi. ⁷ Tedi edi ḡoye ba aniwaiḡemota gabudimo lava lisidimo sa tava, sai ebonedi bi sa giuna gado, ‘O tauwailovelove.’
⁸ “Bi temi maso mote ai isemina gado, tauwailovelove, banina temi emi tauwailovelove ḡemota ota Bada, bi matabumi ba valevaleta kavakava. ⁹ Bi dobumo mote aiyai komai isa gado, ‘Tamamai.’ Banina Tamemi ba ḡemota ota malamo. ¹⁰ Kota temi mote aiyai imai isemi gado, ‘Tauwailovelove.’ Banina emi tauwailovelove ba ḡemota ota Keliso. ¹¹ Bi aiyai saḡasaḡa guletina modomimo ba tana taunana emi taupaula. ¹² Taunana aubaina tedi mabai taudiḡa sa sivusivu saḡedina ba Maimaituwa kaka ya sivu yovoḡedi. Bi tedi mabai taudiḡa sa sivusivu yovoḡedina ba Maimaituwa kaka ya sivu saḡedi.”

Kauwa gebogebodi otidi wapedi 7 Palisi bi Waiḡake Tauwailovelovena lisidimo

13-14 I gebo kauwa, temi waiḡake tauwailovelovena bi Palisi lisimimo, temi kaikaiyovumi! Lava sa wailaulubu te mala ena waibadamo sa sola saḡa bi temi ko moimoito gududi bi edi mataeta ko gudugudu ḡavutedi te mote sima solasola saḡa. Taunana aubaina, temi mote kaka Mala ena waibada noponemo koma sola saḡa.*

15 “Bi i gebo kauwa, temi waiḡake tauwailovelovena bi Palisi lisimimo, temi kaikaiyovumi! Temi ko nawa dobu te dobu, nisa te nisa bi emi wailovelove kaikaiyovudimo, lava nuwedi ko vitedi bi sa kaikaiwatemi. Sauginemo, bi lava i kaiwatemina ba tana iyoyoḡa aubaina ya vokaukauwa te kovoḡa dabanemo bi dabanemo ya vai mote mai temi ko vaina.

16 “I gebo kauwa, temi taulauetadoli matapotepotemi. Temi ko giugiuna gado, ‘Bamoda aiyai bi Pali vanuwina isanemo i waisaḡina bi i waidoukotona ba mote gebo i voiye. Bi aiyai Pali vanuwina noponemo goldi isanemo i waisaḡina bi i waidoukotona ba gebo i voiye.’ 17 Temi bu'ubu'uwimi bi matapotepotemi! Bamo taunana i tusaḡa, Pali vanuwina e goldi? Pali vanuwina taunana goldi ya voiye te ya waila waiyawa. 18 Bi kota ko giugiuna gado, ‘Bamoda aiyai olta isanemo i waisaḡina bi i waidoukotona ba mote gebo i voiye. Bi bamoda sewasewa olta dabanemo sakosakona isanemo i waisaḡina bi i waidoukotona ba gebo i voiye.’ 19 Temi matapotepotemi! Bamo taunana i saḡa gulata, sewasewa e olta? Olta taunana sewasewa ya voiye te ya waila waiyawa. 20 Taunana aubaina aiyai bi olta isanemo i waisaḡinawapana, mba olta bi mwali matabudi olta dabanemo sa kenakenana isedimo i waisaḡina. 21 Aiyai bi Pali vanuwina isanemo i waisaḡinawapana, ba vanuwina noponemo Maimaituwa ya miyamiyana isanemo i waisaḡina. 22 Aiyai bi mala isanemo i waisaḡinawapana, ba Maimaituwa bi ena animiya isedimo i waisaḡina.

23 “I gebo kauwa, temi waiḡake tauwailovelovena bi Palisi lisimimo. Temi kaikaiyovumi, banina temi kani anikadinidini ko laidubudi te dubu wapedi 10 bi dubu ḡemota ba Maimaituwa ko vitevite. Mba kamaina bi niga kauwidi ko gei voyiedi: Didi-mana, launuwatoi bi moitodidina. 24 Temi tauwaietadoli matapotepotemi! Temi emi waiḡake kona voivoiyedina ko kitakita kauwedi bi ko wailoveloveyedi, bi Maimaituwa ena waiḡake laukaidi ko sivusivuliyedi bi mote komai wailoveloveyedi.

25 “I gebo kauwa, waiḡake tauwailovelovena bi Palisi lisimimo, temi kaikaiyovumi! Temi ledu bi aboma taulidiḡa ko koḡekoḡedi, bi nopomi ba kanitoku bi taumiḡa ko noḡonoḡoti munaḡemi. 26 Temi Palisi matapotepotemi. Temi ledu bi aboma nopodi ko gei koḡedi, kaka taulidi sa visuvisu.

27 “I gebo kauwa, temi waiḡake tauwailovelovena bi Palisi lisimimo, temi kaikaiyovumi! Temi ba maibena tauyewa dabedi lailaisabusabudi, bi nopodi ba milemiledi bi siliḡe a wanavu. 28 Temi lava sa kitekitemina ba didimana lavemi, bi geḡa te nopomi ba kaiyovu bi gebogebo i wanavu.

29 “Bi i gebo kauwa, temi waiḡake tauwailovelovena bi Palisi lisimimo. Temi kaikaiyovumi. Banina emi magumagula, taugiuwatana bi didimana lavedi a waipekidina, tauyewidi ko doudoudi bi ko waiwaisiyedi, 30 bi ko giugiuna gado, ‘Bamoda wala nove eda magumagula edi laḡannimo, vaitedi te miyamiya, maso mote te sagudi bi taugiuwatana tei pekidi.’

31 “Mba mainana ko giugiuna ba ko kakamaḡati munaḡemi te temi giukauwa te taugiuwatana tauwaipekidi edi tubulelesa. 32 Kamaina te emi magumagula gebo a voivoiyena koi kovi. 33 Temi, mwata salama natunatuna! Temi kaka ko nawana iyoyoḡamo, mote ḡemoḡemotina kaka koma naile kamaḡe.

34 “Taunana aubaina taugiuwatana, nuwauyauya lavedi bi waiḡake tauwailovelovena ya giugiukamaḡedi lisimimo. Bi temi kaka ḡesaudi koi pekidi,

* 23:13-14: Gilugilumidi wadubodi ḡesaudimo lova 14 mote ima kenakena.

ḡesaudi ko tupalatudi, ḡesaudi kaka bolu vanuwidi nopodimo ko kwapudi, bi ḡesaudi ko kwavi waibabalidi malagai te malagai nopodiḡa. ³⁵ Taunana aubaina dididmana lavedi kovogidi temi kaka ko vai. Wala Eibolo ena saugemo, te i saḡa Belekaiya natuna Sakalaiya ena saugemo i tava. Sakalaiya ba pali vanuwina bi olta mododimo kona laipeki. ³⁶ Giukauwemo yà giugiuwemi, te tauwaipeki matabudi edi kovoḡa kaka niga kintimi ko vai.”

Yesu Yelusalem i wainuwaboyae
(Luk 13:34-35)

³⁷ “Oo Yelusalem dobuna lavemi! Temi taugiuwatana konai pekidi bi Maimaituwa ena tauwainoyanoya, i giugiukamaḡedina lisimimo kona lauḡakimidi! Bi laḡan matabuna, tagu e ḡoyeḡoye te maso emi lava ei ḡemotidi, maibena kamkam waivinina mabenemo natunatuna ya ḡomoḡomo tawidina, bi temi mote koi aninegu. ³⁸ Taunana aubaina, Maimaituwa kaka pali vanuwina ya gose bi ya laukavakava. ³⁹ Bi yà giugiuwemi te temi mote koma kita munaḡegu eete, ko giuna gado, “Tana kakavisu-visuna, Bada isanemo ya natonato.”

24

Laḡan damona matailidi
(Mak 13:1-23, Luk 21:5-12,16,23)

¹ Yesu Maimaituwa ena vanuwa i gose kamaḡe bi i nawanawa ba ena tauwaikawaiwatana a tava lisinemo. Bi a giuwe te Maimaituwa ena vanuwa ya kita waitete.

² Bi ḡome Yesu i giuwedina gado, “Niga kauwidi niganana matabudi kona kitedi? Yà giugiu kauwemi, te ḡakima ḡemota mote kaka ena gabumo ima kena nonoḡa, geḡa, bi matabudi kaka sa laubulili.”

³ Mba mulinemo Yesu oya Olip dabanemo i miyamiya, ena tauwaikawaiwatana taudiḡa Yesu lisinemo a tava bi ai talayena gado, “Kwa giuwemai te niga kauwidi bai laḡannemo sa tubuḡa? Bi mataila bai sa tubuḡa te ka kitedi bi ka sibe te kaikana laḡan damona, kota bainewa ka sibe ḡiliuwe te tam em nato laḡannina ya tavatava?”

⁴ Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Koi kita kauwa te mote aiyai ima aiwaietadoliyemi. ⁵ Banina lava wapewapedi kaka isagumo sa tava bi sa giuna gado, “Tagu taunana Keliso!” Bi tedi kaka lava wapewapedi sa aiwaietadoliyedi. ⁶ Bi laḡannemo waigasiḡasi dagugudi laulisimo ee manekemo giudi ko vaiyedina ba koma naila! Niga kauwidi ba sa tubuḡa, bi mba mote laḡan damona. ⁷ Dobu bi dobu kaka sai ḡasiḡasi, bi ḡalibona falona ḡalibona vaitena kaka sai ḡasiḡasi. Bi dobu wapewapedi nopodimo gomala bi yoyo sa tubuḡa. ⁸ Niga kauwidi matabudi yavidi ba maibena waivini wainatuna ya sulusuluvaina yavina.

⁹ “Mba laḡannemo temi kaka sa panimi bi babada nimedimo sa sivumi, bi tedi sa laukivigeboḡeboyemi bi sai pekimi. Lava matabudi dobumo kaka sa dabokemi banina temi tagu ko waisumaḡegu. ¹⁰ Mba sauginemo lava wapewapedi kaka waisumaḡa sa kaisako bi tedi kaka edi lava sa dabokedi bi sa kaisoluḡedi, ¹¹ bi taugiuwatana kaikaiyovudi wapewapedi mba laḡannemo kaka sa laumaḡata bi lava wapewapedi sa ai waietadoliyedi. ¹² Bi lava wapewapedi edi nuwavaina Maimaituwa lisinemo kaka sa uba banina, Maimaituwa giuna mote sima kaikaiwata. ¹³ Bi tana aiyai ya moitodidina bi ya waisumaḡana kaka damonemo ya yawasana. ¹⁴ Bi Maimaituwa ena waibada giuna visuvisuna dobumo lava matabudi lisidimo sa lauguguyae te sa vaiye, muliḡa kaka laḡan damona ya tava.

¹⁵ “(Temi tauiyava niga giuna banina ko sibe kauwe.) Laḡannemo kauwa waimatawalawalana ko kita bi gabu waiwaiyawinemo ya tubutubuḡa, ba ko noḡoti te Taugiuwatana Daniyela bai i giugiuwena taunana ya tubutubuḡa. ¹⁶ Bi tedi mabai

Diudiyamo miyemiyedi ba oya aubaina sa velau. ¹⁷ Bi aiyai vanuwa dabanemo ba mote ima yovo ena ḡonaḡona vanuwa noponemo ima legaudi. ¹⁸ Bi aiyai daibimo mote ima munaḡa vanuwemo ena gala vaina aubaina. ¹⁹ Mba laḡandimo ba i pilipili gulata, waivini bwagebwagedi bi vaivaisudi lisidimo. ²⁰ Temi Maimaituwa lisinemo ko laupali te niga kauwidi mote bodubodumo ee Waiyawasi Laḡandimo sima tubuḡa, bamoda sa tubuḡana ba bainewa ko naila ko nawa? ²¹ Banina mba laḡandimo kauwa pilipilidi kaka sa tubuḡa. Mote wala mainana dobu pakanemo eete niganana, bi mote mai kitana kaka ima tubuḡa munaḡa. ²² Bi bamoda Maimaituwa mba pilipili laḡandi i kita kamaḡedi maso mote aiyai ḡemota i yawasana. Bi ena lava i vinevinedina kedi nawamo, taunana aubaina mba laḡannidi i taiwatigedi. ²³ Bi mba laḡandimo bamoda aiyai ya giuwemina gado, ‘Ko kita, Keliso naniga, ee tana nanoko!’ Mba komai sumaḡe. ²⁴ Banina Keliso kaikaiyovudi bi taugiuwatana kaikaiyovudi kaka sa laumaḡata bi mataila bi anisove kauwidi sa voyiedi, te Maimaituwa ena vinevine lavedi sa aiwaietadoliyedi. ²⁵ Taunana aubaina ko kita kauwa, mwali matabuna kaikana e giu wainonomi.

²⁶ “Taunana aubaina bamoda aiyai ya giuwemina gado, ‘Keliso noko kalakalalelemo.’ Mote kuma laufi bi kuma nawa. Ee bamoda ya giuwemina gado, ‘Tana naniga vanuwemo.’ Mote komai sumaḡe! ²⁷ Banina Tana Taunana Natuna ena laḡan ya natona mai namanamali ya kem te galewa matabuna ya lai yana. ²⁸ Bamo musala pekina ya kenakena, ba ḡome taudou sa waiḡemotidi.”

Yesu ena nato munaḡa

(Mak 13:24-27, Luk 21:25-27)

²⁹ “Mba pilipilidi mulidimo ba suwala yai boimatuwa, bi nawalai mote ima yana. Bi kipola galewemo sa kuluva bi ḡaiḡailisidi sawasawamo matabudi sa gusu bi edi eta sa paledi.

³⁰ “Mba sauginemo galewemo kaka mataila ya laumaḡata te Tana Taunana Natuna ya natonato, bi dobumo lava matabudi kaka sa ḡaba te sa ḡaba gulata. Bi Tana Taunana Natuna, ḡailisi vaitena manamalina, galewaḡa magiyouna ya yovoyovona kaka sa kita. ³¹ Tana ena aneya ya giukamaḡedi te bwagigi sa suvesuve gulata ba sa nawa dobu liuna 4 nopodimo bi ena lava vinevinedi sa laitupa nawedi dobu isuna te isuna.”

Wailovertime Damaya kainemo

(Mak 13:28-37, Luk 21:29-33)

³² “Temi kai damaya waigayona ko sibe kauwe. Laḡannemo damaya lagalagana sa nimagala, sa kini bi sa gidagidava, ba ko sibe otige te bodubodu laḡannina. ³³ Mba kauwina ḡemotina mainana, laḡannemo kauwa gebogebodi sa tubutubuḡa ba ko sibe otigedi te Bada ena nato laḡannina kaikana ya tavatava. ³⁴ Tagu giukauwemo, ya giugiuwemi te niga kimtina mote kaka sima peki kovi, eete niga kauwidi matabudi sa tubuḡa. ³⁵ Mala bi dobu kaka sa launeḡaneḡa, bi tagu giugu, mote kaka ima launeḡaneḡa.”

Bada ena nato munaḡa

(Mak 13:32-37, Luk 17:26-35)

³⁶ “Tana Taunana Natuna ena nato munaḡa laḡanna ee saugina mote aiyai i sibe, mote aneya malamo ee Natuna bi Tamana taunaḡa i sibe.

³⁷ “Tana Taunana Natuna kaka ya natona, maibena Nowa ena laḡannimo kauwa i tubutubuḡana mainana. ³⁸ Mba laḡandimo, muliḡa kaka kabaita, ba lava a kanikani, a tegotego, a naḡinaḡi ba laḡan i tava te Nowa gulamo i valageta. ³⁹ Bi lava mote a sibe te bai lisidimo ya tubuḡa, tedi a miyamiya yabayababa bi kabaita i yovo te matabudi i nawedi. Tana Taunana Natuna ya nato munaḡana ba niga kauwina ḡemotina mainana kota ya tubuḡa. ⁴⁰ Mba laḡannemo ololoto labu sa bayabayau bi Maimaituwa kaka

ḡemota ya kailageti nawe bi ḡesauna ya miya gwasu. ⁴¹ Bi waiwaivini labu kani sa laulaḡisi, bi Maimaituwa kaka ḡemota ya kailageti nawe, bi ḡesauna ya miya gwasu.

⁴² “Taunana aubaina laḡan matabuna koi kita kauwa, banina emi Bada ena tava laḡanna mote ko sibe. ⁴³ Bamoda vanuwa taniwagina taudanedanene ena tava laḡanna i sibe kauwena, ba didiyau ya yave te taudanedanene mote ena vanuwa ima lolo.

⁴⁴ Taunana aubaina temi vaitemi ko vononoḡa bi koma miyamiya yabayababa, banina Tana Taunana Natuna ena nato munaḡa sauginemo ba yai tagugumi.”

*Taupaula bagibagina bi kaikaigwana
(Luk 12:41-46)*

⁴⁵ “Taupaula aiyai nuwanuwayuayana ya moimoitodidina tana taunana Bada i vine te ena lava ya labelabedi bi laḡan kauwemo ya waikanidi.

⁴⁶ “Laḡannemo ena Bada ya tava munaḡa bi ya kita te ena taupaulana noya visuvisuna i voyiena ba kamaina te mai'ia ya vai. ⁴⁷ Giukauwemo ya giugiuwemi te Bada ena ḡonaḡona matabudi kaka mba taupaulina ya vite te yai badayedi. ⁴⁸ Bi bamo te taupaula nopona gebogebona ba ya giuna gado, ‘Egu bada walaka i nawa bi ya alamiya.’ ⁴⁹ Ḣome ena lava i kwapudi bi tana i nawa tautego bu'uwa vaitedi a kanikani bi a tegotego. ⁵⁰ Mba kauwidi i voivoiye nawedi bi ena bada i tavana mote i sibe. ⁵¹ Mba laḡannemo Bada kaka mba taupaulina gebogebona ya douḡavuḡavuki bi lava kaikaiyovudi edi gabumo ya pwalaḡe nawe. Bi ḡome kaka ya lauaiyoi bi mwakana ya sanawaikikokikodi.”

25

Totopa 10 lautaulalana

¹ “Mba sauginemo mala ena waibada kaka mai totopa 10, edi lampa a legaudi bi a potiyovo a nawa te lawelawe sa banavi. ² Matabudi 5 ba opeopedi bi 5 ba nuwanuwayeuyedi. ³ Ḣome totopa opeopedi edi lampa a legaudi bi kalesin dubidi mote a legaudi. ⁴ Bi totopa nuwanuwayeuyedi ba edi kalesin dubidi lampa aubaidi a legaudi. ⁵ Bi lawelawe mote i tava makai, taunana aubaina tedi matedi a yaune te a kena kwavu.

⁶ “Kamaina bi dudubala modonemo, lava a binauna gado, ‘Lawelawe kaikana i tava! Ko potiyovo bi ko velaubeye.’ ⁷ Ḣome totopa matabudi a kena moito bi edi lampa a kanonoḡidi. ⁸ Kamaina bi waivini opeopedi edi lava nuwanuwayeuyedi a giuwedina gado, ‘Aee, kalesin maso kona vitemai, ema lampa sa pekipeki.’ ⁹ Bi waivini nuwanuwayeuyedi edi lava opeopedi edi giu ai munena gado, ‘Geḡa, tama mote luvana te kalesin ka vitemi. Temi ko nawa te bamo kalesin sa gimegimelina ḡome ko gimeli.’

¹⁰ “Kamaina bi tedi kalesin gimelina aubaina a nawanawa ba mulidimo, lawelawe i tava. Bi totopa mabai kaikana a vovononoḡana, tedi lawelawe vaitena a nawa naḡi soina vanuwina noponemo a valageta, bi mataeta i waidougudu. ¹¹ Bi totopa opeopedi muliḡa a tavatavana a giuna gado, ‘Aee Bada, aee Bada, maso mataeta kuna kaikamaḡe aubaimai!’ ¹² Ḣome lawelawe totopa opeopedi edi giu i waimunena gado, ‘Ya giugiu kauwemi te tagu mote ya sibemi.’

¹³ “Taunana aubaina, ko vokaukauwa, banina temi laḡan ee awa ya natonatona mote ko sibe.”

*Taunoya maso noya visuvisuna a voiye Bada aubaina
(Luk 19:11-27)*

¹⁴ “Kota Mala ena waibada ba niga mainana: Laḡan ḡemota muliḡa kaka lava ya nawana, bi ena taupaula i giuwedi te tana ena mane sa labe. ¹⁵ Kamaina bi ḡemoḡemotaḡa edi vaivai luvanemo mane i vitedi, ḡemota 5 tausan kina i vite, ḡesau 2

tausan kina i vite, bi kota ḡesau 1 tausan kina i vite. Ḡome te i nawa dobu ḡesaunemo. ¹⁶ Bi taupaula 5 tausan kina i vaivaina, tana i nawa te manena i noyae te 5 tausan kina ḡesauna i voiye. ¹⁷ Kauwina ḡemoḡemotina kota mainana taupaula 2 tausan kina i vaivaina, tana i nawa te manena i noyae te 2 tausan kina ḡesauna i voiye. ¹⁸ Bi taupaula 1 tausan i vaivaina, ba i nawa te doḡa i keli bi noponemo ena bada ena mane i sako waidavo.

¹⁹ “Mba taupaulidi edi bada i miya gulata kaka i tava munaḡa, bi i waigemotidi te i ḡoyeḡoyena maso mane lisidimo i sibe. ²⁰ Taupaula 5 tausan kina i vaivaina i tava te ena bada i giuwena gado, ‘Kwa kita, tam 5 tausan kina kuna vitegu bi e noyae te 5 tausan kina ḡesauna e voiye.’ ²¹ Ḡome ena Bada giu i waimunena gado, ‘I visu kauwa, tam taupaula visuvisum bi waipatutum! Tagu mwali ḡaubona e vitem bi tam kuna noyae te i didiga. Taunana aubaina tagu kaka yà voyiem te mwali wapewapedi kwai badayedi. Kwa nato bi tagu em Bada vaitegu tai nuwavisu.’

²² “Bi taupaula 2 tausan kina i vaivaina i tava bi i giuna gado, ‘Bada, tam 2 tausan kina kuna vitegu, bi e noyae te 2 tausan kina ḡesau e voiye.’ ²³ Ḡome ena Bada giu i waimunena gado, ‘I visu kauwa, tam taupaula visuvisum bi waipatutum! Tagu mwali ḡaubona e vitem bi tam kuna noyae te i didiga. Taunana aubaina tagu kaka yà voyiem te mwali wapewapedi kwai badayedi. Kwa nato bi tagu em Bada vaitegu tai nuwavisu.’

²⁴ “Bi taupaula 1 tausan kina i vaivaina i tava bi i giuna gado, ‘Bada, tagu e sibem te tam lava medimedim. Tam mote kuma bayabayau bi nonoḡina kwa laulauyaba bi kota mote kuma wadiwadi bi nonoḡina kwa laulaulaka. ²⁵ Taunana aubaina tagu e naila te e nawa em mane dommo e sakowaidavo. Kwa kita niga em mane kuna viteviteguna yà vitevite munaḡem.’ ²⁶ Ḡome ena Bada giu i waimunena gado, ‘Tam taupaula gebogebom bi matamatagayawim. Kuna sibe te tagu mote yàma bayabayau bi nonoḡina yà yabayaba bi tagu kota mote yàma wadiwadi bi nonoḡina yà laulaulaka. ²⁷ Mba kamaina, bi tam egu mane maso banikemo kuna sako bi i noya. Te tagu e munaḡa tavana, maso dabanemo anitaipwatana waitena e vai.’

²⁸ “Taunana aubaina, niganana niga taupaulina gebogebona lisinemo mane ko vai kamaḡe te taupaula 10 tausan kina tauvoyiena ko vite. ²⁹ Taunana aubaina, aiyai lavana bai mwalina a vite bi i voivoiye kauwena kaka dabanemo yai lautawi. Bi aiyai lavana mwali bai a vite bi mote i voivoiye kauwe ba avena te lisinemo ḡaubona ya kenakenana bi tagu kaka yà kaikamaḡe. ³⁰ Mba taupaulina ba matamatagayawina, ko pwalaḡe nawe boimatuwemo bi ḡome ya lauayoi bi mwakana ya sanawaikikokikodi.”

Malaetala laḡanina

³¹ “Laḡannemo Tana Taunana Natuna manamalina ya yovona, ena aneya matabudi vaiteidi, ba ena animiya namanamalinemo ya miya. ³² Bi lava matabudi dobumo kaka matanemo yai ḡemotidi bi ya dailidina, maibena tauḡamo sipu bi gouti ya daidailidina. ³³ Tana kaka kataiyanemo sipu ya sivudi, bi ḡeniyanemo gouti ya sivudi.

³⁴ “Bi ḡome kaka ḡalibona lava mabai kataiyanemo taumiya ya giuwedina gado, ‘Ko nato temi mabai Tamagu i kakavisuvisumina, bi emi gagasa ko vai. Banina muliḡa kaka Maimaituwa dobu i voyiena bi temi ena waibada i kakanonoḡina noponemo ko miya. ³⁵ Banina tagu kani e peki bi temi konai kanigu, bi gadogu i magu bi gauba kona vitegu te e tego. Bi walidobu lavagu e nawanawa bi temi kona giuvaigu emi vanuwemo. ³⁶ Bi tagu gala e malumaluwabiye bi temi konai galagu, tagu e sida bi temi kona labe kauwegu. Tagu biliwelokomo e miyamiya bi temi kona vakitagu.’

³⁷ “Ḡome didimana lavedi Bada ena giu sai munena gado, ‘Bada, bamo ḡome kani kuna peki bi kei kani bagibagim. Ee gadom i magu bi gauba ke vitem kuna tego?

³⁸ Bamo ḡome walidobu lavam kuna nawanawa, bi ke giuvaim ema vanuwemo, ee

gala kuna malumaluwabiye, bi kei galam? ³⁹ Bamo ġome ke kitam kuna sida ee biluwelokomo kuna miyamiya bi ke vakitam?’

⁴⁰ “Bi Ġalibona kaka edi giu yai munena gado, ‘Giukauwemo yà giugiuwemi, te bai kauwina kona voivoiyena valevaletigu ee nuvunuvugu yovoyovodi lisidimo ba tagu lisigumo kona voiye.’

⁴¹ “Bi kota ġeniyana yawaninemo sa miyamiyana kaka ya giuwedina gado, ‘Temi mabai Maimaituwa i pasipasilimina, ko nawa tabumimo, ko nawa kai kalakalati nonoġinemo, Seitan bi ena aneya aubaidi Maimaituwa i kaka nonoġinemo. ⁴² Banina tagu kani e peki, bi mote kani ko vitegu e kani, gadogu i magu, bi mote gauba ko vitegu e tego. ⁴³ Tagu walidobu lavagu e nawanawa, bi mote ko giuvaigu, tagu gala e malumaluwabiye bi mote koi galagu, tagu e sida bi mote koi nenetegu bi kota biliwelokomo e miyamiya bi mote ko vakitakitagu.’

⁴⁴ “Tedi kota Bada ena giu sai munena gado, ‘Bada, bamo ġome ke kitam kani kuna peki ee gadom i magu ee kuna nawanawa ee gala kuna malumaluwabiye ee kuna sida ee biliwelokomo bi mote ke sagum?’

⁴⁵ “Bi tana kaka edi giu yai munena gado, ‘Giukauwemo yà giugiuwemi te bai kauwina valevaletigu ee nuvunuvugu yovoyovodi lisidimo mote ko voiye ba tagu kota lisigumo mote ko voiye.’

⁴⁶ “Ġome kaka tedi kovoġa kenakena nonoġinemo sa nawa bi didimana lavedi ba yawasana kenakena nonoġinemo sa miya.”

26

Waibabada Yesu kana pota a yesi

(Mak 14:1-2, Luk 22:1-2)

¹ Laġannemo Yesu niga kauwidi matabudi i giuwedi mulinemo ba ena tauwaikawaiwatana i giuwedina gado, ² “Temi kona sibe te laġan labu matademo te Vawaitauli soina, bi Tana Taunana Natuna kaka lava nimedimo sa sako te sa tupalatu.”

³ Ġome pilisi edi babada bi babada ġesaudi vaitedi, pilisi saġasaġa guletina isana Kaiyapas ena vanuwemo ai ġemotidi. ⁴ Bi tedi ai ogatala te Yesu kandavonemo sa pani bi sai peki. ⁵ Bi tedi a giuna gado, “Niga kauwina mote soi noponemo tama voiye bamoda ta voiyena ba lava waiġasiġasi sa kelisali.”

Waivini masi panepanena Yesu dabanemo i ġini

(Mak 14:3-9, Luk 7:37-38, Dyn 12:1-8)

⁶ Mba sauginemo ba Yesu Betenimo, oloto isana Saimon sida kapa vaivaina ena vanuwemo i miyamiya. ⁷ Ġome Yesu teibolo diyanemo i miya giligili bi i kanikani ba waivini masi panepanena dubina maiina dididiga, i avali tavaite te Yesu dabanemo i ġini. ⁸ Bi laġannemo ena tauwaikawaiwatana niga kauwina a kitakita ba nuwedi i medi bi a giuna gado, “Bai aubaina masi panepanena ya waiyakali? ⁹ Niga masina panepanena maso i kuneye te mane dididiga i vai bi lava waiyamoyamonidi i vitedi.”

¹⁰ Ġome Yesu edi noġota i sibe taunana aubaina i giuwedina gado, “Bai aubaina niga waivinina ko kaka nuwalaġalaġa? Tana kauwa visuvisuna lisigumo i voiye. ¹¹ Temi laġan matabuna lava waiyamoyamonidi vaitedi ko miyamiya. Bi tagu mote vaitemi laġan matabuna tama miya nonoġa. ¹² Tana masi panepanena tunigumo i ġinina ba dobogu aubaina i kanonoġi. ¹³ Tagu giukauwemo yà giugiuwemi te bamo ġome giu visuvisuna sa laulauguguyae dobu matabuna noponemo ba niga waivinina bai i voivoiyena, sa noġoti bi sa giuwata.”

Diudas i waianina te Yesu ya sakoyovoġe

(Mak 14:10-11, Luk 22:3-6)

¹⁴ Ĝome ena tauwaikaiwatana 12 nopodimo ĝemota isana Diudas Iskaliot, tana i nawa pilisi edi bada lisinemo, ¹⁵ bi i waitalayena gado, “Bamoda tagu Yesu nimemimo yà sakona, ba visamo koi maiigu?” Kamaina bi tedi mane a iyeve te silva wapedi 30 a vite. ¹⁶ Mba laĝannemo bi noi i nawana ba Diudas eta i tavutavu te gavogavo ya vai bi Yesu nimedimo ya sako.

*Yesu ena tauwaikaiwatana vaite di Vawaitauli soina a kani
(Mak 14:12-16, Luk 22:7-13)*

¹⁷ Kamaina bi buledi mote muu'a vaitena, soina laĝanna dolidolina, Yesu ena tauwaikaiwatana a tava lisinemo bi ai talayena gado, “Bamo ĝome kwa ĝoyeĝoyena Vawaitauli soina aubaim kakanonoĝi te kwa kani?”

¹⁸ Bi tana giu i waimunena gado, “Ko nawa malagai didiginemo, oloto ĝemota lisinemo bi ko giuwena gado, “Tauwailovelove i giuna gado, egu laĝani kauwa i tava, te egu tauwaikaiwatana vaite di em vanuwemo Vawaitauli soina ka voiye.” ¹⁹ Kamaina bi Yesu bai i giugiuwena mainana ena tauwaikaiwatana a voiye. Tedi a nawa bi Vawaitauli soina a kanonoĝi.

²⁰ Bi laĝannemo i auaubiga ba Yesu ena tauwaikaiwatana 12 vaite di teibolo diyana a miya kwaivivili bi a kani. ²¹ Tedi a kanikani ba i giuwedina gado, “Yà giugiu kauwemi te modomimo ĝemota kaka tagu ya sako yovoĝegu.” ²² Ĝome tedi ai nuwaboya kauwa bi ĝemoĝemotaĝa ai talayena gado, “Bada, giukauwa te mote tagu?” ²³ Bi Yesu giu i waimunena gado, “Tana aiyai nimana abomemo i waidakwa yovoĝena vaitegu, tana taunana kaka ya sako yovoĝegu. ²⁴ Bi Tana Taunana Natuna kaka ya peki, gilugilumina wadubonemo i giugiuna mainana, bi i gebo kauwa te lava aiyai Tana Taunana Natuna ya sakosakoyovoĝena. I visu te mba lavana maso mote i tubuĝa.”

²⁵ Bi Diudas tana taunana Yesu tausakoyovoĝena i giuna gado, “Tauwailovelove giukauwa te mote tagu?” Bi Yesu giu i waimunena gado, “Giukauwa tam taunana.”

*Yesu ena tauwaikaiwatana buledi bi waen i vitedi
(Mak 14:22-26, Luk 22:15-20, 1 Ko 11:23-25)*

²⁶ Tedi a kanikani bi Yesu buledi i vai, i kavisuvisu, i kivi bi ena tauwaikaiwatana i vitedi bi i giuna gado, “Ko vai bi ko kani, niga ba tagu tubuĝigu.” ²⁷ Kamaina bi ledu i vai, Maimaituwa i waiebone bi i vitedi bi i giuna gado, “Temi matabumi niga ledunemo ko lautego. ²⁸ Niga ba kwasinigu waianina aubaina, i nuwaĝini, lava wapewapedi edi gebogebo, noĝoti kamaĝedi aubaina. ²⁹ Tagu yà giugiuwemi te niganana bi noi i nawana niga waenina mote yàma tego munaĝe, eete mba laĝannemo kaka Tamagu ena waibadamo, temi vaitemi waen valivaliuna ta tego.”

³⁰ Ĝome tedi a sale kovi te a nawa oya Olip dabanemo.

*Yesu Pita ena valele i gei giuwata
(Mak 14:27-31, Luk 22:31-34, Dyn 13:36-38)*

³¹ Ĝome Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Mateya dudubalinemo temi matabumi kaka tagu ko gosegu. Banina gilugilumina wadubonemo i giuna gado, “Tagu kaka sipu tauĝamodi yà peki bi sipu yalaboluboluna kaka sa dabalala.”

³² “Bi tagu pekimo yà kenamoito munaĝana, kaka yà doli Galilimo te ĝome yà banavimi.”

³³ Ĝome Pita, Yesu ena giu i waimunena gado, “Bamoda lava matabudi sa gose kamaĝem, bi tagu mote kaka yàma gosem.”

³⁴ Ĝome Yesu giu i waimunena gado, “Yà giugiu kauwemi, mateya dudubalinemo, muliĝa kaka kamkam ya ĝabana, tam kaka mala faiona kwa valele te mote ku sibegu.”

³⁵ Bi Pita i giuna gado, “Mote kaka yàma valeleyem, kamaina te vaitem ta peki.” Bi ena tauwaikaiwatana matabudi giuna ĝemotina a vato.

Yesu Getsemenimo i laupali
(Mak 14:32-34, Luk 22:39-46)

³⁶ Kamaina bi Yesu ena tauwaikaiwatana vaitedi a nawa dobu isana Getsemenimo bi i giuwedina gado, “Temi niga ġome ko miyamiya bi tagu yà nawa noi ġome bi yà laupali.” ³⁷ Tana, Pita bi Diyebedi natunatuna labu i waidolidi bi ġome i wainuwaboya kauwa bi nuwana i toitoi. ³⁸ Kamaina bi i giuwedina gado, “Tagu nopogu nuwaboya i waiwanavu te yai pekigu. Niga ġome ko miya bi ko waikita.”

³⁹ Bi Yesu i taunawa tabunemo te doġamo i kuluva yovo bi i laupalina gado, “Tamagu, bamoda em ġowana te niga wainuwatoina leduna lisigumo kwa kaikamaġe. Bi geġa te, mote tagu egu ġowana bi tam em ġowana.”

⁴⁰ Ġome i tava munaġa, ena tauwaikaiwatana lisidimo bi i kitedi te a kenakena ba Pita i giuwena gado, “Temi maso ġemoġemotina awa ġemota kona miya bi konai kita?

⁴¹ Temi koi kita kauwa bi ko laupali te mote laulubumo koma kuluva. Banina aluwa pali ya ġoyeġoye, bi tubuġa i gwaġa.”

⁴² Tana i munaġa nawa bi i laupalina gado, “Tamagu, bamoda niga wainuwatoina leduna lisigumo mote kuma kaikamaġe ba kamaina te yà tego, kamaina te em ġowana ya tubuġa.” ⁴³ Sauginemo i tavatava munaġa ba i kita te ena tauwaikaiwatana a kenakena, banina matedi a yaune kauwa.

⁴⁴ Kamaina bi tana i gosedi i munaġa nawa, bi pali i waifaioni bi giudi ġemotidi i vatodi. ⁴⁵ Bi i munaġa tava ena tauwaikaiwatana lisidimo bi i giuwedina gado, “Temi yaġolo ko kenakena bi ko waiyawasi? Ko kita, saugina kaikana i tava, te Tana Taunana Natuna gebogebo lavedi nimedimo sa sako. ⁴⁶ Ko moito bi ta nawa, tausakoyovoġegu kaikana i tava.”

Yesu a pani
(Mak 14:43-50, Luk 22:47-53, Dyn 18:2-12)

⁴⁷ Yesu yaġolo i giugiu, ba ena tauwaikaiwatana 12 nopodimo ġemota, isana, Diudas i tava. Bi pilisi edi babada bi babada nananakidi tedi lava kumna dididiga a giukamaġe te tana vaitena a tava, nimedimo kepata bi mada kai a legaudi. ⁴⁸ Niganana tausakoyovoġena mataila lisidimo ya voyiyena i giuwedi: “Bamo lavana yài suluvena, ba tana taunana ko pani.” ⁴⁹ Kamaina bi Diudas i nawa ota Yesu lisinemo, bi i giuna gado, “Ebom tauwailovelove!” Bi i waisuluve.

⁵⁰ Bi Yesu giu i waimunena gado, “Goma, bai noġotina aubaina kuna tavana ba kwa voyie.” Ġome olooloto a moito nawa te Yesu a kaididi bi a pani nawe. ⁵¹ Mba ġome te Yesu ena tauwaikaiwatana ġemota, kepata i kaikailagetina ba pilisi edi bada ena taupaula beyana i tadikamaġe.

⁵² Bi Yesu i giuwena gado, “Em kepata ena gabumo ku sako munaġe, tedi mabai kepatemo sa laulaugasina, kaka kepatemo sai pekidi. ⁵³ Gode temi mote ko sibe, tagu tamagu lisinemo yài baġana sagu aubaina ba noi taunana aneya a wapa kauwana ya giukamaġe yovoġedina, kaka tauwaiġaviya 72 tausan. ⁵⁴ Bamoda mainana yà voyiyena ba bainewa gilugilumina wadubonemo bai i giugiuwena banina ya tubuġa?”

⁵⁵ Mba sauginemo Yesu lava kumna i giuwedina gado, “Tagu gode taudanedanene edi bada te temi mada bi kepata vaitedi kona tava te ko panigu? Tagu laġan matabuna pali vanuwina ganakukuna noponemo e miya bi e wailovelove, bi temi mote ko panigu. ⁵⁶ Bi niga kauwidi matabudi a tubuġana banina wala taugiuwatana a gilugilumina luvanemo sa tubutubuġa.” Ġome ena tauwaikaiwatana matabudi Yesu a gose, bi a naila a nawa.

Yesu bolu babadidi matedimo i moito
(Mak 14:53-65, Luk 22:54-71, Dyn 18:12-24)

⁵⁷ Bi mabai Yesu a panipanina ba ai doli nawe pilisi edi bada Kaiyapas ena animiyamo, ġome ba waiġake tauwailovelovena bi babada ġesaudi a waiġemotidina lisidimo. ⁵⁸ Pita, laumanemanekemo Yesu mulinaġa i natonatona eete pilisi saġasaġa guletina ena animiya ganakukunemo, i sola nawa. Bi ġome tauyava vaitedi a miyatulu bi i waikita te bainewa Yesu sa etale.

⁵⁹ Bi pilisi edi babada bi bolu babadidi, matabudi giu kaikaiyovudi a tavutavuġedi te giudimo maso Yesu ai wavu bi ai peki. ⁶⁰ Avena te tedi kaiyovu wapewapedi a saġedi, bi bamo mote giu kauwa a banavi. Kamaina bi lava labu a miya moito, ⁶¹ bi a giuna gado, “Niga lavana i giuna gado, ‘Tagu ġemoġemotiġu Maimaituwa ena vanuwa yà koisuwa bi laġan faiona nopodimo yà ġala munaġe.’”

⁶² Ġome pilisi saġasaġa guletina i miyamoito bi Yesu i giuwena gado, “Lava bai sa giugiuwemna kwa vaivaiye? Tam edi giu kwai munedi, ee geġa?” ⁶³ Kamaina bi Yesu i miya moimoisili. Ġome Pilisi saġasaġa guletina Yesu i giuwena gado, “Maimaituwa yawawayasanina isanemo yà giugiu vavasaġem te kwa giuwemai, te tam taunana Keliso, Maimaituwa Natuna.” ⁶⁴ Yesu giu i waimunena gado, “Emaso, kuna giugiuna mainana. Bi matabumi yà giugiuwemi te laġan ya natonatona kaka Tana Taunana Natuna Maimaituwa ġaiġailisina kataiyanemo ya miya, bi malaġa magiyouna ya yovoyovona ko kita.”

⁶⁵ Ġome Pilisi saġasaġa guletina ena gala i lisidi bi i giuna gado, “Tana i waidiboġana kona vaiye! Bai tai talatavu munaġe? Kona kita ena waidiboġa kaikana kona vaiye. ⁶⁶ Temi bainewa ko noġonoġoti?” Bi tedi giu ai munena gado, “Tana kamaina te ya peki.”

⁶⁷ Ġome tedi Yesu matana a kaniso bi nimedimo a paide. Bi ġesaudi a launevakau, ⁶⁸ bi a giuwena gado, “Keliso, kwa giuwemai te aiyai i kativunum?”

Pita Yesu i valeleye

(Mak 14:66-72, Luk 22:56-62, Dyn 18:25-27)

⁶⁹ Pita ganakuku noponemo i miyamiya bi taupaula waivinina i tava lisinemo, bi i giuwena gado, “Tam kota Galili Yesuna vaitena kona nawanawa.”

⁷⁰ Bi tana matabudi matedimo i valeleye bi i giuna gado, “Tam bai kwa giugiuwena, tagu mote e sibe.”

⁷¹ Pita ganakuku mataetinemo i potipotiyovo ba waivini ġesau kota Pita i kita, bi ġome lava i giuwedina gado, “Niga lavanana Nasalet Yesuna vaitena a nawanawa.”

⁷² Bi waisaġinemo i valele munaġana gado, “Tagu mba olotona mote yà sibe!”

⁷³ Tedi a miya mote i lofa, ġome mabai a moimoitona a saġa a nawa Pita lisinemo bi a giuna gado, “Giukauwa tam taunana edi tau ġemota, kalinam ke vaiye ġone.”

⁷⁴ Bi Pita i giuna gado, “Bamoda e kaiyovuna ba Maimaituwa kaka ya kovoġigu.”

Ġome te Pita i giuwapana gado, “Tagu giukauwemo yà giugiuwemi te mba olotona mote yà sibe.” Noi taunana te kamkam i ġaba.

⁷⁵ Ġome te Pita Yesu bai i giugiuwena i noġotina gado, “Muliġa kaka kamkam ya ġabana, bi tam mala faiona kwa valeleyegu.”

Bi ġome Pita i potiyovo i nawa bi i ġaba gulagulata.

27

Diudas taunaġa i waipeki munaġe

(Giu 1:16-19)

¹ Olaolala kaikana pilisi edi babada bi waibabada ġesaudi ai ogatala te Yesu sai peki. ² Ġome Yesu nimana a panidi bi ai doli nawe Loum gabemanina isana Paelat, nimanemo a sako.

³ Bi laḡannemo tausakoyovoḡe Diudas i vaiye te Yesu waipekina a giugiuwe, ba tana i waiuvala, bi i wainuwaboya kauwa. Kamaina bi Diudas silva wapedi 30 i munāḡedi, pilisi edi babada bi waibabada lisidimo. ⁴ Bi i giuna gado, “Tagu gebo e voiye te lava visuvisuna e sakoyovoḡe te sai peki yababe.” Bi tedi a giuna gado, “Mba tam em nuwaboya, mote tama.”

⁵ Kamaina bi Diudas i nawa Maimaituwa ena vanuwemo bi mane i waiyamonidi bi i potiyovo i nawa te taunemo gadona i duli.

⁶ Ḡome pilisi edi babada manedi a laitupedi bi a giuna gado, “Mote i visu te niga manedi pali vanuwina manena vaitena tamai ḡemotidi, banina manenemo peki i tubuḡa.” ⁷ Ḡome tedi ai ogatala bi mba manenemo, gulewa taupatipatidi lisinemo doḡa a gimelivai te tautavatava edi aniwaikokowaga. ⁸ Taunana aubaina mba gabuna yaḡolo sa waiisana kwasina doḡana. ⁹ Niga kauwina ba taugiuwatana Delimaiya bai i giugiuwena, luvanemo i tubuḡa. Tana i giuna gado, “Israel lavedi tana ena peki silva wapedi 30mo sai mai'i. Bi mba silvidimo ¹⁰ gulewa taupatipatidi ena doḡa a gimelina. Bada i giugiuna luvanemo i tubuḡa.”

Paelat Yesu i etale

(Mak 15:2-15, Luk 23:2-25, Dyn 18:29-40)

¹¹ Yesu i nawa gabemani isana Paelat matanemo i moito bi Paelat i waitalayena gado, “Tam Diu edi ḡalibona, ee?” Bi Yesu i giuna gado, “Emaso, kuna giugiuna mainana.”

¹² Ḡome pilisi edi babada bi waibabada ḡesaudi Yesu ai wavu, bi tana lisidimo mote bai i giuwe. ¹³ Kamaina bi Paelat Yesu i waitalayena gado, “Tam lava sa waiwavumna, kwa vaivaiyedi ee geḡa?” ¹⁴ Bi Yesu mote bamo edi giu i waimune lubu. Taunana aubaina gabemani i sove gulata.

¹⁵ Bi Vawaitauli soinemo, gabemani ena vaivaimo ba lava kumdi, bi aiyai lavana biliwelokomo waianinena taunana ya kaikamaḡe. ¹⁶ Bi mba laḡannemo gebogebona isana Balabas, tana isanawanawana biliwelokomo i miyamiya. ¹⁷ Bi laḡannemo lava kumna a waḡemotidi ba Paelat i waitalayenedina gado, “Bamo lavana ko ḡoyeḡoyena ya kaikamaḡe? Balabas ee Yesu, sa waiisana Keliso?” ¹⁸ Paelat mainana i giuna, banina i sibe te Diu babadidi ba Yesu a unule, taunana aubaina tana nimanemo a sako.

¹⁹ Ḡome Paelat etala gabunemo i miyamiya, bi mwanena giu i giukamaḡena gado, “Mba lavana lisinemo mote bai kuma voiye, tana mote bai gebona i voiye. Banina kage dudubalinemo mba lavana kana nawamo tagu lauboni wainuwanainailina e kita.”

²⁰ Bi pilisi edi babada bi waibabada ḡesaudi lava kumna nuwedi a liudi te Paelat sai baḡa te Balabas ya kaikamaḡe bi Yesu ya tupalatu.

²¹ Bi Paelat lava kumna i waitalayenedina gado, “Lava labu bi bamo taunana kona ḡoyeḡoyena ya kaikamaḡe?”

Bi tedi ena giu ai munena gado, “Balabas kwa kaikamaḡe.”

²² Ḡome Paelat i waitalayenedina gado, “Bi Yesu sa waiisana ‘Keliso, bainewa yaì vose?”

Bi tedi matabudi a binauna gado, “Kwa tupalatu!” ²³ Bi Paelat i waitalayenedina gado, “Tana bai gebona i voiye?” Bi tedi matabudi ai palalana gado, “Kwa tupalatu!”

²⁴ Laḡannemo Paelat i kita te bamo mote eta i banavi bi waḡasiḡasi i tubutubuḡa, ba tana gauba i vai bi lava kumna matedimo nimana i koḡa. Bi i giuna gado, “Tagu niga lavana ya pekina, ba wavuna mote yaḡama avali. Mba temi emi wavu.” ²⁵ Ḡome te lava matabudi a giuna gado, “Kamaina te tana kwasinina ya nuwaḡinina ba wavuna tama bi natunatumai ka avali.”

²⁶ Ḡome te Paelat Balabas i kaikamaḡe te i nawa, bi Yesu a kwapu, tauwaiḡaviya nimedimo a sako bi a nawe a tupalatu.

Tauwaiḡaviya Yesu ai diboḡi

(Mak 15:16-20, Dyn 19:2-5)

²⁷ Mba ḡome te gabemani ena tauwaiḡaviya, Yesu ai doli saḡe gabemani vanuwinemo bi matabudi a moito kwaivivili. ²⁸ Bi tedi ena gala a ḡiḡi kamaḡedi, bi gala sabasabana ai kote. ²⁹ Bi gedala a pipini te Yesu kununemo ai kote, a solupatini bi diḡona kataiyanemo a sako. Ḡome tedi Yesu matanemo tuwapekedi ai tupagwaligedi, ai gadolose bi a giuna gado, “Ebom, Diu edi ḡalibona.” ³⁰ Tedi a kanisotawatawa bi diḡonina a vai bi kununemo a talatalaḡa. ³¹ Bi tedi ai valavala mulinemo, gala sabasabana a kaikamaḡe, bi tana ena gala otidi ai kote munaḡe. Kamaina bi ai doli nawe te a tupalatu.

Yesu a tupalatu

(Mak 15:21-31, Luk 23:26-43, Dyn 19:16-27)

³² Tedi a nawanawa ba Sailin olotona a banavi, isana Saimon. Ḡome tauwaiḡaviya a egeli te Yesu ena kolosi i avali. ³³ Kamaina bi dobu isana Golgotamo a tava. Giu Golgota banina ba kunukoukou gabuna. ³⁴ Ḡome tedi waen bi bunama waigolana mai dadawala vaitena a gwadai bi Yesu a vite te maso i tego. Bi i tegotego lubu ba i daboke. ³⁵ Ḡome Yesu kolosimo a tupalatu bi wainasi beyakuluna a voije te ena gala a dailidi. ³⁶ Mba kauwina mulinemo tedi a miya bi Yesu a waikitawata. ³⁷ Ḡome kai selipapinemo a gilumana gado, “NIGA BA YESU, DIU EDI ḠALIBONA.” Bi kununa kavalinemo a tutu. ³⁸ Bi taudanedanene labu Yesu vaitena a tupalatudu, ḡemota kataiyanemo bi ḡemota ḡeniyanemo. ³⁹ Bi lava mabai etaḡa a nawanawana, kunudi a kwadiyedi bi Yesu ai diboḡi, bi a giuna gado, ⁴⁰ “Tam kuna giu te pali vanuwina kwa dousuwasuwa bi laḡan waifaioninemo kwa ḡala munaḡe. Bamoda tam Maimaituwa natuna te kwai yawasani munaḡem bi kolosi modonaḡa kwa yovo!”

⁴¹ Mba kauwina ḡemotinemo kota pilisi edi babada, waigake tauwailovelovena bi waibabada ḡesaudi vaitedi, Yesu ai ḡwaiḡwaiyena gado, ⁴² “Tana bena Israel edi ḡalibona, tana lava ḡesaudi i waiyawasanidi, bi taunaḡa mote i waiyawasani munaḡe. Niganana kolosi modonaḡa ya yovo te ta kita bi tai sumaḡe. ⁴³ Tana wala i giugiu te Maimaituwa natuna bi tauwaisumaḡena. Bamoda Maimaituwa ya ḡoyena te niganana yai yawasani bi ta kita.”

⁴⁴ Bi taudanedanene labu, Yesu vaitena a tupatupalatudina kota ai diboḡi.

Yesu ena peki

(Mak 15:33-41, Luk 23:44-49, Dyn 19:28-30)

⁴⁵ Bi suwalamodomo dobu matabuna i waidudubalana eete 3 koloki. ⁴⁶ Bi 3 koloki mainana Yesu kalinana dididiginemo i talaḡabalana gado, “Eli, Eli, lema sabatani?” Niga giuna banina ba “Egu Maimaituwa, egu Maimaituwa, bai aubaina kuna gosegu?” ⁴⁷ Bi laḡannemo tedi ḡesaudi ḡome a moimoitona a vaiye bi a giuna gado, “Koi beyavaiya! Tana Elaidiya ya yogeyoḡe!” ⁴⁸ Bi noi taunana te oloto ḡemota i velau te tai i vai. Bi waen ḡolaḡolanemo i waidakwa yovoḡe te kai isunemo i pani bi Yesu lisinemo i waiyoyosaḡe te maso i tego. ⁴⁹ Bi lava ḡesaudi a giuna gado, “Ku kita kamaḡe, bamoda Elaidiya ya yovo te yai yawasani.”

⁵⁰ Bi Yesu kalinana dididiginemo i binau bi aluwina tamana i vitekamaḡe bi i peki. ⁵¹ Noi taunana te pali vanuwinemo guduboyo i dawedawena i nuwalisi, noke dabanemo te dibunemo i laukamaḡe. Bi doḡa i gusugusu ba ḡakima nananakidi a nuwasena. ⁵² Bi tauyewa mataetidi a nuwakamaḡa bi Maimaituwa ena lava waiwaiyawidi wapewapedi a pekipekina a kenamoito munaḡa. ⁵³ Bi Yesu ena kenamoito mulinemo, mba lavedi pekipekidi tauyewa a potiyovo kamaḡedi bi a nawa Yelusalemmo a laumaḡata lava wapewapedi lisidimo.

⁵⁴ Laḡannemo tauwaiḡaviya 100 edi bada bi tauwaiḡaviya Yesu a waikitawata, ba yanigusugusu bi bai matabudi a tubutubuḡana a kitedi, tedi a naila gulata bi a giuna gado, “Tana giukauwa te Maimaituwa Natuna!”

⁵⁵ Bi ġome ba waiwaivini wapewapedi manemanekemo a waikita. Mba waiwaivinidi wala Galilimo Yesu a kaiwata bi a sagusagu. ⁵⁶ Bi mba waiwaivinidi nopodimo ba Meli Magdalin, Meli, Diyemesi bi Diyosep tinedi, bi Diyebedi natunatuna tinedi.

Yesu a dobo

(Mak 15:42-47, Luk 23:50-56, Dyn 19:38-42)

⁵⁷ Bi i auaubiga, ba Yesu taukaiwatana ġesauna i tava. Tana ba Alimatiya olotona isana Diyosep. ⁵⁸ Tana i nawa Paelat lisinemo bi i waibaġa te Yesu taubeuna ya vai. Kamaina bi Paelat i waianina te tana Yesu taubeuna ya avalu. ⁵⁹ Kamaina bi Diyosep Yesu taubeuna i vai bi gala potipotinemo i suma, ⁶⁰ bi ena tauyewa valivaliuna doudou wainononemo i sako nawe. Ġome te ġakima dididiga i ġima bi tauyewa mataetina i waidougudu bi i nawa. ⁶¹ Bi Meli Magdalin bi Meli tedi tauyewa mataetina yawaninemo a miya bi a waikita.

Tauyewa tauyavena

⁶² Bokinamainana Waiyawasi Laġanna, pilipilisi edi babada bi Palisi a nawa Paelat lisinemo bi a giuna gado, ⁶³ “Gabemani, niga tauwaikaikayovuna mamiyanemo i giugiuna gado, ‘Tagu kaka laġan waifaioninemo yà kenamoito munaġa.’” ⁶⁴ Taunana aubaina tauyava kwa giuvavasaġedi te tauyewa sa yave kauwe eete laġan waifaioninemo. Maite ena tauwaikaiwatana sa tava bi taubeu sa danenevai, bi sa kaiyovuna gado, ‘Yesu kaikana pekimo i kenamoito munaġa.’ Niga kaiyovuna ya tubuġana ba ya tausaġana mote mai dolinemo.”

⁶⁵ Ġome Paelat edi giu i waimunena gado, “Kamaina, emi tauyava vaitedi ko nawa bi bainewa kona noġonoġotina mainana ko voiye te mote bai ima tubuġa.” ⁶⁶ Ġome te a nawa tauyewa mataetina a gudu ġavute bi a ġavipatini te mba taunana mataila bamoda walitau ima solanawa.

28

Yesu i kenamoito

(Mak 16:1-11, Luk 24:1-12, Dyn 20:1-18)

¹ Waiyawasi Laġannina mulinemo, Sande olaloalemo, Meli Magdalin bi Meli ġesau vaitena a nawa tauyewa ivuna aubaina. ² Mba ġome aneya malaġa i yovoyovo ba yoyo dididiga i tubuġa. Te i nawa tauyewamo bi tauyewa mataetinemo ġakimina i ġimakamaġe te dabanemo i miya. ³ Bi aneya kitana mai namanamali, bi ena gala potipoti otina. ⁴ Ġome tauyava a naila gulata, bi naila i ka gusugusudi te a laugulibubu.

⁵ Kamaina bi aneya waivini i giuwedina gado, “Mote koma naila! Tagu e sibemi te temi Yesu tupatupalatuna ko tavutavuġe. ⁶ Tana mote niga ġome, tana kaikana i kenamoito munaġa, wala i giugiuna mainana i tubuġa. Ko nato bi i kenakenana gabuna ko kita. ⁷ Bi ko nawa makai bi ena tauwaikaiwatana niga mainana ko giuwedi, ‘Yesu pekimo i kenamoito munaġa. Niganana yà taitainuwataumi, te tana ba ya dolidoli Galilimo, bi ġome kaka ko kita.’”

⁸ Kamaina bi waivini tauyewa a gose kamaġe, nopodi i naila kauwa bi geġa te mayasisidi, a velau ena tauwaikaiwatana giuwedi aubaina. ⁹ Mba taunana te Yesu lisidimo i laumaġata bi i giuwedina gado, “Manuwaubemi.” Bi waivini lisinemo a nawa bi tuwapekedi ai tupagwaliġedi, bi kaġenemo a kabi bi a lauduneye. ¹⁰ Ġome Yesu waivini i giuwedina gado, “Mote koma naila! Ko nawa bi valevaletigu ko giuwedi te sa nawa Galilimo. Bi ġome kaka tagu sa kitagu.”

Tauyava pilisi edi babada a tainuwataudi

¹¹ Kamaina bi waivini yaġolo etaġa a nawanawa ba tauyava a nawa malagai dididiginemo pilisi edi babada lisidimo, bi bai matabudi a tubutubuġana a tainuwataudi.

¹² Ĝome pilisi edi babada bi babada ĝesaudi vaitedi ai bolu bi ogatala a voiye, te tauyava mane dididiga a vitedi, ¹³ bi a giuwedina gado, “Ko nawa bi lava niga mainana ko tainuwataudi, “Tama dudubalemo ke kenakwavu, bi Yesu ena tauwaikaiwatana a tava te Yesu taubeuna a danene vai.” ¹⁴ Bi bamoda plovins tauwaibadayena niga giuna ima vaiye, ba tama kaka kakanuwabigabiga te mote bai gebogebona koma banavi.” ¹⁵ Kamaina bi tauyava mane a vai bi bai pilisi bi babada ĝesaudi a giugiuwedina mainana a voiye. Bi niga titikunina Diu lavedi nopodimo i dabalala, te giuna niganana yaĝolo ya kenakena.

Yesu ena tauwaikaiwatana i giukamaĝedi dobu matabuna nopodiĝa

¹⁶ Mba ĝome te ena tauwaikaiwatana wapedi 11 a nawa Galilimo, Yesu oya i giugiuwenemo a tava. ¹⁷ Bi laĝannemo tedi Yesu a kitakita, ba a lauduneye bi ĝesaudi ba a nuwakulukuluva. ¹⁸ Kamaina bi Yesu lisidimo i tava bi i giuna gado, “Tagu malamo bi dobumo Maimaituwa waibada matabuna i vitegu. ¹⁹ Taunana aubaina, ko nawa bi dobu matabudi nopodiĝa lava ko voyedi te egu tauwaikaiwatana sa tubuĝa. Bi ko kabuludina ba Tamana, Natuna bi Aluwa Waiyawa isedimo. ²⁰ Bi bai matabuna e giugiu vavasaĝemina tedi koi lovelovedi te sa voteyeteyedi. Bi yà giugiu kauwemi te tagu laĝan matabuna temi vaitemi, eete laĝan damona.”

MAK Giu visuvisuna i gilumi Lainuwanega

Yesu ena noya bi ena wailovelove niga bukanemo a gei gilumi. Niga bukana taugilumina mote aiyai i sibe kauwe. Bi lava nuwanuwaueuyedi sa giugiu te Mak i gilumi. Mak tana mote Yesu ena tauwaikawaiwatana 12 nopodimo. Bi lava ġesaudi a noġoti te Pita waitena Loummo a miyamiya bi Pita i giugiuna i vaivaiyena luvanemo i gilumi. Tana mote bai matabuna i gilumi bi Yesu baibaġa i voivoiyedina taudidi i gilumidi.

Mak ena giu noponemo giu dabana dolidolina ba *Giu visuvisuna*. Tana ena buka noponemo Yesu ena wailovelove mote i gilumidi bi bai i nawa bi i voivoiyedina taudidi i gilumidi. Mai aluwa gebogebodi lava lisidimo i kwavidi, lava sidesidedi i waiyawanidi bi edi gebogebo i noġotikamaġedi. Yesu bainewa kolosimo i peki bi ena kena moito taunana Mak i wailoveda.

*Diyon taukabulu Yesu ena eta i yawasi
(Met 3:1-12, Luk 3:1-18)*

¹ Maimaituwa natuna Yesu Keliso, giuna visuvisuna ba niga mainana i tubuġa,
² Taugiuwatana Aisaiya i gilugilumina luvanemo, mainana i tubuġa. Maimaituwa i giuna gado,

“Kwai beyavaiya, tagu egu tauwainoyanoya
yà gei giukamaġe bi em eta ya yawasi.

³ *Lava ġemota kalakalalelemo
ya binabinauna gado,

‘Bada ena eta ko kavisuvisu
bi ko kadidimani, tana ya natonato.’ ”

⁴ Taunana aubaina Diyon taukabulu, kalakalalelemo i tava bi lava i kakabuludi. Tana i lauguguyana gado, “Emi gebogebo ko gosedi bi ko nato yà kabulumi bi Maimaituwa emi gebogebo ya noġoti kamaġedi.” ⁵ Lava wapewapedi Diudiyamo bi Yelusalemmo miyemiyedi a nawa Diyon lisinemo. Bi edi gebogebo a kuvesidi bi Diyon Diyoudan gaubinemo i kabuludi.

⁶ Diyon ena kotekote ba kamelo kapalina vatuvatulina bi ena tagilolo ba ġamoġamo kwapina. Bi kanaya ba kapau bi iwavi. ⁷ Bi lava i giugiuwedina gado, “Lava muliġuġa ya natonatona ba laukaioletina mote mai tagu. Tagu mote ġemoġemotigu te ya laudulu bi ena kaġesuma yà kaikamaġe. ⁸ Tagu gaubemo yà kakabulumi bi lava muliġa ya natonatona tana Aluwa Waiyawemo ya kabulumi.”

*Diyon Yesu i Kabulu
(Met 3:13-17, Luk 3:21-22)*

⁹ Mba laġannemo Yesu Galili noponemo malagai Nasalet i gose bi i nawana Diyon lisinemo. Bi Diyon Diyoudan gaubinemo Yesu i kabulu. ¹⁰ Bi Yesu gaubemo i laulaulovotava ba mala nuwawasana i kita. Bi Aluwa i yovona lisinemo kitana maibena gabubu. ¹¹ *Bi Maimaituwa kalinana malaġa i yovona gado, “Tam ba natuotigu, nuwapougu lisimmo yà wainuwawisu.”

*Seitan Yesu i wai Laulubu
(Met 4:1-11, Luk 4:1-13)*

¹² Mote lofana te Aluwa Yesu i wai doli nawena kalakalalelemo. ¹³ Ĝome i miyana lağan 40 nopodimo bi Seitan Yesu i wailaulubu. Bi gunuwala ġamoġamodi waitedi bi aneya a yovo te a sagu.

Yesu taugomo 4 i yogedi te sa kaiwata
(Met 4:12-22)

¹⁴ Ĝalodi Diyon biliwelokomo i sako nawe mulinemo Yesu i nawa Galilimo bi Maimaituwa giuna visuwisuna i lauguguyaye. ¹⁵ Tana i giuna gado, “Maimaituwa ena waibada lava lisidimo saugina i tava. Emi gebogebo ko kuvesidi bi giuna visuwisuna koi sumaġe.”

¹⁶ Yesu Galili topana diyanaġa i nawanawa bi Saimon ma tasina Endulu i kitedi. Tedi topamo a gomogomo, banina tedi ba taugomogomo. ¹⁷ Yesu i giuwedina gado, “Ko nato ko kaiwatagu. Temi bainewa iyana ko konekonedina mainana tagu yaì lovelovemi te lava ko konedi.” ¹⁸ Tedi ma ġemota edi gomo a gose kamaġedi bi Yesu a kaiwata.

¹⁹ Yesu i taunawanawa mote lofana te Diyebedi natunatuna Diyemes bi tasina Diyon i kitedi. Tedi wagamo edi gomo a vovokaukauwedi. ²⁰ Laġannemo wagamo i kitekitedi te i yogedi, “Ko nato ko kaiwatagu!” Ĝome tamedi Diyebedi bi tausagudi wagamo a gosed i bi Yesu a kaiwata.

Yesu aluwa gebogebona oloto noponemo i kwavivai
(Luk 4:31-37)

²¹ Yesu bi ena tauwaikaiwatana a nato Kapeniam malagainemo bi waiyawasi lağaninemo i nawa bolu vanuwino bi wailovelove i wai tubu. ²² Bi ġome ena wailovelove lava a vaivaiyena ba a tagugu. Banina tana ena wailovelove tabuna mote mai waigake tauwailovelovedi mainana. Tana ena wailovelove vaiyena ba waibadana tana lisinemo.*

²³ Ĝome bolu vanuwino aluwa gebogebona oloto i sunesunegina i binauna gado, ²⁴ “Tam Nasalet Yesuna kuna ġoena bai lisimaimo kwa voiye? Tam kuna natona kwa ka gebogebomai ee? Tagu e sibem tam aiyai? Tam waiyawa ġemota Maimaituwa lisinaġa kuna yovo.”

²⁵ Yesu aluwa gebogebona i giuwena gado, “Kumiya moimoisili bi oloto ku potiyovo kamaġe!” ²⁶ Aluwa gebogebona oloto i ka galagalali bi i voiye te i pekibubu bi i lau potiyovo kamaġe.

²⁷ Lava matabudi ġome a sove bi edi lava ai talayedina gado, “Niga bai kauwina ya tubutubuġa? Niga wailovelove valivaliuna, tana waibada lisinemo te aluwa gebogebodi ya giuwedi bi kalinana sa kaikaiwata.” ²⁸ Yesu giuna ma ġemota Galili dobuna matabuna i na yaġosi.

Yesu lava wapewapedi i wai yawasanidi
(Met 8:14-17, Luk 4:38-41)

²⁹ Tedi bolu vanuwina a gosegose, ba tana Diyemes bi Diyon waitedi a nawa Saimon bi Endulu edi vanuwemo. ³⁰ Bi mba vanuwino Saimon lawana gaugaululu i vai bi ena gabumo i kenakena. Tana i sida aubaina te Yesu a tainuwatau. ³¹ Kamaina bi Yesu i nawa waivini nimanemo i kabi bi i solu waimoito. Gaugaululu ma ġemota i kovi bi waivini i moito te i wai kanidi.

³² Mba aubiganemo suwala bulubulumo† lava matabudi edi lava sidesidedi bi aluwa gebogebodi a sunesunegidina a avala tava Yesu lisinemo. ³³ Tedi matabudi vanuwina didiyaunemo ai ġemotidi. ³⁴ Bi Yesu edi sida tabudi bi tabudi i wai yawasanidi. Bi kota

* **1:22:** Wala Maimaituwa Mousis waigake i vite te Israe lavedi maso a kaiwata. † **1:32:** Suwala bulubulumo banina ba waiyawasi laġanna lağanina i kovi. Diu edi waiyawasi lağanina palaide suwala bulubulumo i wai tubu bi satade suwala bulubulumo i kovi.

aluwa gebogebodi vaitedi i wai potiyovodi. Bi aluwa gebogebodi a sibe te Yesu tana Maimaituwa ena Vinevine. Taunana aubaina mote i wai aninedi te sa giu.‡

Yesu Galilimo i lauguguya
(Luk 4:42-44)

³⁵ Olaolalemo dobu mawai dudubalina, Yesu vanuwa i gose bi i nawa dobu gūyuwinemo bi i laulaupali. ³⁶ Saimon bi ena lava vaitedi a nawa a tavuḡe. ³⁷ Tedi tana a banavi bi a giuwena gado, “Lava matabudi tam sa tavutavuḡem.”

³⁸ Bi Yesu i giuwedina gado, “Ta nawa malagai ḡesaunemo bi diyadiyanaḡa bi tedi vaitedi lisidimo yà lauguguya. Taunana aubaina e tava.” ³⁹ ✧Kamaina bi tana Galili dobuna i nawa yaḡosi bi bolu vanuwidiḡa i laulauguguya. Bi kota lava nopodimo aluwa gebogebodi i kwavidi a potipoti yovo.

Yesu oloto sida kapa vaivaina i wai yawasani
(Met 8:1-4, Luk 5:12-16)

⁴⁰ Oloto sida kapa i vaivaina i tava Yesu kaḡe pakanemo tuwapekana i wai tupagwalige bi i giuna gado, “Bamoda kwa ḡoena, te kwai yawasanigu.”§

⁴¹ Yesu oloto i kita te i launuwatoiye, bi nimana i tuḡu te i taukoni bi i giuwena gado, “Kamaina yà ḡoeḡoena, kwa yawasana!” ⁴² Mote lofana te, sida kapa oloto i gose bi i yawasana. ⁴³ Kamaina bi Yesu oloto i wai ḡakena gado, ⁴⁴ “Mote aiyai ḡesauna kuma giuwe. Kwa nawa pilisi sewasewa taugabuna lisinemo bi ya kitam. Bi Mousis sewasewa i giugiuwena mainana kwa voiye, te lava sa kitam te tam kuna yawasana.”***

⁴⁵ Geḡa te oloto i nawa bi lava i giu nawedi bai lisinemo i tubutubuḡana giuna i ka didigi. Taunana aubaina Yesu mote masagaboḡa i nawanawa taun. Bi tana i nawa dobu gūyuwidiḡa i miyamiya nawa. Bi yaḡolo te lava bamo miyemiyedi tana lisinemo a tavaḡava.

2

Yesu oloto sida tunipekipeki i vaivaina i wai yawasani
(Met 9:1-8, Luk 5:17-26)

¹ Laḡan visa a kovi mulidimo Yesu i munaḡa tava Kapeniammo. Lava a vaiye te Yesu i tava munaḡa vanuwemo. ² Kamaina bi lava wapewapedi a tava ḡome bi vanuwa nopona bi mataetina ai wanavu. Yesu Maimaituwa giuna i giugiuwedi. ³ Bi olooloto 4 edi tau tuni pekipekina latilatina a avali tavaite. ⁴ Tedi mote ḡemoḡemotina te maso a valageta Yesu lisinemo, lava mataeta ai wanavu. Taunana aubaina a saḡa vanuwa dabanemo, bi bamo Yesu i moimoitona luvaluvanemo bwada a koyavusi. Kamaina bi edi tau latilatina ai dawwe yovoḡe Yesu matanemo. ⁵ Yesu olooloto edi sumaḡa i kita aubaina oloto tuni pekipekina i giuwena gado, “Natugu, em gebogebo yà noḡonoḡoti kamaḡe.”

⁶ Ḡome waiḡake tauwailovelovena mainana a vaivaiye ba nuwedimo ai nuwanogonoḡotana gado, ⁷ “Maimaituwa taunaḡa gebogebo taunoḡoti kamaḡedi bai aubaina niga lavana mainana ya giugiu? Tana bena Maimaituwa vaitena ḡemoḡemotidi, ee?”

‡ **1:34:** Mote i wai aninedi te a giu banina Yesu i sibe te aluwa gebogebodi yai aninedi bi sa giuna, tana Vinevinena tauwaiyawasana ba lava sa egeli te gaviya yai badae a noḡonoḡoti te tauwaiyawasana bena mainana (Diyon 6:15). ✧ **1:39:** Met 4:23, Met 9:35 § **1:40:** Diu edi waiḡakemo lava sida kapa vaivaina ba yavana tabunemo miyamiyana. Diu ai ḡakedi te mote aiyai ima taukonidi. Lava gebogebodi ai ḡakedi te mote bolu vanuwiniemo sima laudune e malagaimo sima miya. Bamoda aiyai gebogebona bi i yawasanana ba i visu munaḡa bi Maimaituwa matanemo tana kamaina. Lava vaitedi sa miya malagaimo bi ya laudune Maimaituwa ena vanuwemo. ** **1:44:** Pilisi ba puyo taugabuna lava aubaidi Maimaituwa matanemo. Tana oloto ya kamaḡati te ena sida kapa i kovi.

⁸ Tedi mai a wai nuwanogonogota ba Yesu ma gemota nopodi i sibe. Bi i giuwedina gado, “Bai aubaina nopomimo mainana ko wai noḡota? ⁹ Bamo giuna i tekateka oloto tuni pekipekina lisiinemo, ‘Ku moito em kebana kwa avalu bi kwa nawa, ee em gebogebo e noḡoti kamaḡe?’ ¹⁰ Niganana kaka yaì lovemi bi ko sibe te Tana Taunana Natuna waibadana i vai te dobumo gebogebo ya noḡotikamaḡedi.” Gome Yesu oloto tuni pekipekina i giuwena gado, ¹¹ “Kwa moito em kebana kwa avalu bi kwa nawa em vanuwemo.” ¹² Lava matabudi a kitakita bi ma gemota i kena moito, ena kebana i vai bi i nawa. Tedi gome a sove bi Maimaituwa a ka saḡesaḡena gado, “Tama niga kauwina mote bamo mainana ka kitakita.”

Yesu Livai i yoge

¹³ Yesu Kapeniam i gose bi i munaḡa topa diyanaḡa i nawanawa. Bi lava kumna a tava lisiinemo bi i wai lovelovedi. ¹⁴ Tana i nawanawa te Alupias natuna Livai i kita, takis anilaitupana vanuwinemo i miyamiya. Kamaina bi Yesu i giuwena gado, “Ku kaiwatagu!” Livai i miya moito te Yesu i kaiwata.

¹⁵ Mba aubiganemo Livai ena vanuwemo, Yesu ena tauwaikaiwatana vaiteḡedi bi takis taulaitupa bi gebogebo lavedi wapewapedi vaiteḡedi a kanikani.* ¹⁶ Palisi mabai waigake tauwailovelovena a kita te takis taulaitupa bi gebogebo lavedi Yesu vaitena a kanikani. Taunana aubaina Palisi Yesu ena tauwaikaiwatana a giuwedina gado, “Bai aubaina tana niga lavedi vaiteḡedi sa kanikani?” ¹⁷ Yesu i vaiyedi bi edi giu i waimunena gado, “Lava yawayawasanidi mote doketa sima ḡoeḡoe bi lava sidesidedi doketa taudidi sa ḡoeḡoe. Tagu e yovona mote didimana lavedi aubaidi bi gebogebo lavedi aubaidi.”

Udi ena waitala

¹⁸ Laḡan gemota Diyon taukabulu ena tauwaikaiwatana bi kota Palisi a udiudi. Lava ḡesaudi a tava Yesu lisiinemo bi ai talayena gado, “Bai aubaina Diyon taukabulu ena tauwaikaiwatana bi Palisi edi tauwaikaiwatana sa udiudi bi tam em tauwaikaiwatana geḡa?” ¹⁹ Yesu i giuwedina gado, “Bai aubaina lawelawena ena tauliso sa udi? Tedi mote sima udi banina lawelawena yaḡolo tedi vaiteḡedi. ²⁰ Bi laḡan yaḡolo ya natonatonana ena ḡaviya sa kaikamaḡe mulinemo kaka ena tauliso sa udi.”

²¹ Lava mote ḡemoḡemotina te gala puselina valivaliuna ima vai bi gala wadubona vaitena ima popo waigemotidi. Bai aubaina, galana valivaliuna male gala wadubona ya lisi wai didigi.† ²² Aiyai mote waen valivaliuna ima vai bi galele wadubonemo ima ḡini yovoḡe. Bamoda mainana ya voyena ba waen galelena wadubona ya nuwa golu te galele bi waen sa gebogebo. Geḡa te tana maso waen valivaliuna i vai bi galele valivaliunemo i ḡini.‡

Waiyawasi laḡanna Waitalana

²³ Waiyawasi laḡannemo Yesu bi ena tauwaikaiwatana vaiteḡedi witi daibinaḡa a nawanawa bi witi banidi a tanodi bi a kanikanidi. ²⁴ Taunana aubaina Palisi Yesu a giuwena gado, “Ei! Mba tama ema waigake te em tauwaikaiwatana mote maso mai a voiyeyena mote bamo ko iyeve? Sauginemo tana bi ena lava vaiteḡedi kani a peki bi a ḡoe te maso bai a kani. ²⁶ ✧Kamaina bi i nawa Maimaituwa ena vanuwemo bi buledi Maimaituwa vitevitena i vai bi ena lava vaiteḡedi a kani. Niga kauwina pilisi saḡasaḡa

* **2:15:** Mousis waigake i gilumidi bi Palisi mba waigakedi matabudi a kaikaiwata kauwedi. Bi kota Diu edi vaivai bi vaivai ḡesaudi ai tubudi bi a kaikaiwatedi. Tedi a giu te mabai niga waigakedi mote a kaikaiwatedi ba tedi lava gebogebodi. † **2:21:** Tagu yawasana valivaliuna e natome. Bi temi emi vaivai wadubona vaitena tai gemotina mote ima kena kauwa. Mote aiyai gala puselina valivaliuna ima vai bi gala wadubona vaitena ima popo gemoti. Bamoda te mai i kauwena ba sa koḡakoḡana sauginemo gala valivaliuna ya ḡoḡosi bi gala wadubona ya lisi waididigi. ‡ **2:22:** Diu edi kwagi ba ḡamoḡamo kwapidi. Laḡannemo ḡamoḡamo kwapina i wadubona ba pulopulo sa saḡa te kwagi ya suve sali. ✧ **2:26:** 1 Sam 21:1-6

guletina Abiyata ena waibada sauginemo i tubuḡa. Waiḡake ena luvamo mba buledina pilisi taudiḡa sa kanikani. Bi geḡa te Deivida i vai bi ena lava vaitedi a kani.” ²⁷ Yesu giu i waikenana gado, “Waiyawasi laḡanina ba lava aubaidi. Bi waiyawasi laḡanna mote lava imai badaye.” ²⁸ Niganana kona kita, Tana Taunana Natuna, tana waiyawasi laḡanina badana.

3

Yesu Oloto Nimana Pekipekina I Wai Yawasani (Met 12:9-14, Luk 6:6-11)

¹ Waiyawasi laḡannemo Yesu i munaḡa nawa bolu vanuwinemo. Bi ḡome oloto nimana pekipekina i miyamiya. ² Bi lava ḡesaudi Yesu a wainene te sa kita, te waiyawasi laḡannemo oloto nimana pekipekina yai wai yawasani te sai wavu. ³ Yesu oloto nimana pekipekina i giuwena gado, “Ku moito kwa saḡa lava matedimo.” ⁴ Bi lava i wai talayedina gado, “Egu lava, eda waiyawasi laḡanna ena waiḡake bainewa ya giugiu? Lava ta sagu ee ta kita kamaḡe, tai yawasani ee ta kagebogebo?” Bi tedi a miya moimoisili. ⁵ Lava i kita nawedi te nopodi bagibagidi aubaina te tana nuwana i lai medimedi bi geḡa te i wainuwapoyaedi. Kamaina bi oloto i giuwena gado, “Nimam ku tuḡu.” Ḡome oloto nimana i tuḡutuḡu ba i yawasana.

⁶ Palisi mai a kitakitana, tedi pali vanuwina a gose bi a nawa Alodi ena muli lavedi lisidimo. Bi Yesu kana pota a yesi te maso ai peki.

⁷⁻⁸ Yesu ena tauwaikaiwatana vaitedi mba malagaina a gose bi a nawa gelemo, Galili topana diyanemo. Bi Galili lavedi kumna a kaiwatedi. Bi bai matabuna i voivoiyena a vaiye bi lava wapewapedi Diudiyāḡa, Yelusalemḡa, Idumeya bi Diyoudan noi nevanemo, Taiya bi Sidon lavedi a tava Yesu lisinemo. ⁹⁻¹⁰ ✨Lava kumna sima dubutawi taunana aubaina te ena tauwaikaiwatana i giuwedi te waga sa kanonoḡi. Banina tana lava i waiwai yawasanidi, aubaina mabai sidesidedi a wai bibibina te maso a taukoni bi a yawasana. ¹¹ Ḡome lava aluwa gebogebodi a sunesuneḡidina Yesu a kitakita te matanemo a nuwalikwa bi a galagalalana gado, “Tam, Maimaituwa natuna.” ¹² Bi Yesu aluwa gebogebodi i wai ḡakedi te mote aiyai sima giuwe te tana aiyai.

Yesu giugiukamaḡedi 12 i vinedi (Met 10:14, Luk 6:12-16)

¹³ Yesu i nawa oya dabanemo bi tedi mabai i ḡoeḡoedina i yogedi bi a nato lisinemo. ¹⁴ Tedi 12 i vinedi bi i wai isedina, *giugiukamaḡedi*. Tana i giuwedina gado, “Tagu e vinemi te temi tagu vaitegu. Tagu ya giugiukamaḡemi te ko nawa ko lauguguya, ¹⁵ bi waiwada ko vai te aluwa gebogebodi ko kwavidi.” ¹⁶ Niga 12 i vinevinedina isedi ba

Saimon i wai isana Pita*,

¹⁷ Diyebedi natunatuna Diyemes bi tasina Diyon i wai isedina *Boaneges*, niga isana banina ba palele natunatuna.

¹⁸ Endulu,

Filip,

Batolomiu,

Met, isana ḡesau Livai,

Tomas,

Diyemes Alupias natuna,

Tadias,

Saimon tana ba Selot†

¹⁹ Bi Diudas Iskaliot tana taukaisolu.

✨ **3:9-10:** Mak 4:1 * **3:16:** Isa Pita banina ba ḡakima. † **3:18:** Isa Selot banina lava damna mabai tedi Loum gabemanina tauwai ḡaviyena.

Lava a giu te bena aluwa gebogebodi Yesu a suneg̃i
(Met 12:22-32, Luk 11:14-23,12:10)

²⁰ Yesu i munaga vanuwemo bi lava kumdi a tava ai gemotidi, taunana aubaina Yesu bi ena tauwaikawaiwatana mote gemo gemotina te maso a kani. ²¹ Sauginemo ena vanuwa lavedi giuna a vaivaiye ba a nawa auwai dolinemo banina lava a giuna gado, “Yesu i bu'uwa.” ²² Waiḡake tauwailovelovena mabai Yelusalemḡa a tavatavana a giu te penama edi bada taumudulele‡ Yesu i suneg̃i te ḡailisi i vite bi aluwa gebogebodi ya kwavikwavivaidi. ²³ Kamaina bi Yesu i yogedi bi lautaulalamo i giuwedina gado, “Seitani bainewa taunaḡa ya kwavi munag̃e? ²⁴ Bamo dobuna lavedi sa dailidi bi sai ḡasiḡasina ba taudiḡa sa ka gebogebodi? ²⁵ Bi kota vanuwa gemota nopona lavedi sa dailidi bi sai ḡasiḡasina ba sai dabalalidi. ²⁶ Bamoda Seitani ena dam sa dailidi bi taudiḡa sai ḡasiḡasina kaka bamo mote sima tava. ²⁷ Aiyai mote oloto ḡaiḡailisina ena vanuwa ima lolo, te tana dolinemo ya panipani kaka ena ḡonaḡona ya legaudi. ²⁸ Ya giugiu kauwemi te gebo matabudi bi lava kuvalidi ba Maimaituwa ya noḡotikamaḡedi. ²⁹ Bi bamoda aiyai Aluwa Waiyawa i kuvalina ba Maimaituwa mote ima noḡotikamaḡe. Banina tana gebo ilailala i voiye.”

³⁰ Yesu niga mainana i giuna banina tedi a giugiuwena gado, “Tana aluwa gebogebona i suneg̃i.”

Yesu Ena Lava Otid̃i
(Met 12:46-50, Luk 8:19-21)

³¹ Yesu tinana bi tasitasina a tava didiyaumo bi ena giu a giukamaḡe. ³² Lava kumna a miyamiya kwaikwaivivilena a giuwena gado, “Ei, tinam bi tasitasim oloolotodi bi waiwaivinidi didiyaumo sa labelabem bi a ḡoeḡoena sa kitam.” ³³ Kamaina bi Yesu i giuwedina gado, “Bamo tinaguna bi bamo tasitasigudi?” ³⁴ Tana lava ḡome a miyamiyana i kita nawedi bi i giuna gado, “Tagu tinagu bi tasitasigu niga taudidi sa miyamiya. ³⁵ Tana aiyai Maimaituwa ena ḡowana ya voivoiyena ba tasigu, nuvugu bi tinagu.”

4

Taubayau Lautaulalana

¹ Yesu Galili topana diyanemo wailovelove i waitubu munag̃e. Bi lava kumna a tava a dubutawi aubaina te tana waga i poupoulana dadanemo i miya saḡa. Bi lava matabudi gelemo a moito. ² Tana lautaulalamo kauwa wapewapedi i wailovelovedi bi enai lovelovemo niga mainana i giuwedina gado, ³ “Koi beyavaiya, taubayau i nawa pesi au launaḡasedimo. ⁴ Laḡannemo pesi i laulaunaḡasedi, ḡesaudi etamo a talaḡa bi mwanuwa a tava te a kani vaidi. ⁵ Bi ḡesaudi doḡa waitelitelinemo a talaḡa. Ḗome doḡa sebunemo te pesi a duga makai banina doḡa ḡaubona. ⁶ Bi laḡannemo suwala i lovo tava bi i lalalani ba pesi kalakalanapudi i lalawaipokidi, banina tedi lamlamdi mote a yovo gulata. ⁷ Bi pesi ḡesaudi gedala nopodimo a talatalaḡana, ba a duga. Bi gedala pesi i yavanidi. Taunana aubaina mote a bani. ⁸ Bi kota pesi ḡesaudi doḡa visuvisunemo a talatalaḡana ba a duga a saḡa te a vota, ḡesaudi 30, 60 bi 100.” ⁹ Yesu i giuna gado, “Temi waibeyemi te koibeyavaiya.”

Bai Aubaina Yesu Lautaulalamo i Giugiu
(Met 13:10-17, Luk 8:9-10)

¹⁰ Muliḡa Yesu taunaḡa i miyamiya bi ena tauwaikawaiwatana 12 bi lava ḡesaudi lisinemo a tava bi ai talaye te lautaulala banina bai.

‡ 3:22: Gulik baibol i giuna Belsebul. Bi Belsebul banina ba taudou edi bada.

¹¹ Kamaina bi Yesu tedi i giuwedina gado, “Maimaituwa ena waibadana kenakena waidavonina ba temi i vitemi. Lava tabudimo miyemiyedi tedi mwali matabudi lautaulalamo yà giuwedi, ¹² te bai Aisaiya i giugiuwena ya tubuḡa, ‘Tedi sa kitakitana bi mote sima kita banavi. Bi kota male sa vaivaiyena, bi mote sima sibe. Taunana aubaina mote sima nuwavitale Maimaituwa lisinemo, te maso edi gebogebo ya noḡotikamaḡedi!’”

*Doḡa Matabudi 4 Edi Titikuna
(Met 13:18-23, Luk 8:11-15)*

¹³ Yesu tedi i wai talayedina gado, “Temi niga lautaulalana mote ko sibe? Lautaulala ḡesaudi yà giuwedina mba bainewa bi ko sibedi? ¹⁴ Taubayau pesi i laulau naḡasedina ba lava Maimaituwa giuna ya giugiu nawena. ¹⁵ Bi lava ḡesaudi ba maibena pesi etamo kulukuluvidi. Niga lavedi Maimaituwa giuna sa vaivaiyena bi Seitan ya saḡa makai nopodimo te giu ya kaikaikamaḡedi. ¹⁶ Lava ḡesaudi maibena doḡa waitelitelinemo, tedi manuwavisudi giu sa vaivaiyena ¹⁷ bi lamlamdi geḡa aubaina mote sima moimoito didina. Laḡannemo pilipili bi laukivigebo sa saḡa, Maimaituwa giuna aubaina ba tedi maḡemota sa kuluva. ¹⁸ Lava ḡesaudi maibena pesi gedala nopodimo a talatalaḡana. Tedi Bada giuna sa vaivaiyena, ¹⁹ bi kota niga dobuna ena yawasana, mai mane ḡoena bi mwali ḡesaudi noḡotidi sa tava te Maimaituwa giuna sa yavayavani. Taunana aubaina tedi mote sima votavota. ²⁰ Lava ḡesaudi maibena pesi doḡa visuvisunemo wadiwadidi. Niga lavedi ba giu sa vaiye, te nopodimo sa sako bi sa kaikaiwata. Tedi votedi ḡesaudi 30, 60 bi 100.”

²¹ ✧ Yesu lava niga mai i giuwedina gado, “Lava piupiu i gabuna, mote bai sauginemo ima vai te gulewa dibunemo ee bena dibunemo ima sako nawe. Bi tana masagabomo ḡakima dabanemo ya sako te ya yana. ²² ✧ Mwali bai kankandavonina muliḡa male ya laumaḡata. Bi mwali bai waiwai kwesina male ya laumasagabo. ²³ Bamoda temi wai beyemi te koi beyavaiya.”

²⁴ ✧ Bi kota lava i giuwedina gado, “Bai ko vaivaiyena, kamaina te ko vaiye kauwe. Bamoda niga kauwina ko komaniyena ba Maimaituwa kauwa ḡesaudi yai lovelovemi te ko sibedi. Bi kota tana kauwa wapewapedi ya vitemi. ²⁵ ✧ Aiyai niga kauwidi ya vaivaiye kauwedina ba Maimaituwa tana lisinemo nuwauyauya yai lautawi. Bi aiyai mote ima waibeyavaiya kauwa bi lisinemo ḡaubona ya kenakenana kaka sa kaikamaḡe.”

Maimaituwa Ena Waibada Ya Dididigana Titikunina

²⁶ Bi Yesu i giuna gado, “Maimaituwa ena waibada ena lava lisidimo titikunina ba niga mainana: Lava pesi ena daibimo i wadidi. ²⁷ Dudubala bi suwala tana ya kenakena ee ya miyamiya bi pesi kamaina te sa dugaduga. Bi tana mote i sibe te bai ya tubutubuḡa ²⁸ Doḡa taunaḡa pesi ya wai dugedi bi ya wai votedi. Dolinemo sa kalanapu te lugudi sa sivudi bi sa love te sa buso bi banidi nopodimo sa sivudi. ²⁹ Laḡannemo pesi i tabutuna ba lava ya tava te biliukomo ya laukoḡavuka. Banina vililubu ena laḡani i tava.”

³⁰ Yesu i giu munaḡana gado, “Maimaituwa ena waibadana ena lava lisidimo ba bai ya lau koiluvae te ko sibe? Ee bai lautaulalana tagu yà giuwe te ko sibe? ³¹ Mba maibena wasiva pouna ḡaubo otina doḡamo ko wadiwadina. ³² Muliḡa mba pesina ya duga te ya didiga mote mai pesi ḡesaudi. Bi lagalagana waiyamonina damodamodimo mwanuwa sawasawaḡa lovolovodi sa tava te sa laulau noḡi.”

³³ Niga lautaulalana bi lautaulala ġesaudi waitedi, Yesu Maimaituwa giuna lava edi luvamo i giuwedi te maso a sibe. ³⁴ Tana giu matabudi i giugiuwedina ba lautaulalamo i giugiuwedi, bamo mote giu bai i giu otiedi. Bi kota laġannemo ena tauwaikaiwatana taudiġa ba tana giu bani otidi i giugiuwedi.

Yesu yavala bi labama i giu waitaudi

(Met 8:23-27, Luk 8:22-25)

³⁵ Mba laġanna ġemotina aubiganemo, Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Ta nawa noi nevanemo.” ³⁶ Yesu wagamo bi ena tauwaikaiwatana tana vaitena a nawa. Bi lava kumna ġome gelemo a gosedi. Bi tedi edi waga bi waga ġesaudi waitedi a nawa. ³⁷ Tedi a nawanawa te yavala didiga i tava. Bi labama wagamo i talatalaġa te gauba waga noponemo i waidubusaġe bi ġotona te maso i wanavu. ³⁸ Bi Yesu waga mulinemo kunuwana dabanemo i kenakena. Kamaina bi ena tauwaikaiwatana tana a lainuwesi bi a giuwena gado, “Tauwailovelove tam kwai nuwaboayaeda ee geġa? Niga ta peki!” ³⁹ Yesu i moito bi kalinana bagibaginemo yavala i giuwena gado, “Ku nuwaġavuka.” Bi labama i giuwena gado, “Ku lautautau.” Kamaina bi yavala i nuwaġavuka bi daumola i kena ⁴⁰ Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Temi bai aubaina ko nainaila? Temi ko wai sumaġa ee geġa?”

⁴¹ Tedi a naila bi taudiġa ai giugiuna gado, “Niga tana aiyai? Te yavala bi labama i giuwedi te kalinana a kaiwata.”

5

Yesu oloto aluwa gebogebodi a sunesuneġina i waiyawasani

(Met 8:28-34, Luk 8:26-39)

¹ Yesu bi ena tauwaikaiwatana Galili topana noi nevanemo, Gelasin lavedi edi dobumo. ² Sauginemo Yesu waga dabanemo i potipoti yovo te, oloto aluwa gebogebodi a sunesuneġina, tana tauyewamo bi i velau i tava Yesu lisinemo. ³⁻⁵ Niga olotona tauyewaġa miyamiya nawina, mote aiyai ġemoġemotina te ya katautau. Tana suwala bi dudubala tauyewaġa bi dakiġa i binabinaw nawa bi sabilemo tunina i sesesedi. Bi tana laġani matabuna kaġena bi nimana seinimo a panipanidi bi geġa te i katikati ġavuġavukidi. ⁶ Sauginemo tana Yesu manekemo i kitakita, te i velau Yesu kaġe pakanemo bi tuwapekana i wai tupagwaliye. ⁷ Bi kalinana dididiginemo i binauna gado, “Yesu Maimaituwa saġasaġa guletina Natuna, tam bai lisigumo kwa voiye? Maimaituwa isanemo yà giugiuwem te mote kuma laukivi gebogebogu.” ⁸ Niga mainana i giuna, banina Yesu kaikana giuwena gado, “Tam aluwa gebogebom oloto ku potiyovo kamaġe.”

⁹ Ġome Yesu, oloto i waitalayena gado, “Tam isam bainewa?”

Te tana niga mainana i giuvitena gado, “Tagu isagu kumna tama ke wapa kauwa.”

¹⁰ Bi aluwa gebogebona yaġolo te Yesu i waibaġa gulate te maso mote i giukamaġedi wali dobumo.

¹¹ Bi mba ġome buwawa kumna dididiga a yabayaba oya nevakaunemo. ¹² Taunana aubaina penama Yesu ai baġa gulatena gado, “Kwa giu kamaġemai te buwawa lisidimo te nopodimo ka sola nawa.” ¹³ Kamaina bi Yesu aluwa gebogebodi i giuwedi te oloto a potipoti yovo kamaġe bi buwawa nopodimo a sola nawa. Kamaina bi buwawa kumna wapana 2 tausan dabakai a velauwata a yovoyovona ba topamo a tona.

¹⁴ Bi buwawa tauġamodi a velau a nawa malagai nopodiġa bi malagai diyadiyanaġa bi bai i tubutubuġana, lava a giuwedi. Kamaina bi lava bai i tubutubuġana au kitanemo a tava. ¹⁵ Laġanemo lavedi Yesu lisinemo a tava, ba olotona penama kumna a sunesuneġina a kita, i wai gala kauwa bi ena noġota didimaninemo i miyamiya ba lavedi a naila kauwa. ¹⁶ Tedi mabai oloto aluwa gebogebodi a sunesuneġina bi kota

buwawa lisidimo bai i tubutubuḡana a kitakitana lava ḡesaudi a giuwedi. ¹⁷ Taunana aubaina tedi Yesu ai baḡa te edi dobu ya gose.

¹⁸ Laḡaninemo Yesu wagamo i gelugelu tena, oloto aluwa gebogebodi a sunesuneḡina Yesu i wai baḡa te vaitena maso a nawa. ¹⁹ Bi Yesu mote i wai anine bi i giuwena gado, “Kwa munaḡa em vanuwa lavedi lisidimo bi Bada bai lisimmo i voivoiyena bi ena lau kivivisuvisu tedi kwa giuwedi.” ²⁰ Kamaina bi oloto i modina i nawa malagai 10 nopodiḡa bi bai Yesu lisinemo i kaukauwena, lava i giu nawedi. Bi lava a vaivaiyena ba a sove.

*Yesu, Diyalesi natuna bi waivini ḡesau i waiyawasanidi
(Met 9:18-26, Luk 8:40-56)*

²¹ Yesu wagaḡa i munaḡa noi nevanemo i tava. Tana topa diyanemo i miyamiya bi lava kumna a tava a dubutawi. ²² Bolu vanuwina taulabena isana Diyalesi i tava Yesu i kitakita ba Yesu kaḡe pakanemo tuwapekana i waitupagwaliḡe ²³ bi nuwana tabutabunemo i wai baḡana gado, “Natugu waivinina ḡaubona i sida kauwa, ḡotona te ya peki. Aee, kwa nato nimam dabanemo kwa sako te ya yawasana bi ya miya.” ²⁴ Kamaina bi Yesu vaitena a nawa. Bi kota lava kumna dididiga tana a kaiwata bi a bibibini.

²⁵ ḡome waivini ḡemota kwalabu wapana 12 kwasina i miyamiya kamakamaḡena. ²⁶ Niga waivinina ena mane matabuna doketa lisidimo i waiyakali. Bena maso i yawayawasana ba sida i dididiga. ²⁷ Laḡannemo waivinina Yesu giuna i vaivaiye ba tana lava kumna mododiḡa Yesu mulinaḡa i saḡa bi ena gala isu damodamonaḡa i taukoni. ²⁸ Banina tana kaikana noponemo i wai noḡotana gado, “Bamoda Yesu ena galaḡa ya taikonina ba ya yawasana.” ²⁹ Noi taunana te waivini ena sida kwasina i miyamiya kamakamaḡena i kovi. Bi tuninemo mayana i vai te ena wainuwatoimo i yawasana.

³⁰ Yesu maḡemota mayana i vai te ḡailisi lisinemo i potiyovo. Bi i tauvitale lava kumna nopodimo bi i wai talayedina gado, “Aiyai i taikonigu?”

³¹ Bi ena tauwaikawatana a giuwena gado, “Tam kuna kita te lava kumna sa bibibinim bi kuna giu te aiyai i taikonigu?”

³² Bi tana yaḡolo te i wai laulau kita te aiyai ena gala i taukoni. ³³ Waivini i noḡoti munaḡe te tana i taukoni. Taunana aubaina tana manailina bi magusuna i tava Yesu kaḡe pakanemo te tuwapekana i wai tupagwaliye bi mwali matabuna i ka maḡati. ³⁴ Bi Yesu waivinina i giuwena gado, “Keulo, em sumaḡa i wai yawasanim. Em sida i kovi bi ma nuwaubam kwa nawa.”

³⁵ Yesu yaḡolo waivini lisinemo i giugiu ba Diyalesi ena vanuwa lavedi a tava bi a giuwena gado, “Tauwailovelove kuma kaka nuwalaḡalaḡa natum kaikana i kovi.”

³⁶ Tedi mai a giugiu ba Yesu beya damodamonemo i vaiyedi bi bolu vanuwina taulabena i giuwena gado, “Nuwam ima kulukuluva kwai sumaḡa ota.” ³⁷ Yesu ḡome lava matabudi i wai ḡakedi, kamaina Pita, Diyemes bi tasina Diyon taudiḡa tana vaitena a nawa. ³⁸ Tedi a nawa Diyalesi ena vanuwemo a tavatava ba lava i kitedi a ḡabaḡaba bi, a leleleyakeyake bi a nusanusa. ³⁹ Yesu vanuwa noponemo i valageta bi i giuwedina gado, “Bai aubaina ko wai nuwapoyae bi ko ḡabaḡaba? Gomana mote i peki tana ya kenakena ota.”

⁴⁰ Lava Yesu ai gwaigwaiye aubaina, lava i giuwedi a potiyovo doḡamo. Kamaina bi Yesu ena tauwaikawatana faiona bi gomana tamana bi tinana a saḡa noke gomana lisinemo. ⁴¹ Kamaina bi Yesu gomana nimanemo i kabi bi i giuna gado, “Talita kum.” (Niga giuna banina ba keulo ya giugiuwem te kwa kenamoito.)

⁴² Ma ḡemota gomana i kenamoito bi i moito nawa. Niga gomenina ena kwalabu ba 12. Lava niga kauwina a kita te a sove gulata. ⁴³ Yesu lava i waiḡakedi te bai i tubutubuḡana mote aiyai sima giuwe. Bi i giuwedi te gomana kani sa vite ya kani.

6

Nasalet lavedi Yesu a miyatautauliye

¹ Yesu mba dobuna i gose bi i munaḡa ena malagai otinemo bi ena tauwaikaiwatana a kaiwata. ² Waiyawasi laḡannemo* tana wailovelove i waitubu bolu vanuwinemo. Bi lava wapewapedi ḡome ena wailovelove a vaivaiyena, tedi matabudi a tatava bi ai talapilina gado, “Niga nuwauyauyana bamo i vai? Bi kota bamo ḡailisi i vai bi ani sove kauwidi ya voivoiyedi? ³ Tana ba taukamda, Meli natuna. Bi tasitasina niga Diyemes, Diyousep, Diudas bi Saimon. Bi kota nuvunuvuna niga vaiteda, ee?” Kamaina bi Yesu a daboke.

⁴ Yesu tedi i giuwedina gado, “Lava ḡesaudi ba taugiuwatana sa vivivile bi ena dam bi ena vanuwa lavedi ba mote sima vivivile.” ⁵⁻⁶ Taunana aubaina lisidimo mote ani sove kauwidi i voyedi bi lava sidesidedi visa ota lisidimo nimana dabedimo i sako bi i wai yawasanidi. Bi Yesu i sove te lavedi mote ai sumaḡe.

Yesu taukaiwatana 12 i giukamaḡedi te malagaiḡa a lauguguya nawa

Yesu i nawa malagaiḡa bi lava i wailovelovedi. ⁷ Tana ena tauwaikaiwatana 12 i giuwedi te a nato lisinemo bi labulabuḡa i giukamaḡedi. Tedi waibada i vitedi te aluwa gebogebodi sa vawaiubedi ⁸ bi kota niga mainana i giuwedi, “Ko nawanawana mote bai ḡidoina koma vai, diḡona taunaḡa ko vai. Ko nawanawana mote kani, mote tana, mote mane koma tagini. ⁹ Bi kaḡesuma ba ko kotedi bi kwama ḡidoi mote koma vai.” ¹⁰ Bi kota niga mainana i giuwedina gado, “Bamo malagaidimo ko tavatava bi vanuwinemo sa giuvaimina, ba vanuwidimo ko miyamiyana eete malagaina ko gose. ¹¹ ✧ Bi bamoda lava mote sima ḡoemi bi mote simai beyavaiyemi, kamaina te kaḡemi gobusidi ko lai kulukuluvidi bi ko gose kamaḡedi. Mba ba wailove te muliḡa lisidimo bai ya tubuḡana, mba tedi edi wavu.”†

¹² Kamaina bi ena tauwaikaiwatana a nawa bi lava lisidimo a lauguguya te lava maso edi gebogebo a kuvesidi. ¹³ Tedi lava nopodimo aluwa gebogebodi a kwavidi, te a lau potiyovo. Bi kota olip masinemo lava sidesidedi tunidi a kailolodi bi ai yawasanidi.

Ḡalibona Alodi Yesu i noḡoti bena Diyon taukabulu

¹⁴⁻¹⁶ ✧ Yesu giuna kaikana i dididiga, taunana aubaina lava a giugiuna gado, “Diyon taukabulu male pekimo i kena moito. Taunana aubaina ḡailisi bi ani sove kauwidi ya voivoiyedi.”

Bi ḡesaudi a giugiuna gado, “Tana Elaidiya.”

Bi kota ḡesaudi a giugiuna bena kage, “Bada taugiuwatana ḡemota mai wala dolinemo.”

Bi ḡalibona Alodi‡ i vaiye te Yesu isana kaikana ya dididiga bi i giuna gado, “Tagu wala Diyon taukabulu gadona e koi ḡavuki bi kota pekimo i kena moito munaḡa.”

¹⁷⁻²⁰ Alodi wala tauwaiḡaviya i giukamaḡedi te Diyon a kaididi bi a lau seini te biliwelokomo a sako nawe. Alodi tinanatuna Filip mwanena isana Elodias wala i kwaya. Taunana aubaina Diyon, Alodi niga mainana i giugiuwena gado, “Mote i visu te tinanatum mwanena kuna kwaya.”

Taunana aubaina, Elodias nuwana i medi Diyon taukabulu lisinemo bi i ḡoeḡoe te maso i wai peki. Bi mote i ḡemoḡemotina te maso mainana i voiye banina Alodi tana Diyon i naile bi i labelabe kauwe. Bi i sibe te Diyon tana lava waiyawa bi didimanina. Laḡan wapawapa Diyon tana Alodi ena kauwa aubaina i giugiu matai

* **6:2:** Waiyawasi laḡanna ba laḡan wai-7-na ḡome Maimaituwa ena noya i wai kovi bi i waiyawasi. ✧ **6:11:** Giu 13:51 † **6:11:** Diu lavedi Eteni dobudiga sa vaḡavaḡai bi munaḡa aubaina ba kaḡedi gobosidi sa lai kulukuluvidi kaka bi sa sola nawa edi malagaimo, mba laḡannemo tedi a visu. Yesu ena tauwaikaiwatana mai sa voyena ba lava sa noḡoti munaḡedi te tedi mote a visu mai Diu. ✧ **6:14-16:** Met 16:14, Mak 8:28 ‡ **6:14-16:** Ḡalibona Alodi Alodi Entipas, Galili Tauwaibadayena

bi Alodi i nuwanuwalaḡalaḡa te Diyon ena giu mote i noḡonoḡoti watawata. Bi Alodi yaḡolo te Diyon ena giu vaiyena i ḡoeḡoe.

²¹ Kamaina bi Alodi ena tubuḡa laḡanna soina i voiye. Bi gabegabemani babadidi, ḡaviya babadidi bi kota Galili babadidi i giuwedi te a tava ena soimo. Ḡome Elodias gavogavo i vai te ena nuwa kilikili ya laukamaḡe. ²² Ḡome Elodias natuna guguinina i saḡa bi i bigabiga te ḡalibona Alodi ena soi taulisoena nuwedi i laukwasili. Kamaina bi ḡalibona Alodi gomana i giuwena gado, “Bai kwai baḡaena ba ḡemoḡemotina ya vitem.”

²³ Alodi niga mainana gomana lisinemo i giuwapa, “Bai lisigumo kwai baḡaena ba ya vitem bamo te egu waiguyau kwa ḡoena ba nevana ya vitem.”

²⁴ Gomana ḡome i potiyovo i nawa tinana i giuwena gado, “Bai yaibaḡae?”

Bi tinana gomana i giuwena gado, “Tagu egu ḡowana Diyon taukabulu kununa.”

²⁵ Gomana ḡome maḡemota i velau i munaḡa ḡalibona Alodi lisinemo bi niga mainana i waibaḡa, “Ya ḡoeḡoena noi taunana Diyon taukabulu kununa aboma noponemo.”

²⁶ Niga giuna ḡalibona i voiye te i wai nuwaboya kauwa. Bi tana mote ḡemoḡemotina te gomana ena giu ya giuvitale. Banina tana kaikana i giuwapa ena tauliso matedimo.

²⁷ Kamaina bi ḡalibona ena tauwaiḡaviya maḡemota i giukamaḡe te Diyon gadona ya koḡavuki bi ya vai natome. Tauwaiḡaviya i nawa biliwelokomo Diyon gadona i koḡavuki bi ²⁸ abomemo i sako te i vai natome ḡalibona i vite. Bi ḡalibona i vai te gomana i vite bi gomana i vai nawe te tinana i vite.

²⁹ Laḡannemo Diyon taukaiwatana a vaiye te Diyon i peki, tedi a tava te taubeuna a vai nawe te tauyewamo a sako.

*Yesu lava 5 tausan i waikanidi
(Met 14:13-21, Luk 9:10-17, Dyn 6:1-14)*

³⁰ Yesu giugiukamaḡedi i giukamaḡedi bi a nawanawana a tava munaḡa te a wailovelovena bi lava a wai yawasanidina Yesu a tainuwatau. ³¹ Lava ḡome a natonato bi a nawanawa aubaina te tedi mote ḡemoḡemotina te maso a miya bi a kani. Taunana aubaina Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Temi taumiḡa ko nato ta nawa dobu ḡuyuwino bi ko sula waiyawasi.” ³² Kamaina bi tedi taudiḡa wagamo a gelu bi a nawa dobu ḡuyuwino.

³³ Lava ḡome tedi a kitekitedi ba a sibe otiyedi. Kamaina bi malagai matabudi nopodimo lava a lau potiyovo bi geleḡa a vamakamakai te a gei tava. ³⁴ Laḡannemo Yesu wagaḡa balabalamo i sunasuna saḡa ba lava kumna i kitedi bi i lau nuwatoiyedi. Banina tedi maibena sipu bi taulabedi geḡa. Kamaina bi giu visuviusuna wai lovedi i waitubu. ³⁵ Aubigamo ena tauwaikaiwatana a tava lisinemo bi niga mainana a giuwe, “Niga ba dobu ḡuyuwina bi mateya te ya dudubala. ³⁶ Lava kwa giu kamaḡedi sa nawa malagaiḡa bi malagai diyediyediḡa te kani sa kune bi sa kani.”

³⁷ Bi Yesu niga mai i giuvitedi, “Temi kani ko vitedi te sa kani.” Bi tedi tana a giuwena gado, “Tam kwa ḡoeḡoena tama ka nawa te mane 200 denali luvana buledi ka gimala bi kai kanidi ee?”§

³⁸ Bi Yesu i wai talayedi, “Buledi visa lisimimo? Ko nawa ko kita.” Ena tauwaikaiwatana a nawa te a kita bi a giuna gado, “Buledi 5 bi iyana labu.”

³⁹ Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedi te lava a laidubudubudi ḡawaḡawa gidegidevidi dabedimo te a miya. ⁴⁰ Kamaina bi lava edi dubuḡa a miya lelesidi ḡesaudi 100 bi ḡesaudi 50. ⁴¹ Kamaina bi Yesu buledi 5 bi iyana labu i tanodi te i wai kita saḡa malamo, Maimaituwa i wai ebone bi buledi i kividi. Tana i kivi kovidi te ena tauwaikaiwatana i vitedi te a soiye bi lava a vitedi. Bi kota iyana vaitedi i lisidi bi a soiye edi dubuḡa.

⁴² Lava matabudi a kani te a kani nonoḡa. ⁴³ Bi ena tauwaikaiwatana lava buledi bi

§ 6:37: Denali ba mane isana, denali ḡemota ba taubagibagi edi mai'ia suwala ḡemota luvana.

iyana a kanikani sivudina a laitupa bi po'a 12 ai wanavudi. ⁴⁴ Olooloto taukani wapedi ba 5 tausan.

*Yesu topa dabanāga i nawa taukaiwatana lisidimo
(Met 14:22-33, Dyn 6:15-21)*

⁴⁵ Yesu maḡemota taukaiwatana i giuvavasageḡedi te wagamo sa gelu bi sa dolidoli Betsaidamo, noi nevanemo bi kota lava kumna i giukamaḡedi. ⁴⁶ Tana lava i wai ebonedi a nawanawa mulidimo tana i nawa oyamo laupali aubaina. ⁴⁷ Tautaugudu balana bi waga topa modonemo taunaḡa i poupoule i kita nawe. Bi gelemo taunaḡa i moimoito. ⁴⁸ Bi Yesu ena tauwaikaiwatana i kitedi te waga a giuḡiu bi a kabikabiye banina yavala i suvesuvedidi bi labama i talatalaḡa. Kamaina bi laḡan sakosako balana Yesu topa dabanāga i nawanawa lisidimo bi ḡotona te maso i vawaitaulidi. ⁴⁹ Bi tedi a kitakita ba ai noḡota bena alualuwa. Taunana aubaina tedi a naila gulata ⁵⁰ bi a kabi binabinau. Ma ḡemota Yesu tedi lisidimo i giuna gado, “Nuwemi ya lautou. Tagu, mote koma naila.” ⁵¹⁻⁵² Kamaina bi Yesu waga dabanemo i moito saḡa lisidimo bi yavala i lautautau. Ena tauwaikaiwatana mainana a kitakitana ba edi sove i kovi. Banina Yesu buledi i kivikivina banina yaḡolo mote a sibe, aubaina te edi noḡota mote a didimana.

*Yesu lava wapewapedi Ganasaletimo i waiyawasanidi
(Met 14:34-36)*

⁵³ Laḡannemo Yesu taukaiwatana waitedi noi nevanemo a tava Ganasaletimo bi edi waga ai moito bi a pani kamaḡe. ⁵⁴ Noi taunana wagamo a potipoti yovo ba lava Yesu a kita ḡone. ⁵⁵ Kamaina bi tedi a nawa mba dobuna bi diadiana lavedi a giuwedi. Bi lava sidesidedi latilatimo ai kenedi bi a avala tava. Bi Yesu i nawanawana matanemo a wai kenedi. ⁵⁶ Yesu i nawanawana malagaidiḡa bi malagai diyadiyanaḡa lava edi lava sidesidedi a natomedi bi ani waiḡemota gabudiḡa a wai kenedi. Bi Yesu ai baḡa vavasage te maso ena gala isu damodamonāga a taukoni bi a yawasana. Tedi mabai tana ena gala a tautaukonina ba matabudi a yawasana.

7

Maimaituwa ena waiḡake iteitedi edi vaivai i saḡa kamaḡe

¹⁻⁴ Palisi bi Diu iteitedi edi vaivai a voyedi bi a wai laudamedina taudidi a kaikaiwata kauwedi. Mba vaivaidi ba niga mainana: Tedi mote sima kani te dolinemo nimesi sa gei koḡedi kaka sa kani. ḡemoḡemotina kota mainana waikunekunemo bi a tava munaḡana ba mote sima kani te nimesi sa koḡa kauwedi kaka sa kani. Bi kota vaivai wapewapedi ḡesaudi iteitedi lisidiḡa a yovoyovona waitedi a kaikaiwatedi, maibena ledu, gulewa bi aboma koḡedi. Niga mainana sa voyedi te bena Maimaituwa matanemo tedi kamaina. Kamaina bi Palisi bi waiḡake tauwailovelovena Yelusalemḡa a tava Yesu lisinemo. Bi ḡome Yesu ena tauwaikaiwatana ḡesaudi a kitedi te mote nimesi a koḡedi bi a kanikani. ⁵ Taunana aubaina tedi Yesu ai talayena gado, “Bai aubaina taukaiwatam mote sima lau nimakoḡa bi sa kanikani. Tama itaitamai edi vaivaimo ba lava nimesi sa gei koḡedi kaka sa kanikani.” ⁶ Bi tana edi giu i waimunena gado, “Temi lava matedimo ko voyemi te bena giu kauwa bi geḡa te nopomi kavekavedi. Taugiuwatana Aisaiya i gilugilumina niga mainana i giu watemi, ‘Niga lavedi mududiḡa sa giugiu te sa vivivilegu bi nopodi ba mote lisigumo.

⁷ Tedi taudiḡa edi vaivai sa wai lovedi

bi sa giugiu te bena Maimaituwa ena waiḡake.

Taunana aubaina sa laulauduneyeguna bi banidi geḡa.’ ”

⁸ Yesu i giuwedina gado, “Temi Maimaituwa ena waiḡake ko sakosako liye bi temi emi wailovelo ko kaikaiwatedi.” ⁹ Bi kota i giuwedina gado, “Temi konai noḡota bena

ko voivoiye kauwe, Maimaituwa ena waiḡake mulimimo kona sako liye bi iteitemi edi vaivai a wai lovelovemina ko kaikaiwata kauwedi. ¹⁰ ✧ Mousis i giuwedina gado, *Tamam bi tinam kwa viviledi, bi aiyai tamana bi tinana i kuvalidi ba sa laipeki.* ¹¹ Bi temi ko giugiuna bamoda lava lisinemo bai mwalina ya kenakena tamana bi tinana maso i vitedi bi geḡa te i giuwedina gado, niga Maimaituwa aubaina e sako temi mote yàma vitemi. ¹² Temi emi wailovlove oloto konai love wapa te tamana bi tinana mote ima sagusagudi. ¹³ Niga mainana wailovlovededi kowai dama lava ḡesaudi lisidimo bi Maimaituwa giuna ko kaka neḡaneḡa. Bi mote niga kauwina taunaḡa bi kota kauwa wapawapa waitedi ko voivoiyedi.”

*Lava Nuwapouna
(Met 15:10-20)*

¹⁴ Yesu lava kumna i yogedi a tava munaḡa lisinemo bi i giuwedina gado, “Matabumi koi beyavaiyegu bi giu banidi kosibedi. ¹⁵⁻¹⁶ Mwali bai lava gayanemo ya wai daululuna, mote ima ka milamila bi bai noponemo ya saḡa te gayanemo ya potipotiyovona taunana ya kaka milamila.”*

¹⁷ Sauginemo tana lava kumna i gosededi bi i nawa vanuwemo bi ena tauwaikaiwatana ai talaye te lautaulala banina bai. ¹⁸⁻¹⁹ Bi i giuwedina gado, “Temi yaḡolo ko wai nuwanaina, mote ko sibe? Temi kona sibe e geḡa te kani bai lava i kanina ba ya yovona bwaganemo te ya potiyovo munaḡa bi mote kaka nopona imai mila.” Yesu niga mainana i giuna ba i ka maḡati te kani matabudi ba visuvisudi Maimaituwa matanemo. ²⁰ Bi kota i giu, “Mwali bai lava noponemo ya potipotiyovona mba taunana yawai mila. ²¹ Lava nuwapounemo noḡota gebogebodi mai elawa, waimwanemwanena yabayababa, danene, waipeki bi waimatawapa. ²² Kanitoku, lau laukivigeboḡo, waikaikaiyovu, unula, kuvali, nuwasagaḡa bi kauwa yabayababa. ²³ Niga kauwidi matabudi lava nopodimo sa tubutubuḡana, taudidi lava sa kaka milamila.”

*Wali dobu waivinina Yesu i waisumaḡe
(Met 15:21-28)*

²⁴ Yesu mba malagaina i gose bi i nawa Taiya malagainemo Fonisia noponemo. Bi vanuwemo i miya moimoisili, mote i ḡoe te lava sa sibe. Bi mote ḡemoḡemotina te maso i kandavona. ²⁵⁻²⁶ Sailiya noponemo dobu Fonisia waivinina bi natuna aluwa gebogebona i sunesuneḡina, i vaiye te Yesu ḡome. Kamaina bi i tava Yesu lisinemo bi kaḡe pakanemo tuwapekana i wai tupagwaliye. Bi i waibaḡa vavasagaḡe te aluwa gebogebona natuna i sunesuneḡina maso i kwavi. ²⁷ Waivinina ba eteni bi Yesu i giuwena gado, “Mote i visu te libilibi kediya ya vai bi ya pwalagaḡe daḡasi matedimo, libilibi sa gei kani te sa launonoḡa.”†

²⁸ Waivini Yesu ena giu i wai munena gado, “Bada bai kuna giuwena ba giu kauwa, bi geḡa te daḡadaḡasi kani puselidi benamo sa lavulavusana sa kanikanidi.”

²⁹ Bi Yesu waivini i giuwena gado, “Mainana kuna giu aubaina, kwa nawa bi natum kaikana penama i gose.”

³⁰ Kamaina bi i munaḡa vanuwemo, penama i potiyovo bi gomana i kita i kenakena.

Yesu oloto papapina i wai yawasani

³¹ Yesu Taiya i gose bi Sidon noponaḡa i nawa te Galili nisanemo bi Taun 10‡ nopodiḡa i nawa. ³² Bi ḡome lava editau papapina ai doli tavaite Yesu lisinemo bi ai baḡa vavasagaḡe te nimana maso papapa dabanemo i sako. ³³ Yesu oloto i wai doli bi lava a gosededi bi a nawa tabudimo, Yesu nimana i tuḡudi bi oloto beyana i sikwedi bi

✧ **7:10:** Pot 20:12, Pot 21:17 * **7:15-16:** Gilugilumidi wadubodi ḡesaudimo lova 16 mote ima kenakena. Niga mainana i giu: “Aiyai bi wai beyam te kwai beyavaiya.” † **7:27:** Niga ḡome libilibi ba Diu lavedi bi daḡadaḡasi ba Eteni lavedi. ‡ **7:31:** Dekapolis ba malaga 10.

nimagalana i gelolo bi oloto menana i taukoni. ³⁴ Kota Yesu i wai kita saḡa malamo bi yawasina i bunanai kamaḡe bi oloto i giuwena gado, “Ephphatha banina ba ku nuwakamaḡa.”

³⁵ Maḡemota oloto beyana bi menana a nuwakamaḡa bi i wai beyavaiya bi i gagali ota. ³⁶ Yesu i waiḡakedi te mote aiyai sima giuwe bi geḡa te kauwina a giugiu nawe. ³⁷ Sauginemo lava kauwina giuna a vaivaiye te a tagugu bi a sove. Bi a giu te bai matabuna i kauwena ba visuvisunaḡa, papapa i wai beyavaiya bi i giu.

8

Yesu lava 4 tausan i wai kani bagibagidi (Met 15:32-39)

¹ Sauga ḡemota lava wapewapedi ai ḡemoti munaḡedi. Lava kediya geḡa aubaina te Yesu taukaiwatana i yogedi a tava lisinemo bi i giuwedina gado, ² “Niga lavedi vaitedi ke miya te laḡan faiona a kovi, bi kani geḡa aubaina te e launuwatoiyedi. ³ Bamoda ma kani pekidi yà giukamaḡedi bi sa nawa edi vanuwemo, mba etamo sa laugulibubu. Bi kota ḡesaudi manekaḡa a tava.”

⁴ Bi ena tauwaikaiwatana ai talayena gado, “Niga mutuyuwa bamo kani ta vai bi tai kanidi?”

⁵ Bi Yesu i wai talayedina gado, “Temi lisimimo buledi visa sa kenakena?”
Bi tedi a giuwena gado, “Wapedi 7.”

⁶ Kamaina bi Yesu lava kumdi i giuwedi doḡamo a miya. Tana buledi 7 i tanodi bi Maimaituwa i wai ebone bi i kividi bi ena tauwaikaiwatana i vitedi, te a soiyedi. ⁷ Bi iyana visa keikeilikidi vaitedi a natomedi Yesu lisinemo bi tana Maimaituwa i wai ebone bi ena tauwaikaiwatana i giuwedi te a soiyedi. ⁸ Lava a kani te a kani nonoḡa. Bi ena tauwaikaiwatana kani pusepuselidi a laitupa bi po'a 7 ai wanavudi. ⁹ Olooloto wapedi ba 4 tausan mainana bi i giukamaḡedi te a nawa.

¹⁰ Bi kota tana ena tauwaikaiwatana vaitedi wagamo a gelu bi a nawa Damanutamo.

Palisi mataila ai baḡae (Met 15:39–16:4)

¹¹ ✧Gome Palisi ḡesaudi Yesu laulubuna ḡaḡaluna a tava bi ai tala vitavitale te Maimaituwa ena mataila maso i wai lovedi. ¹² ✧Yesu yawasina i bunanai kamaḡe bi i giuna gado, “Temi niga kintina bai aubaina ko ḡoḡoe te mataila ko kita? Yà giugiu kauwemi te mote mataila yàma voiye koma kita.”

¹³ Yesu ena tauwaikaiwatana vaitedi Palisi a gosedi te wagamo a gelu bi a nawa noi nevanemo.

Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedi te Palisi bi Alodi edi wailovelove kaikaiyovudi sa kita kauwedi

¹⁴ Ena tauwaikaiwatana nuwedi i kauleya te mote buledi a tano. Bi ḡemota ota wagamo ai gelu. ¹⁵ Yesu i giuvavasagedina gado, “Palisi bi Alodi edi mu'aa koi kita kauwe.”*

¹⁶ Tedi taudiḡa ai talapilina gado, “Tada mote buledi ta vai aubaina te mai i giu.”

¹⁷ Yesu edi noḡota i sibe bi i giuwedina gado, “Bai aubaina ko giugiu te mote buledi ko vai? Temi mote ko kita, ee mote ko sibe? Temi yaḡolo ko wai nuwanaina? ¹⁸ ✧Temi waimatemi bi mote komai kita kauwa? Waibeyemi bi mote komai beyavaiya kauwa? Mote ko noḡoti? ¹⁹ Tagu buledi 5 e kividi bi lava 5 tausan a kani bi kani puselidi kona laitupa bi po'a visa konai wanavudi?”

✧ 8:11: Met 12:38 ✧ 8:12: Met 12:39 * 8:15: Diu edi noḡotemo mu'aa ba lautaulala. Maibena palawa ya voiye te ya lusa. Mai wailovelove kaikaiyovudi bi gebogebo lava nopodimo sa didiga. Niga ḡome ba Yesu mu'aa i lauluvaena ba Palisi bi Alodi edi miyamiya i giuwata. ✧ 8:18: Mak 4:12

Tedi a giuna gado, “Po'a 12.”

²⁰ “Bi tagu buledi 7 e kividi bi lava 4 tausan a kani bi kani puselidi kona laitupa bi po'a visa konai wanavudi?”

Tedi a giuna gado, “Po'a 7.”

²¹ Bi i giuwedina gado, “Temi yaḡolo mote ko sibe?”

Yesu Betsaidamo oloto matapotapotana i wai yawasani

²² Tedi Betsaida malagainemo a tava bi ḡome lava edi tau matapotapotana ai doli tavaite bi Yesu ai baḡa vavasaḡe te maso matana i taukoni. ²³ Bi tana oloto nimanemo i kaididi bi i wai doli te malagai a potiyovo kamaḡe. Ḡome Yesu oloto matana i gelolo bi nimana matanemo i sako bi i wai talayena gado, “Bai kwa kitakita ee geḡa?”

²⁴ Tana matana i taulageti bi i giuna gado, “Tagu lava e kitedi sa nawanawa kitedi mai kai.”

²⁵ Yesu nimana i sako munaḡe oloto matanemo. Maḡemota oloto matana i yana i visuvisu bi i wai kita kauwa.

²⁶ Yesu oloto i giuwena gado, “Kwa nawa em vanuwemo, mote kuma nawa malagaimo.”

Pita Yesu i kamaḡati

(Met 16:13-16, Luk 9:18-20)

²⁷ Yesu bi ena tauwaikawatana a nawa Seseliya Filipai malagaidi diyediḡa. Tedi a nawanawa etamo bi Yesu i wai talayedina gado, “Lava sa giugiu te tagu aiyai?”

²⁸ ✧Tedi a giuna gado, “Lava ḡesaudi sa giugiu te tam Diyon taukabulu, ḡesaudi Elaidiya bi ḡesaudi taugiuwatana ḡemota.”

²⁹ Bi i wai tala munaḡedina gado, “Temi bainewa ko noḡonoḡoti, te tagu aiyai?”

Bi Pita i giuna gado, “Tam ba Keliso Maimaituwa ena Vinevine!” ³⁰ Yesu i giu vavasaḡedi te mote aiyai sima giuwe te tana aiyai.

Yesu ena peki bi ena kenamoito i giuwata

(Met 16:21-23, Luk 9:21)

³¹ Tana wai lovelovedi i waitubu bi i giuwedina gado, “Tana Taunana Natuna male kauwa wapewapedi yai nuwatoiyedi bi babada nananaka, pilisi edi babada bi waiḡake tauwailovelovena sa miya tautaulie bi tana male sai peki bi laḡan wai faioninemo ya kenamoito munaḡa.” ³² Yesu mba kauwidi i giu kaukauwedi, taunana aubaina Pita i wai doli nawe tabudimo bi i kaipasini.

³³ Yesu i tauvitale bi ena tauwaikawatana i kitedi bi Pita lisinemo i kaipasina, “Seitani! Ku taulia muligumo. Mba noḡotidi mote Maimaituwa lisinaḡa sima yovoyovo bi lava edi noḡota mainana.”

Yesu kaiwatana banina

(Met 16:24-28, Luk 9:23-27)

³⁴ ✧Yesu lava kumna bi ena tauwaikawatana i yogedi a nato lisinemo bi i giuwedina gado, “Bamoda aiyai muliḡa ya natona ba ena ḡowana matabudi sa kena bi ena kolosi ya kailageti bi ya kaiwatagu.”† ³⁵ ✧Lava aiyai bi ena yawasana i nuwamunaḡena ba muliḡa ya kulayakasi. Bi aiyai ena yawasana ya nuwakamaḡena tagu aubaigu bi giu visuvisu aubaina ba muliḡa ya vai munaḡe. ³⁶ Bamoda lava niga dobuna ena ḡowana matabuna i vai kovi bi ena yawasana i ka gebogebo, mba kauwidi damodimo bai visuna ya tubuḡa? ³⁷ Bi kota bai mwalina ya vite bi ena yawasana ya vai munaḡe? Geḡa geḡa ota. ³⁸ Lava niganana laḡannemo sa miyamiyana ba Maimaituwa giuna sa

✧ 8:28: Mak 6:14,15 ✧ 8:34: Met 10:38 † 8:34: Niga giuna kolosi kailagetina ba lautaulala. Mba giuna banina ba Yesu taukaiwatana laukivigeboḡe bi wainuatoi nopodiḡa sa nawana banina Yesu sa kaikaiwata. Tana mote ima giugiu te taukaiwatana sa pekina mai tana kolosimo i pekipekina. ✧ 8:35: Met 10:39

laulau kasaḡaiḡaiye bi gebo sa voivoiyena ba tedi mai lava wai matawapedi. Bi bamo te aiyai kwai tunimayaḡegu bi giugu wailovelovena kwai tunimayaḡena ba Tana Taunana Natuna Tamana namalinemo ena aneya waiyawa vaitedi ena nato munaḡemo yai tunimayaḡe.

9

¹ Bi Yesu i giuwedina gado, “Yà giugiu kauwemi, matabumi niganana ko miyamiyana mote koma peki kamaina eete Maimaituwa ena waibada ḡailisi vaitena ya natonatona ko kita.”

Yesu kitana i nuwavitata
(Met 17:1-13, Luk 9:28-36)

² Laḡan 6 mulidimo Yesu Pita, Diyemes bi Diyon i wai dolidi te a saḡa a nawa oya lofalofana dabanemo, ḡome tedi taudiḡa. Bi a wai kita ba Yesu kitana i nuwavitata.

³ Te ena gala potipotina bi waimatakanikanina, mote aiyai dobumo gala ima koḡa bi mainana kitana ima tubuḡa. ⁴ Kamaina bi ena tauwaikaiwatana faiona a kita te Mousis bi Elaidiya a laumaḡata bi Yesu vaitena a wai giugiu.

⁵ Pita Yesu i giuwena gado, “Tauwailovelove i visu te tama niga ḡome. Tama kape faiona ka voiyedi, ḡemota tam, ḡemota Mousis bi ḡemota Elaidiya.” ⁶ Tedi a tava bi a naila gulata bi Pita mote bai i sibe taunana aubaina i giu yabayababa.

⁷ ✨ Kamaina bi giyou i laumaḡata bi i suma tawedi bi kalina dididigina giyouḡa i yovona gado, “Niga taunana tagu Natugu, nuwagu taulaukwasilina. Koi beyavaiye kauwe!” ⁸ Noi taunana a tautauvitaledi te mote aiyai a kita bi Yesu taunaḡa i moimoito.

⁹ Sauginemo oyamo a miyamiya kuluva ba Yesu i giu vavasaḡedi te bai i tubu-tubuḡana mote aiyai ḡesau sima giuwe, eete Tana Taunana Natuna pekimo ya kena moito.

¹⁰ Tedi ena giu a kaiwata bi taudiḡa niga kauwina a wai giugiuwe te pekimo kenamoito banina bai.

¹¹ ✨ Bi Yesu ai talayena gado, “Bai aubaina waiḡake tauwailovelovena sa giugiu te Elaidiya ya gei tava?”*

¹² Yesu i giuna gado, “Mba giu kauwa, Elaidiya kaka ya gei tava bi bai matabuna ya kadidimani. Bi kota bai aubaina gilugilumina wadubonemo i giu te Tana Taunana Natuna kaka sa daboke bi yai nuwatoi gulata. ¹³ Yà giugiuwemi te Elaidiya kaikana i tava bi lava edi ḡowana lisinemo a noḡonoḡotina a voiye, maibena gilugilumina wadubonemo i giugiu watana mainana.”†

Yesu aluwa gebogebona gomana noponemo i kwavi vai
(Met 17:14-21, Luk 9:37-43a)

¹⁴ Yesu bi ena tauwaikaiwatana faiona oyamo bi a yovo munaḡa tauwaikai-watana ḡesaudi lisidimo. Bi a kita te lava kumna tedi a dubutawidi bi waiḡake tauwailovelovena vaitedi a waikagiu. ¹⁵ Sauginemo lava Yesu a kitakita ba a tagugu bi a velau waiyebone aubaina.

¹⁶ Tana ena tauwaikaiwatana i waitalayedina gado, “Bai kona waikagiuwe?”

¹⁷ Lava kumna nopodimo oloto i giuna gado, “Tauwailovelove, natugu e natomena lisimmo, tana aluwa gebogebona i sunegi bi i voiye te mote ima giugiu. ¹⁸ Sauginemo aluwa gebogebona gomana i sulusuluvai ba ya pwalapwalaḡena doḡamo. Bi mwakana ya sana waikikokikodi bi kasapula gayanaḡa sa yovoyovo bi tunina sa badobado.

✨ 9:7: Met 3:17, Mak 1:11 ✨ 9:11: Met 11:14 * 9:11: Diu edi waisumaḡa te Elaidiya maso i gei tava dobumo, kaka muliḡa Maimaituwa ena vinevine maso i tava (Mal 3:1, 4:5-6 ko kita). Tedi mote a sibe te Elaidiya ya tava dobumo ba yai nuwatoi. † 9:13: Yesu niga ḡome Elaidiya i giuwena ba Diyon taukabulu i giugiuwata (Met 11:13-14, 17:10-13 ko kita).

Taunana aubaina te em tauwaikaiwatana e giuwedi te aluwa gebogebona maso a kwavi vai bi geḡa mote a voiye.”

¹⁹ Yesu i giuwedina gado, “Ei, temi mote koma wai sumaḡa! Vaitemi te alamiya! Yaḡolo te emi vita yà ava'awali? Gomenina ko natome lisigumo.”

²⁰ Tedi gomana a nawe Yesu lisinemo. Noi taunana aluwa gebogebona Yesu i kitakita ba gomana i katititi te i kuluva doḡamo i talaḡa bi i wai kuikuileva bi kasapulana gayanaḡa a yovoyovo. ²¹ Yesu gomana tamana i waitalayena gado, “Niga ena sidana i vaina bainewa lofana?”

Bi tana i giuna gado, “Wala ma ḡaubonemo te niganana. ²² Bi laḡan wapawapa aluwa gebogebona gomana kaimo bi ḡaubemo i pwalage nawe te maso i wai peki. Bamo te tam ḡemoḡemotim, te kwa launuwatoiyemai bi kwa sagumai.”

²³ Yesu i giuwena gado, “Bamo te tam ḡemoḡemotim? Aiyai ya waisumaḡana ba Maimaituwa ḡemoḡemotina bai matabuna tana aubaina ya voiyedi.”

²⁴ Noi taunana te gomana tamana i kaiḡabalana gado, “Aee, yà waisumaḡa bi egu sumaḡa mote i didiga. Kwa sagugu te egu sumaḡa ya didiga!”

²⁵ Yesu i kita te lava kumna a tavatava taunana aubaina Yesu aluwa gebogebona i giuwena gado, “Tam beyapotapota bi gungum aluwina yà kwavikwavim te noi taunana gomana kwa gose kamaḡe, mote kuma saḡa munaḡa gomana noponemo!”

²⁶ Aluwa gebogebona gomana i ka binabinau bi i katititi bi i potiyovo kamaḡe. Bi gomana kitana mai lava pekipekina bi lava wapewapedi ḡome a giuna gado, “Gomana i peki.” ²⁷ Bi Yesu gomana nimanemo i kabi, bi i solu waimoito.

²⁸ Muliḡa Yesu i nawa vanuwa noponemo bi ḡome tedi taudiḡa bi ena tauwaikaiwatana ai talayena gado, “Bai aubaina te tama mote aluwa gebogebona ke kwavi vai?”

²⁹ Bi Yesu i giuwedina gado, “Niga mai aluwina ba pali taunaḡa kaka ya kwavi vai, mote bai ḡesauna.”

Yesu ena peki i giuwata munaḡe

(Met 17:22-23, Luk 9:43b-45)

³⁰ Yesu bi ena tauwaikaiwatana mba modomodona a ḡose bi Galili noponaḡa a nawa. Yesu mote i ḡoe te aiyai ḡesau ya sibe te tana ḡome, ³¹ banina tana ena tauwaikaiwatana i wailovelovedi bi i giuwedina gado, “Tana Taunana Natuna kaka sa kaisoluḡe, lava nimedimo sa sako bi sai peki. Bi laḡan wai faioninemo ya kenamoito.” ³² Tana mba mainana giuna i vatovatona ba tedi banina mote a sibe. Bi a naila aubaina te mote ai talaye.

Yesu ena tauwaikaiwatana a waikagiu te aiyai i saḡa gulata

(Met 18:1-5, Luk 9:46-48)

³³ Yesu bi ena tauwaikaiwatana Kapeniammo a tava. Bi a valageta vanuwemo bi i waitalayedina gado, “Temi etamo bai konai kagiuwe?”

³⁴ Tedi a miya moimoisili bi mote bai a giuwe banina tedi etamo taudiḡa a waikagiu te aiyai i saḡa gulata.

³⁵ Tana i miyatulu bi ena tauwaikaiwatana 12 i giuwedi a nato ai ḡemotidi bi i giuwedina gado, “Aiyai bi doli i ḡoena ba ya sakoyovoḡe munaḡe bi lava matabudi aubaidi yai taupaula.”

³⁶ Yesu gomana i natome mododimo i wai moito bi i giuwedina gado, ³⁷ ✧ “Aiyai isagumo bi gomana ḡaubona i giuvai maibena niga gomenina ba tagu ya giugiuvaigu. Bi kota aiyai tagu ya giugiuvaiguna ba tana mote tagu tauguḡa ima giugiuvaigu bi taugiukamaḡegu vaitena ya giugiuvai.”

Aiyai mote imai ḡaviyeda ba tana eda tau

(Luk 9:49-50)

³⁸ Diyon Yesu i giuwena gado, “Tauwailovelove, tama oloto ġemota ke kita isammo aluwa gebogebodi i kwavikwavivaidi. Tana mote tada nopodemo, taunana aubaina kei ġake te mote ima voiye munaġe.”

³⁹ Yesu i giuwedina gado, “Mote komai ġake, lava aiyai isagumo anisove kauwidi ya voivoiyedina ba muliġa mote isagu ima kagebogebo. ⁴⁰ ✧Lava aiyai bi mote imai ġaviyeda ba lavana eda tau. ⁴¹ ✧Yà giugiu kauwemi te lava aiyai gauba i yaai bi i vitemina banina temi tagu taukaiwatagu ba ena maii'a kaka ya vai.”

Laukaġesolumo gebogebo ya tubutubuġa
(Met 18:6-9, Luk 17:1-2)

⁴² “Bamo te niga libilibidi mododimo gomana ġaubona ġemota i waisumaġegu bi aiyai i voiye wapa bi gebomo i kuluvana ba i visu te lavana gadonemo ġakima dididiga sa duli bi nisamo sa pwalaġe nawe. ⁴³⁻⁴⁴ Bamo te nimam i voyiem bi gebomo kuna kuluvana ba kwa koiġavuki. I visu te nimam ġemota bi kwa saġa yawasanamo. Kaka nimam labu bi kwa nawana iyoyoġamo, ġome kai kalakalatina bamo mote ena ani kalapeki. ⁴⁵⁻⁴⁶ Bamo te kaġem i voyiem bi gebomo kuna kuluvana ba kwa koi ġavuki. I visu te kaġem ġemota bi kwa saġa yawasanamo. Kaka kaġem labu sa voyiem te kwa nawana iyoyoġamo. ⁴⁷ Bamo te matam i voyiem bi gebomo kuna kuluvana ba kwa ġivoi kamaġe. I visu te matam ġemota bi Maimaituwa ena waibadamo kwa saġa. Kaka matam labu sa voyiem te kwa nawana iyoyoġamo. ⁴⁸ Mba ġome mwatamwata lava sa kanikanidi bamo mote edi anipeki bi kaina mote bamo ena ani kalapeki.

⁴⁹ “Taukaiwatagu matabudi kaka pilipili sa banavidi bi pilipilidi mayavaidi mai kai poyana, mba etanemo kaka sa ġailisi.

⁵⁰ “Soliti ba mwali visuvivisuna bi bamo te dinina i kovina ba bainewa ko voiye bi ya dini munaġa? Temi ko wai kagiuna didiga aubaina, mba temi mai soliti dinimi i kovi. Temi emi yawasana maso maibena kani solisolitina dinina. Temi maso mainana nuwavisumo emi lava vaitedi kona miya.”

10

Waigose ena titikuna

¹ Yesu mba dobuna i ġose bi i nawa Diudiya bi Dioudan gaubina i damaniye noi nevanemo. Bi ġome lava kumna a tava munaġa bi i wai lovelovedi, maibena sauga matabuna i voivoiyena mainana.

² Palisi ġesaudi Yesu wai laulubuna a ġoe aubaina te a nato lisinemo bi ai talayena gado, “Eda waiġake i waianine ee geġa, te oloto mwanena ya gose?”

³ Bi Yesu waitalamo i giuwedina gado, “Mousis waiġake i vitevitemina bainewa i giu?”

⁴ ✧Tedi a giuwena gado, “Mousis ena waiġake i waianina te oloto waiġose pepana ya gilumi mwanena ya vite kaka ya giukamaġe te ya nawa.”

⁵ Kamaina bi Yesu i giuwedina gado, “Banina temi nopomi a ġaiġai taunana aubaimi Mousis mba waiġakena aubaina i gilumi. ⁶ ✧Bi ko noġoti, Maimaituwa wala pakanemo dobu i voivoiye sauginemo, tana lava i voyiedi, oloto bi waivini. ⁷ ✧Taunana aubaina oloto tamana bi tinana ya gosedu bi mwanena vaitena sa miya ġemota, ⁸ bi tedi labuidi tubuġa ġemota sa tubuġa. Niganana tedi mote labu bi ġemota. ⁹ Taunana aubaina Maimaituwa tedi i wai ġemotidina mote lava i mai dabalalidi.”

¹⁰ Muliġa a munaġa vanuwemo bi Yesu ena tauwaikaiwatana niġa giuna aubaina ai talaye. ¹¹ ✧Kamaina bi tana i giuwedina gado, “Bamoda oloto waivini i gose bi waivini

✧ 9:40: Met 12:30 ✧ 9:41: Met 10:42 ‡ 9:43-44: Gilugilumidi wadubodi ġesaudimo lova 44 mote ima kenakena. Niga mainana i giu: “Mba ġome mwatamwata lava sa kanikanidi bamo mote edi anipeki bi kaina mote bamo ena ani kalapeki. Bi lova 48.” ✧ 10:4: Met 5:31 ✧ 10:6: Pak 1:27 ✧ 10:7: Pak 2:24 ✧ 10:11: Met 5:32

gesau i naḡina ba mwanena ya vavawaidoḡa. ¹² Kota mainana, waivini ena oloto i gose bi oloto gesau i naḡina ba mwanena ya vavawaidoḡa.”

Yesu bi libilibi keikeilikidi

¹³ Lava gesaudi libilibi keikeilikidi a natomedi Yesu lisinemo te tana maso nimana dabedimo i sivudi bi geḡa te ena tauwaikaiwatana lava ai ḡakedi. ¹⁴ Yesu mainana i kitakita ba ena tauwaikaiwatana lisidimo nuwana i medi bi i giuwedina gado, “Libilibi koi aninedi sa nato lisigumo mote komai ḡakedi banina Maimaituwa ena waibada lava lisidimo maibena niga libilibidi. ¹⁵ ✨Yà giugiu kauwemi te aiyai mote Maimaituwa ena waibada i mai anine bi ima vai, maibena libilibi keikeilikidi edi yawasana. Ba tana kaka mote Maimaituwa ena waibada noponemo ima sola saḡa.” ¹⁶ Kamaina bi libilibi i bewedi kalonemo i sivudi bi nimana dabedimo i sivudi bi i laupali, te Maimaituwa ya kavisuvisudi.

Oloto waiguyauna yawasana ilailala aubaina i waitala

(Met 19:16-30, Luk 18:18-30)

¹⁷ Bi Yesu i modina i nawanawa etamo ba oloto i velau i tava Yesu matanemo bi tuwapekana doḡamo i wai tupagwaliye. Bi i giuwena gado, “Tauwailovelove visuvisum bai yà voiye bi yawasana ilailalana yà vai?”

¹⁸ Bi Yesu oloto i giuwena gado, “Bai aubaina kuna giu te visuvisugu? Aiyai mote i visu, Maimaituwa taunaḡa i visu. ¹⁹ ✨Tam waigake kuna sibedi: Mote kumai peki, mote mwanem kuma vawaidoḡa, mote kuma danene, lava mote kaiyovumo kumai wavu, mote kuma soinuwava, tamam bi tinam kwa viviledi.”

²⁰ Bi oloto i giuwena gado, “Tauwailovelove, tagu ḡaubogumo te niganana mba waigakedi matabudi e voiye kovidi.”

²¹ Bi Yesu oloto i kita te nuwana i vai bi i giuwena gado, “Mwali ḡemota kwa malumaluwabiye. Kwa nawa em waiguyau matabuna kwa kune kamaḡedi bi mane waiyamoyamonidi kwa vitedi bi mala ena waiguyau kwa vai. Kaka kwa nato te kwa kaiwatagu.”

²² Niga olotona ba i wai ḡonaḡona gulata, taunana aubaina Yesu ena giu i vaivaiye ba nuwana i kuluva bi ma nuwaboyana i nawa.

²³ Ḡome ena tauwaikaiwatana i kita nawedi bi i giuwedina gado, “I bagibagi kauwa kaka tana waiwaiguyauna Maimaituwa ena waibada noponemo ya sola saḡa.”

²⁴ Tauwaikaiwatana Yesu ena giu a vaivaiye ba a tagugu.* Bi Yesu i giuwedina gado, “Libilibi, i bagibagi kauwa kaka lava waiguyauna Maimaituwa ena waibada noponemo ya sola saḡa. ²⁵ I pilipili kauwa kaka ḡamoḡamo dididiga kamelo, siyau bwadanemo ya sola, mba mainana kota lava waiguyauna mote Maimaituwa ena waibada noponemo ima sola saḡa.”

²⁶ Ḡome ena tauwaikaiwatana mba giuna a vaivaiyena ba a tatava gulata bi edi lava vaitedi ai talapilina gado, “Bamoda mainana, ba aiyai kaka bena ya yawasana?”

²⁷ Yesu i kitedi bi i giuwedina gado, “Lava lisidimo ba i pilipili kauwa te taudiḡa sai yawasanidi bi Maimaituwa lisinemo bai matabuna ba ḡemoḡemotina ya voiye.”

²⁸ Kamaina bi Pita i giuna gado, “Bi tama bainewa? Tama kaikana bai matabudi ke ḡosedi kamaḡedi bi ke kaiwatam.”

²⁹ Yesu i giuwedina gado, “Yà giugiu kauwemi, aiyai ena vanuwa ee tinatinanatuna ee nuvunuvuna ee valevaletina ee tinana bi tamana, ee natunatuna bi ena daibi ya gosedi bi tagu ya kaiwatagu bi lava gesaudi lisidimo giugu visuvisuna ya giunawena,

✨ **10:15:** Met 18:3 ✨ **10:19:** Pot 20:13, Pot 20:14, Pot 20:15, Pot 20:16, Pot 20:12 * **10:24:** Diu edi wai sumaḡa te waiguyau ba mataila Maimaituwa lava lisinemo i wainuwawisu bi ya kakavisuvisu (Sale 128, Miya 10:22). Taunana aubaina Yesu ena tauwaikaiwatana ena giu a vaivaiye ba a tagugu. Tedi ai noḡota bamoda Maimaituwa lava wai gyaudi mote imai yawasanidi ba lava gesaudi kota mote imai yawasanidi.

³⁰ mba sauginemo tana mai'a dididiga otina Maimaituwa ya vite: Ena vanuwa, valevaletina, nuvunuvuna, tinatinana, natunatuna bi daibi sa wapa. Bi kota lava sa laukivigebogeboye. Bi lağan muliḡa ya natonatona tana yawasana ilailala ya vai.
³¹ ✨Lava wapewapedi mabai niganana sa wailaumatanana kaka sai laumuli bi mabai sa wailaumulina ba sai laumatana.”

Yesu ena peki giuna i wai faioni
(Met 20:17-19, Luk 18:31-33)

³² Tedi etaḡa a nawanawa Yelusalem bi Yesu eta i dolidoliye. Bi ena tauwaikawaiwatana a tagugu bi lava ḡesaudi a kaikaiwatedina a naila. Yesu ena tauwaikawaiwatana waitedi a moito gebi tabudimo bi lisinemo bai matabudi sa tubuḡana ena tauwaikawaiwatana i tainuwataudina gado,† ³³ “Ko vaiye, niganana ta nawanawa Yelusalem, bi ḡome taukaisolu kaka Tana Taunana Natuna pilisi edi babada bi waiḡake tauwailovelovena babadidi nimedimo ya sako. Tedi sa etale bi sai anine te Loum lavedi nimedimo sa sako te tedi sai peki. ³⁴ Tedi sai gadolose, sa gelolo, sa kwapu bi sai peki bi lağan wai faioninemo tana ya kena moito.”

Diyemes bi Diyon edi wai baḡa
(Met 20:20-28)

³⁵ Diyebedi natunatuna Diyemes bi Diyon a tava Yesu lisinemo bi a giuwena gado, “Tauwailovelove, tama ka ḡoeḡoena bai kai baḡamna ba ema ḡowana kwa voiye.”

³⁶ Yesu i waitalayedina gado, “Bai mwalina ko ḡoeḡoena aubaimi ya voiye?”

³⁷ Tedi ena giu ai munena gado, “Kwai aninmai te aiyai kataiyammo ya miya bi aiyai ḡeniyammo ya miya em waibada laḡannemo.”

³⁸ Yesu i giuwedina gado, “Temi mote ko sibe te bai ko waibaḡae. Temi ḡemoḡemotina wainuwatoi leduna ya tegona mainana ko tego? Ee ya buluna mainana ko bulu?”‡

³⁹ Tedi ena giu ai munena gado, “Tama ḡemoḡemotimai.”

Kamaina bi Yesu i giuwedina gado, “Temi ḡolaḡolana ya tegona mainana temi ko tego bi ya pekina mainana ko peki.” Bi Yesu i giuwedina gado, ⁴⁰ “Kamaina bi tagu mote egu waibada ima kenakena te ya lauvina, te aiyai kataiyagumo bi aiyai ḡeniyagumo. Niga gabuna tedi mabai Maimaituwa i vinevinedina aubaidi i kanonoḡi.”

⁴¹ Tauwaikawaiwatana 10 mainana giuna a vaivaiyena, ba tedi Diyemes bi Diyon lisidimo a medi. ⁴² Yesu matabudi i yogedi bi i giuwedina gado, “Kona sibe tedi mabai Eteni sa wai badaedina ba lisidimo sa wai bada teyala. ⁴³ ✨Temi mote maso mai ko voiye, aiyai didiga i ḡoena ba ya sako yovoḡe munaḡe bi aubaimi yai taupaula. ⁴⁴ Aiyai bi doli i ḡoena ba ya sako yovoḡe munaḡe bi lava ḡesaudi aubaidi yai taupaula yababa. ⁴⁵ Mainana Tana Taunana Natuna i yovona mote lava aubaina si paula bi tana lava aubaidi i paula bi ena yawasana i vite munaḡe te lava wapewapedi i wai yawasanidi.”§

Yesu Batimiyas matana potapotana i wai yawasani
(Luk 18:35-43)

⁴⁶ Yesu ena taukaiwatana waitedi a tava Deliko malagainemo. Ḣome ena tauwaikawaiwatana bi lava kumna dididiga waitedi Deliko a gosegose ba oloto matapotapotana isana Batimiyas tana eta diyanemo i miya bi i waiwaigigimana, Batimiyas tana Timiyas natuna. ⁴⁷ Sauginemo tana Nasalet Yesuna giuna i vaivaiye ba binau i waitubuna gado, “Yesu Deivida Natuna** kwa lau nuwatoitoiyegu!” ⁴⁸ Lava wapewapedi ḡome

✨ **10:31:** Met 20:16 † **10:32:** Tauwaikawaiwatana a tava banina lava tana a waidibodiboḡi. Bi lava ḡesaudi mulinaḡa a nawanawa a naila banina, a nawanawana noke Yelusalemmo bai ya tubuḡa lisinemo. ‡ **10:38:** Yesu ledu lau tegoyena bi waibulu i giuwena ba mote ledu ota bi asiwa ota bi ena wainuwatoi bi ena peki i giu wata.

✨ **10:43:** Met 23:11, Mak 9:35 § **10:45:** Yesu ena wainuwatoi bi ena peki gebogebo lavada eda gabu i vai, mai Aisaiya 53:8 i giugiuna. ** **10:47:** Giu Deivida Natuna ba mote natu otina bi Deivida ena dammo i tubuḡa.

Batimiyas a kaipasine, “Ku miya moimoisili!” Bi tana yaḡolo te kalinana dididiginemo i binabinau gado, “Deivida Natuna kwa lau nuwatoitoiyegu!”

⁴⁹ Kamaina bi Yesu i vamoito bi lava i giuwedina gado, “Ko giuwe ya saḡa niga ḡome.”

Tedi oloto matapotapotana a giuwena gado, “Ya yogeyogem, ma nuwavisum kwa moito bi kwa nawa lisinemo.”

⁵⁰ Kamaina bi tana ena kwama i ḡiḡi, i pwalagē kamaḡe, i laupotisaḡa bi i nato Yesu lisinemo.

⁵¹ Ḡome Yesu Batimiyas i waitalayena gado, “Bai kwa ḡoeḡoena aubaim yà voiye?”

Kamaina bi oloto mata potapotana i giuwena gado, “Tauwailovelove, tagu ya ḡoeḡoena yai kita munaḡa.”

⁵² Yesu i giuwena gado “Kwa nawa em sumaḡa i wai yawasanim.” Noi taunana te oloto matana i yana bi Yesu i kaiwata te etaḡa a nawa.

11

Yesu Yelusalemmo i sola saḡa

(Met 21:1-11, Luk 19:28-40, Dyn 12:12-19)

¹ Yesu bi ena tauwaikaiwatana oya Olip diyanemo malagai Betpage bi Betenimo a tava, Yelusalem a vavawaiḡeleḡele. Bi Yesu ena tauwaikaiwatana labu i giukamaḡedi a doli, ² bi i giuwedina gado, “Ko nawa Yelusalem malagainemo bi sauginemo ḡome kona tavana ba donki lauewalina waitamina ko kita, mote aiyai i geluwe, temi ko kuvesi bi ko natome.* ³ Bi aiyai yai talayemina gado, ‘Bai aubaina niga mai ko voivoiye?’ Ba temi tana ko giuwena gado, ‘Bada ya ḡoeḡoe bi mote lofana te ya munaḡe.’”

⁴ Tedi a nawa malagaimo a tava bi eta diyanemo vanuwa mataetinemo donki lauewalina waitamina a kita i moimoito, kamaina bi a kuvesi. ⁵ Ḡome lava ḡesaudi diyanemo a moimoitona ai talayedina gado, “Bai aubaina mba donkina ko kuvekuvesi?” ⁶ Kamaina bi tedi Yesu bai i giugiuwedina mainana a giuwedi. Ḡome te ai aninedi bi donki ai doli nawe. ⁷ Tedi donki ai doli nawe Yesu lisinemo bi edi kwama a ḡiḡikamaḡedi te donki dabanemo a yesidi bi dabedimo Yesu i miya.

⁸ Lava wapewapedi edi kwama etamo a yesidi bi ḡesaudi kai malugulugudi a bwalidi bi a yesi nawedi.† ⁹ Lava dolidolidi bi mulimulidi a binabinauna gado, “Maimaituwa ta kasaḡesaḡe.

Ka kavisuvisuna ya natonato Bada isanemo.‡

¹⁰ Ka kavisuvisuna BADA isanemo ya natonatona Deivida ena tubulelesemo Maimaituwa ta kasaḡesaḡe, noke malamo!”

¹¹ Yesu Yelusalemmo i tava bi i nawa Maimaituwa ena vanuwemo. Ḡome bai matabuna i kita kovidi bi kaikana aubiga aubaina te ena tauwaikaiwatana 12 vaitedi a nawa Betenimo.

Yesu kai damaya i pasili

(Met 21:18-19)

¹² Laḡani i sako Beteni a gose bi a nawanawa te Yesu kani i peki. ¹³ Kamaina bi i wai kita nawa manemanekemo te kai damaya luguna i kita. Bi i nawa diyanemo te i kita kaukauwe ba votana geḡa, banina mote vota ena bolimani. ¹⁴ Yesu kai damaya i pasilina gado, “Mote aiyai kaka votam ima kani munaḡe!” Mai i giugiu ba ena tauwaikaiwatana ena giu a vaiye.

* **11:2:** Yesu tana donki dabanemo i gelu banina tana Maimaituwa ena vinevine (Sakalaiya 9:9). † **11:8:** Diyon 12:13 i giugiuuna luvanemo lava edi gala bi kai ma lugulugudi a bwalidi etamo a yesidi ba edi ka saḡesaḡe bi edi vivila te ḡalibona a voyai. ‡ **11:9:** Giu Ousana Alamek kalinedimo ba Niganana kwai yawasanimai. Muliḡa giuna a vitale te ka saḡesaḡe. Sale 118. Mba giuna noḡotinemo tedi Yesu a kasaḡesaḡe te tana guyau.

Yesu taugimala bi taukune Maimaituwa ena vanuwa didiyaunemo i kwavidi a potiyovo

(Met 21:12-17, Luk 19:45-48, Dyn 2:13-22)

¹⁵ Yesu ena tauwaikawaiwatana vaitedi Yelusalemmo a tava bi tana i nawa Maimaituwa ena vanuwa ganakukuna noponemo. Gome tedi mabai a wai kunekune bi a gimagimala i kwavivaidi a potiyovo. Bi wali dobu manedi tauvitaledi bi mwanuwa gabubu a wai kunekuneyedina edi bena bi edi animiya i vitaledi. ¹⁶ Bi lava i waigakedi te waikunekune mwalidi mote sima avala bi Maimaituwa ena vanuwa ganakukuna noponaga sima nawa. ¹⁷ *Bi tana lava i wailovelovedi bi i giuwedina gado, “Gilugilumina wadubonemo Maimaituwa i giuna gado, “Tagu egu vanuwa sai isana

pali vanuwina lava dobu matabuna aubaidi.’

Bi temi kona voiye te maibena ‘taudanedanene edi gabu.’ ***

¹⁸ Pilisi edi babada bi waigake tauwailovelovena niga giuna a vaiye bi eta a tavutavu te bainewa maso Yesu ai peki. Bi geḡa te a naile banina lava kumna ena wailovelove a sovesoveye.

¹⁹ Kamaina bi suwala bulubulumo Yesu ena tauwaikawaiwatana vaitedi Yelusalem a gose bi a nawa.

Damaya kaina i poki

(Met 21:20-22)

²⁰ Malaboiboi ḡesaunemo tedi a munamunaga, mba kaina a kita i poki pakanemo te damonemo. ²¹ Gome tedi kai a kitakita ba Pita Yesu ena giu i noḡoti bi i giuna gado, “Tauwailovelove kwa kita, damaya kaina kuna pasipasilina i poki.”

²² Yesu edi giu i waimunena gado, “Emi waisumaḡa Maimaituwa lisinemo ko sako. ²³ *Giukauwemo ya giugiuwemi, aiyai niga oyana ya giuwena gado, ‘Ku pwalage nawem nisamo.’ Bi tana noponemo mote ima nuwalagalaga bi yai sumaḡa te bai i giugiuwena ba aubaina ya tubuga. ²⁴ Taunana aubaina ya giugiuwemi te bai palimo ko wai baḡaena ba koi sumaḡa te kona banavi, bi mba temi emiya. ²⁵⁻²⁶ Bi laḡannemo ko laulaupalina ba dolina tedi mabai gebogebo lisimimo a voivoiyena, ko noḡoti kamaḡedi, mainana kaka Tamemi malamo emi gebogebo ya noḡoti kamaḡedi.”††

Yesu ena waibada waitalana

(Met 21:23-27, Luk 20:1-8)

²⁷ Tedi a tava munaḡa Yelusalemmo bi Yesu, Maimaituwa ena vanuwa didiyaunaḡa i nawanawa. Pilisi edi babada, waigake tauwailovelovena bi Diu babadidi a tava Yesu lisinemo ²⁸ bi ai talayena gado, “Tam waibada bamo kuna vai bi niga kauwidi kwa voivoiyedi? Em waibada aiyai i vitem?”

²⁹ Kamaina bi Yesu edi giu i wai munena gado, “Waitala ḡemota yaḡi talayemi bi giu koi mune kaka ya giuwemi te bamo tagu waibada e vai bi niga kauwidi ya voivoiyedi.

³⁰ Ko giuwegu, aiyai Diyon waibadana i vite bi i laulaukabulu? Maimaituwa i vite ee lava dobumo?”

³¹ Tedi taudiḡa ai talapilina gado, “Bamoda ta giuna gado, Malaḡa, ba tana ya giuna gado, ‘Bai aubaina mote koi sumaḡe.’ ³² Bi bamoda ta giuna gado, ‘Lava lisidiḡa, ba sa ḡasiyeda.’ Tedi a nailana banina lava matabudi a sibe, te Diyon tana kamaina te taugiuwatana. ³³ Taunana aubaina ena giu ai munena gado, “Tama mote ka sibe.”

§ 11:15: Diu edi noḡotemo manemo lava matana ba koikoitau. Taunana aubaina a tavaitedi bi a wai kunekuneyedi te mane a tanodi bi takis a wai mai’idi. * 11:17: Ais 56:7 ** 11:17: Yesu mba lavedi edi bena i vitaledi banina mba manedimo kaiyovumo a puyopuyo bi lava ḡesaudi edi mane nevedi a tanotanodi. * 11:23: Met 17:20 †† 11:25-26: Gilugilumidi wadubodi ḡesauidimo kota mainana lova 26 mote ima kenakena. Niga mainana i giu, “Bamoda temi emi lava edi gebogebo mote koma noḡoti kamaḡedi, ba kota Tamemi malamo emi gebogebo mote ima noḡoti kamaḡedi.”

Bi Yesu i giuwedina gado, “Tagu kota mote yàma giuwemi te egu waibada bamo e vai bi niga kauwidi yà voivoiyedi.”

12

Taubayau lautaulalana

(Met 21:33-46, Luk 20:9-19)

¹ ✧ Kamaina bi Yesu lautaulalamo giuwedi i waitubuna gado, “Oloto waen daibina i wadi bi i ganakuku. Bi kota waen aniva pisana i voiye bi ani waikoyağa vadavadana i keli. Kamaina bi taubayau i tanodi te waen daibinemo* i waidubudi. Bi tana i nawa dobu gesaunemo. ² Vililubu lağannemo tana taupaula i giukamağe waen daibina taulabena lisidimo te waen votedi gesaudi maso i laitupa. ³ Bi geğa te taubayau taupaula a kaididi, a kwapu bi a giukamağe kavakavana i munağa. ⁴ Bi kota taniwaga taupaula gesau i giukamağe lisidimo bi tedi kununa a dougolu bi a voiye te i wai tunimayağa. ⁵ Daibi taniwagina taupaula gesau i giukamağe bi tedi tana ai peki. Bi kota wapewapedi mainana a voiyedi, a kwapudi bi ai pekidi.†

⁶ “Niganana gemota ota ya miyamiya, taniwaga natuotina nuwapouna. Muliğa tana natuotina i giukamağe bi i giuna gado, ‘Tedi male natugu sa vivile.’

⁷ “Bi geğa te taubayau taudiğa ai giugiuna gado, ‘Niga olotona male tamana gagasina matabudi ya tanodi. Ei, ko nato ta lai peki bi gagasa matabuna tada ta vai.’ ⁸ Kamaina bi tedi a kaididi, ai peki bi waen daibina mulitaulinemo a pwalage nawe.”

⁹ Yesu ena giu i waikovi bi i wai talayedina gado, “Daibi taniwagina bai ya voiye? Tana kaka ya tava bi taubayau yai pekidi bi waen daibina lava gesaudi ya vitedi.‡

¹⁰ ✧ Temi gilugilumina wadubonemo kona iyevi ee geğa? Mba niga mainana i giu, ‘Vanuwa taukelina duğu a dabodabokena,

i nuwavitala te duğu laukaina vanuwa yasina i tubuğa.§

¹¹ Bada, niga kauwina i voiye te kitana lisidimo i visu gulata.’ ”

¹² Gome Diu babadidi eta a tavutavuğe te maso a pani, banina a sibe te tana lautaulalamo i giugiu watedi bi geğa te tedi lava kumna a nailedi. Kamaina bi a kita kamağe te i nawa.

Takis ena waitala

(Met 22:15-22, Luk 20:20-26)

¹³ Lautaulala mulinemo Palisi gesaudi bi Alodi ena muli a giukamağedi Yesu lisinemo te ena giumo maso ai wavu. ¹⁴ Bi tedi a tava lisinemo bi a giuwena gado, “Tauwailovelove, ke sibe te tam ba giukauwa kwa giugiuwe, te lava bai sa giugiuwena mote kuma nainaile. Tam lava isanawenawedi edi giu mote kuma iyeyiveidi bi em wailovelove ba Maimaituwa ena gowana bi giukauwa lava kwa wailovelovedi. Kwa giuwemai, kamaina te takis kai maii Sisa lisinemo ee geğa?”

¹⁵ Yesu edi kaiyovu i sibe bi i giuwedina gado, “Bai aubaina, ko goeğoe te ko taikulugu? Kaikaiyovumi? Mane ko natome bi yà kita.” ¹⁶ Kamaina bi mane a natome bi i giuwedina gado, “Aiyai isana bi kununa aluwina manemo?”

Bi a giuwena gado, “Galibona Sisa aluwina bi isana.”

✧ **12:1:** Ais 5:1,2 * **12:1:** Waen daibina ba gabu gaubona gome Diu lavedi waen sa wadiwadi. Bi waen votana a wai isana guleipi. Tedi guleipi dom nopodimo a sivu yovoğedi bi a vava buyodi. Bi masidi a ledudi bi kwagimo a ginigini yovoğedi, mba taunana waen edi ani tego. † **12:5:** Israel lavedi Maimaituwa ena taupaula a dabokedi bi a wai pekidi maibena taubayau daibi taniwagina ena taupaula a dabokedi bi a wai pekidi (Delimaiya 7:25-26, Eimos 3:7, Sakalaiya 1:6). ‡ **12:9:** Niga gome Yesu ena giu banina ba tana male Diu babadidi sai peki bi Maimaituwa male tedi ya kovogidi. ✧ **12:10:** Sale 118:22,23 § **12:10:** Gulik baibol noponemo i giu te gakima. Banina tedi gakimemo vanuwa a kelikelidi. Bi gakima gemota vanuwa liunemo ya moimoitona ba vanuwa yasina. Niga gakimina taunana Yesu, Maimaituwa ena vanuwa valivaliuna duğuna (Epeses 2:19-21 bi Aisaiya 28:16).

17 Kamaina bi Yesu i giuwedina gado, “Bai Sisa enaya ba Sisa ko vite bi bai Maimaituwa enaya ba Maimaituwa ko vite.” Ġome tana ena giu a soveye.

Pekimo kenamoito waitalana
(Met 22:23-33, Luk 20:27-40)

18 ✨Sadisi ai sumaġa te lava pekipekidi mote sima kenamoito. Taunana waitalana aubaina a tava Yesu lisinemo.** 19 Bi tedi a giuna gado, “Tauwailovelove, Mousis, Maimaituwa enai ġake aubaimai i gilumina gado, ‘Bamoda oloto tinanatuna mwanena i peki kamaġe bi natunatuna geġa ba kota tinanatuna iwapena ya naġi. Bi yai natuna te tuwaġana pekipekina aubaina.’ 20 Mai maso ooloto 7 bi tautuweġina i naġi te i peki bi natunatuna geġa. 21 Wai labuna iwapena i naġi bi kota i peki, natunatuna geġa. Mainana wai faionina vaitena. 22 Mba olotodi wapedi 7 waivinina a naġi bi kauwina ġemotina lisidimo i tubuġa bi a peki kovi mote natunatudi bi waivini muliġa i peki. 23 Kenamoito sauginemo male aiyai mwanena mba waivinina, oloto wapedi 7 a naġinaġina?”

24 Bi Yesu i giuwedina gado, “Temi kona ai giugiu, gilugilumina wadubonemo Maimaituwa ena giu kona iyevi bi mote ko sibe, kota ena ġailisi mote ko sibe. 25 Laġannemo pekipekidi sa kenamoitona ba mote sima naġi. Tedi sa miyana mai aneya malamo. 26 ✨Bi pekimo kenamoito ena giu Mousis i gilugilumina mote ko iyevi? Wala kai tombolunemo, kai vavavanina noponemo Maimaituwa, Mousis i giuwena gado, ‘Tagu Eiblaġam ena Maimaituwa, Aisik ena Maimaituwa bi Deikap ena Maimaituwa.’ 27 Tana mote lava pekipekidi edi Maimaituwa bi lava miyemiyedi edi Maimaituwa.†† Temi ba ko giugiu yabayababa.”

Waiġake laukaina
(Met 22:34-40, Luk 10:25-28)

28 Waiġake tauwailovelovena ġome i vaiyedi a waitalapilina gado. Tana i sibe te Yesu i giukauwa, kamaina bi i waitalayena gado, “Waiġake matabudi mododimo bamo taunana waiġake laukaina?”

29 ✨Yesu ena giu i waimunena gado, “Waiġake laukaina ba niġa, ‘Ko vaiye Israeġ, Bada eda Maimaituwa taunaġa Bada. 30 Bada em Maimaituwa kwa ġoena, mba nuwapoum tabutabunemo, tubuġim tabutabunemo, em noġota tabutabunemo bi em ġailisi tabutabunemo.’ 31 ✨Waiġake wai labuna ba niga, ‘Lava ġesauna kwa ġoena mai bainewa taumġa kwa ġoeġoemna. Bamo mote waiġake ġesau i didiga gulata kaka niga taudidi.’”

32 Kamaina bi waiġake tauwailovelovena Yesu i giuwena gado, “Bai kuna giuwena ba i visu. Giukauwa te Bada tana Maimaituwa bi diyanemo mote bamo Maimaituwa ġesau. 33 Bi lava maso Bada edi Maimaituwa a ġoena, nuwapoudi tabutabunemo, tubuġidi tabutabunemo, edi noġota tabutabunemo bi edi ġailisi tabutabunemo. Bi lava ġesaudi ġoedi, i saġa gulatana kaka sewasewa gabugabu ġosedu Maimaituwa lisinemo.”

34 Yesu i vaiye te niga olotona ena giu i visu. Kamaina bi i giuwena gado, “Maimaituwa ena waibadana ġotona te kwa banavi.” Niga mulinemo lava matabudi a naila bi aiyai mote Yesu i waitala munaġe.

Deivida ena Bada aiyai?
(Met 22:41–23:36, Luk 20:41-47)

✨ 12:18: Giu 23:8 ** 12:18: Diu nopodimo dam ġemota a miyamiyana isedi Sadisi. Niga lavedi edi waisumaġa ba tabuna, tedi mote ai sumaġa te lava ya peki bi ya kena moito. Bi mote ai sumaġa te alualuwa bi aneya mote bamo sima miyamiya. Tedi Mousis ena buka i gilugilumidina taudiġa a iyeiyevidi bi buka ġesaudi geġa. ✨ 12:26: Pot 3:6 †† 12:27: Lava niganana sa miyamiyana bi waiwaisumegidi a pekipekina edi Maimaituwa. ✨ 12:29: Wai 6:4,5 ✨ 12:31: Liv 19:18

³⁵ Yesu Maimaituwa ena vanuwemo i wailovelove bi i waitalana gado, “Bainewa te waiḡake tauwailovelovena sa giugiu te Keliso ba Deivida ena tubulelesemo? ³⁶ ✧Aluwa Waiyawa noḡota Deivida i vite te i giuna gado, ‘Bada egu Bada i giuwena gado, “Niga ḡome kataiyagumo kwa miyamiya eete em ḡaviya kaḡem dibunemo yài dubudi.”’

³⁷ Deivida otina i giuna gado, *Bada*. Bi bainewa te Vinevinena maso Deivida ena tubulelesemo?” Lava kumna dididiga Yesu ena giu a vaivaiye ba ai nuwavisu.

Yesu aiyai natuna

³⁸ Yesu i wailovelovedi bi i giuna gado, “Waiḡake tauwailovelovena ko kita kauwedi. Tedi gala lofelofedi sa kotedi bi ani waiḡemota gabudiḡa sa moimoito nawa te lava maso sai ebonedi vivila vaitena. ³⁹ Tedi sa ḡoḡoena ani miya visuvisudimo sa miya aniwai bolu vanuwidimo bi mata'asimo. ⁴⁰ Tedi iwape sa kaiyovuḡedi, edi ḡonaḡona sa legaudi bi lisidimo sawai bada teyala. Bi kota pali lofelofedi sa voivoiyedi, te maso lava sa sovedu. Niga lavedi muliḡa edi kovoḡa dididigi otina sa vai.”

Iwape ena puyo (Luk 21:1-4)

⁴¹ Maimaituwa ena vanuwa didiyaunemo, Yesu mane abomina diyanemo i miya bi lava i kitedi abomemo mane a sivusivudi. Lava waiguyaudi wapewapedi mane nananakidi a sivusivudi. ⁴² Bi kota iwape wai nuwatoitoina i tava bi peni labu i sivu, mba penidi labu ba laḡan ḡemota ani gimala luvana. ⁴³ Yesu ena tauwaikaiwatana i yogedi ai ḡemotidi bi i giuwedina gado, “Yà giugiu kauwemi te niga iwapena ena puyo i sakona ba i didiga gulatana kaka lava waiguyaudi. ⁴⁴ Bai aubaina tedi wai guyaudi edi mane nananakidi a kenakena bi keikeilikidi a sivusivudi. Bi niga iwapena waiyamoyamonina kanaya ani gimelina bi geḡa te matabuna i sako kovi.”

13

Yesu i giu te muliḡa lava Maimaituwa ena vanuwa waiyawa sa kagebogebo (Met 24:1-2, Luk 21:5-6)

¹ ḡome Yesu Maimaituwa ena vanuwa waiyawa i gosegose bi ena tauwaikaiwatana ḡemota i giuwena gado, “Tauwailovelove, kwa kita niga vanuwidi kitedi a visu gulata bi kota ḡakima nananakidi a laukeliyedi.”

² Yesu giu i waimunena gado, “Niga vanuwidi nananakidi ko kitekitedina, mote kaka ḡakima ḡemota ena gabumo ima kena, matabudi kaka sa ḡima wai dabalalidi.”

Pilipili bi laukivigeboḡo nopodimo Yesu ena tauwaikaiwatana sa moitodidina (Met 24:3-14, Luk 21:7-19)

³ Yesu oya Olip dabanemo i miya bi matana Maimaituwa ena vanuwa waiyawa yawaninaḡa i waikita nawa. Kamaina bi Pita, Diyemes, Diyon bi Endulu taudiḡa a tava Yesu lisinemo bi ai talayena gado, ⁴ “Kwa giuwemai te bai laḡannemo niga kauwidi sa tubuḡa? Bi bai matailina ka kita bi ka sibe te mba kauwidi ḡotona te sa tubuḡa?”

⁵ Bi Yesu i giuwedina gado, “Koi kita kauwa te mote aiyai ima kaiyovuḡemi. ⁶ Muliḡa male lava wapewapedi sa tava bi isagumo sa giuna gado, ‘Tagu taunana Maimaituwa ena vinevine.’ Bi lava wapewapedi sa'ai wai etadoliyedi. ⁷ Laḡannemo waiḡasiḡasi daguguna laulisimo bi manekemo noyana ko vaiyena ba koma naila. Niga kauwidi sa gei tubuḡa bi mba taunana mote damona. ⁸ Dam bi dam sai ḡasiḡasi bi ḡalibona falona ḡalibona vaitena sai ḡasiḡasi. Bi dobu ḡesaudiḡa yoyo bi gomala sa tubuḡa. Niga

kauwidi sa tubuḡana maibena waivini bwagabwagana wainatuna yavina mayavaina mainana.

⁹ “Temi ko kita kauwa, lava male sa panimi bi sa etalemi bi bolu vanuwidimo sa kwapumi. Banina temi tagu taukaiwatagu. Temi babada bi ḡalibona matedimo ko moito bi tagu giugu ko giuwedi. ¹⁰ Muliḡa kaka laḡan damona ya tavana, dolina taukaiwatagu giugu visuvisuna sa lauguguyaena dobu matabudimo.

¹¹ “Bi laḡannemo sa panimi bi sa nawemi ko etalena ba mote komai nuwaboya dolidoli te bainewa ko giu. Mba laḡannemo bai Maimaituwa ya vitevitemina ko giuwe. Mba mote temi koma giugu bi Aluwa Waiyawa noḡota ya vitemi te ko giu.

¹² “Lava ḡesaudi sa kaisolu te tasitasidi kedi ḡaviya nimedimo sa sivudi te sai pekidi. Bi tamatama natunatudi sa kaisoluḡedi. Bi libilibi sa kaisolu te tametamedi kedi ḡaviya nimedimo sa sivudi te sai pekidi. ¹³ ✧ Bi lava matabudi sa dabokemi banina temi tagu ko waisumaḡegu. Bi aiyai i moito didina te damonemo ba ya yawasana.”

Wainuwatoi laḡanina dididiga

(Met 24:15-28, Luk 21:20-24)

¹⁴ “Mba laḡannemo kauwa gebogebo otina bi wai matawalawalana, ḡome mote maso i moito bi geḡa te ya moito. (Temi tauiyava niga ḡome bai ya giugiuwena banina ko sibe kauwe.) Tedi mabai Diudiyamo sa miyamiyana sa velau sa nawa oyamo. ¹⁵ Bi tedi mabai vanuwa dabanemo sa miyamiyana mote sima yovo vanuwa noponemo te edi ḡonaḡona bai sima vai. ¹⁶ Bi kota tana aiyai daibimo mote i munaḡa vanuwemo ena gala vaina aubaina. ¹⁷ Bi mba laḡandimo vesavesala bwagebwagedi bi vaivaisu lisidimo ba i gebo gulata! ¹⁸ Taunana aubaina ko laupali gulata te niga kauwidi mote bodubodu laḡandimo sima tubuḡa!* ¹⁹ ✧ Mba laḡanidimo ba wainuwatoi dididigina ya tubuḡa, mote mai wala pakanemo Maimaituwa dobu i voivoiyena laḡannemo te niganana. Bi muliḡa mote mainana wainuwatoina ima tubuḡa munaḡa. ²⁰ Bada ena vinevine lavedi kedinawamo aubaina te mba laḡandi i bwali wai watiyedi, bamoda geḡa, mote maso aiyai i yawasana.

²¹⁻²² “Mba laḡannemo bamoda aiyai ya giuna gado, ‘Kwa kita Keliso niga, ee kwa kita tana nanoi.’ Mote kumai sumaḡe. Banina Keliso kaikaiyovudi bi taugiuwatana kaikaiyovudi sa laumaḡata te mataila bi anisove kauwidi sa voiyedi te bena maso Maimaituwa ena vinevine lavedi male sa'ai waietadoliyedi. ²³ Taunana aubaina koi kita kauwa mwali matabuna kaikana e giu wainonomi.”

Yesu ena nato munaḡa

(Met 24:29-31, Luk 21:25-28)

²⁴ “Mba pilipilidi laḡanidi mulidimo suwala yai dudubala bi nawalai mote ima yana. ²⁵ Bi kota kipola galewemo sa kuluva bi mwali sawasawamo ḡaiḡailisidi matabudi sa gusu.

²⁶ ✧ “Mba laḡannemo Tana Taunana Natuna yadamo, ya laumaḡata ḡailisi vaitena bi ma namalina ya nato te lava sa kita. ²⁷ Bi tana ena aneya ya giukamaḡedi te dobu matabuna sa kwaivivile. Bi ena vinevine lavedi dobu isuna bi isuna sai ḡemotidi bi kota mainana malamo.”

Kaikini ya natonato

(Met 24:32-35, Luk 21:29-33)

²⁸ “Niganana kaikini yai lovelovemi, laḡannemo kai lagelagedi sa nimagala, sa kini bi lugudi sa gidagidava ba ko sibe te bodubodu laḡanina ya natonato. ²⁹ Bi kota mainana temi niga kauwidi sa tubutubuḡa ba ko sibe te laḡani i watiḡe te tana ya nato munaḡa. ³⁰ Giukauwemo ya giugiuwemi, te niga kimtina sa miyamiyana mote sima peki bi

✧ **13:13:** Met 10:22 * **13:18:** Gulik baibol noponemo mote bodubodu ima kenakena bi gomala (winter).

✧ **13:19:** Dan 12:1 ✧ **13:26:** Dan 7:13

niga kauwidi sa tubuḡa. ³¹ Mala bi dobu sa launeḡaneḡa bi giugu mote kaka ima launeḡaneḡa.”

Tada ta vononoḡa Yesu ena nato munaḡa aubaina
(Met 24:36-44)

³² ✨“Bada ena nato munaḡa laḡanina bi saugina mote aiyai i sibe. Mote aneya malamo, mote natuna bi tamana taunaḡa i sibe. ³³ Koi kita kauwa bi koi mayavai banina temi mote ko sibe te bai laḡannemo mba laḡanna ya tava. ³⁴ Mba maibena oloto ena vanuwa i gose bi i nawa dobu ḡesaunemo bi ena taupaula ena vanuwa sa kitakita wata. Bi ḡemoḡemotaḡa edi noya i vitedi bi mataeta taulabena i giuwe te yai kita kauwa. ³⁵ Koi kita kauwa! Bai aubaina, mote ko sibe te bai laḡannemo vanuwa taniwagina ya tava, bamoda aubigamo ee dudubala modonemo ee kamkam ya ḡabaḡaba ee olaolalemo suwala ya lovolovotava. ³⁶ Mote koma kena nuwayavuḡa bamoda yai tagugumi. ³⁷ Bai yà giugiuwemina ba mainana lava ḡesaudi yà giugiuwedi: Koi kita kauwa!”

14

Diu babadidi Yesu kana pota a yesi
(Met 26:1-5, Luk 22:1-2, Dyn 11:45-53)

¹ Laḡani labu muliḡa kaka vawaitauli bi buledi tabatabana mote muu'a vaitena soina sa voiye. Ba Pilisi edi babada bi waiḡake tauwailovelovena kandavonemo eta a tavutavu te bainewa maso Yesu a pani bi ai peki. ² Tedi a giuna gado, “Mote soimo tama voiye male lava ta kaḡasiḡasidi.”

Waivini masi panepanena Yesu dabanemo i ḡini
(Met 26:6-13, Dyn 12:1-8)

³ Betenimo Saimon sida kapa i vaivaina ena vanuwemo Yesu i miya i kanikani bi waivini masi panepanena dubina* i vai tavaite. Kamaina bi dubi gadona i kulakoto bi Yesu dabanemo i ḡini. Niga gaubina ba ḡawaḡawa isana Nad masinemo a voiye bi maiina ba i didiga gulata. ⁴ Lava ḡesaudi ḡome a miyamiyana a medi bi taudiḡa ai giugiuna gado, “Bai aubaina masi panepanena i waiyakali? ⁵ Mba maso a kuneye bi mane dididiga otina a vai te maso lava wainuwatoitoidi a vitedi.” Bi tedi waivini a kaipasine.

⁶ Bi Yesu i giuwedina gado, “Ko kita kamaḡe! Bai aubaina ko kaka nuwalaḡalaḡa? Tana kauwa visuvisuna tagu aubaigu i voiye. ⁷ Temi lava wai nuwatoitoidi sauga matabuna vaitedi ko miyamiya, bamoda sagudi ko ḡoena ba wali saugemo ko sagudi bi tagu mote temi vaitemi tama miya nonoḡa. ⁸ Tana i sibe te bai ya voivoiye. Masi panepanena tubuḡigumo i ḡinina ba i ka nonoḡina muliḡa laudobo aubaina. ⁹ Yà giugiu kauwemi, dobu matabunemo lava giu visuvisuna sa lauguguyaena ba niga waivinina bai i voivoiyena sa noḡoti bi sa giuwata.”

Diudas i wai anina te Yesu ya kaisoluḡe
(Met 26:17-25, Luk 22:7-14,21,23, Dyn 13:21-30)

¹⁰ Diudas Iskaliot, tauwaikawaiwatana 12 nopodimo i nawa pilisi edi babada lisidimo bi i kaisolu te bainewa Yesu sa pani. ¹¹ Tedi bai i giugiuwedina, a vaiye bi ai nuwavisu gulata. Kamaina bi a giuwapa te mane sa vite. Ḗome Diudas gavogavo i tavutavu te bainewa maso Yesu nimedimo i sako.

Vawaitauli soina a kani

✨ 13:32: Met 24:36 * 14:3: Niga gaubina mai'ina i didiga gulata. Inglisimo sawai isana alabasta.

¹² Buledi mote muu'a vaitena soina laḡanina i tava. Ġome lava sipu natunatudu lau ewalidi a vunudi bi a lau sewasewaedi vawaitauli soinemo. Bi ena tauwaikaiwatana ai talayena gado, “Bamo ḡome kuna ḡoeḡoena vawaitauli kanina ka voiye?”

¹³ Kamaina bi Yesu ena tauwaikaiwatana labu i giu wailovelovedi bi i giukamaḡedina gado, “Ko nawa Yelusalemmo ko tava bi oloto ko kita gauba dubina ya avaavalina ko kaiwata. ¹⁴ Bi bamo vanuwino ya valagetana, mba vanuwina taniwagina ko giuwena gado: Tauwailovelove niga mainana i giu, ‘Bamo gabunemo tagu bi egu tauwaikaiwatana vaitedi, vawaitauli kanina ka kani?’ ¹⁵ Bi ḡome vanuwina noyonemo gabu dididiga kaka nonoḡina yai lovemi. Te ḡome temi bai matabuna aubaida ko kanonoḡi.”

¹⁶ Kamaina bi taukaiwatana a nawa, malagai dididiginemo a tava bi bai matabuna Yesu bainewa i giugiuwedina mainana a banavi. Bi ḡome vawaitauli kanina a kanonoḡi.

¹⁷ Aubigamo Yesu taukaiwatana vaitedi a tava. ¹⁸ Laḡannemo a miya a kanikani ba Yesu i giuna gado, “Yà giugiu kauwemi, te ḡemota modomimo kaka ya kaisoluyegu, tana aiyai vaitena ka kanikanina.”

¹⁹ Taukaiwatana nuwedi i gebo bi ḡemoḡemotaḡa ai talayena gado, “Bada ku giu, mote tagu, ee?”

²⁰ Yesu i giuwedina gado, “Temi 12 modomimo ḡemota, tana aiyai vaitegu ema buledi abomemo ka wai dakwana. ²¹ Maibena wala a gilugilumina noyonemo te Tana Taunana Natuna kaka ya peki. Bi i gebo kauwa te oloto aiyai Tana Taunana Natuna ya kaisoluye! Mba olotona avena te maso i tubuḡa.”

²² Ġome a kanikani bi Yesu buledi i vai, Maimaituwa i wai ebone, i vilikivi bi ena tauwaikaiwatana i vitedi. Bi i giuwedina gado, “Niga ko vai, tagu tubuḡigu.”

²³ Kota ledu i vai, tamana i wai ebone bi tedi matabudi ledunemo a lautego. ²⁴ Yesu i giuwedina gado, “Niga ba tagu kwasinigu i nuwaḡini lava wapewapedi aubaidi, tagu kwasinigu Maimaituwa ena waianina ya voiye te ya ḡailisi. ²⁵ Yà giugiukauwemi, tagu kaka mote niga waenina yàma tego munaḡe eete Maimaituwa ena waibada laḡannemo kaka waen valivaliuna yà tego.”

²⁶ Kamaina bi a sale i kovi bi a nawa Olip oyanemo.

Yesu Pita ena valele i gei giuwe

(Met 26:31-35, Luk 22:31-34, Dyn 13:36-38)

²⁷ Yesu tedi i giuwedina gado, “Temi matabumi kaka ko velau ko gosegu, maibena gilugilumina wadubonemo Maimaituwa niga mainana i giu,

‘Tagu kaka tauwaiḡamoḡamo yai peki
bi sipu kaka sa dabalala.’

Taunana aubaina temi matabumi kaka ko velau ko nawa. ²⁸ ✨Bi laḡannemo tagu yà kenamoito, ba yà dolidoli Galilimo.”

²⁹ Tana mainana i giugiu ba Pita ena giu i wai munena gado, “Egu lava ḡesaudi male sa velau sa nawa bi tagu ba mote yàma gosem!” ³⁰ Yesu Pita i giuwena gado, “Yà giugiukauwem te mateya dudubalemo, muliḡa kaka kamkam malabu ya ḡabana, ba tam ma faiona kwa giu te mote ku sibegu.”

³¹ Pita kalinana bagibaginemo i giuna gado, “Tagu male mote mainana yàma giu. Avena te bainewa bi male vaitem ta peki. Tagu male mote yàma valeleem.” Bi ḡesaudi giuna ḡemotina a vato.

Yesu Getsemenimo i laupali

(Met 26:36-46, Luk 22:39-46)

³² Tedi dobu isana Getsemenimo a tava bi Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Niga ġome ko miyamiya bi tagu yà nawa yà laupali.” ³³ Tana Pita, Diyemes bi Diyon i waidolidi te a nawa. Tana yavi bi nuwaboya nopona i wai wanavu. ³⁴ Bi i giuwedina gado, “Nuwaboya nopogumo i didiga gulata, ġotona te yai pekigu. Niga ġome ko miya bi manoġotimi ko wai kita.”

³⁵ Yesu ġotona i taunawa bi i nuwalikwa doġamo i talaġa bi i laupalina, bamoda ġemoġemotina, te niga wainuwatoina mote maso i vai. ³⁶ Kamaina bi i laupalina gado, “Tamagu, Tamagu! Bai matabuna tam lisimmo i tekateka. Niga wainuwatoina leduna lisigumo kwa kaikamaġe. Bi geġa te mote tagu egu ġowana bi tam em ġowana.”

³⁷ Yesu i tava munaġa bi ena tauwaikaiwatana faiona i kitedi a kena kwavu. Kamaina bi tana Pita i giuwena gado, “Saimon, tam kwa kenakena ee? Maso ġemoġemotina kona tauwai kita laġan ġaubona?† ³⁸ Ko kita kauwa bi ko laupali te mote laulubumo koma kuluva. Aluwimi ya ġoeġoe bi tubuġa i gwaġa.”

³⁹ Kamaina bi kota i munaġa i laupali bi giuna ġemotinana i vatovato. ⁴⁰ I nato munaġa i kitedi a kenakena banina tedi mote ġemoġemotina te sai kita. Bi mote a sibe te bai sa giuwe.

⁴¹ Bi ena tava waifaioninemo i giuwedina gado, “Temi yaġolo ko waiyawasi? Kena avena, ko kita, laġanina i tava, te Tana Taunana Natuna sa kaisoluye bi gebogebo lavedi nimedimo sa sako. ⁴² Ko moito! Ta nawa, ko kita, oloto taukaisoluġegu kaikana i tava!”

Yesu a pani

(Met 26:47-56, Luk 22:47-53, Dyn 18:3-12)

⁴³ Yesu yaġolo i giugiu ba ena tauwaikaiwatana 12 nopodimo ġemota isana Diudas i tava. Lava kumna edi madamada bi kepata a tanodi bi tana vaitena a tava. Pilisi edi babada, waġake tauwailovelovena bi Diu babadidi niga lavedi a giukamaġedi a tava. ⁴⁴ Diudas lava kumna i giu wainonodi te mataila yai lovedi, “Bamo taunana yài suluvena ba taunana ko pani bi ko kita te mote ima naila ima nawa.”

⁴⁵ Noi taunana a tavatava, te Diudas i nawa ota Yesu lisinemo bi i giuwena gado, “Tauwailovelove, bi i waisuluve.” ⁴⁶ Kamaina bi Yesu a pani bi a labadidi. ⁴⁷ Bi ġome diyanemo taumoito ġemota ena kepata i wai guli, te pilisi saġasaġa guletina ena taupaula beyana i tadi kamaġe.

⁴⁸ Kamaina bi Yesu i giuwedina gado, “Temi kepata bi madamada kona avala tava, te tagu ko paniguna maibena tauwaibeyapota ee? ⁴⁹ Laġan matabuna tagu Maimaituwa ena vanuwemo e wailovelove bi mote ko panigu. Gilugilumina wadubonemo i giugiuwena niga taunana ya tubutubuġa.”

⁵⁰ Kamaina bi ġome ena tauwaikaiwatana a ġose bi a velau a nawa. ⁵¹ Oloto ewalina ġemota Yesu i kaikaiwata bi ena kaleko potipotina i kotekotena bena maso a kaididi ⁵² bi geġa te ena galaġa a soluġiġi kamaġe bi tana ma kofakofana i velau i nawa.

Yesu Diu edi babada matedimo i etala

(Met 26:57-68, Luk 22:54-55, Dyn 18:13-14, Dyn 18:19-24)

⁵³ Kamaina bi Yesu ai dolinawe pilisi saġasaġa guletina ena vanuwemo, ġome pilisi edi babada, waġake tauwailovelovena bi Diu babadidi ġesaudi a tava ai ġemotidi. ⁵⁴ Pita, Yesu i vawatawata te tana didimanina i nawa pilisi saġasaġa guletina ena vanuwa mataetinemo. Tana ġome etala gabuna taulabena vaitedi a miya kai diyanemo a malimalili. ⁵⁵ Pilipilisi edi babada bi bolu babadidi ġesaudi tedi Yesu ena gebo a tavutavuġe te maso ai peki bi mote aiyai bamo lisinemo giukauwa a vai. ⁵⁶ Lava wapewapedi edi waiwavu giudi a tava a giuwedi bi edi giu ba tabudi bi tabudi.

⁵⁷ Lava ġesaudi a moito bi waiwavu kaikaiyovudimo tana ai wavuna gado, ⁵⁸ “Tama ke vaiye i giuna gado, “Tagu kaka Maimaituwa ena vanuwa lava a kelikelina, yà

† 14:37: Baibol nopodimo a giuna, 1 awa.

kagebogebo bi laḡan faiona nopodimo ḡesau yà keli, mote lava nimedimo voivoiyena.”
⁵⁹ Bi yaḡolo te edi giu tabudi bi tabudi.

⁶⁰ Kamaina bi pilisi saḡasaḡa guletina i miya moito i nato bi Yesu i wai talayena gado, “Bai kwa giuwe ee geḡa? Niga lavedi sa wai wavum.”

⁶¹ Bi tana i miya moimoisili, mote bai i giuwe. Bi kota pilisi saḡasaḡa guletina i waitala munaḡe bi i giuna gado, “Tam taunana Vinevinena, Maimaituwa ta kaka saḡesaḡena natuna, ee?”

⁶² ✨Bi Yesu i giuna gado, “Tagu taunana Vinevinena, Tana Taunana Natuna kaka ko kita tamana ḡaiḡailisina kataiyanemo ya miyamiya bi malamo ma giyouna ya nato.”

⁶³ Ḡome pilisi saḡasaḡa guletina ena gala i kulalisi bi i giuna gado, “Tama niganana mote giu ḡesaudi vaiyedi kama ḡoḡoedi.” ⁶⁴ Bainewa ko noḡonoḡoti, kaikana beyademo te vaiye te i waidiboḡa te Maimaituwa i sako yovoḡe.‡

Tedi matabudi a binauna gado, “Tana i waidiboḡa, kamaina te ya peki.”

⁶⁵ Bi lava ḡesaudi Yesu a gelolo, matana a suma, a kwapu bi a giuna gado, “Tena ku giu, aiyai i kwapum?” Kamaina bi tauyava Yesu a kaididi bi a lau nevanevakau.

Pita Yesu i valeleye

(Met 26:69-75, Luk 22:56-62, Dyn 18:15-18)

⁶⁶ Pita yaḡolo pilisi saḡasaḡa guletina ena vanuwa mataetinemo bi pilisi ena taupaula waivinina ḡemota i tava. ⁶⁷ Ḡome Pita i kita i malimalili bi i kitadidi bi i giuwena gado, “Tam taunana Nasalet Yesuna vaitena kona nawanawa ḡemota.”

⁶⁸ Bi geḡa te tana i valele bi i giuna gado, “Tagu mote yà sibe bai kwa giugiuwe.” Kamaina bi Pita i miya moito te ganakuku mataetina yawaninaḡa i nawa. Kamaina bi kamkam i ḡaba.§

⁶⁹ Ḡome taupaula waivinina Pita i kita bi giuna ḡemotina diyanemo taumoito i giuwedina gado, “Niga taunana editau ḡemota.” ⁷⁰ Bi Pita kota i valele munaḡa. Kamaina bi a taumiya mala ḡaubona bi diyanemo taumoito Pita a giu munaḡena gado, “Mote kuma valele, kamaina te tam taunana Galili lavam.”

⁷¹ Bi Pita Maimaituwa isanemo i waisaḡinana gado, “Kagusai Tamagu, yà giugiu kauwemi te tagu mba lavana ko giugiuwena mote yà sibe.”

⁷² Noi taunana te kamkam ḡaba i wai labu, mulinemo Pita Yesu ena giu i noḡoti, “Muliḡa kaka kamkam ma labu ya ḡabana, tam kaka ma faiona kwa valeleyegu.” Kamaina bi Pita i laudulu bi i ḡaba nusanusa.

15

Yesu Paelat matanemo i moito

¹ Olaolala kaikana Pilisi edi babada, waiḡake tauwailovelovena, waibabada bi bolu babadidi matabudi ai ḡemotidi bi ai ogatala. Kamaina bi Yesu nimana a pani bi ai doli nawe gabemani isana Paelat nimanemo a sako. ² Paelat Yesu i waitalayena gado, “Tam Diu edi ḡalibona ee?” Bi Yesu ena giu i wai munena gado, “Emaso, kuna giugiuna mainana.” ³ Pilisi edi babada kauwa wapewapedimo Yesu ai wavu. ⁴ Kamaina bi Paelat Yesu i waitala munaḡena gado, “Ei, tam bai kwa giuwe ee geḡa? Kwa vaiye kauwa wapewapedi gebogebodimo sa wai wavum!” ⁵ Bi Yesu mote bamo bai i giulubuḡe. Taunana aubaina Paelat i sove.

Diu babadidi a ḡoe te Yesu maso i peki

⁶ Paelat ena vaivaimo wala vawaitauli soina laḡannemo Diu lavedi bamo lavana biliwelokomo a wai aninena taunana ya kaikamaḡe. ⁷ Mba ḡome oloto isana Balabas

✨ **14:62:** Dan 7:13 ‡ **14:64:** Diu lavedi a noḡoti te Yesu ena giu bena Maimaituwa vaitena ḡemoḡemotidi.

§ **14:68:** Niga lovanemo giu kamkam i ḡabana ba buka ḡesaudi wadubodimo mote ima kenakena.

ena lava tauwaiḡaviya ḡesaudi vaitedi biliwelokomo a miyamiya. Tedi wala Loum gabemanina ena waibada ai ḡaviye bi lava a waipekidi. ⁸ Lava kumna a tava Paelat lisinemo ai ḡemotidi bi ai baḡa te aubaidi, ena vaivaimo wala i voivoiyena mainana maso i voiye. ⁹⁻¹⁰ Bi Paelat i sibe kauwe te pilipilisi edi babada unula dabanemo Yesu tana nimanemo a sako. Taunana aubaina Paelat edi giu i waimunena gado, “Ko ḡoēḡoena Diu edi ḡalibona yà kaikamaḡe aubaimi ee?” ¹¹ Pilipilisi edi babada edi giumo lava kumna nuwedi a liuliuwe te Paelat maso ai baḡa te Balabas biliwelokomo ya kaikamaḡe aubaidi bi mote Yesu.

¹² Bi tana lava i waitala munaḡedina gado, “Te bai kona ḡoena yà voiye niga lavana ko wai isana Diu edi ḡalibona lisinemo?” ¹³ Bi tedi a binauna gado, “Ku tupalatu!” ¹⁴ Bi Paelat i waitalayedina gado, “Bi bai aubaina? Bai gebona i voiye?” Bi kota a binau gulatana gado, “Ku tupalatu!” ¹⁵ Kamaina bi Paelat i ḡoēḡoena lava yai nuwavisudi aubaina, Balabas i kaikamaḡe i nawa bi ḡaviḡaviyidi i giuwedi te Yesu sa kwapu bi sa nawe sa tupalatu.

Tauwaiḡaviya Yesu ai namaḡe

¹⁶ Ḡaviḡaviyidi Yesu ai doli nawe Paelat ena vanuwa mataetinemo bi edi lava ḡesaudi ḡaviḡaviyidi a giuwedi a tava te ai ḡemotidi. ¹⁷ Bi ḡome tedi gala molemolena maibena ḡalibona ena gala kulina, Yesu ai kote bi donadona pipipinina a voivoiyena a vai te kununemo ai kote. ¹⁸ Kamaina bi ai gwaigwaiye bi lisinemo a binauna gado, “Ebom, Diu edi ḡalibona!” ¹⁹ Tedi diḡonemo kununa a kwapu, a kaniso tawatawa bi tuwapekedi ai tupagwaliḡedi bi wainamaḡemo a laulauduneye maibena ḡalibona. ²⁰ Tedi ai namaḡe i kovi bi gala molemolena a kaikamaḡe bi tana ena gala otina ai kote munaḡe, kaka bi ai dolinawe tupalatuna aubaina.

Yesu a tupalatu

²¹ A nawanawa etamo te oloto isana Saimon a banavi, tana daibimo bi i saḡasaḡa Yelusalem malagai dididiginemo. Saimon tana Aleksanda bi Lupas tamedi tana Sailin lavana. Ḡome ḡaviḡaviyidi Saimon a egeli te Yesu ena kolosi i avala. ²² Tedi Yesu ai doli nawe Golgotamo, niga isana banina ba *Kunukoukou gabuna*. ²³ Ḡome tedi waen ma'a vaitena vitavitalena Yesu a vite lubu bi i daboke.* ²⁴ Ḡaviḡaviyidi Yesu a tupalatu bi ena gala a daliḡidi. Bi wainasi beyakuluna a voiye te aiyai bi i vato kauwena ba galedi ya tanodi.

²⁵ Olaolalemo 9 okoloki bi Yesu a tupalatu. ²⁶ Bi kai selipapinemo wai gwaigwai giuna a gilumina gado, “Niga Diu edi ḡalibona.” Bi kununa kavalinemo a sako. ²⁷⁻²⁸ Bi kota taudanedanene labu a tupalatudi Yesu vaitena, ḡemota kataiyanemo bi ḡemota ḡeniyanemo.†

²⁹ ✨Tedi mabai a velavelau teiyaḡina ba ai diboḡi, iwedi ai kwadekwadedi bi a giugiuna gado, “Emata! Tam walanamo kuna giu te Maimaituwa ena vanuwa kwa koisuwasuwa bi laḡan faiona nopodimo kwa keli munaḡe. ³⁰ Niganana ku waiyawasani munaḡem bi kolosi modonaḡa kwa yovo!”

³¹ Kauwina ḡemoḡemotinemo pilipilisi edi babada bi waiḡake tauwailovelovena Yesu ai namaḡe bi tedi taudiḡa a wai gwaigwaiyena gado, “Lava ḡesaudi i wai yawasanidi bi tana mote ḡemoḡemotina te imai yawasan munaḡe! ³² Tana i giu te tana taunana Keliso, Israel edi ḡalibona. Niganana kolosimo ya potiyovo ta kita, kaka bi tai sumaḡe.” Bi kota lava labu Yesu diyanemo a tupatupalatudina vaitedi tana ai diboḡi.

Yesu i peki

* **15:23:** Niga waenna maa vaitena vitavitalena ba yavi aniwai ubana. † **15:27-28:** Gilugilumidi wadubodi buka ḡesaudimo lova 28 ba mote ima kenakena. Lova 28 ba niga mai i giu, “Tana a voiyena maibena waiḡake tauwaikatikotona. Aisaiya 53:12.” ✨ **15:29:** Mak 14:58

³³ Suwala 12 okoloki balamo mba dobuna matabuna i waidudubala eete suwala i tinamuli. ³⁴ Suwala 3 okoloki bi Yesu kalinana dididiginemo i guletutuna gado, “*Eloi, Eloi, lama sabatani.*” Niga giuna banina ba, “Egu Maimaituwa, Egu Maimaituwa bai aubaina kuna gosegu?” ³⁵ Bi diyanemo taumoito noi giuna a aivaivaiye ba a giuna gado, “Ko vaiye, tana Elaidiya‡ ya yogeyoge.” ³⁶ Lava gemota i velau tai i vai te kai isunemo i pani bi waen wailuluna§ i taivai te maso Yesu i waitego. Bi i giuna gado, “Avena ta tau wailaba bi ta wai kita bamoda Elaidiya ya nato bi kolosimo ya sako yovoḡe.”

³⁷ Gome Yesu kalinana dididiginemo i lauaiyoi bi yawasina i tauvunu. ³⁸ Bi Maimaituwa ena vanuwemo guduboyo i dawedawena i nuwalisi labu dabanemo te i yovo dibunemo i laukamaḡe. Niga guduboyona ba gabu waiwaiyawina guduna. ³⁹ Gome ḡaviḡaviyidi edi bada kolosi pakanemo i moimoitona i kita te bainewa Yesu i peki, kamaina bi i giuna gado, “Giukauwa te niga lavana Maimaituwa natuna!” ⁴⁰ Mba ḡome ba waivini ḡesaudi manemanekemo a waiwaikitana, nopodimo ba Meli Magdalin, Meli, Diyemes ḡaubona bi Dioses** tinedi bi Salome. ⁴¹ Niga waivinidi wala Galilimo Yesu a kaikaiwata bi a sagusagu. Bi kota waivini ḡesaudi wala Yesu vaitena a natonatona Yelusalemmo ba ḡome vaiteidi.

Diyousep Alimatiya olotona Yesu tubuḡina i vai bi tauyewamo i sako

⁴²⁻⁴³ Mba aubiganemo vononoḡa suwelina i kovikovi†† bi muliḡa kaka waiyawasi laḡanna yai tubu.‡‡ Bi Diyousep Alimatiya olotona tana bolu badana gemota bi a vivivile, tana Maimaituwa ena waibadana ya natonatona i labelabe. Tana ma laudabatolana i nawa Paelat lisinemo bi i waibaḡa te Yesu taubeuna ya vai. ⁴⁴ Gome Paelat i tatava te Yesu kaikana i peki. Taunana aubaina ḡaviḡaviyidi edi bada i yoge bi i waitalayena gado, “Yesu i peki, ee?” ⁴⁵ Bi ḡaviḡaviyidi edi bada Paelat i giuwe te Yesu kaikana i peki. Taunana aubaina Diyousep i waianine te Yesu taubeuna kolosimo ya vai.

⁴⁶ Diyousep gala potipotidi i gimeli tavaitedi bi Yesu taubeuna i sako yovoḡe te galedimo i suma. Kamaina bi i avala nawe tauyewamo po'oa doudou wainononemo i sako. Gome ḡakima dididiga tabatabana i ḡima bi tauyewa mataetina i wai dougudu. ⁴⁷ Meli Magdalin bi Meli Dioses tinana a kita te Yesu taubeuna bamo ḡome i sako.

16

¹ Kamaina bi waiyawasi laḡanina i kovi mulinemo Meli Magdalin, Diyemes tinana Meli bi Salome bona panepanedi a gimala Yesu tunina a kailolo aubaina.* ² Kamaina bi Sande olaolalemo suwala i lovolovotava tedi a nawa tauyewamo. ³ Bi etaḡa taudiḡa a wai giugiuna gado, “Aiyai aubaida ḡakima ya ḡima kamaḡe tauyewa mataetinemo?”

⁴ Laḡannemo matedi a tautaulagetidi ba ḡakimina dididiga ḡimaḡima kamaḡena a kita. ⁵ Tedi tauyewamo a sola nawa te oloto lauewalina a kita, ena gala potipotina kataiyedimo i miyamiya. Gome tedi a tatava bi a naila gulata.

⁶ Kamaina bi i giuwedina gado, “Koma nainaila! Temi ba Nasalet Yesuna tupatu-palatuna ko tavutavuḡe. Tana mote niga ḡome, kaikana pekimo i kenamoito. Ko kita, niga taubeu gabukavanaḡa. ⁷ ✧ Bi ko nawa ena tauwaikaiwatana ḡesaudi lisidimo

‡ 15:35: Alamek kalinedimo Eloi vaiyena maibena Elaidiya. § 15:36: Sale 69:21 noponemo i giuna gado, “Vinevinena kaka waen ḡolaḡolana sa vite.” ** 15:40: Met 27:56, Met ena bukamo tana Diyousep i gilumi bi mote Dioses. †† 15:42-43: Diu edi waiyawasi Palaide suwala bulubulumo i waitubu te Satade Suwala bulubulumo i kovikovi. ‡‡ 15:42-43: Diu edi waigakemo i giu te lava i pekina ba laḡanna gemotinemo sa dobo, taunana aubaina

Diyousep i waipapalana, muliḡa kaka waiyawasi laḡanna yai tubu. * 16:1: Diu edi vaivaimo lava bi i pekina ba dolinemo masimo tunina sa kailolo kaka sa dobo. Bi niga waivinidi a ḡoe te niga vaivaina maso a voiye wata.

✧ 16:7: Met 26:32, Mak 14:28

bi kota Pita bi niga mainana ko giuwedi, “Tana ya dolidoli Galilimo, i giugiuwemina mainana, ġome kaka ko kita.”

⁸ Kamaina bi waivinidi ma nuwagusugusudi tauyewa a potiyovo kamaġe bi a velau a nawa. Tedi a naila gulata aubaina te mote bamo aiyai a giuwe.

MAK 16:9-20

(Mak ena buka damodamona i gilugilumina ba i ai nawanawa bi mote a banavi. Bi lova 9 te 20 noponemo bai a noġonoġotina luvanemo mainana a gilumi.)

Yesu Meli Magdalin lisiinemo i laumaġata

⁹ Kamaina bi Sande olaolalemo Yesu pekimo i kenamoito bi Meli Magdalin lisiinemo i gei laumaġata. Niga waivinina wala lisiinemo aluwa gebogebodi wapedi 7 i kwavivaidi.

¹⁰ Tana i nawa te Yesu taukaiwatana bai i tubutubuġana i giuwedi. Banina Yesu i peki aubaina tedi ma nuwaboyedi a miya bi a ġabaġaba. ¹¹ Bi laġannemo Meli i giuwedina gado, “Tagu lisigumo Yesu i laumaġata te e kita.” Tedi waivinina ena giu mote ai sumaġe.

Yesu ena tauwaikaiwatana labu lisidimo i laumaġata.

¹² Bi mulinemo taukaiwatana labu malagai a potiyovo kamaġe bi a nawanawa etaġa bi Yesu lisidimo i laumaġata bi kitana i nuwavitala te mote a kita ġone. ¹³ Tedi a tau nawanawa kaka a kitaġone, kamaina bi a munaġa edi lava a giuwedi bi edi giu mote ai sumaġedi.

Yesu ena tauwaikaiwatana 11 lisidimo i laumaġata

¹⁴ Mulinemo te Yesu ena tauwaikaiwatana 11 a kanikani bi lisidimo i laumaġata. Ena tauwaikaiwatana nopodi ba gudugududi aubaina mote ai sumaġe. Taunana aubaina i ġasiyedi bi i giuwedina gado, “Tagu pekimo e kenamoito te lava a kitagu bi a giuwemi bi bai aubaina mote koi sumaġedi?” ¹⁵ ✧Kamaina bi i giuwedina gado, “Ko nawa dobu matabudimo bi lava matabudi lisidimo giu visuvivisuna ko lauguguyae. ¹⁶ Bi lava aiyai yai sumaġegu bi gaubemo sa kabuluna ba tana ya yawasana. Bi aiyai mote i wai sumaġegu ba kamaina te kovoġa ya vai. ¹⁷ Bi mabai sa wai sumaġeguna ba anisove kauwidi sa voiyedi. Bi tedi kaka tagu isagumo aluwa gebogebodi lava lisidimo sa kwavivaidi. Bi kota kalina ġesaudi mote a sibesibedinemo sa gagali. ¹⁸ Tedi mwata wai lauonedi sa legaudina ba mote sima peki. Bi kota gauba waionedi sa tegodina ba mote ima laukubutidi. Bi nimeri lava sidesidedi dabedimo sa sivudina ba sa yawasana.”

Maimaituwa Yesu i laġeti saġe malamo

¹⁹ ✧Bada Yesu giu i wai waikovi mulinemo ba Maimaituwa Yesu i laġeti saġe malamo. Tana kataiyanemo waibada gabunemo i waimiyeni. ²⁰ Kamaina bi ena tauwaikaiwatana a potiyovo a nawa dobu matabudimo bi a lauguguya. Bi Bada i sagudi bi i ka maġati kauwe te edi lauguguya ba giukauwa. Banina Bada ena ġailisimo anisove kauwidi a voivoiyedi bi lava a kitekitedi.

LUK

Giu visuvisuna i gilumi Lainuwanega

Luk Giu visuvisuna i gilumi bi ya giugiuweda te Tauwaiyawasana Yesu Maimaituwa i giugiuwapaena i giukamaḡena mote Israel taudiḡa aubaidi bi lava dobu matabuna nopodimo waitedi aubaidi. Luk i giluma bi i giuweda te laḡanemo Yesu ena noya i waitubuna ba tana Aluwa Waiyawa niga noyana i vite te giu visuvisuna ya lauguguyae lava wainuwatoitoidi lisidimo, 4:18. Niga giuna visuvisuna ya giugiuweda te lava eda nuwaboya tabudi bi tabudi nopodimo bi laḡannemo niga bukana ta iyevina kaka nuwauba ta vai. Bi giukauwa te niga yawasanina ba Luk ena buka noponemo kaka ta banavi. Lava edi nuwaboya tabudi bi tabudi nopodimo Yesu i waiyawasanidi.

Laḡannemo tana lava i sagusagudina ba lava matabudi tana lisinemo a wainuwawisu. Banina niga bukana Luk pakanemo laḡaninemo Yesu i tubuḡana ba lava wapewapedi tana lisinemo ai nuwawisu, 2:10. Bi kota mainana laḡannemo Maimaituwa i lageti nawena malamo ba tedi matabudi ai nuwawisu tana lisinemo, 24:52. Tana i nawa mala mulinemo, Giu Visuvisuna bainewa i dabalalana dobu te dobu taunana Luk i gilumi watedi buka Giugiukamaḡedi Edi Kauwa noponemo.

Niga bukana noponemo kauwa ḡesaudi ta banavidina ba Luk taunaḡa i gilumidi, maibena aneya a salena, tauḡamo a nawa Yesu a vakitana, tana gomana gaubona bi pali vanuwinememo a banavina, Sameliya olotona lautaulalina bi gomana gwegwegwena lisinemo. Niga taudidi ba Luk taunaḡa i kamaḡatidi. Bi Aluwa Waiyawa i kamaḡati te waiwaivini kota tedi waitedi Yesu sa kaiwata bi yawasanamo sa sola saḡa.

¹ Aisi Tiyopilas! Lava wapawapa kaikana kauwa lisidemo a tubutubuḡana matabudi a gilumi watedi. ² Pakanemo taupaula a laulauguguyana bi lava matedimo kauwa a kitekitedi bi a giugiuwemaina matabudi a gilumidi. ³ Taunana aubaina tagu niga kauwidi pakanemo e kita kauwedi te edi didimanemo yà gilugilumidina tam aubaim. ⁴ Banina tam maso kuna sibe kauwe te bai a wailovelovemna ba giukauwa.

Diyon taukabulu ena tubuḡa ai noyenoye

⁵ Diudiya edi ḡalibona Alodi ena waibada sauginemo bi ḡome ba pilisi isana Sakalaiya i miyamiya. Tana ba pilisi Abisa ena tubulelesa bi mwanena Elisabet ba pilisi Elon ena tubulelesa. ⁶ Bi tana mamwanena ba yawasana didimaninemo a miyamiya Maimaituwa matanemo. Bada ena giuvavasaḡa bi ena waiḡake a voteyetyaedi bi mote bai a voiye waigebo. ⁷ Tedi mote ai natunatuna banina Elisabet i aipoi bi tedi ai magula kauwa. ⁸ Laḡan ḡemota Sakalaiya ena sauga i tava te Pilisi noyana pali vanuwina noponemo i voivoiye. ⁹ Tana koitilimo a vine te piupiu ya gabu pilisi edi vaivai luvanemo. Kamaina bi i sola nawa Bada ena vanuwemo te piupiu panepanena i gabu. ¹⁰ Bi lava kumna vanuwa didiyaunemo a laulaupali, piupiu gabuna laḡannemo. ¹¹ Mba ḡome Bada ena aneya i laumaḡatana Sakalaiya lisinemo. Bi olta diyanemo i moimoito, kataiyana yawaninemo, bamo piupiu i gabugabunemo. ¹² Ḗome Sakalaiya aneya i kitakita ba i tatava, bi naila i kagusugusu. ¹³ Geḡa te aneya i giuwena gado, “Mote kuma naila.” Em pali ba Maimaituwa i vai. Mwanem Elisabet kaka natum olotona ya bewa bi kwai isana Diyon. ¹⁴ Tana ya voyem te kwai nuwawisu bi kwa yasisi, ena tubuḡemo ba lava wapawapa sa yasisi. ¹⁵ Bi Bada matanemo ba tana i saḡa gulata. Tana mote wain e tegotego ḡaiḡailisidi ima tegodi, banina ena tubuḡemo ba Aluwa Waiyawa yai waiwanavu. ¹⁶ Tana Israel lavedi wapewapedi ya natome munaḡedi Bada edi Maimaituwa lisinemo. ¹⁷ Bi tana Bada ena eta ya yawasi bi

Aluwemo maḡailisina ya noyana maibena Elaidiya. Tana magumagula nuwedi ya vitedi te natunatudi nuwedi sa vaidi. Bi lava laulaukasagaigaidi nuwedi ya vitedi te Maimaituwa ena nuwayuaya sa sibe bi didimanemo sa miya. Lava ya vononoḡedina Bada ya natonatona aubaina. ¹⁸ Ġome sakalaiya aneya i waitalayena gado, “Bainewa ya sibe te niga ba giukauwa. Tagu ei magula bi mwanegu kota i wai magula.” ¹⁹ Aneya giu i waimunena gado, “Tagu Geibilyelo, tagu Maimaituwa diyanemo taumoito. Tana i giukamaḡegu te lisimmo ya gagali bi giu visuvisuna ya giuwem. ²⁰ Tagu bai e giugiuwemna mote kuwai sumaḡe te laḡan kauwa ya natonatona niga kauwina ya tubuḡa. Taunana aubaina tam kwai gumgum bi mainana kwa miyamiyana eete bai e giugiuwemna ya tubuḡa.” ²¹ Mba laḡannemo lava Sakalaiya a labelabena a wainuwanaina te bai aubaina tana pali vanuwinemo i miya gulata. ²² Sauginemo tana i potipotiyovo ba mote ḡemoḡemotina te tedi lisidimo ya gagali bi a kita ḡone te pali vanuwina noponemo wailove i kita. Tana i waigumgum bi giu i kabi kasaḡe te tubuḡinemo gagali i voivoiyedi. Kamaina te tana waigumgummo i miya. ²³ Sauginemo wiki ḡemota noponemo tana ena noya i kovi ba i munaḡa ena malagaimo. ²⁴ Mba mulinemo ba mwanena Elisabet i bwaga. Tana nawalai 5 nopodimo i lauguduguduye bi mote lava matediḡa i nawanawa. ²⁵ Bi Elisabet i giuna gado, “Niga kauwina ba Bada lisigumo i voie bi ena ḡowana i kamaḡati bi ena launuwatoimo lava nopodimo egu dabauba i kaikamaḡe.”

Yesu ena tubuḡa ai noyenoye

²⁶ Laḡannemo Elisabet ena nawalai wai 6 nemo Maimaituwa aneya i giukamaḡe te i nawa Nasalet tauninemo, Galili plovinsina noponemo, ²⁷ ḡome totopa isana Meli lisinemo. Tana ai anine te Diyousep ya naḡi, bi Diyousep ba Deivida ena tubulelesa.

²⁸ Aneya Meli i giuwena gado, “Ebom tam Maimaituwa i ḡoe gulatem,* Bada ba tam vaitem.”

²⁹ Aneya ena giumo ba Meli ena noḡota i kovi bi nuwana i laḡalaḡa te niga giuna banina bai.

³⁰ Bi aneya i giuwena gado, “Meli, mote kuma naila, Maimaituwa lisimmo i wainuwa visu gulata.” ³¹ Bi tam kaka kwa bwaga bi kwai natuna te gomana olotona kwa bewa bi kwai isana Yesu. ³² Tana isanawanawana Maimaituwa Saḡasaḡa Guletina natuna. Bada Maimaituwa ya voie te yai ḡalibonana maibena tamana Deivida ena waibada. ³³ Bi Israel† lavedi lisidimo yai bada bi ena waibadana ya kena nonoḡa.

³⁴ Meli aneya i waitalayena gado, “Mba bainewa? Tagu mote bamo oloto mayana ya vai.”

³⁵ Bi aneya, Meli ena giu i waimunena gado, “Aluwa Waiyawa lisimmo ya yovo bi Maimaituwa Saḡasaḡa Guletina ena ḡailisimo kaka yai kwesitawam. Taunana aubaina gomana Waiwaiyawina kaka ya tubuḡa bi sai isana, Maimaituwa Natuna. ³⁶ Tana kwa kita em dam isuna Elisabet, avena te i waimagula bi i aipoi bi geḡa te niganana ena nawalai wai 6 na. ³⁷ Maimaituwa lisinemo mote bai i pilipili.”

³⁸ Ġome Meli giu i waimunena gado, “Tagu ba Bada ena taupaula bi bai kuna giugiuwena ba ya tubuḡa.” Kamaina bi aneya Meli i gose.

Meli Elisabet i vakita

³⁹ Mba kauwina mulinemo Meli i vononoḡa bi i nawa oyamo, taun Diudiya plovinsina noponemo. ⁴⁰ Tana Sakalaiya ena vanuwemo i tava bi Elisabet i waiebone. ⁴¹ Laḡannemo Elisabet Meli ena waiebona giuna i vaivaiye ba bwaganemo gomana i laupoti bi Aluwa Waiyawa i waiwanavu. ⁴² Bi kalinana dididiginemo manuwa visuna i giuna gado, “Waivini matabudi ka kavisuvisudi nopodimo tam Maimaituwa i kavisuvisu gulatem te gomana ka kavisuvisuna kwa bewa! ⁴³ Tagu ba lava yababa

* **1:28:** Waivini mododimo tam kakavisuvisum. † **1:33:** Israel ba Deikap isana ḡesau.

bi bai aubaina egu Bada tinana kuna tava au kitagu. ⁴⁴ Sauginemo kuna waiyebogu ba gomana bwagagumo mayasisina i laupoti. ⁴⁵ Tam Maimaituwa i kavisuvisumna, banina ba kunai sumaḡa te Bada bai lisimmo i giugiuwena ba ya tubuḡa.”

Meli ena sale

⁴⁶ Meli i giuna gado, “Nopogu Bada ya kasaḡesaḡe, ⁴⁷ Aluigu i yasisi ⁴⁸ banina Maimaituwa tauwaiyawasanigu, tagu taupaula ota bi tana i noḡotigu. Niganana bi noi i saḡa i nawana ba kimta matabudi sa giu te tagu Bada i kavisuvisugu, ⁴⁹ Maimaituwa Wailewapanina tana Waiyawa bi kauwa nananakidi aubaigu i voyedi. ⁵⁰ Kimta te kimta mabai sa vivivilena ba ya launuwatoiyedi. ⁵¹ Tana nimana ḡaiḡailisinemo kauwa nananakidi i voyedi bi lava nuwanuwa saḡesaḡedi edi ogatalamo i waidabalalidi. ⁵² Tana lava a waiguyauna edi waibadamo i sivu yovoḡedi bi lava a ḡauḡaubo munaḡana i sivu saḡedi. ⁵³ Maimaituwa lava kanikanipekidi mwali visuvisudimo i waiwanavudi bi waiwaiguyaudi makavekavedi i giu kamaḡedi a nawa. ⁵⁴ Maimaituwa ena launuwatoimo ena taupaula Israel lavedi i noḡotidi bi i sagudi. ⁵⁵ Bi ena giuwapa i voivoiyena eda magumagula, Eiblaḡam bi natunatuna lisidimo ba ya kena nonoḡa.”

⁵⁶ Meli Elisabet lisinemo i miyana nawalai faiona a kovi bi i munaḡa ena animiyamo.

Diyon taukabulu ena tubuḡa

⁵⁷ Elisabet ena wainatuna saugina i tava bi gomana olotona i bewa. ⁵⁸ Laḡannemo diyanemo taumiya bi ena dam lavedi a vaiye te Bada ena launuwatoi i didiga lisinemo ba matabudi a yasisi ḡemota.

⁵⁹ Laḡan wai 8 nemo ba gomana a natome te kwapi bwali sa vite bi tamana Sakalaiya maso i waivaliḡesae. ⁶⁰ Bi geḡa te tinana Elisabet i giuna gado, “Geḡa! Koi isana Diyon.”

⁶¹ Bi tedi a giuwena gado, “Bamo em dammo mba mai isa?” ⁶² Kamaina bi lava tubuḡidimo mataila a voiye te Sakalaiya bainewa gomana yai isa.

⁶³ Kamaina bi Sakalaiya anigiluma tabatabana i waibaḡaye te a vite bi i gilumana gado, “Koi isana Diyon.” Bi lava matabudi a soveye. ⁶⁴ Noi taunana gayana i sasasaḡi te i kabi giugiu bi Maimaituwa i kasaḡesaḡe. ⁶⁵ Edi lava diyedimo taumiya matabudi a sove bi Diudiya oyana lavedi niga kauwidi a giugiu watedi. ⁶⁶ Lava matabudi niga giudi a vaivaiyedina ba ai nuwa noḡonoḡotaedi bi ai talana gado, “Niga gomenina ba lava bainewa kitana ya tubuḡa? Banina Bada nimana ba tana lisinemo.”

Sakalaiya ena sale

⁶⁷ Diyon tamana Sakalaiya Aluwa Waiyawa i waiwanavu bi Maimaituwa giuna visuvisuna i giuwena gado, ⁶⁸ “Bada, Israel edi Maimaituwa ta kasaḡesaḡe banina tana i nato ena lava lisidimo bi i waiyawasanidi. ⁶⁹ Tana Tauwaiyawasanida wailewapanina i giukamaḡe lisidimo. Tana ba ena taupaula Deivida ena tubulelesemo.

⁷⁰ “Maibena taugiuwatana waiwaiyawidi lisidimo wala i giugiuwapana mainana, ⁷¹ te niganana kada ḡaviya bi mabai sa dabodabokedana edi waibadamo yai yawasanida. ⁷² Maimaituwa eda magumagula i launuwatoiyedi bi ena waianina waiwaiyawina i voivoiyena i noḡotiwata. ⁷³⁻⁷⁴ Tana eda magula Eiblaḡam lisinemo i giuwapa te kada ḡaviya nimedimo yai yawasanida, bi yai anineda te mote manailida tana aubaina tamai taupaula, ⁷⁵ te taila waiyawa bi eda yawasana didimanidimo laḡan matabuna tana matanemo ta miya. ⁷⁶ Bi tam natugu kaka sai isamna Maimaituwa Saḡasaḡa Guletina taugiuwatana, banina tam kaka Bada ena eta kwa yawasi. ⁷⁷ Bi ena lava kwa giuwedi te yawasana sai anine bi Maimaituwa edi gebogebo ya noḡoti kamaḡedi. ⁷⁸ Eda Maimaituwa ena launuwatoi dabanemo te yawasana valivaliuna maibena olaolala suwelina ya viteda.‡ ⁷⁹ Bi mabai peki boimatuwina gwagwanemo sa miyamiyana, ya lai yanedi bi nuwauba etanaḡa yai dolidi.”

‡ 1:78: Olaolala yanayanana malamo, sebuna te ya vakitada.

⁸⁰ Diyon i didiga bi aluwemo i ġailisi bi tana kalakalalemo i miyana eete i tava Islael lavedi lisidimo bi ena noya i waitubu.

2

Yesu ena tubuġa

¹ Mba laġandimo, Sisa Ogastas Loum dobuna bi dobu ġesaudi ena waibadamo a miyamiyana i giuvavasaġedi te sensas sa voiye. ² Niga sensasna ba sensas dolidolina i tubuġa Kwaliniyas Sailiya i waigabemaniyena laġannemo. ³ Lava matabudi a nawa edi tauniġa isedi sivu saġedi aubaina. ⁴ Bi kota Diyosep Nasalet malagaina Galili noponemo i modina, bi i nawa Diudiyamo ġalibona Deivida ena taun Betliġemmo, banina tana ba Deivida ena tubulelesa. ⁵ Meli wala ai anine te Diyosep ya naġi bi tana mabwagana a nawa isedi ausivu saġedimo. ⁶ Tedi ġome a miyamiya bi gomana ena tubuġa laġanna i tava. ⁷ Kamaina bi Meli natuna tautuweġina, gomana olotona i bewa. Bi tana galamo i suma bi ġamoġamo edi ġedaġemo* i waikena, banina balekimo mote bamo edi gabu.

Sipu taulabedi bi aneya

⁸ Bi mba dudubalinemo sipu taulabedi wapumo edi sipu a kitakita watedi. ⁹ Bi noi taunana te Bada ena aneya lisidimo i laumaġata bi Bada namalina i yanayana kwaiviviledi ba tedi a gusu. ¹⁰ Bi aneya i giuwedina gado, “Koma naila, tagu yasisi dididigina giuna visuvisuna ya yovoyovoġe lava matabudi aubaidi. ¹¹ Niganana Deivida ena taunnimo ba tauwaiyawasana i tubuġa, tana ba Keliso†, Bada. ¹² Bi mataila kaka ko kita te gomana galamo sumasumana, ġamoġamo edi ġedaġamo ya kenakena.” ¹³ Mba taunana te malaġa aneya kumdi a laumaġata bi aneya edi bada vaitena a sale, Maimaituwa a kakasaġesaġe bi a giugiuna gado, ¹⁴ “Malamo namala Maimaituwa lisinemo bi nuwauba dobumo lava mabai lisidimo ya wainuwavisuna.” ¹⁵ Laġannemo aneya a munaġana malamo ba sipu taulabedi taudiġa ai giugiuna gado, “Tada ta nawa Betliġemmo te niga kauwina i tubuġana ta kita, Bada i giugiuwedana mainana.” ¹⁶ Mba ġome sipu taulabedi a velau makai te Meli bi Diyosep a banavidi bi kota gomana a kita ġamoġamo edi ġedaġamo i kenakena. ¹⁷ Laġannemo sipu taulabedi gomana Yesu a kitakita ba giuna ai dabalali nawe. ¹⁸ Bi lava sipu taulabedi edi giu a vaivaiyena ba a sove. ¹⁹ Bi niga kauwidi matabudi Meli noponemo i noġotiwatedi. ²⁰ Bi sipu taulabedi a munaġa edi gougoumo, namala bi kasaġesaġe Maimaituwa a vite, banina kauwa matabudi a vaiyedi bi a kitedi aneya i giugiuwedina mainana a tubuġa.

Yesu a natome pali vanuwinemo

²¹ Laġan 8 mulidimo gomana kwapi bwali i vai bi ai isana Yesu. Mba isana ba aneya wala Meli i gei vite muliġa kaka i bwaga. ²² Mousis ena waigake luvanemo, mila koġa kamaġedi ena laġan i kovi mulinemo ba Diyosep bi Meli, Yesu a nawe Yelusalemmo bi Bada a vite kamaġe. ²³ Bada ena waigakemo i giuna gado, “Gomana olotona gei tubuġina ba Bada kwa vite kamaġe.” ²⁴ Bi puyo ani lausewasewa Bada ena waigakemo i giuna gado, “Gabubu masepana bi mwanuwa lauewalidi labu.” ²⁵ Ġome Yelusalemmo ba oloto isana Simiyon, tana ba lava dididimanina bi waiwaipatutuna. Tana ba Keliso i labelabe te ya nato bi Islael yai yawasani bi aluwa waiyawa ba tana vaitena. ²⁶ Aluwa waiyawa i wailove te tana mote ima peki eete Bada Keliso ya kita. ²⁷ Aluwa Simiyon i lauetađoliye te i nawa pali vanuwinemo. Ġome Diyosep bi Meli gomana Yesu a tavaite te waigake bai i giugiuwena mainana a voiye. ²⁸ Simiyon gomana i bewa bi Maimaituwa i kasaġesaġena gado, ²⁹ “Bada ġaigailisim, kuna giuwapa te em taupaula nuwaubemo kwa giukamaġegu ya nawa.”‡ ³⁰ Banina

* 2:7: Ġamoġamo edi ani laukani † 2:11: Vinevine kamaġena ‡ 2:29: Ee kwa giu kamaġegu ya peki.

tauwaiyawasana kuna giugukamaḡena aubaimai mataotigumo e kita. ³¹ Tam kuna vovononoḡena lava matabudi aubaidi. ³² Em ḡowana tana taunana yanayana ya kamaḡati eteni lavedi lisidimo. Bi kota tana taunana Islael lavedi lisidimo namala ya kamaḡati. ³³ Simiyon ena gagalimo ba gomana tinana bi tamana a tatava. ³⁴ Simiyon i kavisuvisudi bi gomana tinana i giuwena gado, “Niga gomenina ba Maimaituwa i vine te tana taunana kaka Islael lavedi wapewapedi ya voyyedi te sa kuluva bi kota Islael lavedi wapewapedi ya voyyedi te sa moito saḡa. Tana ba Maimaituwa ena mataila i giukamaḡe te lava wapewapedi kaka sai dibodiboḡi. ³⁵ Tana ya voyyedi te edi noḡota nopodimo kenekenedi sai maḡatidi. Bi tam kaka yavi nuwapoum ya gwalina maibena naipi.” ³⁶ Mba ḡome taugiuwatana waivinina isana Ana, Panuwela natuna Asa damna noponemo bi tana ba i magula kauwa. Tedi a naḡi bi a miyana kwalabu wapana 7 te mwanena i peki. ³⁷ Bi Ana i iwape bi i miyana kwalabu wapana 84. Tana pali vanuwina mote i gosegose, suwala bi dudubala udimo bi palimo Maimaituwa i laulauduneye. ³⁸ Ḣome Simiyon, Meli bi Diyosep waitedi a waigiugiu te Ana i tava lisidimo. Bi Maimaituwa i waiebone bi gomana Yesu i giuwaimaḡati, tedi mabai Maimaituwa a labelabe te Yelusalem yai yawasani.

Meli bi Diyosep a munaḡa Nasaletimo

³⁹ Laḡannemo Diyosep bi Meli bai matabuna Bada ena waiḡake i giugiuwedina ai kovi, ba a munaḡa edi malagai Nasaleti Galili noponemo. ⁴⁰ Gomana Yesu i didiga, ḡailisi i vai bi nuwauyauya i waiwanavu bi Maimaituwa ena kavisuvisu ba tana lisinemo.

Gomana Yesu pali vanuwinememo

⁴¹ Kwalabu onena Meli bi Diyosep a nawanawa Yeluslemmo, vawaitauli soina aubaina. ⁴² Sauginemo Yesu ena kwalabu i wai 12 ba a nawa vawaitauli soina aubaina. ⁴³ Mba ḡome soi i kovi bi a munamunaḡa ba Yesu i miya gwasu Yeluslemmo. Tinana bi tamana mote a sibe. ⁴⁴ Tedi ai noḡota bena Yesu lava kumdi nopodimo. Sauginemo mote a kita edi lava bi edi dam lavedi noponemo ba tavuḡena ai tubu. ⁴⁵ Tedi Yesu mote a banavi taunana aubaina a munaḡa Yeluslemmo tavuḡena aubaina. ⁴⁶ Suwala waifaioninemo kaka Yesu a banavi, pali vanuwinememo, i miya Diu tauwailovelovedi i waibeyavaiyedi bi lisidimo i waiwaitala. ⁴⁷ Bi ḡome Yesu lava matabudi edi giu i waimunedi bi a vaivaiyena ba ena nuwauyauya a soveye. ⁴⁸ Laḡannemo tinana bi tamana a kitakita ba a tagugu bi tinana i giuwena gado, “Natugu, bai aubaina niga kauwina kuna voyye? Tamam bi tagu ba kei nuwaboya kauwa bi ke tavutavuḡem.” ⁴⁹ Yesu giu i waimunena gado, “Temi bai aubaina tagu kona tavutavuḡegu? Temi ko sibe te tagu Tamagu ena vanuwemo.” ⁵⁰ Bi tana bai i giugiuwedina banina mote a sibe. ⁵¹ Kamaina bi Yesu i waikalina kabi te tinana bi tamana waitedi a munaḡa Nasalet. Bi tinana ba niga kauwidi matabudi noponemo i noḡoti watedi. ⁵² Bi Yesu nuwauyauya waitena i dididiga ba Maimaituwa bi lava nuwedi i laukwasilidi.

3

Diyon taukabulu eta i yawasi

(Met 3:1-12, Mak 1:1-8, Dyn 1:19-28)

¹ Laḡannemo ḡalibona Sisa Taibelias, tana waibadamo i miyana ena kwalabu ba wai 15 nemo, bi mba laḡannemo Pontis Paelat tana Diudiya plovins gabemanina bi Alodi tana Galili plovins guyauna bi tasina Pilip ba Ituliya bi Talakontis edi guyau bi Lisaniyas tana Abilena guyauna. ² Bi Anas bi Kaiyapas ba tedi pilisi saḡasaḡa guletidi. Mba lavedi edi waibada laḡannemo ba Sakalaiya natuna Diyon kalakalalelemo i miyamiya bi Maimaituwa giuna lisinemo i yovo. ³ Kamaina bi Diyon i nawa Diyoudan gaubina diyanaḡa malagai matabudi nopodiḡa bi lava lisidimo i

lauguguyana gado, “Emi gebogebo ko gosedi bi ko bulu yovo te Maimaituwa emi gebogebo ya noḡotikamaḡedi. ⁴Maibena taugiuwatana Aisaiya kalinana a gilugilumina niga mainana i giu: ‘Lava kalakalalemo ya binabinauna gado, “Bada ena nato aubaina eta ko yawasi, ena ani nato ko kadidimani.

⁵ Gwagwa matabudi ko ḡuluvidi bi oya bi dabatuwa ko keli waiwapuwapudi.

Eta balebaledi ko kadidimanidi bi ani nawa ko kasabusabu kauwe.

⁶ Mba ḡome kaka Maimaituwa bainewa yai yawasanidina lava matabudi sa kita.”

⁷ Ḗome lava kumdi laubuluyovo aubaina a natonatona Diyon lisinemo bi i giuwedina gado, “Temi salama natunatuna, aiyai i giuwemi te Maimaituwa ena kovoḡa ya giu kamaḡe yovoḡena ko naile kamaḡe? ⁸ Taunana aubaina kauwa visuvisudi ko voyiyedi te lava sa kita te temi kona nuwavitala. Bi komai noḡota gado, ‘Tada Eiblaḡam natunatuna aubaina te lisidemo mote kaka bai gebogebona ima tubuḡa.’ Yà giugiuwemi te Maimaituwa ḡemoḡemotina niga ḡakimidi ya voyiyedi te Eiblaḡam ena tubulelesa. ⁹ Bada kaikana ḡadivi i wainono te bamo kaidi bi mote sima votavota kauwa ba pakedimo ya oi kamaḡedi bi yai kalaḡosedi.” ¹⁰ Ḗome lava kumdi ai talana gado, “Niganana bai ka voyiye?” ¹¹ Bi Diyon giu i waimunena gado, “Aiyai bi kwama labu lisimmo ba ḡemota em tau waikwama geḡana kwa vite, bi kota kani mainana ko voyiye.” ¹² Takisi taulaitupana a nato kabulu aubaina bi ai talayena gado, “Tauwailovelove, tama bai ka voyiye?” ¹³ Bi Diyon i giuwedina gado, “Takis a giugiuwemina luvanemo mainana ko laitupa bi mote koma tusaḡe.” ¹⁴ Bi ḡaviḡaviyidi ḡesaudi vaitedi kota ai talayena gado, “Bi kota tama bai ka voyiye?” Bi tana i giuwedina gado, “Lava mote koma laukivi gebogeboyedi bi mote koma giu waigusugusudi bi edi mane koma legaudi. Temi emi maiia taunaḡa koi nuwavisuye.” ¹⁵ Ḗome lava matabudi tauwaiyawasana a labelabena ai noḡota Diyon lisinemo te tana taunana bena Keliso tauwaiyawasana. ¹⁶ Bi geḡa te Diyon i giuwedina gado, “Tagu gaubemo yà waibulumi bi lava muliguḡa ya natonatona tana lava dididigina bi saḡasaḡa guletina bi tagu mote visuvisugu te ena kaḡesuma yà kaikamaḡe. Tana kaka Aluwa Waiyawemo bi kaimo yà kabulumi. ¹⁷ Tana visu bi gebogebo lavedi ya dailidina maibena laisi. Tana laisi ya tutu bi ya ḡini yavalemo bi yavala laisi kwapina ya suve te tabunemo bi banina tabunemo. Muliḡa tana laisi banidi ya legaudi bi ena susuḡumo ya sivudi bi kwapidi kai kalakalati nonoḡinemo yai kalaḡosedi.”

¹⁸ Ḗome Diyon kauwa wapewapedimo giu visuvisuna i laulauguguyae bi lava i giugiusagusagudi te edi yawasana sa vitedi.

(Met 14:3-5, Mak 6:17-20)

¹⁹ Diyon lava wapawapa matedimo gabemani Alodi dabana i saḡai, banina Alodi tasina ena vesala Elodiyas i kwaya vai, bi ena gebogebo ḡesaudi vaitedi dabedimo.

²⁰ Kamaina bi Alodi kauwa gebogebo otina i voyiyena ba Diyon biliwelokomo i sako nawe bi ena gebogebo i kadidigi otiḡe.

Yesu ena buluyovo laḡanina

(Met 3:13-17, Mak 1:9-11, Dyn 1:32-34)

²¹ Muliḡa kaka Alodi Diyon biliwelokomo i sako nawena bi dolinemo Diyon lava matabudi i kabulu kovidu bi kota Yesu i kabulu. Ḗome Yesu i laulaupali ba mala i nuwa wasa ²² bi Aluwa Waiyawa i yovona lisinemo maibena mwanuwa gabubu. Bi kalina malamo i yovona gado, “Tam tagu natugu nuwagu kwa vaivai bi tagu ya wainuwavisuna tam lisimmo.”

Yesu tamatamana lelesina

(Met 1:1-17)

²³ Sauginemo Yesu ena kwalabu 30 bi ena noya i waitubu lava lisidimo. Bi lava a wainoḡota bena kage tana ba Diyousep natuna bi Diyousep ba Eli natuna ²⁴ bi Eli ba

tana Matata natuna bi Matata ba tana Livai natuna bi Livai ba tana Melki natuna bi Melki ba tana Danai natuna bi Danai ba tana Diyousep natuna. ²⁵ Bi Diyousep ba tana Matatiyas natuna bi Matatiyas ba tana Eimos natuna bi Eimos ba tana Naum natuna bi Naum ba tana Esli natuna bi Esli ba tana Nagai natuna ²⁶ bi Nagai ba tana Mat natuna bi Mat ba tana Matatiyas natuna bi Matatiyas ba tana Semin natuna bi Semin ba tana Diosek natuna bi Diosek ba tana Dioda natuna ²⁷ bi Dioda ba tana Dionan natuna bi Dionan ba tana Leḡesa natuna bi Leḡesa ba tana Selubabel natuna bi Selubabel ba tana Setiel natuna bi Setiel ba tana Neli natuna ²⁸ bi Neli ba tana Melki natuna bi Melki ba tana Adi natuna bi Adi ba tana Kosam natuna bi Kosam ba tana Elmada natuna bi Elmada ba tana Elu natuna ²⁹ bi Elu ba tana Diyosuwa natuna bi Diyosuwa ba tana Eliyesa natuna bi Eliyesa ba tana Diyolim natuna bi Diyolim ba tana Matata natuna bi Matata ba tana Livai natuna, bi Livai ³⁰ ba tana Simiyon natuna bi Simiyon ba tana Diuda natuna bi Diuda ba tana Diyousep natuna bi Diyousep ba tana Diyonam natuna bi Diyonam ba tana Eliakim natuna, ³¹ bi Eliakim ba tana Meleya natuna bi Meleya ba tana Menna natuna bi Menna ba tana Matata natuna bi Matata ba tana Neitan natuna bi Neitan ba tana Deivid natuna ³² bi Deivid ba tana Diyesi natuna bi Diyesi ba tana Obed natuna bi Obed ba tana Bowas natuna. Bi Bowas ba tana Salmon natuna bi Salmon ba tana Nason natuna ³³ bi Nason ba tana Aminadab natuna bi Aminadab ba tana Admin natuna bi Admin ba tana Ani natuna bi Ani ba tana Eslon natuna bi Eslon ba tana Peles natuna bi Peles ba tana Diuda natuna ³⁴ bi Diuda ba tana Deikap natuna bi Deikap ba tana Aisik natuna bi Aisik ba tana Eiblaḡam natuna bi Ablaḡam ba tana Tela natuna bi Tela ba tana Naḡo natuna ³⁵ bi Naḡo ba tana Selug natuna bi Selug ba tana Leu natuna bi Leu ba tana Peleg natuna bi Peleg ba tana Eba natuna bi Eba ba tana Sela natuna ³⁶ bi Sela ba tana Keinan natuna bi Keinan ba tana Apesad natuna bi Apesad ba tana Sem natuna bi Sem ba tana Nowa natuna bi Nowa ba tana Lemeki natuna ³⁷ bi Lemeki ba tana Metusala natuna bi Metusala ba tana Inoki natuna bi Inoki ba tana Daledi natuna bi Daledi ba tana Maḡalel natuna bi Maḡalel ba tana Kenon natuna ³⁸ bi Kenon ba tana Enos natuna bi Enos ba tana Seta natuna bi Seta ba tana Adam natuna bi Adam ba Maimaituwa natuna.

4

Seitan Yesu i wailaulubu (Met 4:1-11, Mak 1:12,13)

¹ Yesu Diyodan gaubinemo bi i munamunaḡa ba Aluwa Waiyawa i waiwanavu bi i waidoli nawe kalakalalelemo. ² Ḡome laḡan 40 mulidimo Seitan i tava Yesu taikuluna aubaina. Mba laḡandimo tana mote bai i kani bi laḡanidi mulidimo ba Yesu kani i peki.

³ Kamaina bi Seitan Yesu i giuwena gado, “Bamoda tam Maimaituwa natuna, ba niga ḡakimina kwa giuwe te yaila buledi bi kwa kani.” ⁴ Geḡa te Yesu giu i waimunena gado, “Geḡa! Gilugilumina ya giugiu te lava mote kaka buledimo sima miya.”*

⁵ Kamaina bi Seitan Yesu i waidoli nawe oya dabaotinemo bi dobu ena waiguyau matabuna i wailove. ⁶ Bi Seitan Yesu i giuwena gado, “Tagu waibada bi waiguyau namanamalidi matabudi yà vitem, niga mwalidi ba Maimaituwa i vitegu bi tagu ḡemoḡemotina lava aiyai e ḡoyeḡoyena ba yà vite.” ⁷ Bamoda kwa lauduneyeguna ba waibada matabuna ya vitem.

⁸ Yesu giu i waimunena gado, “Geḡa! Gilugiluminemo ya giugiu te Bada em Maimaituwa taunaḡa kwa lauduneye bi aubaina kwai taupaula.”†

⁹ Kamaina bi Seitan Yesu i waidoli nawe Yelusalemmo bi i voiye te pali vanuwina dabatolana isu otinemo i moito bi i giuna gado, “Bamoda tam Maimaituwa natuna ba niga ḡome kwa pwalage yovoḡem. ¹⁰ Banina gilugiluminemo ya giugiu te tana kaka ena

* 4:4: Deut 8:3 † 4:8: Deut 6:13.

aneyya ya lauegelidi te sa moito galamem bi sa labe kauwem. ¹¹ Bi kota tedi nimedimo sa kaididi saḡem te mote kaḡem ḡakimemo kumai tutu.”‡

¹² Bi Yesu giu i waimunena gado, “Geḡa! Gilugiluminemo ya giugiu te Bada em Maimaituwa mote kumai laulubu.”§

¹³ Sauginemo Seitan kauwa matabudimo Yesu i wailaulubu kovi, ba i gose bi laḡan kauwemo kaka yai laulubu munaḡe.

*Yesu ena noya Galilimo i waitubu
(Met 4:12-17, Mak 1:14-15)*

¹⁴ Kamaina bi Yesu i nawa Galilimo bi Aluwa Waiyawa ena ḡailisi yaḡolo tana vaitena. Ḡome Yesu giuna i dabalala te Galili dobuna matabuna i nawa yaḡosi. ¹⁵ Bi edi bolu vanuwidiḡa i wailovelove nawa bi lava matabudi tana a kakasaḡesaḡe.

*Nasalet lavedi Yesu a miya tautauliye
(Met 13:53-58, Mak 6:1-6)*

¹⁶ Yesu i munaḡa Nasaletimo, ena ani didigemo. Bi waiyawasi laḡanina ḡemota tana i nawa bolu vanuwino, maibena bainewa Waiyawasi laḡandimo i voivoiyena mainana. Tana i moitona ba gilugilumina iyevina aubaina. ¹⁷ Kamaina bi Taugiuwatana Aisaiya ena buka a vite bi i tapale te giluma bamo i giuna gado,

¹⁸ “Bada Aluwina tagu nopogumo,

banina tana i vinegu te giu visuvisuna lava wainuwatoitoidi lisidimo ya lauguguyae.

Tana i giu kamaḡegu te lava panipanimi miyemiyedi ya giuwedi te tedi kaka panipani sa potiyovo kamaḡe bi matapotepotedi ya giuwedi te sai kita munaḡa.

Bi kota lava edi lava sa laulau kivigebogeboyedina yaḡi yawasanidi.”

¹⁹ Bi yaḡi noyanoyana gado, “Niganana laḡan i tava te Bada ena lava yai yawasanidi.”

²⁰ Ḡome Yesu buka i gudu bi taupaula i vite munaḡe te i miyatulu. Bi bolu vanuwino lava matabudi Yesu a kitadidi. ²¹ Ḡome Yesu giu i waitubuna gado, “Niganana giuna kona vaivaiyena ba banina i tubuḡa.”

²² Bi lava matabudi ena giu visuvisudi a sovedi bi isana a kasaḡesaḡe bi a giuna gado, “Tana bena Diyosep natuna, bi bainewa te niga mainana ya giugiu?”

²³ Bi Yesu i giuwedina gado, “Tagu e sibena ba niga giunemo male koi giugiuwegu, ‘Doketa, ku waiyawasani munaḡem.’ Tama ke vaiyem te Kapeniyamo bai kuna voivoiyedina, mainana kota niga em malagaimo kwa voiyedi.” ²⁴ Yesu i giuna gado, “Tagu yaḡi giugiu kauwemi te, taugiuwatana ena malagai lavedi kaka sa daboke. ²⁵ Yaḡi giugiu kauwemi, taugiuwatana Elaidiya ena saugemo, ba Israel noponemo iwaiwape a wapa kauwa. Bi suwala kalakaladada i lalanina ba kwalabu faiona bi nawalai 6 nopodimo, mba dobuna matabuna ba gomala i nawa yaḡosi. ²⁶ Bi Bada mote Elaidiya i giu kamaḡe aiyai ḡesau lisinemo Israel noponemo. Bi kamaina te tana i giukamaḡe nawena malagai Salepatimo, iwape i miyamiyana lisinemo Sidon noponemo.** ²⁷ Bi kota mainana taugiuwatana Elisa ena laḡanimo Israel noponemo, lava wapewapedi sida kapa i vaidi. Bi ḡome mote aiyai ḡesauna i waiyawasani te Sailiya olotona isana Naman taunaḡa i waiyawasani.”

²⁸ Laḡannemo lava bolu vanuwino mba giuna a vaivaiye ba nuwedi i laimedimedi.

²⁹ Tedi a miya moito Yesu a solu, taun a potiyovo kamaḡe bi a nawena oya isunemo daki dabanemo. Bi a ḡoḡoena maso Yesu dakimo ai lavakui, ³⁰ bi geḡa te tana lava nopodimo i kwalakusu.

‡ 4:11: Ps 91:11-12 § 4:12: Deut 6:16. ** 4:26: 1Ḡa 17:8-16

*Yesu aluwa gebogebona i kwavivai
(Mak 1:21-28)*

³¹ Mba ġome te Yesu i nawa Kapeniyam tauninemo, Galili plovinsna noponemo bi Waiyawasi laġandimo tana lava i waiwailovelovedi. ³² Bi ena wailovelove a soveyena, banina ena gagali ba waibada vaitena. ³³ Bolu vanuwina noponemo oloto aluwa gebogebona i sunesuneina, kalinana didiginemo i binauna gado, ³⁴ “Ei, tam bai lisimaimo kwa voiye, Nasalet Yesuna! Tam kuna natona kwa kagebogebomai, ee? Tagu e sibem te tam aiyai: Tam ba Maimaituwa ena tauwainoyano waiwaiyawim.”

³⁵ Yesu kalinana bagibaginemo aluwa gebogebona i giuwena gado, “Kumiya moimoisili bi oloto kwa potiyovo kamaġe!” Ġome aluwa gebogebona oloto i pwalāġe yovoġe doġamo lava matedimo bi i potiyovo kamaġe bi mote i waikelo.

³⁶ Lava matabudi a sove bi edi lava vaitedi ai giugiuna gado, “Tana ena wailovelove ba waibada bi ġailisi vaitena te aluwa gebogebodi ya giuwedi bi sa potipotiyovo.” ³⁷ Bi Yesu giuna mba dobuna matabuna i nawa yaġosi.

*Yesu lava wapewapedi i waiyawasanidi
(Met 8:14-17, Mak 1:29-34)*

³⁸ Yesu bolu vanuwina i gose bi i nawa Saimon ena vanuwemo. Ġome Saimon lawana i kita sida gaugaululu i vai bi Yesu ai baġa te ya sagu, banina tana i sida kauwa. ³⁹ Yesu i nawa waivini i kenakenana diyanemo i moito bi gaugaululu i kaipasine te waivini ya gose kamaġe. Gaugaululu waivini i gose bi tana maġemota i kena moito te i waikanidi.

⁴⁰ Bi mba aubiganemo suwala bulubulumo, lava wapewapedi edi lava sida tabudi bi tabudi a vaivaidina a tavaitedi Yesu lisinemo. Tana ġemoġemotaġa i taukonidi bi i waiyawasanidi. ⁴¹ Bi kota aluwa gebogebodi lava wapewapedi a sunesuneidina i kwavidi a potiyovo. Bi a binabinauna gado, “Tam taunana Maimaituwa natuna!”

Bi Yesu i giuwedi te a lautautau bi i voyiedi te mote a giu, banina tedi a sibe te tana taunana Keliso.

⁴² Laġan sakosakomo Yesu i nawa dobu ġuyuwino, laupali aubaina. Bi lava a tavutavuġe bi laġannemo a banavina ba ai baġa te maso mote i ġoseddi. ⁴³ Bi geġa te tana i giuwedina gado, “Tagu kota Maimaituwa ena waibada giuna visuvisuna yà lauguguyae taun ġesaudimo, mba taunana aubaina Maimaituwa i giukamaġegu te e yovo.” ⁴⁴ Kamaina bi Diudiya noponemo, bolu vanuwidiġa Yesu i lauguguya nawa.

5

*Yesu tauwaikawatana i yogedi
(Met 4:18-22, Mak 1:16-20)*

¹ Laġan ġemota Yesu Genasalet* topna diyanemo i moimoito bi Maimaituwa giuna i laulauguguyaye. Bi lava kumdi a tava a dubutawi bi a waibeya vaiye. ² Bi tana taugomo i kitedi edi waga labu a solusaġedi gelemo bi edi gomo a koġekoġedi. ³ Tana i moito saġa Saimon† ena wagamo bi i miyatulu. Bi i waibaġa te ya taududunawe topamo bi lava kumdi wailovelovedi i waitubu. ⁴ Laġannemo i giugiu kovi ba Saimon i giuwena gado, “Waga kwa taududunawe topa pounemo bi em lava vaitedi emi gomo ko sivu yovoġedi bi iyana ko konedi.” ⁵ Kamaina bi Saimon giu i waimunena gado, “Bada, tama dudubala lofalofa ke gomo gulata bi mote iyana ke konedi. Bi em giu aubaina te gomo ka sivuyovoġedi.” ⁶ Laġannemo edi gomo a sivuyovoġedi ba iyana wapewapedi a konedi bi ġotona te maso edi gomo a nuwalisi. ⁷ Taunana aubaina waga ġesaunemo edi lava a laumatakamotaedi te sa nato sa sagudi. Ġome te edi lava a nato a sagudi te wagedi a waiwanavudi bi wagedi ġotona te maso a bulu. ⁸ Laġannemo Saimon niga kauwina i kitakita ba tuwapekanemo i kuluva Yesu kaġepakanemo bi i

* **5:1:** Genasalet Ganasalet ba Galili isana ġesauna. † **5:3:** Saimon ba Pita isana ġesauna.

giuna gado, “Tagu gebogebo lavagu, kwa ḡose kamaḡegu.”⁹ Tana ena lava vaitedi a sove gulata, banina tedi iyana wapewapedi a konedi.¹⁰ Bi ena lava Diyemesi bi Diyon, Diyebedi natunatuna kota a sove. Kamaina bi Yesu i giuwedina gado, “Mote kuma naila, niganana bi noi i saḡa i nawana, temi kaka lava ko konedi.”¹¹ Bi tedi maḡemota edi waga a solu saḡedi gelemo, mwali matabudi a ḡosedu bi Yesu a kaiwata.

Yesu oloto kapa vaivaina i waiyawasani

(Met 8:1-4, Mak 1:40-45)

¹² Bi taun ḡesaunemo Yesu oloto sida kapa vaivaina i banavi. Bi sauginemo oloto Yesu i kitakita ba i laudulu yovona doḡamo bi i giuna gado, “Bada, bamoda kuma ḡoe te kwai yawasanigu.”

¹³ Kamaina bi Yesu oloto i kita bi nimana i tuḡu te i taukoni bi i giuwena gado, “Ya ḡoeḡoena kwa yawasana.” Mote lofana te sida kapa oloto i ḡose bi i yawasana.

¹⁴ Kamaina bi Yesu oloto i waiḡakena gado, “Bai i tubutubuḡana mote aiyai ḡesauna kuma giuwe, kwa nawa pilisi sewasewa taugabuna lisinemo bi ya kitam. Bi Mousis sewasewa i giugiuwena kwa voiye te lava sa kitam te kuna yawasana.”[‡] ¹⁵ Bi geḡa te oloto i nawa bi bai lisinemo i tubutubuḡana giuna i kadidigi. Taunana aubaina te lava kumdi a tava Yesu lisinemo bi giu visuvisuna a vaiye te edi sidamo i waiyawasanidi.

¹⁶ Bi laḡan onena Yesu i ḡosedu bi i nawanawa dobu ḡuyuwidimo pali aubaina.

Yesu oloto tunipekipekina i waiyawasani

(Met 9:1-8, Mak 2:1-2)

¹⁷ Laḡan ḡemota Yesu i waiwailovelove, Palisi§ bi waiḡake tauwailovelovena baba-didi ḡome a miyamiya. Tedi ba Galili, Diudiya bi Yelusalem nopodimo malagai onediḡa a tava. Bi Bada ena ḡailisi ba Yesu lisinemo te waiyawasana i voivoiyedi.¹⁸ Bi olooloto ḡesaudi edi tau tunipekipekina latilatina a avali tavaite. Bi a ḡoeḡoena maso a saḡena vanuwa noponemo, Yesu matanemo ai kena.¹⁹ Bi a kitakita te lava kumna vanuwa ai wanavu. Taunana aubaina a saḡa noke vanuwa dabanemo te Yesu i moimoitona luvaluvanemo, bwada a koyavusi bi edi tau latilatina ai dawo yovoḡena Yesu matanemo.²⁰ Sauginemo Yesu edi waisumaḡa i kitakita ba oloto i giuwena gado, “Egu tau em gebogebo e noḡoti kamaḡedi.”

²¹ Palisi bi waiḡake tauwailovelovena mai giuna a vaivaiye ba taudiḡa ai giugiuna gado, “Tana ya noḡonoḡoti munaḡe te bena i saḡa gulata, mba ya waidiboḡa. Maimaituwa taunaḡa gebogebo taunoḡoti kamaḡedi, mote aiyai ḡesauna.”²² Yesu edi noḡota i sibedi taunana aubaina i waitalayedina gado, “Bai aubaina nopomimo niga mainana ko waiwainoḡota?”²³ Bai giuna i tekateka, “Em gebogebo e noḡoti kamaḡedi ee ku moito bi kwa nawa?”²⁴ Taunana aubaina niganana kaka yaì lovemi te ko sibe, te niga dobunemo Tana Taunana Natuna waibada i vai te gebogebo ya noḡoti kamaḡedi.”

Kamaina bi Yesu i tauvitale oloto tunipekipekina i giuwena gado, “Ku kena moito, em latilati kwa vai bi kwa nawa em vanuwemo.”²⁵ Noi taunana te lava matabudi a kitakita bi oloto i miya moito, ena latilati i vai bi Maimaituwa lisinemo makakasaḡesaḡena i nawa ena vanuwemo.²⁶ Tedi naila ika gusugusudi bi a sove gulata, bi Maimaituwa a kasaḡesaḡena gado, “Tama niganana anisove kauwina ke kita.”

Yesu Livai i vine

(Met 9:9-13, Mak 2:13-17)

²⁷ Niga kauwina mulinemo Yesu malagai i potiyovo kamaḡe bi i nawanawa te takis taulaitupana isana Livai i kita, ena anibagibagimo i miyamiya. Kamaina bi Yesu i

‡ 5:14: Lev 14:2-32 § 5:17: Lava nuwanuwasagaḡedi, waiḡake taukaiwatedi bi geḡa te mote lava wainuwatoitoidi a gausagudi

giuwena gado, “Ku kaiwatagu.” ²⁸ Noi taunana te Livai i miya moito, bai matabudi i gose kamaḡedi bi Yesu i kaiwata.

²⁹ Mba mulinemo Livai ena vanuwemo soi dididiga Yesu aubaina i voiye, bi ḡome ba takis taulaitupedi kumna bi lava ḡesaudi vaitedi a kanikani. ³⁰ Kamaina bi palisi bi waiḡake tauwailovelovena, Yesu ena tauwaikaiwatana a giu vitavitalledina gado, “Temi bai aubaina takis taulaitupana bi gebogebo lavedi vaitedi ko kanikani?”

³¹ Yesu edi giu i waimunena gado, “Lava yawayawasanidi mote doketa sima ḡoeḡoe bi lava sidesidedi taudidi doketa sa ḡoeḡoe. ³² Tagu e tavana mote didimana lavedi aubaidi bi gebogebo lavedi aubaidi te sa laukuvasa.”

*Yesu ena wailovlove ba tabuna kaka Palisi edi wailovlove
(Met 9:14-17, Mak 2:18-22)*

³³ Lava ḡesaudi Yesu a giuwena gado, “Diyon ena tauwaikaiwatana maḡemoḡemotaḡa sa udiudi bi sa laulaupali, bi kota palisi edi tauwaikaiwatana mainana sa voivoiye. Bi tam em tauwaikaiwatana bai aubaina sa kanikani bi sa tegotego?”

³⁴ Bi Yesu i giuwedina gado, “Bainewa te maso lawelawena ena tauliso sa udi? Laḡannemo tana vaitena sa miyamiya ba mote sima udi. ³⁵ Laḡan ya tava te tana ena tauwaikaiwatana lisidimo sa kaikamaḡena, kaka tedi sa udi.”

³⁶ Yesu niga lautaulalana i giuwedina gado, “Lava mote gala valivaliuna selepina ima vai bi gala wadubonemo ima popo waiḡemoti. Bamoda mainana bi i voiyena ba gala valivaliuna ya nuwalisi, bi gala valivaliuna mote luvana te gala wadubona vaitena sima popo waiḡemotidi. ³⁷ Bi lava mote wain valivaliuna ima vai bi kwagi wadubonemo ima ḡini, male kwagi wadubona ya nuwatili te wain ya nuwaḡini bi kwagi ya gebogebo. ³⁸ Wain valivaliuna kamaina te kwagi valivaliunemo ko ḡini. ³⁹ Lava aiyai wain wadubona i tegotegona ba mote wain valivaliuna tegona ima ḡoeḡoe, taunana aubaina ya giugiuna gado, ‘Wain valivaliuna tegona mote i visu.’ ”**

6

*Waiyawasi Laḡanina Ena Waitala
(Met 12:1-8, Mak 2:23-28)*

¹ Waiyawasi Laḡanina ḡesaunemo Yesu laisi daibina noponaḡa i nawanawa bi ḡome ena tauwaikaiwatana laisi a legaudi, a musudi bi a kanikanidi. ² Kamaina bi ḡome waiḡake babadidi mba kauwina a kitakitana, ba a giuwedina gado, “Bai aubaina Waiyawasi Laḡannemo mba kauwina kona voiye?” ³ Yesu edi giu i waimunena gado, “Bamo mote gilugilumina ko iyeve te Deivida bi ena lava vaitedi kani a peki ba bai i voiye? ⁴ Deivida i nawa Maimaituwa ena vanuwemo i sola saḡa bi buledi Maimaituwa vitevite wainonona i legaudi te i kani. Bi waiḡake ena luvamo mba buledidi ba pilisi taudiḡa sa kanikanidi. Bi buledi ḡesaudi kota ena lava i vitedi te a kani.” ⁵ Ḣome Yesu i giuwedina gado, “Tana Taunana Natuna ba Waiyawasi Laḡanina Badana.” ⁶ Bi Waiyawasi Laḡanna ḡesaunemo Yesu i nawa bolu vanuwino, ḡome i waiwailovlove ba oloto nima kataiyana nuwanokuna ḡome i miyamiya. ⁷ Palisi bi waiḡake tauwailovelovena a waikitawata te Waiyawasi Laḡannemo yai yawasana ee geḡa. Banina tedi a ḡoeḡoena maso bai i voiye wapa bi ai wavu. ⁸ Bi tana edi noḡota i sibe kamaina bi oloto nimana nuwanokuna i giuwena gado, “Kwa saḡa matedimo kwa moito.” Bi oloto i miya moito i saḡa lava matedimo i moito. ⁹ Yesu i giuwedina gado, “Yài talayemi, eda waiḡake bainewa i giuweda? Waiyawasi Laḡannemo ba lava

** **5:39:** Wain wadubona bi valivaliuna ba: Lava aiyai bi yawasana wadubonemo ya miyamiyana ba yawasana valivaliuna mote ima ḡoeḡoe, banina tana ya noḡonoḡoti te yawasana wadubona ba i visuna kaka yawasana valivaliuna.

ta sagu ee ta lau kivigebogeboye. Lava tai peki ee tai yawasani?" ¹⁰ Bi ġemoġemotaġa i kita nawedi bi oloto i giuwena gado, "Nimam ku tuġu." Bi nimana i tuġutuġu ba i yawasana.

¹¹ Bi tedi a medi gulata bi taudiġa ai ogatalavivila te Yesu lisinemo bai sa voiye. ¹² Mba laġanna i nawa kamaġe ba tana i nawa oyamo bi Maimaituwa lisinemo i laupali laġansako. ¹³ Laġan i sako olaolalemo ena tauwaikawaiwatana i yogedi a tava bi wapedi 12 i vinedi te tedi giugiukamaġedi. Bi i vinevinedina isedi ba niga taudidi: ¹⁴ Saimon i wai isana Pita, bi tasina Endulu, Diyemesi, Diyoni, Pilipi bi Batolomi, ¹⁵ Met, Tomasi, Saimon sa wai isana Delot, ¹⁶ Diudas, Diyemesi natuna, bi Diudas Iskaliyot, tana taunana i waila Yesu kana ġaviya.

*Yesu tana tauwailovelove bi tauwaiyawasana
(Met 4:23-25)*

¹⁷ Sauginemo tedi oyamo bi a miyamiya kuluva ba dobu laiwapuwapunemo a vamoito. Yesu ena tauwaikawaiwatana waitedi a moito, bi tauwaikawaiwatana wapewapedi bi lava kumdi a moito kwaivivilidi. Mba lavedi ba Diudiya, Yelusalem bi gele malagaidi, Taiya bi Sidonġa a tava. ¹⁸ Bi mba lavedi a tava Yesu au waibeyavaiyenemo te edi sidamo sa yawasana. Bi tedi mabai aluwa gebogebodi a sunesuneidina waitedi i waiyawasanidi. ¹⁹ Bi lava matabudi a wailaulubu te maso Yesu a taukoni, banina tana lisinemo poya i potiyovo bi lava matabudi i waiwaiyawasandi. ²⁰ Yesu ena tauwaikawaiwatana niga mainana i giuwedi: "Waiwaiyamoyamonimi ba koi nuwawisu banina Maimaituwa ena waibada ba temi aubaimi. ²¹ Koi nuwawisu temi mabai ko kanikani pekina, Maimaituwa kaka yai wanavumi. ²² Laġannemo lava sa yoaiyemi, sa kita kamaġemi, sa lauyovoġemi bi sa giuwemi te temi ba gebogebo lavemi ba koi nuwawisu, banina temi ba Tana Taunana Natuna tauwaisumaġena. ²³ Laġannemo bi lisimimo mai ya tubuġana ba koi nuwawisu, bi ko yasisi banina emi maii'a malamo ya kenakena. Ko noġoti te wala edi magumagula kauwina ġemotina taugiuwatana lisidimo mainana a voivoiye."

²⁴ "Bi i gebo kauwa te tam aiyai niganana kwa waiguyauna.

Mba kaikana em soisoj kuna vai.

²⁵ Bi i gebo kauwa te tam niganana tubuġemo kwa wainuwawisuna, tam kaka kani kwa peki. Bi i gebo kauwa te niganana kwa gwaigwai, laġan muliġa kaka kwai nuwaboya bi kwa ġaba gulata.

²⁶ Bi i gebo kauwa te tam niganana lava sa sovesovem, mba kauwina ġemotinemo edi magumagula taugiuwatana kaikaiyovudi a sovesoveyedi."

*Em ġaviya kwa ġoedi
(Met 5:38-48,7:12a)*

²⁷ "Koi beyavaiya bi ya giuwemi, em ġaviya kwa ġoedi, bi tedi mabai sa dabod-abokemna lisidimo visu kwa voiye. ²⁸ Bi tedi mabai sa pasipasilimna kwa kavisuvisudi, bi taukagebogebom kwa laupali. ²⁹ Tana aiyai bi gadigadimmo i talaġana ba kota gadigadim ġesauna kwa vite te ya talaġa. Bi aiyai em kwesi i vaina ba kota kwai anine te em kwama ya vai." ³⁰ Bamoda aiyai bai i waibaġayena ba ku vite bi aiyai em bai mwalina i vaina ba mote kuma giuwe te ima vite munaġem. ³¹ Ko ġoēġoe te lava aubaimi bai sa voiyena ba temi kota tedi aubaidi mainana ko voiye. ³² Bamoda temi lava sa wainuwavainemna taudiġa koi nuwavainedina ba Maimaituwa mote kaka kavisuvisu ima vitemi. Banina gebogebo lavedi kota mainana edi lava sa wainuwavainedi. ³³ Bi bamoda temi lava visuvisu lisimmo sa voivoiyena taudiġa lisidimo ko voiyena ba Maimaituwa mote kaka kavisuvisu ima vitemi. Gebogebo lavedi kota mainana sa voivoiye. ³⁴ Bi bamoda lava ko ġoēġoedi te emi mane sai sipona, ba temi mote kaka maii'a koma vai. Gebogebo lavedi kota mainana sa wainoġota te edi

lava sai sipo munaḡedi. ³⁵ Emi ḡaviya ko ḡoedi bi lisidimo visuvisu ko voiye. Bai kona vitedina ba koma noḡonoḡoti te sa vite munaḡemi, bi emi maii'a ba dididiga malamo ya kenakena. Bamoda temi niga mainana ko voyena ba Maimaituwa Saḡasaḡa Guletina yai kawa natunemi. Banina tana ba kivina i visu lava gebogebodi bi lava mabai mote sima waiebone lisidimo. ³⁶ Ko launuwatoina maibena Tamemi malamo laulaunuwatoina.

Mote koma etala
(Met 7:1-5)

³⁷ “Nopomimo lava ḡesaudi koma etaledi, Maimaituwa kaka temi ya etaleti. Lava mote koma kuvalidi, Maimaituwa kaka temi ya kuvalimi. Emi lava edi gebogebodi ko nogoti kamaḡedina kaka Maimaituwa emi gebogebodi ya nogoti kamaḡedi. ³⁸ Lava ḡesaudi lisidimo ko soina ba Maimaituwa ya vite munaḡemi. Nopomi tabutabudimo ko soisoina ba mainana dabemimo kavisuvisu yai lautawidi. Bai ko voivoiyena ba mainana luvanemo Maimaituwa lisimimo ya voiye.”

³⁹ Yesu i lautaulalana gado, “Ḡemoḡemotina lava matapotapotana, ena tau matapotapotana yai etadoliye ee? Bamoda mainana sa voyena ba labuidi dommo sa kuluva.

⁴⁰ “Gomana gilugilumina mote tauwailovelovena ima saḡa kamaḡe, geḡa! Bi tana aiyai ai love love kauwena ba tauwailovelovena vaitena ḡemoḡemotidi.

⁴¹ “Tam mote maso valetim matanemo ḡasububu ku kitakita bi tam matammo mote kaitupo kuma kitakita. ⁴² Bainewa te valetim kwa giugiuwena gado, ‘Valetigu, matammo ḡasububu ya kaikamaḡe.’ Bi geḡa te tam matammo kaitupo mote ku kaikamaḡe. Tam kaikaiyovum. Dolina kaitupo matammo kwa gei kaikamaḡe kaka matam ya negavai, te valetim matanemo ḡasububu kwa kaikamaḡe.”

Kai bi Votana
(Met 7:16-20,12:33-35)

⁴³ “Bi kai visuvisuna mote votana gebogebona, kota kai gebogebona mote votana visuvisuna. ⁴⁴ Kai votanemo kaka kwa kita ḡone. Lava mote tipolo kainemo kulou ima losi, ee ḡawaḡawa waigedegedelinemo guleipi ima losi. ⁴⁵ Lava noponemo kauwa visuvisudi sa kenakenana ba kauwa visuvisudi ya voivoiyedi, bi lava nopona gebogebodi i waiwanavuna ba mainana gebogebodi kauwidi ya voivoiyedi. Bai nopomo i wanawanavuna ba mainana gayamo ya potipotiyovo.

Tauḡala nuwanuwauiyauyana bi tauḡala bu'ubu'wina
(Met 7:24-27)

⁴⁶ “Bai aubaina te ko giugiuna gado, ‘Bada, Bada. Bi bai ya giugiuwena mote koma vaivaiye? ⁴⁷ Bi tana aiyai ya nato lisigumo bi giugu ya vaiye bi ya voivoiyedina kaka yai lovemi te tana bainewa kitana. ⁴⁸ Tana ba maibena oloto ena vanuwa domdi i ḡala gulatedi bi duḡutau i waimoitodi. Sauginemo kabaita i yovona ba vanuwina mote ima likwa, banina tana i lauḡala kauwa. ⁴⁹ Bi tana aiyai giugu i vaiye bi mote ima miyamiyaedi, ba tana maibena oloto doḡamo ena vanuwa domdi mote i ḡala gulatedi. Laḡannemo kabaita vanuwina i wailautaguna ba i likwa kamaḡe bi i kagebogebo otiḡe.”

7

Tauwaiḡaviya 100 edi bada ena sumaḡa
(Met 8:5-13)

¹ Laḡannemo Yesu niga kauwidi matabudi lava i giuvitedi, mba ḡome te i nawa Kapenyammo. ² Ḡome tauwaiḡaviya 100 edi bada, ena taupaula nuwana tauvaikauwena tana i sida kauwa bi nuwana peki. ³ Laḡannemo tauwaiḡaviya edi bada

Yesu giuna i vaivaiye, ba Diu babadidi ġesaudi i giukamaġedi te tana sai baġa te ya nato ena taupaula yai yawasani. ⁴ Tedi a tava Yesu lisinemo, bi ai baġa vavasagena gado, “Tauwaiġaviya edi bada em sagu ya ġoeġoe kauwe bi tana ba lava visuvisuna. ⁵ Banina eda lava i ġoyedi aubaina tana taunaġa bolu vanuwina aubaida i ġala.”

⁶ Kamaina bi Yesu vaitena a nawa. Tana vanuwa diyanemo i tavatava, bi tauwaiġaviya edi bada ena lava i giukamaġedi Yesu lisinemo te niga mai sa giu: “Bada, tagu mote yà visu te egu vanuwemo kwa nato. ⁷ Taunana aubaina kwa giu ota bi egu taupaula ya yawasana. ⁸ Tagu e sibe kauwe te tam giuġa kwa giuwe bi ya tubuġa. Banina tauwaibabada gabulidimo yà miyamiya, bi kota tauwaiġaviya egu waibada dibunemo sa noyanoya. Niga yà giuwena gado, ‘Ku nawa.’ Te ya nawa, noko yà giuwena gado, ‘Ku nato.’ Te ya nato. Bi egu taupaula yà giuwena gado, ‘Niga ku voiye.’ Te ya voiye.”

⁹ Laġannemo Yesu niga giuna i vaivaiye ba tauwaiġaviya edi bada i soveye, bi i tauvitale te lava kumna a kaikaiwatana i giuwedina gado, “Yà giugiuwemi te niga sumeġina mote bamo mai Israeġ nophonemo yà kita.”

¹⁰ Kamaina bi tauwainoyanoya a munaġa tava tauwaiġaviya edi bada ena vanuwemo, bi a kita te taupaula i yawasana.

Yesu iwape natuna olotona i waiyawasani

¹¹ Ġome Yesu i taumiya, mulinemo, tana ena tauwaikaiwatana bi kota lava kumna waitedi a nawa Nain tauninemo. ¹² Laġannemo tana i tavatava taun lovolovotavinemo ba iwape natuna taubeuna a avali bi a potipotiyovo. Olotona pekipekina ba iwape natuna lauġemotina, bi lava kumna mba tauninemo ba iwape vaitena. ¹³ Laġannemo Bada iwape i kitakita ba i launuwatoiye bi i giuwena gado, “Kuma ġaba.” ¹⁴ Kamaina bi Yesu i moito nawa te taubeu i taukoni, bi olooloto taubeu tauavalina a vamoito bi tana i giuna gado, “Ewali yà giugiuwem te kwa kena moito.” ¹⁵ Ġome ewali pekipekina i kena moito i miya bi giu i waitubu, bi Yesu gomana tinana i vite munaġe. ¹⁶ Tedi matabudi a tatava bi Maimaituwa a kasaġesaġe bi a giuna gado, “Taugiuwatana saġasaġa guletina poudemo i laumaġata, Maimaituwa i yovo te ena lava yai yawasanida.” ¹⁷ Yesu giuna i dabalala Diudiya Plovinsina bi diyadiyanaġa.

Yesu bi Diyon Taukabulu (Met 11:2-19)

¹⁸ Diyon ena tauwaikaiwatana kauwa matabudi a tubutubuġana Diyon a tainuwatau. ¹⁹ Bi ġome ena tauwaikaiwatana labu i yogedi bi i giukamaġedi Yesu lisinemo te sai talayena gado, “Tam taunana Keliso, lava a giugiuwena ee lava ġesauna ka labe?” ²⁰ Laġannemo Yesu lisinemo a tava ba tedi a giuwena gado, “Diyon Taukabulu i giukamaġemai te kai talayem, tam taunana ke labelabem ee lava ġesauna ka labe?”

²¹ Mba laġannemo Yesu lava wapewapedi edi sida tabudi bi tabudi i waiyawasanidi, aluwa gebogebodi a sunesuneidina i kapotiyovodi bi matapotepotedi i waiyawasanidi te ai kita munaġa. ²² Bi Yesu Diyon ena tauwaikaiwatana edi giu i waimunena gado, “Ko munaġa bi bai kona kita bi kona vaivaiyena Diyon ko giuvite te matapotapotedi sa wai kita, kaġe nuwanokudi sa nawanawa, kapa vaivaidi a yawasana, beya potepotedi sa waibeyavaiya, pekipekidi a kena moito munaġa bi giu visuvisuna waiwaiyamoyamonidi lisidimo sa laulauguguyaye. ²³ Waiwainuwavisudi tedi mabai mote sima nuwanuwakulukuluvegu.”

²⁴ Diyon ena tauwaikaiwatana a munaġa, mulinemo Yesu lava kumna nopodimo Diyon ena kauwa i giuwena gado, “Wala kona nawa Diyon lisinemo kalakalalemo, bai kona noġonoġotina maso kona kita? Noġota kulukuluva lavana ena noġota mai leġi yavala ya suvesuve lemana ee? ²⁵ Temi kona nawa te maso bai kona kita? Lava gala visuvisuna i kotekotena maso kona kita ee? Lava mabai mai sa wai galana

ba tedi ḡalibona ena vanuwemo taumiya. ²⁶ Ko giuwegu, kona nawa te bai kona kita? Taugiuwatana ee? Kamaina te giukauwa bi kona kitakitana i tausaḡana kaka taugiuwatana ḡesaudi. ²⁷ Dyon tana taunana gilugilumina wadubonemo i giuwatana gado, “Tagu kaka egu tauwainoyanoya yà gei giukamaḡe te em eta ya yawasi.”*

²⁸ “Yà giugiuwemi te waivini a wainatunana nopodimo mote aiyai bamo Dyon i saḡa kamaḡe, bi geḡa te lava ani kita waiyovoyovo Maimaituwa ena waibada noponemo ya miyamiyana ba i tausaḡana kaka Dyon.”

²⁹ Lava matabudi bi takis taulaitupana Yesu ena giu a vaivaiye te Maimaituwa giuna ba giukauwa, banina tedi kaikana Dyon i kabuludi. ³⁰ Bi geḡa te Palisi bi waigake tauwailovelovedi Maimaituwa ena ḡowana tedi lisidimo ba a daboke, taunana aubaina Dyon ena kabulu a daboke.

³¹ Bi Yesu giu i laumunaḡena gado, “Niga kintimi bai yà laukoiluvaye? Kitedi mai bai? ³² Kitedi mai libilibi ani waigemota gabunemo sa miya bi sa waimuduveyana: ‘Tama naḡi salena ke saleye
bi mote ko biga
bi kota peki salena ke saleye
bi mote ko ḡaba.’”

³³ Bi laḡannemo Dyon Taukabulu i tavana mote buledi i kanikani bi mote wain i tegotego ba kona giu te penama i sunei. ³⁴ Tana Taunana Natuna i yovona ba i kanikani bi i tegotego bi kona giuna gado, ‘Ko kita tana kanikani yaviyavina bi tegotego yaviyavina, tana ba takisi taulaitupana bi gebogebo lavedi edi tau.’ ³⁵ Maimaituwa natunatuna ba lava mabai ena nuwayuayamo sa miyamiyana.”

Yesu gebogebo waivinina i waiyawasani

³⁶ Palisi ḡemota Yesu i giuvai ena vanuwemo, te aubiga kanina sa kani. Kamaina bi Yesu i nawa Palisi ena vanuwemo bi i kenagiligili kani aubaina. ³⁷ Mba tauninemo gebogebo waivinina i miyamiya, bi i vaiye te Yesu Palisi ena vanuwemo i kanikani ba tana masi panepanena bi mai'ina dididigina dugina i avali tavaite. ³⁸ Bi Yesu kaḡepakanemo i laudulu bi i ḡaba bi matasulunemo Yesu kaḡena i wai kwaukwaudi bi dabana doyonemo i yasayasaḡidi, i waisuluvedi bi masi panepanena kaḡenemo i ḡini. ³⁹ Laḡannemo Yesu taugiuwaina niga kauwina i kitakita ba taunaḡa i wainuwanogonogotana gado, “Bamoda tana taugiuwatana maso ba i sibe te waivini baibaina ya tautaukoni, te maso i sibe te tana waivini gebogebona.” ⁴⁰ Yesu i giuwena gado, “Saimon, tagu bai yà ḡoeḡoena yà giuwem.” Bi Saimon i giuna gado, “Kamaina, Tauwailovelove ku giuwegu.” ⁴¹ Mane taniwagina ooloto labu loun i vitedi, ḡemota mane 500 dinali i vite bi ḡesauna 50 dinali i vite. ⁴² Tedi labuidi mote lisidimo mane te maso edi ḡaga ai maii, taunana aubaina mane taniwagina edi ḡaga i yasaḡi kamaḡedi. Kwa noḡonoḡoti te bamo olotona ena ḡoe i didiga gulata? ⁴³ Saimon Yesu ena giu i waimunena gado, “Oloto ena mane 500 dinali i yasayasaḡi kamaḡena.” Yesu i giuna gado, “Tam kuna giukauwa.” ⁴⁴ Ḣome Yesu i tauvitale waivini lisinemo bi Saimon i giuwena gado, “Tagu em vanuwemo e tava bi kaḡegu ani koḡana gaubina mote ku vitegu. Niga waivinina ku kita. Tana matasulunemo kaḡegu i waikwau bi dabana doyonemo i yasaḡidi. ⁴⁵ Laḡannemo e valagetana, tam mote ku waisuluvegu bi niga waivinina kaḡegu waisuluvena mote i kaisako. ⁴⁶ Tam mote olip masina dabagumo ku ḡini, bi tana masi panepanena kaḡegumo i ḡini. ⁴⁷ Taunana aubaina yà giugiuwem te tana ena gebogebo wapewapedi Maimaituwa i noḡoti kamaḡedi, aubaina tana ena ḡoe Maimaituwa lisinemo i didiga gulata. Bi tana aiyai ena gebogebo ḡaubona Maimaituwa i noḡoti kamaḡena ba ena ḡoe Maimaituwa lisinemo i ḡaubo.”

⁴⁸ Ḣome Yesu waivini i giuwena gado, “Em gebogebo e noḡoti kamaḡedi.”

* 7:27: Mal 3:1

⁴⁹ Bi lava ḡesaudi tedi taudiḡa ai giugiuna gado, “Niga aiyai lavana te lava edi gebogeboda ya noḡonoḡoti kamaḡedi?”

⁵⁰ Gome Yesu waivini i giuwena gado, “Em sumaḡa i waiyawasanim, bi manuwaubam kwa nawa.”

8

Waiwaivini mabai Yesu a kaikaiwatana

¹ Laḡan visa mulidimo Yesu i nawa taun bi malagai onediḡa, Maimaituwa ena waibada giuna visuvisuna i laulauguguyae. Tana ena tauwaikaiwatana ¹² i waidolidi, ² waiwaivini mabai wala aluwa gebogebodi a suneidi bi edi sidamo i waiyawasanidina vaitedi. Bi nopodimo ba Meli Magdalin vaitena, wala tana lisinemo aluwa gebogebodi ⁷ i kwavidi a potiyovo, ³ bi Diyowena ba Usa mwanena bi Usa ba Alodi ena waiguyau tauwaibadayena, Susana bi waiwaivini ḡesaudi tedi taididi edi waiguyau a natomedi bi Yesu ena tauwaikaiwatana vaitedi a sagusagudi.

Taubayau pesi i laulaunaḡasena lautaulalana

(Met 13:1-9, Mak 4:1-9)

⁴ Mba ḡome taun wapewapediḡa lava kumdi a tava Yesu waibeyavaiyena aubaina, tedi niga lautaulalana i giuwedi, ⁵ “Taubayau i nawa daibimo ena pesi launaḡasedi aubaina. Laḡannemo i laulaunaḡesedi ba ḡesaudi etamo anivavutuḡemo a talaḡa. ⁶ Bi pesi ḡesaudi doḡa waitelitelinemo a talaḡa. Laḡannemo a kalakalanapu ba a welai te a poki banina doḡa tatakalinemo. ⁷ Bi pesi ḡesaudi gedala nopodimo a talaḡa te a duga saḡa bi gedala a yavanidi. ⁸ Bi pesi ḡesaudi doḡa visuvisunemo a talaḡa te a duga saḡa, bi a vota te votedi matabudi 100.”

Laḡannemo niga giuna i waiwaikovi ba i giuna gado, “Aiyai waibeyam te kwai beyavaiya kauwa.”

Lautaulala banina

(Met 13:10-17, Mak 4:10-12)

⁹ Ena tauwaikaiwatana ai talaye te niga lautaulalana banina bai. ¹⁰ Bi tana i giuwedina gado, “Temi i waianinemi te Maimaituwa ena waibada kenakena waidavonina sibena kaikana e vitemi. Lava ḡesaudi ba lautaulalamo ya giuwedi te sa kitakitana bi mote sima kita ḡone, sa vaivaiyena bi mote sima sibe.”

Yesu taubayau lautaulalana banina i giu waimaḡati

(Met 13:18-23, Mak 4:13-20)

¹¹ Niga lautaulalana banina ba niga mainana: Pesi ba Maimaituwa giuna. ¹² Bi pesi etamo a talatalaḡana ba tedi mabai giu a vaiye bi seitani ya tava te nopodimo ya kaikaikamaḡedi, te tedi mote simai sumaḡa bi sima yawasana. ¹³ Bi doḡa waitelitelinemo a talatalaḡana ba tedi mabai giu a vaiye bi manuwavisudi sa vaivai bi geḡa te lamlamdi mote a yovo gulata. Tedi mote simai sumaḡa kauwa taunana aubaina, laḡannemo pilipili i tavana ba sa kulukuluva. ¹⁴ Bi pesi gedala nopodimo a talatalaḡana ba tedi mabai giu sa vaiye bi laḡannemo edi nuwalauwataḡa sa nawanawa ba niga dobuna ena waiguyau nuwaboyana ya yavayavanidi te mote sima votavota kauwa. ¹⁵ Bi pesi doḡa visuvisunemo a talatalaḡana ba tedi mabai Maimaituwa giuna sa vaiye bi sa kaikaididina. Tedi yawasana visuvisunemo sa miyamiya bi sa votavota kauwa.

Piupiu lautaulalana

(Mak 4:21-25)

¹⁶ Lava piupiu i gabuna ba mote gulewemo imai kabubutawi e teibolo dibunemo ima sako. Kamaina te ḡakima dabanemo ya sako te lava mabai vanuwemo sa valavalagetana ba yanana sa kita. ¹⁷ Bamo te kandavonemo bai a voivoiyena kaka ya laumaḡata, bi bai sumamo ya kenakenana kaka sumana ya nuwatanesa. ¹⁸ Taunana

aubaina koi beyavaiya kauwa te giu banidi ko sibedi, banina tana aiyai bi lisinemo bai ya kenakenana ba dabanemo yai lautawi. Bi aiyai mote ima waibeyavaiya kauwa ba bai g̃aubona lisinemo ya kenakenana kaka sa kaikamaḡe.

Yesu tinana bi valevaletina
(Met 12:46-50, Mak 3:31-35)

¹⁹ Yesu tinana bi valevaletina a tava kitana aubaina, bi mote ḡemoḡemotina te maso a sola nawa lisinemo banina lava kumna i didiga. ²⁰ Ḣome lava ḡesauna Yesu i giuwena gado, “Tinam bi valevaletim didiyaumo sa moimoito bi sa ḡoḡoena sa kitam.”

²¹ Kamaina bi Yesu giu i waimunena gado, “Tinagu bi valevaletigu ba tedi mabai Maimaituwa giuna sa vaiye bi sa kaikaiwata kauwena.”

Yesu kaibitibiti i giu waitautau
(Met 8:23-27, Mak 4:35-41)

²² Laḡan ḡesaunemo Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Wagamo ko gelu bi ta nawa topa nevanemo.” ²³ Kamaina bi tedi wagamo a gelu, a nawanawa ba Yesu i kena kwavu. Mba taunana te kaibitibiti i talaḡa, labama wagamo i waidubusaḡe bi ḡotona te maso a bulu.

²⁴ Bi ena tauwaikaiwatana a nawa Yesu a lainuwesi bi a giuwena gado, “Bada, niga ta bulu!” Tana i kenamoito te yavala bi labama i giuḡavukidi, a lautautau te daumola i kena. ²⁵ Kamaina bi ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Ko waisumaḡa e geḡa?” Tedi a sove bi manilidi taudiḡa ai giugiuna gado, “Niga lava baibaina te yavala bi labama i giuḡavukidi bi kalinana ai bade.”

Yesu aluwa gebogebodi oloto a sunesuneina i waiyawasani
(Met 8:28-34, Mak 5:1-20)

²⁶ Yesu ena tauwaikaiwatana vaitedi wagaḡa a nawa Gelasin dobuna Galili topa noi nevanemo. ²⁷ Laḡannemo Yesu i potipotiyovo gelemo ba mba malagainemo aluwa gebogebona oloto i sunesuneina i tava Yesu lisinemo. Laḡan i lofa gulata niga olotona malagai i gose bi makofakofana tauyewaḡa i miyamiya nawa.

²⁸ Bi laḡannemo oloto Yesu i kitakita ba magalalina kaḡepakanemo i kuluva bi i binauna gado, “Yesu, Maimaituwa Saḡasaḡa Guletina Natuna, bai lisigumo kwa voiye? Aee, yà waibaḡa vavasagem te mote kuma ka gebogebogu.” ²⁹ Niga mainana i giuna banina ba Yesu kaikana aluwa gebogebona i giuvavasagem te oloto ya potiyovo kamaḡe. Sauga tabutabuna aluwa gebogebona niga olotona i waibadabadaye. Avena te oloto nimana bi kaḡena laulauseinidi, tauyava a labelabe bi geḡa te aluwa gebogebona mba seinidi i waidouḡavuḡavukidi bi oloto i avali vai te i nawenawena dobu ḡuyuwidimo.

³⁰ Bi Yesu oloto i waitalayena gado, “Isam bainewa?” Bi tana ena giu i waimunena gado, “Tagu isagu ba ke wapa gulata.” Tana mai i giuna banina aluwa gebogebodi wapewapedi a sunei. ³¹ Aluwa gebogebodi Yesu ai baḡavavasagem te mote ima giukamaḡedi sima nawa dom yovoyovo alealenenemo.

³² Bi mba modomodonemo buwawa yalaboluboludi, oya nevakaunemo a yabayaba. Bi aluwa gebogebodi Yesu ai baḡavavasagem te maso i waianinedi te buwawa nopodimo sa sola saḡa. Kamaina bi Yesu i waianinedi te a sola saḡa.

³³ Laḡannemo aluwa gebogebodi oloto a potipotiyovo kamaḡe ba buwawa nopodimo a sola. Ḣome buwawa yalaboluboludi salisali a velavelauwatana ba topamo a bulu.

³⁴ Laḡannemo buwawa taulabedi niga kauwina a kitakita ba a velau a nawa taunimo bi diyadiyanaḡa te giu ai dabalali. ³⁵ Kamaina bi bai i tubutubuḡana kitana aubaina lava a nawa. Sauginemo Yesu lisinemo a tavatava ba aluwa gebogebodi oloto a potipotiyovo kamaḡena a kita. Tana i waigala bi ena noḡota didimaninemo, Yesu kaḡepakanemo i miyamiya, bi tedi matabudi ba a naila gulata. ³⁶ Bi tedi mabai oloto aluwa gebogebodi a sunesuneina lisinemo bai i tubuḡa bi a kitakitana lava ḡesaudi

a giuwedi te bainewa Yesu oloto i waiyawasani. ³⁷ Ĝome Gelesen dobuna lavedi matabudi, a naila gulata taunana aubaina Yesu ai baĝa vavasage te edi dobu ya gose. Kamaina bi Yesu wagamo i gelu te i munaĝa.

³⁸ Bi oloto aluwa gebogebodi a potipotiyovo kamaĝena Yesu i waibaĝa te maso vaitena a nawa. Bi geĝa te Yesu mba olotona i giuwena gado, ³⁹ “Kwa munaĝa te em vanuwa lavedi lisidimo bi kwa giuwedi te bainewa Maimaituwa i waiyawasanim.” Kamaina bi oloto taun i nawa yaĝosi bi bai Yesu lisinemo i voivoiyena taunana lava i giuwedi.

*Gomana waivinina pekina bi waivini sidasidana
(Met 9:18-26, Mak 5:21-43)*

⁴⁰ Bi lava Galili topana noi nevanemo a wailaba bi laĝannemo Yesu i munamunaĝa tava ba a giuvai. ⁴¹ Ĝome bolu vanuwina taulabena isana Diyalesi i tava Yesu lisinemo bi kaĝe pakanemo tuwapekana i waitupagwaliye bi i waibaĝa vavasage te maso vaitena a nawa ena vanuwemo. ⁴² Banina tana natuna waivinina lauĝemotina ena kwalabu ba 12 bi ĝotona te ya peki. Laĝannemo Yesu i nawanawa ba lava kumdi a tava a dubutawi. ⁴³ Bi nopodimo ba waivini kwasina i miyamiya kamakamaĝena, kwalabu wapana 12 a kovi. Tana ena ĝonaĝona doketa lisidimo i waiyakali bi mote aiyai i waiyawasani. ⁴⁴ Tana Yesu mulinaĝa i saĝa te ena gala isudamodamona i tautaukoni ba noi taunana te kwasina i miyamiya kamakamaĝena i kaisako.

⁴⁵ Yesu i tauvitale bi lava i waitalayedina gado, “Gode aiyai i taukonigu?” Lava matabudi a valele bi Pita i giuna gado, “Bada, kuna kita te lava a dubutawim, sa bibibinim bi kuna giu te aiyai i taukonim.”

⁴⁶ Yesu i lauyaviyavina gado, “Lava i taukonigu, taunana aubaina mayagu e vai te ĝailisi i gosegu.”

⁴⁷ Waivini i noĝoti munaĝe te tana Yesu i taukoni. Taunana aubaina tana manailina bi magusuna i saĝa Yesu kaĝe pakanemo te tuwapekana i wai tupagwaliye. Bi lava matabudi i giuwedi te bai aubaina tana Yesu i taukoni bi maĝemota mayana i vai te i yawasana. ⁴⁸ Bi Yesu waivini i giuwena gado, “Natugu em sumaĝa i waiyawasanim bi manuwabam kwa nawa.”

⁴⁹ Yesu yaĝolo waivini lisinemo i giugiu ba bolu vanuwina badana isana Diyalesi, ena vanuwemo lava i tava bi i giuwena gado, “Tauwailovelove kuma kaka nuwalaĝalaĝa natum kaikana i peki.”

⁵⁰ Yesu niga giuna mainana i vaivaiye ba Diyalesi i giuwena gado, “Mote kumai nuwaboya, kwai sumaĝa ota bi tana kaka ya yawasana.”

⁵¹ Sauginemo Yesu Diyalesi ena vanuwemo i tavana ba lava matabudi i waiĝakedi te mote waitedi a sola nawa, Kamaina Pita, Diyemesi, Diyoni bi gomenina tinana bi tamana taudiĝa a saĝa noke gomana lisinemo. ⁵² Lava matabudi ĝome gomenina ai nuwaboye te a ĝabegabe. Bi Yesu i giuwedina gado, “Ĝaba ko kaisako! Gomana mote i peki, tana ya kenakena ota.”

⁵³ Bi tedi a sibe te gomana kaikana i peki, taunana aubaina te Yesu ai gwaigwaiye. ⁵⁴ Ĝome Yesu gomana waivinina nimanemo i kabi bi i giuwena gado, “Natugu, ku kena moito.” ⁵⁵ Ĝome gomana yawasina i tava munaĝa bi maĝemota i kena moito. Bi Yesu i giuwedi te bai sa vite ya kani. ⁵⁶ Bi gomana tamana bi tinana a sove gulata, bi geĝa te Yesu i giuvavasagedi te bai i tubutubuĝana ba mote aiyai sima tainuwatau.

9

*Yesu ena tauwaikaiwatana 12 i giukamaĝedi
(Met 10:5-15, Mak 6:7-13)*

¹ Yesu ena tauwaikaiwatana 12 i giuwedi a tava ai ġemotidi, tana ġailisi bi waibada i vitedi te aluwa gebogebodi matabudi sa kwavi vaidi bi lava edi sida tabudi bi tabudi sai yawasanidi. ² Kamaina bi ena tauwaikaiwatana i giukamaġedi a nawa te Maimaituwa ena waibada sa lauguguyae bi lava sidesidedi sai yawasanidi. ³ Tana niga mainana i giuwedi, “Ko nawanawana mote bai ġesauna koma vai. Mote diġona, mote tana, mote mane, mote kani bi mote kwama wailabuna koma vai. ⁴ Bamo vanuwinemo bi a giuvaimina ba vanuwinemo ko miyamiyana eete mba malagaina ko gose. ⁵ Bi bamo tauninemo mote lava sima giuvaimi ba sauginemo mba taunina ko gosegose ba kaġemi gobusidi ko laikulukuludi te sauginemo bai i tubuġana ba tedi edi wavu.” ⁶ Kamaina bi ena tauwaikaiwatana a modina a nawa malagai te malagai nopodiġa giu visuviusuna a lauguguyae bi lava sidesidedi a waiyawasani nawedi.

⁷ Laġannemo Alodi Entipas bai matabuna i tubutubuġana giuna i vaivaiye ba i tagugu bi i nuwalaġalaġa, banina lava a giugiu te Diyon taukabulu pekimo i kena moito. ⁸ Lava ġesaudi a giugiu te bena Elaidiya i laumaġata bi kota ġesaudi a giugiu te bena kage taugiuwatana dolidolidi ġemota i kenamoito munaġa. ⁹ Alodi i giuna gado, “Tagu wala Diyon gadona e koġavuki bi niga kota aiyai giuna yà vaivaiye.” Bi tana i ġoeġoe te maso i kita.

Yesu ooloto wapedi 5 tausan i waikanidi
(Met 14:13-21, Mak 6:30-44, Dyn 6:1-14)

¹⁰ Sauginemo giugiukamaġedi a munaġa tava bi bai matabudi a voivoiyedina Yesu a giuvite. Kamaina bi tana i waidolidi te a vasoyavaidi a nawa Betsaida tauninemo. ¹¹ Bi geġa te lava kumdi a sibe te Yesu bamo maiġa i nawa, taunana aubaina a kaiwata. Bi tana i giuvaidi te Maimaituwa ena waibada lisidimo i lauguguyae bi tedi mabai sidesidedi i waiyawasanidi.

¹² Mba aubiganemo ena tauwaikaiwatana 12 a tava lisinemo bi tana a giuwedina gado, “Niga ba dobu ġuyuwina. Lava kwa giukamaġedi te sa nawa malagaiġa bi malagai diyedyediġa te kani bi anikena sa banavi.”

¹³ Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Temi kani ko vitedi sa kani.” Bi tedi a giuwena gado, “Tama buledi wapedi 5 bi iyana labu ota. Bamoda mainana ba ka nawa te buledi ka gimala lava kumdi aubaidi.”

¹⁴ Mba ġome ooloto wapana maso ba 5 tausan. Kamaina bi ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Ko dailidi te wapedi 50 edi dubuġa sa miya nawa.” ¹⁵ Kamaina bi ena tauwaikaiwatana bai i giugiuwedina mainana lava a giuwedi te matabudi a miyatulu. ¹⁶ Bi Yesu buledi wapedi 5 bi iyana labu i tanodi, i waikita saġa malamo, Maimaituwa i waiebone bi i vili kivikividi te ena tauwaikaiwatana i vitedi te a soiyedi. ¹⁷ Lava matabudi a kani te a kani nonoġa. Bi lava buledi bi iyana a kanikani sivudina, a laitupedi te poa wapedi 12 ai wanavudi.

Pita, Yesu i kamaġati
(Met 16:13-19, Mak 8:27-29)

¹⁸ Laġan ġemota Yesu i laulaupali bi ena tauwaikaiwatana ba tana vaitena bi i waitalayedina gado, “Lava sa giugiu te tagu aiyai?”

¹⁹ Bi tedi a giuna gado, “Lava ġesaudi sa giugiu te tam Diyon taukabulu, ġesaudi sa giugiu te tam Elaidiya bi ġesaudi sa giugiu te nove wala taugiuwatana mododimo ġemota pekimo i kena moito munaġa.”

²⁰ Bi ena tauwaikaiwatana i waitalayedina gado, “Bi temi ko giugiu te tagu aiyai?” Pita Yesu ena giu i waimunena gado, “Tam ba Keliso Maimaituwa ena Vinevine.”

²¹ Ġome Yesu ena tauwaikaiwatana i giuvavasagedi te niga giuna mote aiyai sima giuwe. ²² Tana kota i giuwedina gado, “Tana Taunana Natuna kaka kauwa wapewapedimo yai nuwatoi. Bi babada laukaidi, pilipilisi edi babada bi waiġake

tauwailovelovena babadidi, kaka sa daboke bi sai peki. Bi laḡan waifaioninemo kaka ya kenamoito munaḡa.”

²³ Kamaina bi Yesu lava matabudi i giuwedina gado, “Aiyai bi kaiwatagu kuna ḡoena ba em ḡowana matabudi kwa gosedi, kwa vite munaḡem bi laḡan matabuna em kolosi kwa avali bi kwa kaiwatagu. ²⁴ Tam aiyai bi em yawasana kuna nuwamunaḡena ba mote kaka kuma vai munaḡe, bi tam aiyai em yawasana kuna nuwakamaḡena tagu aubaigu kaka kwa vai munaḡe. ²⁵ Lava bi niga dobuna ena yawasana matabuna kuna vai kovi bi em yawasana kuna aiwainawenawena ba bai visuvisuna kaka kwa banavi? Geḡa ota! ²⁶ Bamoda tagu egu wailovelove mote lava lisidimo ku kamaḡati ba Tana Taunana Natuna, Tamana bi aneya waiwaiyawidi manamalidi sa yovona laḡannemo kaka tagu mote yà kamaḡatim. ²⁷ Tagu yà giugiu kauwemi, te ḡesaumi niga ḡome mote kaka koma peki te Maimaituwa ena waibada ko kita.”

*Yesu kitana i nuwavitala
(Met 17:1-8, Mak 9:2-8)*

²⁸ Tana wailovelove i waikovi bi i miyana laḡan 8 mulidimo, Yesu, Pita, Diyon bi Diyemesi i waidolidi bi vaitedi a saḡa a nawa oya dabanemo laupali aubaina. ²⁹ Laḡannemo i laulaupali ba matana i nuwavitala bi ena gala ba ai mata kanikanina maibena namanamali kemna. ³⁰ Mba taunana te olooloto labu, Mousis bi Elaidiya, tedi manamalidi a laumaḡata bi Yesu vaitena a waigiugiu. ³¹ Tedi edi waigiugiu banina ba Maimaituwa ena ḡowana tana lisinemo ya tubuḡa te Yelusalemmo sai peki.

³² Pita ena lava vaitedi ba a waidule bi sauginemo matedi a yanayana ba Yesu namalina a kita bi olooloto labu tana vaitena a moimoito. ³³ Laḡannemo mba oloolotodi Yesu a gosegose ba ḡome Pita i giuna gado, “Bada, i visu kauwa te tama niga ḡome, augunai kape faiona ka voyedi, te ḡemota tam aubaim, ḡemota Elaidiya aubaina bi ḡemota Mousis aubaina.” Pita mote i sibe te bai i giugiuwe.

³⁴ Pita yaḡolo i giugiu ba giyou i laumaḡata te i sumatawidi. Tedi giyou i sumasumatawidi ba a naila kauwa. ³⁵ Kalina giyou noponaḡa i yovona gado, “Niga taunana Natu otigu tana taunana e vine, kalinana ko vaiye.”

³⁶ Laḡannemo kalina a vaiye mulinemo ba Yesu taunaḡa a kita ḡome i moimoito. Ena tauwaikaiwatana mba kauwina a kitakita ba nopodimo a sivudi bi mote aiyai a giuwe.

*Yesu gomana olotona aluwa gebogebona i sunesuneina i waiyawasani
(Met 17:14-18, Mak 9:14-27)*

³⁷ Bokina mai Yesu ena tauwaikaiwatana vaitedi oyamo bi a yovoyovo ba lava kumna a banavidi. ³⁸ Bi nopodimo oloto ḡemota i binauna gado, “Tauwailovelove yà waibaḡam te natugu lauḡemotina kwa kita! ³⁹ Laḡannemo aluwa gebogebona ya sulusuluvai ba ya kaka gusugusu, ya kaka binabinau, ya waibutaleva bi ya voiye te gayanaḡa kasapulana sa yovoyovo. Bi aluwina mote bamo natugu ima gosegose. ⁴⁰ Em tauwaikaiwatana e giuwedi te maso a kwavivai bi mote ḡemoḡemotina te maso a voiye.”

⁴¹ Yesu edi giu i waimunena gado, “Ei, niga kimtimi kona ala gebogebo bi mote koma waisumaḡa! Ee tagu yaḡolo te emi vita yà avaavali? Natumna ku natome lisigumo.”

⁴² Laḡannemo gomana a natonatome ba aluwa gebogebona gomenina doḡamo i waibui bi i katiti. ḡome Yesu aluwa gebogebona i giu tunidaboke bi gomana i waiyawasani te tamana i vite munaḡe. ⁴³ Lava matabudi Maimaituwa ena ḡailisi a soveye.

*Yesu ena peki i giemunage
(Met 17:22,23, Mak 9:30-32)*

Yesu bai matabuna i voivoiyena ba lava a sovesove bi tana ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, ⁴⁴ “Koi beyavaiya kauwa te bai yà giuwemi! Tana Taunana

Natuna kaka lava nimedimo sa sakona laukivigebogeboyena aubaina.”⁴⁵ Tedi bai i giugiuwedina banina mote a sibe. Giuna lisidimo i kena waidavona, taunana aubaina maso ai talaye bi geḡa te a naila.

Aiyai i saḡa gulata?

(Met 18:1-5, Mak 9:33-37)

⁴⁶ Yesu ena tauwaikaiwatana taudiḡa a waikagiu te nopodimo aiyai i saḡa gulata. ⁴⁷ Bi Yesu kaikana edi noḡota i sibedi, taunana aubaina gomana i vai te diyanemo i waimoito, ⁴⁸ bi i giuwedina gado, “Aiyai bi niga gomenina ḡaubona isagumo ya giuvaina ba tagu ya giugiuvaigu bi kota aiyai bi tagu ya giugiuvaiguna ba yaḡolo taugiukamaḡegu ya giugiuvai. Aiyai bi nopomimo i ḡaubo munaḡana mai niga gomenina tana taunana i saḡa gulata.” ⁴⁹ Kamaina bi Diyon i giuna gado, “Bada, tama oloto ke kita isammo aluwa gebogebodi i kwavikwavivaidi bi ke giuwe te maso i kaisako, banina tana mote tada vaiteda.”

⁵⁰ Bi Yesu i giuwedina gado, “Komai ḡake, tana aiyai mote ima waiḡaviyemi ba emi tau.”

Sameliya lavedi Yesu a daboke

⁵¹ Kamaina bi sauga kaikana ya tavatava te Maimaituwa Yesu ya nawe malamo. Bi tana ena noḡota i sakodidi te ya nawa Yelusalem. ⁵² Tana tauwainoyanoya i gei giu kamaḡedi a nawa Sameliyamo lava sa tai nuwataudi te ena tava aubaina sa vononoḡa. ⁵³ Bi geḡa te lava ḡome mote a giuvai banina tana Yelusalem aubaina i nawanawa. ⁵⁴ Laḡannemo ena tauwaikaiwatana Diyemesi bi Diyoni niga kauwina a kitakita ba ai talayena gado, “Bada, kwai aninimai te ka giu saḡa bi malaḡa kai ya yovo te ya kalaḡosedi.” ⁵⁵ Bi geḡa te Yesu i tauvitale bi i kaipasinedi ⁵⁶ bi ena tauwaikaiwatana vaitedi a nawa malagai ḡesaunemo.

Yesu kaiwatana ena giugiu

(Met 8:19-22)

⁵⁷ Laḡannemo tedi etaḡa a nawanawa ba oloto Yesu i giuwena gado, “Tam bamomaḡa kwa nawana ba ya kaiwatam.”

⁵⁸ Bi Yesu i giuwena gado, “Dako waibwadedi, kota mwanuwa sawasawamo ba wainoḡidi bi Tana Taunana Natuna mote bamo ena gabu kauwa te yai yawasi.”

⁵⁹ Bi Yesu oloto ḡesauna i giuwena gado, “Ku kaiwatagu.”

Bi tana Yesu ena giu i waimunena gado, “Bada, kwai aninegu te ya nawa tamagu pekina ya gei dobo.”

⁶⁰ Bi Yesu i giuwena gado, “Avena, pekipekidi taudiḡa edi peki sa dobodi. Bi tam kwa nawa te Maimaituwa ena waibada kwa lauguguyae.”

⁶¹ Bi kota lava ḡesauna i giuwena gado, “Bada, ya kaiwatamna bi dolinemo ya nawa te egu vanuwa lavedi yaḡi ebonedi.”

⁶² Bi Yesu giu i waimunena gado, “Tana aiyai suwata* i waitubu bi ya tinatinamulina ba mote ḡemoḡemotina te Maimaituwa ena waibadamo ima noya.”

10

Yesu tauwaikaiwatana 72 i giukamaḡedi

¹ Niga kauwina mulinemo Yesu tauwaikaiwatana ḡesaudi 72 i vinedi te bamo taunidi bi malagaidiḡa muliḡa ya nawana maḡa labulabuḡa i gei giukamaḡedi. ² Bi i giuwedina gado, “Maula i didiga bi taunoya a labuḡa. Taunana aubaina daibi Badana lisinemo ko laupali te taunoya ya giukamaḡedi te ena daibi sa vililubu. ³ Kamaina ko nawa, tagu ya giugiukamaḡemina mai sipu lauewalidi, ḡamoḡamo ḡasiḡasidi kitedi mai daḡasi

* **9:62:** Diu lavedi edi lausuwata ba matediḡa sa nawanawa mote sima tinatinamuli.

nopodimo. ⁴ Temi mote mane solusoluguduna, ee tana ee kaḡesuma koma legaudi bi mote aiyai vaitena etamo komai bolubolu.”

⁵ “Laḡannemo bamo vanuwinemo kona valagetana ba ko gei giuna gado, ‘Nuwauba niga vanuwinemo. Diu lavedi edi lausuwata ba matediḡa sa nawanawa mote sima tinatinamuli ⁶ Bamo te ḡome nuwauba lavana ya miyamiya, ba kamaina te em nuwauba giuna lisinemo ya kena. Bamoda geḡa ba emi nuwauba giuna ko vai munaḡe. ⁷ Bi vanuwinemo ko miyamiya bi bai sa vitevitemina taunana ko kani bi ko tego bi mote komai vanuwa saḡa. Banina taunoya edi maiia ba sa vai.”

⁸ “Bamo tauninemo kona tava bi a giuvaimi, bi bai a vitevitemina taudidi ko kanidi. ⁹ Bi ḡome lava sidesidedi koi yawasanidi bi ko giuwedina gado, ‘Maimaituwa ena waibada kaikana i tava.’ ¹⁰ Bi bamo taunidi mote sima giuvaimi ba ko nawa etamo bi ko giuna gado, ¹¹ ‘Emi tauni gobusina kaḡemaimo i laulaupatuna ka lailaikulukuluvidi te ko sibe. Banina Maimaituwa ena waibada saugina i tava bi kona daboke. ¹² Tagu yà giugiuwemi, te etala laḡannemo mba taunina yà kovoḡi gulatena kaka Sodom.’ ”

Taun mote waisumegidi

(Met 11:20-24)

¹³ “I gebo kauwa Kolasin bi Betsaida lavemi lisimimo, bamoda Taiya bi Sidon nopodimo anisove kauwidi e voiyedi mai temi lisimimo e voivoiyedina, tedi maso kaikana udi galedi a kotedi, ai kovu topedi bi a kamaḡati munaḡedi te edi gebogebomo a kuvasa. ¹⁴ Etala laḡannemo, temi Maimaituwa ya kovoḡi gulatemina kaka Taiya bi Sidon. ¹⁵ Bi temi Kapeniyam lavemi, ko wainoḡota te bena ko nawa Malamo, ee? Geḡa, temi ko nawa lava pekipekidi edi gabumo.” ¹⁶ Bi Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Aiyai emi giu ya vaivaiyena ba tagu egu giu ya vaivaiye. Bi aiyai temi ya miyamiyatautauliyemina ba tagu ya miyamiyatautauliyegu. Bi kota aiyai i miya tautauliyeguna ba taugiukamaḡegu ya miyamiya tautauliye.”

Yesu ena tauwaikaiwatana 72 a munaḡa tava

¹⁷ Bi laḡannemo lavedi 72 mayasisidi a munaḡa tava bi a giuwena gado, “Bada, isammo aluwa gebogebodi a voteyateyaemai.”

¹⁸ Bi Yesu giu i waimunena gado, “Tagu malamo Seitan e kita i kuluvana maibena namanamali. ¹⁹ Tagu waibada e vitemi te mwata wailauonedi bi tikutikula ko vaḡoseḡosedu bi ḡaviya edi ḡailisi matabudi ko vawaiubedi: Mote bai kaka ima ka gebogebomi. ²⁰ Bi penama a vovoteyeteyemina mote komai nuwavisuyedi. Bi ko yasisi te isemi malamo a gilumidi.”

Yesu ena Yasisi Palina

(Met 11:25-27,13:16-17)

²¹ Mba sauginemo Aluwa Waiyawemo Yesu nopona yasisi i waiwanavu, bi i giuna gado, “Tamagu, yà kakasaḡesaḡem. Tam mala bi dobu Badana, taunana aubaina nuwauyauya bi sibe lavedi lisidimo niga kauwidi kuna sivu waidavonedi bi lava edi yawasana maibena libilibi lisidimo kuna kamaḡati. Tamagu, giukauwa te niga tam em ḡowana.

²² “Tamagu mwali matabudi i vitegu. Aiyai mote Natuna i sibe te tana Tamana taunaḡa. Mainana kota aiyai mote Tamana i sibe te tana Natuna taunaḡa. Bi tedi mabai Natuna i vinevinedina ba tedi taudidi Yesu sa kamaḡati.” ²³ Yesu i tauvitale bi ena tauwaikaiwatana taudiḡa i giuwedina gado, “Kakavisuvisudi kaka bai ko kitakitana sa kita. ²⁴ Kamaina yà giugiuwemi te bai ko kitakitana ba taugiuwatana bi ḡalibona wapewapedi a ḡoḡoena maso kauwina a kita bi mote a kita. Bi giu ko vaivaiyena a ḡoḡoena maso a vaiye bi mote a vaiye.”

Sameliya olotona ena laukivisuvisu lautaulalana

²⁵ Laḡan ḡemota waiḡake tauwailovelovena Yesu nuwana wailausoluna aubaina i tava bi i waitalayena gado, “Tauwailove, bai yà voiye te yawasana kenakena nonoḡina yà vai?” ²⁶ Yesu ena giu i waimunena gado, “Waiḡake bainewa a gilumidi? Tam waiḡakena kwa iyeyevina banina kwa sibesibe, ee geḡa?”

²⁷ Bi olotona giu i waimunena gado, “BADA em Maimaituwa kwa ḡoena ba: Nuwapoum tabutabunemo, aluwim tabutabunemo, em ḡailisi tabutabunemo, em noḡota tabutabunemo bi kota em tau kwa ḡoena maibena taumḡa kwa ḡoḡoemna.”

²⁸ Yesu oloto ena giu i waimunena gado, “Mba kuna giukauwa, laḡan matabuna kwa voiye bi yawasana kwa vai.”

²⁹ Bi waiḡake tauwailovelovena i ḡoḡoena ya sibe kauwe te Yesu i waitalayena gado, “Bamo taunana egu tau?”

³⁰ Bi Yesu waititikunamo oloto ena giu i waimunena gado, “Oloto ḡemota Yelusalemmo bi i yovo i nawanawa Deliko bi etamo taudanene a lovo tava te a kaididi, ena gala a doulisi kamaḡedi bi a kwapu kauwe te nuwana peki bi a gose kamaḡe.

³¹ “Kamaina bi Pilisi mba etana ḡemotina i kaiwata i yovo i nawanawa te oloto nuwakalunaḡa i kita bi i kita kamaḡe te eta nevanaḡa i yovo i nawa. ³² Mulinemo kota Livai etana ḡemotina i kaiwata i yovo i nawanawa, te olotona i kita bi i kita kamaḡe bi eta nevanaḡa i yovo i nawa. ³³ Bi Sameliya olotona mba etanaḡa i yovoyovo te olotona nuwakalunaḡa i vabanavi i kenakena te i launuwatoiye. ³⁴ Kamaina bi i nawa oloto lisinemo bi boninemo olip masina bi wain i ḡinidi bi gala selipidimo i panidi. Bi i laḡeti te ena donkimo i waigelu te i nawe balekimo. Ḡome tauwailaba nimanemo i sako te ya labe. ³⁵ Laḡan i sako te mane isana dinali labu i kaikamaḡedi te baleki taulabena i vite bi i giuwena gado, ‘Kwa labe kauwe bi laḡannemo yà tava munaḡana kaka bai kuna voivoiyena luvanemo yài mai'im.’ ”

³⁶ Yesu waiḡake tauwailovelovena i waitalayena gado, “Kuna sibe te niga lavedi faiona nopodimo bamo taunana taudanene oloto a laulau kivigeboḡeboyena lisinemo waitau ena kauwa i voiye?”

³⁷ Waiḡake tauwailovelovena giu i waimunena gado, “Tana aiyai i waiwaisaguna.” Ḡome Yesu i giuwena gado, “Tam kwa nawa bi mainana kwa voiye.”

Yesu, Meli bi Mata i vakitedi

³⁸ Yesu ena tauwaikaiwatana vaitedi a nawanawa Yelusalem aubaina, te malagai ḡesaunemo i tava. Bi ḡome waivini isana Mata i giuvai te vanuwemo i valageta. ³⁹ Bi waivinina tasina isana Meli, tana Yesu kaḡepakanemo i miya bi ena giu i waibeyavaiye. ⁴⁰ Bi Mata tana noya matabuna i voivoiye, taunana aubaina i nato Yesu lisinemo bi i giuwena gado, “Bada, kwa kitakitagu ee geḡa te tasigu i gosegu bi tauguḡa yà noyanoya? Bi kwa giuwe te ya sagugu.”

⁴¹ Bada, Mata ena giu i waimunena gado, “O egu tau Mata, tam mwali matabudi kwa ala wainuwaboyedi bi kwa kaka nuwalaḡalaḡam. ⁴² Vaivai ḡemota ota taunana i visu bi Meli vaivaina i kulamatai bi mote aiyai kaka lisinemo ima kaikamaḡe.”

11

Pali wailovelovena (Met 6:9-13, Met 7:7-11)

¹ Sauga ḡemota Yesu gabu ḡesaunemo i laulaupali. Bi laḡannemo pali i kovikovi ba ena tauwaikaiwatana ḡemota i giuwena gado, “Bada, kwai lovemai te tama maso mainana ke laupali, maibena Diyon ena tauwaikaiwatana i wailovedina mainana.”

² Yesu i giuwedina gado, “Laḡannemo ko laupalina ba niga mainana ko giu: Tamamai, isam waiyawa sa vivile.

Tam em waibada ya nato.

³ Laḡan matabuna ema kani kwa vitemai.

⁴ Bada ema gebogebo kwa noḡoti kamaḡedi,

banina tama kota ema lava lisimaimo gebogebo a voivoiyedina ka noḡonoḡoti kamaḡedi.

Bi laulubumo mote kuma nawemai.”

⁵ Gome Yesu i giuwena gado, “Ḡemoḡemotina maso ḡesaum dudubala modonemo kuna nawa em tau lisinemo, bi kuna giuwena gado, ‘Goma, buledi faiona ku vitegu,

⁶ banina egu tau i nawanawa niganana i tava, bi tagu lisigumo mote kani te maso e vite.’ ⁷ Bi em tau vanuwa noponemo maso em giu i waimunena gado, ‘Kuma lailainuwanuwasa, tama kaikana ke laugudu, bi natunatugu vaitedi ka kenakena.

Mote ḡemoḡemotina yàma kena moito bi bai yàma vitem.’ ” ⁸ Gome Yesu i giuna gado,

“Yà giugiuwemi te mote maso i moito bi buledi i vite, banina i sibe te tana ena tau. Bi ena laukalayaviyavi dabanemo kaka ya moito bi buledi ya vite. ⁹ Taunana aubaina yà giugiuwemi, koi baḡana ba ya vitemi, ko tavuḡena ba ko banavi, bi ko laupewapewana

ba lisimimo gudu ya kaikamaḡe. ¹⁰ Banina mabai sa waibaḡana kaka sa vai, aiyai ya tavutavuḡena kaka ya banavi bi aiyai ya laulaupewapewana kaka lisinemo gudu ya kaikamaḡe.

¹¹ “Mote bamo mai kauwa te gomana iyana i ḡabeḡabe bi tamana mwata i vite, ¹² ee pou i ḡabeḡabe bi tamana tikutikula i vite. ¹³ Temi niga kauwina ko noḡoti, avena te gebogebo lavemi bi yaḡolo te natunatumi puyo visuvivudi vitedi kona sibe. Taunana aubaina Tamemi malamo tana ḡemoḡemotina, mabai Aluwa Waiyawa sa waibaḡena kaka ya vitedi.”

*Yesu bi penama edi bada Taumudulele**

(Met 12:22-30, Mak 3:20-27)

¹⁴ Yesu oloto noponemo gungum penemina i kwavivai. Bi laḡannemo penama oloto i potipotiyovo kamaḡe ba tana giu i waitubu munaḡe. Bi ḡome lava kumna tana a soveye.

¹⁵ Bi kota lava ḡesaudi a giuna gado, “Mba taumudulele ḡailisi i vite, te penama ya kwavikwavivaidi.”

¹⁶ Bi lava ḡesaudi tana laulubumo ai talaye, te maso anisove kauwina i voiye bi maso aikawa giukauwe, te tana Maimaituwa lisinaḡa i yovo. ¹⁷ Bi geḡa te Yesu edi noḡota i sibedi aubaina i giuwedina gado, “Dobu ḡemota bi taudiḡa sa daili munaḡedina ba sa kagebogebody. Mainana kota vanuwa ḡemota lavedi taudiḡa sai miyataulina ba mote edi miya ima visu.” ¹⁸ Mainana kota seitan falona seitan vaitena sa dailidi bi sai ḡasiḡasina ba mote kaka ena waibada ima kena gulata. Niga e giuna banina temi kage ko giugiu te tagu taumudulele ḡailisi i vitegu bi penama yà waipotiyovodi. ¹⁹ Bamoda taumudulele bi ena ḡailisimo penama yà waipotiyovodi ba temi palisi aiyai ena ḡailisimo emi tauwaikaiwatana penama sa waipotiyovodi? Emi tauwaikaiwatana sa kaka maḡatimi te temi kaikaiyovumi! ²⁰ Bamoda tagu, Maimaituwa nima kiukunemo penama ya waipotiyovodi. Ba ya kaka maḡatigu te Maimaituwa ena waibada kaikana lisimimo i tava.

²¹ Laḡannemo bi oloto ḡaiḡailisina ena apiya i vononoḡedi bi ena vanuwa ya labelabena, ba ena ḡonaḡona sa kena kauwa. ²² Bi bamoda oloto ḡesauna ḡaiḡailisi guletina mote mai tana mba olotona i lauyovoḡena ba, ena apiya i waisumaḡedina ya tano kamaḡedi. Bi ḡoneḡonedi matabudi ya soiye waipaipailidi.

²³ Tana aiyai mote tagu vaitegu ba kagu ḡaviya. Bi kota tana aiyai mote vaitena kama noyanoya ḡemota ba tana taulaidabalala.

* **11:13:** Penama edi bada dididiga.

Aluwa gebogebona ena tava munaḡa
(Met 12:43-45)

²⁴ “Laḡannemo aluwa gebogebona lava i potiyovo kamaḡe, bi dobu tatakaliḡiḡa gabu ya tavutavu te maso yai yawasi, bi bamo mote gabu kauwa i banavi, ba taunaḡa i giu munaḡena gado, ‘I visu te tagu ya munaḡa egu vanuwa e gosegosenemo.’ ²⁵ Bi laḡannemo i tava vanuwa i gosegosenemo, ba i kita te laulaḡiliḡilina bi kakanonoḡina. ²⁶ Kamaina bi i munaḡa te aluwa gebogebo otidi 7 i waidoli tavaitedi mote mai tana. Bi sa sola nawana lavana noponemo ba mba lavana ena yawasana ya pilipili gulatana kaka dolinemo.”

Nuwavisu giugiu kauwina

²⁷ Yesu yaḡolo niga kauwidi i giugiuwedi ba waivini lava kumna nopodimo i binauna gado, “Waivini kakavisuvisuna ba tana aiyai i bewam bi i waisusumna.” ²⁸ Bi Yesu, waivini ena giu i waimunena gado, “Geḡa, kakavisuvisudi ba tedi mabai Maimaituwa giuna sa vaivaiye bi sa kaikaiwatana.”

Diyona ena mataila
(Met 12:38-42)

²⁹ Bi lava kumna a wapawapa gulata ba Yesu i giuna gado, “Niga kintimi kona ala gebo te mataila ko waibaḡae. Mote mataila ḡesauna yaḡa voiye bi Diyona ena mataila taunaḡa ko kita bi ko noḡoti. ³⁰ Banina Ninive lavedi edi mataila ba Diyona bi kota mainana niga kintimi, emi mataila ba Tana Taunana Natuna. ³¹ Bi etala laḡannemo, Siba edi ḡalibona waivinina kaka ya moito saḡa bi temi kintimi yai wavumina banina tana manekaḡa i tava, Solomon ena nuwayuaya giudi vaiyedi aubaidi. Bi aiyai temi vaitena ko miyamiyana tana taunana i saḡa gulatana kaka Solomon. Bi kalinana mote koma vaivaiye. ³² Etala Laḡannemo Ninive lavedi niga kintimi sai wavumina banina tedi Diyona ena lauguguyemo a laukuvasa. Bi tana aiyai niganana vaitena ko miyamiyana tana taunana i saḡa gulatana kaka Diyona. Bi temi laukuvasa mote koma goeḡoe.”

Tubuḡa ena kwadam
(Met 5:15, Met 6:22,23)

³³ “Aiyai mote kwadam imai tuni bi ima sako waidavo ee gulewa dibunemo imai kabubutawi. Geḡa, mote mainana, tana kwadam ena ani moitomo yai moito, te lava sa valavalagetana yanana sa kita. ³⁴ Bi tubuḡim ena kwadam ba matam. Laḡannemo matam bi visuvisudi ba tubuḡim matabuna ya yana. Bi kota laḡannemo matam a gebogebona ba tubuḡim matabuna yai dudubala. ³⁵ Taunana aubaina yana nopommo kwa labe kauwe te mote imai dudubala. ³⁶ Bamoda tubuḡim matabuna yanayana i yana galamena, ba tubuḡim mote imai dudubala bi ya yana gulata, maibena kwadam yanana.”

Gebogebo giudi wapedi 6
(Met 23:1-36, Mak 12:38-40)

³⁷ Laḡannemo Yesu giu i waiwaikovi, ba Palisi ḡesauna tana i giuvai nawe ena vanuwemo te vaitena sa kani: Kamaina bi i valageta vanuwemo bi teibolo diyanemo i kenagiligili bi a kanikani. ³⁸ Bi ḡome Palisi i sove te Yesu nimana mote i koḡedi bi i kanikani. ³⁹ Kamaina bi Bada i giuwena gado, “Temi Palisi ledu bi aboma taulidi koḡedi kona sibe kauwedi bi nopomimo ba kanitoku bi gebogebo kauwidi a wanavu.

⁴⁰ “Temi opeopemi! Kona sibe ee geḡa te Maimaituwa tubuḡa bi kota nopo i voyedi. ⁴¹ Bi bai aboma noponemo ya kenakenana taunana waiyamoyamonidi ko vitedi kaka emi yawasana sa visu.

⁴² “I gebo kauwa temi Palisi lisimimo, banina kani ani taidinidinidi bi dubu wai 10 na Maimaituwa vitena kona sibe kauwe. Temi mote lava koma labelabe kauwedi bi

Maimaituwa mote koma gōeḡoe. Niga taudidi ko voyiedi bi vite Maimaituwa lisinemo koma sakoliye.

⁴³ “I gebo kauwa temi Palisi, banina temi ko gōeḡoe te animiya visuvisudimo ko miya, bolu vanuwidimo. Bi kota ko gōeḡoe lava sa vivilemi aniwaiḡemota gabudimo.

⁴⁴ “I gebo kauwa, banina temi ba maibena kokowaga waimataila geḡedi, dabediḡa lava sa nawanawa bi mote sima sibesibedi.”

⁴⁵ Waiḡake tauwailovelovena ḡemota Yesu i giuwena gado, “Tauwailovelove, laḡannemo niga kauwidi kuna giugiuwedi ba tama kota vaitemai kuna lauyovoḡemai.”

⁴⁶ Yesu giu i waimunena gado, “Temi waiḡake tauwailovelovena, i gebo kauwa, te emi giumo lava ko waivitedi. Bi vitedi mote ḡemoḡemotidi te sa avala bi mote bamo koma sagusagu lubudi.

⁴⁷ “I gebo kauwa, banina emi magumagula wala taugiuwatana ai pekidi. Bi temi niganana edi ai kaukauwina ḡemotinemo mba tauyewidi ko kaka visuvisudi.

⁴⁸ “Bi ko kaka maḡatimi te emi magumagula bai a voivoiyena ba ko waianinedi, banina tedi taugiuwatana ai pekidi bi temi edi tauyewa ko lailaivaliudi.

⁴⁹ “Taunana aubaina Maimaituwa ena nuwayuyuyamo i giuna gado, ‘Tagu kaka taugiuwatana bi giugiukamaḡedi yà giukamaḡedi te ḡesaudi sai pekidi bi kota ḡesaudi sa laukivigeboḡeyedi.’

⁵⁰ “Nove laḡan pakanemo te niganana, lava taugiuwatana ai pekidi bi kwasinidi a tostitosina, aubaina te temi niga kimtimi kaka kovoḡa ko vai. ⁵¹ Wala Eibol ena pekimo te i saḡa Sakalaiya lisinemo. Bi Sakalaiya tana olta bi pali vanuwina mododimo ai peki. Ya giugiu kamaḡemi te niga kimtimi kaka pekidi matabudidi kovoḡidi ko vai.

⁵² “I gebo kauwa temi waiḡake tauwailovelovena, banina temi sibe ki-ina kona vai bi ko kaikaididi. Temi oḡimi mote ko sola nawa bi mabai sa solasola nawana temi ko moimoito gudugududi.”

⁵³ Laḡannemo Yesu mba malagaina i gosegose ba palisi bi waiḡake tauwailovelovena lauyovoḡe giudimo tana ai tala vitavitale. ⁵⁴ Tedi a gōeḡoena maso Yesu bai giuna geboḡebona i vato wapa te a kaididi.

12

*Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedi te Palisi edi kauwa sa kita kauwedi
(Met 10:26,27)*

¹ Mba laḡannemo, lava wapewapedi tausan ai ḡemotidi, taunana aubaina edi lava dabediḡa a waikavutuvutuḡa. Yesu ena tauwaikaiwatana i gei giuwedina gado, “Palisi edi waikaikaiyovumo ko kita kauwa te ko vola kamaḡedi. Tedi edi yawasana maibena muu'a, ya waitaudamadama makamakai.” ² Mwali bai sumasumana kaka ya nuwa tanesa bi mwali bai kenakena waidavonina kaka Maimaituwa ya kamaḡati. ³ Mwali bai dudubalemo kuna vatona kaka suwalemo sa vaiye. Mwali bai nakanaka noponemo kona waikasakasavenayena kaka debamo sai noyanoyae.

⁴ Egu lava, yà giugiuwemi te tubuḡa taunaḡa tauwaipekina mote koma nailedi. Mba mulinemo mote kaka bai ḡesauna sima voyie. ⁵ Bi tagu kaka yà lovemi te aiyai ko naile, banina tana ḡailisi lisinemo ya kenakena te tubuḡa ya ka geboḡebo bi ya pwalage nawemi iyoyoḡamo. Emaso, yà giugiuwemi te Maimaituwa taunaḡa ko naile.

⁶ Mavumavuyama wapedi 5 ba luvana peni labumo kwa gimelidi, bi geḡa te Maimaituwa mote mavumavuyama ḡemota kaka nuwana ima kauleya.

⁷ Temi mainana kunumimo, dabemi matabudi iyeyevi waipailidi. Mote koma naila banina temi kona tausagana kaka mba mavumavuyamidi.

⁸ “Yà giugiuwemi te aiyai bi lava wapewapedi matedimo ya giugiu waimaḡatiguna, ba Tana Taunana Natuna kaka Maimaituwa ena aneya matedimo yà kamaḡati. ⁹ Bi

tana aiyai lava wapewapedi matedimo ya valevaleleguna ba Tana Taunana Natuna kota mainana Maimaituwa ena Aneya matedimo ya valeleye.

¹⁰ “Lava aiyai Tana Taunana Natuna i giu waigebogebona ba Maimaituwa ena gebogebona ya noḡoti kamaḡe. Tana aiyai bi Aluwa Waiyawa i waidibogina ba Maimaituwa ena gebogebona mote ima noḡoti kamaḡe.

¹¹ “Laḡannemo bolu vanuwidimo a tavaitemi bi waibabada matedimo ai moitomina ba komai nuwaboya te bai ko giuwe ee bainewa ko koi galagalamemi, ¹² banina Aluwa Waiyawa kaka yai lovemi te mba sauginemo bai ko giuwe.”

Oloto waiguyauna opaopana ena lautaulala

¹³ Lava kumna nopodimo oloto ḡemota Yesu i giuwena gado, “Tauwailovelove, valetigu kwa giuwe te tamamai gagasina ya soiye te tana bi tagu.”

¹⁴ Bi Yesu giu i waimunena gado, “Goma, tagu mote egu giu bai te ya laididimanimi ee tamemi ena ḡonaḡona ya dailidi temi labu poumimo.” ¹⁵ Kamaina bi Yesu i giuwedina gado, “Koi kita bi ko labe kauwemi te niga dobuna ena ḡonaḡona mote nopomi simai wanavudi, banina niga mwalidimo yawasana mote koma vai.”

¹⁶ Kamaina bi Yesu niga lautaulalana i giuwedi: “Maimaso oloto ḡemota waiguyauna, tana ena daibimo kani a lau bani kauwa. ¹⁷ Tana taunaḡa i wainuwanoḡonoḡotana gado, ‘Tagu mote bamo gabu te egu kani matabudi ya susuḡudi.’ Niganana bai ya voiye? ¹⁸ Bai ya voiye ba egu kani vanuwidi keikelikidi ya suwedi bi launanakidi ya kelidi. ḡome kaka kani ya susuḡudi bi egu ḡonaḡona matabudi ya dubudi. ¹⁹ Kamaina bi ya giu munaḡeguna gado, ‘Tagu niganana mwali visuvisudi e sivudi, kwalabu wapawapa aubaidi. Niganana ya miya ota, ya kani, ya tego bi ya nuwawisu.’ ²⁰ Bi geḡa te Maimaituwa oloto i giuwena gado, ‘Tam opaopam! Niga dudubalinemo kaka kwa peki. Bi bai kuna vovononoḡedina kaka aiyai ya legaudi?’”

²¹ Yesu giu i waikenana gado, “Tedi mabai dobu ḡoneḡonedi sa laulaususuḡudina taudiḡa aubaidi ba Maimaituwa matanemo mote ai guyau.”

Maimaituwa koi sumaḡe

(Met 6:25-34)

²² Kamaina bi Yesu ena tauwaikawatana i giuwedina gado, “Taunana aubaina ya giugiuwemi te tubuḡimi aubaina mote komai nuwaboya, te bai ko kani bi ko miya ee bai ko kote. ²³ Banina yawasana i tausaḡana kaka kani bi tubuḡimi i tausaḡana kaka gala. ²⁴ Aoao ko kitedi: Tedi mote pesi sima wadiwadidi ee kediya sima laulau voti. Tedi mote sima laulaususuḡu bi edi susuḡu vanuwidi geḡa. Bi geḡa te Maimaituwa ya waikanidi. Temi kona tausaḡana kaka aoao! ²⁵ Tam aiyai bi niga mwalidi kwa wainuwaboyaedina bena em miya ya lofa, ee? Geḡa! ²⁶ Bamoda, mote ḡemoḡemotim mba mainana mwali ḡaubona kuma miyae, te bai aubaina mwali ḡesaudi kwa wainuwaboyaedi?”

²⁷ “Bodu belenidi sa dugadugana ko kitedi: Tedi mote sima noyanoya ee edi gala sima voivoiyedi. Bi ya giuwemi te, ḡalibona Solomon ena waiguyau galedi bi ena waigala mote a visu gulata maibena niga belenidi namalidi, tedi a tausaḡana kaka ḡalibona Solomon ena waiguyau galedi. ²⁸ Maimaituwa taunaḡa ḡawaḡawa wapumo kulidi visuvisudi ya voivoiyedi. Bi ḡaweḡawedi niganana niga ḡome bi bokina kaimo sai kalaḡosedidi. Kona sibe e geḡa, te Maimaituwa kaka yai galemi? Emi sumaḡa a ala keikeilika!”

²⁹ “Laḡan matabuna mote komai nuwaboya te bai ko kani bi ko tego. ³⁰ Banina dobumo lava mote waiwaisumegidi, laḡan matabuna niga kauwidi sa wainuwaboyaedi bi sa ḡoeḡoe te sa legaudi. Bi temi, Tamemi i sibe te niga mwalidi ko malumaluwabiyedi. ³¹ Temi kamaina te ena waibada ko gei tavuḡe kaka tana mba mwalidi ya vitemi.”

*Malamo koi guyau
(Met 6:19-21)*

³² Egu yalabolu ḡaubona komai nuwaboya, banina Tamemi i wainuwavisuyemi te ena waibadamo ko miya. ³³ Emi ḡonaḡona ko kune kamaḡedi bi lava waiyamoyamonidi mane ko vitedi. Mba kauwidimo emi solusolugudu bagibagidi ko voivoiyedi te mote sima nuwalisi, emi waiguyau malamo ko laususugudi te mote sima kovi bi taudanene mote sima danenedi bi kwalikwali mote sima kagebgebodi. ³⁴ Banina emi waiguyau bamo ḡome ba temi laḡan matabuna kota nuwapoumi ḡome.

Taupaula kauwa

³⁵ “Laḡan matabuna Maimaituwa ena noya aubaina koi gala bi ko vononoḡa. Emi kwadam ko gabudi te sa yanayana, ³⁶ maibena taupaula edi bada sa labelabe te naḡi soinemu ya munaḡa tava. Laḡannemo i tava bi i laupewapewana ba tedi maḡemota sa moito te gudu sa kaikamaḡe. ³⁷ Taupaula mabai edi bada aubaina a vononoḡa bi sa wailabana ba ena nato munaḡemo sai nuwawisu. Giukauwemo ya giugiuwemi, te tana kaka waitaupaula aubaina yai gala, ya giuwedi te teibolo sa miya kwaivivili bi yai kanidi. ³⁸ Avena te dudubala modonemo ee laḡan sakosako balanemo Bada ya nato bi mabai a vovononoḡana ya banavidina ba sai nuwawisu. ³⁹ Temi niga kauwina ko sibe: Bamoda vanuwa taniwagina taudanene ena sola saḡa saugina i sibena ba, mote gavogavo ima vite te ena vanuwa ima lolo. ⁴⁰ Temi kota mainana ko vononoḡa, banina Tana Taunana Natuna ya natona kaka sauga mote koma noḡonoḡotinemo ya tava.”

*Taupaula waisumeḡidi ee waiwaisumeḡi geḡedi
(Met 24:45-51)*

⁴¹ Pita i waitalana gado, “Bada, niga lautaulalana ba tama taumaḡa kwa giugiuwemai ee ema lava ḡesaudi vaitedi kwa giugiuwedi?”

⁴² Yesu Pita ena giu i waimunena gado, “Taupaula aiyai waisumeḡina bi nuwanuwauyuyana, tana taunana kaka ena bada ya vine te taupaula ya labedi te sauga kauwemo kaka kediyu ya soisoyedi. ⁴³ Bamoda Bada ena tava munaḡemo bi taupaula aiyai ya banavi, niga kauwina ya voivoiyena ba nuwawisu didiga mba taupaulina lisinemo. ⁴⁴ Tagu giukauwemo ya giugiuwemi te mba taupaulina kaka ena bada waibada matabuna ya vite te ena ḡonaḡona matabudi yai badayedi. ⁴⁵ Bi bamoda taupaulina maso taunaḡa i giu munaḡena gado, ‘Egu bada ya alaala nawa bi mote ima tavatava makai.’ Tana ḡome taupaula ololotodi bi waiwaivinidi i kwapudi, i kani, i tego bi i tego buu'wa. ⁴⁶ Mba taupaulina ena bada ena nato saugina mote ima noḡonoḡoti bi ima sibesibe te bai sauginemo ya tava. Sauginemo ya miyamiya nuwakauleya bi ena bada ya tavana kaka taupaula ya koḡavuḡavuki bi lava laukasaiḡaidi edi gabumo ya pwalaiḡe nawe.

⁴⁷ “Taupaula aiyai ena bada ena ḡowana i sibedi bi mote ima voivoiyedi ee ima vovononoḡa ba ena bada kaka tana ya kovoḡi gulate. ⁴⁸ Bi taupaula aiyai ena bada ena ḡowana mote i sibedi bi noya i ai voivoiyena ba tana kaka ena kovoḡa ḡaubona ya vai. Tedi mabai noya dididiga i vitedi bi mote sima voivoiye kauwedi ba kovoḡa dididiga sa banavi. Maimaituwa taupaula aiyai bi vaivai wapewapedi i vitevitena ba ya noḡonoḡoti te vaivai wapewapedi lisinemo ya legau munaḡedi. Bi Maimaituwa taupaula aiyai i waisumaḡe bi vaivai wapewapedi nimanemo i sivudi te ya labelabedina ba mainana kota Maimaituwa ya vite munaḡe.”

*Mote nuwauba bi daila
(Met 10:34-36)*

⁴⁹ Tagu e yovona dobumo ba kai e yovoḡe bi e ḡoeḡoena maso kaikana i kalakalati. ⁵⁰ Tagu kaka kabulu ya vai bi wainuwatoimo ya miyana eete kabulu ya laudamoye. ⁵¹ Temi ko noḡonoḡoti te tagu bena dobumo nuwauba e yovoḡe, ee? Geḡa, mote

nuwauba bi daila. ⁵² Niganana bi noi i nawana ba vanuwa ġemota noponemo lava wapedi 5 kaka sa daili munaġedi te lava faiona ba lava labu waitedi sai miyatauli bi kota lava labu ba faiona waitedi sai miyatauli. ⁵³ Tedi kaka sa daili munaġedi, tama kaka natuna olotona waitena sai miyatauli bi gomana olotona kaka tamana waitena sai miyatauli, bi vesala kaka natuna waivinina waitena sai miyatauli, gomana waivinina kaka matinana sai miyatauli. Bi vesala malawana kaka sai miyatauli bi lawana kaka vesala waitena sai miyatauli.

Laġan kauwa sibena

(Met 16:2,3)

⁵⁴ Yesu lava kumna i giuwedina gado, “Laġannemo yada nisa yawaninaġa ya saġasaġa ba ko giugiuna gado, ‘Noi taunana nabu ya yovo.’ Bi mainana ya tubutubuġa. ⁵⁵ Bi laġannemo suwala ena anilovotava yawaninaġa yavala ya laulausuve ba ko giugiuna gado, ‘Niganana ba ya kwamla.’ Bi mainana ya tubutubuġa. ⁵⁶ Temi waiwaikaikaiyovumi! Temi galewa bi dobu kita waiipoipodi kona sibe kauwedi. Bi bainewa te niga saugina giuwaiipoipona mote koma sibesibe kauwe?”

Dolinemo Em gebogebo kwa gei kadidimani

(Met 5:25,26)

⁵⁷ “Bai aubaina mote komai talapili munaġemi te maso didimana kauwina kona voiye? ⁵⁸ Bamoda lava ya panim bi ya nawem etala gabunemo, ba etamo kwa giu bagibagi bi em gebogebo ko kadidimani te em tau waitena koi nuwaġemota. Bi mote kuma voiye ba ya nawemna taulauetala lisinemo. Bi taulauetala ya nawemna biliweloko taulabena lisidimo te biliwelokomo sa sako nawem. ⁵⁹ Yà giugiuwem te tam mote kaka kuma potiyovo bi ġome kwa waimaiiana eete em mane matabuna biliwelokomo kwai kovi.”

13

Emi gebomo ko kuvasa ee ko peki

¹ Mba laġannemo tedi mabai ġome a tavatavana Yesu a tainuwatau te mani Galili Maimaituwa lisinemo a laulausewasewana ba Paelat i waipekidi. ² Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Mba lausewasewanemo mani Galilidi a waipekidina ba ko noġonoġotina a gebo gulatana kaka edi lava ġesaudi, ee? ³ Geġa, yà giugiuwemi te emi gebogebomo mote ko laukuvasa ba matabumi ko pekina mai tedi a pekipekina. ⁴ Bi ko noġoti Silowammo kota vanuwa kaikaidakina i nuwagolu yovo te lava wapedi 18 i waipekidi. Tedi a gebo gulatana kaka lava ġesaudi Yelusalemmo sa miyamiana, ee? ⁵ Geġa, yà giugiuwemi te emi gebogebomo mote ko laukuvasa ba matabumi ko pekina mai tedi a pekipekina.”

Damaya votavota geġana ena lautaulala

⁶ Kamaina bi Yesu niga lautaulalinemo i giuwedina gado, “Mai maso, oloto ena wain daibinemo damaya kaina i wadi. Bi tana i nawa votana au-losinemo ba mote votana i kita. ⁷ Taunana aubaina, tana daibi taulabena i giuwena gado, “Tagu kwalabu faiona nopodimo ei velavelau damaya votana aubaina, bi damayina mote i vota. Maso kuna oi kamaġe, bai aubaina doġa ya waiyakale?”

⁸ “Bi daibi taulabena i giuna gado, ‘Bada, kwalabu ġemota noponemo kwa kita kamaġe te pakana yà ġuluvi waikwaivivili bi kaidubudubu yà sivudi. ⁹ Bi bamo te kwalabu ġesau noponemo ya votana ba kamaina, bi geġa, ba kamaina te kwa oi kamaġe.’ ”

Yesu Waiyawasi Laġannemo waivini nuwakuduna i waiyawasani

¹⁰ Waiyawasi Laḡaninemo Yesu bolu vanuwina ḡesaunemo i waiwailovelove. ¹¹ Bi ḡome ba waivini ḡemota, bi aluwa gebogebona waivini i voiye te i nuwakudu bi i pelona ba kwalabu 18 a kovi bi mote i yawasana. ¹² Laḡannemo Yesu waivinina i kitakita ba i giu otigena gado, “Waivini, em sidamo kuna yawasana.” ¹³ Ḣome Yesu nimana i tuḡu bi waivini dabanemo i sakosako ba noi taunana te i moito didimana bi Maimaituwa i kasaḡesaḡe.

¹⁴ Bolu vanuwina taulabena i medina banina Yesu Waiyawasi Laḡannemo waiyawasana i voiye. Bi lava i giuwedina gado, “Laḡan 6 nopodimo eda noya ta voyiedi, bi mba laḡandimo ko tava Yesu lisinemo te yai yawasanimi bi mote Waiyawasi Laḡannemo.”

¹⁵ Bada ena giu i waimunena gado, “Temi kaikaiyovumi! Tam aiyai em kau ee em donki Waiyawasi Laḡannemo gadona i magu bi kuna kita kamaḡe, ee? Bena ena ganamo kwa kuvesi bi kwai doli nawe te gauba ya tego. ¹⁶ Niga waivinina ba Eiblaḡam ena tubulelesa bi Seitan i panina ba kwalabu 18 a kovi. Niga waivinina Waiyawasi Laḡannemo maso te kita kamaḡe, ee? Bena geḡa.” ¹⁷ Laḡannemo Yesu mainana i giugiuwedi ba kana ḡaviya i voyiedi te taudiḡa ai dabaubedi. Bi Yesu kauwa visuviusudi matabudi i voivoiyedina lava a yasisiyedi.

Wasiva pesina bi muu'a lautaulalidi
(Met 13:31-32, Mak 4:30-32)

¹⁸ Kamaina bi Yesu i waitalana gado, “Maimaituwa ena waibada ba mai bai? Bai yà laukoiluvae? ¹⁹ Mba maibena wasiva* pesina, oloto i vai te ena daibimo i wadi. I duga te i waila kai bi mwanuwa sawasawaḡa lovolovodi lagalaganemo a launoḡi.”

²⁰ Yesu i waitala munagana gado, “Bai kauwinemo Maimaituwa ena waibadana yà lau koiluvaye? ²¹ Mba niga mainana: Laḡannemo waivini muu'a ya vai bi falawa vaitena ya vitalena ba muu'a mba falawina nopona matabuna ya voiye te ya lusa.”

Mataeta ḡulilina
(Met 7:13-14)

²² Yesu i nawanawa Yelusalemmo, bi mba nawanemo ba taun bi malagai nopodiḡa i nawa bi lava i waiwailovelovedi.

²³ Bi ḡome lava ḡesauna i waitalana gado, “Bada, giukauwa te lava visa ota sa yawasana, ee?” Bi Yesu i giuwedina gado, ²⁴ “Temi ko kaibagibagi te mataeta ḡulilinemo ko sola nawa, banina lava wapewapedi sa wailaulubu te maso sa sola nawa bi sa kabikabi kasaḡa. ²⁵ Ḣome vanuwa taniwagina ya moito te mataeta ya gudu. Bi temi kaka vanuwa mataetinemo ko moito, ko laupewapewa bi koi baḡana gado, ‘Bada, aubaimai mataeta ku kaikamaḡe.’ Bi tana giu yai munena gado, ‘Tagu mote yà sibemi, temi bamo maiḡa kona tava.’ ²⁶ Bi temi kaka giu koi munena gado, ‘Tama tam vaitem te kani, te tego bi ema taunimo kunai lovelove.’ ²⁷ Bi geḡa te tana giu yai munena gado, ‘Tagu mote yà sibemi te bamo maiḡa kona tava. Temi gebogebo tauvoyiena, ko nawa tabumimo!’

²⁸ “Ḣome kaka ko ḡaba bi mwakemi ko sanadididi, sauginemo Eiblaḡam, Aisik, Deikap bi taugiuwatana matabudi Maimaituwa ena waibadamo sa miyamiyana ko kitedi. Bi ḡome kaka temi sa pwalage yovoḡemi. ²⁹ Bi lava kaka aibeu, lalasi, aibadabada bi yalousa yawanidiḡa sa tava bi Maimaituwa ena waibada soinemmo edi gabu sa legaudi. ³⁰ Bi tedi mabai niganana sa mulimulina kaka sai laumatanana, bi mabai niganana sa wailaumatanana kaka sa muli.”

Yesu ena ḡaba Yelusalem aubaina
(Met 23:37-39)

* **13:19:** Diu lavedi edi wasiva ba mote mai tada eda wasiva, tedi ba mai kai bagoma. Pouna ḡaubona bi ya duga, ya didiga te lagalaganemo mwanuwa sa laulaunoḡi.

³¹ Mba saugina ġemotinemo, palisi ġesaudi a tava Yesu lisinemo bi a giuwena gado, “Tam niga dobuna kwa gose kamaġe bi kwa nawa tabummo, banina Alodi ya ġoeġoena yai pekim.”

³² Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Ko nawa te mba dakona ko giuwena gado, ‘Tagu penama yà waipotiyovodi bi lava yà wai yawasanidi, niganana bi bokina. Bi laġan waifaioninemo ba egu noya yà kovi.’” ³³ Avena te bainewa bi tagu egu noya niganana, bokina bi laġan ġesaunemo yà voyiedi kaka yà nawa Yelusalem. Banina, Taugiuwatana mote bamo ima peki te Yeluslemmo kaka ya peki.

³⁴ “Yelusalem dobuna lavemi, temi taugiuwatana konai pekidi bi Maimaituwa ena tauwainoyanoya i ġiukamaġedi lisimimo bi kona lauġakimidi. Bi laġan matabuna e ġoeġoena maso temi ei ġemotimi maibena kamkam waivinina mabenemo natunatuna ya ġomoġomo tawidina. Bi temi mote koi aninegu. ³⁵ Taunana aubaina koi beyavaiya, Maimaituwa kaka emi vanuwa ya gose bi i laukavakava. Yà ġiugiuwemi te mote kaka koma kitagu eete ko ġiuna gado, ‘Tana kakavisuvisuna, Bada isanemo ya natonato.’”

14

Yesu Palisi ena vanuwemo

¹ Waiyawasi Laġanna ġesaunemo, Yesu i nawa Palisi isanawanawana ena vanuwemo kani aubaina. Bi ġome ba lava tana a waikita wata. ² Ġome ba oloto kaġena bi nimana luselusedi Yesu matanemo i miyamiya. ³ Yesu Palisi bi waiġake tauwailovelovena i waitalayedina gado, “Waiġake bainewa ya ġiugiuweda, Waiyawasi Laġannemo lava tai yawasani e avena?” ⁴ Geġa te tedi mote bai a giuwe, kamaina bi Yesu oloto i taukoni, i waiywasani bi i ġiukamaġe te i nawa. ⁵ Ġome Yesu i waitalayedina gado, “Bamoda walitau natum olotona ee em bulumakau Waiyawasi Laġannemo bi dommo i kuluvana, maso kuna kita kamaġe e kunai papalana bi kuna solu saġe?” ⁶ Bi tedi mote luvana te bai sa giuwe.

⁷ Laġannemo Yesu i kita te tauliso animiya a laulauvavina ba tana niga lautaulalana i giuwedi: ⁸ “Laġannemo lava bi i giuvaimna naġi soinemmo, ba animiya laukaina kuma gei vai. Mote ku sibe te lava isanawanawana kota a giuvai. ⁹ Male soi taniwagina ya giuwemna gado, ‘Niga lavana em animiya ku vite.’ Ġome te waidabauba vaitena bi kwa miya yovo duyamo. ¹⁰ Laġannemo bi a giuvaimna, ba kwa nawa te doġamo kwa miya. Taugiuvaime kaka ya giuwemna gado, ‘Goma, ku saġa gabu laukainemo kwa miya.’ Mba mainana kaka soi taniwagina ya kasaġem tauliso ġesaudi matedimo. ¹¹ Tana aiyai bi i nuwasagaᡣaᡣana, ba ya sakoyovoġe munaġe, bi aiyai i sakoyovoġe munaġena kaka sa kailaġeti.”

¹² Kamaina bi Yesu taugiuvaime i giuwena gado, “Laġannemo suwalamodo e aubiga kanina kwa voyiena ba mote em lava, valevaletim, em dam lavedi e dijammo taumiya waiguyaudi kuma giuvaidi, mainana bi kuna voyiena ba matabudi male sai sipo te sa giuvaim. ¹³ Laġannemo kwa soina ba wainuwatoitoidi, nawanawa geġedi, kaġe nuwanokudi bi matapotepotedi kwa giuvaidi. ¹⁴ Tedi mote luvana te bai kuna voivoiyena simai sipo bi Maimaituwa kaka ya kavisuvisum bi yai maiim, didimana lavedi edi kenamoito laġannemo.”

Soi laukaina lautaulalana (Met 22:1-10)

¹⁵ Laġannemo tauliso ġesauna niga ġiuna i vaivaiye ba Yesu i giuwena gado, “Lava aiyai Maimaituwa ena waibada soinemmo ya miya bi ya kanikanina ba yai nuwawisu gulata.” ¹⁶ Bi Yesu oloto ena giu i waimunena gado, “Laġan ġemota oloto soi dididigina i voiye bi tauliso wapewapedi i giuvaidi te sa tava. ¹⁷ Bi soi laġannemo ba ena taupaula i ġiukamaġedi a nawa te tauliso a giuwedina gado, ‘Ko nato, bai matabuna kaikana

i nonoḡa.’ ¹⁸ Bi matabudi edi waikoigudu giudi a giuwedi te mote sima nato soimo. Oloto dolidolina taupaula i giuwena gado, ‘Maḡo ota doḡa ḡaubona e gimeli aubaina te yà nawa yà kita. Ae, egu waipapa kwai anine.’ ¹⁹ Ḡesauna i giuna gado, ‘Tagu ba egu bulumakau wapedi 10 e gimala te yà nawa bi noyamo yài laulubudi. Ae, egu waipapa kwai anine.’ ²⁰ Bi kota ḡesauna i giuna gado, ‘Tagu ba niganana kaka e naḡi, taunana aubaina te mote yàma nato.’ ²¹ Ḡome taupaula i munaḡa te ena bada bai matabuna i tainuwatau. Vanuwa taniwagina i medi gulata bi taupaula i giuwena gado, ‘Kwa nawa makai te taun etedi nananakidi bi keikelikidiḡa lava wainuwatoitoidi, kaḡe nuwanokudi, matapotepotedi bi kaḡedi nuwakududi kwa tavaitedi.’ ²² Taupaula i nawanawana i tava munaḡa bi i giuna gado, ‘Bada bai kuna giugiuwena ba e voiye bi yaḡolo te gabu dididiga ya kenakena.’ ²³ Kamaina bi Bada ena taupaula i giuwena gado, ‘Kwa nawa etaḡa bi dobu diyadiyanaḡa mabai kwa banabanavidina kwa giuwedi te sa tava bi egu vanuwa sai wanavu.’ ²⁴ Yà giugiuwemi te lava mabai e giuvaiddi bi a dabodabokana, kaka egu soimo mote sima kani.”

*Waikawaiwatana ena giugiu
(Met 10:37-38)*

²⁵ Lava kumdi Yesu waitena a nawanawa, i tinamuli bi i giuwedina gado, ²⁶ “Aiyai kaiwatagu ya ḡoena ba tagu ya ḡoe gulateguna kaka tamana, tinana, mwanena, natu-natuna bi tasitasina. Bi bamoda aiyai taunaḡa ena yawasana ya ḡoeḡoe gulatena kaka tagu, ba tana mote ḡemoḡemotina te egu tauwaikawaiwatana. ²⁷ Aiyai mote ḡemoḡemotina ena kolosi ima avalu bi ima kaiwatagu ba tana mote egu tauwaikawaiwatana.

²⁸ “Bamoda ḡemota poumimo ya waiogatala te maso vanuwa kaikaidakina ya ḡalana, ba dolinemo ya miya bi mane ya gei kita te visa ya pwalaḡe kaka vanuwina ya ḡala kovi. ²⁹ Bamoda tana vanuwa ḡalana i waitubu bi mote i waikovi ba lava sa kita bi sai gwaigwaiye, ³⁰ bi sa giuna gado, ‘Niga lavana lauḡala i waitubu bi mote i waikovi.’ ³¹ Mai maso, ḡalibona ena tauwaigaviya wapedi 10 tausan bi ḡalibona ḡesauna ba 20 tausan, dolinemo tana ya miya bi yai nuwanonoḡota te ḡemoḡemotina 20 tausan yai ḡaviyedi ee geḡa? ³² Bamoda tana mote ḡemoḡemotina ba tedi yaḡolo manekemo bi tauwainoyanoya ya gei giukamaḡe kana ḡaviya lisidimo te yai baḡedi, te nuwauba poudimo ya kena.” ³³ Yesu giu i waikenana gado, “Mainana tam aiyai mote bai matabuna ku gose kamaḡedi ba tam mote ḡemoḡemotina te egu tauwaikawaiwatana.

³⁴ “Soliti ba i visu bi laḡannemo dinina bi i kovina, ba bainewa kwa voiye te ya dini munaḡa? Mote luvana. ³⁵ Mba mai solitina ba mote sima pwalaḡe doḡamo ee venimo sima ḡini bi sa pwalaḡe otiḡe. Aiyai waibeyam te kwai beyavaiya kauwa.”

15

*Sipu gwegwena lautaulalana
(Met 18:12-14)*

¹ Laḡan ḡemota takis taulaitupedi bi gebogebo lavedi a tava Yesu waibeyavaiyena aubaina. ² Kamaina bi Palisi bi waigake tauwailovelovena babadidi a wawaluna gado, “Bai aubaina niga olotona gebogebo lavedi ya giuvaiddi bi waitena sa kanikani?” ³ Taunana aubaina Yesu niga lautaulalana i giuwedi: ⁴ “Mai maso, ḡesaum em sipu wapedi 100 bi ḡemota i gwegwena, ba bai kwa voiye? Bena tam 99 kwa gose kamaḡedi edi ani miyamo bi kwa nawa sipu gwegwena kwa tavutavuḡena eete kwa banavi. ⁵ Bi laḡannemo kuna banavina, ba ma yasisim dabayalommo kwa sako saḡe bi ⁶ kwa nawa em malagaimo. Em lava bi diyammo taumiya kwa yogedi sa tava, sai ḡemotidi bi kwa giuwedina gado, ‘Egu sipu gwegwena e banavi, taunana aubaina ko nato bi ta yasisi.’ ⁷ Yà giugiu kauwemi, te gebogebo lavana ḡemota bi i kuvasana ba noke malamo sa yasiyasisina mote mai 99 didimana lavedi mote kuvasa sima ḡoeḡoe.”

Kina ġemota lailaipailina lautaulalana

⁸ “Mai maso waivini ena kina wapedi 10, bi ġemota i laipaili bi bai ya voyyena ba kwadam yai tuni bi ena vanuwa ya laugiligili bi ya waitavutavuna eete ya banavi. ⁹ Bi laġannemo i banavina ba ena lava bi diyanemo taumiya ya yogedi sa tava sai ġemotidi bi ya giuwedina gado, ‘Egu kina e lailaipailina e banavi, taunana aubaina ko nato bi ta yasisi.’ ¹⁰ Kota mainana yà giugiuwemi te gebogebo lavana ġemota bi i kuvasana, ba malamo yasisi dididiga Maimaituwa ena aneya matedimo.”

Gomana gwegwegwena

¹¹ Yesu yaġolo te lautaulalamo i giugiuwedina gado, “Mai maso bada ġemota natunatuna oloolotodi labu. ¹² Gomana tautasina tamana i giuwena gado, ‘Tamagu, em waiguyau kwa soiyedi te egu soisoi vokai kwa vitegu.’ Kamaina bi bada vokai natunatuna i waioneoned. ¹³ Tedi a miya mote lofana te tautasina ena vokai i kune kamġedi bi i nawa manekemo dobu ġesaunemo bi kauwa yabayababemo ena mane i waiyakale. ¹⁴ Tana bai matabuna i gwasatutu, mulinemo gomala mba dobuna matabuna i laugulate ba tana maluwabi i waitubu. ¹⁵ Kamaina bi i nawa mba dobuna lavana lisinemo, bi i waibaġa te isana i sako saġe te aubaina ya noya. Ġome te i giukamaġe nawe ena buwawa edi go'ugo'umo te buwawa yai kanidi. ¹⁶ Ġome tana kanipeki i laukauwe, taunana aubaina i ġoeġoena maso buwawa kedi dayo i kani bi mote aiyai kani i vite. ¹⁷ Laġannemo noġota kauwa i vaivai ba tana i giuna gado, ‘Tamagu ena taupaula kediya mainana kenakenana bi tagu niga ġome kani peki yai pekigu. ¹⁸ Bi i visu te yà munaġa tamagu lisinemo bi yà giuwena gado, ‘Tamagu, gebo e voiye Maimaituwa lisinemo bi tam lisimmo. ¹⁹ Tagu mote yà visu te kwai kawa natunegu. Bi kwa voyyeguna maibena em taupaula ġemota.’ ²⁰ Kamaina bi i modina tamana lisinemo. Tana yaġolo manekemo bi tamana natuna i kita nawe i tavatava ba i launutoiye bi i velau i labavai te i waisuluve. ²¹ Gomana tamana i giuwena gado, ‘Tamagu, tagu gebo e voiye Maimaituwa lisinemo bi tam lisimmo. Tagu mote yà visu te kwai kawa natunegu.’”

²² “Bi geġa te tamana ena taupaula i giuwedina gado, ‘Waiġapa gala laukaina ko natome bi tana koi kote. Nimagalanemo lini ko sako bi kaġesuma koi kote. ²³ Kau natuna pwatapatana ko natome bi koi peki, ta soi bi matabuda soina ta yasisiye. ²⁴ Banina niga natuguna i peki bi niganana i yawasana munaġa, tana i gwegwe bi i tava munaġa.’ Taunana aubaina tedi soina a yasisiye.

²⁵ “Mba soina a yasiyasisiye ba gomana tautuweġina daibimo bi i tava. Laġannemo vanuwa diyanemo i tavatava ba boiġatu a bigabigayena daguguna i vaiye. ²⁶ Kamaina bi taupaula ġemota i yoge bi i waitalaye te bai ya tubutubuġa. ²⁷ Taupaula gomana tautuweġina i giuwena gado, ‘Tasim yawayawasanina i tava munaġa taunana aubaina, tamam kau natuna pwatapatana i vunu bi ka soisoi.’

²⁸ “Gomana tautuweġina nuwana i medi te vanuwemo valageta i daboka. Kamaina bi tamana i potiyovo te i waibaġa bi i giu komakomaniye te maso i valageta. ²⁹ Bi gomana tamana ena giu i waimunena gado, ‘Kuna sibe te niga kwalabudi wapewapedi e ala paulem bi mote yà laulaukasagaiġaiyem. Bi tam mote bamo gouti lauewalina ku vitegu te maso egu lava vaiteidi ke soi yasiyasisi. ³⁰ Bi niga natumna ba waivini kabakabaleyedi lisidimo em mane matabuna i waiyakale. Bi niganana i tava te tam kau natuna pwatapatana aubaina kuna vunu.’ ³¹ Bi tamana ena giu i waimunena gado, ‘Natugu, tada miyamiyada laġan matabuna bi bai matabuna lisigumo ba tam aubaim. ³² Tada ta soi yasiyasisi bi tai nuwavisu, banina niga tasimna ba i peki bi i yawasana munaġa. Tana i gwegwe bi niganana e banavi.’ ”

16

Sitowa taulabena Lautaulalana

¹ Yesu ena tauwaikawatana i giuwedina gado, “Maimaso lava waiguyauna, tana ena sitowa taulabena i sako te ena mane ya labelabe. Lava a tava te mane taniwagina a tainuwatau te sitowa taulabena mane ya waiyakale. ² Kamaina bi i yoge bi i waitalayena gado, ‘Niga bai giuna lisimmo e vaiye, kabe ku giu? Mane visa kuna voiye, ku kamaḡati. Tam niganana ya kaikamaḡem, mote egu sitowa kuma labe munaḡe.’

³ “Sitowa taulabena taunaḡa i giu munaḡena gado, ‘Niganana bai yà voiye? Egu bada noyamo i kaikamaḡegu bi tagu mote ḡemoḡemotigu te doba yà ḡala, lava yà gigimantedi bi yà tunimayaḡa. ⁴ Niganana ba e sibe te bai yà voiye, laḡannemo egu noyamo bi egu bada i kaikamaḡeguna ba lava ḡesaudi edi vanuwemo sa giuvaigu.’

⁵ “Kamaina bi lava mabai ena bada ena mane a solusoluna i yogedi a tava lisinemo. Bi dolidolina i waitalayena gado, ‘Egu bada ena mane sipona visa lisimmo?’ ⁶ Bi giu i waimunena gado, ‘Oela dulamdi wapedi 100.’ Bi sitowa taulabena mane tausoluna i giuwena gado, ‘Kwa miyatulu makai bi em pepamo dulam wapana 50 kwa gilumi.’ ⁷ Kota ḡesauna i waitalayena gado, ‘Bi tam mane sipona visa kuna solu?’ Bi tana i giuwena gado, ‘Witi baikidi wapedi 1 tausan.’ Bi sitowa taulabena i giuna gado, ‘Kwa miyatulu bi em pepamo witi baikidi wapedi 800 kwa gilumi.’ ⁸ Sitowa taniwagina tauwailaba kaikaiyovuna kaiyovumo kauwa i voivoiyedina i kasage. Bi giukauwa te dobu lavedi, dobu ena kauwa voyedimo a anapu kauwana kaka yanayana lavedi.”

⁹ “Yà giugiuwemi te dobu ena waiguyau ko soiye te emi lava sa wapa, bi laḡannemo mane ya kovi bi ko pekina ba temi kaka sa giuvaimi yawasana kenakena nonoḡinemo. ¹⁰ Tana aiyai bi noya ḡaubona i voiye kauwena ba kota mainana noya dididiga ya voiye kauwe. Tana aiyai bi noya ḡaubona i aivoivoiyena ba kota mainana noya dididiga ya aivoivoiye.

¹¹ “Bamoda dobu ena waiguyaumo mote simai sumaḡem, bena aiyai kaka mala ena waiguyaumo yai sumaḡem? ¹² Bamoda mote simai sumaḡem te lava ḡesauna ena ḡonaḡona kwa labedi, ba tam bena aiyai kaka em ḡonaḡona ya vitem?

¹³ “Taupaula mote babada labu aubaidi ima noya. Tana ḡemota ya daboke bi ḡesauna ya ḡoe, ee ḡemota ya vai bi ḡesauna ya daboke. Tam mote ḡemoḡemotina Maimaituwa bi mane kuma noyaedi.”

Yesu ena gagali ḡesaudi

(Met 11:12,13, Mak 10:11-12, Met 5:31-32)

¹⁴ Laḡannemo Palisi niga giudi matabudi a vaivaiyedi ba Yesu ai namaḡe, banina tedi ba mane noḡotina nopodi i waiwanavu. ¹⁵ Yesu i giuwedina gado, “Temi taunana lava matedimo ko voyiyemi te bena kage lava didimanimi, bi geḡa te Maimaituwa nopomi i sibedi. Lava dobu kauwidi edi visu a kitedi bi sa kakasaḡesaḡedina ba Maimaituwa matanemo ai matawalawala.

¹⁶ “Mosis ena Waiḡake bi taugiuwatana a gilugilumina wadubonemo ba a lauguguyaena eete Diyon Taukabulu ena saugemo. Mba ḡome Maimaituwa ena waibada giuna visuvisuna i lauguguyae bi lava wapewapedi sa wailaulubu te mba waibadanemo sa sola nawa.

¹⁷ “I tekateka kauwa te mala bi dobu sa launeḡaneḡa bi waiḡake gilugilumina wadubonemo mote ḡemota ḡaubona sima kaikamaḡe.

¹⁸ “Oloto mwanena i gose bi waivini ḡesauna i naḡina ba mwanena ya vavawaidoḡa. Bi aiyai olotona mba waivinina gosegosena i naḡina ba vavawaidoḡa ya voivoiye.”

Lava waiguyauna bi Yasales

¹⁹ Yesu i giuna gado, “Lava waiguyauna ḡemota ḡalibona edi gala molemoleledi i kotedi bi laḡan matabuna i soi bi i waiwainuwavisu. ²⁰ Mba ḡome kota oloto

waiyamoyamonina isana Yasales tunina boniboni i wanavu. Tana laḡan matabuna a natome oloto waiguyauna ena mataetamo a waimiyeni. ²¹ Bi i ḡoeḡoe te lava waiguyauna ena teibolomo kani pusepuselidi a kulukuluvana maso i kanidi. Bi kota ḡome daḡadaḡasi a tava bi bonibonina a lemolemodi. ²² Sauga i tava te Yasales i peki bi aneya ai doli nawe Eiblaḡam lisinemo bi vaitena a miya. Bi oloto waiguyauna kota i peki te a dobo. ²³ Bi i nawa iyoyoḡamo yavi gabunemo bi i waikita saḡa te manekemo Eiblaḡam i kita Yasales vaitena a miyamiya. ²⁴ Kamaina bi lisinemo i binau saḡana gado, ‘Tamagu Eiblaḡam, kwa lau nuwatoiyeḡu bi Yasales kwa giukamaḡe te nimagalana gaubemo yai dakwa bi menagu yai uba, banina tagu niga kainemo yavi dididiga ya vaivai.’ ²⁵ Bi Eiblaḡam ena giu i waimunena gado, ‘Natugu, kwa noḡoti te mamiyammo mwali visuviusudi kuna waiguyauyedi bi Yasales tana mwalidi i malulmaluwabiyedi. Bi niganana tana niga ḡome ya wainuwavisu bi tam yavi kwa vaivai. ²⁶ Bi kota ḡesauna ba mododemo gwagwa i yovo gulata, taunana aubaina mabai sa ḡoeḡoe te lisimmo sa damana natona ba mote ḡemoḡemotina. Mainana kota temi mote ḡemoḡemotina te koma damana nato lisimaimo.’ ²⁷ Bi oloto waiguyauna i giuna gado, ‘Tamagu Eiblaḡam, Yasales kwa giukamaḡe egu vanuwa lavedi lisidimo, ²⁸ te valevaletigu wapedi 5 ya tala wainuwataudi te niga tunivusula gabunemo mote sima tava.’ ²⁹ Eiblaḡam giu i waimunena gado, ‘Tedi Mousis bi Taugiuwatana bai a gilugilumina lisidimo ya kenakena te sa iyevi bi sa sibe.’ ³⁰ Tana i giuna gado, ‘Geḡa, tamagu Eiblaḡam, bamoda lava ḡesau pekimo ya kena moito bi ya nawana lisidimo kaka sa laukuvasa.’ ³¹ Bi Eiblaḡam i giuwena gado, ‘Bamoda Mousis bi Taugiuwatana kalinedi mote sima vaiyedi, ba avena te lava pekimo ya kena moito bi ya giuwedina bi yaḡolo mote simai sumaḡe.’”

17

Geboḡe, waisumaḡa bi noya (Met 18:6,7,21,22, Mak 9:42)

¹ Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Kauwa lava sa voyiyedi te gebomo sa kulukuluvana ba sa tubuḡa. Bi kota i gebo kauwa te tana aiyai bi natunatuḡu gebomo ya voyiyedi te sa kulukuluva. ² Ba i visu te gadonemo anilauliti ḡakimina vitavitana sa duli bi nisamo sa pwalage yovoḡe, bi mote i visu te lava ḡemota anikita waiyovoyovo ya voyie bi gebomo ya kuluva. ³ Taunana aubaina koi kita kauwa! Bamoda falom tauwaisumaḡa gebo i voyiyena ba kwa kaipasine, bi i kuvasana ba ena geboḡe kwa noḡoti kamaḡe. ⁴ Bamoda laḡan ḡemota noponemo, mala 7 lisimmo gebo i voyie bi kota mala 7 ya tava bi ya giuna gado, ‘Ya kuvakuvasa, ba kamaina te ena gebo kwa noḡoti kamaḡe.’”

Sumaḡa

⁵ Giugiukamaḡedi Bada a giuwena gado, “Ema sumaḡa kwa kananakidi.”

⁶ Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Wasiva pesina ba ḡaubona bi ya duga te kai dididiga. Bamoda emi sumaḡa ya dididigana maibena wasiva pesina, ba luvana malubani kaina ko giuwena gado, ‘Ku nuwalaka bi nisamo kwa wadim, bi ḡemoḡemotina kalinemi yai bade.’”

Taupaula ena noya

⁷ “Maimaso em taupaula ḡemota i suwasuwata ee sipu i labelabedi. Laḡannemo wapuḡa bi i tavana bena kwa egeli te ya kani makai? Geḡa! ⁸ Tam maso ba em taupaula kuna ḡiuwena gado, ‘kwa vononoḡa bi kaguya kwa kanonoḡi te kwa labegu ya kani bi ya tego. Muliḡa kaka tam kwa kani bi kwa tego.’ ⁹ Bi taupaula ena bada aubaina i noyanoyana, ba ko noḡonoḡoti te bada ena taupaula yai ebone, ee? Geḡa! ¹⁰ Temi

mainana Maimaituwa noya i giugiuwemina ko voiye bi maso kona giuna gado, ‘Tama mote taupaula visuvisumai bi ema noyaḡa ke voiye.’ ”

Yesu ooloto 10 sida kapa i vaivaidina i waiyawasanidi

¹¹ Yesu Yelusalem aubaina i nawanawa ba Sameliya ena palata bi Galili ena palata poudiḡa i nawa. ¹² Bi laḡannemo malagaimo i solasola saḡa, ba ḡome oloto wapedi 10 a banavi bi tabudimo a moito banina tedi ba sida kapa i vaidi ¹³ bi a binauna gado, “Bada Yesu, kwa launuwatoitoyemai.”

¹⁴ Laḡannemo i kitekitedi, ba i giuwedina gado, “Ko nawa pilipilisi lisidimo bi tubuḡimi sa kitedi.” Tedi a nawanawa ba etamo a yawasana.

¹⁵ Laḡannemo oloto ḡemota i kita munaḡe te i yawasana, ba i munaḡa tava Yesu lisinemo bi kalinana dididiginemo Maimaituwa i kasagesaḡe. ¹⁶ Tana Yesu kaḡepakanemo i kuluva bi i waiebone. Tana ba Sameliya olotona.

¹⁷ Yesu lava i waitalayedina gado, “Ooloto wapedi 10 a yawasana bi wapedi 9 bamo? ¹⁸ Bai aubaina niga walidobu olotona taunaḡa i munaḡa tava bi Maimaituwa ya kakasagesaḡe.” ¹⁹ Kamaina bi Yesu oloto i giuwena gado, “Ku moito kwa nawa, em sumaḡa i waiyawasanim.”

Maimaituwa ena waibada ya natonato

(Met 24:23-28)

²⁰ Palisi babadidi ḡesaudi Yesu ai talayena gado, “Bai sauginemo Maimaituwa ena waibada ya nato?” Yesu edi giu i waimunena gado, “Maimaituwa ena waibada ya natona bi mote ani kita ḡone. ²¹ Mote aiyai kaka ima giu gado, ‘Ko kita, tana naniga.’ Ee ‘Tana nanoko.’ Banina Maimaituwa ena waibadana ba temi nopomimo.”

²² Kamaina bi Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Saugina ya natonatona kaka ya tava. Mba ḡome kaka ko ḡoeḡoena Tana Taunana Natuna ena nato laḡanna maso kona kita, bi mote kaka koma kita. ²³ Lava kaka sa giuwemina gado, ‘Ko kita, tana kaunoko.’ Ee ‘Ko kita, tana kauniga.’ Bi mulidiḡa koma nawanawa. ²⁴ Tana Taunana Natuna ena nato munaḡa laḡanna kaka maibena namanamali, ya kem bi galewa ya lailaiyanana isuna te isuna. ²⁵ Bi tana kauwa wapewapedi ya gei wainuwatoiyedi bi niga kimtina lavedi sa daboke. ²⁶ Maibena Nowa ena saugemo i tubutubuḡana kota mainana Tana Taunana Natuna ena saugemo. ²⁷ Lava matabudi a kanikani, a tegotego bi ooloto bi waiwaivini a waikanagiḡa, mba laḡannemo Nowa gulamo i valageta bi kabaita i yovo te matabudi i waipekidi.

²⁸ “Mba kauwina kota ḡemotina maibena Loti ena laḡannimo. Lava a kanikani, a tegotego, a gimagimala, a wai kunekune, a wadiwadi bi vanuwa a kelikelidi. ²⁹ Bi laḡannemo Loti Sodom i gosegose ba kai bi ḡakima laimwanamwandaudi bovebovedi malaḡa a laubulili yovo te ai peki kovididi. ³⁰ Tana Taunana Natuna ena nato munaḡa laḡannemo, kaka mba mainana kauwidi sa tubuḡa. ³¹ Mba laḡannemo lava aiyai ena vanuwa dabanemo mote ḡemoḡemotina te ima solanawa ena ḡonaḡona ima legaudi, mainana kota lava aiyai daibimo mote luvana ima munaḡa ena vanuwemo. ³² Loti mwanena lisinemo bai i tubuḡana ko noḡoti. ³³ Tana aiyai ena yawasana i nuwamunaḡena ba ya kulayakasi bi tana aiyai ena yawasana i nuwakamaḡena ba ya vai munaḡe.

³⁴ “Yà giugiuwemi, mba dudubalinemo lava labu kaka sa kenakena ḡemota, Maimaituwa kaka ḡemota ya vai nawe bi ḡesau ya gose. ³⁵⁻³⁶ Waiwaivini labu kaka witi sa litiliti ḡemota, Maimaituwa kaka ḡemota ya vai nawe bi ḡesauna ya gose.”

³⁷ Ena Tauwaikaiwatana ai talayena gado, “Bada, bamo ḡome mba kauwidi sa tubuḡa?” Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Bamo ḡome bi peki ba ḡome aoao sa waigemota.”

18

Iwape lautaulalana

¹ Kamaina bi Yesu lautaulalamo ena tauwaikaiwatana i wailovedi te sa laupali valolo bi mote sima nuwakulukuluva. ² Tana i giuna gado, “Taun ġemota noponemo taulauetala i miyamiya, tana mote Maimaituwa i nainaile e lava i viviviledi. ³ Bi ġome iwape taunina ġemotina noponemo i nawanawa valolo taulauetala lisinemo bi i waibaġa yaviyavina gado, ‘Kwa sagugu tauwaiwavugu nuwaboya ya vitevitegu.’”

⁴ “Laġani i lofa kauwa taulauetala mote i voiye, damonemo tana taunaġa niga mai i giu munaġena gado, ‘Avena te tagu mote Maimaituwa yàma nainaile e lava yàma viviviledi, ⁵ yaġolo te niga iwapena ya kaka nuwalaġalaġaġu, taunana aubaina tagu yà voiye te nuwauba ya vai, te enai velau munaġemo mote ima ka tuniyoaigu.’”

⁶ Kamaina bi Bada i giuna gado, “Koi beyavaiya te taulauetala ena yawasana mote didimanina bi bai i giuwena ko vaiye. ⁷ Bi Maimaituwa ena lava vinevinedi sagu aubaina sa ġabaġabana, suwala bi dudubala mote ima kadidimanidi, ee? E sagudi aubaina yai voivoiya? Bena geġa! ⁸ Yà giugiuwemi, tana kaka ena lava ya laididimani makaiyedi. Bi Tana Taunana Natuna* ena nato laġannemo, dobumo tauwaisumaġa kaka ya tavuġedi bi visa ota ya banavididi.”

Palisi bi takis taulaitupana

⁹ Yesu kota niga lautaulalana i giuwena ba lava mabai a noġonoġoti munaġedi te tedi bena didimana sa voivoiye bi lava ġesaudi a kitakita waiyovoyovodi. ¹⁰ “Olooloto labu a saġa a nawa pali vanuwinemo laupali aubaina, ġemota ba palisi bi ġesauna takis taulaitupana.

¹¹ “Palisi tabunemo i moito bi taunaġa palimo i kasaġesaġe munaġena gado, ‘Maimaituwa yà waiebonem te tagu mote mai lava ġesaudi: Maibena taudanedanene, gebogebo tauvoiyedi, tauvawaidoġa bi kota niga takis taulaitupana. ¹² Tagu wiki ġemota noponemo laġan labu yà udiudi bi egu waiguyaumo dubu 10 yà voivoiyedi bi dubu wai 10 na ba tam yà vitevitem.’”

¹³ “Bi takis taulaitupana laumulimo i moito, tana mote i waikita saġa malamo, iwana i taunoku, nuwakadanemo i sivudi† bi i laupalina gado, ‘Maimaituwa kwa launuwatoitoiyegu, tagu ba gebogebo lavagu.’”

¹⁴ Yesu i giuwedina gado, “Yà giugiuwemi te Maimaituwa takis taulaitupana ena pali i vaiye te ena gebogebo i noġoti kamaġe, i kadidimani bi i nawa ena vanuwemo. Bi palisi ena pali i vaiyena bi mote i vai. Banina tedi mabai taudiġa sa sivusivu saġedina ba Maimaituwa kaka ya sivu yovoġedi bi mabai sa ġauġaubo munaġana ba Maimaituwa kaka ya sivu saġedi.”

Yesu bi libilibi keikeilikidi (Met 19:13-15, Mak 10:13-16)

¹⁵ Lava ġesaudi natunatudidi a tavaitedi Yesu lisinemo te maso nimana dabedimo i sivudi bi i kavisuvisudi. Laġannemo ena tauwaikaiwatana mba kauwina a kitakita ba lava a ġasiyedi. ¹⁶ Bi geġa te Yesu libilibi i yogedi bi i giuna gado, “Libilibi ko kita kamaġedi te sa nato lisigumo, mote komai ġakedi, banina lava mabai a ġaubo munaġa bi Maimaituwa ena waibadamo sa miyamiyana ba mai libilibi. ¹⁷ Giukauwemo yà giugiuwemi, aiyai mote Maimaituwa ena waibada imai anine mai gomana ġaubona mba tana mote Maimaituwa ena waibadamo ima saġa.”

Oloto waiguyauna (Met 19:16-30, Mak 10:17-31)

* **18:8:** Tana Taunana Natuna ba Yesu taunaġa i waiisa munaġe. † **18:13:** Guliki kalinedimo i giu te nuwakadana i bibi banina ba ġaubo munaġa.

18 Diu badana ġemota Yesu i waitalayena gado, “Tauwailovelove visuvisum, bai yà voie te yawasana kenakena nonoġina yà vai?”

19 Bi Yesu giu i waimunena gado, “Tam kwa giugiu te tagu visuvisugu bi Maimaituwa taunaġa giukauwa te visuvisuna. 20 Tam bena waiġake kuna sibedi: Mote kuma vawaidoġa, mote kumai peki, mote kuma danene, tam mote kaiyovu lavana kumai mulinawanawae, tamam bi tinam kwa viviledi.”‡

21 Bi oloto giu i waimunena gado, “Tagu maġaubogumo te niganana mba waiġakedi matabudi e kaiwata kauwedi.”

22 Laġannemo Yesu oloto ena giu i vaivaiye ba i giuwena gado, “Tam yaġolo te kauwa ġemota kwa malumaluwabiye. Kwa nawa te em ġonaġona matabudi kwa kune kamaġedi, waiyamoyamonidi mane kwa vitedi bi mala ena waiguyau kwa vai. Kaka kwa nato te kwa kaiwatagu.” 23 Oloto niga giuna i vaivaiye ba i wainuwaboya kauwa, banina tana i waiguyau gulata. 24 Yesu olotona i kita te i wainuwaboya bi i giuna gado, “I bagibagi kauwa te lava waiwaiguyau Maimaituwa ena waibadamo ya sola saġa. 25 I pilipili te kamelo siyau bwadanemo ya sola. Mainana kota lava waiguyau ba i pilipili gulata te Maimaituwa ena waibada noponemo ya sola saġa.”

26 Tedi mabai a vaivaiyena a giuna gado, “Lava waiwaiguyaudi mote sima yawasana te bena aiyai kaka ya yawasana?”

27 Yesu giu i waimunena gado, “Lava lisinemo ba mote ġemoġemotina bi Maimaituwa lisinemo ba ġemoġemotina.” 28 Kamaina bi Pita Yesu i giuwena gado, “Tama ba bai matabudi ke gosedi bi ke kaiwatam.” 29 Bi Yesu i giuwedina gado, “Giukauwa yà giugiuwemi te aiyai bi Maimaituwa ena waibada aubaina ena malagai ee mwanena, ee valevaletina, ee nuvunuvuna, ee magula bi natunatuna i gosedita, 30 ba tana kaka ena lava bi ġonaġona wapewapedi niga dobonemo ya banavidi bi kota yaġolo te yawasana kenakena nonoġinemo ya sola saġa.”

Yesu ena peki i gei giuwe

(Met 20:17-19, Mak 10:32-34)

31 Bi Yesu ena tauwaikaiwatana 12 i nawedi tabudimo bi i giuwedina gado, “Koi beyavaiya! Tada ta nawanawana Yelusalemmo ba ġome kaka wala taugiuwatana Tana Taunana Natuna a gilugilumi watana banidi sa tubuġa. 32 Tana kaka Eteni§ nimedimo sa sako te sai dibodiboġi, sa lauyovoġe bi sa kanisotawatawa. 33 Tedi madamo sa kwapu bi sai peki. Bi laġan waifaioninemo kaka ya kenamoito munaġa.”

34 Bi ena tauwaikaiwatana niga kauwidi i giugiuwedina mote a sibedi, banina giudi banidi tedi lisidimo a kena waidavona, taunana aubaina mote a sibe.

Yesu oloto matapotapotana waigigimanina i waiyawasani

(Met 20:29-34, Mak 10:46-52)

35 Yesu Deliko i vavawaiġeleġele ba oloto matapotapotana eta diyanemo i miya bi i waiwaigigimana. 36 Bi laġannemo lava kumna a vavawaitauli ba i waitalayedina gado, “Niga bai ya tubutubuġa?” 37 Bi tedi a giuwena gado, “Nasalet Yesuna ya nawanawa.”

38 Tana i binauna gado, “Aee Yesu Deivida natuna, kwa launuwatoitoiyegu.”

39 Lava dolidolidi a ġasiye bi a giuwe te ya miya moimoisili. Bi geġa te tana i binau gulatana gado, “Deivida natuna, kwa launuwatoitoiyegu!”

40 Kamaina bi Yesu i vamoito bi i giuwedi te oloto matapotapotana sa natome lisinemo. Tana i moito nato diyanemo bi Yesu oloto i waitalayena gado, 41 “Bai kwa ġoġoena aubaim yà voie?” Bi oloto Yesu ena giu i waimunena gado, “Bada, yà ġoġoena yà kita munaġa.”

42 Bi Yesu i giuwena gado, “Kamaina ku waikita! Em sumaġa i waiyawasanim.” 43 Noi taunana te oloto matana i yana bi i waikita munaġa, Maimaituwa i waiebone, i

‡ 18:20: Exod 20:12-16, Deut 5:16-20. § 18:32: Mote Diu lavedi

kasagesage bi Yesu i kaiwata. Lava matabudi mabai a kitakitana kota Maimaituwa a kasagesage.

19

Yesu bi Sakiyas

¹ Yesu i sola saḡa Delikomo bi taunina i nawanawae. ² Bi ḡome ba oloto isana Sakiyas tana takis taulaitupana edi bada bi tana ba oloto waiguyauna. ³ Sakiyas i ḡoeḡoena maso Yesu i kita te tana aiyai bi geḡa te i watiḡe gulata, taunana aubaina mote ḡemoḡemotina te Yesu ya kita, banina lava kumna i didiga. ⁴ Taunana aubaina i velau doli bi kai damaya* i saḡai te Yesu ya kita banina tana mba etanaḡa i saḡasaḡa.

⁵ Laḡannemo Yesu mba modomodonemo i tavatava ba i taulageti i kita saḡe bi i giuwena gado, “Sakiyas, ku bulili makai, banina tagu niganana em vanuwemo ya miya.”

⁶ Kamaina bi Sakiyas i bulili makai bi manuwavisuna Yesu i giuvai. ⁷ Ḣome lava matabudi a kitakitana ba a wawaluna gado, “Niga lavana i waila wale, gebogebolavana ena vanuwemo.”

⁸ Sakiyas i miya moito bi Bada i giuwena gado, “Bada, tagu egu waiguyau nevana lava wainuwatoitoidi ya vitedi. Bi lava mabai takis laitupanemo e kaikaiyovuḡedina ba manedi mala 4 ya laipwatapwata bi ya vite munaḡedi.” ⁹ Bi Yesu i giuwena gado, “Yawasana niganana niga vanuwinemo i tava, banina niga lavana tana kota Eiblaḡam ena tubulelesa. ¹⁰ Tana Taunana Natuna i yovona ba mabai a gwegwegwena ya tavuḡedi bi yai yawasanidi.”

Mane wapedi 10 lautaulalana (Met 25:14-30)

¹¹ Ḣome lava yaḡolo a waibeyavaiya bi lautaulalamo i giuwedi. Banina tana kaikana Yelusalemmo nuwana tava bi tedi a wainoḡotana bena Maimaituwa ena waibada noi taunana ya laumaḡata. ¹² Kamaina bi i giuwedina gado, “Lava laukaina i nawa wali dobumo te waibada ya vai kaka ya tava munaḡa. ¹³ Kamaina bi ena taupaula 10 i giuwedi a tava bi mane i soiye bi i giuwedina gado, ‘Niga manedi ko noyanoyaedina eete ya tava munaḡa.’ ¹⁴ Bi geḡa te ena dobu lavedi a daboke bi mulinaḡa tauwainoyanoya a giukamaḡedi mba dobuna babadidi lisidimo bi a giuna gado, ‘Tama niga olotona mote ka ḡoe te yai ḡalibona bi yai badayemai.’

¹⁵ “Tana a vine te i waigalibona bi i munaḡa tava. Kamaina bi taupaula mabai mane i vitevitedina edi giu i giukamaḡe te sa tava bi mane a voivoiyedina sa kamaḡatidi. ¹⁶ Kamaina bi taupaula dolidolina i tava bi i giuna gado, ‘Bada em mane ḡemota kuna vitegu bi tagu kota e noyae te wapedi 10 e voiyedi.’ ¹⁷ Ḣome ḡalibona giu i waimunena gado, ‘Tam taupaula visuvisum, noya ḡaubonemo kunai patutu, taunana aubaina tam kaka taun wapedi 10 kwai badayedi.’ ¹⁸ Bi kota taupaula wailabuna i tava te i giuwena gado, ‘Bada, em mane ḡemota kuna vitegu bi tagu kota e noyae te wapedi 5 e voiyedi.’ ¹⁹ Bi ḡalibona giu i waimunena gado, ‘Tam kaka taun wapedi 5 kwai badayedi.’

²⁰ “Ḣome kota taupaula ḡesauna i tava te i giuna gado, ‘Bada, em mane ba gala selepinemo e suma te e sako waidavo. ²¹ Tagu e naillem, banina tam lava medimedim, tam mote mwali mabimmo bi geḡa te kwa vai. Bi kota bai mote ku wadi bi geḡa te kwa lauyaba.’

²² “Kamaina bi ena bada giu i waimunena gado, ‘Tam taupaula gebogebom, tam em giu ya vitedi te ya etalem. Kuna sibe te tagu ba medimedigu. Tagu mwali mote mabigumo bi geḡa te ya vai bi mote ya wadi bi geḡa te ya lauyaba. ²³ Bi bai aubaina

* 19:4: Diu lavedi edi damaya ba waiki'i geḡana

egu mane banikemo mote ku sako? Maso bi banikemo ku sako, egu tava munaḡemo maso ba laipwatana e vai.’

²⁴ “Kamaina bi lava ḡome a moimoitona i giuwedina gado, ‘Manena lisinemo ko kaikamaḡe te taupaula aiyai mane 10 i voivoiyena ko vite.’ ²⁵ Ḡome lava a giu vitena gado, ‘Bada, mba taupaulina kaikana mane 10 i legaudi.’

²⁶ “Bi bada i giuna gado, ‘Yà giugiuwemi te tana aiyai bi lisinemo wapawapa ba sai lautawi bi kota aiyai lisinemo geḡa bi ḡaubona ya kenakenana kaka sa kaikamaḡe. ²⁷ Niganana tedi mabai kagu ḡaviya mote a ḡoeḡoegu te yài ḡalibona bi yài badayedi ba ko natomedi matagumo bi ko laipekidi.’ ”

Yesu Yelusalemmo i solasaḡa

(Met 21:1-11, Mak 11:1-11, Dyn 12:12-19)

²⁸ Yesu niga lautaulalana i waikovi mulinemo ba i doli nawa Yelusalemmo. ²⁹ Tana oya Oliv diyanemo malagai Betpega bi Beteni i vava waḡeḡeḡedi ba ena tauwaikawatana labu niga mai i giuwedi bi i giukamaḡedi a doli, ³⁰ “Ko nawa malagaimo bi ko sola saḡana ba donki lauewalina waitamina ko kita mote aiyai geluḡe. Ko kuvesi bi ko natome. ³¹ Bi bamoda lava aiyai yai talaemina gado, ‘Bai aubaina ko kuvekuvesi?’ Ba ko giuwena gado, ‘Bada ya ḡoeḡoe.’ ”

³² Tedi mabai i giu kamaḡedi bi a nawanawana ba bai i giugiuwena mainana a banavi. ³³ Tedi donki lauewalina a kuvekuvesi bi taniwagina i waitalayedina gado, “Bai aubaina donki ko kuvekuvesi?”

³⁴ Bi tedi ena giu ai munena gado, “Bada ya ḡoeḡoe.” ³⁵ Kamaina bi a natome Yesu lisinemo bi edi kwama a ḡiḡidi te donki dabanemo a yesidi bi Yesu a sagu te i miya saḡa.

³⁶ Laḡannemo i gelu bi i nawanawa ba lava edi kwama etamo a yesidi. ³⁷ Laḡannemo Yelusalem i vava waḡeḡeḡe, Oya Oliv etana i yovo i nawanawanemo i tavatava ba taukaiwatana kumna mayasisidi kalinedi dididiginemo Maimaituwa a kakasaḡesaḡe, banina mataila bi anisove kauwidi matabudi a kitekitedina aubaina. ³⁸ “Ḡalibona kakavisuvisuna Bada isanemo ya natonato! Namala dididiga Maimaituwa lisinemo bi nuwauba malamo bi dobumo mododemo ya kena.”

³⁹ Palisi ḡesaudi lava kumna nopodimo Yesu a giuwena gado, “Tauwailovelove, taukaiwatam kwa kaipasinedi te sa miya moimoisili!” ⁴⁰ Yesu giu i waimunena gado, “Ya giugiuwemi, bamoda tedi sa miya moimoisilina ba ḡakima binau sai tubu.”

Yesu Yelusalem aubaina i ḡaba

⁴¹ Yesu Yelusalem i vavawaḡeḡeḡe bi taun i kitakita ba nuwana i toitoi te i ḡaba, ⁴² bi i giuna gado, “Bamoda niga laḡanna maso bi ko kita ḡone maso ba Maimaituwa bi temi modomimo nuwauba i kena, bi geḡa te niganana matemimo i kena waidavona. ⁴³ Bi laḡan sa natonatona kaka emi ḡaviya emi malagai ganana taulina sa ḡuluvi bi sa kenavanaḡi, sa moito waikwaivivilimi bi sa vatawimi. ⁴⁴ Bi temi natunatumu vaitedi sa kativunumi bi sa vapatinimi. Bi emi ḡaviya kaka gana ḡakimidi sa douwaidabalalidi te ḡakima ḡemota mote kaka ena gabumo ima kena. Banina Maimaituwa tauwaiyawasanimi i giukamaḡe bi mote ko kita ḡone.”

Yesu Pali vanuwinemo

(Met 21:12-17, Mak 11:15-19, Dyn 2:13-22)

⁴⁵ Kamaina bi Yesu i sola nawa pali vanuwina noponemo bi mabai a waikunekunena i kwavidi a potiyovo. ⁴⁶ Bi i giuwedina gado, “Gilugilumina wadubonemo niga mainana Maimaituwa i giu, ‘Egu vanuwa ba pali vanuwina bi temi kona voiye te i waila taudanedanene edi ani kandavona.’ ”

⁴⁷ Tana laḡan matabuna pali vanuwinemo i waiwailovelove. Bi pilisi edi babada, waḡake tauwailovelovena bi waibabada ḡesaudi a ḡoeḡoena maso ai peki. ⁴⁸ Bi tedi

mote gavogavo a banavi te maso edi ḡowana a voiye. Banina lava matabudi yaḡolo te ena giu vaiyena a ḡoeḡoe.

20

*Yesu ena waibada waitalana
(Met 21:23-27, Mak 11:27-33)*

¹ Laḡan ḡemota Yesu pali vanuwinemo lava i wailovelovedi bi giu visuvisuna i laulauguguyae. Pilisi edi babada, waiḡake tauwailovelovena bi waibabada vaitedi a tava Yesu lisinemo. ² Bi a giuwena gado, “Kwa giuwemai tam em waibada bamo kuna vai bi niga kauwidi kwa voivoiyedi, ee aiyai waibada i vitem?”

³ Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Tagu kota temi yài talayemi te ko giuwegu.

⁴ Diyon ena laukabulu ba malaḡa i yovo ee lava lisidiḡa i nato?”

⁵ Tedi taudiḡa ai talapilina gado, “Bamoda ta giuna gado, ‘Maimaituwa lisinaḡa.’ Ba tana ya giuna gado, ‘Bi bai aubaina mote Diyon koi sumaḡe.’ ⁶ Bi bamoda ta giuna gado, ‘Lava lisidiḡa.’ Ba lava kumdi sa lau ḡakimida. Banina tedi a sibe kauwe te Diyon ba taugiuwatana.”

⁷ Taunana aubaina tedi a giuna gado, “Tama mote ka sibe te bamo i vai.”

⁸ Bi Yesu i giuwedina gado, “Tagu kota mainana mote yàma giuwemi te waibada bamo e vai bi niga kauwidi yà voivoiyedi.”

*Taubayau edi lautaulala
(Met 21:33-46, Mak 12:1-12)*

⁹ Kamaina bi Yesu lautaulalamo lava i giuwedina gado, “Oloto ḡemota wain daibina i wadi, taubayau nimedimo i sako bi tana i nawa dobu ḡesaunemo i miyana ba i lofa kauwa. ¹⁰ Vililubu laḡanna i tava bi daibi taniwagina taupaula i giukamaḡe taubayau lisidimo te maso guleipi a vite. Bi geḡa te taubayau, taupaula a kwapu bi a giukamaḡe manimakavakavana i munaḡa. ¹¹ Kamaina bi daibi taniwagina, taupaula ḡesauna i giukamaḡe. Bi tana kota a kwapu, a voiye te i waidabauba bi manimakavakavana a giukamaḡe i munaḡa. ¹² Bi yaḡolo te daibi taniwagina taupaula waifaionina i giukamaḡe lisidimo, tedi daibi noponemo a kwapu kauwe te nuwakaluna bi a daibi ganataulinemo a pwalage nawe. ¹³ Kamaina bi daibi taniwagina i giuna gado, ‘Niganana bai yà voiye? Natuotigu nuwapougu yà giukamaḡena male sa vivile.’ ¹⁴ Bi laḡannemo taubayau a kitakita ba ai giugiuna gado, ‘Niga taunana ba daibi taniwagina natuna. Ko nato ta laipeki bi gagasina tada ta vai.’ ¹⁵ Kamaina bi a pwalage yovoḡe daibi ganataulinemo te a laipeki.”

Bi Yesu i giuna gado, “Mba mainana ba daibi taniwagina bai ya voiye taubayau lisidimo? ¹⁶ Tana kaka ya nato te taubayau yai pekidi bi daibi lava ḡesaudi ya vitedi.”

Laḡannemo lava niga giuna a vaivaiye ba a giuna gado, “Mote mainana ima tubuḡa.”

¹⁷ Yesu lava i kitedi bi i waitalayedina gado, “Gilugiluminemo niga giuna banina ko noḡoti: ‘Taulaukeli ḡakima a dabodabokena taunana i nuwavitala te ḡakima laukaina.’*
¹⁸ Bi tedi mabai niga ḡakimina dabanemo sa talatalaḡana ba sai doulisilisidi bi kota tana lava dabedimo ya talaḡana ba sa nuwamisimisi.”

*Takis waimaiina waitalana
(Met 22:15-22, Mak 12:13-17)*

¹⁹ Waiḡake tauwailovelovena bi pilisi edi babada gavogavo a tavutavuḡe te noi taunana maso Yesu a pani. Banina a sibe te tedi lautaulalamo i giugiuwedi bi geḡa te lava a nailedi. ²⁰ Tedi tauwaikita kaikaiyovudi a giukamaḡedi a nawa te Yesu a wainene nawe. Banina tedi a ḡoeḡoena maso bai i vato waigebo bi Loum gabemanina nimanemo a sako te maso i pani. ²¹ Kamaina bi tauwaikita Yesu ai talayena gado,

* 20:17: Ps 118:22.

“Tauwailovelove, tama ke sibe te tam giukauwemo kwa wai lovelove. Bi tam mote lava kuma nainailedi bi Maimaituwa ena ġowana lava aubaidi taunana kwa wailoveloveye. ²² Kwa giuwemai, kamaina te tama Sisa lisinemo takis kai maii ee, geġa?” ²³ Ġome Yesu edi kaiyovu i kita bi i giuwedina gado, ²⁴ “Te manena koi lovegu. Aiyai isana bi aluwina manenemo?”

Tedi ena giu ai munena gado, “Sisa.”

²⁵ Kamaina bi Yesu i giuwedina gado, “Bai Sisa aubaina ba kamaina te Sisa ko vite, bi bai Maimaituwa aubaina ba kamaina te Maimaituwa ko vite.” ²⁶ Bi lava matedimo bai i giugiuwedina mote luvana te maso a lauyovoġe. Taunana aubaina a soveye bi a miya moimoisili.

Kenamoito waitalana
(Met 22:23-33, Mak 12:18-27)

²⁷ Sadisi sa giugiu te mote kenamoito. Kamaina bi a tava Yesu lisinemo waitala aubaina. ²⁸ Tedi a giuna gado, “Tauwailovelove, Mousis ena waigakemo niga mai i giuwemai: Bamoda oloto waivini i naġi bi olotona i pekina, ba tasina mba iwapena ya naġi te yai natuna tuwaġana aubaina. ²⁹ Mai maso olooloto wapedi 7, tautuwaġa waivini i naġi bi mote ai natuna te i peki. ³⁰ Bi oloto wailabuna iwapena i naġi te olotona kota i peki ³¹ mulinemo, oloto waifaionina iwapena i naġi te olotona i peki bi kauwina ġemotina olooloto 7 lisidimo i tubuġa te mote aiyai iwai natuna te a peki kovi. ³² Bi damonemo waivini i peki. ³³ Mba oloolotodi 7 waivinina a naġinaġina, ba kenamoito laġannemo ba aiyai mwanena?”

³⁴ Bi Yesu i giuwedina gado, “Dobumo naġi ya kenakena te oloto bi waivini sa naġi. ³⁵ Bi laġan ya natonatona tedi mabai waisumeġidi pekimo sa kenamoitona ba mote sima naġi. ³⁶ Tedi maibena aneya bi mote sima peki. Banina tedi ba Maimaituwa natunatuna pekimo a kenamoito. ³⁷ Maimaituwa Mousis lisinemo i kamaġati kauwe te pekipekidi sa kenamoito. Gilugilumina wadubonemo kai tomboyana vavavaninemo i giu te Bada tana, Eiblaġam, Aisiki bi Deikap edi Maimaituwa.† ³⁸ Tana mote pekipekidi edi Maimaituwa, bi yawayawasanidi edi Maimaituwa. Mabai sumaġemo a pekipekina ba lisinemo yawayawasanidi.”

³⁹ Kamaina bi waigake tauwailovelovena a giuna gado, “Tauwailovelove, bai kuna giuwena ba giukauwa.” ⁴⁰ Ġome tedi a miyamoimoisili, bi mote ai tala munaġe.

Aiyai Natuna Keliso
(Met 22:41-46, Mak 12:35-37)

⁴¹ Kamaina bi Yesu i waitalayedina gado, “Bainewa te tedi sa giugiu te Keliso ba Deivida natuna? ⁴² Deivida ena Sale bukana noponemo tana niga mainana i giu: Bada egu Bada i giuwena gado, ‘Kataiyagumo kwa miya ⁴³ eete em ġaviya yà voyiyedi te kaġetabam dibunemo kwa vapatinidi maibena anilaukaġeyasaġa.’‡

⁴⁴ “Deivida ya giugiu te Bada ba tana ena Bada, bi bainewa te Keliso maso Deivida natuna?”

⁴⁵ Ġome lava matabudi a waibeyavaiya bi Yesu ena taukaiwatana i giuwedina gado, ⁴⁶ “Temi waigake tauwailovelovena ko kita kauwedi. Tedi edi gala lofelofedi sa kotedi bi waigemota gabudiġa sa moimoito nawa, bi sa ġoeġoena lava vivilemo tedi sai ebenedi, bi kota bolu vanuwidiġa ee soimo animiya laukaidimo sa miya. ⁴⁷ Tedi iwape edi solusolugudu sa kaka kavekavedi bi lava matedimo pali lofelofedi sa iyeyiyevidi. Tedi kaka kovoġa dididiga otina sa vai.”

† 20:37: Exod 3:6. ‡ 20:43: Ps 110:1.

21

Iwape ena puyo

(Mak 12:41-44)

¹ Yesu lava waiguyaudi i kitedi pali vanuwina no ponemo edi puyo mane abominemo a sivusivudi. ² Bi kota iwape waiyamoyamonina i kita toya labu i sivudi. ³ Ğome Yesu i giuna gado, “Giukauwa yà giugiuwemi te niga iwapena waiyamoyamonina puyo i sakona i dididiga gulatana kaka lava ġesaudi. ⁴ Niga lavedi waiguyaudi edi mane nananakidi a kenakena bi keikelikidi a sivusivudi. Bi iwape ena waiyamoyamonemo ena mane matabuna i laupuyoye.”

Yesu pali vanuwina laukivigeboğeyena i giuwata

(Met 24:1,2, Mak 13:1-2)

⁵ Yesu ena tauwaikawatana ġesaudi Pali vanuwina a kita te kulina i visu kauwa taunana aubaina a giugiuwata. Banina mba vanuwina ba ġakima kulikulidimo a ġala bi lava puyo kulikulidi a natonatomedina vaitedi vanuwa ai siya. Bi Yesu i giuwedina gado, ⁶ “Bai niganana ko kitakitana, lağanna ya tavana kaka ġakimidi sa douwaidabalalidi, bi ġakima ġemota mote ena gabumo ima kena.”

Pilipili bi laukivigeboğe

(Met 24:3-14, Mak 13:3-13)

⁷ Bi tedi ai talayaena gado, “Tauwailovelove, mavisa niga kauwidi sa tubuğa? Bi mataila bai ka kita bi ka sibe te mba kauwidi ba ġotona te sa tubuğa?”

⁸ Yesu edi giu i waimunena gado, “Koi kita kauwa te mote aiyai ima aiwainawenawemi. Banina lava wapewapedi kaka sa tava bi isagumo sa lauguguyana gado, ‘Tagu taunana Keliso.’ Bi sa giuna gado, ‘Sauga kaikana i tava.’ Ba koma kaiwatedi. ⁹ Lağannemo pilipili bi wağasiğasi giudi ko vaiyedina ba koma naila. Niga kauwidi kaka sa gei tubuğa bi mba lağanna mote ima tava makai.”

¹⁰ Kamaina bi i giuwedina gado, “Dobu bi dobu kaka sai ġasiğasi bi kota ġalibona falona ġalibona vaitena kaka sai ġasiğasi. ¹¹ Yoyo kaka sa tubuğa, gomala bi kovoğa nananakidi mba dobudimo sa tubuğa bi kota kauwa wainuwa nainailidi bi mataila nananakidi galewemo sa tubuğa. ¹² Muliğa kaka niga kauwidi sa tubuğana ba tedi sa panimi bi sa lau kivigeboğeyemi. Tedi bolu vanuwidimo bi biliwelokomo kaka sa sivu nawemi bi kota sa nawemi ġaliğalibona bi gabemani lisidimo banina temi taukaiwatagu. ¹³ Mba ġome kaka temi emi gavogavo ko vai te giu visuvisuna ko lauguguyaye. ¹⁴ Bi emi noğota sa didimana bi mote komai nuwaboya te bainewa taumiğa ko moito galamemi. ¹⁵ Banina tagu kaka nuwauyauya bi giu yà vitemi te emi ġaviya mote ġemoğemotina sima lauyovoğemi. ¹⁶ Bi temi kaka tametamemi, tinetinemi, valevaletimi, emi dam lavedi bi emi lava sa lauyovoğemi bi ġesaumi kaka sai pekimi. ¹⁷ Tagu dabagumo kaka lava matabudi sa dabokemi. ¹⁸ Bi geğa te kunumimo daba ġemota mote kaka ima paila. ¹⁹ Bi moitudidimo kaka yawasana ko vai.”

Yesu Yelusalem sa laukivigeboğeyena i giuwata

(Met 24:15-21, Mak 13:14-19)

²⁰ Lağannemo kona kita te tauwaiğaviya Yelusalem a moito kwaivivilina ba ko sibe te laudousuwasuwa lağanna i tava. ²¹ Tedi mabai Diudiyamo ba sa naila sa nawa oyamo. Tedi mabai taunimo ba tauni sa potiyovo kamağe. Bi tedi mabai dobu diyanemo taumiya ba mote sima sola sağa taunimo. ²² Banina niga taunana ba ena kovoğa saugina i tava te wadubonemo bai matabuna a gilugilumina banina ya tubuğa. ²³ Mba lağandimo waivini bwagebwagedi bi waivaivaisudi lisidimo ba i gebo gulata. Niga do bunemo wainuwatoui dididiga ya tubuğa bi Maimaituwa ena medi kaka ya yovona niga lavedi lisidimo. ²⁴ Bi tedi kaka ġesaumi kepatemo sai pekimi bi ġesaumi sa pani

nawemi dobu ġesaudimo. Bi eteni kaka Yelusalem sa vagudagudana eete edi laġan ya nawakamaġe.

Tana Taunana Natuna ena nato
(Met 24:29-31, Mak 13:24-27)

²⁵ “Mataila kauwidi kaka suwalemo, nawalaimo bi kipolemo sa tubuġa. Bi dobumo, dobu matabudi kaka sai nuwatoi bi nisa labamidi dagugudimo lava sa naila bi edi noġota sa kovi. ²⁶ Bi kauwa dididiga ya natonatona ba dobumo ya tubuġa bi nailinemo kaka lava sa laugilibubu banina, sawasawa tauwaibadaedi ġaiġailisidi matabudi kaka sa gusu bi edi eta sa paledi. ²⁷ Mba sauginemo tedi kaka Tana Taunana Natuna, maġailisina bi namala dididiga vaitena yadaġa ya yovoyovona sa kita.* ²⁸ Laġannemo niga kauwidi sa tubutubuġa ba ko moito bi yasisimo ko lausanadada banina tauwaiyawasanimi nuwana tava.”

Damaya kaina enai lovelove ko kita
(Met 24:32-35, Mak 13:28-31)

²⁹ Yesu niga lautaulalanemo i giuwedina gado, “Damaya kaina bi kai matabudi ko kitedi. ³⁰ Laġannemo sa nimanimagala ba temi ko kita bi ko sibe otiġe te bodubodu laġannina ya tavatava. ³¹ Mba mainana kauwidi ko kitedi sa tubutubuġa, ba ko sibe otiġe te Maimaituwa ena waibada ba nuwana tava. ³² Yà giugiu kauwemi te niga kintimi mote kaka koma peki eete niga kauwidi matabudi sa tubuġa. ³³ Mala bi dobu sa launeġaneġa bi tagu giugu mote kaka ima launeġaneġa. ³⁴ Koi kita kauwa te soi laġanidimo tegobu'uwa bi dobu kauwidi mote nopomi simai wanavudi. Bi mba laġanna mote imai tagugumi maibena kwalo. ³⁵ Banina niga kauwina dobumo kaka lava matabudi lisidimo ya tubuġa. ³⁶ Koi kita kauwa bi ko laupali gulata te niga kauwidi sa tubuġana bi ko vola kamaġedi. Bi Tana Taunana Natuna ena nato munaġemo ba luvana temi matanemo ko moito.”

³⁷ Laġan onena Yesu pali vanuwinemo i waiwailovelove, bi aubiga onena i nawa Oliv oyana dabanemo bi i miyamiya te laġan i sakosako. ³⁸ Bi olaolala kageka lava a kena moito bi a nawanawa pali vanuwinemo Yesu au waibeyavaiyenemo.

22

Yesu kana Pota a yesi

¹ Buledi mote muu'a vaitena Soina sa wai isana Vawaitauli saugina i tava. ² Pilisi edi babada bi waiġake tauwailovelovedi tedi kandavonaġa gavogavo a tavutavu, te Yesu maso ai peki. Bi geġa te lava a nailedi.

Diudas i waianina te Yesu ya sakoyovoġe

³ Tedi 12 nopodimo Seitan Diudas sa wai isana Iskaliyot, i sunei. ⁴ Ġome te Diudas i nawa, Pilisi edi babada bi pali vanuwina tauyavena vaitedi ai ogatala te eta ya voiye te Yesu sa kaididi. ⁵ Tedi nuwedi i visu bi ai anina te mane sa vite. ⁶ Kamaina bi Diudas i waianina bi eta ya voiye te Yesu babada nimedimo ya sako te lava mote sima sibe.

Yesu i vononoġa te Vawaitauli Soina ya kani
(Met 26:17-25, Mak 14:12-21, Dyn 13:21-30)

⁷ Kamaina bi Buledi-Mote muu'a vaitena Soina laġanina i tava, bi ġome Vawaitauli sewasewana sipu lau ewalidi ai pekidi. ⁸ Yesu, Pita bi Diyon i giuwedina gado, “Ko nawa bi Vawaitauli kanina aubaida ko kanonoġi te ta kani.” ⁹ Tedi ai talayena gado, “Bamo ġome kuna ġoġoġena kani kaka nonoġi?” ¹⁰ Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Ko nawa bi laġannemo malagaimo ko solasaġa ba oloto gauba dugina ya avaavalina ya banavimi. Tana ko kaiwata te bamo vanuwinemo ya valavalagetana ġome ko valageta.

* 21:27: Dan 7:13.

¹¹ Bi vanuwa taniwagina ko giuwena gado, ‘Tauwailovelove niga mainana i giu, tauliso edi nakanaka bamo te gome egu tauwaikaiwatana vaitedi Vawaitauli Soina ka kani?’
¹² Tana kaka vanuwina dabanemo nakanaka didiga kaka nonogina yai lovemi te gome bai matabuna ko kanonoḡi.” ¹³ Tedi a nawa bi Yesu mwali matabudi i giugiuwedina mainana a banavidi. Kamaina bi Vawaitauli kanina a kanonoḡi.

Kaniḡemota

(Met 26:26-30, Mak 14:22-26)

¹⁴ Kamaina bi sauga kauwa i tava te gome Yesu bi giugiu kamaḡedi teibolo a miya kwaivivili. ¹⁵ Tana i giuwedina gado, “Tagu e ḡoye kauwemi te vaitemi Vawaitauli kanina ta kani kaka muliḡa yà nuwatoi. ¹⁶ Banina yà giugiuwemi te niga kanina mote yàma kani munaḡe, eete Maimaituwa ena waibadamo niga soina banina ya laumaḡata.” ¹⁷ Ḡome Yesu wain leduna i vai, Maimaituwa i wai ebone bi i giuwedina gado, “Niga ko vai bi emi lava vaitedi ko tego soiye. ¹⁸ Banina yà giugiuwemi te niganana tagu niga wainina mote yàma tego munaḡe eete Maimaituwa ena waibada ya tava.” ¹⁹ Kamaina bi buledi i vai, Maimaituwa i wai ebone, i kivi, te i vitedi bi i giuna gado, “Niga ba tubuḡigu temi aubaimi i vitemi, niga kauwina ko voiye nonoḡe ani noḡotiwatagu.” ²⁰ Kauwina ḡemotinemmo, kani mulinemmo tana ledu i vai bi i giuna gado, “Niga ba kwasinigu leduna Maimaituwa ena waianina valivaliuna matailina ya nuwaḡinina temi aubaimi. ²¹ Temi ko sibe te ḡemota tausakoyovoḡegu ba tagu tana vaitena teibolomo. ²² Maimaituwa ena wai anina luvanemo kaka Tana Taunana Natuna ya peki, bi i gebo kauwa te lava aiyai ya sakoyovoḡegu!” ²³ Tedi taudiḡa aitala vivila te aiyai niga kauwina ya voiye.

Saḡa gulata waikagiuna

²⁴ Bi ena tauwaikaiwatana taudiḡa nopodimo waikagiuna te aiyai i saḡa gulata. ²⁵ Bi Yesu i giuwedina gado, “Eteni edi ḡalibona ba edi lava lisidimo sa waibada teyala, bi kota isedi aubaidi sa waibada bi sa giugiu te bena kage lavedi sa sagusagudi. ²⁶ Ḡeḡa, temi mote mai koma voiye, tana aiyai saḡa gulata i ḡoena ba ya ḡaubomunaḡa. Bi taulauetadoli maso ba mai taupaula. ²⁷ Bamo taunana i tausaga, teibolomo ya miya ya kanikanina ee ya waitaupaulana? Tedi lisidimo ba lava teibolomo ya miya bi ya kanikanina. Bi tagu ba mote mainana, tagu ba taupaula. ²⁸ Temi egu pilipili matabudimo kona miya sagusagugu. ²⁹ Tagu Tamagu waibada i viteguna, kota mainana temi waibada yà vitevitemi. ³⁰ Taunana aubaina temi kaka egu waibadamo teibolomo ko kani bi ko tego. Bi temi kaka ḡalibona ena animiyaḡa ko miya bi Islaelmo dam 12 koi badayedi.”

Yesu Pita ena valele i giuwata

(Met 26:31-35, Mak 14:27-31, Dyn 13:36-38)

³¹ Yesu i giuna gado, “Saimon, kwai beyavaiya kauwa! Seitan kaikana ai anine te matabumi yai laulubumi, ya daili te visuvisuna bi gebogebona maibena taubayau witi ya vuneḡi te banina tabuna bi venina tabuna. ³² Saimon, tagu aubaim e laupali te mote em sumaḡa ima kuluva, bi laḡannemo kwa nuwavitalana kaka valevaletim kwa laibagidi.” ³³ Kamaina bi Pita giu i waimunena gado, “Bada, tagu ḡemoḡemotigu ta nawa biliwelokomo te vaitem ta peki.” ³⁴ Yesu, Pita ena giu i waimunena gado, “Yà giugiuwem te mateya dudubalemo muliḡa kaka kamkam ya ḡabana ba tam mala faiona kwa valele te mote ku sibegu.”

Solusolugudu, tana bi kwatikwati

³⁵ Kamaina bi Yesu i waitalayedina gado, “Laḡannemo solusolugudu, tana bi kaḡesuma kona gosedi bi e giukamaḡemi kona nawana. Ba mwali bai kona maluwabiye?” Tedi a giuna gado, “Geḡa, mote bai.” ³⁶ Bi Yesu i giuwedina gado,

“Bamoda niganana wai manemi bi wai tanemi ba ko legaudi, bi aiyai lisimmo mote kwatikwati ba kwama kwa kumaḡe te kwatikwati kwa gimeli. ³⁷ Tagu yà giugiuwemi te gilugilumina wadubonemo niga mainana i giu, “Tana sa voyiyena maibena taudanedanene,’ Banina bai matabuna a gilugilumi watana ba kauwina lisigumo ya tubuḡa.” ³⁸ Bi ena tauwaikaiwatana a giuwena gado, “Bada, kwatikwati labu niga.” Tana edi giu i waimunena gado, “Mba giuna avena.”

Yesu Oliv Oyana Dabanemo i laupali
(Met 26:36-46, Mak 14:32-42)

³⁹ Yesu malagai dididiga i gose bi i nawa Oliv oyanemo laḡan matabuna i voivoiyena mainana. Bi ena tauwaikaiwatana a kaiwata. ⁴⁰ Laḡannemo mba gabunemo a tavatava ba i giuwedina gado, “Ko laupali te mote laulubumo koma kuluva.” ⁴¹ Tana i gosedi bi i nawana ba manekina mai ḡakima sa pwalage bi ya talatalaḡana mainana, ḡome tuwapekana i waitupagwaliḡedi bi i laupalina gado, ⁴² “Aee, Tamagu bamoda em ḡowana te niga wainuwatoina leduna lisigumo kwa kai kumaḡe. Bi geḡa te tagu mote egu ḡowana bi tam em ḡowana ya tubuḡa.” ⁴³ Ḗome te Aneya malaḡa i yovo lisinemo i laumaḡata bi ḡailisi i vite. ⁴⁴ Tana yavi bi nuwaboya nopona i waiwanavu taunana aubaina i laupali gulata, bi yokuyokuna i tositosi yovona doḡamo maibena kwasina. ⁴⁵ Tana pali mulinemo i moito bi i munaḡa ena tauwaikaiwatana lisidimo, bi i kitedi te a kena nuwayavuḡa, banina tedi ai nuwaboya gulata. ⁴⁶ Yesu i giuwedina gado, “Bai aubaina ko kenakena? Ko moito bi ko laupali te mote laulubumo koma kuluva.”

Yesu a pani
(Met 26:47-56, Mak 14:43-50, Dyn 18:3-11)

⁴⁷ Yesu yaḡolo i giugiu bi ena tauwaikaiwatana 12 nopodimo ḡemota isana Diudas, tana lava kumna i lauetadoliyedi te a tava Yesu lisinemo. Kamaina bi tana i nawa ota Yesu wai suluvana aubaina. ⁴⁸ Bi Yesu Diudas i waitalayena gado, “Tam waisuluvemo Tana Taunana Natuna kwa sakosakoyovoḡe, ee?” ⁴⁹ Laḡannemo Yesu ena tauwaikaiwatana a kita te bai ya tubuḡa, aubaina te ai talayena gado, “Bada, tama ḡemoḡemotina ema kwatikwati kai gulidi, ee?” ⁵⁰ Bi edi tau ḡemota kwatikwati i waiguli, te pilisi saḡasaḡa guletina ena taupaula kataiyana yawaninemo beyana i tadi kumaḡe. ⁵¹ Kamaina bi Yesu i giuna gado, “Kauwina ko kaisako!” Tana oloto beyana i taukoni te i waiyawasani. ⁵² Bi pilisi edi babada, pali vanuwina tauyavena edi babada bi waibabada, ḡome a tava Yesu aubaina. Bi tana i giuwedina gado, “Tagu gode taudanedanene te makwatikwatimi bi mada vitedi kona tava?” ⁵³ Tagu laḡan matabuna temi waitemi pali vanuwinemo bi mote ko panigu. Bi niga ba boimatuwa ena sauga kauwa i tava te ena ḡailisi yai badayemi.

Pita Yesu i valeleye
(Met 26:57-58, Mak 14:53-54, Dyn 18:12-18)

⁵⁴ Tedi Yesu a pani bi a nawena pilisi saḡasaḡa guletina ena vanuwemo. Bi Pita manemanekemo bi Yesu i vavawata nawe. ⁵⁵ Bi lava vanuwa didiyaunemo kai a muka bi a miya kwaivivili bi Pita i nato te waitena a miya. ⁵⁶ Ḗome taupaula waivinina kai yananemo Pita i kita ḡone. Kamaina bi i kitadidi bi i giuna gado, “Niga olotona ba Yesu waitena.” ⁵⁷ Bi Pita i valelena gado, “Mm, waivini, mba olotona kwa giugiuwena tagu mote yà sibe.” ⁵⁸ Ḗome a tau miya bi lava ḡesauna Pita i kita ḡone bi i giuwena gado, “Tam kota edi tau ḡemota.” Bi Pita ena giu i waimunena gado, “Oloto, mba mote tagu!” ⁵⁹ Mba giuna waumina i nawa kumaḡe mulinemo, kota oloto ḡesauna i giuna gado, “Mba giukauwa, mote ima valele tana Yesu waitena a nawanawa, banina tana Galili lavana.” ⁶⁰ Pita giu i waimunena gado, “Oloto, tagu mote yà sibe te tam bai kwa giugiuwe.” Tana yaḡolo i gagagali bi kamkam i ḡaba. ⁶¹ Ḗome Bada i tauvitale bi Pita i

kitakitanawe ba Pita Bada ena giu i noḡotidi. “Muliḡa kaka kamkam ya ḡabana ba tam mala faiona kwa valele te mote ku sibegu.” ⁶² Kamaina bi Pita i potiyovo i nawa bi i ḡaba te i ḡaba nusanusa.

Yesu ainamaḡe bi a kwapu
(Met 26:67-68, Mak 14:65)

⁶³ Bi tauyava mabai Yesu a labelabena ai namaḡe bi a kwapu. ⁶⁴ Tedi matana a suma bi ai talayena gado, “Te ku giuwemai, aiyai i kwapum?” ⁶⁵ Bi tana kauwa wapewapedimo ai wavu.

Paelat bi Alodi matedimo Yesu ai moito
(Met 26:59-66, Mak 14:55-64, Dyn 18:19-24)

⁶⁶ Laḡan i sako bi Pilisi edi babada bi waiḡake tauwailovelovena a tava ai ḡemotidi bi Yesu ai doli nawe bolu babadidi matedimo ai moito. ⁶⁷ Tedi ai talayena gado, “Bamoda tam Keliso te kwa giuwemai?” Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Bamo te ya giuwemina ba mote kaka komai sumaḡegu. ⁶⁸ Bamoda yaḡi talayemina, ba mote ḡemoḡemotimi te egu giu koi mune. ⁶⁹ Niganana bi noi i nawana, Tana Taunana Natuna kaka Maimaituwa ḡaiḡailisina kataiyanemo ya miya.” ⁷⁰ Tedi matabudi ai talayena gado, “Tam taunana Maimaituwa Natuna, ee?”

Bi edi giu i waimunena gado, “Giukauwa, ko giugiuna mainana.”

⁷¹ Kamaina bi a giuna gado, “Tama mote giu wapewapedi kama ḡoeḡoedi. Tada kaikana beyademo te vaiye.”

23

Yesu Paelat matanemo i etala
(Met 27:1,2, Mak 15:1-5, Dyn 18:28-38)

¹ Kamaina bi bolu babadidi matabudi Yesu ai doli nawe Paelat lisinemo. ² Ḡome tedi ai wavuna gado, “Niga lavana ke banavi te lava ya aiawaieta doliyedi, bi ya giugiuwedi te takisi mote simai maii Loum Gabemanina lisinemo. Bi tana taunaḡa ya giugiu munaḡe te tana Ḡalibona Vinevine kamaḡena.” ³ Ḡome Paelat Yesu i waitalayena gado, “Tam Diu edi ḡalibona, ee?” Bi Yesu ena giu i waimunena gado, “Emaso, kuna giugiuna mainana.” ⁴ Kamaina bi Paelat, pilisi edi babada bi lava kumdi i giuwedina gado, “Niga lavana lisinemo mote bai gebona e banavi.” ⁵ Bi tedi a lauyaviyavina gado, “Niga lavana ena wailovelovemo waiḡasiḡasi ya wai tubudi Diudiya dobuna matabuna noponemo. Tana Galilimo i waitubu bi niganana Yeluslemmo i tavaite.”

⁶ Laḡannemo paelat i vaivaiyedi ba i waitalayedina gado, “Mba Galili lavana ee?”

⁷ Ḡome paelat i vaiye te Yesu ba Alodi ena waibada gabulinemo i noyanoya ba tana i giukamaḡe Alodi lisinemo. Mba sauginemo kota Alodi ḡome Yeluslemmo.

⁸ Laḡannemo Alodi Yesu i kitakita ba nuwana i visu gulata, banina giunaḡa i vaivaiye bi laḡan i wapa i ḡoeḡoena maso i kita. Ḡome i ḡoeḡoena maso Yesu anisove kauwidi i voiyyedi bi i kitedi. ⁹ Alodi giu wapewapedimo Yesu i waitalavitavitale bi tana mote bai i giu lubuḡe. ¹⁰ Pilisi edi babada bi waiḡake tauwailovelovedi a moito bi Yesu ai wavudidi. ¹¹ Alodi ena tauwaiḡaviya vaitedi Yesu ai namaḡe bi ai gwaigwaiye. Tana gala molemolena ai kote bi a giukamaḡe i munaḡa paelat lisinemo. ¹² Alodi bi Paelat wala a waimiyatauli bi mba laḡannemo tedi aita munaḡa.

Yesu a kovoḡi te i peki
(Met 27:15-26, Mak 15:6-15, Dyn 18:39–19:16)

¹³ Paelat, Pilisi edi babada, bolu babadidi bi lava i giuwedi te a tava ai ḡemotidi, ¹⁴ bi i giuwedina gado, “Temi niga lavana kona natome lisigumo bi kona giu te lava ya voiyyedi bi sa waiḡasiḡasi. Niganana matemimo ei talavitavitale te emi waiwavu banina

geḡa. ¹⁵ Bi kota Alodi mote bai gebogebona i banavi, taunana aubaina i giukamaḡe munaḡe lisidemo. Niga lavana mote bai i voiye waigebo te ya peki. ¹⁶⁻¹⁷ Taunana aubaina yà kwapu bi yà giukamaḡe ya nawa.”* ¹⁸ Lava kumna a binauna gado, “Mba lavana kwai peki! Bi aubaimai Balabas kwa kaikamaḡe!” ¹⁹ (Balabas ba waiḡasiḡasi bi waipeki i voivoiyedina dabedimo biliwelokomo a sako nawe.) ²⁰ Paelat lava i waitala munaḡedina, banina ba tana i ḡoeḡoena maso Yesu i kaikamaḡe i nawa. ²¹ Tedi yaḡolo a binabinauna gado, “Ko tupalatu, ko tupalatu!” ²² Paelat giu i waifaionina gado, “Bai gebona i voiye? Tagu lisinemo mote bai gebona e banavi te yài peki. Taunana aubaina sa kwapu bi sa kaikamaḡe te ya nawa.” ²³ Tedi yaḡolo te kalinedi dididiginemo a binabinau te Yesu sa tupalatu. Tedi edi binaumo paelat nuwana ai lausolu. ²⁴ Kamaina bi Paelat lava edi ḡowana i voiye. ²⁵ Bi Balabas wai ḡasiḡasi bi wai peki i voivoiyedina aubaina biliwelokomo a sako nawe miyamiya. Bi lava edi ḡowana aubaina te paelat ai baḡa te Balabas ya kamaḡe ya nawa. Bi Yesu i vitedi te edi ḡowana sa voiye.

Yesu a tupalatu

(Met 27:32-44, Mak 15:21-32, Dyn 19:17-27)

²⁶ Sauginemo ḡaviḡaviyidi Yesu a waidoli nawe ba oloto isana Saimon tana Sailin lavana, i solasolasaga malagai dididiginemo bi a banavi. Kamaina bi a egeli, kolosi ai avali bi Yesu i kaiwata. ²⁷ Lava kumna a kaiwata bi nopodimo ba waiwaivini waitedi, tedi a ḡabegabe bi a nusanusa. ²⁸ Ḡome Yesu i tauvitale bi i giuwedina gado, “Yelusalem waivinimi, koma ḡabegu, temi ko ḡaba munaḡemi bi kota natunatumi aubaidi ko ḡaba. ²⁹ Koi beyavaiya, laḡan ya natonatona kaka lava sa giuna gado, ‘Waiwaivini aiaipoidi wainatuna geḡedi bi bamo mote ai susu lubu ba sai nuwavisu.’ ³⁰ Mba laḡannemo kaka lava oya sa giuwedina gado, ‘Ko dobo tawimai!’ Bi dabatuwa sa giuwedina gado, ‘Ko ḡuluvi tawimai.’ ³¹ Bamoda kai gidevinemo bi lava niga kauwidi sa voivoiyedi, bi i pokina ba bai kaka ya tubuḡa?”

³² Taudanene labu Yesu vaitena a nawedi tupalatudi aubaina. ³³ Laḡannemo tedi dobu a wai isana kunukoukou gabunemo a tavatava, ba ḡome Yesu bi taudanene labu waitedi a tupalatudi, ḡemota kataiyanemo bi ḡemota ḡeniyano. ³⁴ Yesu i giuna gado, “Tamagu, edi gebogebona kwa noḡoti kamaḡedi! Tedi mote a sibe te bai sa voivoiye.” Bi tedi koitilimo ena gala a dailidi. ³⁵ Ḡome lava kumna a moito a kitakita bi Diu babadidi a waidiboḡi, ai gwaiye bi a giuna gado, “Tana lava ḡesaudi i waiyawasanidi bi bamoda tana Keliso, Maimaituwa i Vinevinena ba taunaḡa yai yawasani munaḡe!” ³⁶ Bi ḡaviḡaviyidi waidiboḡemo a saḡa bi wain wailuluna a vite, ³⁷ bi a giuwena gado, “Bamoda tam Diu edi ḡalibona ba kwai yawasani munaḡem!” ³⁸ Kununa kavalinemo kai selipapinemo a gilumana gado, “Niga ba Diu edi Ḡalibona.” ³⁹ Bi taudanene ḡemota i dawedawena waidiboḡemo i giuna gado, “Tam bena Keliso? Ku waiyawasanim bi kwai yawasanimai!” ⁴⁰ Bi geḡa te taudanene ḡesauna ena tau i kaipasinenana gado, “Tam mote Maimaituwa ku naile? Tam kwa pekina mai tana ya peki. ⁴¹ Tada giukauwa te eda kauwa gebogebodi dabedimo kovoḡa ta vaivai bi niga lavana mote bai gebona i voiye.” ⁴² Kamaina bi i giuna gado, “Yesu, laḡannemo waibada kuna vaina ba kwa noḡotigu!” ⁴³ Yesu lavana ena giu i waimunena gado, “Giukauwemo yà giugiuwem, te niganana ba tam bi tagu Paladaisimo.”

Yesu ena peki

(Met 27:45-56, Mak 15:33-41, Dyn 19:28-30)

⁴⁴ Suwala 12 koloki balanemo bi dobu matabuna waidudubala i waitubuna eete 3 koloki i vai. ⁴⁵ Bi suwala lalani i kaisako bi pali vanuwinemo guduboyo i dawedawena

* **23:16-17:** Gilugilumina wadubonemo lova 17 i giuna gado, “Vawaitauli soina laḡannidimo ba paelat biliwelokomo taumiya ḡemota i kaikaikamaḡe lava aubaidi.”

i nuwatili labu. ⁴⁶ Yesu kalinana dididiginemo i ġaba saġana gado, “Tamagu, nimammo Aluwigu ya sakosako.” Laġannemo giu i waiwaikovi ba yawasina i tauvunu.

⁴⁷ Ġome tauwaigaviya 100 edi bada bai i tubutubuġana i kitakita ba Maimaituwa i kasaġesaġe bi i giuna gado, “Giukauwa te niga lava didimanina.”

⁴⁸ Laġannemo lava matabudi a kita te Yesu bainewa a tupalatu ba tedi manuwapou yavidi bi manuwaboyedi a munaġa edi malagaimo. ⁴⁹ Lava matabudi Yesu tausibena bi waivini Galilimo bi a kaikaiwata nawena manemanekemo a moito bi niga kauwidi a kitekitedi.

Yesu a dobo

(Met 27:57-61, Mak 15:42-47, Dyn 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Mba ġome ba oloto isana Diyosep tana Alimatiya lavana bi Alimatiya taunina ba Diudiya noponemo. Tana ba lava visuvisuna bi didimanina bi Maimaituwa ena waibada ya natonatona i labelabe. Avena te tana bolu badana ġemota bi ena lava edi ogatala bi edi kauwa mote i waianinedi. ⁵² Tana i nawa paelat lisinemo bi Yesu taubeuna i waibaġaye. ⁵³ Kamaina bi Yesu taubeuna i talui yovoġe bi gala potipotinemo i suma. Kaka bi i avali nawe tauyewa valivaliuna, po'a doudou wainononemo i sako nawe. ⁵⁴ Mba aubiganemo vononoġa suwelina i kovikovi, bi Waiyawasi Laġanna yai tubu. ⁵⁵ Waiwaivini Galilimo Yesu a kaikaiwatana Diyosep a kaiwata nawe tauyewamo bi bainewa Yesu taubeuna i sakosakona a kita. ⁵⁶ Kamaina bi a munaġa edi malagaimo te bona bi masi panepanedi a kanonoġidi, bi Waigake ena luvamo aubaina te Waiyawasi Laġannemo ai yawasi.

24

Kenamoito

(Met 28:1-10, Mak 16:1-8, Dyn 20:1-10)

¹ Sande olaolalemo kaikana waiwaivini bona panepanedi a kaka nonoġidina a legaudi bi a nawa tauyewamo. ² Ġome tedi ġakima ġimaġima kamaġena tauyewa mataetinemo a kita, ³ kamaina bi tedi tauyewamo a sola nawa bi Bada Yesu tubuġina mote a banavi. ⁴ Ġome a moito bi kauwina a wainuwanonoġotae ba i waimaġemoti te olooloto labu edi gala waimatakanikanidi diyedimo a moito kamaġedi. ⁵ Mba waivinidi a naila gulata bi a laudulu yovo doġamo. Kamaina bi oloolotodi a giuwedina gado, “Bai aubaina tana miyamiyana pekipekidi edi gabumo ko tavutavuġe? ⁶ Tana mote niga ġome, tana kaikana Maimaituwa i kakenamoito. Laġannemo temi Galilimo bi tana bai i giugiuwemina ko noġotidi: ⁷ ‘Maimaituwa ya ġoeġoe te Tana Taunana Natuna kaka gebogebo lavedi nimedimo sa sako, te sa tupalatu bi laġan waifaioninemo ya kakenamoito munaġe.’”

⁸ Ġome ba waivinidi Yesu ena giu a noġotidi, ⁹ laġannemo tauyewamo a tava munaġa ba tedi niga kauwidi matabudi ena tauwaikaiwatana 11 bi lava ġesaudi a giuwedi. ¹⁰ Mba waivinidi ba Meli Magdalin, Diyowena, Diyemesi tinana Meli bi waivini ġesaudi vaitedi, niga kauwidi giugiukamaġedi a giuwedi. ¹¹ Bi tedi niga waivinidi mote ai sumaġedi, banina edi giu vaiyedi lisidimo ba banidi geġa. ¹² Ġome Pita i miyamoito bi i velau ota te tauyewamo i tava bi i launevali te gala taudiġa i kitedi a kenakena. Tana i munaġa, bi bai i tubutubuġana i wainuwanonoġotae.

Emasi Etanemo

(Mak 16:12,13)

¹³ Mba laġanna ġemotinemo Yesu ena tauwaikaiwatana labu a nawanawa Emasi malagaimo, bi Yelusalem te Emasi ena maneka ba 11 kilomita.* ¹⁴ Tedi a nawanawa bi kauwa matabudi nove a tubutubuġana a waigiugiuwedi. ¹⁵ Tedi mba nawanemo

* **24:13:** 11 Kilomita ba maneka ena lofa augunai Mainawa te Dogula

bai i tubutubuḡana a giuwedi bi a waitalapilyedi, ba Yesu i moito nato te vaitena a nawa, ¹⁶ bi i voiye munaḡe te mote a kita ḡone. ¹⁷ Kamaina bi Yesu i waitalayedina gado, “Temi ko nawanawa bi bai ko waitalapilyedi?” Tedi manuwaboyedi a moito moimoisili. ¹⁸ Ḡesauna isana Kliyopas Yesu i waitalayena gado, “Tam tautavatava te Yelusalemmo kauwa a tubutubuḡana niga laḡandimo mote ku sibedi?”

¹⁹ Bi Yesu i waitalayedina gado, “Bai kauwidi?” Bi ena giu ai munena gado, “Bi Nasalet Yesuna lisinemo kauwa a tubutubuḡana. Niga lavana ba taugiuwatana, ena giu bi ena kauwa ba ai poya gulata Maimaituwa bi lava matedimo. ²⁰ Pilisi edi babada bi tama ema babada tana a vai te ḡaviḡaviyidi nimedimo a sako bi a tupalatu te i peki. ²¹ Bi tama ke noḡoti te Tana Taunana i tava te Israeḡ ya kuvesidi, bi niga kauwidi a tubuḡana ba laḡan faiona a kovi. ²² Waivini ḡesaudi vaitedi miyamiyamaikaikana olaolalemo a nawa tauyewamo, bi edi giumo ke sove, ²³ te Yesu taubeuna mote a banavi. Tedi a munaḡa tava bi a giu te wailovemo aneya a kitedi, bi aneyidi waivini a giuwedi te Yesu ba i yawasana munaḡa. ²⁴ Ḡome ema lava ḡesaudi a velau a nawa tauyewamo bi a kita kauwe te waivinidi bai a giugiuwena ba giukauwa te Yesu mote a banavi.”

²⁵ Kamaina bi Yesu i giuwedina gado, “Temi kemi opa, bi nopomi a ḡaiḡai te taugiuwatana bai matabudi a giugiuwedina mote koi sumaḡedi. ²⁶ Temi kona sibe ee geḡa te Keliso niga kauwidi yai nuwatoiyedi kaka ena namalemo ya saḡa?” ²⁷ Bi Yesu giu Mosis bi taugiuwatana matabudi lisidimo i waitubu te edi bukamo tana a gilugilumiwatana giuna i tanesi kauwe tedi lisidimo.

²⁸ Bi tedi Emasi malagaina diyanemo a tavatava ba Yesu i vamakamakai te bena kage ya vawaitulidi, ²⁹ bi geḡa te tedi ai baḡa vavasageḡa gado, “Vaitemai ta kena, kaikana dobu ya waidudubala.” Kamaina bi i sola nawa vanuwemo te vaitena a miya.

³⁰ Laḡannemo Yesu ooloto labu vaitedi teibolo a miya kwaivivili, tana buledi i vai Tamana i waiebone, i kivi bi i vitedi. ³¹ Ḡome tedi matedi i yana bi laḡannemo a kitakita ḡone ba matedimo tana i yaufa. ³² Tedi ai tala vivilana gado, “Sauginemo etamo lisidemo gilugilumina i giugiuwedana ba nopoda i kalakalatina maibena kai.”

³³ Tedi noi taunana te a miyamoito bi a munaḡa Yelusalem. Ḡome ena tauwaikawaiwatana 11 bi edi lava ḡesaudi vaitedi ai ḡemotidi a miyamiya bi labudi a tava, ³⁴ bi tedi giuna a vaiyena gado, “Giukauwa te Bada i kenamoito munaḡa bi Saimon lisinemo i laumaḡata.”

³⁵ Tedi labuidi etamo bai i tubutubuḡana bi bainewa Yesu buledi i kivi bi a kitakita ḡonena taunana edi lava a giuvitedi.

*Yesu ena tauwaikawaiwatana lisidimo i laumaḡata
(Met 28:16-20, Mak 16:14-18, Dyn 20:19-23, Giu 1:6-8)*

³⁶ Tedi yaḡolo niga kauwina a giugiuwedi ba Yesu tana otina poudimo i laumaḡata bi i giuwedina gado, “Manuwaubemi.”

³⁷ Tedi ḡome a naila bi ai noḡota bena alualuwa a kitakita. ³⁸ Bi Yesu i giuwedina gado, “Bai aubaina ko nainaila bi ko nuwanuwalaḡalaḡa? ³⁹ Nimagu bi kaḡegu ko kitedi bi ko taukonigu kaka ko sibegu. Banina alualuwa mote waivisiḡonina bi waisiliḡena bi tagu ba waitubuḡigu.”

⁴⁰ Laḡannemo giu i waiwaikovi ba nimana bi kaḡena i wailovedi. ⁴¹ Tedi sove bi yasisi i waiwanavudi bi yaḡolo te mote ai sumaḡe, taunana aubaina i waitalayedina gado, “Lisimimo kani ee geḡa?” ⁴² Tedi iyana bukabukana a vite, ⁴³ tana i vai te matedimo i kani.

⁴⁴ Bi i giuwedina gado, “Wala vaitegu te miyamiyana ba niga mainana e giuwemi. Mosis ena waigake, taugiuwatana bi Deivida ena Sale bukedi matabudi tagu a gilugilumi wataguna ba niganana kaka banidi sa tubuḡa.”

⁴⁵ Ĝome kaka Yesu i voyedi te nopodi a nuwakamaĝa bi gilugilumina a sibe. ⁴⁶ Yesu i giuwedina gado, “Gilugiluminemo ba niga mainana a gilumi: Keliso kaka yai nuwatoi bi laĝan waifaioninemo pekimo ya kenamoito munaĝa, ⁴⁷ bi temi isanemo laukuvasa bi gebogebo noĝoti kamaĝedi ko lauguguyae. Yelusalemmo koi tubu bi ko nawa dobu matabuna isuna te isuna. ⁴⁸ Temi taunana bai matabuna kona kitakitana taugiuwatawatana. ⁴⁹ Bi tagu kaka Aluwa Waiyawa ya giukamaĝe yovoĝe mai Tamagu i giugiuwapaena luanemo. Temi niga malagaina dididiginemo ko wailabana eete malaĝa ĝailisi dabemimo ya yovo.”

Maimaituwa Yesu i lageti nawe Malamo

(Mak 16:19-20, Giu 1:9-11)

⁵⁰ Ĝome te Yesu i waidoli nawedi Betenimo. Kamaina bi nimana i lagetidi bi i kavisuvisudi. ⁵¹ Laĝannemo i kaka visuvisudi ba Maimaituwa i lageti nawe malamo. ⁵² Tedi a lauduneye bi mayasisidi a munaĝa Yelusalemmo. ⁵³ Bi laĝan matabuna tedi pali vanuwinemo, Maimaituwa a kakasaĝesaĝe.

DIYON

Giu visuvisuna i gilumi Lainuwanega

Diyon Giu visuvisuna i giluminaba Yesu taunana Maimaituwa Giuna kenakena nonoĝina, “i waila lava te mododemo i miya.” Niga bukana ya giugiuweda te tauiyevina ba Yesu sai sumaĝe te tana taunana Tauwaiyawasana, Maimaituwa Natuna, bi edi waisumaĝemo kaka yawasana sa vai (20.31).

Giu i waila lava

¹ Muliĝa kaka bai matabudi a tubuĝana bi pakanemo ba Giu, bi Giuna ba Maimaituwa vaitena, bi Giu taunana Maimaituwa. ² Muliĝa kaka bai matabudi a tubuĝana bi Giu ba Maimaituwa vaitena. ³ Tana dabanemo mwali matabudi Maimaituwa i voyedi, tana bi geĝa maso mote Maimaituwa bai ĝesauna i voye. ⁴ Tana lisinemo ba yawasana, bi mba yawasanina ba lava matabudi edi yanayana. ⁵ Bi yana ba boimatuwemo ya yanayana, bi boimatuwa mote ĝemoĝemotina te ima lauyovoĝe.

⁶ Mba ĝome ba oloto isana Diyon, Maimaituwa i giukamaĝe te i tava. ⁷ Tana i tava te lava lisidimo yanayana i giuwata bi ena giumo ba lava matabudi sai sumaĝa. ⁸ Diyon tana mote yanayana, bi i tavana mba yanayanana i giuwata. ⁹ Yanayana giugiukauwina kaka dobumo ya yovo bi tana taunana kaka lava matabudi yanayana ya vitedi.

¹⁰ Tana dabanemo Maimaituwa dobu i voye bi geĝa te, dobumo i yovona ba dobu lavedi mote a kitaĝone. ¹¹ Tana i yovo ena lava otidi lisidimo, bi geĝa te mote a giuvai. ¹² Bi tedi mabai a giuvai bi isanemo ai sumaĝana ba i waianinedi te Maimaituwa natunatuna. ¹³ Tedi mote tina bi tama edi ĝowanemo ee lava ota edi ĝailisimo a tubuĝa bi Maimaituwa ena ĝailisimo a tubuĝa vitala. ¹⁴ Giu i waila lava bi lisidemo i miya. Tama ena ĝailisi namalina ke kita, Natuna lauĝemotina namalina, Tana Tamana lisinaĝa i yovo, sagu bi giukauwa i waiwanavu.

¹⁵ Diyon ba tana taunana i giugiuwata bi kalinana dididiginemo i giugiuna gado, “Niga taunana e giugiuwatana gado, “Tana muliguĝa ya natonatona taunana i tausaĝana mote mai tagu, banina tana i miyamiya kaka tagu e tubuĝa.”

¹⁶ Tana ena sagu wanawanavunemo ba tada matabuda kavisuvisu ya viteviteda. ¹⁷ Maimaituwa waiĝake Mousis lisinaĝa i giukamaĝe yovoĝe, bi sagu bi giukauwa ba Yesu Keliso lisinaĝa i yovo. ¹⁸ Aiyai mote bamo Maimaituwa i kita, bi Natuna lauĝemotina tana kota Maimaituwa bi Tamana vaitena ĝemoĝemotidi, tana taunana Tamana lava lisidemo i kamaĝati.

Diyon Taukabulu i valele te tana mote Keliso (Met 3:1-12, Mak 1:1-8, Luk 3:1-18)

¹⁹ Diu babadidi Yelusalemmo, pilipilisi* ĝesaudi bi Livai damnemo lava a giuka-maĝedi, Diyon lisinemo bi sai talaye te tana ba aiyai.

²⁰ Diyon edi giu waimunena mote i daboke bi i giu waimaĝati munaĝena gado, “Tagu mote Keliso.” ²¹ Kamaina bi tedi ai talana gado, “Te tam ba aiyai? Tam Elaidiya, ee?”

Bi Diyon edi giu i waimunena gado, “Geĝa, tagu mote Elaidiya.”

Bi tedi ai tala munaĝena gado, “Te tam taunana tauwaiyawasana a labelabena, ee?”

Bi tana edi giu i waimunena gado, “Geĝa.”

* **1:19:** Pilisi ba sewasewa taugabuna lava aubaidi Maimaituwa matanemo.

²² Tedi ena giu ai munena gado, “Tena ku giuwemai tam aiyai, bi tama ka munaḡa te taugiukamaḡemai ka giuvitedi. Tam bainewa kwa giugiu munaḡem?”

²³ Bi Diyon Taugiuwatana Aisaiya i giugiuna luvanemo edi giu i waimunena gado, “Tagu taunana kalina kalakalalelemo yà binabinauna gado, ‘Bada ena eta ko kadidimani.’”

²⁴ Kamaina bi Palisi a giugiuukamaḡedina Diyon ²⁵ ai talayena gado, “Bamoda tam mote Keliso ee Elaidiya ee taugiuwatana, te bai aubaina lava kwa kakabuludi?”

²⁶ Bi Diyon edi giu i waimunena gado, “Tagu gaubemo lava yà kakabuludi, bi modomimo ba lava ḡemota i moito saḡana mote ko sibe. ²⁷ Tana taunana muliguḡa ya natonato. Bi tagu mote e visu gulata te ena kaḡesuma ḡulevina yà kaikamaḡedi.”

²⁸ Niga kauwidi matabudi ba Betenimo a tubuḡa, Diyoundan Gaubina noi nevanemo bamo Diyon lava i kakabuludinemo.

Diyon Yesu ya giugiuwata

²⁹ Laḡan i sako te Diyon, Yesu i kita lisinemo i natonato ba i giuna gado, “Ko kita, Maimaituwa ena sipu lauewalina, dobu lavedi edi gebogebo taukaikamaḡena! ³⁰ Tagu niga taunana e giugiuwatana gado, ‘Lava muliguḡa ya natonatona ba i saḡa gulatana mote mai tagu banina, tana i miyamiya kaka tagu e tubuḡa. ³¹ Tagu mote tana e sibe, bi bai aubaina gaubemo e kakabuluna ba banina tana Isael lavemi lisimimo yà kamaḡati.’”

³² Bi Diyon bai i kitakitana i giuwatana gado, “Tagu Aluwa Waiyawa e kita maibena gabubu malaḡa i yovo te tana dabanemo i miya. ³³ Tagu yaḡolo mote tana yà sibe bi Maimaituwa i giukamaḡegu te lava gaubemo e kakabuludi bi i giuweguna gado, ‘Aluwa Waiyawa kaka ya yovo te lava dabanemo ya miyana kwa kita. Tana taunana kaka Aluwa Waiyawemo lava ya kabuludi.’ ³⁴ Diyon i giuna gado, “Tagu e kita bi yà giugiuwemi te tana taunana Maimaituwa Natuna.”

Diyon ena tauwaikaiwatana Yesu a kaiwata

³⁵ Laḡan i sako munaḡa bi Diyon kota ḡome ena tauwaikaiwatana labu vaitedi a moimoito. ³⁶ Sauginemo Diyon i kita te Yesu i nato i nawanawa ba i giuna gado, “Temi labuḡimi ko kita, noi taunana Maimaituwa ena sipu lauewalina!”

³⁷ Ḡome Diyon ena tauwaikaiwatana labu ena giu a vaivaiye ba Yesu a kaiwata. ³⁸ Yesu i tauvitale bi i kitedi tana a kaikaiwata ba i waitalayedina gado, “Temi labuḡimi ba bai ko ḡoyeḡoye?” Bi tedi a giuna gado, “Labai. Niga giuna banina ba Tauwailovelove. Tam bamo ḡome kwa miyamiya?”

³⁹ Yesu edi giu i waimunena gado, “Temi labuḡimi ko nato kaka ko kita.” Kamaina bi a nawa te a kita bi suwala ba 4 koloki bi ḡome Yesu vaitena a miya te i dudubala.

⁴⁰ Tedi labuḡidi Diyon ena giu a vaiye bi Yesu a kaikaiwatana, ḡemota ba Saimon Pita tasina Endulu. ⁴¹ Endulu maḡemota tuwaḡana Saimon i banavi bi i giuwena gado, “Tama Vinevinena ke banavi, tana taunana Keliso.” ⁴² Kamaina bi Endulu tuwaḡana Pita i waidoli tavaite Yesu lisinemo. Yesu, Pita i kita bi i giuwena gado, “Tam isam ba Saimon, Diyon natuna bi geḡa te niganana ba tam isam Kipasi.” Niga isana ba ḡemotina mai Pita bi banina ba ḡakima.

Yesu, Filip bi Nataniyel i yogedi

⁴³ Laḡan i sako ba Yesu i wainuwanogonogota te ya nawa Galili Plovinsnemo. Tana Filip i banavi bi i giuwena gado, “Ku kaiwatagu!” ⁴⁴ Filip ba Betsaida lavana bi Endulu bi Pita kota mba malagaina lavedi. ⁴⁵ Filip, Nataniyel i banavi bi i giuwena gado, “Mousis ena waigake bi kota taugiuwatana lavana a gilugilumiwatana ke banavi. Yesu ba Nasalet malagaina lavana, Diyosep natuna.”

⁴⁶ Nataniyel i waitalana gado, “Nasaletiḡa ba bai visuvisuna kaka ya nato?” Bi Filip i giuna gado, “Kwa nato kaka matammo kwa kita.”

⁴⁷ Laḡannemo Yesu, Nataniyel i kita diyanemo i tavatava ba i giuna gado, “Niga ba Israel otina, tana lisinemo mote bamo kaiyovu.”

⁴⁸ Nataniyel i waitalana gado, “Tam bainewa bi tagu kuna sibegu?” Bi Yesu giu i waimunena gado, “Tam Fig[†] kaina pakanemo e kitam muliḡa kaka Filip i yogem.”

⁴⁹ Nataniyel giu i waimunena gado, “Labai, tam taunana Maimaituwa Natuna! Tam taunana Israel ena Ḡalibona!”

⁵⁰ Kamaina bi Yesu i giuna gado, “Tam kunai sumaḡana ba, banina tagu e giuwem te tam Fig kaina pakanemo e kitam. Tam kaka kauwa nananakidi kwa kitedina mote mai niga taunana.” ⁵¹ Yesu kota giu i wailautawina gado, “Giukauwa yà giugiuwem, tam kaka mala nuwawasana kwa kita, bi Maimaituwa ena aneya wawanaḡa sa yovoyovo bi sa saḡasaḡa. Mba wawanina ba tagu Tana Taunana Natuna.”

2

Yesu gauba i voiye te i waila waen

¹ Laḡan waifaioninemo, Keina tauninemo Galili Plovins noponemo naḡi soina i tubuḡa. Bi Yesu tinana ba ḡome. ² Yesu bi ena tauwaikaiwatana edi giu a giukamaḡe te mba soinemo sa tava. ³ Laḡannemo waen i kovi ba Yesu tinana Yesu i giuwena gado, “Tedi edi waen i kovi.”

⁴ Yesu giu i waimunena gado, “Waivini, tam kwa giugiuwegu te maso bai yà voiye bi tagu egu sauga yaḡolo mote i tava.” ⁵ Ḡome te Yesu tinana taupaula i giuwedina gado, “Bai yai utaniyemina mba ko voiye.” ⁶ Ḡome ba dubi wapedi 6 ai moitodi, bi Diu edi vaivai luvanemo mba edi anilaukoḡa. Bi dubi ḡemoḡemotaḡa ba 100 lita luvana ai moitodi. ⁷ Yesu taupaula i giuwedina gado, “Gauba ko ledu bi niga dubidi koi wanavudi.” Kamaina bi ai wanavudi te gayagabulidimo. ⁸ Tana i giuwedina gado, “Ko yai'i vaidi bi ko nawa soi badana ko vite.”

Yesu i giugiuna mainana a voiye ⁹ bi soi badana gauba i waila waenina i tego lubuye bi mote i sibe te mba waenina bamo maiḡa a tavaite, bi taupaula gauba tauyai'ina taudiḡa a sibe. Kamaina bi soi badana lawelawena i giuvai tabudimo ¹⁰ bi i giuwena gado, “Lava matabudi waen laukaina sa geigei tego, bi laḡannemo tauliso sa tego te sa tego gulata, mulinemo kaka waen tomatomana ko soiye. Bi tam waen laukaina kuna alalabe eete niganana.”

¹¹ Niga malagaina Keina ba Galili Plovins noponemo, ḡome Yesu mataila dolidolina i voiye te ena ḡailisi namalina i kamaḡati bi ena tauwaikaiwatana ai sumaḡe.

¹² Niga kauwina mulinemo ba Yesu tinana, tasitasina bi ena tauwaikaiwatana waitedi a yovo a nawa Kapeniyam malaginemo. Bi ḡome a taumiya.

Yesu Pali vanuwino tauwaikunekune i kwavivaidi (Met 21:12-13, Mak 11:15-17, Luk 19:45-46)

¹³ Ḡotona te maso Vawaitauli Soina* laḡanna i tavana ba Yesu i saḡa i nawa Yelusalemmo. ¹⁴ Tana lava i kitedi pali vanuwina ganakukuna noponemo, kau, sipu bi gabubu a waikunekuneyedi bi lava ḡesaudi ba mane teibolodimo a miya bi wali dobu manedi a senisenisidi. ¹⁵ Taunana aubaina, maḡinemo anilaubiti i voiye te sipu, kau bi lava matabudi i kwavivaidi te pali vanuwina didiyauna a potiyovo kamaḡe, mane tauvitaledi edi peni i laidabalalidi bi edi teibolo i vitaledi. ¹⁶ Tedi mabai gabubu a

[†] 1:48: Fig kaina ba kitana maibena damaya kaina. * 2:13: Vawaitauli Soina Niga soina noponemo Diu lavedi edi noḡota i munaḡa te wala Idipmo Bada bainewa i waiyawasanidi bi Idip a potiyovo kamaḡena taunana a noḡonoḡoti. Banina laḡannemo aneya i tava bi kwasina gudu modonemo i kitana ba vanuwina i *vawaitauli* te i nawanawa ota. Niga soina ba kwalabu matabuna a voivoiye.

waikunekuneyedina i giuwedina gado, “Niga gabubudi ko kapotiyovodi, Tamagu ena vanuwa mote koma voiyete aniwaikunekune gabuna.”¹⁷ Bi ena tauwaikawaiwatana mba kauwina i tubutubuḡa ba gilugilumina wadubona a noḡotina gado, “Oo Bada, em vanuwa nuwaboyina ba Nopogu ya kalakalatina mai kai.”†

¹⁸ Kamaina bi Diu babadidi a tava Yesu lisinemo bi ai talayena gado, “Bai matailina kwai lovemai bi ka kita te tam waibada kuna vai bi niga kauwidi matabudi kwa voivoiyedi?”

¹⁹ Yesu edi giu i waimunena gado, “Niga pali vanuwina, ko dousuwasuwa bi laḡan faiona nopodimo ba yà keli munaḡe.”

²⁰ Tedi ena giu ai munena gado, “Niga pali vanuwina ba kwalabu 46 nopodimo a keli, bi tam laḡan faiona nopodimo kwa keli, ee?”

²¹ Bi geḡa te, Yesu pali vanuwina i giugiuwena ba tubuḡina i giugiuwata. ²² Sauginemo Yesu pekimo i kenamoito mulinemo ba ena tauwaikawaiwatana lisidimo bai i giugiuwedina a noḡotidi. Gome Yesu ena giu i giugiuwedina bi gilugilumina wadubona ai sumaḡe. ²³ Tana Yelusalemmo Vawaitauli Soinemo, mataila i voivoiyedina lava wapewapedi a kitedi bi isanemo ai sumaḡa. ²⁴ Bi Yesu mote lava i waisumaḡedi, banina tana lava matabudi nopodi i sibedi. ²⁵ Tana mote i ḡoye te aiyai ya nato lisinemo bi lava ḡesaudi edi kauwa ya giuwe, banina tana lava nopodi i sibedi.

3

Yesu Nikodimas i wailovelove

¹ Mba ḡome ba oloto isana Nikodimas, tana ba palisi* ḡemota bi Diu lavedi edi bada. ² Dudubala ḡemota i tava Yesu lisinemo bi i giuwena gado, “Labai, tama ke sibem te tam ba tauwailovelove, Maimaituwa lisinaḡa kuna yovo. Tam mataila kwa voivoiyedina ba sa kakamaḡatim te tam ba Maimaituwa vaitena.”

³ Yesu giu i waimunena gado, “Giukauwemo yà giugiuwemi te aiyai mote Maimaituwa ena waibadana ima kita te ya tubuḡa vitala kaka ya kita.”

⁴ Nikodimas i waitalana gado, “Lava magulina ba bainewa tinana bwaganemo ya solasaḡa bi ya tubuḡa munaḡa? Geḡa, tana mote tinana bwagamo ima sola saḡa bi ima tubuḡa munaḡa.”

⁵ Yesu giu i waimunena gado, “Giukauwemo yà giugiuwem te aiyai mote Maimaituwa ena waibadamo ima sola saḡa te tana gaubemo ya buluyovo bi Aluwa Waiyawa ya laivaliu munaḡe kaka ya solasaḡa. ⁶ Lava ya tubutubuḡana ba tina bi tama edi ḡowanemo ya tubutubuḡa, bi aluwemo ya tubutubuḡana ba Aluwa Waiyawemo ya tubuḡa vitala. ⁷ Tam mote egu giu kumai nuwanaine, temi ba kamaina te ko tubuḡa vitala. ⁸ Bamo maiḡa yavala ya lausuvana ba i ḡoyeḡoyena mainana ya lausuve. Daguguna ko vaiyena bi mote koma sibe te bamo maiḡa ya saḡasaḡa ee ya nawanawa. Mba mainana kota lava matabudi Aluwemo sa tubutubuḡa vitalana mote kaka koma sibedi.”

⁹ Nikodimas i waitalana gado, “Mba ba bainewa?”

¹⁰ Yesu i giuna gado, “Tam ba Israel edi tauwailovelove, bi niga kauwidi mote kuma sibesibedi? ¹¹ Giukauwemo yà giugiuwem, tama bai ke sibesibena taunana ka giugiuwe, bi bai ke kitakitana ka giugiuwata bi geḡa te ema giu yaḡolo mote komai anine. ¹² Bi tagu dobu kauwidi kage e giugiuwatedi bi mote koi sumaḡa te mala ena kauwa yà giuwemina ba bainewa koi sumaḡa. ¹³ Aiyai mote i saḡa i nawa malamo te Tana Taunana Natuna malaḡa i yovoyovona taunana i munaḡa malamo.”

¹⁴ Maibena Mousis, wala kalakalalelemo kai modonemo mwata i kaikailagetina, mainana kota Tana Taunana Natuna sa kailageti, ¹⁵ te lava sa waisumaḡena ba

† 2:17: Sale 69:9 * 3:1: Ba lava Mousis ena waigake sa kitakita te sa kaiwata kauwe.

yawasana ilailala sa vai. ¹⁶ Taunana aubaina, Maimaituwa dobu lavedi i gōye gulatedi te Natuna laugemotina i vitedi te mabai sa waisumağena mote sima peki bi yawasana ilailala sa vai. ¹⁷ Maimaituwa Natuna i giukamağe yovoğe dobumo mote laukivigeboğe aubaina bi dobu lavedi waiyawasanidi aubaina.

¹⁸ Tedi mabai Maimaituwa Natuna laugemotina sa waisumağena ba Maimaituwa mote ima pasilidi. Bi mabai mote simai sumağe ba kaikana pasipasilidi, banina tedi mote Maimaituwa Natuna isanemo ai sumağa. ¹⁹ Niga mainana kovoğa ya noyanoya: Maimaituwa ena yanayana ba dobumo i yovo. Bi lava waidudubala a gōye mote mai yana, banina edi kauwa a gebo gulata. ²⁰ Tedi mabai kauwa gebogebodi sa voivoiyedina ba yana sa dabodaboke. Bi mote kaka yanayanamo sima nato, banina a naila bi mote a gōye te edi gebogebodi sa kamağatidi. ²¹ Bi kota tedi mabai yawasana giugiukauwinemo sa miyamiyana ba yanayanamo a nato, bi yanayana i laimağatidi te bai sa voivoiyedina ba giukauwa te Maimaituwa sa vovoteyete.

Yesu bi Diyon taुकabulu

²² Niga kauwina mulinemo, Yesu ena tauwaikaiwatana vaitedi a potiyovo a nawa Diudiya plovins noponağa, bi gōme tana tedi vaitedi a miya bi lava a kakabuludi. ²³ Diyon kota Aionmo dobu Salim diyanemo i laulaukabulu, banina gōme ba gauba wapewapedi bi lava lisinemo a tava bi i kakabuludi. ²⁴ Niga kauwina mulinemo kaka Diyon biliwelokomo a sakonawe. ²⁵ Diyon ena tauwaikaiwatana gēsaudi Diu lavana vaitena laukoğa vaivaina dabanemo ai kagiu. ²⁶ Tedi a nato Diyon lisinemo bi a giuna gado, “Labai, kuna noğoti mba olotona Diyoudan gaubina noi nevanemo kuna giugiuwena, ba niganana ya laulaukabulu. Bi lava matabudi tana lisinemo sa nawanawa.”

²⁷ Gome Diyon giu i waimunena gado, “Lava mote bai ima voiye yababe te Maimaituwa bai noyana ya vitena kaka ya voiye. ²⁸ Temi taunana ko giu waimağatigu te tagu mote Tauwaiyawasana bi Maimaituwa i giukamağegu te e gei doli bi Tauwaiyawasana ba muliğa ya natonato. ²⁹ Lawelawe ba lawelawena aubaina.† Bi naği soinemo lawelawe ena tau ya tavana ba ya labe bi yai beyavaiye. Bi lağannemo lawelawe kalinana ya vaivaiye ba ya yasisi gulata. Maibena tagu niganana e yasisi gulata bi nuwagu i kena. ³⁰ Tana ba kamaina te ya sağa gulata bi tagu ba yovoyovogu.

³¹ “Tana aiyai malağa i yovoyovona ba i sağa gulatana mote mai lava matabudi. Bi tana aiyai dobumo, bi dobu ena kauwa ya giugiuwatedina ba tana dobu lavana. Tana malağa i yovoyovona taunana i sağa gulatana mote mai lava matabudi. ³² Tana bai i kitekitedina bi i vaivaiyedina taudidi ya giugiuwatedi. Bi geğa te, lava mote ena giu koma waisumağe. ³³ Aiyai giudi i vaiyedi bi i waisumağedina ba i sibe te Maimaituwa ba giukauwa. ³⁴ Tana taunana Maimaituwa i giukamağe te Maimaituwa giuna ya giugiuwe, banina Maimaituwa Aluwina tana i waiwanavu kauwe. ³⁵ Tamana ba Natuna i gōye gulate, taunana aubaina gailisi i vite te bai matabudi yai badayedi. ³⁶ Tana aiyai Natuna ya waisumağena ba yawasana ilailala ya vai, bi aiyai Natuna mote ima waisumağe ba mote yawasana ima vai, bi Maimaituwa ena medi ba tana lisinemo.”

4

Yesu Sameliya waivinina vaitena ai giugiu

¹ Yesu i sibe te Palisi ba tana giuna a vaiye te tauwaikaiwatana wapewapedi nuwedi i vitedi bi i kakabuludina mote mai Diyon. ² Yesu mote aiyai i kabulu, bi ena tauwaikaiwatana taudiğa lava a kakabuludi. ³ Bi sauginemo Yesu niga giuna i vaivaiye ba tana Diudiya Plovinsna i gose bi i munağana Galili Plovinsnemo.

† 3:29: Lawelawena ba nağivaliu olotona bi lawelawe ba nağivaliu waivinina.

⁴ Mba nawanemo ba Sameliya noponaḡa i nawa. ⁵ Tana Saika malagainemo i tava Sameliya Plovinsnemo. Bi mba malagaina ba Deikap natuna Diyosep wala doḡa ḡaubona i vitevitena diyanemo. ⁶ Yesu i nawanawana eete, suwala modo balana bi nawa i poka, taunana aubaina tana Deikap ena gauba domna diyanemo i miyatulu.

⁷ Kamaina bi Sameliya waivinina i tava gauba yai'ina aubaina bi ḡome Yesu waivini i giuwena gado, “Aee, gauba ku vitegu yà tego.” ⁸ Bi ena tauwaikawaiwatana ba a nawa taunimo kani gimelina aubaina.

⁹ Kamaina bi waivini i giuna gado, “Tam ba Diu olotona bi tagu ba Sameliya waivinina bi bainewa te lisigumo gauba tegona kwa waibaḡaye?” Niga waivinina mainana i giuna banina ba Diu lavedi bi Sameliya lavedi mote simai ḡonaḡona ḡemota.

¹⁰ Yesu waivini ena giu i waimunena gado, “Bamoda Maimaituwa ena puyo vitevitena maso bi ku sibe te aiyai lisimmo tego ya waibaḡaye maso ba kunai baḡa te tana yawasana gaubina i vitem.”

¹¹ Bi waivini i giuna gado, “Bada, dom i yovo gulata bi bai mwalinemo gauba kwa yaii. Bi gauba yawayawasanina baimo kwa vai? ¹² Tam bena kuna tausaga kaka ema magula Deikap, ee? Tana niga gaubina domna i vitemai, tana, natunatuna bi kota ena ḡamoḡamo niga ḡome gauba a vaivai.”

¹³ Yesu giu i waimunena gado, “Lava matabudi niga gaubina sa tegotegona ba gadodi ya magu munaḡa. ¹⁴ Bi tedi mabai gauba yà vitedi bi sa tegona ba mote kaka gadodi ima magu munaḡa. Niga gaubina yà vitedina ba mai tovosa laulaupusuwalina te yawasana ilailala sa vai.”

¹⁵ Bi waivini Yesu i giuwena gado, “Aee Bada, gaubina ku vitegu yà tego te mote gadogu ima magu munaḡa bi niga gaubina domna waivelau muneḡana yà kaisako.”

¹⁶ Bi Yesu waivini i giuwena gado, “Kwa nawa te mwanem kwa giuwe bi ko nato munaḡa.”

¹⁷ Bi waivini i giuna gado, “Tagu mwanegu geḡa.”

Yesu waivini ena giu i waimunena gado, “Mba kuna giukauwa te tam mwanem geḡa. ¹⁸ Bai kuna giuwena ba giukauwa te tam wala ooloto wapedi 5 kuna naḡidi, bi niganana oloto vaitena ko miyamiyana ba mote tam mwanem.”

¹⁹ Bi waivini i giuna gado, “Bada, niganana kaka e sibe te tam ba taugiuwatana. ²⁰ Tamatamamai niga oyanemo a laulaudune bi temi Diu lavemi ko giugiu te Yelusalem ba anilaudune gabuna.”

²¹ Yesu waivini i giuwena gado, “Waivini, kwai sumaḡegu te sauga ya natonatonu lava mote kaka Tamagu niga oyanemo e Yelusalemmo sima lauduneye. ²² Temi Sameliya lavemi mote ko sibe te aiyai ko laulauduneye, bi tama Diu lavamai ba ke sibe te aiyai ka laulauduneye, banina waiyawasanu ba tama lisimaiḡa ya natonatu. ²³ Bi geḡa te, sauga ba ya natonatu bi kaikana i tava, mba sauginemo kaka taulaudune giugiuwidi Tamada sa lauduneyena Aluwemo bi giukauwemo, mba laudunena taunana Tamada ya ḡoyeḡoye. ²⁴ Maimaituwa ba Aluwa. Bi taulauduneyena ba Aluwa Waiyawa ena ḡailisimo bi giukauwemo sa lauduneye.”

²⁵ Bi waivini i giuna gado, “E sibe te tauwaiyawasanu sa wai isana Keliso ba ya natonatu, bi sauginemo i tavana kaka bai matabuna ya giuwemai.”

²⁶ Kamaina bi Yesu i giuna gado, “Tana taunana tagu vaitem ta waigiugiu.”

Yesu ena tauwaikawaiwatana a tava munaḡa lisinemo

²⁷ Mba taunana te ena tauwaikawaiwatana a munamunaḡa tava ba a kita bi a sove te Yesu ba waivini vaitena a waigiugiu. Bi mote aiyai i waitala gado, “Bai kwa ḡoyeḡoye e bai aubaina waivini vaitena ko waigiugiu?”

²⁸ Kamaina bi ḡome waivini ena gauba dubina i gose kamaḡe bi i munaḡa taunimo bi lava i giuwedina gado, ²⁹ “Ko nato bi oloto ḡemota ko kita. Tana bai matabudi wala e

voivoiyedina i giu waimaḡatidi. Tana taunana male Keliso?” ³⁰ Kamaina bi lava tauni a gose bi a nawa Yesu lisinemo.

³¹ Mba gavogavonemo ba ena tauwaikaiwatana a giuwena gado, “Tauwailovelove, bai maso kuna kani.” ³² Bi geḡa te tana i giuwedina gado, “Tagu kaguya ba temi mote ko sibe.”

³³ Kamaina bi ena tauwaikaiwatana taudiḡa ai giugiuna gado, “Lava ḡesauna male kani i vite?”

³⁴ Bi Yesu i giuwedina gado, “Tagu kaguya ba taugiukamaḡegu ena ḡowana yà voiye bi ena noya yà kovi. ³⁵ Temi wala ko giugiuna gado, ‘Nawalai 4 mulidimo ba vililubu laḡannina ya tava.’ Tagu yà giugiuwemi te koi kita bi daibi ko kitedi a laubanina vililubu aubaina. ³⁶ Aiyai bi daibi ya vilivililubuna ba ena mai'ia ya vaivai. Bi mba vililubuna ba lava sa natonatomedina yawasana ilailalemo te damonemo ba tauwadi bi tauvililubu sa yasisi ḡemota. ³⁷ Lava niga giuna sa giugiuwena ba giukauwa te, ‘Lava ḡesau tauwadi bi lava ḡesau tauvililubu.’ ³⁸ Tagu e giukamaḡemi te lava ḡesaudi a wadiwadina nonoḡina ko vilivililubu.”

Sameliya lavedi wapewapedi ai sumaḡa

³⁹ Mba tauninemo Sameliya lavedi wapewapedi Yesu ai sumaḡe, banina waivini i giuna gado, “Tana bai matabudi e voivoiyedina i giu waimaḡatidi.” ⁴⁰ Sauginemo Sameliya lavedi a tava lisinemo bi ai baḡa te maso vaitena a miya, taunana aubaina, Yesu ḡome i miyana ba laḡan labu. ⁴¹ Bi Yesu ena giumo kota lava wapewapedi ai sumaḡa.

⁴² Tedi waivini a giuwena gado, “Tam bai kuna giugiuwena mote taunaḡa kei sumaḡe bi tama beyaotimaimo ke vaiye bi ke sibe te tana taunana dobu lavedi tauwaiyawasanidi.”

Yesu gabemani badana natuna olotona i waiyawasanani

⁴³ Laḡan labu a kovi mulidimo, Yesu Sameliya i gose bi i nawa Galilimo. ⁴⁴ Yesu tana taunaḡa i giu munaḡena gado, “Taugiuwatana ena dobu otinemo mote kaka sima vivile.” ⁴⁵ Laḡannemo Galili Plovinsnemo i tavatava ba Galili lavedi a giuvai, banina tana dolinemo Yelusalemmo, Vawaitauli Soinemo baibaḡa i voivoiyedina a kitedi.

⁴⁶ Yesu i munaḡa tava Galili Plovins noponemo Keina malagainemo, ḡome wala gauba i voiye te i waila waen. Bi niga tavanemo ba gabemani badana ḡemota ḡome i tava bi natuna olotona sidasidana ba Kapenyammo. ⁴⁷ Bi gabemani i vaiye te Yesu Diudiya Plovins i gose bi i tava Galili plovinsnemo. Tana i nawa lisinemo bi i waibaḡa te maso i yovo natuna i waiyawasanani, banina natuna i sida kauwa te nuwana peki.

⁴⁸ Yesu i giuwena gado, “Temi mote koma waisumaḡa bi sauginemo mataila bi anisove kauwidi ko kitedina kaka koi sumaḡa.”

⁴⁹ Bi gabemani badana Yesu i giuwena gado, “Aee, Bada, kwa yovo makai muliḡa bi natugu ya peki.”

⁵⁰ Yesu gabemani ena giu i waimunena gado, “Kwa nawa, bi natum ba ya yawasana.” Oloto, Yesu ena giu i waisumaḡe bi i munaḡa i nawa. ⁵¹ Laḡannemo i nawanawa etamo ba ena taupaula a banavi bi a giuwena gado, “Natum ba i yawasana.” ⁵² Tana i waitalayedina gado, “Bai sauginemo natugu i yawasana? Maḡo aubiga balanemo i yawasana.” ⁵³ ḡome kaka gomana tamana Yesu ena giu i noḡoti te mba aubiganemo Yesu i giuwena gado, “Natum ba ya yawasana.” Taunana aubaina, tana bi ena vanuwa lavedi matabudi Yesu ai sumaḡe. ⁵⁴ Yesu Diudiya Plovins i gose bi i tava munaḡa Galili Plovinsnemo te niga taunana ba mataila wailabuna i voiye.

5

Aniwaiyawasanana topana

¹ Sauga ġesaunemo, Yesu i saġa i nawa Yelusalemmo, Diu lavedi edi soi aubaina. ² Bi ġome Yelusalemmo sipu ganakukuna mataetinemo ba topa, Alemik kalinedimo sa waiisana Betsada. Bi yoveyove wapedi 5 a moito kwaivivile. ³⁻⁴ Bi ġome ba lava wapewapedi sidesidedi a kenakena. Lavedi ba matapotepotedi, kaġenuwanokudi bi tunipekipekidi topa diyanemo a kenakena. ⁵ Bi lava ġemota kaġenuwanokuna i miyana ba kwalabu wapedi 38 a kovi. ⁶ Sauginemo Yesu mba olotona i kita i kenakena ba i sibe te tana walakana bamo i sida, bi i waitalayena gado, “Tam kuna ġoyeġoyena kwa yawasana, ee?”

⁷ Oloto sidasidana giu i waimunena gado, “Bada, laġannemo gauba ya laulau-pusuwali saġa ba mote aiyai te ya sako yovoġegu topamo. Tagu yovo ya kabikabiye ba lava ġesau ya geigei yovo.”

⁸ Kamaina bi Yesu i giuwena gado, “Ku miyamoto, em kebana kwa vai bi kwa nawa.”

⁹ Noi taunana te oloto i yawasana, bi ena kebana i avali te i nawa.

Niga kauwina ba Diu edi Waiyawasi Laġannemo i tubuġa, ¹⁰ taunana aubaina Diu babadidi oloto i yawayawasanana a giuwena gado, “Niga ba Waiyawasi Laġannina, waigake mote i waianinem te em kebana kwa avali bi kwa nawa.”

¹¹ Tana giu i waimunena gado, “Oloto i waiwaiyawasaniguna i giuweguna gado, ‘Em kebana ku vai bi kwa nawa.’”

¹² Kamaina bi tedi ai talayena gado, “Mba aiyai lavana i giuwem te em kebana kwa vai bi kwa nawa?”

¹³ Bi oloto i yawayawasanana mote i sibe te aiyai i waiyawasani, banina Yesu lava kumdi nopodiġa i vasoyavai.

¹⁴ Bi muliġa Yesu mba olotona i waiyawasanina Maimaituwa ena vanuwa noponemo i banavi bi i giuwena gado, “Kuna kita, tam niganana kuna yawasana. Gebogebo voiye munamunaġena kwa kaisako, male bai gebogebo otina lisimmo ya tubuġa.”

¹⁵ Kamaina bi olotona i nawa te Diu babadidi i giuwedi te Yesu ba tana i waiyawasani.

Natunemo ba yawasana ta vaivai

¹⁶ Bi Yesu niga kauwidi Waiyawasi Laġandimo i voivoiyedina dabedimo, Diu babadidi laukivigeboġeboyena ai tubu. ¹⁷ Bi Yesu i giuwedina gado, “Tamagu ba sauga matabuna i noyanoya bi yaġolo ya noyanoya te tagu kota vaitegu ya noyanoya.”

¹⁸ Niga giudi dabanemo, Diu babadidi a laulauyaviyavi te maso Yesu ai peki, bi mote Waiyawasi Laġanna waidoukotona taunaġa bi i giugiu te tana Tama otina ba Maimaituwa bi kota tana Maimaituwa vaitena ġemoġemotidi.

¹⁹ Bi Yesu giu i waimunena gado, “Ya giugiu kauwemi te gomana taunaġa mote bai ima voiye te Tamana bai i voivoiyena ya kita kaka tana mainana ya voiye banina, Tama bai ya voivoiyena mainana kota natuna ya voiye. ²⁰ Bi Tama ba nuwana tabutabuna Natuna te bai matabuna i voivoiyedina i wailove. Bi kota kauwa nananakidi kaka yai love, te ya voiyedina mba sa tausagaġa mote mai niga kauwidi bi temi male ko sove. ²¹ Tamana bainewa lava pekipekidi ya kakakenamotodi bi yawasana ilailala ya vitevitedina kota mainana, Natuna lava mabai ya wainuwavisuyedina yawasana ilailala ya vitedi. ²² Tamana mote aiyai ima etale bi ġailisi matabuna ba Natuna i vite te tana kaka lava ya etaledi, ²³ te lava matabudi Natuna sa vivilena maibena Tamana sa vivivilena. Tana Natuna i giugiukamaġena bi mote sima vivivile ba kota Tamana mote sima vivivile.

²⁴ “Bi giukauwemo ya giugiuwemi, te tedi mabai egu giu sa vaiye bi taugiukamaġegu sai waisumaġena ba yawasana ilailala sa vai bi mote etalemo sima moito. Tedi peki gabuna kaikana a gose bi a natona yawasana gabunemo. ²⁵ Bi giukauwa ya giugiuwemi, te sauga ya natonatonu bi kaikana i tava te lava pekipekidi kaka Maimaituwa Natuna kalinana sa vaiye bi sa vaivaiye kauwena ba yawasana ilailala sa vai. ²⁶ Banina Tamagu ba yawasana pakana, bi yawasanina kota tagu Natuna i

vitegu te lava lisigumo yawasana ilailala sa vai. ²⁷ Bi tana waibada i vite te yà lauetala banina, tana ba Tana Taunana Natuna. ²⁸ Niga giudimo mote koma tagugu, banina sauga ya natonatona ba lava matabudi kokowagemo kaka Natuna kalinana sa vaiye, ²⁹ bi pekimo sa kenamoito. Bi lava mabai visuvisu a voivoiyena kaka sa miya nonoḡa bi mabai gebogebo a voivoiyena kaka sa pwalaḡe nawedi kovoḡa gabunemo. ³⁰ Tagu mote tauguḡa bai yàma voivoiye, bi Maimaituwa i giugiuweguna luvanemo yà etaetala, bi aiyai e etalena ba didimanemo yà etaetale. Bi bai yà voivoiyena ba mote tagu egu ḡowana bi taugiukamaḡegu ena ḡowana yà voivoiye.”

Yesu ena noya taugiunawena

³¹ “Bi bamoda tauguḡa yà giuwataguna, ba bai yà giugiuwena mote giukauwa. ³² Bi lava ḡesauna tagu egu kauwa bi egu noya ya giuwatana ba e sibe te bai ya giugiuwena ba giukauwa. ³³ Temi tauwainoyanoya kona giukamaḡedi Diyon lisinemo bi giukauwa i giugiuwedina ba matabudi giukauwa te tagu i giugiuwatagu. ³⁴ Tagu mote lavaota edi giu yàma waianine bi Diyon e giuwatana banina ba, temi koi sumaḡa bi ko yawasana. ³⁵ Diyon ba maibena lampa a gabu bi i yanayana. Bi temi sauga watiḡena mba yanayanana konai nuwavisuye.

³⁶ “Tagu egu wailovelove bi mataila yà voivoiyedina a tusaḡa mote mai Diyon. Tamagu niga noyedi i vitegu bi yà voivoiyedina taudidi sa kakamaḡatigu te tagu tana i giukamaḡegu. ³⁷ Bi Tamagu taugiukamaḡegu mote bamo kalinana ko vaiye e matana ko kita bi tana taunana lava lisimimo tagu ya kakamaḡatigu, ³⁸ bi kota giuna mote nopomimo ima kenakena, taunana aubaina tana i giugiukamaḡena mote koma waisumaḡe. ³⁹ Temi gilugilumina wadubona ko iyeiyevi kauwedina, banina ko wainoḡota te mba ḡome kaka yawasana ilailala ko banavi. Bi mote ko sibe te mba gilugilumidi matabudi ba tagu sa giugiuwatagu. ⁴⁰ Bi geḡa te, temi mote koma ḡoyeḡoye te ko nato lisigumo bi yawasana ilailala ko vai. ⁴¹ Tagu mote lavaota edi kasaḡesaḡe yàma waianine ⁴² bi e sibe te temi nopomimo ba mote Maimaituwa koma ḡoyeḡoye. ⁴³ Tagu ba Tamagu ena ḡailisimo dobumo e yovo bi geḡa te, temi ko dabodabokegu. Bi bamoda lava ḡesauna isana vatona aubaina i tavana ba nuwavisumo ko giugiuwai. ⁴⁴ Temi ko ḡoyeḡoye. Te lava sa kakasaḡesaḡemi bi temi maso Maimaituwa kona kasaḡesaḡena ba mote ko ḡoye. Mba mainana te bainewa tagu koi sumaḡegu? ⁴⁵ Bi komai noḡota te tagu kaka Tamagu matanemo yàma etalemi! Geḡa, temi Mousis kowai sumaḡena, tana taunana kaka temi ya etalemi. ⁴⁶ Bamoda Mousis konai sumaḡena ba tagu kota maso konai sumaḡegu, banina Mousis ba tagu i gilumiwatagu. ⁴⁷ Bi Mousis bai i gilugilumina mote koi sumaḡe, mba bainewa tagu bai yà giugiuwemina koi sumaḡe?”

6

Yesu ooloto wapedi 5 tausani waikanidi (Met 14:13-21, Mak 6:32, Luk 9:10-17)

¹ Laḡan visa a kovi mulidimo, Yesu Galili topanemo wagaḡa i nawa noi nevanemo, niga topana isana ḡesauna ba Tabeliyasi.

² Bi lava kumdi tana a kaiwata, banina tedi mataila a kita te sidesidedi i waiwaiyawanidi. ³ Ḣome te Yesu i saḡa i nawa oyamo bi ena tauwaikawatana waitedi a miyatulu. ⁴ Bi Diu lavedi edi Vawaitauli Soina laḡanna ba kaikana i tavatava.

⁵ Laḡannemo Yesu i kita te lava kumdi a saḡasaḡa lisinemo, ba Filip i waitalayena gado, “Bamo ḡome kani ta gimeli te niga lavedi sa kani?” ⁶ Tana kaikana i sibe te bai ya voiye, bi Filip wailaulubuna aubaina te mai i waitala. ⁷ Kamaina bi Filip Yesu

ena giu i waimunena gado, “Bamoda lisidemo 200 dinali* bi laipwatana vaitena kaka buledi ta gimeli te lava matabudi tai kanidi.”⁸ Bi ḡome ena tauwaikaiwatana ḡesauna, Saimon Pita tasina Endulu, Yesu i giuwena gado,⁹ “Niga gomenina olotona lisinemo ba buledi wapedi 5 bi iyana keikeilikidi labu. Niga kanina i ala ḡaubo bi moḡoi te lava wapewapedi tai kanidi?”¹⁰ Kamaina bi Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Lava matabudi ko giuwedi te sa miyatulu.” Mba dobuna ba waigidagidana aubaina te lava a miyatulu. Bi ḡome ba olooloto wapedi maso ba 5 tausan.¹¹ Kamaina bi Yesu buledi i legaudi te Maimaituwa i waiebo bi lava gidagida dabanemo a miyamiyana lisidimo i soiyeḡedi, bi iyana kota mainana i soiyeḡedi te a kani.

¹² Laḡannemo lava a kani nonoḡa mulinemo, Yesu ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Niganana ko nawa te kani a kanikani sivudina ko laitupedi. Mote kani komai beyakuluye.”¹³ Kamaina bi lava kani a kanikani sivudina ai ḡemotidi te po'a wapedi 12 ai wanavudi.

¹⁴ Laḡannemo lava niga matailina a kitakita ba taudiḡa ai giugiuna gado, “Giukauwa te niga taunana taugiuwatana, wala a giugiuwena niganana dobumo i tava.”

¹⁵ Yesu i sibedi te tedi a ḡoyeḡoyena maso tana egalemo a voiye te i waigalibona, taunana aubaina i vasoyavai munaḡa te i nawa dabatuwa ḡesaunemo.

*Yesu topa dabanaḡa i nawa
(Met 14:22-23, Mak 6:45-52)*

¹⁶ Mba aubiganemo ba ena tauwaikaiwatana a munaḡa yovo Galili topanemo,¹⁷ ḡome tedi wagamo a gelu bi a nawana Kapeniyam. Bi kaikana i dududubala bi Yesu yaḡolo mote lisidimo i tava.¹⁸ Tedi a taunawanawa te yavala dididiga i lausuve bi nisa wailabalabama i waitubu.¹⁹ Laḡannemo tedi waga a ḡiu bi a nawanawa topa modonemo nuwedi tava ba Yesu, topa dabanaḡa waga yawaninaḡa i natonato a kita. Bi diyedimo i tavatava ba a naila kauwa.²⁰ Bi tana i giuwedina gado, “Wae tagu, koma nainaila.”²¹ Bi ena tauwaikaiwatana a ḡoyeḡoyena maso a solusaḡe wagamo ba i waimaḡemoti te waga dobu ḡaḡaluna a nawanawanemo i solasaḡa.

Lava kumdi Yesu a tavuḡe

²² Laḡan i sako bi lava kumdi noi nevanemo a gosegosedina ai laulaukita bi a noḡoti te maḡo ba waga ḡemota ota i moimoito. Bi waganemo mote Yesu i gelu bi ena tauwaikaiwatana taudiḡa a gelu te a nawa.²³ Bi bamo Bada kani i kavisuvisu bi lava a kanikanina ḡome, waga ḡesaudi Tabeliyasiḡa a natonatona diyedimo a solasaḡa.²⁴ Laḡannemo lava kumna a kita te Yesu bi ena tauwaikaiwatana mote ḡome, ba tedi Yesu tavuḡena aubaina wagamo a gelu bi a nawa Kapeniyammo.

Yesu taunana yawasana buledina

²⁵ Bi laḡannemo Kapeniyammo lava Yesu a banabanavi ba ai talayena gado, “Labai, bai laḡannemo niga ḡome kuna tava?”²⁶ Yesu edi giu i waimunena gado, “Giukauwa ya giugiuwemi, te temi ko tavutavuḡeguna banina ba maḡo ei kanimi te kona kani nonoḡa bi niganana kota ko ḡoyeḡoyena ko kani munaḡa. Bi geḡa te, temi mataila e voivoiyedina mote banidi koma sibesibedi.²⁷ Temi mote kani ota aubaidi koma noya, mba kanidi kaka sa gebogebo. Temi ba yawasana ilailalala kanina taunana ko noyae. Mba kanina ba Tana Taunana Natuna kaka ya vitemi, banina Tamada Maimaituwa ba tana i waianine bi ḡailisi i vite.”

²⁸ Kamaina bi tedi ai talayena gado, “Maimaituwa bai noyedi ya ḡoyeḡoyena ka voiyeḡedi?”

²⁹ Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Maimaituwa ena ḡowana ba tana i giugiukamaḡena taunana koi sumaḡe.”

* 6:7: Diu lavedi edi mane isana. Taubagibagi ena maiia nawalai wapedi 8 nopodimo ya vaina ba 200 dinali.

³⁰ Kamaina bi tedi ai tala munaḡana gado, “Mataila bai kwa voiye te tama ka kita bi kai sumaḡem? Kota bai matailina kwa voiye? ³¹ Gilugilumina wadubonemo ya giugiu te ‘Eda magumagula wala kalakalalemo a bababala bi Mousis mala kanina i vitedi.”

³² Bi Yesu i giuwedina gado, “Giukauwemo yà giugiuwemi te buledi malaḡa i yovoyovona mote Mousis i vitevitemi bi Tamagu i vitevitemi. Bi tagu Tamagu taunana mala buledina giugiukauwina ya vitevitemi. ³³ Bi buledi giugiukauwina Maimaituwa malaḡa i giugiukamaḡe yovoḡena ba tana taunana dobu lavedi yawasana ya vitevitedi.”

³⁴ Tedi a giuna gado, “Bada, niga buledina laḡan matabuna kwa vitemai.”

³⁵ Ġome te Yesu i kamaḡati munaḡena gado, “Tagu taunana yawasana buledina. Tedi mabai lisigumo sa natonatona ba kani mote sima peki. Bi kota mabai sa waisumaḡeguna ba gadodi mote sima magu. ³⁶ Bi yà giugiuwemi te temi ko kitakitaguna bi yaḡolo mote koma waisumaḡegu. ³⁷ Tedi mabai Tamagu i viteviteguna kaka lisigumo sa nato, bi lisigumo a natona mote kaka yàma kwavivaidi. ³⁸ Banina tagu malaḡa e yovona mote egu ḡowana aubaina bi taugiukamaḡegu ena ḡowana voyena aubaina. ³⁹ Bi Maimaituwa ena ḡowana ba aiyai i viteviteguna mote ḡemota ima paila, te laḡan damonemo kaka tagu pekimo yà kakenamoitodi. ⁴⁰ Tamagu ena ḡowana ba lava mabai Natuna sa kita bi sa waisumaḡena, taudidi yawasana ilailalala a vai bi laḡan damonemo tana kaka pekimo ya kakenamoitodi.”

⁴¹ Mba laḡannemo Diu lavedi waipilipiliyena ai tubu, banina Yesu i giuna gado, “Tagu taunana buledi malaḡa e yovo.” ⁴² Tedi a giuna gado, “Niga Yesu, Diyosep natuna, tada tinana bi tamana te sibedi. Bi bainewa te niganana i giu gado, “Tagu malaḡa e yovo?” ⁴³ Bi Yesu i giuwedina gado, “Taumiḡa waipilipili ko kaisako. ⁴⁴ Lava mote aiyai ima nato lisigumo te Tamagu, taugiukamaḡegu lava aiyai i natonatomena taunana lisigumo ya tavaite. Te tagu kaka laḡan damonemo pekimo yà kakenamoito munaḡe. ⁴⁵ Maimaituwa taugiuwatana ḡemota niga mainana i giu, “Tedi matabudi kaka Maimaituwa yai lovelovedi.’ Bi mabai Tamagu kalinana sa vaivaiye bi giuna sa vovoteyete ye ba lisigumo sa nato. ⁴⁶ Mote aiyai Tamada i kita bi tana aiyai Maimaituwa lisinaḡa i yovoyovona, taunaḡa Tamada i kita. ⁴⁷ Giukauwemo yà giugiuwemi te tana aiyai tagu ya waisumaḡeguna ba yawasana ilailalala i vai. ⁴⁸ Tagu taunana yawasana buledina! ⁴⁹ Emi magumagula wala kalakalalemo mana† a kani bi geḡa te, matabudi a peki. ⁵⁰ Bi niga buledina taunana malaḡa i yovo. Tana aiyai bi ya kanina ba mote ima peki. ⁵¹ Tagu taunana buledi kenakena nonoḡina malaḡa e yovo. Tana aiyai niga buledina ya kanina ba ya miya nonoḡa. Bi buledina taunana tubuḡigu yà vitevite munaḡe te niga dobunemo lava yawasana kenakena nonoḡina sa vai.”

⁵² Ġome te Diu lavedi taudiḡa ai kagiuna gado, “Niga olotona ba bainewa tubuḡina ya viteda te ta kani?”

⁵³ Kamaina bi Yesu i giuwedina gado, “Yà giugiu kauwemi te Tana Taunana Natuna tubuḡina mote koma kani bi kwasinina mote koma tego ba temi yawasana mote kaka koma vai. ⁵⁴ Tana aiyai tubuḡigu ya kanikani bi kwasinigu ya tegotegona ba yawasana ilailalala ya vai. Bi laḡan damonemo tagu kaka pekimo yà kakenamoito munaḡe, ⁵⁵ banina tubuḡigu taunana kani giugiukauwina bi kwasinigu kota tegotego giugiukauwina. ⁵⁶ Tana aiyai bi tubuḡigu ya kanikani bi kwasinigu ya tegotegona ba tana nopogumo ya miya bi tagu tana noponemo yà miya. ⁵⁷ Tamagu yawayawasanina i giukamaḡegu te tana ena ḡailisimo yà miyamiya, bi kota mainana tedi mabai tagu sa kanikaniguna ba egu ḡailisimo sa miya. ⁵⁸ Niga buledina taunana malaḡa i yovo. Temi emi magumagula wala mana a kani, bi geḡa te a peki. Aiyai bi niga buledina ya kanina ba tana kaka ya miya nonoḡa.”

† 6:49: Magumagula wala kalakalalemo kani isana mana a kani.

⁵⁹ Yesu niga giudi matabudi ba Kapenyammo Diu lavedi edi bolu vanuwinemo lava i wailovelovedi.

Tauwaikaiwatana wapawapa Yesu a gose kamaḡe

⁶⁰ Bi laḡannemo niga wailovelovedi a vaivaiyedi ba tauwaikaiwatana wapawapa niga mainana a giu, “Niga wailovelovena ba i pilipili kauwa. Aiyai kaka wailovelovena ya kaiwata.”

⁶¹ Yesu i sibe te tauwaikaiwatana yaḡolo te niga wailovelovena a waipilipiliye. Kamaina bi i giuwedina gado, “Niga wailovelovena ya kaka pilipilimi, ee?” ⁶² Sauginemo Tana Taunana Natuna ko kita ya saḡa ya nawanawa malamo wala ena animiyamo, ba bainewa koi noḡota? ⁶³ Maimaituwa Aluwina taunana yawasana ya viteviteda bi tubuḡa ba geḡa. Tagu giu e giugiuwemina ba Aluwa yawasana ya natonatome. ⁶⁴ Bi geḡa te, ḡesaumi mote koma waisumaḡa.”

Pakanemo ba Yesu i sibedi te mabai mote sima waisumaḡe bi aiyai kaka tana ya sakoyovoḡe. ⁶⁵ Tana giu i laumunaḡena gado, “Niga taunana aubaina e giuwemina gado, ‘Mote aiyai kaka ima nato lisigumo te Tamagu mabai ya viteviteguna taudidi lisigumo sa nato.’”

⁶⁶ Niga giudi mulidimo ba tauwaikaiwatana wapewapedi Yesu a gose kamaḡe bi mote a kaiwata munaḡe.

⁶⁷ Yesu ena tauwaikaiwatana 12 a miyamiyana i waitalayedina gado, “Temi kota ko ḡoyeḡoyena ko gosegu, ee?”

⁶⁸ Bi Saimon Pita Yesu i giuwena gado, “Bada, aiyai lisinemo ka nawa? Tam lisimmo yawasana giudi yawasana ilailalala sa vitevitemai. ⁶⁹ Tama kei sumaḡem bi ke sibe te tam taunana Waiwaiyawim Maimaituwa lisinaḡa kuna yovo.”

⁷⁰ Ḡome te Yesu edi giu i waimunena gado, “Tagu ba 12 e vinemi bi geḡa te, modomimo ḡemota ba aluwa gebogebona i suneḡi.” ⁷¹ Yesu ba Saimon Iskaliyot natuna Diudas i giugiuwe. Tana 12 modomimo bi geḡa te, Yesu ya sakoyovoḡe.

7

Yesu bi tasitasina

¹ Niga wailovelovena mulinemo, Yesu Galili plovins noponaḡa i nawa. Tana mote i ḡoye te Diudiya plovinsnaḡa ya nawa, banina Diu waibabadidi eta a tavutavuḡe te sai peki. ² Bi laḡannemo Diu lavedi edi kape soina laḡanna i tutuḡeleḡele ba, ³ Yesu tasitasina a giuwena gado, “Tam niga dobuna kwa gose bi kwa nawa Diudiya plovinsnemo bi mataila kwa voyedi te taukaiwatam sa kita. ⁴ Lava aiyai bi kauwa kandavonemo ya voivoiyedina ba lava mote sima sibe. Tam kuna ḡoye te lava sa sibena ba mataila kwa voye te dobumo lava sa kita.” ⁵ Tana tasitasina niga mainana a giuna, banina ba tana mote ai sumaḡe. ⁶ Kamaina bi Yesu i giuwedina gado, “Tagu egu sauga kauwa mote i tava, bi sauga matabuna ba temi emi sauga bi nawa ko ḡoyena te ko nawa. ⁷ Lava dobumo mote temi sima dabokemi, bi tagu sa dabokegu banina, tagu lava edi gebogebona ya giugiuwaimaḡatidi. ⁸ Temi soinemo ko nawa. Tagu mote yaḡa nawa, banina tagu egu sauga kauwa mote i tava.” ⁹ Yesu niga mainana i giuwedi bi tana Galilimo i miyagwasa. ¹⁰ Bi ḡome te tasitasina a nawanawa soimo ba tana muliḡa kandavonaḡa i nawa. ¹¹ Bi mba Soinemo ba Diu babadidi Yesu a tavutavuḡe bi a waitalana gado, “Niga lavana bamo?”

¹² Bi ḡome lava kumdi ba a waikasakasavena. Ḡesaudi a giuna gado, “Tana lava visuviusuna.” Bi ḡesaudi a giuna gado, “Geḡa, tana lava ya aiaiwainawenawedi.” ¹³ Bi geḡa te, aiyai lavana mote Yesu i giugiuwaimaḡati banina, Diu babadidi a nailedi.

Yesu soimo ya wailovelove

¹⁴ Laḡannemo soi nuwana kovi ba, Yesu i saḡa pali vanuwina ganakukuna noponemo bi wailovelove i waitubu.

¹⁵ Ġome Diu babadidi a sove bi a giuna gado, “Niga lavana bainewa bi ena sibe i tausaḡa? Tana mote i giluma bi sibe bamo i vai?” ¹⁶ Yesu edi giu i waimunena gado, “Niga wailovelovena mote tagu egu wailovelove, bi taugiukamaḡegu lisinaḡa ya yovoyovo. ¹⁷ Tana aiyai Maimaituwa ena ḡowana ya voivoiyena, kaka ya sibe te wailovelove yà voivoiyena ba Maimaituwa lisinaḡa ya yovoyovo, ee tauguḡa yà waitubudi. ¹⁸ Tana aiyai bi ena waibada ya giugiuwata, ba tana taunaḡa isana kasaḡesaḡena aubaina. Bi tana aiyai taugiukamaḡena isana kasaḡesaḡena aubaina ya noyanoyana ba mote ima kaikaiyovu bi giukauwa ya giugiuwe. ¹⁹ Mousis ba waigake i vitemi. Bi geḡa te, mote aiyai waigake kuma kaikaiwata. Bi bai aubaina ko ḡoyeḡoye te koi pekigu?”

²⁰ Ġome lava kumdi ena giu ai munena gado, “Tam ba aluwa gebogebona i suneḡim! Aiyai waipekim ya ḡoyeḡoye?”

²¹ Yesu i giuwedina gado, “Tagu mataila ḡemota e voiye bi temi matabumi kona tatava.* ²² Mousis i giuwemi te natunatumi oloolotodi ba kwapibwali ko vitedi, bi mba waigakena mote Mousis i waitubu, bi nove emi magumagulaḡa i saḡa. Bi avena te Diu lavedi edi Waiyawasi Laḡanna bi temi natunatumi oloolotodi lisidimo kwapibwali ko voivoiye. ²³ Bamoda Diu lavedi edi Waiyawasi Laḡannemo, gomana olotona lisinemo kwapibwali sa voiye, ba Mousis ena waigake mote sima wai doukoto. Bai aubaina Diu lavedi edi Waiyawasi Laḡannemo oloto e waiyawasanina dabanemo lisigumo kona medi. ²⁴ Em tau ena kauwa kwa kita kauwe kaka muliḡa bi kwa giu waiipoipo.”

Yesu tana taunana Keliso

²⁵ Mba giudi dabedimo te Yelusalem lavedi ḡesaudi ai talana gado, “Niga olotona taunana sa ḡoyeḡoyena sai peki, ee? ²⁶ Tana debamo ya giugiuna bi mote bai lisinemo sima voivoiye. Bi waibabada sa giugiu te tana taunana augunai Buyobuyona? ²⁷ Bi geḡa te, tada ba te sibe te tana bamo maiḡa i tava, bi laḡannemo Buyobuyona ya natona, ba mote aiyai kaka ima sibe te tana bamo maiḡa i nato.”

²⁸ Bi Yesu yaḡolo Pali vanuwina ganakukunemo i waiwailovelove, bi kalinana dididiginemo i giuna gado, “Emaso, bena kona sibegu. Bi kona sibe te bamo maiḡa e tava, tagu mote egu waibadamo e yovo. Bi taugiukamaḡegu ba giugiukauwina, tana taunana i giukamaḡegu bi temi mote tana ko sibe, ²⁹ bi geḡa te, tagu e sibe, banina tagu tana lisinaḡa te e yovo.

³⁰ “Mba giudi dabedimo tedi a ḡoyeḡoyena maso a pani, bi geḡa te, tana ena sauga yaḡolo mote i tava. ³¹ Bi lava kumdi nopodimo lava ḡesaudi ai sumaḡa bi a giuna gado, “Temi mba Kelisona ko giugiuwena ya natona male mataila nananakidi ya voiyedina mai niga lavana, ee? Geḡa, Kelisona niga taunana i tava.”

Waibabada tauyava a giukamaḡedi te maso Yesu a pani

³² “Ġome palisi a vaiye te lava kumna tana ena kauwa a waikasakasavenae ba Palisi bi pilipilisi edi babada Pali vanuwina tauyavena a giukamaḡedi te Yesu sa pani.”

³³ Yesu i giuna gado, “Tagu ba laḡani watiḡena vaitemi ta miya munaḡa kaka taugiukamaḡegu lisinemo yà munaḡa. ³⁴ Temi kaka ko tavuḡegu bi mote koma banavigu, bi bamo ḡome yà nawana ba temi mote ḡemoḡemotimi te ḡome koma tava.”

³⁵ Bi Diu babadidi taudiḡa a waigiugiuna gado, “Niga olotona bamo ya nawa te tada mote tama kita? Male ya nawa Guliki dobudiḡa eda lava sa miyamiyanemo te Guliki lavedi yai lovedi. ³⁶ Niga giuna i vatovatona gado, “Temi kaka ko tavuḡegu bi mote

* **7:21:** Niga matailina ba Waiyawasi Laḡannemo oloto sidasidana i waiyawasani, Diyon 5:1-9.

koma banavigu, bi kota tagu bamo ḡome ba temi mote ḡemoḡemotimi te koma nato.’ Mba giuna banina ba bai?”

Yesu taunana yawasana tovosina

³⁷ Soi dididiga damonemo, Yesu i moito bi kalinana dididiginemo i giuna gado, “Aiyai bi gadona i maguna ba ya nato lisigumo bi yawasana gaubina ya tego. ³⁸ Bi aiyai ya waisumaḡeguna ba ya tego, banina gilugilumina i giuna gado, ‘Gauba yawayawasanina kaka tedi lisidiḡa ya nuwaḡini yovo.’ ³⁹ Yesu niga mainana i giuna ba, tedi mabai tana sa waisumaḡena ba sauga muliḡa Aluwa Waiyawa sa vai. Mba sauginemo ba Aluwa mote i yovo, banina Maimaituwa yaḡolo mote Yesu i lageti nawe malamo.

⁴⁰ Laḡannemo tana ena giu a vaivaiyedi ba lava ḡesaudi a giuna gado, “Giukauwa te niga olotona ba Taugiuwatana. Tana taunana te labelabe.”

⁴¹ Ḥesaudi a giuna gado, “Tana taunana Keliso.”

Bi geḡa te, ḡesaudi ai talana gado, “Bainewa te maso Keliso Galiliḡa ya nato?”

⁴² Gilugilumina ya giugiu te Keliso ba Deivida ena tubulelesaḡa ya nato, Betliḡem tauninemo Deivida ena animiyamo.” ⁴³ Kamaina bi Yesu dabanemo lava a dailidi.

⁴⁴ Ḥesaudi a ḡoye te maso a kaididi bi geḡa te aiyai mote lisinemo bai i voiye.

Diu babadidi mote ai sumaḡa

⁴⁵ Laḡannemo Pali vanuwina tauyavena a munaḡa nawa palisi edi babada bi palisi lisidimo ba waibabada ai talayedina gado, “Bai aubaina mote ko pani natome?”

⁴⁶ Tauyava a giuna gado, “Mote bamo mainana lava ke vaiye i giugiuna mai niga lavana.”

⁴⁷ Ḥome palisi ai talana gado, “Temi kota i aiwainawenawemi, ee?” ⁴⁸ Bamo kona kita te palisi ee waibabada mba lavana ai sumaḡe? ⁴⁹ Geḡa, niga lavedi kumdi Mousis ena waḡake mote a sibe, taunana aubaina Maimaituwa ena medi kaka lisidimo ya yovo.

⁵⁰ Ḥome palisi ḡemota isana Nikodimas tana dolinemo i nawa Yesu lisinemo, tana ena lava i giuwedina gado, ⁵¹ “Eda waḡake ya giugiu te lava mote tamai wavu yababe bi ta gei etale te kauwa banina ta gei sibe te tana bai i voyewapa.”

⁵² Bi tedi ena giu ai munena gado, “Bi tam kota Galili lavam, ee? Gilugilumina kwa iyevena ba taugiuwatana mote Galiliḡa ima nato.” ⁵³ Ḥome te lava matabudi a dabalala bi ai nawa ḡemoḡemota.

8

Waivini waimatawapana

¹ Kamaina bi lava matabudi a nawa, bi Yesu i nawa Oliv oyanemo. ² Laḡan i sako olaolalemo Yesu i tava munaḡa Pali Vanuwina ganakukunemo i miyatulu, bi lava matabudi a tava a miya kwaivivili bi wailovelovedi i waitubu. ³ Bi i waiwailovelove ba waḡake tauwailovelovedi bi palisi, waivini waimatawapana ai doli tavaite te lava kumna matedimo ai moito. ⁴ Bi Yesu a giuwena gado, “Tauwailovelove, niga waivinina ba i waimatawapa te ke pani tavaite. ⁵ Mousis ena waḡake ya giugiu te mba mai waivinina ba ḡakimemo ka laipeki. Bi tam bainewa kwa noḡonoḡoti?”

⁶ Tedi a ḡoyeḡoyena maso bai giuna i vatowapa bi ai wavu. Bi geḡa te, Yesu i laudulu doḡamo bi nimanemo i waigilugiluma. ⁷ Bi tedi yaḡolo te a waitala vitavitale, kamaina bi i miyamoito te i giuwedina gado, “Tam aiyai mote gebogebo ku voiye ba ḡakima kwa gei pwalage noi waivinina lisinemo.” ⁸ Bi kota i laudulu munaḡa bi doḡamo i waigilugiluma.

⁹ Mba giuna a vaivaiye ba lava matabudi ai nawa ḡemoḡemota, magumagulidi a gei nawa. Yesu bi mba waivinina yaḡolo ḡome i moimoito a gose kamaḡedi. ¹⁰ Yesu

i taulageti bi waivini i waitalayena gado, “Waivini, tauwawavum baiḡa a nawa? Aiyai bamo ya miyamiya te yai wavum bi sai pekim ee geḡa?”

¹¹ Bi waivini giu i waimunena gado, “Bada, geḡa, mote bamo aiyai.”

Kamaina bi Yesu i giuna gado, “Waivini, tagu kota mote yāmai wavum te simai pekim. Kwa nawa bi gebona mote kuma voiye munaḡe.”

Yesu tana dobu ena yanayana

¹² Yesu palisi i giu munaḡedina gado, “Tagu ba dobu lavedi edi yanayana. Aiyai ya kaikaiwataguna ba yawasana yananemo ya miya bi mote kaka waidudubalaḡa ima nawa.” ¹³ Bi palisi tana a giuwena gado, “Kuna kita, tam taumḡa gode kwa giugiu munaḡem, bi bai kwa giugiuwena ba mote giukauwa.”

¹⁴ Yesu giu i waimunena gado, “Geḡa, avena te tagu tauguḡa yà giugiu munaḡegu bi bai yà giugiuwedina ba giukauwa, banina tagu e sibe te bamo maiḡa e tava bi bamo maiḡa yà nawanawa bi temi mote ko sibe te bamo maiḡa e tava bi bamo maiḡa yà nawanawa. ¹⁵ Temi lavaota edi waikitamo lava ko kitakita waiipoipodi bi tagu mote aiyai lavana yāma kitakitawaiipoipo. ¹⁶ Bi tagu lava yà kitakitawaiipoipona ba giukauwemo, banina tagu mote tauguḡa, bi Tamagu taugiukamaḡegu vaitena. ¹⁷ Emi waigake gilugiluminemo ya giugiu te tauwaimatamata labu bi bai giuna sa waianinena ba giukauwa. ¹⁸ Tagu tauguḡa aubaigu yà giugiu. Bi tauwaimatamata ḡesauna ba Tamagu taugiukamaḡegu.”

¹⁹ Tedi ai talayena gado, “Te Tamamna bamo?” Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Temi mote tagu ee Tamagu ko sibe, bamoda tagu ko sibegu maso Tamagu vaitena kona sibe.” ²⁰ Yesu niga giudi i wailoveloveyedina ba Pali vanuwina ganakukunemo, sewasewa anisivudi diyanemo. Bi geḡa te, mote aiyai i pani, banina ena laḡan kauwa mote i tava.

Yesu dabanemo ai saḡasaḡa

²¹ Yesu i giu munaḡedina gado, “Tagu yà nawa bi temi kaka tagu ko tavuḡegu bi emi gebogebomo kaka ko peki. Bi bamomaiḡa yà nawanawana ba temi mote kaka ḡome koma tava.”

²² Te Diu lavedi edi waibabada ai talana gado, “Te tana taunaḡa yai peki munaḡe, ee?” Taunana aubaina, ya giugiu te tada mote tana ena aninawaḡa tama nawa.

²³ Yesu edi giu i waimunena gado, “Temi ba niga dobuna lavemi bi tagu ba malaḡa e yovo. Bi temi ba niga dobuna lavemi bi tagu mote niga dobuna lavagu. ²⁴ Bi yà giugiuwemi te emi gebogebomo kaka ko peki, bamoda mote koi sumaḡa te tagu ba Tana Taunana, temi kaka emi gebogebomo ko peki.”

²⁵ Bi tedi tana ai talayena gado, “Bi tam aiyai?” Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Maibena wala pakanemo e giugiuwemina. ²⁶ Bi emi kauwa dabedimo maso e etaetalemi. Bi mba mainana ba yà kagebogebogemi bi geḡa te, taugiukamaḡegu ba giukauwa bi bai i giugiuweguna, taunana dobumo lava yà giugiuwemi.”

²⁷ Tedi mote a sibe te Yesu ba Tamana i giugiuwata. ²⁸ Taunana aubaina, Yesu i giuwedina gado, “Laḡannemo, Tana Taunana Natuna ko kailagetina, kaka ko sibe te tagu aiyai. Tagu tauguḡa egu ḡailisimo mote kaka bai yāma voiye bi bai Tamagu i wailoveguna taunana yà giugiuwe. ²⁹ Bi taugiukamaḡegu ba mote i gose kamaḡegu, banina tagu laḡan matabuna ena ḡowana yà voivoiyedi.” ³⁰ Yesu niga giudi i giuwedi bi mabai a vaivaiyena ba tana ai sumaḡe.

Giukauwa kaka ya kuvesim

³¹ Kamaina bi Diu lavedi mabai Yesu a waisumaḡena, i giuwedina gado, “Bamoda temi bi tagu bai yà wailovelovemina ko kaiwata kauwedina, ba giukauwa te temi ba tagu egu tauwaikaiwatana. ³² Temi kaka giukauwa giudi ko sibedi bi giukauwina kaka gebogebomo ya kuvesimi.”

³³ Tedi ena giu ai munena gado, “Tama Eiblaḡam ena tubulelesa bi mote aiyai ena taupaula yababa, bi bainewa te tam kwa giugiu te tama waitaupaula yababemo ka potiyovo?”

³⁴ Yesu giu i waimunena gado, “Tagu yà giugiu kauwemi, tana aiyai bi gebogebo ya voivoiyena ba gebo tana ya waibadabadaye. ³⁵ Taupaula yababa mote vanuwa lavedi vaitedi sima miya gulata, bi vanuwa lavedi natuotidi kaka vaitena sa miya nonoḡa. ³⁶ Taunana aubaina, Maimaituwa Natuna ya kuvesimina ba kamaina i kuvesi kauwemi. ³⁷ Tagu e sibemi te temi Eiblaḡam ena tubulelesa bi geḡa te, eta ko tavutavu te tagu koi pekigu, banina giugu mote nopomimo ima kenakena. ³⁸ Tagu Tamagu bai i wailoveguna yà giugiuwemi bi kota temi mainana tamemi* bai i wailovemina mainana ko voivoiye.”

³⁹ Tedi ena giu ai munena gado, “Eiblaḡam ba tama ema magula.”

Kamaina bi Yesu i giuwedina gado, “Bamoda temi Eiblaḡam natunatuna, maso ba emi kauwa kona voivoiyedina mai tana ena kauwa. ⁴⁰ Tagu yà giugiukauwemi te Maimaituwa bai i giuwegu bi e vaivaiyena yà giugiuwemi, bi bainewa te temi eta ko tavutavu te koi pekigu. Eiblaḡam mote mai kauwidi i voiyedi. ⁴¹ Temi ba tamemi ena kauwa ko voivoiyedi.”

Tedi ena giu ai munena gado, “Tama mote keda, tama Tamamai ḡemota. Tana taunana Maimaituwa.”

⁴² Yesu i giuwedina gado, “Bamoda Maimaituwa bi Tamemi maso ba tagu kona ḡoyegu, banina tagu Maimaituwa lisinemo te e yovo. Tagu mote nuwagumo e yovo, bi Maimaituwa i giukamaḡegu. ⁴³ Bai aubaina giu yà giugiuwemina banidi mote koma sibesibedi? Banina ba temi bai yà giugiuwemina mote koma vaivaiye kauwedi. ⁴⁴ Temi ba tamemi taumudulele, taunana aubaina kona ḡoye te tana ena ḡowana ko voiyedi. Pakanemo ba tana tauwaipeki bi giukauwa mote i kaiwata, banina tana lisinemo mote giukauwa. Laḡannemo ya kaiyovuna mba tana kalina otina, banina tana tauwaikaikayovu bi kaiyovu tamedi. ⁴⁵ Tagu giukauwa yà giugiuwemi, bi geḡa te, temi mote koma waisumaḡegu. ⁴⁶ Bai gebona e voiye bi temi ko waiwavugu? Bi bamoda giukauwa yà giugiuwe, ba kamaina te koi sumaḡegu. ⁴⁷ Maimaituwa natunatuna ba kalinana sa vaivaiye. Temi Maimaituwa kalinana vaiyena kona daboke, banina temi mote Maimaituwa natunatuna.”

Yesu i tusaḡana mote mai Eiblaḡam

⁴⁸ Bi Diu lavedi Yesu ena giu ai munena gado, “Tama ke giukauwa te tam Sameliya lavam bi aluwa gebogebona i sunegim.”

⁴⁹ Bi Yesu i giuna gado, “Tagu mote aluwa gebogebona i sunegigu bi tagu Tamagu yà vivivile bi temi mote tagu koma vivivilegu. ⁵⁰ Tagu mote isagu kasaḡesaḡena aubaina yàma noyanoya bi Tamagu ena ḡowana ba lava tana isana sa kasaḡesaḡe, banina tana taunana taulauetala. ⁵¹ Giukauwemo yà giugiuwemi, te tana aiyai giugu ya vovoteyateyaena ba mote kaka ima peki.”

⁵² Ḡome Diu babadidi a giuwena gado, “Niganana kaka ke sibem te tam ba aluwa gebogebona i sunegim. Eiblaḡam i peki bi kota taugiuwatana a peki bi tam kuna giu te aiyai bi em wailovelove ya kaikaiwatedina ba mote kaka ima peki. ⁵³ Te tam bena kuna saḡa gulatana kaka tamamai Eiblaḡam, ee? Tana i peki bi kota taugiuwatana a peki. Bi tam bena kwa saḡa kamaḡedi, ee?”

⁵⁴ Yesu giu i waimunena gado, “Bamoda tagu tauguḡa yà kasaḡe munaḡeguna ba banina geḡa. Bi temi ko giugiu te Tamagu ba emi Maimaituwa, tana taunana tagu ya kasaḡegu. ⁵⁵ Avena te temi mote ko sibe bi tagu ba e sibe. Bi bamoda tagu e giu te mote yà sibe ba yà waikaikayovuna mai temi. Bi tagu e sibe aubaina kalinana yà

* **8:38:** Tedi tamedi ba taumudulele.

vovoteyete. ⁵⁶ Tamemi Eiblaḡam i yasisi gulata te egu nato saugina ya kita, tana i kita bi i wainuwavisu.”

⁵⁷ Bi tedi a giuwena gado, “Tam mote yaḡolo kwalabu 50 ku vai bi kwa giugiu te Eiblaḡam kuna kita.”

⁵⁸ Yesu edi giu i waimunena gado, “Tagu giukauwemo yà giugiuwemi te muliḡa kaka Eiblaḡam i tubuḡana ba Tagu e miyamiya.”

⁵⁹ Gome lava ḡakima a legaudi te maso a lauḡakimina ba Yesu kandavonemo i vasoyavai bi Pali vanuwina i gose.

9

Yesu, oloto matapotapotana mai i tubutubuḡayena i waiyawasani

¹ Yesu i bababala ba oloto matapotapotana mai i tubutubuḡayena i kita. ² Ena tauwaikawatana ai talayena gado, “Labai, aiyai ena gebo i voiye te niga olotona matapotapotana i tubuḡa? Tana ena gebo ee tamana bi tinana edi gebo?”

³ Yesu i giuwedina gado, “Geḡa, mote tana e tamana bi tinana edi gebo. Tana matana potapotana i tubuḡana ba Maimaituwa ena ḡailisi lisinemo ya kamaḡati. ⁴ Tada ba suwalemo taugiukamaḡegu ena noya ta voiye, dudubala ya natonatona ba mote aiyai kaka ima noya. ⁵ Tagu dobumo yaḡolo yà miyamiya ba tagu taunana dobu lavedi edi yanayana.”

⁶ Niga giuna mulinemo ba Yesu doḡamo i gelolo, i viliwainiginigi bi i vai te oloto matanemo i musu ⁷ bi i giuwena gado, “Kwa nawa bi matam Silowam Topanemo kwa koḡa. Giu Silowam banina ba ‘giukamaḡe.”

Kamaina bi oloto i nawa, matana i koḡakoḡa ba matana i yana, i waikita bi i nawa ena vanuwemo.

⁸ Diyanemo taumiya bi lava mabai wala a kita i waiwaigigimanana a giuna gado, “Niga olotona taunana wala i miya bi i waiwaigigimana, ee?” ⁹ Lava ḡesaudi a giuna gado, “Tana taunana.”

Bi kota ḡesaudi a giuna gado, “Geḡa, niga olotona kitana mai mba olotona matapotapotana.”

Kamaina bi olotona taunaḡa i giu bagibagina gado, “Tagu taunana.”

¹⁰ Tedi ai talayena gado, “Bainewa bi matam i yana?”

¹¹ Bi tana i giuwedina gado, “Oloto isana Yesu, doḡa i gelolo, matagumo i musu bi i giuweguna gado, ‘Kwa nawa te Silowam topanemo matam kwa koḡa.’ Gome e nawa matagu e koḡekoḡedi ba matagu a yana.”

¹² Bi tedi ai talayena gado, “Bi olotona bamo?” Bi Oloto i giuna gado, “Mote e sibe.”

Palisi oloto i yawayawasanana a laumulimuliye

¹³ Olotona matapotapotana a natome Palisi lisidimo. ¹⁴ Yesu doḡa i gelolo wainiginigi bi oloto matapotapotana i waiyawasanina ba Diu lavedi edi Waiyawasi Laḡannemo.

¹⁵ Taunana aubaina, Palisi oloto ai talaye te bainewa matana i yana. Bi tana i giuwedina gado, “Tana matagumo doḡa viliviliwainiginigina i musu bi topamo e koḡa te niganana yà waikita.”

¹⁶ Palisi ḡesaudi a giuna gado, “Niga olotona kauwina i voyiyena ba mote Maimaituwa lisinaḡa i yovo, banina tana eda Waiyawasi Laḡanna ena waigake i waidoukoto.”

Bi kota lava ḡesaudi a giuna gado, “Gebogebo lavana mote luvana niga mai matailina ima voiye?” Gome te waimiyatauli i tubuḡa.

¹⁷ Palisi oloto ai tala munaḡena gado, “Te ku giuwemai, niga olotona matam i kakayanana ba kuna sibe te tana aiyai?”

Bi oloto edi giu i waimunena gado, “Tana ba taugiuwatana.”

¹⁸ Diu babadidi yaḡolo mote ai sumaḡa te oloto matapotapotana mai i tubuḡaye bi niganana ya waikita, taunana aubaina tamana bi tinana a giuwedi te a tava. ¹⁹ Bi ai talayedina gado, “Niga ba temi natumi, ee? Kona giu te matapotapotana i tubuḡa, bi bainewa te niganana ya waikita?”

²⁰ Tinana bi tamana giu ai munena gado, “Tama natumai te ke sibe, tana matapotapotana i tubuḡa. ²¹ Tana bainewa bi i waikita e aiyai matana i kayanana, tama mote ke sibe. Tana kaikana i didiga, koi talaye te taunaḡa aubaina ya giu.” ²² Tamana bi tinana Diu babadidi a nailedi taunana aubaina, niga giuna mainana a vato. Diu edi babada kaikana ai anina te lava aiyai Yesu ya kamaḡati te tana Buyobuyona ba bolu vanuwino sa kapotiyovo. ²³ Tamana bi tinana a naila, taunana aubaina a giuna gado, “Tana kaikana i didiga, koi talaye.”

²⁴ Kamaina bi oloto matapotapotana i yawayawasanana a giuwe i te tava munaḡa bi a giuwena gado, “Maimaituwa matanemo kwa giukauwa, tama ke sibe te niga olotona i waiwaiyawasanimna ba gebogebo lavana.”

²⁵ Bi edi giu i waimunena gado, “Tagu mote e sibe, bamoda tana gebogebo lavana ee geḡa, bi bai e sibena ba tagu matagu potapotana bi niganana ya waikita.”

²⁶ Bi tedi ai talayena gado, “Bai kauwina lisimmo i voiye? Bi bainewa matam i kayanedi?”

²⁷ Bi edi giu i waimunena gado, “Tagu kaikana e giuwemi bi mote ko vaiye. Bai aubaina ko ḡoyeḡoye te ko vaiye munaḡe? Temi kota ko ḡoyeḡoyena ena tauwakaiwatana, ee?”

²⁸ Ḡome tana a giuvitavitalena gado, “Tam mba lavana taukaiwatana bi tama ba Mousis taukaiwatana. ²⁹ Tama ke sibena ba Maimaituwa Mousis lisinemo i giugiu, bi niga lavana ba mote tama ka sibe te bamo maiḡa i tava.”

³⁰ Oloto i giuwedina gado, “Konai sovegu te mba lavana mote ko sibe te bamomaḡa i tava bi tana matagu i kayana! ³¹ Te sibe te Maimaituwa mote gebogebo lavedi ima vaivaiyedi. Tana ba tauvivilena bi ena ḡowana tauvoiyena lavedi kalinedi ya vaivaiyedi. ³² Wala nove pakanemo te niganana, bamo mote aiyai i vaiye te lava matapotapotana mai i tubutubuḡayena ai yawasani. ³³ Bamoda niga lavana mote maso Maimaituwa lisinaḡa i yovo, ba maso mote bai i voiye.”

³⁴ Oloto ena giu dabanemo ba tedi a giuwena gado, “Tam gebomo kuna tubuḡa bi kwai lovelovema, ee?” Bi a kwavivai te i nawa.

Aluwa ena matapota

³⁵ Yesu i vaiye te olotona bolomo a kwavivai bi laḡannemo i banabanavi ba i waitalayena gado, “Tana Taunana Natuna kwa waisumaḡe ee geḡa?”

³⁶ Bi oloto giu i waimunena gado, “Bada, ku giuwegu te mba aiyai lavana bi yaḡi sumaḡe?”

³⁷ Yesu i giuwena gado, “Kaikana kuna kita, tana taunana niganana vaitena ko waigiugiu.”

³⁸ Oloto i giuna gado, “Bada, yaḡ waisumaḡem!” Bi Yesu matanemo tuwapekana i waitupagwaliḡedi bi i lauduneye.

³⁹ Yesu i giuna gado, “Tagu niga doḡunemo ba etala aubaina e yovo. Te tedi mabai sa noḡonoḡoti te mote a sibe kauwe ba matedi kaka sa yana bi mabai sa noḡonoḡoti munaḡedi te bena a sibe kauwa ba yaḡolo matedi potepotedi.”

⁴⁰ Ḡome Palisi a vaiye te Yesu mainana i giugiu, ba ai talana gado, “Gode tama matamai potepotedi, ee?”

⁴¹ Yesu edi giu i waimunena gado, “Bamoda matemai a pota maso ba waigebo geḡemi, bi geḡa te ko waikita, mba ko kakamaḡatimi te temi ba gebogebo lavemi.”

10

Tauwailaba visuvisuna bi ena sipusipu

¹ Yesu i giuna gado, “Palisi, yà giugiu kauwemi te lava aiyai sipu edi ganakuku mataetinağa mote ima valageta bi gavogavo ġesaunağa ya solasağana ba tana taudanedanene bi taukoinene. ² Lava aiyai bi mataetağa ya valavalagetana ba tana taunana sipu taulabedi. ³ Mataeta taulabena mataeta ya kaikamaġe te sipu taulabena ya valageta. Bi sipu taulabena ena sipu ġemoġemotağa isedi ya lauiyava bi kalinana vaiyeġonena a sibe kauwe taunana aubaina, yai dolidi te sa potiyovo. ⁴ Tana ya doli bi ena sipusipu sa kaiwata, banina tana kalinana vaiyeġonena a sibe kauwe. ⁵ Tedi lava ġesauna mote kaka sima kaiwata, mba lavana kaka sa velau sa gose kamaġe banina, kalinana mote a vaiyeġone.”

⁶ Yesu niga lautaulalana palisi i giuwedi bi geġa te, tedi giuna banina mote a sibe.

Yesu tana tauwailaba visuvisuna

⁷ Taunana aubaina, Yesu giu i laumunaġena gado, “Giukauwemo yà giugiuwemi te tagu taunana sipusipu edi mataeta. ⁸ Temi mabai kona gei tava bi Maimaituwa ena dam lavedi kona labelabedina, ba temi taudanedanene bi taukoinene, taunana aubaina sipusipu mote emi giu a vaivaiyedi. ⁹ Tagu taunana mataeta, tedi mabai lisiguğa sa solasağana ba sa yawasana. Tedi sa solasağa bi sa potiyovo te kani sa banavi bi ġoyogumo sa miya. ¹⁰ Bi taudanene ya solasağana ba ya danene, yai peki bi ya laukivigeboġe. Bi tagu e yovona ba yawasana ko vai bi yawasanina ba yawasana tupana.

¹¹ “Tagu taunana sipu taulabedi visuvisugu. Sipu taulabedi visuvisuna ena yawasana ya nuwakamaġe te ena sipusipu aubaidi ya peki. ¹² Bi mane taubagibagiyena ba tana mote sipu taulabedi taunana aubaina, laġannemo tabei ya kita ya natonato ba ya velau sipusipu ya gosedi. Te tabei sipusipu ya suluvaiddi bi yai dabalalidi.

¹³ “Taubagibagi ba maiia aubaina ya noyanoya, tana mote sipusipu taulabedi te yai sasalanedi.

¹⁴ “Tagu taunana tauwailaba visuvisugu, egu sipu e sibedi bi sipu tagu a sibegu. ¹⁵ Mainana kota Tamagu i sibegu bi tagu Tamagu e sibe. Bi tagu luvana egu sipusipu aubaidi yà peki. ¹⁶ Egu sipu ġesaudi mote niga ganakukunemo, tedi vaitedi yà natomedi te kalinagu sa vaiye, te dam ġemota ya tubuğa, bi edi tauwailaba ġemota.

¹⁷ “Tamagu ya ġoyeġoyeguna banina, tagu kaka egu yawasana yà vitekamaġe bi kota yà vaimunaġe. ¹⁸ Mote aiyai kaka egu yawasana ima vaikamaġe. Tagu egu ġowana te egu yawasana yà vitekamaġe. Bi egu ġailisi ya kenakena te egu yawasana yà vitekamaġe bi kota egu ġailisi ya kenakena te yà vaimunaġe. Niga taunana tamagu ena giuvavasağa i vitegu te yà voiye.”

¹⁹ Laġannemo Diu lavedi niga giudi a vaivaiyedi ba a daili munaġedi. ²⁰ Lava wapewapedi a giuna gado, “Tana aluwa gebogebona i sunegi bi ya giugiu yabayababa. Bai aubaina kalinana ko vaivaiye?”

²¹ Bi geġa te, ġesaudi a giuna gado, “Niga mote mainana lava aluwa gebogebodi a sunesuneġina kalinana. Aluwa gebogebona maso ġemoġemotina lava matana potapotana i kayana, ee?”

Diu lavedi Yesu mote ai sumaġe

²² Kamaina bi Pali Vanuwina Soina Yelusalemmo laġanna i tava. Bi mba ba sinou bi taumata sauginemo, ²³ bi Yesu ba pali vanuwina didiyaunağa bi Solomon ena Yoveyove noponağa i nawanawa. ²⁴ Diu lavedi a tava te Yesu a dubutawi bi a giuna gado, “Kwa alamiya moimoisili, bamoda tam Buyobuyona te kwa giu otigemai?”

²⁵ Yesu edi giu i waimunena gado, “Bena kaikaina e giuwemi bi temi mote koi sumaḡegu. Tagu anisove matailidi e voivoiyedina Tamagu ena ḡailisimo, taudidi sa kakamaḡatigu. ²⁶ Bi geḡa te, temi mote koma waisumaḡegu banina, temi mote tagu egu sipusipu. ²⁷ Bi tagu egu sipusipu ba kalinagu sa vaivaiye, bi tagu e sibedi bi tedi tagu sa kaikaiwatagu. ²⁸ Tagu yawasana ilailala yà vitedi te mote sima peki, bi mote aiyai kaka ima kwayagu. ²⁹ Tamagu wailewapanina, tana ḡailisi i vitegu te bai matabuna yà waibadaye. Bi mote aiyai kaka Tamagu nimanemo ima kwayavai. ³⁰ Tagu bi Tamagu ba tama lava ḡemota.”

³¹ Kamaina bi Diu lavedi kota ḡakima a laitupa munaḡa te maso a ḡakimemo a laipeki ³² bi geḡa te, Yesu i giuwedina gado, “Tagu Tamagu i wailovegu te mataila wapewapedi visuvisudi e voyiedi. Bi temi bamo kauwidi dabedimo ko ḡoyeḡoyena ko laipekigu?”

³³ Tedi ena giu ai munena gado, “Tama mote kauwa visuvisudi kuna voivoiyedina aubaidi kama lauḡakimim bi em waidiboḡa dabanemo. Tam ba lava ota bi kwa giugiu te tam bena Maimaituwa.”

³⁴ Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Temi kona sibe ee geḡa te emi Waigake gilugilumina wadubonemo Maimaituwa i giuna gado, “Tagu e giu te temi ba dobu maimaituwidi.”* ³⁵ Te sibe te Maimaituwa kalinana ba giukauwa te i yovo Israel lavedi lisidimo. Bi tedi mabai niga giuna sa kulakulavitalena ba Maimaituwa i giu te tedi taunana dobu maimaituwidi. ³⁶ Tagu ba Tamagu i vinegu bi i giukamaḡegu te dobumo e yovo. Bi yà giugiu te tagu ba Maimaituwa Natuna. Bai aubaina ko giugiu te tagu yà waidiboḡa? Tagu mote yàma waidiboḡa. ³⁷ Bamoda Tamagu ena ḡowana mote yàma voivoiye ba avena komai sumaḡegu. ³⁸ Bi bamoda temi mote tagu koi sumaḡegu ba anisove matailidi yà voivoiyedina taudidi koi sumaḡedi. Ḡome kaka ko sibe te Tamagu ba Tagu nopogumo bi Tagu ba Tamagu noponemo.”

³⁹ Ḡome Yesu maso a kaididina ba tana i vasoyavai te i nawa.

⁴⁰ Kamaina bi Yesu i munaḡa nawa Diyoudan gaubina noi nevanemo, wala Diyon taukabulu i laulaukabuluna modomodono bi ḡome i miya. ⁴¹ Ḡome i miyamiya ba lava wapewapedi a tava lisinemo bi a giuna gado, “Diyon taukabulu mote mataila i voyiedi. Bi bai i giugiuwedina ba giukauwa te niga lavana i giugiuwata.” ⁴² Kamaina bi ḡome lava wapewapedi Yesu ai sumaḡe.

11

Yasalesi ena peki

¹ Oloto isana Yasalesi i sida, tana ba Beteni lavana, Beteni ba Meli tinanatuna Mata vaitena edi malagai. ² Niga Melina taunana Yasalesi sidasidana nuvuna, tana muliḡa masi panapanena i ḡini, Bada kaḡenemo bi dabanemo i bakili.* ³ Kamaina bi Yasalesi nuvunuvuna labu Yesu ena giu a giukamaḡena gado, “Bada, valeti kauwim ba i sida kauwa.” ⁴ Bi laḡannemo, Yesu mainana i vaivaiye ba i giuna gado, “Niga sidanemo ba mote ima peki. Bi Maimaituwa ena ḡailisi namalina ya kamaḡati. Te mba kauwinemo Maimaituwa Natuna kaka namala sa vite.” ⁵ Yesu ena ḡoye ba Mata, Meli bi nuvudi Yasalesi. ⁶ Taunana aubaina, laḡannemo i vaiye te Yasalesi i sida, ba tana mote i tava makai bi ḡome kota laḡan labu i miya. ⁷ Ḡome te ena tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Ta munaḡa Diudiya plovinsnemo.”

⁸ Bi ena tauwaikaiwatana ena giu ai munena gado, “Labai, maḡoota Diu lavedi a ḡoyeḡoyena maso ai pekim bi tam niganana munaḡa ḡome kwa ḡoyeḡoye, ee?”

⁹ Yesu i giuwedina gado, “Tada suwalemo noya ta voyiedi.† Lava mabai suwalaḡa sa nawanawana ba mote ḡemoḡemotina te kaḡedi simai tutudi, banina tedi dobu ena

* **10:34:** Sale 82:6 * **11:2:** Ingilisimo i giu te awa wapedi 12. † **11:9:** Ingilisimo i giu te awa wapedi 12.

yanayana a kita. ¹⁰ Bi tedi mabai dudubalaḡa sa nawana ba kaḡedi sai tutudi, banina tedi lisidimo mote yanayana.” ¹¹ Niga giudi i tainuwataudi mulinemo bi i giuwedina gado, “Eda tau Yasalesi ba ya kenakena bi tagu ya nawa lisinemo bi ya lainuwesi.”

¹² Bi ena tauwaikaiwatana a giuwena gado, “Bada, bamoda tana ya kenakena ota ba ya yawasana.” ¹³ Yesu ena giu banina ba Yasalesi i peki bi ena tauwaikaiwatana ai noḡota benakage tana i kenakena ota.

¹⁴ Taunana aubaina, Yesu i giu otigedina gado, “Yasalesi ba i peki, ¹⁵ tagu ei nuwawisu te tagu mote ḡome, banina temi koi sumaḡeguna aubaina. Niganana kaka ta nawa lisinemo.”

¹⁶ Kamaina bi Tomas (a waiisana Didimas‡) falona tauwaikaiwatana i giuwedina gado, “Kamaina te matabuda ta nawa bi Yesu vaitena ta peki.”

¹⁷ Bi laḡannemo Yesu Betenimo i tavatava, ba i vaiye te Yasalesi tauyewamo i kenana ba laḡan 4 a kovi. ¹⁸ Beteni te Yelusalem ba manekina mote i lofa, maso ba 3 kilomita mainana. ¹⁹ Bi Diu lavedi wapewapedi a tava te Mata bi Meli ai nuwaubedi banina nuvudi i peki. ²⁰ Laḡannemo Mata i vaiye te Yesu i natonato, ba i potiyovo i nawa te i banavi, bi Meli ba vanuwemo i miya. ²¹ Bi Mata, Yesu i giuwena gado, “Bada, tam maso bi niga ḡome, tasigu mote maso i peki. ²² Bi tagu e sibe te bai niganana kwai baḡayena ba Maimaituwa kaka ya vitem.”

²³ Yesu i giuwena gado, “Tasim kaka ya kenamoito munaḡa.” ²⁴ Bi Mata giu i waimunena gado, “Tagu e sibe te kenamoito laḡannemo kaka tana ya kenamoito.”

²⁵ Yesu giu i waimunena gado, “Tagu taunana kenamoito bi yawasana. Tedi mabai bi sa waisumaḡeguna ba avena te a pekina bi yaḡolo te sa yawasana, ²⁶ bi lava miyemiyedi mabai sa waisumaḡeguna mote kaka bai laḡannemo sima peki. Niga giuna kwa waisumaḡe ee geḡa?”

²⁷ Bi Mata i giuna gado, “Bada, ya waisumaḡem te tam taunana Buyobuyona, Maimaituwa Natuna, dobumo kuna yovo.”

²⁸ Mata giu i waikovi mulinemo ba i munaḡa vanuwemo, tasina Meli lisinemo bi nuwatauḡa i tainuwatauna gado, “Meli, Labai i tava bi ya ḡoyeḡoyena ya kitam.”

²⁹ Bi sauginemo Meli giu i vaivaiye ba i miyamoito makai bi i nawa Yesu lisinemo.

³⁰ Bi Yesu yaḡolo mote malagaimo i solasaḡa bi tana bamo Mata i banabanavinemo ḡome i miyamiya.

³¹ Sauginemo Diu lavedi mabai Meli vaitena vanuwemo a wainuwaubana, a kita te maḡemota vanuwa i potiyovo kamaḡe, ba ai noḡota bena Meli i nawanawa tauyewamo ḡaba aubaina, kamaina bi a kaiwata.

³² Laḡannemo Meli i tava Yesu lisinemo bi i kitakita ba kaḡe pakanemo tuwapekana i waitupagwaliḡedi bi i giuna gado, “Bada, bamoda tam bi niga ḡome, mote maso nuvugu i peki.”

³³ Ḣome Yesu i kita te Meli bi Diu lavedi a ḡabaḡaba ba tana nuwana i toitoi bi i wainuwaboya kauwa. ³⁴ Kamaina bi i waitalayedina gado, “Tana bamo ḡome kona sako?” Tedi a giuna gado, “Bada, kwa nato bi kwa kita.” ³⁵ Ḣome te Yesu i ḡaba. ³⁶ Bi Diu lavedi diyanemo a moimoitona a giuna gado, “Kona kita, tana i ḡoye gulate!”

³⁷ Bi lava ḡesaudi a giuna gado, “Niga olotona lava matapotapotana i waiyawasani. Tana bi niga ḡome maso ba Yasalesi i sagu te, mote maso i peki.”

Yesu Yasalesi pekimo i kakenamoito

³⁸ Ḣome Yesu nuwana i toitoi munaḡa bi i nawa tauyewamo, bi tauyewina mataetina ba ḡakima dididiginemo ai dougudu. ³⁹ Bi Yesu i giuna gado, “Ḣakima ko kaikamaḡe tabunemo!” Bi oloto pekipekina nuvuna tautuweḡina Mata i giuna gado, “Bada, niganana ba bovana i gebo kauwa, banina kaikana laḡan 4 a kovi.”

‡ 11:16: Alemik bi Guliki kalinedimo, isa Didimas banina ba laḡalaḡa.

⁴⁰ Kamaina bi Yesu i giuna gado, “Tagu e giuwem ee geḡa, bamoda tam kwai sumaḡana ba Maimaituwa ena ḡailisi namalina kwa kita?” ⁴¹ Kamaina bi ḡakima a kaikamaḡe tabunemo. Ḡome Yesu i waikita saḡa malamo bi i giuna gado, “Ebom, Tamagu, te kalinagu mote kuma vaivaiye kamaḡe. ⁴² Tagu e sibe kauwem te tam sauga matabuna kalinagu kwa vaivaiye, bi bai e giuwemna ba niga lavedi sa moimoitona kedi nawamo te kalinagu sa vaiye bi sai sumaḡa te tam ba tagu kuna giukamaḡegu.”

⁴³ Ḡome Yesu giu i waiwaikovi ba i binauna gado, “Yasalesi, ku potiyovo!” ⁴⁴ Kamaina bi oloto pekipekina tauyewamo i potiyovo. Tana nimana, kaḡena, kununa bi tunina matabuna galamo sumesumedi. Ḡome Yesu i giuwedina gado, “Kokowaga galedi ko kaikamaḡedi bi ya nawa!”

Yesu kana pota a yesi te sai peki

⁴⁵ Diu lavedi wapewapedi Meli vakitana aubaina a tavatavana, tedi bai Yesu i voivoiyena a kita bi ai sumaḡe. ⁴⁶ Bi lava ḡesaudi a nawa Palisi lisidimo bi bai Yesu i voiyena taunana sa tainuwataudi. ⁴⁷ Ḡome pilipilisi edi babada bi Palisi, ai ḡemotidi bi waibabada edi bolu a sako. Bi a giuna gado, “Tada niganana bai ta voiye? Niga olotona ba anisove kauwidi wapewapedi ya voivoiyedi. ⁴⁸ Bamoda tada bi ta kita kamaḡena ba lava matabudi tana sai sumaḡe. Mba sauginemo kaka Loum ḡaviyidi sa tava te tada eda Pali vanuwina bi eda dobu sa kagebogebodi.” ⁴⁹ Ḡome edi tau ḡesauna isana Kaiyapas, tana ba pilipilisi edi bada mba kwalabunemo. Tana i miyamoito bi i giuna gado, “Temi mote ko sibe te bai ko giugiuwe! ⁵⁰ Temi mote ko sibe, i visu te lava ḡemota maso aubaida i peki bi matabuda te yawasana, kaka dobu matabuna sa kagebogebona.” ⁵¹ Mba kwalabunemo, Kaiyapas ba pilipilisi edi bada. Bi niga giudi i vatovatodina ba mote nuwanemo i waitubudi. Bi Yesu Diu lavedi aubaidi ya pekina, taunana i giugiuwata. ⁵² Bi Diu lavedi mote taudiḡa, bi Maimaituwa natunatuna a dabadabalalana ya natomedi, te yai ḡemotidi bi dam ḡemota ya tubuḡa. ⁵³ Kamaina bi mba laḡannemo te noi i nawana ba tedi Yesu kana pota a yesi te sai peki. ⁵⁴ Taunana aubaina, Yesu mote Diu lavedi matediḡa i nawanawa. Bi ḡome te i nawa Iflem malagainemo kalakalalele diyanemo, bi ḡome ena tauwaikawaiwatana waitena a miya. ⁵⁵ Laḡannemo Diu lavedi edi Vawaitauli Soina saugina i tavatava ba lava wapawapa a tava Yelusalemmo ai ḡemotidi. Bi Diu lavedi edi vaivaimo ba a vokaukauwa munaḡedi muliḡa kaka Vawaitauli Soina. ⁵⁶ Tedi yaḡolo te Yesu a tavutavuḡe, bi pali vanuwina didiyauna a moito kwaivivili bi edi lava ai talayedina gado, “Bainewa ko noḡonoḡoti? Kona sibe te niga soinemo ya tava ee geḡa?” ⁵⁷ Bi geḡa te, pilisi edi babada bi Palisi giu a sako te aiyai bi bamo ḡome Yesu i banavina ba ya kamaḡati te sa pani.

12

Yesu masi panepanena kaḡenemo a ḡini (Met 26:6-13, Mak 14:3-9)

¹ Muliḡa kaka laḡan 6 sa kovi te Vawaitauli Soina, bi Yesu i tava Betenimo Yasalesi ena animiyamo, Yasalesina taunana i peki bi Yesu i kakenamoito munaḡe. ² Yesu i tava aubaina te tedi aubiga kanina a kanonoḡi. Mata kani i yati bi Yasalesi, Yesu bi lava ḡesaudi vaitedi teibolo diyanemo a kena giligili bi kani i vite nawedi te a kani. ³ Kamaina bi Meli masi panepanena af lita luvana dubina mai'ina dididiga i natome bi Yesu kaḡenemo i ḡini. Bi dabanemo i bakili bi vanuwa nopona ba masi panena i waiwanavu. Niga masina ba ḡawaḡawa isana nad masinemo a voiye.

⁴ Yesu ena tauwaikawaiwatana ḡemota Diudas Iskaliot, tana taunana muliḡa ya sakoyovoḡe, i giuna gado, ⁵ “Mba masina maiina ba kwalabu ḡemota ena maiia*"

* **12:5:** Diu lavedi lisidimo taubagibagi kwalabu ḡemota noponemo i noyana, ba ena maiia 300 denali ya vai.

luvana, temi maso kona kuneye bi manena lava wainuwatoitoidi kona vitedi.”⁶ Tana niga giuna i giuwena ba mote lava wainuwatoitoidi sagudi aubaidi, banina tana ba taudanene. Bi kota tana ba mane baikina taulabena bi manenemo i laulaukulasolu.

⁷ Kamaina bi Yesu giu i waimunena gado, “Waivini ku kita kamaḡe, tana niga kauwina i voiyena ba dobogu aubaina i kanonogi. ⁸ Temi laḡan matabuna lava wainuwatoitoidi vaitedi ko miyamiya bi tagu ba mote laḡan matabuna vaitemi tama miya nonoḡa.”

Yasalesi kana pota a yesi

⁹ Laḡannemo Diu lavedi kumdi a vaiye te Yesu ba Betenimo Yasalesi ena vanuwemo, ba tedi a tava lisinemo. Bi mote Yesu taunaḡa kitana aubaina bi kota Yasalesi vaitena. Banina Yesu, Yasalesi pekimo i kakenamoito munaḡe. ¹⁰ Taunana aubaina, Pilisi edi babada ai ogatala te maso Yasalesi vaitena ai peki, ¹¹ banina Yasalesi dabanemo lava wapewapedi Diu babadidi a dabokedi bi Yesu a waiwaisumaḡe.

Yesu Yelusalemmo i solasaḡa

(Met 21:1-11, Mak 11:1-11, Luk 19:28-40)

¹² Laḡan i sako te lava kumdi vawaitauli soina aubaina a tava bi a vaiye te Yesu ba Yelusalem aubaina i saḡasaḡa. ¹³ Taunana aubaina, lava galamo malugulugudi a legaudi bi a laupotiyovo etamo bi a binabinauna gado, “Ousana! Kakavisuvisuna, BADA isanemo ya natonato!

Kakavisuvisuna Israel edi ḡalibona.”

¹⁴ Yesu donki lauewalina i banavi bi i geluye, gilugilumina wadubonemo niga mainana giu:

¹⁵ “Yelusalem lavemi koma naila,

ko kita emi ḡalibona donki lauewalinemo i gelu bi ya natonato.”

¹⁶ Niga giuna ena tauwaikaiwatana mote a sibe bi ena kenamoito mulinemo kaka niga giudi banidi a sibedi. Bi giudi ba tana a gilugilumiwata bi kota niga kauwidi banidi lisinemo a tubuḡa.

¹⁷ Mba laḡannemo ba lava kumdi Yesu vaitena bi Yasalesi pekina tauyewamo i kakakenamoitona a kita. Niganana mba lavedi taudidi giuna sa giugiunawe.

¹⁸ Taunana aubaina, lava kumdi mataila i voivoiyena a vaivaiye ba a nawa lisinemo.

¹⁹ Kamaina bi Palisi taudiḡa ai giugiuna gado, “Niga mote bai ta maitubu, ko kita lava matabudi tana sa kaikaiwata.”

Yesu ena peki i gei giuwe

²⁰ Lava mabai a nawanawa Yelusalemmo Vawaitauli soina aubaina ba Gulik lavedi ḡesaudi vaitedi a nawa. ²¹ Tedi Filip lisinemo a tava bi tana ba Betsaida olotona, bi Betsaida ba Galili noponemo bi ai baḡana gado “Ema tau, tama ka ḡoyeḡoyena Yesu ka kita.” ²² ḡome te Filip i nawa Endulu i giuwe, bi labuḡidi a nawa te Yesu a giuwe.

²³ Yesu edi giu i waimunena gado, “Saugina i tava te Tana Taunana Natuna namala sa vite.” ²⁴ Tagu giukauwemo ya giugiuwemi, bamoda witi pesina mote kuma wadi ba pesina mai ya kenakena. Bi laḡannemo doḡamo sa wadina ba ya peki, bi ya duga te pesi wapewapedi ya sivudi. ²⁵ Tedi mabai edi yawasana a nuwamunaḡedina ba sa kulayakasidi, bi mabai edi yawasana niga dobunemo a nuwakamaḡedina ba yawasana kenakena nonoḡina sa vai. ²⁶ Tana aiyai bi aubaigu waitaupaula i ḡoyena ba ya kaiwatagu, te tagu bamo ḡome ba egu taupaula ḡome. Bi Tamagu kaka tana aiyai aubaigu ya waitaupaulana ya kavisuvisu.

Yesu ena peki i giuwata

²⁷ “Niganana nuwapougu i yavi bi bena bai ya giuwe? Luvana ya giuna gado, ‘Tamagu, niga wainuwatoina saugina lisigumo kwa kaikamaḡe.’ Bi geḡa te taunana aubaina e yovo te wainuwatoina ya nawaye. ²⁸ Tamagu, tam taumḡa isam aubaina

namala kwa vai.” Kamaina bi kalina malaḡa i yovona gado, “Tagu kaikana isagu aubaina namala e vai bi niganana kota yà vai munaḡe.” ²⁹ Laḡannemo lava kumna kalina a vaivaiye ba ai noḡota benakage palele, bi lava ḡesaudi a giu te aneya i giu yovo Yesu lisinemo.

³⁰ Kamaina bi Yesu i giuwedina gado, “Niga kalinina i yovona ba temi ko ḡailisina aubaina bi mote tagu. ³¹ Niganana ba etala saugina i tava, te Maimaituwa niga dobuna ya etale bi dobu tauwaibadayena† ya lauyovoḡe. ³² Bi laḡannemo dobumo sai daweguna kaka lava matabudi yà natomedina lisigumo.” ³³ Yesu niga giuna i giuwena ba bainewa tana ya pekina taunana i giuwata.

³⁴ Lava kumdi a giuwena gado, “Ema Waiḡake ya giugiuwemai te Buyobuyona ba ya miya nonoḡa. Bainewa bi kuna giu te Tana Taunana Natuna sai dawe? Bi Tana Taunana Natuna ba aiyai?”

³⁵ Kamaina bi Yesu giu i waimunena gado, “Yanayana ba temi lisimimo, kamaina te ko vai bi mote kaka vaitena koma miya gulata. Niga yanana kona vaina ba yananaḡa ko nawa. Muliḡa kaka waidudubala yai kwesitawemi. Lava mabai dudubalaḡa sa nawanawana ba mote a sibe te baiḡa sa nawanawa. ³⁶ Yana kona vaina ba koi sumaḡe, te temi ba yanayana lavemi.”

Laḡannemo Yesu giu i waiwaikovi ba i nawa tabunemo bi i miya moimoisili.

Lava mote Yesu ai sumaḡe

³⁷ Avena te Yesu anisove kauwidi wapewapedi matedimo i voyedi bi yaḡolo te mote ai sumaḡe. ³⁸ Niga ba taugiuwatana Aisaiya bai i giugiuwena mainana ya tubutubuḡa. Tana i giuna gado,

“BADA, aiyai ema giu ya waisumaḡe?

Bi BADA, aiyai lisinemo em ḡailisi kwa kamaḡati?”

³⁹ Taunana aubaina, lava mote Yesu ai sumaḡe, banina taugiuwatana Aisaiya laidalolo ḡesaunemo kota i giuna gado,

⁴⁰ “Bada lava i voyedi te mote a kita banavi,

bi i voyedi te nopodi a gududi, taunana aubaina sa kitakitana bi mote sima kita banavi. Bi mote sima sibegu ba mote sima nuwavitala lisigumo te tagu maso ei yawasanidi.”

⁴¹ Aisaiya niga giugiuna i giuwena banina Yesu ena ḡailisi namalina i kita, taunana aubaina i giuwata.

⁴² Avena te Diu babadidi wapewapedi Yesu ai sumaḡe, bi geḡa te Palisi babadidi kedinawamo aubaina te tedi mote debamo a giugiuwata banina, bolu vanuwino male sa kapotiyovodi. ⁴³ Tedi sa ḡoyeḡoyena maso lava tedi a kasaḡesaḡedi. Bi mote sima ḡoyeḡoye te Maimaituwa tedi ya kasaḡesaḡedi.

Yesu ena giumo dobu ya etaetale

⁴⁴ Yesu kalinana dididiginemo i giuna gado, “Tana aiyai bi ya waisumaḡeguna ba mote tagu tauguḡa ima waisumaḡegu bi taugiukamaḡegu vaitena ya waisumaḡe.

⁴⁵ Tana aiyai bi ya kitakitaguna ba taugiukamaḡegu ya kitakita. ⁴⁶ Tagu dobumo e yovona ba yanayana, te lava matabudi sai sumaḡeguna ba mote waidudubalemo sima miya.

⁴⁷ “Bamoda lava egu giu sa vaiye bi mote sima voteyeteye ba tagu mote kaka yàma etaledi. Tagu e yovona mote dobu lavedi etaledi aubaina bi waiyawasanidi aubaina. ⁴⁸ Tedi mabai a dabokegu bi egu giu mote sima waianine, mba giunana kaka laḡan damonemo ya etaledi. ⁴⁹ Niga ba giukauwa, banina tagu tauguḡa mote egu ḡailisimo yàma giugiu, bi Tamagu taugiukamaḡegu bai i giugiuvasaḡeguna taudidi

† 12:31: Dobu tauwaibadayena ba seitan

yà giugiuwedi. ⁵⁰ Bi tagu e sibe te ena giuvavasaḡa ba yawasana ilailala ya natome. Taunana aubaina, bai yà giugiuwena ba Tamagu i giugiuweguna mainana yà giugiu.”

13

Yesu ena tauwaikaiwatana kaḡedi i koḡedi

¹ Muliḡa kaka Vawaitauli Soina bi Yesu i sibe te sauga i tava te niga dobuna ya gose bi ya munaḡa Tamana lisinemo. Tana dobumo laḡan matabuna ena tauwaikaiwatana i ḡoyeḡoye kauwedi. Bi i ḡoyeḡoyedina eete edi noya damonemo a tava.

² Yesu ena tauwaikaiwatana vaitedi aubiga kanina a kanikani bi Seitan ba kaikana Diudas Iskaliyot* noponemo noḡota gebogebona i sako te Yesu ya sakoyovoḡe, Diudas ba Saimon natuna. ³ Yesu i sibe te Tamana ḡailisi matabuna i vite te mwali matabudi yai badayedi. Tana i sibe te Maimaituwa lisinaḡa i yovo bi kota ya munamunaḡa Maimaituwa lisinemo. ⁴ Kamaina bi kani noponemo i miyamoito te ena kwama dabanemo i kotekotena i kaikamaḡe bi tauweli i vai te bwalinemo i pani. ⁵ Bi gauba i vai te abomemo i ḡini bi ena tauwaikaiwatana kaḡedi i koḡedi, bi tauweli bwalinemo panipanina isunemo kaḡedi i bakilidi.

⁶ Bi Yesu, Saimon Pita lisinemo i tavatava ba Saimon i giuna gado, “Bada, tam bena kaḡegu kwa koḡa, ee?”

⁷ Bi Yesu ena giu i waimunena gado, “Tagu bai niganana yà voivoiyena mote ku sibe bi muliḡa kaka banina kwa sibe.”

⁸ Bi Pita i giuna gado, “Geḡa, kaḡegu mote kuma koḡa.” Ḡome Yesu ena giu i waimunena gado, “Bamoda kaḡem mote yàma koḡa ba tam mote egu tauwaikaiwatana.”

⁹ Saimon Pita ena giu i waimunena gado, “Bada, mote kaḡegu taunaḡa kuma koḡa, nimagu bi kunugu kota vaitedi kwa koḡedi.”

¹⁰ Ḡome Yesu giu i waimunena gado, “Lava mabai kaikana a asiwana ba kaḡediḡa sa koḡedi, tunidi matabudi ba sabusabudi. Bi temi matabumi ba kona asiwa bi geḡa te, ḡesaumi mote ko asiwa.” ¹¹ Yesu kaikana i sibe te aiyai kaka ya sakoyovoḡe, taunana aubaina i giuna gado, “Matabumi mote lailaisabusabumi.”

¹² Laḡannemo kaḡedi i koḡakoḡa kovididi ba ena kwama i kote munaḡe bi i munaḡa ena animiyamo. Bi i waitalayedina gado, “Tagu bai lisimimo e voiyena banina kona sibe ee geḡa? ¹³ Temi ko waiisaguna gado, ‘Tauwailovelove.’ Bi ‘Bada.’ Bi mba ko giugiuwemi, lavana ba tagu taunana. ¹⁴ Niganana ba tagu emi Bada bi tauwailovelove, kaḡemi e koḡedina ba temi kota mainana emi lava, kaḡedi ko koḡedi. ¹⁵ Tagu kauwa ei lovemi te kona kita bi bai e voivoiyena mainana temi ko voiye. ¹⁶ Tagu giukauwemo yà giugiuwemi te taupaula mote edi bada sima saḡa kamaḡe, bi kota mainana tauwainoyanoya mote ḡemoḡemotina te taugiukamaḡena ima saḡa kamaḡe.

¹⁷ “Temi niga giukauwidi niganana kona sibedi, bi ko miyaedina ba Maimaituwa kaka ya kavisuvisumi.”

Yesu sa sakoyovoḡena i gei giuwata

(Met 26:20-25, Mak 14:17-21, Luk 22:21-23)

¹⁸ “Tagu mote matabumi yàma giugiuwemi bi mabai e vinevinedina taudidi e sibedi. Bi gilugilumina wadubonemo bai i giugiuwena ba kamaina te ya tubuḡa, ‘Tagu aiyai vaitena ke kanikani ḡemotana mba lavana ya nuwavitala te yai ḡaviyegu.’

¹⁹ “Bi muliḡa kaka kauwa sa tubuḡana bi tagu niganana yà giugiuwemi te laḡannemo bi sa tubuḡana ba temi koi sumaḡa te Tagu Mai Miyamiyagu. ²⁰ Tagu giukauwemo

* **13:2:** Iskaliyot ba malagai isana bi mote Diudas isana wadubona.

yà giugiuwemi, te lava aiyai e giukamaḡe bi aiyai lavana ya giugiuwaina ba tagu ya giugiuvaigu. Bi aiyai tagu i giuvaiguna ba taugiukamaḡegu ya giugiuvai.”

(Met 26:20-25, Mak 14:17-21, Luk 22:21-23)

²¹ Niga giuna mulinemo ba Yesu nozona nuwaboya i wanavu bi ena tauwaikawaiwatana i giuwedina gado, “Giukauwemo yà giugiuwemi te temi modomimo ḡemota kaka ya sakoyovoḡegu.”

²² Tedi ai nuwanaina bi ai matakita te aiyai lavana ya giugiuwe. ²³ Bi Yesu ena tauwaikawaiwatana mododimo ḡemota, taunana i ḡoyeḡoye kauwena diyanemo i miyamiya. ²⁴ Kamaina bi Saimon Pita lava Yesu diyanemo i miyamiana i laumatakamote bi i kasavenana gado, “Bada kwai talaye te lava aiyai ya giugiuwe?”

²⁵ Ḡome te ena tauwaikawaiwatana i miyanato Yesu diyanemo bi i waitalana gado, “Bada, aiyai lavana?”

²⁶ Yesu giu i waimunena gado, “Tana aiyai buledi abomemo yà dakwa bi yà vitena mba taunana lavana.” Kamaina bi Yesu buledi i vai te i waidakwa bi Saimon natuna Diudas Iskaliyot i vite. ²⁷ Mba ḡome Diudas buledi i vaivai ba Seitan noponemo i sola saḡa. Bi Yesu, Diudas i giuwena gado, “Bai kwa noḡonoḡotina ba kwa voiye makaiye.”

²⁸ Bi tedi teibolomo a kanikanina, Yesu ba Diudas i giugiuwena lisidimo banina mote a sibe. ²⁹ Bi Diudas ba mane taulabena, taunana aubaina ena lava ai noḡota bena Yesu, Diudas i giugiuwe te soi kanina ya gimala ee lava waiyamoyamonidi mane ya vitedi.

³⁰ Ḡome Diudas buledi i kanikani kovi ba tana i vapotiyovo te dudubalaḡa i nawa.

Yesu, Pita ena valele i gei giuwata

³¹ Laḡannemo Diudas i nawanawa mulinemo ba Yesu i giuna gado, “Niganana kaka Tana Taunana Natuna namalina ya laumaḡata. Maimaituwa namalina kaka Natuna lisinemo ya kamaḡati. ³² Bi Natuna ena ḡailisi namalina kaka Maimaituwa ya vite. Bi mote ima lofa te Maimaituwa ena ḡailisi namalina Natuna ya vite.

³³ “Natunatugu, tagu mote kaka vaitemi tama miya gulata. Temi kaka ko tavuḡegu bi mote koma banavigu. Bamomaḡa yà nawanawana ba temi mote luvemi te maḡa ko nawa. Niga giudi ḡemotidi Diu babadidi e giuwedi bi niganana kota temi yà giugiuwemi. ³⁴ Bi niganana waḡake valivaliuna yà vitevitemina ba: Emi lava, emi lava ko ḡoyedi, mai tagu e ḡoyeḡoyemina. Taunana aubaina emi lava ko ḡoyedi. ³⁵ Bamoda emi lava, ko ḡoyedina kaka lava matabudi sa sibemi te temi ba tagu egu tauwaikawaiwatana.”

³⁶ Bi Saimon Pita i waitalana gado, “Bada, bamo maḡa kwa nawanawa?” Ḡome Yesu ena i giu waimunena gado, “Tagu niganana bamo maḡa ya nawanawana ba tam mote ḡemoḡemotim te kwa kaiwatagu, bi muliḡa kaka tam kwa kaiwatagu.”

³⁷ Pita i waitalana gado, “Bada, bai aubaina niganana mote yàma kaiwatam? Tagu e vononoḡa te vaitem ta peki.”

³⁸ Kamaina bi Yesu ena giu i waimunena gado, “Tam giukauwa te tagu aubaigu kwa peki, ee? Tagu giukauwemo yà giugiu te muliḡa kaka kamkam ya ḡabana bi tam kaka mala faiona kwa valele te tagu mote ku sibegu.”

14

Yesu ena tauwaikawaiwatana i wainuwaubedi

¹ Yesu i giuwedina gado, “Mote komai nuwaboya, Maimaituwa koi sumaḡe bi kota tagu koi sumaḡegu. ² Tamagu ena vanuwemo ba nakanaka wapewapedi, bamoda gabu geḡa tagu maso mote yà giuwemi. Niganana tagu ḡome yà nawanawana kaka emi gabu yà kanonoḡidi.

³ “Laḡannemo yà nawa bi emi gabu yà kanonoḡina ba yà yovo munaḡa te matabumi yài doli nawemi egu animiyamo, te vaitemi ḡome ta miya ḡemota. ⁴ Tagu gabunemo yà nawanawana ba etana temi kona sibe.”

Yesu taunana Eta te Tamana lisinemo

⁵ Tomas i giuna gado, “Bada tama mote ke sibe te tam bamomaḡa kwa nawanawa, bi tama bainewa bi mba etana ka sibe?”

⁶ Kamaina bi Yesu i giuna gado, “Tagu taunana eta, giukauwa bi yawasana ilailala. Aiyai mote Tamagu lisinemo ima tava, te tagu lisigumo ya tava kaka ya nawa Tamagu lisinemo. ⁷ Bamoda tagu kona sibeguna ba mainana kota Tamagu ko sibe. Niganana, bi noi i nawana ba temi tana kona sibe bi kona kita.”

⁸ Gome Filip i giuna gado, “Bada, Tamam kwai lovemaina kaka nuwamai ya kena.”

⁹ Bi Yesu ena giu i waimunena gado, “Filip, vaitem te alamiya bi mote ku sibegu? Tana aiyai bi i kitaguna ba Tamagu i kita. Bi tam bai aubaina kwa giugiu te Tamagu yai lovemi? ¹⁰ Filip, mote ku waisumaḡegu te tagu Tamagu noponemo bi Tamagu tagu nopogumo? Niga giudi yà giugiuwedina mote nuwagumo yàma waitubudi, tam kwa sibe te Tamagu nopogumo ya miyamiyana taunaḡa ena noya ya voivoiyedi. ¹¹ Sauginemo yà giuna gado, Tagu ba Tamagu noponemo bi Tamagu ba Tagu nopogumo ba kamaina te kwai sumaḡegu. Bi geḡa ba, anisove kauwidi e voivoiyedina kwa kitedi bi kwai sumaḡegu. ¹² Tagu giukauwemo yà giugiuwemi, te tana aiyai bi i waisumaḡeguna kaka bai e voivoiyedina mainana ya voyedi. Bi tana kaka kauwa nananaka otidi ya voyedi, mote mai niga kauwidi, banina Tamagu lisinemo yà nawanawa. ¹³ Bi tagu isagumo, bai ko waibaḡayena, ba tagu kaka yà voiye te Tamana namalina ḡaiḡailisina Natuna lisinemo yà kamaḡati. ¹⁴ Temi bai mwalina isagumo koi baḡayena ba tagu kaka yà voiye.”

Yesu, Aluwa Waiyawa i giuwapaye

¹⁵ Bamoda kwa ḡoyeguna, ba egu waiḡake kwa voteyateyaedi. ¹⁶ Bi tagu kaka Tamagu yài baḡa, te emi tausagu ḡesauna ya vitemi te vaitena ko miya nonoḡa. ¹⁷ Tana ba Aluwa Waiyawa, Maimaituwa ena giukauwa taukamaḡatina. Bi dobu lavedi mote luvana te simai anine, banina tedi mote a kita ee a sibe. Bi temi kona sibe te tana ba vaitemi bi nopomimo kaka yà miya. ¹⁸ Tagu mote kaka yàma gose kamaḡemi maibena kedakeda bi lisimimo kaka tagu yà yovo munaḡa. ¹⁹ Bi laḡan watigena ba dobu lavedi mote sima kitagu. Bi temi kaka tagu ko kitagu, tagu e yawasana aubaina temi kota ko yawasana. ²⁰ Laḡannemo yà kenamoitona kaka temi ko sibe te tagu ba Tamagu noponemo, bi temi ba tagu nopogumo bi tagu ba temi nopomimo.

²¹ Tedi mabai egu waiḡake sai aninedi bi sa kaikaiwatedina mba taudidi tagu sa ḡoyeḡoyegu. Bi mabai sa ḡoyeḡoyeguna ba Tamagu kaka ya ḡoyedi, bi tagu kota tedi yà ḡoyedi bi lisidimo yà kamaḡati munaḡegu. ²² Kamaina bi Diudas (mote Diudas Iskaliyot) i giuna gado, “Bada, bai aubaina te tama lisimaimo kwa kamaḡatim bi mote dobu lavedi lisidimo kuma kamaḡatim?”

²³ Bi Yesu ena giu i waimunena gado, “Tana aiyai bi ya ḡoyeḡoyeguna ba egu wailovelove ya voteyeteyedi. Bi Tamagu kaka tana ya ḡoye, bi tama kaka ka nato lisinemo te vaitena ka miya. ²⁴ Tana aiyai bi mote ima ḡoyeḡoyegu ba egu wailovelove mote ima voteyeteyedi. Bi niga giudi ko vaivaiyedina ba mote nuwagumo yàma waitubudi, bi Tamagu i giugiuwemina kalinana.

²⁵ “Temi yaḡolo vaitemi ta miyamiya, aubaina te niga giudi matabudi yà giugiuwemi. ²⁶ Bi laḡannemo emi Tausagu Aluwa Waiyawa, isagumo Tamagu ya giukamaḡena, ba mwali matabudi kaka yai lovelovemi bi bai matabudi e giugiuwemina kaka ya talawainoḡotimi. ²⁷ Bi tagu ba yà nawana bi nuwauba yà vitevitemi. Tagu nuwauba yà vitevitemina ba mote mai dobu lavedi sa vitevitemina. Taunana aubaina, temi mote komai nuwaboya bi nuwemi ima kuluva.

²⁸ “Temi kona vaiye, e giuwemina gado, “Tagu ba yà nawana, bi yà munaḡa yovo lisimimo.’ Bamoda ko ḡoye kauweguna, ba koi nuwavisu te Tamagu lisinemo yà nawanawa, banina Tamagu i saḡa gulatana mote mai tagu. ²⁹ Muliḡa kaka kauwa sa tubuḡana bi niganana yà giugiu wainonomi te koi sumaḡa, te bai e giugiuwemina ba giukauwa. ³⁰ Mote bamo gavogavo te lisimimo yà gagali gulata, banina niga dobuna tauwaibadayena kaikana ya tavatava. Tana mote ena ḡailisi tagu lisigumo ima kenakena. ³¹ Tagu Tamagu bai i giugiuvavasageguna taunana yà voiye, te dobu lavedi sa sibe te tagu ba Tamagu yà ḡoyeḡoye kauwe.

“Ko potiyovo bi ta nawa.”

15

Yesu taunana waen kaina

¹ Kamaina bi Yesu i giu munaḡana gado, “Tagu taunana waen kaina, bi Tamagu ba taubayau. ² Bi tagu modogumo, lagalaga mote sima votavota ba tana ya guledi bi lagalaga a votavotana ba ya gula yawasidi te sa vota gulata. ³ Temi kaikana kona visuvisu, banina tagu giu visuvisu ei lovelovemi. ⁴ Te temi tagu nopogumo ko miya, kota tagu temi nopomimo yà miya. Bi waen kaina lagalagana mote kaka taudiḡa sima vota yababa, kamaina te waen kaina modonemo sa patuna kaka sa vota. ⁵ Tagu taunana waen kaina, bi temi ba lagalagana. Tedi mabai tagu nopogumo sa miyamiya bi tagu tedi nopodimo kaka sa vota gulata. Bi temi mote tagu vaitegu ba mote kaka koma vota. ⁶ Tana aiyai bi mote nopogumo ima miyamiya, ba tana maibena kai lagana nuwagasina sa pwalage, bi ya pokipokina. Mba mai lagelagedi ba sa laitupedi te kaimo sai kalaḡosedi. ⁷ Bamote temi tagu nopogumo ko miyamiyana ba giugu nopomimo sa kenakena, bi bai ko ḡoye bi koi baḡayena ba tagu kaka yà vitemi. ⁸ Laḡannemo ko votavota gulatana, ba temi ko kakamaḡatimi te egu tauwaikaiwatana. Mba votanana taunana Tamagu namalina ya kakamaḡati.

⁹ “Tamagu ya ḡoyeḡoyeguna, mainana kota tagu temi yà ḡoyeḡoyemi. Temi niganana ba egu ḡoyemo ko miya. ¹⁰ Bamoda egu giuvavasage ko voteyeteyedina ba temi kaka tagu egu ḡoye noponemo ko miya, maibena tagu Tamagu ena giuvavasage e voteyeteye bi ena ḡoyemo yà miyamiyana. ¹¹ Bi tagu niga giudi e giuwemi te yasisigu nopomimo ya kena bi ko yasisi nonoḡa. ¹² Niga taunana egu giuvavasage: Temi emi lava ko ḡoyedina mai tagu yà ḡoyeḡoyemina. ¹³ Bi ḡoye laukaina ba tana aiyai ena yawasana ya vitevite munaḡena ena lava aubaidi. ¹⁴ Bamoda temi tagu egu lava ba egu giuvavasage ko kaiwatedi. ¹⁵ Tagu mote yamai isemi taupaula, banina taupaula edi bada bai ya voivoiyena mote a sibe. Taunana aubaina, yà waiisemina egu lava, banina Tamagu bai matabudi i wailoveloveguna ba temi ei lovelovemi. ¹⁶ Temi mote tagu ko vinegu bi tagu temi e vinemi bi e giukamaḡemi te ko vota. Bi mba votedi ba sa kena nonoḡa. Taunana aubaina, isagumo bai ḡesauna koi baḡayena ba Tamagu kaka ya vitemi. ¹⁷ Niga taunana egu giuvavasage: Temi emi lava ko ḡoyedi.”

Dobu lavedi Yesu ena tauwaikaiwatana a dabokedi

¹⁸ “Bamoda dobu lavedi sa dabokemina ba ko noḡoti te tagu dolinemo a gei dabokegu. ¹⁹ Bamoda temi dobu lavedi edi miyamiyamo ko miyana ba dobu lavedi sa ḡoyemina mai tedi edi lava otidi. Bi geḡa te, temi niga dobunemo e vinekamaḡemi te mote niga dobuna aubaina. Taunana aubaina, dobu lavedi kaka temi sa dabokemi. ²⁰ Tagu niga giudi e giugiuwemina ko noḡotidi, “Taupaula mote kaka ena bada ima saḡa kamaḡe.*” Bamoda lava sa laulaukivigebogeboyeguna ba kota temi sa laukivigebogeboyemi. Bamoda egu wailovelove sa voteyeteyedina ba temi kota emi wailovelove sa voteyeteyedi. ²¹ Bi lava kaka sa laukivigebogeboyemi, banina temi ba

* 15:20: Diyon 13:16.

tagu aubaigu. Bi tedi mote a sibe te aiyai i giukamaḡegu. ²² Bamoda lisidimo mote maso e nato bi e lauguguya, ba gebogebo wavuna maso mote a avali. Bi niganana mote gebogebomo simai papa, banina tagu kaikana lisidimo e lauguguya. ²³ Tana aiyai bi ya dabodabokeguna ba kota Tamagu ya dabodabokeye. ²⁴ Tagu mataila nananakidi e voyiedi a kitekitedina ba mote bamo aiyai mainana i voyiedi. Bamoda tagu mote maso matailidi e voyiedi ba maso mote gebo wavuna a avali. Bi geḡa te, tagu niga matailidi e voivoiyedina a kitedi, bi yaḡolo te tagu bi Tamagu sa dabodabokemai. ²⁵ Niga ba edi waigake gilugilumina wadubonemo banina ya tubutubuḡa. Gilugilumina i giuna gado, ‘Tedi mote bai gebona lisigumo a banavi bi tagu a daboke yababegu.’†

²⁶ “Tamagu kaka tausagu Aluwa Waiyawa ya giukamaḡe yovoḡe. Aluwina taunana giukauwemo yai eta doliyemi bi tagu ya giuwaimaḡatigu. ²⁷ Bi temi kaka lava ḡesaudi lisidimo tagu ko giuwatagu, banina pakanemo ba temi tagu vaitegu.”

16

¹ Bi Tagu bai matabuna e giuwemi te temi mote waisumaḡa koma kaisako. ² Bi temi kaka bolu vanuwinemo sa kwavivaimi, bi saugina ya tavana ba lava aiyai i waipekimina ba ya wainoḡota te bena Maimaituwa ena noya ya voivoiye. ³ Tedi kaka niga mainana kauwidi sa voyiedi, banina Tamagu bi Tagu mote a sibemai. ⁴ Tagu niga kauwidi e giuwemi te sauga ya natonatona niga kauwidi sa tubuḡana, ba bai e geigei giuwemina ko noḡotidi. Tagu pakanemo mote ya giuwemi, banina tagu temi vaitemi.

Aluwa Waiyawa ena noyanoya

⁵ Tagu niganana ya nawanawana taugiukamaḡegu lisinemo bi geḡa te, mote aiyai kuma waitalayegu gado, “Tam bamo kwa nawanawa? ⁶ Bi banina niga giudi e giuwemi, taunana aubaina te ko waiwainuwaboya. ⁷ Tagu giukauwemo ya giugiuwemi, temi emi visu aubaina te tagu ya nawa. Bamote tagu bi mote yaḡama nawa ba emi Tausagu mote kaka lisimimo ima yovo. Bi ya nawana kaka Tausagumi ya giukamaḡe yovoḡe. ⁸ Bi laḡannemo ya yovona ba dobu lavedi yai lovelovedi te edi gebogebo sa sibedi, didimana voyiedi sa sibedi bi kovoḡa ya natonatona sa sibe. ⁹ Bi gebogebo giuna ena yawanimo ba, banina lava mote tagu sima waisumaḡegu. ¹⁰ Bi didimana voyiena ena yawanimo ba niga mainana, banina tagu ya nawanawa Tamagu lisinemo bi temi mote koma kitagu. ¹¹ Bi etala ena yawanimo ba, banina Maimaituwa kaikana niga dobuna tauwaibadayena i lauyovoḡe.

¹² “Bi giu i wapa te maso e giuwemi bi temi mote luvemi te koma sibe kovidi. ¹³ Laḡannemo giukauwa Aluwina ya yovona, kaka giukauwemo yai eta doliyemi. Tana mote taunaḡa ena ḡailisimo ima gagali bi lisigumo bai ya vaivaiyena taunana ya gagaliye bi kauwa bai muliḡa sa tubuḡana taudidi ya giuwemi. ¹⁴ Tana bai lisigumo ya vaivaiyena taunana ya giuwemi te namala ḡaiḡailisina ya vitegu. ¹⁵ Bi bai matabuna Tamagu lisinemo ba tagu aubaigu, taunana aubaina tagu e giuna gado, ‘Aluwa Waiyawa lisigumo bai ya vaivaiyena taunana lisimimo ya kamaḡatidi.’ ”

Nuwaboya ya nuwavitala te yasisi

¹⁶ Yesu i giuna gado, “Temi sauga watiḡena mote koma kitagu bi mote ima lofa te ko kita munaḡegu.”

¹⁷ Ena tauwaikaiwatana taudiḡa ai giugiuna gado, “Tana i giuwedana gado, ‘Temi sauga watiḡena mote koma kitagu bi mote ima lofa te ko kita munaḡegu.’ Niga giuna banina ba bai? Bi kota i giuna gado, ‘Banina tagu ya nawanawa Tamagumo.’ Niga giuna banina ba bai?” ¹⁸ Tedi yaḡolo te a waitalana gado, “Niga giuna, ‘Sauga watiḡena.’ Mba banina bai? Tada mote ta sibe te tana bai ya giugiuwe.”

† 15:25: Sale 35:19, 69:4.

¹⁹ Bi Yesu i sibe te tedi a ḡoyeḡoyena tana sai talaye, taunana aubaina i giuwedina gado, “Tagu e giuwemi te, laḡan watigēna mote kaka koma kitagu bi mote lofana te ko kitagu. Temi niga giuna taunana ko waitalapiliye, ee? ²⁰ Tagu giukauwa yà giugiuwemi, te temi ba ko ḡaba bi koi nuwaboya. Bi dobu lavedi ba sa yasiyasisi, temi ba koi nuwatoi bi emi wainuwatoi kaka ya nuwavitala te ko yasisi. ²¹ Laḡannemo waivini nuwana wainatuna ba yavi ya vai, banina ena waibewa saugina i tava, bi gomana i tubuḡana mba yavina i kovi. Tana ya yasisi banina gomana dobumo i tubuḡa. ²² Mba kauwina ḡemotina kota mainana lisimimo ya tubuḡa. Te temi niganana ko wainuwaboya bi tagu kaka yà kita munaḡemi te ko yasisi bi emi yasisina mote aiyai kaka lisimimo ima kaikamaḡe.

²³ “Mba laḡannemo temi mote kaka bai ḡesauna lisigumo komai baḡaye. Tagu giukauwemo yà giugiu te isagumo bai koi baḡayena Tamagu lisinemo ba ya vitemi. ²⁴ Temi yaḡolo mote isagumo bai koi baḡaye eete niganana. Bi niganana koi baḡana ba ko banavi bi koi nuwavisu gulata.”

Dobumo Vawaiuba

²⁵ Tagu niga kauwidi lautaulalamo e giugiuwedi. Bi sauga ya natonato kaka Tamagu giuna yà giu otiḡemi bi mote lautaulalamo yàma giu. ²⁶ Bi mba laḡannemo temi kaka isagumo Tamagu koi baḡa bi tagu mote temi aubaimi tana yàmai baḡa. ²⁷ Bi Tamagu taunana ya ḡoyeḡoyemi, banina temi tagu ko ḡoyeḡoyegu bi konai sumaḡegu te tagu Tamagu lisinaḡa e yovo. ²⁸ Tagu Tamagu lisinaḡa e yovo te dobumo e tava bi niganana ba dobu yà gosegose bi yà munamunaḡana Tamagu lisinemo.

²⁹ Kamaina bi Yesu ena tauwaikawaiwatana a giuwena gado, “Niganana ba giu baniotidimo kwa giugiuwemai bi kuma laulautaulala. ³⁰ Niganana kaka ke sibem te tam mwali matabudi kuna sibedi, bi mote ku ḡoye te lava ḡesau yai talayem. Mba taunana aubaina, tama kei sumaḡa te tam Maimaituwa lisinaḡa kuna yovo.”

³¹ Bi Yesu edi giu i waimunena gado, “Temi niganana kaka konai sumaḡa, ee?” ³² Saugina ba ya natonato bi kaikana i tava, mba sauginemo temi kaka ko dabalala emi malagaiḡa. Temi kaka tagu ko gose kamaḡegu bi geḡa te, tagu mote tauguḡa, banina Tamagu ba tagu vaitegu.

³³ “Tagu niga kauwidi e giuwemi te temi kaka lisigumo nuwauba ko vai. Bi dobumo kaka pilipili koi ḡalodi. Bi geḡa te, nuwemi ya lautou, banina tagu dobu tauwaibadayena e lauyovoḡe.”

17

Yesu taunaḡa aubaina i laupali

¹ Yesu giu i waikovi, mulinemo ba i waikita saḡa malamo bi i laupalina gado, “Tamagu, saugina i tava te namalim ḡaiḡailisina kwa vitegu, bi tagu namala tam yà vitem. ² Tam waibada kuna vitegu te tagu lava matabudi yài badayedi. Te lava mabai kuna viteviteguna ba yawasana ilailala yà vitedi. ³ Bi yawasana ilailala banina ba tam Maimaituwa giugiuwim sa sibem, bi kota tagu Yesu Keliso, kuna giugiuwemai sa sibem. ⁴ Tagu dobumo noya kuna viteviteguna ba ei kovi te dobumo namalim ḡaiḡailisina yà kamaḡati. ⁵ Bi Tamagu, niganana em ḡailisi namalinemo kwa saḡegu, ḡailisina namalinemo wala te miyamiya, muliḡa kaka dobu i tubuḡa.”

Yesu ena tauwaikawaiwatana aubaidi i laupali

⁶ Bi niga dobumo tauwaikawaiwatana kuna viteviteguna, lisidimo tam e kamaḡatim. Tedi wala tam aubaim, bi tagu kuna vitegu te giu a voteyete. ⁷ Tedi niganana a sibe te bai matabuna kuna viteviteguna ba tam lisimḡa sa yovoyovo. ⁸ Tam giu kuna viteviteguna e vitedi te ai aninedi. Bi a sibe te giukauwa, tam lisimḡa e yovo bi ai

sumaḡa te tam kuna giukamaḡegu. ⁹ Tagu egu pali ba mote dobu lavedi aubaidi bi mabai kuna viteviteguna aubaidi yà laulaupali, banina tedi ba tam aubaim. ¹⁰ Bai matabuna tagu lisigumo ba tam aubaim, bi bai matabuna tam lisimmo ba tagu aubaigu. Te tedi ḡailisi sa vai bi namala tagu sa vitegu. ¹¹ Tagu mote dobumo yàma miya wailofa bi, tedi yaḡolo dobumo sa miyamiya. Bi geḡa te, tagu ba niganana lisimmo yà saḡasaḡa. Tamagu Waiwaiyawim, isam kuna viteviteguna, niganana isamna ena ḡailisimo kwa labedi te tedi ba ḡemota maibena tada. ¹² Laḡannemo tedi tagu vaitegu ba, em waibada ḡaiḡailisina kuna vitevitegunemo e labe kauwedi te mote ḡemota i ainawanawa. Bi geḡa te, aiyai te ya ainawanawana taunana i ainawanawa te, gilugilumina wadubonemo banina ya tubuḡa. ¹³ Bi tagu niganana ba lisimmo yà saḡasaḡa. Tagu yaḡolo dobumo vaitegi bi niga kauwidi yà giugiuwedi, te tedi egu yasisi nopodi yai wanavu. ¹⁴ Tam gium tagu e vitedi, bi dobu lavedi tedi a dabokedi, banina tedi mote dobu lavedi, kota tagu mainana mote dobu lavagu. ¹⁵ Tagu mote yàma laulaupali te egu tauwaikaiwatana kwa nawedi tabudimo, bi kwa labe kauwedi te ḡaviḡaviyina mote ima kagebogebody. ¹⁶ Tedi ba mote dobu lavedi, tagu kota mainana mote dobu lavagu. ¹⁷ Tam gium ba giukauwa. Em giukauwinemo egu tauwaikaiwatana kwa voyedi te saila waiyawa. ¹⁸ Tam dobumo kuna giukamaḡe yovoḡegu, mainana kota tedi dobumo yà giugiukamaḡedi. ¹⁹ Bi tedi aubaidi tagu yà vitevite munaḡegu, te tedi kota giukauwemo sa vite munaḡedi.

Yesu tauwaisumaḡa aubaidi i laupali

²⁰ Tagu egu pali ba mote egu tauwaikaiwatana taudiḡa aubaidi. Bi edi lauguguyemo mabai sai sumaḡeguna kota vaitegi aubaidi yà laulaupali, ²¹ te tedi matabudi ba ḡemota. Tamagu, tedi kwa natomedi tada nopodemo maibena tam tagu nopogumo bi tagu tam nopommo. Te dobu lavedi sa kita bi sai sumaḡa te tam, tagu kuna giukamaḡegu. ²² Bi tam em ḡailisi namalina kuna viteviteguna taunana e vitedi te tedi nuwaḡemotemo sa miya, maibena tam bi tagu tada ḡemota. ²³ Te tagu ba tedi nopodimo bi tam ba tagu nopogumo. Tam tedi kwai ḡemotidi te bwainemo sa miya nonoḡa. Mba mainana kaka dobu lavedi sa sibe te tam tagu kuna giukamaḡegu. Bi kota sa sibe te tam kwa ḡoyeḡoyedina mainana tagu kwa ḡoyeḡoyegu.

²⁴ Tamagu, muliḡa kaka dobu i tubuḡana, tam kuna ḡoye kauwegu aubaina te namala saḡasaḡa guletina kuna vitegu. Tagu yà ḡoyeḡoyena tedi mabai kuna viteviteguna, tagu bamo ḡome ba tedi vaitegi te egu ḡailisi namalina sa kita. ²⁵ “Tamagu, tam didimanim, dobu lavedi mote tam a sibem, bi tagu tam e sibem. Bi tedi mabai kuna viteviteguna a sibe te tam ba tagu kuna giukamaḡegu. ²⁶ Tagu tedi lisidimo e kamaḡatim, bi yaḡolo te yà giu nawem. Te em ḡoye lisigumo ba tedi nopodimo ya kena, bi tagu tedi nopodimo yà miya.”

18

Yesu a pani

(Met 26:47-56, Mak 14:43-50, Luk 22:47-53)

¹ Laḡannemo Yesu pali i waiwaikovi, ba ena tauwaikaiwatana vaitegi Kidlon gwagwanaḡa a nawa te noi nevanemo a tava. Bi ḡome ba oliv kaidi guguludi.

² Diudas tana Yesu tausakoyovoḡena bi mba dobuna i sibe, banina tedi laḡan wapawapa ḡome a waiḡemota. ³ Taunana aubaina, Diudas Palisi bi pilipilisi edi babada, Loum edi tauwaiḡaviya visa bi pali vanuwina tauyavena a giugiukamaḡedina i waietadoliyedi te oliv kaidi gugulunemo a tava. Tedi nimedimo ba kwadam bi aniwaiḡaviya madedi.

⁴ Yesu bai matabudi lisinemo sa tubuḡana i sibedi, kamaina bi i moito nawa matedimo bi i waitalayedina gado, “Temi aiyai ko tavutavuḡe?”

⁵ Tedi ena giu ai munena gado, “Nasalet Yesuna.”

Bi Yesu i giuna gado, “Tagu taunana.” Bi Diudas, Yesu tausakoyovoĝena ba ĝome mba lavedi vaitedi a moimoito. ⁶ Bi ĝome Yesu i giuwedina gado, “Tagu niga taunana, ba tedi ai mulisuwasuwa te a kuluva doĝamo.”

⁷ Kamaina bi Yesu i waitala munaĝedina gado, “Temi aiyai ko ĝoyeĝoye?”

Bi tedi a giuna gado, “Nasalet Yesuna.”

⁸ Kamaina bi Yesu i giuwedina gado, “Kaikana e giuwemi te tagu taunana. Bi bamoda tagu ko tavutavuĝegu, ba niga oloolotodi* ko giuwedi te sa nawa.” ⁹ Niga giuna ba dolinemo i giugiuwedina mainana i tubuĝa. Tana i giuna gado, “Tamagu, kuna viteviteguna mote ĝemota e laipaili.”†

¹⁰ Ĝome te Saimon Pita ena kwatikwati i soluvai bi pilisi saĝasaĝa guletina ena taupaula isana Malukasi beyana kataianemo i tadi kamaĝe.

¹¹ Yesu, Pita i giuvavasagena gado, “Em kwatikwati ku sako munaĝe ena gabumo. Tam kunai noĝota bena Tamagu wainuwatoi yavina i viteguna mote yama nawae, ee? Bena ya nawae.”

¹² Kamaina bi Loum edi tauwaiĝaviya visa, edi bada bi pali vanuwina tauyavena Yesu a kaididi bi a pani. ¹³ Tedi tana a gei nawe Kaiyapas botiyana Anas lisinemo. Kaiyapas ba pilisi saĝasaĝa guletina mba kwalabunemo. ¹⁴ Kaiyapas taunana wala Diu babadidi i giuwedina gado, “I visu te lava ĝemota lava matabudi aubaidi ya peki.”‡

Pita ena valele dolidolina

(Met 26:69-70, Mak 14:66-68, Luk 22:55-57)

¹⁵ Saimon Pita bi tauwaikaiwatana ĝesauna§ Yesu a vavawata nawe. Pilisi saĝasaĝa guletina mba tauwaikaiwatanina ĝesauna i sibe taunana aubaina, Yesu vaitena a sola nawa pilisi saĝasaĝa guletina ena vanuwa didiyaunemo. ¹⁶ Bi Pita ba ganakuku mataetinemo i waiwailaba. Bi mba tauwaikaiwatanina ĝesauna i potiyovo munaĝa ganakuku mataetinemo bi taupaula waivinina ĝome noyanoyana i giuwe te Pita yai doli saĝe ganakuku noponemo.

¹⁷ Bi taupaula waivinina Pita i waitalayena gado, “Tam kota niga olotona ena tauwaikaiwatana ĝemota, ee?”

Bi Pita giu i waimunena gado, “Geĝa, mote tagu.”

¹⁸ Mba ĝome ba tululu i didiga taunana aubaina, taupaula bi tauyava kai a muka, a moito waikwaivivili bi a malimalili. Bi Pita kota ĝome vaitena a malimalili.

Pilisi saĝasaĝa guletina Yesu i waitalaye

(Met 26:59-66, Mak 14:55-64, Luk 22:66-71)

¹⁹ Tedi ĝome a malimalili ba Pilisi saĝasaĝa guletina noke Yesu i waitalayena gado, “Em tauwaikaiwatana ba mabai bi bai kuna wailoveloveye?”

²⁰ Bi Yesu giu i waimunena gado, “Tagu sauga matabuna debamo e gagagali. Tagu Diu lavedi edi bolu vanuwidiga bi pali vanuwinememo bamo Diu lavedi a waiĝemotana ba ĝome e waiwailovelove. Bi mote bamo kandavonemo ya giugiu. ²¹ Bai aubaina kwa waitalayegu? Lava a vaivaiyeguna kwai talayedi. Tedi bai e giugiuwena a sibe.”

²² Laĝannemo Yesu niga mai i giugiu ba tauyava ĝemota diyanemo i moimoitona Yesu i launevakau bi i giuwena gado, “Mba mainana pilisi saĝasaĝa guletina ena giu waimunena, ee?”

²³ Bi Yesu giu i waimunena gado, “Bamoda bai giuna e vatowapana ba kwa giu, bi bamo te giukauwa e giuwena ba bai aubaina kuna launevakaugu?”

²⁴ Ĝome te Anas Yesu manima panipanina i giukamaĝe pilipilisi edi bada Kaiyapas lisinemo.

* **18:8:** Yesu i giuna gado, “Niga oloolotodi, ba tana ena tauwaikaiwatana i giugiuwedi.” † **18:9:** Diyon 6:39

‡ **18:14:** Diyon 11:49-50. § **18:15:** Giu tauwaikaiwatana ĝesau ba Diyon.

*Pita ena valele wailabuna bi waifaionina
(Met 26:71-75, Mak 14:69-72, Luk 22:58-62)*

²⁵ Bi Saimon Pita i moito i malimalili bi ai talayena gado, “Tam kota ena tauwaikai-watana ġemota, ee?”

Tana i valelena gado, “Geġa, mote tagu.”

²⁶ Ġome ba pilisi saġasaġa guletina ena taupaula, bi tana ba Pita oloto beyana i tadtadikamaġena ena dam lavana. Mba taupaulina Pita i giuwena gado, “Tagu olip kaina gugulunemo tam tana waitena e kitemi.” ²⁷ Ġome Pita i valevalele munaġa, ba kamkam ġaba i waitubu.

*Yesu Paelat matanemo i moito
(Met 27:1-14, Mak 15:1-5, Luk 23:1-5)*

²⁸ Yesu ba Kaiyapas ena vanuwemo bi olaolala kaikana Diu babadidi ai doli nawe Loum gabemanina isana Paelat lisinemo. Tedi mote a ġoye te sai miledi, taunana aubaina Paelat ena animiyamo mote a valageta, banina a ġoyeġoye te Vawaitauli Soina sa kani. ²⁹ Kamaina bi Paelat i potiyovo doġamo bi i waitalayedina gado, “Niga lavana bai gebona i voiye bi ko natonatome lisigumo?”

³⁰ Tedi Paelat ena giu ai munena gado, “Bamoda tana mote maso pilipili tauvoiyedi maso bai aubaina kei doli natome lisimmo.”

³¹ Paelat i giuna gado, “Temi koi doli nawe bi emi waigake luvanemo ko etale.”

Bi Diu babadidi mamedidi a giuna gado, “Tama mote ema waibada bai ima kenakena te lava kai peki.” ³² Bi Yesu bainewa sai pekina ba i gei giuwata bi bai i giugiuwena luvanemo mainana ya peki.

³³ Mba ġome te Paelat i valageta munaġa ena animiyamo, bi i giu te Yesu a natome lisinemo bi i waitalayena gado, “Tam ba Diu lavedi edi ġalibona, ee?”

³⁴ Bi Yesu i waitalana gado, “Niga ba tam taumġa em noġota kwa giugiuwegu ee lava a giugiuwemna kwa giugiuwegu?”

³⁵ Bi Paelat giu i waimunena gado, “Tam kunai noġota te tagu Diu lavagu, ee? Niga ba tam em lava otidi bi pilipilisi edi babada a pani natomem tagu lisigumo. Tam bai gebona kuna voiye?”

³⁶ Ġome Yesu giu i waimunena gado, “Tagu egu waibada mote niga dobunemo e vai. Bamoda egu waibada niga dobunemo e vai, maso ba taukaiwatagu aubaigu ai ġaviya te Diu babadidi nimedimo a kaikamaġegu. Bi geġa te, egu waibada ba dobu ġesaunemo e vai.”

³⁷ Kamaina bi Paelat i giuna gado, “Tam ba ġalibona.”

Bi Yesu giu i waimunena gado, “Tam kwa giugiu te tagu ġalibona ba kuna giukauwa. Tagu niga dobunemo e yovo bi e tubuġana ba giukauwa ya giuwata. Tedi mabai giukauwa a sibesibena ba kalinagu sa vaivaiye.”

³⁸ Bi Paelat i waitalana gado, “Giukauwa banina ba bai?” Ġome Paelat i potiyovo munaġa lava lisidimo bi i giuwedina gado, “Tana mote bai gebona i voiye te tagu ya etale. ³⁹ Bi geġa te, temi emi vaivaimo ba Vawaitauli Soina sauginemo, biliwelokomo taumiya ġemota ya kaikaikaġe. Temi ko ġoyeġoyena Diu edi Ġalibona aubaimi ya kaikaikaġe, ee?”

⁴⁰ Ġome tedi a binau saġena gado, “Geġa, mote tana. Tama ka ġoyeġoyena Balabas kwa kaikaikaġe.” Balabas wala ġaviya tauwaitubuna.

19

Paelat i waianina te Yesu sa tupalatu

¹ Bi Paelat ena tauwaiġaviya i giuwedi te Yesu sa biti, kamaina bi tedi tana a biti.
² Tauwaiġaviya donadona a pipini bi Yesu kununemo a sako bi gala molemolewina

ai kote. ³ Bi lisinemo ai velaumunaḡa bi a giugiuna gado, “Ebom, Diu edi ḡalibona.” Kamaina bi a launevakau.

⁴ Paelat i potiyovo munaḡa bi Diu a waiḡemotidina i giuwedina gado, “Yà kapotiyovo lisimimo te ko kita. Tagu yà giugiuwemi te konai wavuna ba lisinemo mote bai e banavi.”

⁵ Gome te Yesu kunuteiya waidonadonana bi gala molemolewina a waikotena i potiyovo, bi Paelat i giuwedina gado, “Lavana niga.”

⁶ Sauginemo Pilisi edi babada bi pali vanuwina tauyavena a kitakita ba a binauna gado, “Ku tupalatu, ku tupalatu.”

Bi geḡa te, Paelat i giuwedina gado, “Temi ko vai nawe te ko tupalatu, banina tagu mote ena gebo bai e banavi.”

⁷ Bi geḡa te, Diu babadidi a laugayabagibagina gado, “Ema waiḡake ya kenakena te mba waiḡakena luvanemo tana kamaina te ya peki. Banina tana i giu munaḡe te tana ba Maimaituwa Natuna.”

⁸ Laḡannemo Paelat niga giuna i vaivaiye ba i naila gulata. ⁹ Gome te Paelat i munaḡa vanuwa noponemo bi Yesu i waitalayena gado, “Tam dobu isana lavam?” Bi Yesu mote bai i giuwe.

¹⁰ Bi Paelat i giuna gado, “Bai aubaina egu giu mote ku waimune? Tam kuna sibe ee geḡa te tagu waibada lisigumo ya kenakena te yà kaikamaḡem ee yà tupalatum?”

¹¹ Bi Yesu giu i waimunena gado, “Em waibada dibunemo yà miyamiya, banina Maimaituwa i vitem. Bi aiyai lavana i pani natomeguna lisimmo ba tana gebo dididiga i voiye.”

¹² Gome Paelat eta i tavutavu te maso Yesu i kaikamaḡe bi geḡa te, Diu lavedi a binabinauna gado, “Bamoda niga olotona kwa kaikamaḡe bi ya nawana ba Sisa mote tam imai tauyem. Banina, aiyai lavana ya giugiu te tana ḡalibona ba tana Sisa ya laulauyovoḡe.”

¹³ Sauginemo Paelat niga giudi i vaivaiyedi ba Yesu i waidoli te a potiyovo. Kamaina bi taulauletala ena animiyamo i miya. Mba gabuna sa waiisana Gasagasana Alemik kalinedimo sa waiisana Gabata. ¹⁴ Suwalamodo balana muliḡa kaka Vawaitauli Soina ya tubuḡa. Bi Paelat Diu lavedi i giuwedina gado, “Emi ḡalibona naniga.” ¹⁵ Tedi a binauna gado, “Ku nawe tabunemo kwa tupalatu! Kwa tupalatu!” Bi Paelat i waitalayedina gado, “Gode, emi ḡalibona yà tupalatu, ee?” Bi pilisi edi babada giu ai munena gado, “Tama mote bamo ema ḡalibona ḡesau, kamaina Sisa taunaḡa.” ¹⁶ Bi etala mulinemo ba Paelat Diu lavedi nimedimo Yesu i sako te sa tupalatu.

Yesu a tupalatu

(Met 27:32-34, Mak 15:21-32, Luk 23:26-43)

Kamaina bi tauwaiḡaviya Yesu ai doli.

¹⁷ Tana taunaḡa ena kolosi i avali bi i potiyovo te i nawa Kunukoukou gabunemo. Mba modomodona Alemik kalinedimo ba sa waiisana Golgota. ¹⁸ Gome Yesu kolosimo a tupalatu bi diyanemo ba lava labu waitedi kota a tupalatu. Lava ḡemota kataiyana yawaninemo bi ḡesauna ḡeniyana yawaninemo. ¹⁹ Paelat giugiu watiḡena i gilumina gado, “Nasalet Yesuna, Diu lavedi edi Ḡalibona.” Te kolosi modonemo a tutu waipatu.

²⁰ Lava wapewapedi niga gilumina a iyeve, banina Yesu anitupalatuna gabuna ba mote manekemo bi malagai dididiga diyanemo. Gilumina ba Alemik, Latin bi Gulik kalinedimo. ²¹ Bi pilisi edi babada nuwedi i medi bi Paelat a giuwena gado, “Bai aubaina kuna gilumana gado, ‘Diu lavedi edi Ḡalibona?’ Tam maso kuna gilumana gado, ‘Niga lavana i giuna gado, Tagu taunana Diu lavedi edi Ḡalibona.’ ”

²² Gome te Paelat edi giu i waimunena gado, “Bai e gilugilumina ba kamaina e gilumi.”

²³ Yesu kolosimo a tupalatu mulinemo ba tauwaiḡaviya 4 Yesu ena gala a legaudi bi a dailidi te dubu 4, bi ai legau ḡemoḡemota. Bi kota kwama lofalofana, noponemo anikote vaitena a vai. Niga kwamana ba mote popopona bi ḡauḡaulina. ²⁴ Tedi a giuna gado, “Mote tama lisi bi ta koitiliye te aiyai ya vai.” Niga kauwina i tubuḡana ba gilugilumina wadubona i giugiuna luvanemo,

“Tedi egu gala a dailidi

bi a koitili te aiyai ya legaudi.”*

Taunana aubaina, tauwaiḡaviya niga kauwidi mai a voyedi.

²⁵ Yesu ena kolosi diyanemo taumoito ba Yesu tinana matasina, Kiliyopas mwanena Meli bi Meli Magadalin. ²⁶ Laḡannemo Yesu i kita te tinana bi ena tauwaikaiwatana i ḡoyeḡoye kauwena vaitena a moimoito ba tinana i giuwena gado, “Waivini, mba taunana natum.” ²⁷ Bi kota ena tauwaikaiwatana i giuwena gado, “Niganana niga waivinina ba tinam.” Mba ḡome te ena tauwaikaiwatana tinana i waidoli nawe ena vanuwemo.

Yesu Ena Peki

(Met 27:45-56, Mak 15:33-41, Luk 23:44-49)

²⁸ Mba kauwidi mulidimo, Yesu i sibe te ena noya i waikovi bi bai gilugilumina wadubonemo i giugiuwena ya tubuḡana aubaina i giuna gado, “Tagu gadogu i magu.”†

²⁹ Ḗome ba waen waḡolana dubina i kenakena. Kamaina bi waen anitaina ai dakwa bi kai isop lagana a vai te a kaiḡavi bi ai yoyo saḡe Yesu mudunemo. ³⁰ Yesu waen waḡolana i tego mulinemo ba i giuna gado, “Bai matabuna i kovi.” Ḗome iwana i taunoku bi aluwina Tamana i vite te i peki.

³¹ Bi mba laḡanna ba vononoḡa laḡanna bi bokinamai ba Diu lavedi edi Waiyawasi Laḡanna laukaina. Banina, Diu lavedi mote sima ḡoyeḡoye te edi Waiyawasi Laḡannemo tubuḡa kolosi modonemo sima dawe. Taunana aubaina, Paelat ai baḡa te kaḡedi sa doukotodi bi sa sivu yovoḡedi. ³² Kamaina bi tauwaiḡaviya ḡome ooloto labu Yesu vaitena a tupatupalatudina kaḡedi a gei doukotodi. ³³ Bi Yesu a kitakita ba tana kaikana i peki, taunana aubaina kaḡena mote a doukotodi. ³⁴ Bi geḡa te, tauwaiḡaviya ḡemota Yesu giligilina alaiyamo i gwaligwali, ba maḡemota kwasina bi gauba i pusuwali. ³⁵ Bi oloto niga kauwina taukitana ba i giu te niga ba giukauwa. Tana bai i kitakitana ba i sibe te giukauwa ya giugiuwe, taunana aubaina temi koi sumaḡa. ³⁶ Niga kauwidi a tubuḡana ba gilugilumina wadubonemo bai a giugiuwedina mainana a tubuḡa. Gilugilumina wadubonemo i giuna gado, “Tana mote bamo siliḡena ḡemota i nuwakoto.”‡ ³⁷ Bi gilugilumina wadubona ḡesaunenemo kota i giuna gado, “Bi tana giligilina gwaligwalina kaka lava sa kita.”§

Yesu a dobo

(Met 27:57-61, Mak 15:42-47, Luk 23:50-56)

³⁸ Mba mulinemo ba Alimatiya olotona isana Diyousep, Paelat i waibaḡa te Yesu tubuḡina ya vai nawe. Bi Diyousep ba Yesu ena tauwaikaiwatana ḡesauna bi tana kandavonemo i miyamiya, banina Diu lavedi edi babada i nainailedi. Paelat i waianine te tubuḡa i avala nawe. ³⁹ Nikodimas kota bona panepanedi, maela bi aloye vaitena vitavitalena, 30 kiloglem luvana i legaudi te Diyousep vaitena a nawa. Nikodimas tana taunana dolinemo dudubalaḡa i nawa Yesu lisinemo. ⁴⁰ Bi oolotodi labu Yesu tubuḡina a vai te bona panepanedimo tubuḡina a laipanepane bi gala potipotidimo a suma, Diu lavedi edi laudobo vaivaina luvanemo. ⁴¹ Yesu bamo a tupatupalatuna diyanemo ba vokai wadiwadidi. Bi ḡome ba tauyewa valivaliuna bi mba tauyewanemo mote bamo taubeu ḡesauna a sako. ⁴² Bi Diu lavedi edi Waiyawasi

* **19:24:** Sale 22:18. † **19:28:** Sale 22:15, 69:21. ‡ **19:36:** Potiyovo Kamaḡa 12:46, waḡake Wailabuna 9:12, Sale 34:20. § **19:37:** Sakalaiya 12:10.

Laḡanna vokaukauwina aubaina te Yesu tubuḡina mba tauyewanemo a sako, banina manekina mote i lofa.

20

Yesu pekimo i kena moito

(Met 28:1-8, Mak 16:1-8, Luk 24:1-12)

¹ Sande oleolelinemo dobu mawaidudubalina, Meli Magdalin i nawa tauyewamo. Ġome tauyewa mataetina ḡakimina ḡimaḡima kamaḡena i kita.

² Mba ḡome te waivini i velau i nawa Saimon Pita bi Yesu ena tauwaikawaiwatana ḡemota i ḡoyeḡoye kauwena lisidimo bi i giuna gado, “Tauyewamo Bada taubeuna a kaikamaḡe te bamo ḡome a sakona, tama mote ke sibe.”

³ Kamaina bi Pita bi Yesu ena tauwaikawaiwatana ḡesauna vaitena a nawa tauyewamo. ⁴ Tedi labuḡidi a velavelau bi ena tauwaikawaiwatana ḡesauna i velau gulata te Pita i gose bi tauyewamo i gei tava. ⁵ Tana i laudulu bi tauyewa nopona i kita te galaḡa a kenakena bi mote i sola nawa. ⁶ Saimon Pita muliḡa i tava te i sola nawa tauyewamo, bi i kita te galaḡa a kenakena. ⁷ Bi kota i kita te Yesu kununa anisumana galana ba taunemo i nuwanoku te tabunemo i kenakena. ⁸ Bi Yesu ena tauwaikawaiwatana ḡesauna i geigei tavana kota i sola nawa tauyewamo, bi i kita te i waisumaḡa. ⁹ Bi gilugilumina wadubonemo ya giugiu te Yesu kaka pekimo ya kenamoito. Bi tedi mba giugiuna mote a sibe. ¹⁰ Kamaina bi tedi a munaḡa bamo ḡome a miyamiyanemo.

Yesu Meli Magdalin lisinemo i laumaḡata

(Met 28:9,10, Mak 16:9-11)

¹¹ Bi Meli ba tauyewa mataetinemo i moito bi i ḡabaḡaba. Tana maḡabaḡabana i laudulu bi i waikita nawa tauyewa noponemo. ¹² Bi bamo Yesu taubena a waikenanemo, aneya labu edi gala potipotidi i kitedi a miyamiya. Ġemota kununa yawaninemo bi ḡesauna kaḡena yawaninemo.

¹³ Bi aneya Meli ai talayena gado, “Waivini, tam bai kwa ḡabeḡabe?” Bi tana i giuwedina gado, “Egu Bada taubeuna a nawe bi mote ya sibe te bamo ḡome a sako.”

¹⁴ Mba ḡome waivini i tautauvitale ba Yesu i kita i moimoito, bi mote i kitaḡone te mba Yesu.

¹⁵ Yesu i waitalana gado, “Waivini, bai aubaina kwa ḡabaḡaba, bi aiyai kwa tavutavuḡe?” Bi tana i wainoḡota te bena taubayau, taunana aubaina i giuna gado, “Goma, bamoda Yesu tubuḡina kuna vaina ba kwa giuwegu te bamo ḡome kuna sako bi ya nawa te ya avalu natome.”

¹⁶ Yesu i giuna gado, “Meli!” Bi tana i tauvitale bi i ḡabana gado, “Laboni. Niga giuna Alemik kalinedimo banina ba Tauwailovelove.”

¹⁷ Yesu i giuna gado, “Tam mote kuma taukonigu, banina tagu yaḡolo mote e saḡa e nawa Tamagu lisinemo. Bi kwa nawa valevaletigu kwa giuwedi te tagu ya munamunḡana Tamagu bi Tamemi, egu Maimaituwa bi emi Maimaituwa lisinemo.”

¹⁸ Meli Magdalin giu i vai nawe Yesu ena tauwaikawaiwatana lisidimo bi i giuwedina gado, “Tagu Bada e kita.” Kamaina bi Bada bai giudi i giugiuwena taudidi tedi i giuvitedi.

Yesu ena tauwaikawaiwatana lisidimo i laumaḡata

(Met 28:16-20, Mak 16:14-18, Luk 24:36-49)

¹⁹ Mba Sandena aubiganemo, Yesu ena tauwaikawaiwatana vanuwa noponemo ai ḡemotidi bi mataeta a gudu ḡavute, banina Diu babadidi a nailedi. Bi ḡome a miyamiya ba i waimaḡemoti te Yesu poudimo i laumaḡata bi i giuwedina gado, “Nuwauba lisimimo.” ²⁰ Mba giuna mulinemo ba nimana bi giligilina i wailovedi. Bi laḡannemo ena tauwaikawaiwatana Bada a kitakita ba a yasisi gulata.

²¹ Kota Yesu i giu munaḡana gado, “Nuwauba lisimimo. Tagu Tamagu i giukamaḡegu bi tagu kota mainana temi ya giugiukamaḡemi.” ²² Bi ḡome te lisidimo yawasina i bunanai kamaḡe bi i giuwedina gado, “Aluwa Waiyawa ko vai! ²³ Bamoda lava edi gebogebo ko noḡoti kamaḡedina, ba Maimaituwa edi gebogebo ya noḡoti kamaḡedi. Bi bamoda temi edi gebogebo mote koma noḡoti kamaḡedi ba Maimaituwa mote edi gebogebo ima noḡoti kamaḡedi.”

Yesu Tomas lisinemo i laumaḡata

²⁴ Bi laḡannemo Yesu i tavatava ena tauwaikaiwatana 12 lisidimo, ba nopodimo ḡemota isana Tomas (sa waiisana Didimas) tana mote ḡome. ²⁵ Kamaina bi ena tauwaikaiwatana ḡesaudi Tomas a giuwena gado, “Tama Bada ke kita!” Bi tana i giuna gado, “Mm, tagu mote yaḡmai sumaḡa bi dolina tutu leleidi nimanemo ya kitedi, nimagalagumo ya taukonidi bi giligilina gwaligwalina leleina ya taukoni kaka bi yaḡi sumaḡa.”

²⁶ Wiki ḡemota i kovi mulinemo ba ena tauwaikaiwatana kota a tava vanuwemo ai ḡemoti munaḡedi. Bi Tomas ba waitena ḡome. Avena te mataeta gudugudu ḡavutina bi yaḡolo te Yesu poudimo i laumaḡata bi i giuwedina gado, “Nuwauba lisimimo.” ²⁷ Ḥome Yesu Tomas i giuwena gado, “Nimagalammo nimatabagu kwa taukoni bi nimagu kwa kitedi. Bi nimam kwa tuḡu te gililigilu kwa taukoni. Tam nuwakulukuluva kwa kaisako bi kwai sumaḡa.” ²⁸ Kamaina bi Tomas i giuna gado, “Tam egu Bada bi egu Maimaituwa.”

²⁹ Kamaina bi Yesu i giuna gado, “Tam kunai sumaḡana banina kuna kitagu. Bi tedi mabai mote a kitagu bi sa waisumaḡana ba kakavisuvisudi.”

Diyon niga bukana i gilumina ba banina niga

³⁰ Yesu anisove matailidi wapewapedi ḡesaudi ena tauwaikaiwatana matedimo i voivoiyedina ba niga bukanemo mote a gilumidi. ³¹ Bi niga taudidi a gilumidina ba temi kamaina te Yesu koi sumaḡe te tana taunana Buyobuyona, Maimaituwa Natuna. Bi temi koi sumaḡena ba ena ḡailisimo kaka yawasana ilailala ko banavi.

21

Yesu ena tauwaikaiwatana 7 lisidimo i laumaḡata

¹ Laḡan visa a kovi mulidimo ba Yesu Galili topana diyanemo, ena tauwaikaiwatana lisidimo i laumaḡata munaḡa. Niga kauwina i tubuḡana ba niga mainana. ² Yesu ena tauwaikaiwatana Galili topana diyanemo ai ḡemotidina ba: Saimon Pita, Tomas sa waiisana Didimas, Nataniyel ba Keina lavana, bi Keina malagaina ba Galili plovins noponemo, Diyebedi natunatuna bi ena tauwaikaiwatana labu waitedi.

³ Bi Saimon Pita ena lava i giuwedina gado, “Tagu gomo aubaina yaḡ nawanawa.” Bi tedi a giuwena gado, “Tama waitem ta nawa.” Kamaina bi edi wagamo a gelu, bi tedi mba dudubalinemo mote bamo iyana a konedi.

⁴ Bi laḡan sakosako balana ba Yesu nisa diyanemo i laumoito kamaḡe, bi ena tauwaikaiwatana mote tana a kitaḡone.

⁵ Yesu ena lava lisidimo i binauna gado, “Egu lava, temi iyana kona konedi ee geḡa?” Tedi giu ai munena gado, “Geḡa, mote iyana ke konedi.”

⁶ Kamaina bi i giuwedina gado, “Emi gomo kataiyemi yawaninaḡa ko pwalaḡe nawe kaka iyana ko konedi.” Bi laḡannemo mai a voivoiye ba mote ḡemoḡemotina te maso gomo a solu saḡe wagamo. Banina tedi iyana wapewapedi a konedi.

⁷ Ḥome tauwaikaiwatana ḡesauna Yesu i ḡoyeḡoye kauwena Pita i giuwena gado, “Noi ba Bada.” Laḡannemo Saimon Pita i vaiye te noi ba Bada, ba ena kwama dabanemo anikote i kote munaḡe bi i laupoti topamo bi i nawa diyadiyamo. ⁸ Bi Yesu ena tauwaikaiwatana ḡesaudi ba wagamo. Tedi waga a giu bi iyana gomona

wanawanavuna a solu nawena diyadiyamo, banina mba ḡome te gelemo ba mote i lofa, 90 mita luvana.

⁹ Laḡannemo waga a potipotiyovo kamaḡe ba tedi kai mafuwalinemo iyana kalakalati bi buledi vaitedi a kitedi. ¹⁰ Yesu i giuwedina gado, “Temi iyana noi taunana kona konekonedina ḡesaudi ko natomedi.”

¹¹ Kamaina bi Saimon Pita i kaisaḡa wagamo, gomomo i kabi te i solu saḡe gelemo. Bi iyana nananakidi ba wapedi 153, bi avena te iyana a wapa gulata bi gomo mote i nuwalisi. ¹² Yesu i giuwedina gado, “Temi ko nato bi ko kani.” Bamo mote tauwaikaiwatana ḡesau Yesu i waitalaye gado, “Tam aiyai?” Tedi a sibe otiḡe te tana ba Bada.

¹³ Yesu buledi i vai bi ena tauwaikaiwatana i vitedi, bi kota iyana i vai te i vitedi. ¹⁴ Bi Yesu pekimo i kenamoito mulinemo, niga taunana ba sauga waifaionina tana ena tauwaikaiwatana lisidimo i laumaḡata.

Yesu Pita i saḡe munaḡe

¹⁵ Laḡannemo a kanikani kovi ba Yesu, Saimon Pita i waitalayena gado, “Saimon, Diyon natuna, tam kwa ḡoyeḡoye gulateguna kaka niga em lavedi, ee?” Pita Yesu ena giu i waimunena gado, “Emaso, bena kuna sibe te tagu ya ḡoyeḡoyem.” Kamaina bi Yesu i giuna gado, “Egu sipu kwai kani bagibagidi.”

¹⁶ Yesu i giu munaḡana gado, “Saimon, Diyon natuna, tam kwa ḡoyeḡoyegu, ee?”

Ḥome Pita i giuna gado, “Emaso, Bada, tam kuna sibe.” Kamaina bi Yesu i giuna gado, “Tam egu sipu kwa labe kauwedi.”

¹⁷ Yesu waitala waifaionina, Saimon lisinemo i voyiena gado, “Saimon, Diyon natuna tam kwa ḡoyeḡoyegu, ee?”

Yesu waitala i waifaioni, taunana aubaina te Pita nuwana i gebo. Kamaina bi Saimon i giuna gado, “Bada, bai matabuna kuna sibe te tagu ya ḡoyeḡoyem.”

Yesu giu i waimunena gado, “Egu sipu kwai kani bagibagidi. ¹⁸ Tagu giukauwemo ya giugiuwem, tam mavalivaliummo ba kunai gala bi em nuwalauwataḡa ku nawanawa. Bi laḡannemo kuna magulana ba nimam kwa tuḡudi te lava ḡesauna yai galam, nimammo ya kabi bi yai dolim te mote aninawa ku ḡoyeḡoyena maiḡa ya nawem.”

¹⁹ Yesu, Pita lisinemo niga mainana i giuna ba bainewa Pita ya peki bi Maimaituwa namala ya vaina taunana i giugiuwata. Kamaina bi Yesu Pita i giuwena gado, “Ku kaiwatagu.”

²⁰ Ḥome Pita i tauvitale bi i kita te tauwaikaiwatana Yesu i ḡoyeḡoye kauwena ba i kaikaiwatedi. Tana taunana Vawaitauli Soinemmo Yesu diyanemo i miyamiyana, iwana i taunawe Yesu lisinemo bi i waitalayena gado, “Bada, tam aiyai ya sakoyovogem?”

²¹ Sauginemo Pita, noi olotona i kitakita ba i waitalana gado, “Bada, bi noi olotona ba bainewa?”

²² Yesu giu i waimunena gado, “Bamoda tagu ya ḡoyena ba tana ya miyamiya bi tagu ya nato munaḡa. Bi bai aubaina kwa ḡoyeḡoyena kwa sibe? Bi tam ba kamaina te kwa kaiwatagu.”

²³ Kamaina bi Yesu ena tauwaikaiwatana nopodimo niga giuna i dabalala te bena mba tauwaikaiwatanina mote ima peki. Bi geḡa te, Yesu mote i giu te tana mote ima peki bi i giuna gado, “Bamoda tagu ya ḡoyena ba tana ya miyamiya bi ya nato munaḡa. Bi bai aubaina kwa ḡoyeḡoyena kwa sibe?”

²⁴ Niga tauwaikaiwatanina taunana niga kauwidi i giuwatedi, bi kota i gilumidi. Bi ke sibe te bai ya giugiuwena ba giukauwa.

²⁵ Bi Yesu kauwa wapewapedi ḡesaudi kota i voyiedi. Bamoda kauwidi matabudi bi a gilumidi ba ya noḡonoḡoti te bukeddi maso dobu ai wanavu.

Giugiukamaḡedi edi Kauwa

Yesu i giu te Aluwa Waiyawa ya yovo

¹ Aisii, Tiopilas! Egu buka dolinemo e gilugilumina,* ba Yesu ena noya bi ena wailovelove i wai waitubuna e gilumiwata. ² Bi noya wapewapedi i voivoiyedina eete i saḡe i nawe malamo. Muliḡa kaka i nawana malamo bi giugiukamaḡedi i vinevinedina Aluwa Waiyawemo i giu vavasagēdi. ³ Yesu ena wai nuwatoitoti bi ena peki mulinemo giugiukamaḡedi lisidimo kauwa wapewapedimo i laumaḡata te tedi sa sibe te tana i kenamoito munaḡa. Laḡan 40 nopodimo laḡan wapawapa i laumaḡata bi Maimaituwa ena waibada lisidimo i giugiuwe.

⁴ Bi laḡan ḡemota tana giugiukamaḡedi vaitedi ai ḡemotidi bi i giuvavasagēdina gado, “Mote Yelusalem koma gose bi koi laba te Tamagu Aluwa Waiyawa ya giukamaḡe yovoḡe maibena dolinemo i giugiuwapana mainana. Tagu niga puyona dolinemo e gei giuwemi. ⁵ Diyon lava gaubemo i ka buludi bi laḡan ḡotona temi Aluwa Waiyawamo ya ka bulumi.”

Maimaituwa Yesu i nawena malamo

⁶ Laḡannemo giugiukamaḡedi Yesu vaitena ai ḡemoti munaḡedi ba Yesu ai talayena gado, “Bada, tam niga laḡannemo Israel lavedi waibada kwa vite munaḡedi, ee?”

⁷ Bi i giuwedina gado, “Tamagu taunaḡa waibadana lisinemo te mba laḡandi i vinedi bi temi mote emi noya bai te ko sibe. ⁸ ✧Bi laḡannemo Aluwa Waiyawa ya yovona lisimimo laḡannemo, kaka ḡailisi ko vai te giugu visuvisuna ko giuwata, Yeluslemmo, Diudiya, Sameliya matabuna nopodiḡa bi dobu isuna te isuna.”

⁹ ✧Laḡannemo Yesu ena giu i waikovi mulinemo a kitakita bi Maimaituwa i kailageti saḡe bi giyou i suma te mote a kita munaḡe. ¹⁰ Tedi ai kitawata i saḡa i nawanawa ba olooloto labu edi gala potipotidi, ai maḡemoti te diyedimo a moito kamaḡedi. ¹¹ Bi a giuna gado, “Temi mani Galili bai aubaina niga ḡome kona moito bi galewa ko kitakita? Niga Yesuna niganana lisimimo Maimaituwa i vai nawe galewemo, tana bainewa kona kita bi i saḡa i nawanawana, mainana kota ya yovo munaḡa.”

Diudas epaiyanina a vine

¹² ḡome oya isana Olip, a gose bi a munaḡa Yeluslemmo. Niga oyana Yelusalem diyanemo, manekina mote i lofa.† ¹³ ✧Bi laḡannemo a munaḡa taun ba vanuwa a miyamiyanemo a valageta bi noke a saḡa dabanemo. Bi lava ḡome a miyamiyana ba Pita, Dyon, Diyemes, Endulu, Filip, Tomas, Batolomiu, Met, Diyemes tamana ba Alupias. Bi Saimon a wai isana *Selot* bi Diudas tamana ba Diyemes. ¹⁴ Niga lavedi laḡan matabuna ai ḡemotidi bi a laulaupali. Nopodimo ba Yesu tasitasina, tinana Meli bi waivini ḡesaudi vaitedi.

¹⁵ Bi mba laḡannemo tauwaisumaḡa wapedi 120 a wai bolu poudimo Pita i miya moito bi i giuwedina gado, ¹⁶⁻¹⁷ “Egu lava waisumegimi, wala nove Aluwa Waiyawa Deivida i waietetadoliye te i giuwatana gado, lava ḡemota kaka Yesu ya kaisoluḡe. Bi niganana gilugilumina wadubonemo bai i giugiuwena banina i tubuḡa. Bi dolinemo Yesu lavana i vine te tada vaitena te noyanoya. Niga lavana Diudas, tana Yesu taupanina i wai etadoliyedi te Yesu a kaididi.”

¹⁸ ✧(Diudas Yesu kaisoluna aubaina mane a vite bi manenemo doḡa i kune. Bi ḡome tana kununaḡa i kuluva bi bwagana i wai katisali bi tinaḡena i dabalala te i peki. ¹⁹ Bi

* **1:1:** Giu dolinemo e gilugilumina ba Luk ena gospol (Luk 1:1-4 ko kita). ✧ **1:8:** Met 28:19, Mak 16:15 ✧ **1:9:** Mak 16:19 † **1:12:** Kilomita ḡemota luvana. ✧ **1:13:** Met 10:2-4, Mak 3:16-19 ✧ **1:18:** Met 27:3-8

lava matabudi Yelusalem noponemo niga giuna a vaiye. Taunana aubaina niga doḡana kalinedimo ai isana *Akeldama*. Mba banina ba kwasina doḡa i vitale).

²⁰ Pita i giuna gado, “Niga kauwina Devida ena buka Sale noponemo, i gilugilumina mainana i tubuḡa. Gome i giuna gado, ‘Kaka ena vanuwa ya kavakava, bi mote aiyai noponemo ima miya.’ Bi kota, ‘Lava ḡesau ena waibada gabuna ya vai.’

²¹⁻²² ✨“Taunana aubaina i visu te oloto ḡesau ta vine te BADA Yesu ena kenamoito vaitena ta giu nawe. Niga olotona maso ba Yesu vaitena te nawanawa ḡemota nove Diyon ena waibulu laḡannemo eete Maimaituwa Yesu i kilaḡeti saḡe malamo.”

²³ Kamaina te lava labu a legaudi: Diyousep a wai isana *Basabas* bi isana ḡesauna *Diyastas* bi Mataiyas. ²⁴ Bi ḡome a laupalina gado, “Bada, tam lava matabudi nopodi tausibedi. Kamaina te kwai lovenai te niga lavedi labu bi bamo taunana kuna vine, ²⁵ te giugiukamaḡedi vaitena sa noya. Banina Diudas niga noyana i gose kamaḡe bi i nawa ena gabumo.”

²⁶ Kamaina te ḡakima labu mododimo mba lavedi isedi a gilumidi bi ledu noponemo a sivudi. Bi lava ḡemota i wai matapota bi ledu noponemo i kabi yovo bi Mataiyas isana i kulamatai. Kamaina te Mataiyas giugiukamaḡedi 11 nopodimo i saḡa.

2

Aluwa Waiyawa i yovo

¹ Laḡannemo Pentikost soina laḡanina i tava, tauwaisumaḡa matabudi gabu ḡemota ai ḡemotidi. ² Bi i wai maḡemoti te vuvusa malamo bi i yovona maibena kaibitibiti daguguna bi vanuwa nozona i wai wanavu. ³ Gome mwali a kitana maibena kai menamenana ḡemoḡemotaḡa dabediḡa i wai yamone. ⁴ Bi matabudi Aluwa Waiyawa nopodi i wai wanavudi bi kalina ḡesaudi gagaliyedi ai tubu, Aluwa Waiyawa i vitevitedina mainana a gagali.

⁵ Gome ba Diu lavedi Maimaituwa taulauduneyena dobu matabuna noponemo a tava Yeluslemmo a miyamiya. ⁶ Bi laḡannemo kalina a vaivaiye ba a tava ai ḡemotidi bi a vaiye te tauwaikaiwatana kalinedimo a giugiu ba a nuwalaḡalaḡa. ⁷ Bi tedi tauwaikaiwatana a soveyedi bi a giuna gado, “Niga lavedi ba Galili dobuna lavedi, ⁸ bi bainewa te ta vaivaiyedi ḡemoḡemotaḡa kalinademo sa giugiu? ⁹ Tada matabuda dobu tabudiḡa te tava: Patiya, Midiya, Elam, Mesapotomiya lavedi, Diudiya, Kapadosiya, Pontus, Eisiya, ¹⁰ Piligiya, Pamfilia, Idip bi dobu ḡesaudi Libiya noponemo Sailin diyanemo. Bi ḡesauda ba tautavatava Loumḡa te tava. ¹¹ (Eteni lavedi bi Diu, niganana Diu lavedi edi laudune ta kaikaiwatedi). Bi tada ḡesauda ba Kulitiḡa bi Alebiyaḡa te tava. Bi ta vaivaiye te ḡemoḡemotaḡa kalinademo Maimaituwa kauwa nananakidi i voivoiyedina sa giugiuwedi.” ¹² Tedi a sove bi nuwedi i laḡalaḡa bi ai giugiuna gado, “Niga kauwina banina bai?”

¹³ Bi lava ḡesaudi ai gadolosedo bi a giuna gado, “Niga lavedi waen a tego gulate te a bu'uwa bi sa giugiu yabayababa.”

Pita ena lauguguya

¹⁴ Gome Pita bi giugiukamaḡedi 11 vaitedi a moito bi Pita kalinana dididiginemo lava i giuwedina gado,

“Temi Diu bi ma baibaimiḡa Yeluslemmo ko miyamiyana, koi beyavaiya kauwa bi bai ya giuwemi! ¹⁵ Niga lavedi mote a tego bu'uwa mai temi ko noḡonoḡotina banina niganana ba 9-na okoloki olaolala.* ¹⁶ Niga ba buka wadubonemo taugiuwatana Diyouwelo bai i giugiuwena niganana ya tubutubuḡa. Diyouwelo niga mainana i giu,

✨ **1:21-22:** Met 3:16, Mak 1:9, Mak 16:19 * **2:15:** Diu tedi musala sa kani kaka waen sa tego. Tedi olaolalemo buledi sa kani bi aubigamo musala sa kani (Potiyovo 16:8). Bainewa maso 9 okoloki olaolalemo a tego bu'uwa.

17 ✧ ‘Ĝome Maimaituwa i giuna gado:
Laḡan damodimo tagu kaka egu Aluwa
yà ḡini kamaḡe lava matabudi lisidimo.

Bi natunatumi oloolotodi bi waiwaivinidi
tedi kaka taugiuwatana sa tubuḡa
bi giugu sa lauguguyae.

Bi emi olooloto valivaliudi
kaka wailove sa kitedi.

Bi emi magumagula lauboni
sa kitedi.

18 Mba laḡandimo egu taupaula oloolotodi
bi waiwaivinidi matabudi lisidimo
egu Aluwa yà ḡini kamaḡe,
te tedi taugiuwatana sa tubuḡa
bi giugu sa lauguguyae.

19 Bi tagu mataila galewemo yà voiyedi
bi dobumo kwasina bi kaisikei baduwalina.

20 Suwala yai dudubala
bi nawalai ya sabana maibena kwasina
bi muliḡa kaka Bada ena laḡan dididiga ya tava.

21 Tedi mabai Bada isanemo sai baḡana ba matabudi sa yawasana.’

22 “Islael lavemi, niga giudi ko vaiyedi: Maimaituwa Nasalet Yesuna, ḡailisi i vite te kauwa nananakidi bi mataila i voivoiyedi, mba Maimaituwa i wai lovemi te temi Yesu ko sibe. 23 ✧ Bi wala Maimaituwa ena ogatala i voivoiyena luvanemo, temi gebogebo lavedi nimedimo kona sako te kolosimo kona tupalatu te i peki. 24 ✧ Bi Maimaituwa Yesu lisinemo peki tuniyavina bi nuwaboya i kaikamaḡe bi i ka kenamoito munaḡe. Banina peki mote ḡemoḡemotina te maso Yesu i kaididi. 25 ✧ Banina Deivida Yesu niga mainana i gei giuwata,

‘Bada Maimaituwa e kita
laḡan matabuna ya waidoligu.

Tana tagu vaitegu aubaina te
egu ḡaviya mote yàma nailedi.

26 Taunana aubaina tagu yài nuwavisu
bi mayasisigu yà sale.

Bi avena te yà peki,
bi yà noḡonoḡoti te tam tubuḡigu
kwa labe kauwe.

27 Bi Maimaituwa, tam
mote pekipekidi edi gabumo kuma gosegu,
bi kota em taupaula waiyawa tubuḡina
mote kuma kita kamaḡe ima bova.

28 Tam yawasana kunai lovegu
te yà miya nonoḡa.

Tam vaitegu
aubaina te nopogu yasisi i wanavu.’

29 “Egu lava, eda magula ḡalibona Deivida ena giu kamaina te yà giu otiḡemi. Deivida i peki te a dobo bi kokowagina niganana niga ḡome ya kenakena. 30 ✧ Tana taugiuwatana aubaina te i sibe te ena dam noponemo kaka Maimaituwa ena waiguyau lava ḡemota ya vite, banina Maimaituwa i giuwapa te mainana ya voije. 31 Deivida

✧ 2:17: Dyl 2:28-32 ✧ 2:23: Met 27:35, Mak 15:24 ✧ 2:24: Met 28:5,6, Mak 16:6 ✧ 2:25: Sale 16:8-11

✧ 2:30: 2 Sam 7:12,13

laḡan muliḡa bai ya tubuḡana i gei giuwata, te Keliso ya kenamoito munaḡa. Bi tana mote pekipekidi edi gabumo ima gose bi tubuḡina ima bova.

³² “Tama matabumai matamaimo ke kita te Maimaituwa niga Yesuna pekimo i ka kenamoito munaḡa, ³³ bi ena ḡailisimo i kailageti saḡe te kataiyanemo i waimiyeni.† Ġome tamana Aluwa Waiyawa i vite, dolinemo i giugiwapana mainana. Bi niganana Yesu Aluwa Waiyawa tama lisimaimo i ḡini kamaḡe, mba taunana niganana ko kitakita bi ko vaivaiye. ³⁴ ✨Bi Deivida yaḡolo mote i nawa malamo bi tana Yesu niga mainana i gei giuwata,

‘Maimaituwa egu Bada i giuwe:

Kataiyagumo ku miya

³⁵ kamaina eete tagu em ḡaviya ya natomedi

bi kaḡem dibunemo yaḡi dubudi

maibena panibulu kaḡem ani lauyasayasaḡina.’

³⁶ “Taunana aubaina Islael lavemi e ḡoe te maso matabumi kona sibe kauwe te niga Yesuna kona tupatupalatuna, Maimaituwa i voiye te tana taunana Keliso bi Bada.”

³⁷ Laḡannemo lava Pita ena giu a vaivaiye ba, nuwedi i kalati. Bi Pita bi giugiukamaḡedi ḡesaudi a giuwedina gado, “Ema lava bai ka voiye?”

³⁸ Bi Pita i giuwedina gado, “Temi ḡemoḡemotaḡa emi gebogebo ko kuvesidi bi Maimaituwa lisinemo ko nato. Bi Yesu Vinevinena isanemo ko bulu, te mba mataila te Maimaituwa emi gebogebo i noḡotikamaḡedi. Bi puyo Aluwa Waiyawa ko vai.

³⁹ Banina Maimaituwa i giuwapemi te mai ya voiye. Niga puyona ba temi bi natunatumi waitedi aubaimi. Bi kota lava matabudi manekaḡa mabaibaidiḡa Bada eda Maimaituwa ya yogedina.” ⁴⁰ Bi Pita giu wapewapedi ḡesaudi i tainuwataudi bi i giu vavasaḡedina gado, “Maimaituwa koi anine te yaḡi yawasanimi bi mote niga kimtina lavedi edi yawasana gebogebodi edi kovoḡa waitedi koma vai.”

⁴¹ Tedi mabai ḡome Pita ena giu a vaivaina, taudidi a bulu. Mba laḡannemo lava wapana male 3 tausan edi lava waisumegidi nopodimo a saḡa.

Tauwaisumaḡa edi miyamiya

⁴² Bi laḡan matabuna giugiukamaḡedi edi wailovelove a vaivaiyedi, a kanikani ḡemota, a tulituliya bi palimo a waḡemotidi.‡

⁴³ Bi matabudi nopodi naila bi vivila i wanavu bi kota giugiukamaḡedi anisove kauwidi bi mataila wapewapedi a voivoiyedi. ⁴⁴ ✨Bi tauwaisumaḡa edi ḡonaḡona gabu ḡemota ai ḡemotidi te matabudi aubaidi. ⁴⁵ Tedi doḡa bi ḡonaḡona a kuneyedi bi mane a legaudi bi edi lava bai a malumaluwabina a vitevitedi. ⁴⁶ Bi laḡan matabuna a wai ḡemotidi pali vanuwinemo a laulaudune bi edi vanuwa nopodiḡa ma nuwavisudi nuwedi ḡemota edi lava waitedi buledi a kivi bi a kanikani ḡemota.§ ⁴⁷ Bi tedi Maimaituwa a kasaḡesaḡe bi lava matabudi nuwedi a solusoludi. Bi laḡan matabuna Bada lava ḡesaudi i wai yawasanidi bi i saḡesaḡedi edi lava nopodimo.

3

Pita lava kaḡena nuwakuduna i wai yawasani

¹ Laḡan ḡemota aubigamo suwala 3 okoloki, Pita bi Diyon a saḡa a nawanawana pali vanuwinemo laupali aubaina.* ² Kamaina bi oloto ḡemota kaḡena nuwakududi mai i tubuḡaye a avalali tavaite. Bi pali vanuwina mataetinemo, sawai isana, “Mataeta

† 2:33: Kataiyana yawanina: Vivila bi ḡailisi gabuna. ✨ 2:34: Sale 110:1 ‡ 2:42: Buledi kivina: Bada tubuḡina bi kwasinina a kani ḡemota. ✨ 2:44: Giu 4:32-35 § 2:46: Buledi kivina: Bada tubuḡina a kani bi kwasina a tego ḡemota. * 3:1: Pilisi tedi pali vanuwinemo sewasewa ma labu sa gabugabudi, olaolalemo 9 okoloki bi aubigamo 3 okoloki. Mba laḡandimo pilisi sewasewa sa voiyedi bi lava sa laupali. Bi pali laḡanna ḡesau ba suwala bulubulumo.

mulemulelena.” Ġome aimiyeni. Tana mba ḡome laḡan matabuna aimiyeni bi i miyamiya bi mabai pali vanuwino a saḡa a nawanawana lisidimo mane i wai waigigimane. ³ Kamaina bi i kita te Pita bi Diyon ḡotona te maso a valageta pali vanuwina noponemo bi tana lisidimo mane i wai gigimane gado, “Aee, mane ko vitegu.”

⁴ Ġome Pita bi Diyon tana a kitadidi bi Pita oloto i giuwena gado, “Kwa kitamai!” ⁵ Kamaina bi, oloto tedi i kitedi bi i wai noḡotona bena kage mane tana sa vite. ⁶ Bi Pita i giuwena gado, “Tagu lisigumo mane geḡa. Bi bai lisigumo taunana ya vitem: Nasalet Yesuna Vinevinena isanemo: Kwa moito bi kwa nawa!”

⁷ Kamaina bi Pita oloto nimana kataiyanemo i kabi bi i solu waimoito. Bi maḡemota oloto kaḡe matabiwana bi kaḡe iwakiduna nuwakududi a didimana. ⁸ Tana kaḡenemo i moito makai bi nawa i waitubu. Kamaina bi tana waitena a nawa pali vanuwina ganakukuna noponemo bi ḡome tana ganakuku noponaḡa i nawa bi i wai laulaupoti bi Maimaituwa i kaka saḡesaḡe.

⁹ Bi lava matabudi mba olotona a kita i nawa bi Maimaituwa i kaka saḡesaḡe. ¹⁰ Ġome tedi a kitaḡone te tana ba tauwaigigimana laḡan matabuna pali vanuwina mataetinemo i miyamiya, mba mataetina a wai isana “Mataeta Mulemulelena.” Bi lava matabudi a tagugu bi a sove te bai lisinemo i tubuḡa.

Pita i lauguguya munaḡa

¹¹ Laḡannemo tauwaigigimana Pita bi Diyon i kaidididi bi a moimoito, ḡome lava matabudi a sove gulata bi a velau lisidimo gabu isana *Solomon ena yoveyovemo* ai ḡemotidi. ¹² Laḡannemo Pita mba mainana i kitekitedi ba i giuwedina gado, “Israel lavemi, bai aubaina ko sovesoveye bi ko kitakitamai te bena kage tama ema ḡailisimo ee ema kauwa visuvisuna niga olotona i voiye te kaḡena i didimana? ¹³ ✧Geḡa Maimaituwa, wala tamatamada Eiblaḡam, Aisik bi Deikap a wai sumaḡena, tana namalina ena taupaula Yesu i vite. Niga Yesuna temi konai anine bi ena ḡaviya nimedimo kona sako te maso ai peki, avena te Paelat i ḡoeḡoe te maso i giukamaḡe i nawa bi temi kona lauyaviyavi. ¹⁴ ✧Tana lava visuvisuna bi didimanina bi temi kona giuvavasaga te aubaimi Paelat, lava tauwaipekidi i kaikamaḡe. ¹⁵ Temi yawasana tautavaitena konai peki bi geḡa te Maimaituwa pekimo i wai yawasani. Bi tama niga kauwina matamaimo ke kita.

¹⁶ “Bi niga olotona matabumi ko kitakita bi ko sibesibe, tama ema waisumaḡa Yesu lisinemo aubaina, Yesu isanemo i yawasana. Banina tama Yesu ena ḡailisi kei sumaḡe aubaina te niga olotona i yawasana bi niganana matemimo ko kitakita.

¹⁷ “Bi niganana egu lava, e sibe te temi emi babada waitedi bu'uwa kona voiye bi Vinevinena konai peki. ¹⁸ Bi Maimaituwa ena giu i kamaḡati banina dolinemo taugiuwatana matabudi lisidimo i gei giu te yaḡolo Vinevinena yai nuwatoitoi bi ya peki. ¹⁹ Taunana aubaina nuwemi ko vitedi bi Maimaituwa lisinemo ko nawa te tana emi gebogebo ya noḡotikamaḡedi bi nuwemi ya laivaliudi. ²⁰ Bi Tauwaiyawasana i vinevinena ya giukamaḡe lisimimo. Niga Tauwaiyawasanina ba Yesu. ²¹ Tana malamo ya miyamiyana, eete laḡan ya tava te Maimaituwa bai matabuna ya laivaliu munaḡedi banina wala niga mainana i giu waiyawa taugiuwatana lisidimo. ²² ✧Bi kota Mousis mainana i giu, Bada emi Maimaituwa tana kaka modomimo taugiuwatana ḡemota ya kamaḡati maibena tagu. Bi tana bai matabuna ya giugiuwemina, ko vaiye kauwe! ²³ ✧Bi aiyai mote taugiuwatana ena giu ima vaivaiye ba kamaina te Maimaituwa ena dam lavedi lisidimo ya kwavi vai bi ya kovoḡi.’

²⁴ “Bi taugiuwatana ḡesaudi waitedi a giu te niga kauwidi yaḡolo sa tubuḡa, maibena niganana laḡandimo sa tubutubuḡa mainana. Mba taugiuwatedi tedi Samuwel bi

ḡesaudi mulinemo a tubutubuḡana. ²⁵ ✨Bi temi mba taugiuwatedi edi libilibi, taunana aubaina Maimaituwa wala emi magula lisidimo giu wainoḡota i sako, mba temi waitemi aubaimi mai i giu. Bi Maimaituwa Eiblaḡam lisinemo waianina i voyiena ba niga mainana, ‘Tam em tubulelesemo kaka lava matabudi dobumo kavisuvisu sa vai.’
²⁶ Taunana aubaina Maimaituwa ena taupaula† pekimo i ka kenamoito munaḡe bi i gei giukamaḡe lisimimo. Bi mba taupaulina i voyiyemi te ḡemogemotaḡa emi gebogebo kona kuvesidi bi tana i kavisuvisumi.”

4

Pita bi Diyon bolu babadidi lisidimo a natomedi

¹ Pita bi Diyon yaḡolo lava lisidimo a giugiu ba Diu pilipilisidi, Sadisi lavedi bi pali vanuwina tauyavena edi bada a nawa Pita bi Diyon lisidimo a tava. ² Tedi nuwedi i medina banina Pita bi Diyon lava a wailovelovedi bi a giugiuwedi te Yesu pekimo i kenamoito munaḡa bi kota lava matabudi pekimo sa kena moito munaḡa. ³ Taunana aubaina a panidi bi kaikana aubiga aubaina te biliwelokomo a sivu nawedi te laḡan i sako. ⁴ Bi lava wapewapedi Pita ena giu a vaivaiyena ai sumaḡa. Bi tauwaisumaḡa oololoto wapedi i saḡa te 5 tausan.

⁵ Bokinamai Diu edi babada bi babada nananakidi bi waiḡake tauwailovelovena Yelusalem noponemo ai ḡemotidi bi ai bolu. ⁶ Lava niga bolunemo ba Anas tana pilipilisi edi bada Kaiyapas, Diyon, Aleksanda, oololoto ḡesaudi waitedi bi pilisi edi bada ena vanuwa lavedi matabudi. ⁷ Tedi Pita bi Diyon mododimo ai moitodi bi ai talayedina gado, “Bai ḡailisinemo ee aiyai isanemo temi niga kauwina kona voyie?”

⁸ Ḡome Pita nopona Aluwa Waiyawa i wai wanavuna i giuwedina gado, “Tauwaibabada lava aubaidi bi tauwaibabada nananakimi koi beyavaiya. ⁹ Tama niganana ko wai talavitavitalemaina, kauwa visuvisuna lava kaḡe nuwakuduna lisinemo i tubuḡa aubaina. Temi ko wai talavitavitalemai te bainewa bi niga lavana i yawasana. ¹⁰ Kamaina te ka giuwemi te temi bi Israeḡ lavemi matabumi ko vaiye. Nasalet Yesuna Vinevine Kamaḡena temi kona tupatupalatuna, tana Maimaituwa pekimo i ka kenamoito munaḡe, tana isanemo niga olotona niganana i yawasana bi matemimo ya moimoito. ¹¹ Tana taunana ‘duḡumoito bi temi vanuwa taukelina

duḡumoitona kona dabodabokena,
niganana i nuwavitala

te vanuwa yasina i tubuḡa.’*

¹² Mote aiyai ḡemota niga dobumo kaka imai yawasanida banina dobu matabuna noponemo mote bamo isa ḡesauna ima kenakena te isanemo yawasana tai baḡaye, geḡa te Yesu taunaḡa isanemo.”

¹³ Laḡannemo bolu babadidi Pita bi Diyon edi laudabatola a kitakita ba, tedi a soveyedi banina a sibe te Pita bi Diyon mote giluma kauwa lavedi, tedi ba lava yababa. Bi a sibe te niga lavedi dolinemo Yesu waitena a nawanawa. ¹⁴ Bi Diu babadidi a kita te oloto a waiyawasanina diyedimo i moimoito. Taunana aubaina tedi mote ḡemoḡemotina te maso lisidimo bai a giuwe. ¹⁵ Kamaina bi a giuwedi te a potiyovo aniwai bolu vanuwina didiyaunemo a miyamiya bi taudima babadidi taudiḡa ai talapili vivila.

¹⁶ Tedi ai tala munaḡedina gado, “Niga lavedi bainewa tai voyiyedi? Yelusalem lavedi matabudi a sibe te niga lavedi mataila dididiga a voyie bi tada mote ḡemoḡemotina te ta

✨ 3:25: Pak 22:18 † 3:26: Natu, Ee Taunoya. * 4:11: Sale 118:22 noponemo ba ḡakima i giuwe bi mote duḡutau. Diu lavedi ba ḡakimemo vanuwa a kelikelidi. Vanuwa noponemo ba gabu ḡemota ḡome ba ḡakima dididiga, mba taunana vanuwa yasina. Niga ba Yesu ya giugiu wata, tana taunana Maimaituwa ena dam lavedi (church) yasidi.

valeledi. ¹⁷ Bi ta giu dabokedi te niga kauwina i tubutubuḡana mote ima dabalala lava lisidimo. Niga lavedi ta giu wainainailidi te mba isanemo mote aiyai lisinemo sima gagali munaḡe.” ¹⁸ Ġome Pita bi Diyona a giuwedi te aniwai bolu vanuwina noponemo a saḡa munaḡa bi a giu wainainailidi te mote niga lavana isanemo sima lauguguya, ee simai lovelove munaḡa.

¹⁹ Bi edi giu ai munena gado, “Taumiḡa koi talapili munaḡemi te Maimaituwa matanemo bamo taunana i visu? Maimaituwa giuna ka kaiwata, ee temi emi giu ka kaiwata? ²⁰ Tama mote ḡemoḡemotina te bai ke kitakitana bi ke vaivaiyena giuwena kama gose.”

²¹ Kamaina bi bolu babadidi a giu wainainailidi bi a kaikamaḡedi te a nawa banina mote a sibe te bainewa maso a kovogidi. Kota lava matabudi kaikana a kita te bai i tubuḡa bi Maimaituwa isana a kaka saḡesaḡe. ²² Niga olotona kaḡenuwanokuna i yawasanana ba ena kwalabu 40 bi i waimuli.

Tauwaisumaḡa laudabatola aubaina a laupali

²³ Laḡannemo waibabada Pita bi Diyona a giugiukamaḡedi ba tedi a munaḡa edi lava tauwaisumaḡa lisidimo bi bai matabuna pilisi edi babada bi babada ḡesaudi bai a giugiuwedina, mainana a kamaḡatidi. ²⁴ ✧Laḡannemo tauwaisumaḡa mainana a vaivaiye ba matabudi ai ḡemotidi bi kalinedi dididiginemo Maimaituwa lisinemo a laupali, “Bada saḡasaḡa guletim, tam galewa, dobu, nisa bi nopodimo mwali matabuna kuna voyiedi. ²⁵ Tama tamamai Deivida em taupaula, wala Aluwa Waiyawemo kuna voyie te niga mainana i giu:

‘Bai aubaina Eteni lavedi sa medimedi?
Bai aubaina lavedi kampota sa yesiyesi?’

Mba potana ba waibani geḡana.

²⁶ Dobu edi ḡaliḡalibona a miya moito

bi waibabada ḡesaudi nananakidi vaitedi ai ḡemotidi te

Bada bi ena Buyobuyona sa wai ḡaviye.’

²⁷ ✧Giukauwa te, Alodi, Pontis Paelat, Israel lavedi bi kota Eteni lavedi niga mala-gainemo ai ḡemotidi bi em taupaula waiwaiyawina Yesu kuna vinena buyobuyona ai ḡaviye. ²⁸ Bi tedi ai ḡemotidi bi bai matabuna tam em ḡailisimo bi em ogatala kuna wai aninena, luvanemo mainana a voyie. ²⁹ Bi Bada, niganana edi giu wainainailidi lisimaimo kwa noḡoti bi kwa voyiemai te tama em taupaula gium laudabatolamo ka giuwe. ³⁰ Nimam kwa tuḡu te kwai yawasanana, mataila bi kauwa nananakidi kwa voyiedi em taupaula waiwaiyawina Yesu isanemo.”

³¹ Laḡannemo pali i kovikovi ba gabu a waḡemotidina i gusu. Bi matabudi Aluwa Waiyawa i waiwanavudi bi tedi Maimaituwa giuna laudabatolamo a giu nawe.

Tauwaisumaḡa edi ḡonaḡona a soiyedi

³² ✧Tauwaisumaḡa matabudi nuwedi bi edi noḡota ḡemota. Bi aiyai mote i giu te taunaḡa ena ḡonaḡona, geḡa te matabudi awai sagu vivila. ³³ Ġome giugiukamaḡedi ḡailisi vaitena Bada Yesu ena peki bi ena kenamoito a giu nawe. Bi Maimaituwa sagu dididigina matabudi i vitedi bi i kavisuvisudi.† ³⁴ Bi ḡome mote aiyai mododimo bai i maluwabiye. Banina mabai doḡa bi vanuwa lisidimo ba a kuneyedi bi mane ³⁵ giugiukamaḡedi a vitedi. Bi aiyai bai i malumaluwabiye, mai a vitevite.

³⁶ Maibena Diyousep tana Livai damna noponemo bi Saiplasimo i tubuḡa bi giugiukamaḡedi awai isaisana Banabas. Isa Banabas banina ba *Taulaibagi*. ³⁷ Tana doḡa i wai badayena i kuneyedi bi manena i natome giugiukamaḡedi i vitedi.

✧ 4:24: Pot 20:11 ✧ 4:27: Met 27:1,2, Mak 15:1 ✧ 4:32: Giu 2:44 † 4:33: Maimaituwa taukaiwatana ya kakavisuvisu gulatedi: Ee mabai taukaiwatana sa vivile kauwedina.

5

Ananaiyas bi Safila

¹ Oloto isana Ananaiyas bi mwanena Safila, tedi edi doḡa ḡaubona a kuneye. ² Bi tana mwanena vaitena ai anina te mane isuna a kaididi tedi aubaidi. Bi isuna giugiukamaḡedi a vitedi.

³ Bi Pita Ananaiyas i giuwena gado, “Bai aubaina Seitan kunai anine te nopom i waibadae bi Aluwa Waiyawa lisinemo kuna kaiyovu, tam doḡa kuna kunekuneyena manena isuna kuna kaididi tam aubaim? ⁴ Tam maso doḡa kuna labe gwase, ee doḡa kuna kuneyena mulinemo mane maso kuna kaididi. Bi bai aubaina niga kauwina nopommo kunai nuwanogōnogōtae bi mainana kuna voiye? Tam mote lava lisinemo ku kaiyovu bi geḡa te Maimaituwa lisinemo kuna kaiyovu.”

⁵ Laḡannemo Ananaiyas mai giuna i vaivaiye, tana i kuluva bi i peki. Bi lava matabudi niga kauwina giuna a vaivaiyena a naila gulata. ⁶ Laḡannemo Ananaiyas i pekipeki ba, ḡome ewaewali a tava te a suma bi a avalu nawe te a dobo.

⁷ Tedi a taumiya laḡan ḡotona* te mwanena Safila i tava bi mote i sibe te bai i tubuḡa.

⁸ Ḗome Pita i waitalayena gado, “Ku giuwegu, doḡa kona kunekuneyena manena, niga taunana kamaina, ee?”

Bi Safila i giuna gado, “Emaso, mba taunana kamaina.”

⁹ Bi Pita i giuwena gado, “Bai aubaina temi konai anina bi Bada ena Aluwa konai laulubu? Lava mwanem a dobodobona, tedi mataetamo sawai laba te tam kota vaitem sa avalu nawem.”

¹⁰ Kamaina te Safila i waimaḡemoti te Pita kaḡe pakanemo i kuluva bi i peki. Ḗome ewaewali a saḡa vanuwemo bi a kita te waivini i peki. Kamaina bi a avalu nawe bi mwanena diyanemo a dobo. ¹¹ Bi Maimaituwa ena dam lavedi matabudi bi lava matabudi niga giuna a vaivaiyena ba a naila gulata.

Giugiukamaḡedi lava wapewapedi ai yawasanidi

¹² ✧Giugiukamaḡedi mataila bi anisove kauwidi wapewapedi a voyedi lava lisidimo. Bi tauwaisumaḡa matabudi Solomon ena yoveyovemo awai ḡemotidi, ¹³ bi lava ḡesaudi mote waisumegidi tedi tauwaisumaḡa vaitedi waigemota a naile geḡa te lava matabudi a viviledi. ¹⁴ Olooloto bi waiwaivini Bada ai sumaḡe bi a solasaḡa tauwaisumaḡa nopodimo te laḡan matabuna tauwaisumaḡa iyevina i dididiga. ¹⁵ Tedi lava sidesidedi a avalu nawedi etamo te benamo bi duya dabedimo ai kenedi. Tedi mai a voyena banina Pita i natonatona waguluna maso i taukonidi te a yawasana. ¹⁶ Lava kumna ḡesaudi Yelusalem diyana malagaidi vaitedi ai ḡemotidi bi lava sidesidedi bi kota lava ḡesaudi aluwa gebogebodi a sunesunegidina vaitedi a tavaitedi bi matabudi ai yawasanidi.

Giugiukamaḡedi a laukivigebogebodi

¹⁷ Ḗome pilisi saḡasaḡa guletina bi ena lava Sadisi wai babadidi vaitedi nopodi unula i wanavu. ¹⁸ Bi Giugiukamaḡedi a panidi bi biliwelokomo a sivudi. ¹⁹ Bi dudubalemo Bada ena aneya biliweloko mataetina i kaikamaḡe te i waidolidi a potiyovo bi i giuwedina gado, ²⁰ “Ko nawa Maimaituwa ena vanuwa ganakukunemo ko moito bi yawasana valivaliuna matabuna lava ko giuwedi!” ²¹ Laḡan i sako bi giugiukamaḡedi a nawa pali vanuwinemo, aneya i giugiuwedina mainana bi lava wailovelovedi ai tubu.

Laḡannemo pilisi saḡasaḡa guletina bi ena wai babada ḡesaudi bi Diu babadidi vaitedi bolu ai yogae bi a tava bolu vanuwinemo ai ḡemotidi. Bi tauyava a giukamaḡedi biliwelokomo, te maso giugiukamaḡedi ai dolidi.

²² Laḡannemo tedi biliwelokomo a tavatava ba giugiukamaḡedi mote a kitedi, taunana aubaina a munaḡa bolu babadidi lisidimo bi bai i tubutubuḡana a kamaḡati

* 5:7: Inglis baibol noponemo i giu, 3 hours. ✧ 5:12: Giu 3:11

bi a giuna gado, ²³ “Biliweloko mataetina gudugudu kauwena bi tauyava mataetamo a moimoito bi mataeta ke kaikaikamaḡe ba mote aiyai ḡome ke kita.”

²⁴ Laḡannemo Maimaituwa ena vanuwa tauyavena edi bada bi pilisi edi babada niga giuna a vaivaiye ba, tedi ai nuwanaina bi mote a sibe te bai ya tubuḡa. ²⁵ Ḡome lava ḡemota i tava bi i giuwedina gado, “Olooloto biliwelokomo kona sivusivudina, tedi niganana Maimaituwa ena vanuwemo a moito bi lava sa wailovelovedi.”

²⁶ Ḡome pali vanuwina tauyavena edi bada vaitena a nawa bi giugiukamaḡedi a natomedi. Bi mote a egelidi banina lava a nailedi, male sa lauḡakimidi.

Giugiukamaḡedi Bolu babadidi matedimo mote giu a naile

²⁷ Tedi giugiukamaḡedi a natomedi Bolu babadidi lisidimo bi pilisi edi bada i wai talavitavitaledi. ²⁸ ✧ Bi i giuwedina gado, “Tama ke giu vavasagemi te temi mote maso niga olotona isanemo ko wailovelove. Bi geḡa te emi wailovelove kaikana Yelusalem nopona i waiwanavu. Bi temi ko giugiuwemai te niga lavana ena peki wavuna tama ke avali.”

²⁹ Bi Pita giugiukamaḡedi ḡesaudi vaitedi giu ai munena gado, “Tama Maimaituwa ka voteyateyae mote lava. ³⁰ Temi Yesu kolosi modonemo konai peki bi tamatamada edi Maimaituwa pekimo i ka kenamoito munagē. ³¹ Te kataianemo i waimiyenina Ḡalibona bi Tauwaiyawasana.✧ Te Israel lavedi nopodi ya vitaledi te sa laukuvasa bi edi gebogebo ya noḡotikamaḡedi. ³² Tama niga kauwidi matamaimo ke kitekitedina ka giugiu nawe, kota mabai Maimaituwa Aluwa Waiyawa i vitevitedina tedi sa vovoteyete.”

Gamaliel ena lava i giuwainoḡotidi

³³ Laḡannemo Diu babadidi niga giuna a vaivaiye ba tedi nuwedi i medi gulata bi a ḡoeḡoena maso ai pekidi. ³⁴ Bi Palisi ḡemota isana Gamaliel, tana waigake tauwailovelovena bi lava matabudi tana a vivivile, tana poudimo i miya moito bi tauyava i giu vavasagēdina gado, “Pita bi Diyon ko giuwedi sa potiyovo doḡamo laḡan watigēna. ³⁵ Tana i giuna gado, Israel babadimi, ko kita kauwa kaka niga lavedi lisidimo bai ko voiye. ³⁶ Dolinemo mainana oloto isana Tadiyas i moito saḡa bi i giu te tana bena kage lava dididiga bi lava wapana 400 a kaiwata. Bi laḡannemo tana ḡaviḡaviyidi ai peki bi taukaiwatana a dabalala bi bai matabuna i lautautau. ³⁷ Bi tana mulinemo, kota Galili olotona isana Diudas ko noḡoti. Mba laḡannemo Loum gabemanina lava a iyeyevidi bi i moitosagā te lava kumna iai waietadoliyedi. Bi tana vaitena ḡaviḡaviyidi ai peki bi taukaiwatana matabudi ai nawa ḡemoḡemota.

³⁸ “Taanana aubaina niganana ya giugiuwemi te niga lavedi lisidimo mote bai koma voiye. Bamoda edi noya lava lisinaḡa i natona ba, noyana ya lautautau. ³⁹ Bi bamoda Maimaituwa lisinaḡa i natona ba mote ḡemoḡemotina niga lavedi koma giu waitautaudi bamoda temi Maimaituwa kowai ḡaviye.” Kamaina bi mba babadidi Gamaliel ena giu ai anine bi a kaiwata.

⁴⁰ Ḡome tauyava giugiukamaḡedi a ka valageti munagēdi bi madamo a kwapudi bi a giu vavasagēdi te maso mote Yesu isanemo a giu munagā, kamaina bi a kita kamaḡedi te a nawa. ⁴¹ Ḡome giugiukamaḡedi ma nuwavisudi bolu vanuwina a potiyovo kamaḡe bi a nawa banina Maimaituwa i vinedi te tedi kamaina te sai nuwatoi Yesu isana aubaina. ⁴² Bi laḡan matabuna pali vanuwino bi lava edi vanuwa nopodiḡa giu visuvisuna wailovelovena mote a kaisako bi a laulauguguya te Yesu tana Vinevine Kamaḡena.

6

Taupaula 7 a vinedi

¹ Mba laḡandimo tauwaikaiwatana iyevena i saḡasaḡa. Bi tauwaisumaḡa Gulik kalinana taugiuwena a moito te Diu Ġibulu taugiuwena a giuvitavitaledi. Banina Gulik iwape mote a kita kauwedi kani soiyenemo.* ² Taunana aubaina tauwaikaiwatana 12 tauwaisumaḡa a yogedi a tava ai ḡemotidi bi a giuwedina gado, “Mote i visu te kani soiyenemo ka soiso kauleya bi Maimaituwa giuna lauguguyaena ka kaisako. ³ Taunana aubaina, ema lava waisumegimi ko kita te ooloto 7 sibe lavedi bi Aluwa i waiwai wanavudina ko vinedi te tama niga noyana ka vitedi te sai badaye. ⁴ Bi tama kamaina te Maimaituwa giuna ka lauguguyae bi pali ka kaididi.”

⁵ Ġome giugukamaḡedi edi giu, lava matabudi ai anine. Kamaina bi Stivin, waisumegina bi Aluwa Waiyawa i waiwai wanavuna a vine. Bi ena lava ḡesaudi ba: Filip, Pokolas, Nikano, Timon, Pamenas bi Nikolas. Nikolas tana ba Eteni, Entiyok olotona bi wala i waila Diu. ⁶ Tauwaisumaḡa niga oolotodi 7 ai doli natomedi giugukamaḡedi lisidimo. Bi giugukamaḡedi nimedi ooloto 7 dabedimo a sivudi te a laupali.

⁷ Kamaina bi ḡome Maimaituwa giuna i tuwa. Bi tauwaikaiwatana iyevena Yelusalem noponemo i wapa kasaḡe. Bi pilisi wapewapedi vaitedi a nato Yesu ena kauwa a wailovelovena ai sumaḡe.

Stivin a pani

⁸ Maimaituwa Stivin i ka visuvisu bi ḡailisi i vite te anisove kauwidi bi mataila i voivoiyedi lava lisidimo. ⁹ Bi geḡa te Diu lavedi ḡesaudi Stivin a giu vitavitale, tedi ba bolu vanuwina isana *Waitaupaula yababa i kovi* lavedi. Tedi ba Diu lavedi mabai Sailin, Aleksandiliya, Silisiya bi Ġisiya plovinsina lavedi. Tedi Stivin vaitena waikagiu ai tubu. ¹⁰ Bi geḡa te Aluwa Waiyawa nuwayuyaya Stivin i vite bi i gagagaliyena mote ḡemoḡemotina te maso a lauyovoḡe. ¹¹ Taunana aubaina tedi kandavonemo ooloto ḡesaudi a gwayedi te kaiyovumo sa giuna gado, “Tama ke vaiye te Stivin Mousis bi Maimaituwa i giu waiyovoyovodi.” ¹² Niga giudimo lava, waibabada bi waigake tauwailovelovena a ka medimedidi. Kamaina bi tedi Stivin a pani bi ai doli nawe bolu babadidi lisidimo. ¹³ Ġome tedi giu kaikaiyovudimo lava ḡesaudi a giuwedi te sa giuna gado, “Niga lavana ke vaiye te tana Maimaituwa ena vanuwa bi ena waigake Mousis i vitevitenana laḡan matabuna i laulauyovoḡedi. ¹⁴ Tama ke vaiye te i giuna gado, ‘Niga Nasalet Yesuna male pali vanuwina yaka gebogebo bi Diu edi vaivai Mousis i vitevitemaina ya vitedi.”

¹⁵ Tedi mabai bolu babadidi a miyamiyana Stivin a kitakitadidi bi kitana i nuwavitata maibena aneya.

7

Stivin Diu babadidi matedimo i lauguguya

¹ Pilisi saḡasaḡa guletina Stivin i wai talayena gado, “Niga lavedi bai sa giugiuwena ba giukauwa, ee?”

² ✧Bi Stivin edi giu i waimunena gado, “Tamatamagu bi tuwatuwaḡagu bai ya giuwena ko vaiye. Maimaituwa namanamalina wala Mesapotomiyamo Eiblaḡam lisinemo i laumaḡata, muliḡa kaka i nawa Alanmo i miya.

³ “Bi Maimaituwa Eiblaḡam i giuwena gado, ‘Em dobu bi em lava kwa gosedi bi dobu tagu yaì lovennemo kwa nawa.’ ⁴ ✧Kamaina bi ena dobu Mesapotomiya i gose bi i nawa Alanmo i miya. Ġome tamana i peki mulinemo, Maimaituwa Eiblaḡam i giukamaḡe niga dobunemo niganana ta miyamiyanemo. ⁵ ✧Mba laḡannemo

* **6:1:** Teteka labena (table). Niga banina ba kani soiyena waibadayena ee mane labena waibadayena, Gulik giuna table banina ba banika. ✧ **7:2:** Pak 12:1 ✧ **7:4:** Pak 12:4 ✧ **7:5:** Pak 12:7, Pak 13:15, Pak 17:8

Maimaituwa mote doḡa ḡaubona niga ḡome i vite. Bi Maimaituwa i giuwapa te laḡan muliḡa tana bi ena tubulelesa ya vitedi. Avena te Eiblaḡam mote i wainatuna bi yaḡolo te Maimaituwa lisinemo i sauga. ⁶ ✧ Maimaituwa i giuwena gado, ‘Em tubulelesa kaka wali dobumo sai taupaula yababa. Bi kwalabu 400 nopodimo mba dobuna lavedi kaka em tubulelesa sa voyedi te sai nuwatoitoi. ⁷ ✧ Bi mba dobuna lavedi aubaidi sa wai taupaula yababana kaka ya kovoḡidi. Bi muliḡa kaka em tubulelesa mba dobuna sa gose kamaḡe bi sa nato niga dobumo bi sa lauduneyegu.’ ⁸ ✧ Mba ḡome Maimaituwa kwapibwali ena waianina Eiblaḡam i vite. Bi laḡannemo Aisik i tubuḡa, laḡan 8 mulidimo Eiblaḡam kwapibwali i voye Aisik lisinemo. Bi kota Aisik natuna Deikap lisinemo i voye. Bi Deikap natunatuna 12 lisidimo kota mainana i voye. Niga lavedi edi tubulelesa ba tada.

⁹ ✧ “Deikap natunatuna tasidi Diyousep a unule, taunana aubaina tana a kune kamaḡe Idip lavedi lisidimo te yai taupaula yababa. Bi geḡa te Maimaituwa tana vaitena, ¹⁰ ✧ taunana aubaina ena pilipili matabudimo i sagu. Maimaituwa Diyousep nuwayuaya i vite bi ena yawasanamo Idip ḡalibonana nuwana i laukwasili. Taunana aubaina ḡalibona, Diyousep waibada i vite te Idip dobuna matabuna bi ena vanuwa nopona i waibadae.

¹¹ ✧ “Kamaina bi Idip bi Keinan dobudi matabudi gomala i ka gebogebodi bi wainuwatoi dididiga i tubuḡa. Bi eda magula mote bamo kani a banavi. ¹² Laḡannemo Deikap i vaiye te Idipmo kani, tana natunatuna eda magumagula i giukamaḡedi. Tedi mote ḡome nawenawedi bi geḡa te a nawa. ¹³ Bi kota edi nawa wailabunemo Diyousep i kamaḡati munaḡe tuwatuwaḡana lisidimo. Ḗome kaka Idip ḡalibonana Diyousep ena vanuwa lavedi i sibedi. ¹⁴ ✧ Diyousep tamana Deikap bi ena vanuwa lavedi wapedi 75 edi giu i giukamaḡe te sa nato Idipmo. ¹⁵ ✧ Kamaina bi Deikap i nawa Idipmo, ḡome tana bi natunatuna a miyamiyana eete a peki. ¹⁶ Bi tubuḡidi a munaḡedi te Sekemmo tauyewamo a sivudi wala Eiblaḡam manemo i gimegimelina Ḗema natunatuna lisidimo.

¹⁷ ✧ “Laḡan i watiwatiḡe te Maimaituwa Eiblaḡam lisinemo bai i giugiuwapana ya tubuḡa. Bi Idip noponemo eda lava Israel lavedi iyevena i wapa gulata. ¹⁸ Kamaina bi lava ḡesau i waigalibona Idipmo. Niga lavana mote Diyousep i sibe. ¹⁹ ✧ Bi niga ḡalibonana eda magumagula i laukivi gebogeboyedi bi i egelidi te natunatudi meyemeyedi doḡamo a sivu yovoḡedi te sa peki. ²⁰ ✧ Mba laḡannemo Mousis i tubuḡa bi tana gomana mulemulelena Maimaituwa matanemo. Nawalai faiona tinana bi tamana edi vanuwemo a labe. ²¹ ✧ Bi laḡannemo mote ḡemoḡemotina te maso a labe, tana a sako yovoḡe. Bi ḡalibona natuna waivinina i vai, te i ḡamo bi i wai natune maibena natu otina. ²² Bi tana Idip edi nuwayuayamo ai lovelove. Tana ena giumo bi ena kauwemo lava ḡaiḡailisina i tubuḡa.

²³ ✧ “Laḡannemo Mousis ena kwalabu 40 a kovi bi i ḡoe te ena lava Israel ya vakitedi. ²⁴ Bi Mousis i kita te Idip lavana i miya moito te Israel olotona i katikati vunu. Ḗome tana ena tau mulinemo i moito bi biwana i vai te Idip lavana i lai peki. ²⁵ Bi Mousis i wainoḡota te ena lava otidi maso a sibe te Maimaituwa yai etadoliye te tana kaka ena lava yai yawasanidi bi geḡa te tedi mote a sibe. ²⁶ Bokina mainana i kita te ena lava Israel labu a waigasiḡasi. Kamaina bi Mousis i nawa i katautaudi bi i giuwedina gado, ‘Ei, mba em tau bai aubaina ko waikaḡasiḡasi?’ ²⁷ Ḗome oloto ena tau i laulaugulatena Mousis i bibini bi i giuwena gado, ‘Tam aiyai waibada i vitem bi kwa waibadaemai bi kwa etaetalemai?’ ²⁸ Tam maḡo Idip lavana kuna lai peki, mai niganana tagu kwa lai

✧ 7:6: Pak 15:13,14 ✧ 7:7: Pot 3:12 ✧ 7:8: Pak 17:10-14, Pak 21:2-4, Pak 25:26, Pak 29:31–35:18 ✧ 7:9: Pak 37:28, Pak 39:2,21 ✧ 7:10: Pak 41:39-41 ✧ 7:11: Pak 42:1,2 ✧ 7:14: Pak 45:9,10,17,18 ✧ 7:15: Pak 46:1-7, Pak 49:33 ✧ 7:17: Pot 1:7,8 ✧ 7:19: Pot 1:10,11, Pot 1:22 ✧ 7:20: Pot 2:2 ✧ 7:21: Pot 2:3-10 ✧ 7:23: Pot 2:11-15

pekigu, ee?’ ²⁹ Laḡannemo Mousis niga giuna i vaivaiye ba tana i naila i nawa Midian. Ġome i miyana maibena tautavatava bi natunatuna oloolotodi labu.

³⁰ ✧“Kwalabu 40 a kovi mulidimo kalakalalelemo oya Sainai diyanemo, kai tomboluna, vavavannemo aneya i laumaḡata Mousis lisinemo. ³¹ Laḡannemo nigamai i kitakita ba i tava. Kamaina bi i nawa diyanemo maso i kita kaukauwena mba Bada kalinana i vaiyena gado, ³² ‘Tagu taunana em magumagula Eiblaḡam, Aisik bi Deikap edi Maimaituwa.’ Mousis naila i kagusugusu bi mote i waikita munaḡa. ³³ Kamaina bi Bada, Mousis i giuwena gado, ‘Em kaḡe suma kwa kaikamaḡe. Banina mba gabunemo kwa moimoitona ba doḡa waiyawa. ³⁴ Tagu egu lava edi wainuwatoi Idipmo e kita bi kota edi lauaiyoi e vaiye. Bi tagu e yovona ba yà i yawasanidi. Taunana aubaina kwa nato bi niganana yà giukamaḡem kwa munaḡa Idipmo.’

³⁵ ✧“Mousis tana taunana dolinemo Islael lavedi a daboke bi a giuwena gado, ‘Tam aiyai ḡailisi i vitem bi kwa waibadaemai?’ Tana taunana Maimaituwa i giukamaḡe te lava ya kapotiyovodi bi yai etadoliyedi, aneya kai tomboluna vavavaninemo lisinemo i laulaumaḡatana ena sagumo. ³⁶ ✧Islael lavedi Idipmo i kapotiyovodi bi anisove kauwidi bi mataila Idipmo i voyiyedi. Bi kota Nisa Sabasabanemo bi kalakalalelemo kwalabu 40 nopodimo. ³⁷ ✧Mousis Islael lavedi i giuwedina gado, ‘Maimaituwa kaka taugiuwatana ḡemota nopomimo ya vine bi ya giukamaḡena lisimimo maibena tagu.’ ³⁸ ✧Bi tana taunana kalakalalelemo Islael lavedi, vaitedi ai ḡemotidi. Tana ḡome eda magumagula vaitedi bi kota Mousis oya Sainai dabanemo yawasana giuna aneya i giuvite te i waidama lisidemo. ³⁹ Bi geḡa te eda magumagula mote kalinana a voteyateyae. Tedi a daboke bi a ḡoḡoena maso a munaḡa Idip. ⁴⁰ Taunana aubaina Elon a giuwena gado, ‘Ema maimaituwa kwa voyiyedi te sai etadoliyemai. Niga lavana Mousis Idipmo i ka potiyovoda bi tada mote ta sibe te bai lisinemo i tubuḡa?’ ⁴¹ Kamaina bi tedi koikoitau a voyiyena kitana maibena kau natuna. Bi koikoitau a voivioyena lisinemo a soi, a lausewasewa bi a vivivile. ⁴² Taunana aubaina Maimaituwa i miyatautauliyedi bi i kita kamaḡedi te kipola, suwala bi nawalai galewemo a laulauduneyedi, maibena taugiuwatana edi bukamo a gilugilumina mainana. Ġome Maimaituwa i giuna gado,

‘Islael lavemi, wala kwalabu 40 kalakalalelemo
kona miyamiyana ba mote
tagu lisigumo ko laulausewasewa.

⁴³ Bi temi mba maimaituwa Molek ena kape
kona ava'avali waibabali.
Bi kota kipola maimaituwana Lafen aluwina
kona ava'avali waibabali.
Temi mba mwalidi kona voyiyedi
bi kona laulauduneyedi.

Taunana aubaina yà giukamaḡemi
te emi dobuko potiyovo kamaḡe
bi Babilon mulitaulinemo ko nawa.’

⁴⁴ ✧“Kalakalalelemo eda magumagula Maimaituwa mayavaina kapena a ava'avali nawe. Bi a voyiyena ba bainewa Maimaituwa Mousis i giugiuwena mainana. Bi kota kitana bainewa i wailovena mainana luvanemo i voyiye. ⁴⁵ Laḡan muliḡa Diyosuwa eda magumagula i wai etadoliyedi ḡaviya noponemo bi lava mba dobudimo miyemiyedi Maimaituwa i kwavi waipotiyovodi te dobuna a vai, lava niga ḡome a miyamiyana lisidimo. Bi Maimaituwa mayavaina kapena a avali tavaite niga dobnemo Maimaituwa ani laudunena bi ḡome i kenana eete Deivida ena waibada

saugina. ⁴⁶ ✧Maimaituwa, Deivida nuwana i vai. Bi Deivida, Maimaituwa i waibaḡa te maso i waianine bi pali vanuwina i ḡala, Deikap ena tubulelesa edi ani laudune. ⁴⁷ ✧Bi geḡa te Solomon pali vanuwina i ḡala Maimaituwa aubaina. ⁴⁸ Bi kota Maimaituwa saḡasaḡa guletina mote lava vanuwa a ḡaleḡaledina nopodimo ima miyamiya. Taugiuwatana niga mainana i giu:

⁴⁹ ‘Mala egu ani miya

bi dobu kaḡegu ani waitupamoitona.

Vanuwa bainewa kitana kwa ḡala aubaigu?

Ee bamo egu vanuwa ani waiyawasi?

⁵⁰ Tagu mote mwali matabudi malamo

bi dobumo nimagumo e voiyedi?’ ”

⁵¹ Stivin yaḡolo ena giu ya nawenawe, “Temi nopomi ḡaiḡaidi, beyemi a pota bi kona laukasaḡaiḡai mote Maimaituwa giuna koma vaivaiye. Maibena emi magumagula. Temi sauga matabuna Aluwa Waiyawa ko laulaukasaḡaiḡaiye. ⁵² Emi magumagula wala taugiuwatana matabudi a laukivigebogeboyedi bi ai pekidi. Tedi ba lava didimanina ena nato a giugiuwata. Bi laḡannemo i tavana ba temi kona kaisoluḡe bi konai peki. ⁵³ Maimaituwa ena waiḡake aneya i vitedi bi a natome eda magula lisidimo bi temi mote ko kaiwata.”

Stivin ḡakimemo ai peki

⁵⁴ Laḡannemo Diu babadidi Stivin ena giu a vaivaiyedi ba a medi gulata lisinemo bi mwakedi a sanadididi. ⁵⁵ Stivin Aluwa Waiyawa i waiwanavu bi i wai kita saḡa malamo te Maimaituwa namalina bi Yesu, Maimaituwa kataiyanemo i moimoitona i kita. ⁵⁶ Kamaina bi Stivin i giuna gado, “Koi kita, tagu mala nuwa wasana e kita bi Maimaituwa kataiyanemo Tana Taunana Natuna ya moimoito.”

⁵⁷ Niga giudi a vaivaiyedi ba beyedi a sula gududi bi matabudi ai lasa te velau Stivin a dubutawi. ⁵⁸ Tedi a solu nawe malagai mulitaulinemo bi ḡome a lauḡakimi. Bi tauwaiwavu edi gala a lolodi bi oloto ewalina isana Sol* kaḡe pakanemo a sivudi te ya labedi. ⁵⁹ Laḡannemo Stivin a laulauḡakimi ba tana i laupalina gado, “Bada Yesu, aluwigu kwa vai!” ⁶⁰ Kamaina bi tuwapekana i waitupagwaliḡe bi kalinana dididiginemo i binauna gado, “Bada niga lavedi edi gebogebo kwa noḡotikamaḡe.” Stivin niga giuna i vato mulinemo te i peki.

8

Tauwaisumaḡa laukivigebo a banavi

¹⁻² Bi Sol ena waianina Stivin ai peki.

Diu babadidi Stivin a laipeki mulinemo, ooloto tauwaisumaḡa Stivin a ḡabe gulate bi a avali nawe tauyewamo a sako. Mba laḡannemo kota Yelusalemmo laukivigebo dididiga tauwaisumaḡa lisidimo i tubuḡa. Te tauwaisumaḡa matabudi a dabalala bi a nawa Diudiya bi Sameliya plovinsidi nopodiḡa. Bi giugiukamaḡedi taudiḡa Yelusalemmo a miya gwas. ³ ✧ḡome Sol lava i lauegelidi te Maimaituwa ena dam laukivigebogeboyedi ai tubu. Tedi a nawa vanuwa bi vanuwa bi tauwaisumaḡa oolotodi bi 8waiwaivinidi a solu yovoḡedi te biliwelokomo a sivusivu nawedi.

Filip Sameliyamo i lauguguya

⁴ Tauwaisumaḡa a dabadabalalana a nawa malagai te malagai bi Yesu giuna visuviusuna a lauguguyae. ⁵ Bi Filip i nawa malagai dididigina Sameliya dobuna noponemo bi Vinevine Kamaḡena giuna visuviusuna i lauguguyae lava lisidimo. ⁶ Laḡannemo lava

✧ **7:46:** 2 Sam 7:1-16 ✧ **7:47:** 1 ḡali 6:1-38 * **7:58:** Sol muliḡa isana Pol, Yesu ena tauwaikawatana laukaina.

✧ **8:3:** Giu 22:4,5, Giu 26:9-11

kumdi Filip ena lauguguya a vaivaiye bi anisove kauwidi a kitekitedi ba tedi matabudi ena giu a vaiye kaukauwe. ⁷ Banina Filip lava nopodimo aluwa gebogebodi i kwavi vaidi bi ma galalidi a potiyovo. Bi kota lava wapewapedi tunipekipekidi bi kaḡe nuwakududi i waiyawasanidi. ⁸ Taunana aubaina lava mba malagaina dididiginemo ai nuwavisu gulata.

Saimon taubwalabwalau

⁹ Sameliyamo oloto isana Saimon walaka bwalabwalauna miyamiyana, Sameliya lavedi matabudi ena bwalau kauwidi i voivoiyedina a sovesove. Bi i seḡaseḡala te lava dididiga. ¹⁰ Bi lava yababa te lava nananakidi mataudi kalinana a vaivaiye kauwe bi a giu te, “Maimaituwa ena ḡailisi dididiga lisinemo.” ¹¹ Tedi Saimon kaiwatana walaka ai tubu bi ena bwalaumo lava i wai soveyedi. ¹² Bi Laḡannemo Filip Maimaituwa ena waibada bi Yesu isana i laulauguguyae ba ooloto bi waiwaivini ai sumaḡa bi i kabuludi. ¹³ Bi Saimon vaitena i waisumaḡa bi i kabulu. Ḡome Filip ena ani nawamo i kaiwata. Bi Filip anisove kauwidi bi mataila i voivoiyedina Saimon i kitedi bi i sovesoveyedi.

¹⁴ Laḡannemo giugiukamaḡedi Yelusalemmo a vaiye te Sameliya lavedi Maimaituwa giuna ai sumaḡe, tedi Pita bi Diyon a giukamaḡedi lisidimo. ¹⁵⁻¹⁶ Banina tedi yaḡolo mote Aluwa Waiyawa i yovo tauwaisumaḡa valivaliudi lisidimo. Bi tedi ba Bada Yesu isanemo a kabulu otigedi. Laḡannemo Pita bi Diyon a tava lisidimo ba aubaidi a laupali te Aluwa Waiyawa sa vai. ¹⁷ Kamaina bi Pita bi Diyon nimesi tauwaisumaḡa dabedimo a sivudi bi Aluwa Waiyawa a vai.

¹⁸ Bi laḡannemo Saimon i kita te giugiukamaḡedi nimesi tauwaisumaḡa dabedimo a sivudi te Aluwa Waiyawa a vai. Ḡome Saimon mane i waiyoyo Pita bi Diyon lisidimo ¹⁹ bi i giuwedina gado, “Niga ḡailisina kota ko vitegu te aiyai dabanemo nimagu ya sakona ba Aluwa Waiyawa ya vai.”

²⁰ Bi geḡa te bi Pita i giuwena gado, “Tam male em mane vaitena ko nawa kai kalakalatinemo. Banina tam kuna noḡoti te Maimaituwa ena puyo bena manemo kwa gimeli ee! ²¹ Tam mote Maimaituwa i waianinem te tama ema noyamo kwa saḡa banina nuwapoum mote i didimana Maimaituwa matanemo. ²² I visu te mba em noḡotidi gebogebodi kwa kuvesidi bi kwa laupali Bada lisinemo te em gebogebodi male ya noḡoti kamaḡedi. ²³ Banina e kitam te kuna unula gulata lisimaimo bi em noḡota gebogebodi sa waibadaem.”

²⁴ Kamaina bi Saimon i giuwena gado, “Aee aubaigu ko laupali Bada lisinemo te bai kuna giugiuwena lisigumo mote mainana ima tubuḡa.”

²⁵ Ḡome Pita bi Diyon edi waisumaḡa a giuwedi bi Bada Yesu giuna visuvisuna a lauguguyae. Mulinemo tedi a munamunaḡa Yelusalemmo ba Sameliya malagaidiḡa giu visuvisuna a laulauguguyae.

Filip bi Itiopiya badana dididiga

²⁶ Kamaina bi Yelusalemmo Bada ena aneya Filip i giuwena gado, “Kwa vononoḡa bi kwa yovo kwa nawa yalousa yawaninaḡa. Tam eta Yelusalemmo bi i yovo i nawa Gasa taunana kwa kaiwata.” (Mba etana i pupu aubaina lava mote sima kaikaiwata). ²⁷ Ḡome Filip i modina i nawanawa etamo te Itiopiya olotona i banavi bi olotona ba waibadana dididiga, ḡalibona waivinina isana Kandeke ena mane taulabena. Niga olotona i nawa Yelusalemmo laudune aubaina, ²⁸ bi ena seliotmo i munamunaḡa ba etamo taugiuwatana Aisaiya ena buka i iyeiyevi. ²⁹ Kamaina bi Aluwa Waiyawa Filip i giuwena gado, “Kwa nawa noi seliyotina diyanemo kwa moito.” ³⁰ Bi ḡome Filip i velau seliot diyanemo bi i vaiye te olotona taugiuwatana Aisaiya ena buka i iyeiyevi. Kamaina bi Filip i waitalayena gado, “Bai kwa iyeiyevina banina kwa sibesibe ee geḡa?”

³¹ Bi olotona ena giu i waimunena gado, “Bainewa yà sibe? Walitau ya giuwailovelovegu kaka yà sibe.” Kamaina bi olotona Filip i giuwe te i valageta ena seliotimo bi diyanemo i miya.

³² ✧Bi olotona Aisaiya ena bukamo i iyeiyevina ba niga mainana i giu:

“Lava tana ai doli nawe
bi sa vununa maibena sipu.
Bi kota maibena sipu lauewalina
laḡannemo kapalina a bwalibwali,
ba tana i miya moimoisili
bi mote bai i giuwe.

³³ Laḡannemo a ka gebogebo gulate,
tana mote aubaina i giu ḡaiḡailisi.
Mote aiyai kaka ena tubulelesa
ina giuwata.

Banina ena yawasana dobumo ba damona.”

³⁴ Ḡome Itiopiya badana Filip i waitalayena gado, “Ae goma, ku giuwegu, taugiuwatana aiyai ya giugiuwe, tana taunaḡa ee, lava ḡesau?” ³⁵ Kamaina bi Filip, Aisaiya ena bukamo giugiuna ḡemotinemu giu i waitubu bi Yesu giuna visuvisuna giu wailovelove i wai tubu. ³⁶⁻³⁷ Tedi a nawanawa etaḡa te gaubemo a tava bi Itiopiya badana i giuwena gado, “Ei, gauba nove, tagu kamaina te yà bulu bai ya ka pilipiligu?”* ³⁸ Kamaina bi ena seliot tauvelauyena i giuwe te i moito bi tana bi Filip a nawa gaubemo. Ḡome Filip Itiopiya badana i kabulu. ³⁹ Laḡannemo gaubemo a lovolovo tava ba Bada Aluwina i waimaḡemoti te Filip i avalu nawe. Bi Itiopiya olotona mote Filip i kita munaḡe. Bi tana ma yasisina i gelu i nawa banina Maimaituwa i waiyawasani.

⁴⁰ Filip bainewa te Adotasmu i laumaḡata. Tana malagai matabuna nopodiḡa i nawa bi giu visuvisuna i laulauguguya nawena eete Seseliyamo i tava.

9

Sol ena yawasana i vitale

¹ Mba laḡandi nopodimo Sol yaḡolo te nuwana i medi gulata bi i giu te Bada ena tauwaikaiwatana yai pekidi. Taunana aubaina i nawa pilisi saḡasaḡa guletina lisinemo bi ² i waibaḡa te pepa ya kulidi Diu edi bolu vanuwidi babadidi aubaidi Damaskas malagainemo. Tedi maso mba pepedi a iyevidi bi Sol ai anine te ooloto bi waiwaivini Yawasana Etana taukaiwatana maso i panidi bi i natomedi Yelusalemmo. ³ Kamaina bi Sol i nawa Damaskas malagaina diyanemo i tavatava ba yanayana wai matakanikanina malamo i wai maḡemoti te Sol i yana kwaivivili, ⁴ bi i kuluva doḡamo i talaḡa. Bi kalina galewemo i vaiyena gado, “Sol, Sol bai aubaina kwa laulau kivigebogeboyegu?”

⁵ Sol i waitalana gado, “Tam aiyai, Bada ee!”

Bi Yesu i giuna gado, “Tagu Yesu, tagu taunana kwa laulaukivigebogeboyegu. ⁶ Yagiyaḡina kwa moito makai bi kwa nawa malagai dididiginemo bi ḡome sa giuwem te bai kwa voiye.”

⁷ Ooloto Sol vaitena a nawanawana, ḡome a tau moimoito giu geḡa banina tedi kalina a vaiye bi mote aiyai a kita. ⁸ Ḡome Sol i miya moito bi gado yai kita ba matana i wai dudubala bi mote bai i kita. Kamaina bi nimanemo a kabi bi ai wai doli nawe Damaskas. ⁹ Bi ma matapotapotana i miyana laḡan faiona a kovi, mote bai i kani bi i tego.

✧ 8:32: Ais 53:7,8 * 8:36-37: Kulikulidi wadubodi ḡesaudimo nigamai a giu, Tam bamoda nuwam tabutabunemo kwai sumaḡana ba yà ka bulum.

¹⁰ Damaskas noptonemo tauwaikaiwatana ḡemota isana Ananaiyas i miyamiya. Bi wailove i kita Bada i laumaḡata bi i giuwena gado, “Ananaiyas.”

Bi ena giu i waimunena gado, “Bada, tagu niga.”

¹¹ Ḡome Bada i giuwena gado, “Kwa modina kwa nawa eta sa wai isana, *Eta Didimanina*. Mba ḡome Diudas ena vanuwemo kwa tava bi kwai talana Tasis olotona isana Sol aubaina, tana ḡome niganana ya laulaupali lisigumo. ¹² Bi wailove i kita te oloto isana Ananaiyas ya natonato lisinemo te nimana dabanemo ya sivudi bi yai kita munaḡa.”

¹³ Ḡome Ananaiyas ena giu i waimunena gado, “Bada, lava wapewapedi mba olotona ena kauwa a giuwegu, te tana taukaiwatam Yelusalemmo i kaka gebogebodi. ¹⁴ Bi pilipilisi edi babada ḡailisi a vite te i nato Damaskasmo te taulauduneyem matabudi ya panidi.”

¹⁵ Bada, Ananaiyas i giuwena gado, “Kwa nawa banina tagu niga olotona e vine te egu noya ya voiye bi isagu ya giuwaimaḡati, Eteni lavedi bi ḡaliḡalibona bi Isael lavedi lisidimo. ¹⁶ Bi tagu yaì love te bainewa wainuwatoi dididiga ya banavi tagu isagu aubaina.”

¹⁷ Kamaina bi Ananaiyas i nawa vanuwemo i valageta. Te nimana Sol dabanemo i sako bi i giuwena gado, “Valetigu Sol, etaḡa kuna natonato bi Bada Yesu lisimmo i laulau maḡatana, taunana i giukamaḡegu te tam kwai kita munaḡa bi Aluwa Waiyawa yai wanavum.”

¹⁸ Laḡannemo Ananaiyas nimana Sol dabanemo i sakosako ba maḡemota mwali kitedi maibena iyana vevedi matanemo a kuluva bi matana i layana munaḡa, moito bi Ananaiyas Sol i kabulu. ¹⁹ Kamaina bi Sol kani i kani te ena ḡailisi i vai munaḡe.

Sol Damaskasmo lauguguya i waitubu

Sol Damaskasmo tauwaikaiwatana vaitena a taumiyamiya laḡan visa. ²⁰ Ḡome bolu vanuwidiḡa i nawa bi lauguguya i waitubuna gado, “Yesu tana Maimaituwa Natuna.”

²¹ Ḡome tedi mabai a vaivaiyena ba a tagugu bi ai giugiuna gado, “Niga olotona tana taunana Yelusalem noptonemo Yesu tauwaisumaḡena i kaka gebogebodi. Bi niganana i tava niga ḡome bi tauwaisumaḡa ya pani nawedi Yelusalemmo pilipilisi edi babada lisidimo.” ²² Bi geḡa te Sol ena lauguguya i ḡailisi gulata bi i kamaḡati kauwe te Yesu tana Maimaituwa ena Vinevine. Bi Diu lavedi Damaskasmo miyemiyedi mote ḡemoḡemotina te Sol vaitena sai kagiu.

²³ Laḡan wapawapa a kovi mulidimo Diu lavedi ḡome miyemiyedi ai ḡemotidi bi Sol kana pota a yesi te maso ai peki. ²⁴ Bi geḡa te lava ḡesaudi Sol a tainuwatau. Bi Diu lavedi suwala bi dudubala tedi malagai ganakukuna mataetina a yaveyave te Sol maso i laupotiyovo bi ai peki. ²⁵ Taunana aubaina dudubala ḡemota Sol ena lava kaikaiwatana dou noptonemo a suveki bi ganakuku koiyavusinemo ai dawe yovoḡe.

²⁶ Laḡannemo Sol Yelusalemmo i tava bi i ḡoe te maso tauwaikaiwata vaitedi ai ḡemotidi bi tedi matabudi a naile bi mote ai sumaḡe te tana tauwaikaiwatana ḡesauna.

²⁷ Kamaina bi Banabas, Sol i waidoli nawe giugiukamaḡedi lisidimo bi i giuwedi te bainewa Sol i nawanawa Damaskas bi etamo Bada lisinemo i laumaḡata. Bi kota i giuwedi te Sol bainewa Damaskasmo ma laudabatolana Yesu isana i lauguguyae.

²⁸ Ḡome Sol tauwaikaiwatana vaitena a miya bi Yelusalem malagaina noponaḡa ma laudabatolana Bada isana i laulauguguya nawe. ²⁹ Bi kota Diu lavedi Gulik kalinedi taugiuwena vaitedi ai kagiu bi a wai saḡasaḡa. Bi tedi a ḡoeḡoena maso Sol ai peki. ³⁰ Bi laḡannemo tauwaisumaḡa a vaivaiye ba tedi Sol ai doli nawe Seseliya bi a giukamaḡe i nawa Tasis.

³¹ Mba laḡandimo Maimaituwa ena dam lavedi Diudiya, Galili bi Sameliya dobudimo miyemiyedi tedi nuwedi i kena. Bi Aluwa Waiyawa ena ḡailisimo tedi i laibagidi te a ḡailisi. Tedi Maimaituwa a vivivile bi ena dam iyevena i dididiga.

Pita Aniyas i wai yawasani bi Dokas pekimo i ka kena moito

³² Mba laḡandimo Pita i nawa dobu bi dobu bi kota Laida malagaina noponemo tauwaisumaḡa i vakitedi. ³³ Ḡome tana oloto isana Aniyas i banavi bi tana sida tunipekipeki i vai bi i kenana kwalabu 8 a kovi. ³⁴ Bi Pita i giuwena gado, “Aniyas, Yesu Keliso i wai yawasanim, ku moito em kebana kwa noku.” Noi taunana te Aniyas i yawasana te kenamoito. ³⁵ Mba ḡome Laida bi Salon malagaidi lavedi matabudi, mainana a kitakita ba a nuwavitalebi bi Bada ai sumaḡe.

³⁶ Bi kota Diyopa malagainemo tauwaisumaḡa waivinina i miyamiyana isana Tabita. (Gulik kalinedimo isa Tabita ba Dokas). Tana laḡan matabuna kauwa visuvisudi i voivoiyedi bi lava wainuwatoitoidi i sagusagudi. ³⁷ Laḡan ḡemota tana i sida kauwa te i peki. Kamaina bi tubuḡina a koḡa bi a avali saḡe noke bena wailabunemo* a sako. ³⁸ Bi Laida malagaina ba Diyopa diyanemo, taunana aubaina tauwaisumaḡa Diyopamo a vaiye te Pita Laidamo i miyamiya. Kamaina bi olooloto labu a giukamaḡedi te Pita sai baḡana gado, “Aee, ku nato makai lisimaimo.”

³⁹ Kamaina bi Pita niga oloolotodi vaitedi a munaḡa Diyopamo. Laḡannemo tedi ḡome a tava ba Pita ai doli saḡe noke bena wailabunemo. Bi iwape matabudi Pita a moito kwaivivili bi a ḡabaḡaba. Tedi kwama bi gala Dokas ma miyanemo i voivoiyedina Pita ai love.

⁴⁰ Ḡome Pita matabudi i giuwedi te a potiyovo vanuwa dibunemo. Bi tana tuwapekana i waitupagwaliḡe bi i laupali. Bi i tauvitale te waivini pekipekina i kita bi i giuwena gado, “Tabita, ku kenamoito.” Tana matana i layana bi laḡannemo Pita i kitakita ba i kenamoito. ⁴¹ Pita nimana i tuḡu bi waivini nimanemo i kabi te i solu waimoito. Ḡome tana, iwape bi tauwaisumaḡa i yogedi a saḡa bi i wailovedi te waivini i yawasana munaḡa. ⁴² Lava matabudi Diyopa noponemo bai i tubutubuḡana giuna a vaiye bi lava wapewapedi Bada Yesu ai sumaḡe. ⁴³ Pita oloto isana Saimon vaitena Diyopamo laḡan wapewapedi a miyamiya. Bi Saimon ena noya ba musala kwapidi i kopedi bi i waikunekuneyedi.

10

Pita bi Koniliyas

¹ Seseliya malagainemo oloto isana Koniliyas i miyamiya, tana ba tauwaiḡaviya edi bada, sawai isedina *Itali potumina*. ² Tana ba lava didimanina bi ena vanuwa lavedi matabudi Maimaituwa a laulauduneye. Tana laḡan matabuna Diu lavedi wainuwatoitoidi i sagusagudi bi kota Maimaituwa lisinemo i laulaupali nonoḡa. ³ Bi laḡan ḡemota suwala 3-ya okoloki mainana* bi Koniliyas wailove i kita, wailovenemo ba Maimaituwa ena aneya i laumaḡata bi i giuwena gado, “Koniliyas.”

⁴ Koniliyas ma nailina tana i kitadidi bi i giuna gado, “Bada bai kwa ḡoeḡoe?”

Bi aneya i giuwena gado, “Em pali bi em waisagu lava wainuwatoitoidi lisidimo Maimaituwa i sibe bi nuwana kuna laukwasili. Tam em pali maibena sewasewa sa gabugabuna panena.

⁵ “Taunana aubaina niganana olooloto ḡesaudi kwa giukamaḡedi te sa nawa Diyopa bi ḡome oloto isana Saimon bi wai isaisa ba Pita sai doli natome. ⁶ Tana ena tau ḡesau Saimon musala kwapidi taupedi ena vanuwemo ya miyamiya. Mba vanuwina ba nisa diyanemo.”

* **9:37:** Gulik baibol bi nigilisi a giuna upstairs room. * **10:3:** Suwala 3:00 mainana bi augunai male i laulaupali (3:1 ko kita).

⁷ Laḡannemo aneya giu i wai kovi bi i nawanawa ba Koniliyas ena taupaula labu bi ena tauwaiḡaviya ḡemota i giuwedi a tava. Bi tauwaiḡaviya tana ba Maimaituwa taulauduneyena. ⁸ Bi bai matabuna i tubutubuḡana i giuvitedi bi i giukamaḡedi a nawa Diyopa malagainemo.

Pita wailove i kita

⁹ Bokinamai suwala modomo niga oloolotodi nuwedi tava Diyopamo bi Pita vanuwa dabanemo i saḡa laupali aubaina.† ¹⁰ Tana kani i peki bi i ḡoeḡoe te maso bai i kani. Bi laḡannemo kani vanuwemo a kaka nonoḡi ba kota wailove i kita. ¹¹ Ḡome Pita mala nuwawasana i kita. Bi mwali kitana maibena kadawali dididiga liuna 4 isunemo bi isunemo a kabi bi ai dawe yovoḡe dobumo. ¹² Bi geina noponemo ba musala kitedi tabudi bi tabudi a miyamiya. Musala kaḡediḡa nawenawedi, daledaledi bi lovolovodi. ¹³ Kamaina bi kalina malaḡa i yovona gado, “Pita ku moito bi niga muselidi kwa vunudi bi kwa kanidi.”

¹⁴ Bi Pita i giuna gado, “Mm Bada, geḡa ota! Tagu mote bai bamo milamilana ee waiyawa e kani eete niganana.”

¹⁵ Bi kalina i giu munaḡana gado, “Mote bai mwalina Maimaituwa i kaka visuvisuna kuma giuwe te milamilana.”

¹⁶ Niga kauwina i tubuḡana ma faiona. Kamaina bi kadawali maḡemota a munaḡe malamo.

¹⁷ Ḡome Pita yaḡolo wailove i kitakitana banina i noḡonoḡoti waitete ba Koniliyas olooloto i giugukamaḡedina Saimon‡ ena vanuwa a banavi. Tedi vanuwa ganakukuna mataetinemo a vamoito. ¹⁸ Bi vanuwa taniwagina ai talayena gado, “Niga ḡome lava isana Saimon Pita ya miyamiya e geḡa?”

¹⁹ Bi Pita yaḡolo wailove i kitakitana i noḡonoḡoti wata ba Aluwa Waiyawa i giuwena gado, “Saimon, olooloto faiona sa tavutavuḡem. ²⁰ Taunana aubaina kwa moito bi kwa potiyovo doḡamo bi mote nawa vaitedi nuwam ima laḡalaḡae. Banina niga lavedi ba tagu e giukamaḡedi.”

²¹ Ḡome Pita i potiyovo doḡamo bi olooloto i giuwedina gadoaubaina, “Egu lava, tagu taunana ko tavutavuḡegu. Bai aubaina kona tava?”

²² Kamaina bi olooloto a giuna gado, “Tama tauwaiḡaviya edi bada Koniliyas i giukamaḡemai. Tana ba lava didimanina bi kota Maimaituwa taulaudunena bi Diu lavedi matabudi tana sa vivivile. Bi Bada ena aneya waiyawa i giuwe te tam i ḡoemna kwa nawa ena vanuwemo bi bai kwa giuwe te ya vaiye.” ²³ Kamaina bi Pita olooloto i giuvaidi te vaitedi sa kena.

Pita Koniliyas ena vanuwemo i tava

Bokinamai Pita i vononoḡa bi olooloto faiona vaitedi a modina. Bi kota tauwaisumaḡa ḡesaudi Diyopamo vaitedi a nawa Seseliya. ²⁴ Tedi laḡan i sako kaka Seseliyamo a tava. Koniliyas bi ena dam lavedi bi kota ena lava kauwa i giuwedi te ai ḡemotidi bi Pita a labelabe te ya tava. ²⁵ Laḡannemo Pita i valavalageta vanuwemo ba Koniliyas i nato Pita matanemo bi tuwapekana i waitupagwaliḡe bi i lauduneye. ²⁶ Bi geḡa te Pita, Koniliyas nimanemo i kabi te i solu waimoito bi i giuwena gado, “Ku moito, tagu lava ota mai tam.”

²⁷ Tedi ma waigiugiudi a valageta vanuwemo. Bi ḡome lava wapewapedi i kitedi ai ḡemotidi bi a wailaba. ²⁸ Kamaina bi Pita i giuwedina gado, “Temi kona sibe te tama Diu ema waḡake te Eteni lavedi vaitedi kamai ḡemotimai, ee lisidimo kama nawa. Bi geḡa te Maimaituwa i wailovegu, te mote yaḡmai noḡota gado, ‘Eteni lavedi ba lava milemiledi bi ani kitakamaḡa.’” ²⁹ Taunana aubaina laḡannemo egu giu kuna giukamaḡe ba mote yaḡ giuvitale gado. Bai aubaina egu giu kuna giukamaḡe?”

† **10:9:** Isael vanuwidi ba dabedi tabetabedi. ‡ **10:17:** Niga Saimonna ba musala kwapidi taukopedi.

³⁰ Bi Koniliyas, Pita ena giu i waimunena gado, “Laḡan faiona a kovi, egu vanuwemo suwala 3 okoloki e laulaupali bi aneya ena gala waimatakanikanina i wai maḡemoti te matagumo i moito kamaḡe, ³¹ bi i giuweguna gado, ‘Koniliyas em pali i vaiye bi em waisagu lava wainuwatoitoidi lisidimo Maimaituwa i sibe. ³² Lava ḡesaudi niganana kwa giukamaḡedi sa nawa Diyopamo, te lava isana Saimon sawai isana Pita sa giuwe te ya nato. Tana ba taomana bi Saimon musala kwapidi taukopedi waitena sa miyamiya bi ena vanuwa ba nisa diyanemo.’ ³³ Taunana aubaina tagu em giu maḡemota e giukamaḡe. Bi i visu te kuna tava. Bi niganana Maimaituwa matanemo matabumai kei ḡemotimai, te Bada bai i giugiuwemna matabudi kwa giuwemai te ka vaiye.”

Pita ena lauguguya

³⁴ Ḡome Pita giu i waitubuna gado, “Niganana kaka e sibe kauwe te Maimaituwa lava matabudi ya ḡoḡoedi bi Diu lavedi mote taudiḡa. ³⁵ Dobu matabuna noponemo mabai Maimaituwa sa laulauduneye bi kauwa didimanidi sa voivoiyedina ba ya wai aninedi. ³⁶ Temi kona sibe te Maimaituwa giuna visuvisuna i giukamaḡe Israeḡ lavedi lisidimo, te laḡannemo mabai Yesu Vinevinena Kamaḡena sai sumaḡena ba Maimaituwa nuwauba ya vitedi. Yesu taunana mwali matabuna tauwaibadayena. ³⁷ Bai matabuna Diudiya noponemo i tubutubuḡana§ temi kona sibe. Yesu giuna visuvisuna Galilimo i tubuḡa, Diyon kabulu i lauguguyae mulinemo.

³⁸ “Mba laḡannemo Maimaituwa, Aluwa Waiyawa bi ḡailisi Nasalet Yesuna i wai wanavu. Bi tana mba dobuna i nawa yaḡosi bi kauwa visuvisudi i voivoiyedi bi lava mabai aluwa gebogebodi a sunesunegidina i waiyawasanidi banina Maimaituwa tana waitena.

³⁹ “Tana kauwa matabudi Diudiya bi Yelusalem noponedimo i voivoiyedina tama mataotimaimo ke kitedi. Tana kolosimo a tupalatu te i peki. ⁴⁰ Bi geḡa te laḡan waifaioninemo, Maimaituwa pekimo i ka kenamoito bi i voiye te tama lisimaimo i kamaḡati. ⁴¹ Bi pekimo kenamoito mulinemo tana mote lava matabudi a kita bi tama Maimaituwa i gei vinemai te ke kita, waitena ke kani bi ke tego. ⁴² Bi i giu vavasaḡemai te tama lava lisidimo ka lauguguya bi ka giuwedi te tana taunana Maimaituwa i vine te lava miyemiyedi bi pekipekidi ya etaledi. ⁴³ Taugiuwatana matabudi tana a giuwata, te lava matabudi tana sai sumaḡena ba Yesu isanemo Maimaituwa edi gebogebo ya noḡotikamaḡedi.”

Eteni lavedi Aluwa Waiyawa a vai

⁴⁴ Pita yaḡolo i giugiu ba Aluwa Waiyawa i yovo lava matabudi ena giu a vaivaiyena lisidimo. ⁴⁵ Diu lavedi waisumeḡidi ḡesaudi Pita waitena a natonatonu, tedi a tagugu. Banina Maimaituwa puyo Aluwa Waiyawa i giukamaḡe yovoḡe Eteni lavedi lisidimo. ⁴⁶ Bi tedi a vaiyedi te kalina ḡesaudi mote a sibedi bi a gagagaliyedi bi kota Maimaituwa a kaka saḡesaḡe.

Kamaina bi Pita i giuna gado, ⁴⁷ “Tagu e noḡoti te niga lavedi maso gaubemo te ka buludi bi mote aiyai i mai ḡakeda. Banina tedi kaikana Aluwa Waiyawa a vai, mai tada.” ⁴⁸ Ḡome Pita i giuwedi te tedi Yesu Keliso Kamaḡena isanemo sa kabuludi. Kamaina bi Pita ai baḡa te waitena ḡome sa taumiya laḡan visa.

11

Pita ena noya Diu tauwaisumaḡa lisidimo i giu waididimani

¹ Giugiukamaḡedi bi tauwaisumaḡa Diudiyamo a vaiye te Eteni lavedi Maimaituwa giuna a vai. ² Taunana aubaina laḡannemo Pita Yelusalemmo i tavatava ba Diu lavedi

§ 10:37: Bai i tubuḡa: Ee wasa i nawana.

tauwaisumaḡa Pita a giuvitavitalena gado, ³ “Tam bai aubaina kuna nawa Eteni lavedi edi vanuwemo bi vaitedi kona kanikani?”

⁴ Taunana aubaina Pita lisinemo baibaḡa a tubutubuḡana matabudi i giu waiipoipo lava lisidimo gado, ⁵ “Laḡan ḡemota tagu Diyopamo e laulaupali bi wailove e kita. Bi mwali kitana maibena kadawali dididiga liuna 4 malaḡa ai dawwe yovoḡe matagumo.

⁶ Bi kadawali nopona e kitakita ba dobumo ḡamoḡamo kitedi tabudi bi tabudi suwana, malamalaḡamidi bi mwanuwa lovolovodi. ⁷ Kamaina bi kalina malamo i giuweguna gado, ‘Pita ku moito, kwa vunudi bi kwa kanidi.’

⁸ “Bi tagu e giuwena gado, ‘Mm Bada, geḡa ota! Tagu mote bamo musala milemiledi e kanidi, eete niganana.’* ”

⁹ “Bi kalina malamo i giu munaḡana gado, ‘Bai mwalina Maimaituwa i kaka visuvisuna mote kuma giuwe te milamilana.’ ¹⁰ Niga kauwina ma faiona i tubuḡa. Kamaina bi bai matabuna a solu saḡe munaḡe malamo.

¹¹ “Noi taunana te ooloto faiona Seseliyaḡa a giugiukamaḡedina a tava, vanuwa e miyamiyanemo. ¹² Bi Aluwa i giuwegu te mote yà nuwalalaḡa bi vaitedi ka nawa. Niga lavedi 6 waisumeḡidi vaitedi Diyopamo te ke nawa Sisaliyia bi matabumai Koniliyas ena vanuwemo ke valaḡeta. ¹³ Ḡome Koniliyas i giuwemai te bainewa aneya ena vanuwemo i laumaḡata bi giuwena gado, ‘Ooloto ḡesaudi kwa giukamaḡedi Diyopamo, ḡome lava isana Saimon bi wai isaisa ba Pita sai doli natome. ¹⁴ Tana giu visuvisuna ya natome te tam bi em vanuwa lavedi matabumi ko yawasana.’

¹⁵ “Laḡannemo giu e wai tubu ba Aluwa Waiyawa i yovo lisidimo, maibena dolinemo tada lisidemo i yovoyovona.† ¹⁶ ✧Kamaina bi ḡome Bada bai i giugiuwena e noḡoti, ‘Diyon gauba otamo i waibulu bi temi kaka Aluwa Waiyawemo ko bulu.’ ¹⁷ Tada wala Bada Yesu Keliso tei sumaḡe bi Maimaituwa puyo Aluwa Waiyawa i viteda, niganana ḡemotina kota Eteni lavedi i vitedi. Taunana aubaina tagu mote egu ḡailisi bai te Maimaituwa ena kauwa yài ḡake.”

¹⁸ Laḡannemo niga giudi a vaivaiyedi ba Pita a giugiuvitavitalena a kaisako bi Maimaituwa a ka saḡesaḡena gado, “Giukauwa te niganana kaka ke sibe te Maimaituwa Eteni lavedi i waianinedi te sa lau kuvasa bi yawasana kenakena nonoḡina sa vai.”

Tauwaisumaḡa Entiyok noponemo

¹⁹ ✧Laḡannemo laukivigeboḡe bi tubuḡa bi Stivin a waipeki ba tauwaisumaḡa ḡesaudi a dabalala. Tedi a nawa Fonisia wapunemo, Saiplas bwanabwananemo bi Entiyok tauninemo. Bi ḡome Diu taudiḡa lisidimo giu visuvisuna a lauguguyae. ²⁰ Bi tauwaisumaḡa ḡesaudi oolotodi Saiplasiḡa bi Sailinga, tedi kota a nawa Entiyokmo bi Eteni lavedi lisidimo Bada Yesu giuna visuvisuna a lauguguyae. ²¹ Tedi Bada ena ḡailisimo lava wapewapedi a vitedi bi Bada ai sumaḡe.

²² Laḡannemo Maimaituwa ena dam Yelusalemmo niga giuna a vaivaiye ba Banabas a giukamaḡe i nawa Entiyok. ²³ Laḡannemo Banabas Entiyokmo i tavatava ba Maimaituwa ena laukivivisuvisu lava lisidimo i kita. Ḡome tana i wainuwavisu bi i laibagidi te nuwedi tabutabunemo Bada lisinemo sa moito didina. ²⁴ Banabas tana lava visuvisuna bi i waisumeḡi guletina nopona Aluwa Waiyawa i waiwanavu. Taunana aubaina lava wapewapedi a nato te Bada ai sumaḡe.

²⁵ Kamaina bi Banabas bi i nawa Tasis Sol tavuḡena aubaina. ²⁶ Bi laḡannemo i banabanavi ba i waidoli natome Entiyokmo. Bi ḡome tedi tauwaikawatana vaitedi kwalabu ḡemota a miya bi lava wapewapedi a wailovelovedi. Mba laḡannemo Entiyokmo tauwaisumaḡa wai isedi ai tubuna gado, “Maimaituwa ena dam lavedi.”

* **11:8:** I milamilana mote ḡemoḡemotina mai kani (10:14 ko kita). † **11:15:** Giugiukamaḡedi laidalolo 2:1-13 ko iyevi. ✧ **11:16:** Giu 1:5 ✧ **11:19:** Giu 8:1-4

²⁷ Mba laḡandimo taugiuwatana ḡesaudi Yelusalemḡa a tava Entiyokmo. ²⁸ ✧Bi ḡemota isana Agabas i miya moito te Aluwa Waiyawa ena sagumo, Loum dobuna matabuna noponemo gomala dididiga ya tubuḡana i gei giuwata. (Niga gomelina ba Kolodiyas ena waibada laḡannemo i tubuḡa).‡ ²⁹ Taunana aubaina tauwaikaiwatana Entiyokmo ai ogatala te edi banava luvanemo edi puyo a giukamaḡedi tauwaisumaḡa Diudiyamo miyemiyedi aubaidi. ³⁰ Tedi edi puyo Banabas bi Sol nimedimo a sivudi te a nawedi Yelusalemmo tauwaisumaḡa edi babada lisidimo.

12

Ḡalibona Alodi tauwaisumaḡa i laukivigeboḡeyedi

¹ Mba laḡandimo ḡalibona Alodi* Maimaituwa ena dam ḡesaudi i panidi bi i laukivigeboḡeyedi. ² Tana Diyon tuwaḡana Diyemes kwatikwatimo i wai peki. ³ Bi laḡannemo Alodi i kita te Diu lavedi nuwedi i visu kauwa, kauwina i voivoiyena aubaina ba kota i giu te Pita ya pani. Bi Buledi mote muu'a vaitena soina noponemo i pani. ⁴ ✧Kamaina bi Alodi tauwaiḡaviya i giuwedi te Pita biliwelokomo a sako nawe. Bi tauwaiḡaviya dubudi 4 bi nopodiḡa ba wapedi 4 a sivunawedi te Pita a kita wata. Tana i ogatala te vawaitauli soina mulinemo maso Pita biliwelokomo ika potiyovo lava kumna matedimo te maso i etale. ⁵ Kamaina bi Pita biliwelokomo a labe bi Maimaituwa ena dam ba nopodi tabutabudimo tana aubaina Maimaituwa lisinemo a laulaupali.

Pita biliweloko i potiyovo kamaḡe

⁶ Bokinamai Alodi Pita maso i kapotiyovona etala aubaina ba mba dudubalinemo Pita lava tauwaiḡaviya labu mododimo i kenakena. Bi tana seini labu a lau paniyedi, ḡemota kataiyanemo bi ḡemota ḡeniyanemo. Bi mba seinidi ḡemotidi isudi ba tauwaiḡaviya nimedimo ai ḡalodi. Bi biliweloko mataetinemo ba tauyava a moimoito. ⁷ Bi i wai maḡemoti te Bada ena aneya i lau moitoe bi Pita ena ani kena gabuna i lai yana. Bi tana Pita giliginemo i laidagu bi i giuwena gado, “Ku kenamoito makai!” Kamaina bi mba seinidi nimanemo a nuwa kamaḡa.

⁸ Ḡome aneya Pita i giuwena gado, “Em gala bi em kaḡesuma kwa kotedi.” Bi Pita mainana i voiye bi kota aneya i giu munaḡe, “Niganana em kwama dabanemo kwa kote bi kwa kaiwatagu te ta potiyovo.”

⁹ Kamaina bi Pita aneya i kaiwata bi biliweloko a potiyovo kamaḡe. Bi tana mote i sibe te aneya bai i voivoiye, bi mba kamaina kauwa banina i tubutubuḡa bi tana i wainoḡotana benakage wailove i kitakita. ¹⁰ Tedi tauyava laumatamo bi laumulimo a vawaitaulidi bi a potiyovo malagai etana mataetinemo. Mba mataetina guduna ba ilama bi ḡome a tavatava ba mataetina nuwanemo i nuwa kamaḡe bi aneya Pita vaitena a yovo a taunawanawa bi aneya i wai maḡemoti te i yaufa.

¹¹ Ḡome kaka Pita bai lisinemo i tubutubuḡana i noḡoti bi i giuna gado, “Niganana e sibe kauwe te giukauwa Bada ena aneya i giukamaḡe te Alodi ena ḡailisimo bi Diu lavedi edi ogatala ḡebogebodimo tagu i wai yawasanigu.”

¹² Ḡome kaka Pita ena noḡota i kena kauwa bi i nawa Meli ena vanuwemo, natuna Diyon isana ḡesauna ba Mak. Bi lava wapewapedi ena vanuwemo ai ḡemotidi bi a laulaupali. ¹³ Kamaina bi Pita gudu taulinemo i laupewapewa bi taupaula waivinina isana Loda, tana mataeta kaikamaḡena aubaina i nawa. ¹⁴ Bi laḡannemo Pita kalinana i vai ḡone ba nuwana i lauvisuvisu bi gudu kaikamaḡena nuwana i yavuḡa bi i velau i munaḡa bi i giuna gado, “Pita mataetamo ya moimoito.”

✧ 11:28: Giu 21:10 ‡ 11:28: Kolodiyas tana Loum i waibadaena kwalabu 41 AD i nawa te 54 AD. * 12:1: Alodi Agilipa 1 ba Alodi dididigina itana. ✧ 12:4: Pot 12:1-27

15 Bi tedi a giuwena gado, “Tam kuna bu'uwa, ee?” Bi geḡa te tana i giu laukasaḡaiḡai, aubaina tedi a giuna gado, “Augunai Pita meyauna.”†

16 Bi Pita yaḡolo te i laulaupewapewa. Gome tedi mataeta a kaikamaḡe bi Pita a kitakita ba a ai sovesove. 17 Bi Pita nimanemo i wai katitawedi te maso a miya moimoisili. Gome tana i giuwedi bainewa Bada biliwelokomo bi i ka potiyovona. Bi tana i giuwedina gado, “Niga kauwina Diyemes‡ bi tuwatuwaḡana ḡesaudi vaitedi ko giuwedi!” Kamaina bi tana i potiyovo munaḡa te i nawa dobu ḡesaunemo.

18 Olaolalemo tauyava ai nuwanaina gulata bi nuwedi i lovo bi a giuna gado, “Pita lisinemo bai i tubuḡa?” 19 Alodi i vaiye te Pita biliwelokomo i potiyovo ba giu i sako te sa tavuḡe bi mote a banavi aubaina biliweloko tauyavena i wai talavitavitaledi bi i giuvavasaga te sai pekidi. Gome Alodi dobu Diudiya i gose bi i nawa Seseliyamo i taumiya.

Alodi ena peki laḡanina

20 Bi Alodi tana Taiya bi Sidon lavedi lisidimo nuwana i medi kauwa. Taunana aubaina edi babada a giukamaḡedi Alodi lisinemo. Bi tedi Alodi ena vanuwa taulabena isana Blastas a gei waitauwe. Bi a giuwe te tana maso Alodi i kanuwabigabiga. Banina tedi mba ḡalibonana ena dobumo kani a vaivai. 21 Gome Alodi laḡan i vine te maso mba laḡannemo ai ḡemotidi. Kamaina bi laḡanna i sakosakonemo ḡalibona galedi i kotedi bi ena animiya gabunemo i miya bi lava lisidimo i gagali. 22 Gome ena giu noponemo lava kalinedi dididiginemo a binauna gado, “Niga ba maimaituwa kalinana, mote mai lava!”

23 Banina tana mote Maimaituwa isana i ka saḡesaḡe. Taunana aubaina Maimaituwa ena aneya Alodi i doulikwa doḡamo i talaḡa bi bwagana mwatamwata a kani te i peki.

24 Bi Maimaituwa giuna i didiga bi i dabalala. 25 Laḡannemo Banabas bi Sol edi noya Yelusalemmo a wai kovi ba tedi Diyon isana ḡesauna Mak, vaitena a munaḡa Entiyok. §

13

Maimaituwa ena dam Banabas bi Sol a vinedi bi a giukamaḡedi

1 Bi Entiyokmo Maimaituwa ena dammo taugiuwatana bi tauwailovelove a miyamiya. Tedi isedi ba Banabas, Simiyon isana ḡesau Duba, Sol, Lusiyas tana Sailin lavana bi Manen tana ḡalibona Alodi vaitena a didiga ḡemota.* 2 Laḡannemo tedi BADA a laulauduneye bi a udiudi ba Aluwa Waiyawa i giuwedina gado, “Banabas bi Sol ko vinedi banina tagu e yogedi te egu noya sa voiye.” 3 Gome tedi a udi, a laupali bi nimesi Banabas bi Sol dabedimo a sivudi kaka a giukamaḡedi.

Banabas bi Sol Saiplas bwanabwananemo Maimaituwa giuna a lauguguyae

4 Sol bi Banabas Aluwa Waiyawa i giukamaḡedi a nawa dobu Selusiya bi ḡome kukakukamo a gelu a nawa Saiplas bwanabwananemo. 5 Laḡannemo tedi Salamisimo a tavatava ba Diu lavedi edi bolu vanuwidiḡa Maimaituwa giuna a lauguguyae. Bi ḡome ba tausagudi Diyon Mak vaitena.

6 Bi tedi Saiplas bwanabwanana a nawa yaḡosi eete Papos tauninemo a tava. Bi ḡome tedi taugiuwatana kaikaiyovuna Diu olotona a banavi. Tana lava bwalabwalauna isana Bar-Yesu.† 7 Bi tana ba gabemani Segiyas Polas ena tau. Segiyas Polas tana lava nuwanuwa uyauyana, Maimaituwa giuna vaiyena i ḡoeḡoe taunana aubaina Sol bi Banabas i giuwedi te ena vanuwemo a saḡa. 8 Bi taubwalau Gulik kalinedimo sa wai isana Elimas, tana kota Sol bi Banabas edi giu i laulaupali-ibedi. Banina tana i

† 12:15: Ena aneya, augunai gado, Ena aneya tauwailabalaba. ‡ 12:17: Diyemes ba Bada Yesu tasina. § 12:25: Munaḡa Yelusalem. Kulikulidi ḡesaudimo Yelusalem a gose bi ḡesaudi ba gado, A nawa Entiyok. * 13:1: Sol tana mote Alodi vaitena a didiga ḡemota, tana ba tauwailovelove bi taugiuwatana. † 13:6: Bar-Yesu banina ba Yesu natuna.

ḡoeḡoe te Plimiya Segiyas maso mote Sol bi Banabas edi giu i wai sumaḡe. ⁹ Bi Sol isana ḡesauna Pol tana Aluwa Waiyawa nopona i waiwanavu bi taubwalau matana i kitadidi ¹⁰ bi i giuwena gado, “Tam penama natuna, kaiyovu bi gebogebo nopom i waiwanavu. Tam visuvisu matabudi sa natonatona kwa laulaupali-ibedi. Bi BADA giuna didimanidi laḡan matabuna kwa lailaibaledi. ¹¹ Taunana aubaina niganana Bada ya kovoḡim bi matam ya paya te laḡan visa nopodimo suwala mote kuma kita.” Noi taunana te boimatuwa pilina i waikwesi tawa te i waikaibwasoku nawa bi i ḡoeḡoe te aiyai maso nimanemo i kabi bi i waidoli.

¹² Laḡannemo Plimiya Segiyas bai i tubutubuḡana i kitakita ba i tagugu gulata bi BADA giuna a wailovelovena i waisumaḡe.

Pol bi Banabas a nawa Entiyokmo Pisidiya plovinsnemo

¹³ Laḡannemo Pol bi ena tausagu vaitedi dobu Papos a gose bi kukakukaḡa a nawa Pega tauninemo Pamfilia plovinsnemo. Mba ḡome Diyon Mak ena lava i gose kamaḡedi bi i munaḡa Yelusalem. ¹⁴ ḡome tedi Pegamo bi a nawa Entiyok malagainemo Pisidiya plovinsnemo. Bi waiyawasi laḡannemo tedi a nawa bolu vanuwino a miyatulu. ¹⁵ ḡome bolu vanuwina babadidi, waigake giudi bi taugiuwatana kalinedi a gilugilumidina a iyevidi. Mulinemo tedi Banabas bi Pol ai baḡedina gado, “Tuwatuwaḡamai bamoda temi lisimimo laibagi giudi lava aubaidi ba kamaina te ko giu.”

¹⁶ Pol i miya moito te nimanemo lava i waikatitawedi a miyamoimoisili bi i giuna gado, “Temi Israel lavemi bi Eteni lavemi mabai Maimaituwa taulauduneyena koi beyavaiya. ¹⁷ ✧Israel lavedi edi Maimaituwa wala eda magumagula i vinedi bi i voiyedi te Israel damna i didiga. Bi Idip dobonemo a miyana mai tautavatava. Bi Maimaituwa ena ḡailisimo eda magumagula Idipmo i kapotiyovodi bi i waidoli nawedi. ¹⁸ ✧Bi kwalabu 40 nopodimo kalakalalelemo avena te a kaka manisobala bi kamaina te i labelabe kauwedi. ¹⁹ ✧Tana dobu wapana 7 Keinan noponemo lava i ḡosedo bi dobuti ena lava Israel i vitedi te sai taniwagaye. ²⁰ ✧Kwalabu wapana 450 nopodimo niga kauwidi matabudi a tubuḡa.

“Mulinemo Maimaituwa Israel lavedi taulaididimana i vitedi bi a miyana eete taugiuwatana Samuwel ena sauga i tava. ²¹ ✧Mba laḡannemo Israel lavedi ḡalibona a ḡoe, taunana aubaina Maimaituwa Sol i vitedi. Sol ba Kis natuna Bendiman damnemo. Tana i wai ḡalibona bi i labedi te kwalabu 40 a kovi. ²² ✧ “Kamaina bi Maimaituwa Sol i kaikamaḡe mulinemo Deivida i voiye te edi ḡalibona bai i giugiuwena luanemo. Tana niga mainana i giu, ‘Diyesi natuna Deivida tagu e kita banavi, tana taunana nopogu ena ḡowana. Tana kaka egu ḡowana matabuna ya voiyedi.’

²³ “Deivida ena tubulelesemo Maimaituwa Tauwaiyawasana Yesu i giukamaḡe Israel lavedi lisidimo, mai nove wala i giugiuwapana luanemo. ²⁴ ✧Bi muliḡa kaka Yesu i tava ena noya i waitubuna ba dolinemo Diyon i gei tava te i lauguguya Israel lavedi lisidimo te maso a nuwavitata bi i kabuludi. ²⁵ ✧Laḡannemo Diyon ena noya i wai waikovi ba i giuwedina gado, ‘Temi ko noḡonoḡotigu te tagu aiyai? Temi male tagu ko noḡonoḡotigu te Tauwaiyawasana. Geḡa, tagu mote Tauwaiyawasana. Lava muliḡuḡa ya natonatona tana taunana Tauwaiyawasana. Tagu mote ḡemoḡemotigu te ena kaḡesuma ya kaikamaḡe.’

²⁶ “Temi tuwatuwaḡagu Eiblaḡam natunatuna bi temi Eteni lavemi mabai Maimaituwa taulauduneyena, koi beyavaiya. Maimaituwa tada aubaida yawasana giuna i giukamaḡe lisidimo. ²⁷ Bi Diu lavedi edi babada vaitedi Yelusalemno miyemiyedi ba mote a sibe te Yesu tauwaiyawasana bi a giu te sai peki. Bi laḡannemo a waipeki ba taugiuwatana a gilugilumina, waiyawasi laḡandimo a iyeiyevi nonoḡena

✧ 13:17: Pot 1:7 ✧ 13:18: Nam 14:34 ✧ 13:19: Wai 7:1 ✧ 13:20: Taul 2:16, 1 Sam 3:20 ✧ 13:21: 1 Sam 8:5, 1 Sam 10:21 ✧ 13:22: 1 Sam 13:14, 1 Sam 16:12, Sale 89:20 ✧ 13:24: Mak 1:4 ✧ 13:25: Met 3:11, Mak 1:7

banina i tubuḡa. ²⁸ ✧Tedi Yesu lisinemo mote bai gebona a banavi bi geḡa te Paelat ai baḡa te Yesu ai peki.

²⁹ ✧“Bi laḡannemo niga kauwidi matabudi taugiuwatana a giugiuwedina, lava a voivoiye kovi Yesu lisinemo ba taubeuna kolosi modonemo a avali yovoḡe bi tauyewamo a sako. ³⁰ Bi kota Maimaituwa pekimo i ka kenamoito. ³¹ ✧Bi tedi mabai tana vaitena a bababalana Galilimo te Yelusalemmo lisidimo laḡan wapewapedi i laumaḡata. Bi matedimo a kitakitana taunana niganana sa giu nawe lava lisidimo.

³² “Bi tama niganana niga giuna visuvisu ka giugiuwemi: Niga giuna Maimaituwa tamatamada lisidimo wala nove i giuwapaye. ³³ Niganana natunatudidi tada lisidemo banina i kamaḡati te Yesu tana pekimo i ka kenamoito. Sale 2 noponemo niga mainana i giu,

‘Tam natugu

bi niganana tagu tamam.’

³⁴ ✧Maimaituwa Yesu pekimo yaka kenamoito bi mote ima bova ba ena giugiu niga mainana,

‘Tagu kavisuvisu bi yawasana waiyawa ya vitemi
mai wala Deivida i giugiuwapaeyena luanemo.’

³⁵ Bi gilugilumina ḡesaunemo kota mainana i giu,

‘Tam em taupaula Waiyawa
mote kuwai anine te tauyewamo
ima bova.’

³⁶ “Niganana Deivida ta kita, tana ena laḡanimo Maimaituwa ena ḡowana i voivoiye bi i peki te tauyewamo tamatamada diyedimo taubeuna a sako bi i bova gwas. ³⁷ Bi kota niga lavana Maimaituwa ika kenamoito te mote i bova.

³⁸ “Taunana aubaina, egu lava! Tama niganana lisimimo ka laulauguguya te Yesu ko sibe kauwe te tana dabanemo kaka Maimaituwa emi gebogebo ya noḡotikamaḡedi.

³⁹ Bi Mousis ena waiḡake mote ḡemogemotina te ima ka didimanimi. Temi Yesu koi sumaḡena ba emi gebogebo ya noḡotikamaḡe bi yaka didimanimi. ⁴⁰ Bi ko kita kauwa te bai taugiuwatana a giugiuwena lisimimo mote sima tubuḡa. Tedi niga mainana a giu,

⁴¹ ‘Koi beyavaiya, temi waidibogimi,
ko kita kauwa.

Temi koi nuwanaina te ko peki.

Banina temi emi laḡanmo
tagu niganana bai ya voiyena,
ba mote komai sumaḡa.

Bi bamo te aiyai lisimimo ya giuna,
ba yaḡolo mote komai sumaḡe.’ ”

⁴² Laḡannemo Pol bi Banabas bolu vanuwina a potipotiyovo kamaḡe ba lava tedi a giuwedi te waiyawasi laḡanina ḡesaunemo maso a nato munaḡa bi giudi a laukaukauwedi. ⁴³ Tapalolo mulinemo Diu bi Eteni lavedi mabai nuwedi a nuwanuwavitalana Pol bi Banabas a kaiwatedi bi tedi lava a laibagidi te Maimaituwa ena laukivivisuvisu sai sumaḡedidi bi sa miyae.

⁴⁴ Bi waiyawasi laḡanna ḡesaunemo ḡotona te maso malagai lavedi matabudi a tava kovi ai ḡemotidi, Bada giuna vaiyena aubaina. ⁴⁵ Bi ḡome Diu lavedi a kita te lava kumna giu awai beyavaiye ba tedi Banabas bi Pol a unuledi bi Pol bai i giugiuwena a giuivitaviale.

⁴⁶ Pol bi Banabas ḡome ma laudabatoledi a giuna gado, “Tama kamaina te Maimaituwa giuna lisidimo ka giu doliye. Bi anikitana ba kona daboke bi giuna

kenakena nonoḡina mote koma ḡoeḡoe. Taunana aubaina tama niganana ka gosemi bi ka nawa Eteni lavedi lisidimo. ⁴⁷ ✱ Baninana Maimaituwa niga mainana i giuwemai, ‘Tagu e vinem te tam

Eteni lavedi edi yanayana.

Bi tam taunana yawasana giuna kwa giu nawena

dobu isuna te isuna.’ ”

⁴⁸ Laḡannemo Eteni lavedi niga giuna a vaivaiye ba nuwedi i visu bi Bada a kasaḡesaḡe tana giuna aubaina. Bi mabai Maimaituwa i vinedi bi sa waisumaḡana ba yawasana kenakena nonoḡinemo sa saḡa.

⁴⁹ Bi Bada giuna mba dobuna matabuna i nawa yaḡosi. ⁵⁰ Bi Diu lavedi a miya moito te Eteni waivinidi isanawenawedi Maimaituwa taulauduneyena bi malagai babadidi laukaidi nuwedi a liudi bi a kanuwa medimedidi. Kamaina bi edi dobumo Pol bi Banabas a laukivi gebogeboyedi bi a kwavivaidi ⁵¹ ✱ Taunana aubaina Pol bi Banabas kaḡedi gobusidi ḡome a lai kulukuludi ‡ bi a gosedi a nawa Ikoniyaḡ malagaina. ⁵² Ḣome tauwaikawatana Aluwa Waiyawa i waiwanavudi te ai nuwavisu bi a yasisi.

14

Pol bi Banabas Ikoniyaḡ noponemo

¹ Ikoniyaḡ malagainemo Pol ena vaivai luvanemo Banabas vaitena a nawa Diu lavedi edi bolu vanuwinemo. Ḣome tedi a lauguguya bi edi lauguguya ba i ḡailisi kauwa, te Diu bi Eteni lavedi wapawapa otidi Yesu ai sumaḡe. ² Ḣome Diu lavedi mabai waisumaḡa a daboka tedi taudidi Eteni lavedi nuwedi a liudi te a medi tauwaisumaḡa lisidimo. ³ Pol bi Banabas ḡome a taumiya bi malaudabatoledi Bada Yesu a giuwata. Bi Bada ḡailisi i vitedi te mataila bi anisove kauwidi a voyiyedi. Ḣome Bada ena lau kivivisuvisu lisidimo lava a kita.

⁴ Bi mba malagainemo lava a daili munaḡedi te nevedi Diu vaitedi ai kalinakabiyedi bi nevedi Pol bi Banabas vaitedi ai kalinakabiyedi. ⁵ Taunana aubaina Diu bi Eteni edi babada ai ḡemotidi te Pol bi Banabas kedi pota a yesi, te maso a laukivigegebodi bi ḡakimemo maso a laipekidi.* ⁶ Bi laḡannemo pota a yesiyesina giuna a vaivaiye ba kandavonaḡa a nawa Lista bi Debi malagaidimo, Likoniyaḡ plovinisina noponemo. Bi mba malagaidi nananakidi bi diyediḡa, ⁷ tedi edi noya a laumunaḡe bi Yesu giuna visuvisuna a lauguguya nawe.

Pol bi Banabas Lista bi Debi dobudimo

⁸ Lista malagaina noponemo oloto kaḡena nuwanokuna mai i tubuḡae bi mote i nawanawa. ⁹ Tana i miya bi Pol ena giu i vaivaiye bi Pol mba olotona i kitadidi te tana ba i waisumaḡa te ya yawasana. ¹⁰ Ḣome Pol kalinana dididiginemo i giuwena gado, “Ku miya moito!” I waimaḡemoti te oloto i laupoti saḡa bi nawa i waitubu. ¹¹ Laḡannemo Pol mai i voiye bi lava a kitakita ba tedi Likoniyaḡ kalinedimo a binauna gado, “Po-oi, niga maimaituwedi labu ba ailalava ota bi niganana a yovo lisidimo!” † ¹² Tedi Banabas ai isana *Sus* bi Pol ai isana *Emes* banina tana taugagali. ¹³ Bi maimaituwa *Sus* ena pilisi ena ani laudunena vanuwina ba malagai eta lovolovotavinemo i moimoito, kamaina bi *Sus* ena pilisi bi lava a ḡoe te kau tamokanidi bi belana dulidulidi edi puyo a natomedi te ḡome a lausewasewa Pol bi Banabas lisidimo.

¹⁴ Laḡannemo giugiukamaḡedi Pol bi Banabas mai a vaivaiyedi ba tedi edi gala a lisidi bi a velau a nawa lava kumna nopodimo bi kalinedi dididiginemo a giuna

✱ **13:47:** Ais 42:6, Ais 49:6 ✱ **13:51:** Met 10:14, Mak 6:11 ‡ **13:51:** Gobusa a laikulukuluvina banina ba yawasana mote sima banavi ba taudiḡa edi wavu bi mote Pol bi Banabas. * **14:5:** Diu edi waigake i giu lavana aiyai Maimaituwa i lau kasaḡaigaiyena ba ḡakimemo sa laipeki (Livai 24:16). † **14:11:** Pol bi Banabas Gulik kalininemo a giugiuna banina dobu matabuna niga kalina a sibe.

gado, ¹⁵ ✧“Olooloto bai aubaina mai ko voivoiye? Tama lava ota, mai temi! Tama giu visuvisuna ke natome te ko vaiye bi nuwemi ko vitedi. Mba maimaituwidi waibanigeḡedi ko gose kamaḡedi bi Maimaituwa miyamiya nonoḡina lisinemo ko nawa bi ko lauduneye. Banina tana taunana mala, dobu, nisa bi bai matabudi nopodimo i voiyedi. ¹⁶ Tana wala lava matabudi i kita kamaḡedi te edi ḡowanaḡa a nawanawa. ¹⁷ Bi yaḡolo te ena laukivivisuvisu lisimimo yà kakamaḡati. Tana nabu i vitemi te emi pesi a dugaduga kauwa edi ilimo bi yà wai maulimi te kowai wainuwavisu.” ¹⁸ Giugukamaḡedi giu a wai waikovi ba lava matabudi a lautautau. Bi lava ḡesaudi yaḡolo a ḡoḡoe te sa puyodi.

Lista lavedi Pol a lauḡakimi

¹⁹ Ḡome Diu lavedi Entiyok bi Ikoniyaḡa a tavatavana edi giumo lava kumdi a ka manisobaledi. ²⁰ Bi matabudi Pol a lauḡakimi bi a solu nawe malagai a potiyovo kamaḡe. Banina ai noḡota te tana bena i peki.

Kamaina bi tauwaikawaiwatana Pol a moito kwaivivili te i kena moito bi i munaḡa malagaimo. Bi bokinamai tana bi Banabas a nawa Debi malagaimo.

Pol bi Banabas a munaḡa Entiyokmo Saliya plovinsnemo

²¹ Mba malagaimo tedi giu visuvisuna a lauguguyae bi lava wapawapa a voiyedi te a nuwavitala bi Bada a kaiwata. Mulinemo tedi a munaḡa Lista, Ikoniyaḡa bi Entiyok malagaidimo. ²² Ḡome tedi tauwaikawaiwatana a laibagidi te waisumaḡemo sa moito didina bi a giuwedina gado, “Muliḡa kaka tada Maimaituwa ena waibadamo ta sola saḡana bi dolinemo waiwaiḡolana ta gei asiwi.” ²³ Mba malagaidi nopodiḡa a nawanawa bi Maimaituwa ena dam lavedi nopodimo babada a vinedi, kaka bi a laupali, a udi bi Bada nimanemo a sivudi. Banina tana taunana a waisumaḡe. ²⁴ Tedi Pisidiya plovinsnaḡa a nawanawana eete Pamfilia plovinsnemo a tava. ²⁵ Bi Pega malagaimo Bada giuna a lauguguyae, i kovi bi a nawa Ataliya malagaimo. ²⁶ ✧Kamaina bi ḡome ai kaivitedi te kukakukaḡa a munaḡa Entiyokmo. Dolinemo tauwaisumaḡa ḡome tedi Pol bi Banabas Bada nimanemo a sivudi. Bi ena laukivivisuvisumo noyana a nawenawena eete a tavaite munaḡe.

²⁷ Tedi ḡome a tava bi Maimaituwa ena dam lavedi matabudi ai ḡemotidi bi Maimaituwa bai matabuna i voivoiyedina lisidimo bi bainewa waisumaḡa etana i kaikaikamaḡena Eteni lavedi lisidimo taudidi a tai nuwataudi. ²⁸ Pol bi Banabas ḡome tauwaikawaiwatana vaitedi a miya gulata.

15

Tauwaisumaḡa Yelusalemmo ai bolu

¹ ✧Pol bi Banabas Entiyokmo a miyamiya bi olooloto ḡesaudi Diudiyaḡa a yovo Entiyokmo bi tauwaisumaḡa a wailovedina gado, “Bamoda temi bi mote kwapibwali matailina ko vai, mai Mosis ena waiḡake luvanemo ba mote koma yawasana.”

² Niga giudi dabedimo Pol bi Banabas mba lavedi vaitedi ai saḡasaḡa. Taunana aubaina tauwaisumaḡa Entiyokmo Pol, Banabas bi tauwaisumaḡa ḡesaudi a vinedi bi sa ḡoḡoe te sa giukamaḡedi Yelusalemmo. Bi ḡome tauwaikawaiwatana bi waibabada nananakidi vaitedi kwapibwalina giugiuna sa laididimani. ³ Bi Maimaituwa ena dam, tedi a giukamaḡedi a nawanawa Fonisia bi Sameliya malagaidiḡa ba Pol bi Banabas tauwaisumaḡa a giuvitedi te Eteni lavedi ba a nuwavitala Maimaituwa lisinemo. Tauwaisumaḡa mai giuna a vaivaiye ba ai nuwavisu.

⁴ Bi laḡannemo Yelusalemmo a tavatava ba ḡome Maimaituwa ena dam lavedi, giugukamaḡedi bi waibabada Pol ena lava vaitedi a giuvaidi. Bi ḡome Pol bi Banabas

bai matabuna Maimaituwa lisidimo i voivoiyena taunana Yelusalem lavedi a giuvitedi. ⁵ Bi kota Palisi nopodimo tauwaisumaḡa ḡesaudi a miya moito bi a giuna gado, “Mousis ena waigake luvanemo kamaina te Eteni lavedi kwapibwali sa vai.”*

⁶ Ḡome giugukamaḡedi bi waibabada ai ḡemotidi ai bolu bi niga pilipilina ai talapiliye.† ⁷ ✧Ai talapili gulata mulinemo Pita i miya moito bi i giuna gado, “Valevaletigu, temi kona sibe te dolinemo nopomimo‡ tagu Maimaituwa i vinegu te egu giumo Eteni lavedi giu visuvisuna sai sumaḡe. ⁸ ✧Maimaituwa nopo matabuna taukitana i wai lovegu te tana Eteni lavedi i waianinedi te Aluwa Waiyawa ya vitedi mai wala tada. ⁹ Tana mote i waiseli te tedi tabudi bi tada tabuda. Tedi ai sumaḡa aubaina Maimaituwa nopodi i koḡedi bi edi gebogebo i noḡotikamaḡedi. ¹⁰ Niganana bai aubaina ko kaka nuwalaḡelaḡedi? Tada ee eda magumagula wala mai niga vitana ava'avalina maso mote luvada te ta miya.§ Temi mai ko giugiuna ba Maimaituwa lisinemo ko waimenabala te ya medi. ¹¹ Mainana koma giugiu. Bada Yesu ena laukivi visuvisu tei sumaḡe te yawasana te vai. Bi kota kauwina ḡemotina mainana Eteni lavedi lisidimo.”

¹² Bolu lavedi matabudi a miya moimoisili bi Pol bi Banabas lisidiḡa Maimaituwa mataila bi anisove kauwidi Eteni lavedi lisidimo i voivoiyena lava a giuwedi bi a wai beyavaiya.

¹³ Laḡannemo edi giu a wai kovi ba Diyemes i miya moito bi i giuna gado, “Valevaletigu, koi beyavaiyegu. ¹⁴ Saimon Pita kaikana i gei giuweda te Maimaituwa Eteni lavedi i vinedi te tana ena lava otidi. ¹⁵ Niga kauwina taugiuwatana a giugiuwena luvanemo ya tubutubuḡa. Mai taugiuwatana ḡemota ba niga mainana i gilumi,

¹⁶ ‘Laḡan muliḡa

tagu ya nato munaḡa

bi Deivida ena palai

i laulaubulilina ba
ya keli munaḡe.

Bamo gavogavodi

a nuwanuwa suwasuwana ba
ya laivaliudi.

¹⁷ Tagu mai ya voiye

te Israel miyamiya gwasedi
sai sumaḡegu.

Bi Eteni lavedi mabai e vinevinedina

sai sumaḡegu bi yai badayedi. Niga Bada kalinana,
tana taunana niga kauwidi
ya voivoiyedi.’

¹⁸ Niga kauwidi ya giugiuwedina ba walaka lava a sibedi.

¹⁹ “Taunana aubaina niga mainana egu noḡota: Eteni lavedi mabai Maimaituwa lisinemo a nawa bi sa waisumaḡena, mote tama ka nuwalaḡelaḡedi. ²⁰ ✧Niganana maso tada pepa te gilumi bi te giuwedi te niga kauwidi mote sima voyiyedi: Kani milemiledi koikoitau lisidimo laulau sewasewayedi mote sima kanidi, simai mwanemwanena

* **15:5:** Niga laḡannemo, Diu Yesu tauwaiumaḡena tana tauwaiyawasana bi Diu mabai mote Yesu a waisumaḡe a laualudune ḡemota. Diu waiwaisumeḡidi tedi yaḡolo Diu damna noponemo maibena Palisi bi Sadisi. † **15:6:** Niga boluna i tubuḡana ba AD 49-50. ✧ **15:7:** Giu 10:1-43 ‡ **15:7:** Kwalabu 10 muliḡa kaka AD 40 (Giugukamaḡedi 10:11-18). ✧ **15:8:** Giu 10:44, Giu 2:4 § **15:10:** Mousis ena waigake noponemo waigake wapana 613. Diu lavedi waigake ḡesaudi nopodimo a voyiyedi bi a kitedi maibena Mousis ena waigake. Tedi wali saugemo waigakedi a giuwedi mai vita (Galeisiya 5:1). Yesu ena vita ba tabuna (Met 11:28-29). ✧ **15:20:** Liv 18:6-23, Liv 17:10-16

yabayababa bi musala gadona vilivilisina ee kwasinina mote sima kani.** 21 Banina Mousis ena waiḡake wala te niganana waiyawasi laḡandimo malagai matabudi nopodimo bolu vanuwidiḡa sa iyeviyevevi bi sa laulauguguya nonoḡedi.”

Taudima babadidi leta a giukamaḡe Eteni lavedi lisidimo

22 Ḡome tauwaikaiwatana, waibabada bi Maimaituwa ena dam lavedi matabudi a ḡoeḡoe te olooloto ḡesaudi maso sa vinedi te Pol bi Banabas vaitedi sa nawa Entiyok. Kamaina bi Diudas isana ḡesau Basabas bi Saelas a vinedi. Tedi ba tauwaisumaḡa taulauetadoliyedi. 23 Waibabada pepana niga oloolotodi nimedimo a sako. Bi pepana noponemo ba niga mainana a gilumi:

Aisii valevaletimai ebomi, temi mabai Eteni ko waisumaḡana.

Tama tuwatuwaḡemi, giugiukamaḡedi bi waibabada niga pepana ka gilugilumina tauwaisumaḡa niga dobudimo lisidimo: Entiyok, Sailiya bi Silisiya. 24 Tama ke vaiye te nopomaimo lava ḡesaudi a nato lisimimo bi edi giumo nuwemi a kalaḡelaḡedi bi ai nuwaboyemi. Tama mba lavedi mote kai aninedi. 25 Taunana aubaina matabumai kei anina te olooloto ḡesaudi ke vinedi, te niganana ema lava Pol bi Banabas vaitedi ka giugiukamaḡedi lisimimo. 26 Pol bi Banabas mote peki a naile bi a vite munaḡedi eda Bada Yesu Vinevinekamaḡena aubaina. 27 Niga Diudas bi Saelas ka giugiukamaḡedi te pepamo bai ke gilugilumina taudidi mudu otidimo sa giuwemi.

28 Aluwa Waiyawa bi tama kei anina ḡemota te mote kama kanuwalaḡelaḡemi bi kamaivitemi.

29 Bi niga kauwidi taudidi mote koma voyedi: Koikoitau lisidimo kani laulau sewasewayena mote koma kani.

Musala gadona vilivilisina ee ma kwasinina mote koma kani.

Mote komai mwanemwanena yabayababa.

Niga waiḡakedi ko kaiwatedina ba temi kamaina.

Ebom ema lava matabumi.

30 Ḡome olooloto a giukamaḡedi bi a nawa Entiyok. Laḡannemo ḡome a tavatava ba tedi Maimaituwa ena dam lavedi matabudi ai ḡemotidi bi pepa a vitedi. 31 Lavedi pepana a iyeve bi laibagi a vai te ai nuwavisu. 32 Diudas bi Saelas ba taugiuwatana bi tauwaisumaḡa a laibagidi te ḡailisi sa vai. 33 Diudas bi Saelas Entiyokmo a taumiya mulinemo, tauwaisumaḡa kavisuvisu giudimo a kavisuvisudi bi a giuwedi te manuwaubedi sa munaḡa taugiuukamaḡedi lisidimo.†† 35 Pol bi Banabas Entiyokmo a taumiya. Bi lava ḡesaudi vaitedi Bada giuna lava lisidimo a lauguguyae bi ai lovelovedi.

Pol bi Banabas Diyon Mak dabanemo ai kagiu

36 Tedi a miya laḡan visa a kovi mulinemo Pol ena tau Banabas i giuwena gado, “Goma, dolinemo bamo malagaidiḡa te laulauguguya nawana maiḡa kota ta munaḡa bi valevaletida ta vakitedi. Tedi bainewa edi miyamiya.” 37 Kamaina bi Banabas ena ḡowana ba Diyon isana ḡesauna Mak vaitena maso a nawa. 38 ✨Bi kota Pol i noḡoti te Diyon vaitena sa nawana ba mote i visu. Banina tana dolinemo Pamfiliamo i gose kamaḡedi. Bi tedi mote tana vaitena a noya.

** 15:20: Niga waiḡakedi taudidi laubanidi ai bada te mabai Diu vaitedi sa waiḡemota (Livai 17:10–18:30). Bi Eteni lavedi ḡome mote bai te maso a viviledi taunana aubaina a waiḡemota yababa. Bi lava a sibe kauwedi te Eteni lavedi ba koikoitau taulaudunedi bi waimwanemwanena yabayababa ba edi laudune nevana. Musala aniwakunekunemo gabudimo ba koikoitau lisidimo a lau sewasewayedina. Diu niga muselidi a giugiu te (milemiledi) bi aiyai i kanidina ba ya (kakamilamila) taunana aubaina Diu lavedi Eteni ai ḡakedi te mote vaitedi a waiḡemota. Bi Diu a giugiu te musala gadona vilivilisina (milamilana) banaina kwasina noponemo mote i tosi kamakamaḡe. Tagu Maimaituwa Diu waiḡakemi te mote kwasina koma tego mba ba ḡamoḡamo ena yawasana. (Pakanemo 9:4-6). †† 15:33: Kulikulidi wadubodi ḡesaudimo ba lova 34 vaitena. Mba niga mainana i giu, Saelas munaḡa Yelusalemmo i daboka.

✨ 15:38: Giu 13:13

³⁹ Niga kauwina dabanemo Pol bi Banabas ai kagiu gulata te a dailidi. Ĝome Banabas, Mak i waidoli bi kukakukaḡa a nawa Saiplasimo. ⁴⁰ Bi kota Pol, Saelas i vine te tauwaisumaḡa tedi aubaidi a gei laupali te Bada ya labe kauwedi edi ani nawamo. ⁴¹ Tedi Sailiya bi Silisiya nopodiḡa a nawa bi Maimaituwa ena dam lavedi a lailaibagidi.

16

Pol Timoti i vine te tana bi Saelas ya kaiwatedi

¹ Pol Debi bi Lista malagaidimo i tavatava ba ḡome tauwaikaiwatana isana Timoti i banavi. Tana tinana ba Diu lavana bi tauwaisumaḡa, tamana ba Gulik lavana. ² Tauwaisumaḡa matabudi Lista bi Ikoniyam dobudimo miyemiyedi a giu te Timoti tana ba lava visuvisuna. ³ Taunana aubaina Pol i ḡoeḡoe te Timoti yai doli bi sa nawa. Bi Pol kwapibwali i voiye Timoti lisinemo banina mba malagainemo ba Diu lavedi a miyamiya. Tedi kedi nawamo te Pol, Timoti lisinemo kwapibwali i voiye. Banina lava matabudi a sibe te tana tamana ba Gulik lavana. ⁴ ✧ Mulinemo tedi malagai bi malagai a nawaedi bi Yelusalemmo giugukamaḡedi bi waibabada bamo giudi a wai aninedina taudidi lava a giuvitedi te maso a kaiwatedi. ⁵ Maimaituwa ena dam lavedi a voyiyedi te edi waisumaḡa i ḡailisi. Bi laḡan matabuna tauwaisumaḡa iyevena i dididiga.

Maimaituwa Pol i giukamaḡe i nawa Mesidoniya

⁶ Aluwa Waiyawa mote i wai aninedi te Pol ena tausagu vaitedi maso Maimaituwa giuna Eisiya plovinsnemo a lauguguyae. Taunana aubaina tedi Piligiya bi Galeisiya plovins nopodiḡa a nawa. ⁷ Laḡannemo tedi Misiya plovinsina platinemo a tavatava ba tedi a ḡoe te maso a nawa Bitiniya plovinsnemo bi geḡa te Yesu Aluwina mote i wai aninedi te ḡome sa nawa. ⁸ Taunana aubaina tedi Misiya a vaitauli bi a yovo a nawa ota Tolas malagainemo. ⁹ Mba dudubalinemo Pol wailove i kita. Tana Mesidoniya olotona i kita matanemo i moito bi i wai baḡana gado, “Aee, kwa damana nato Mesidoniyamo bi kwa sagumai!” ¹⁰ Pol niga wailovena i kita mulinemo tama* wailove aubaina ke novononoḡa makai bi ke modina Mesidoniya. Banina ke noḡoti te tama Maimaituwa i yogemai te ḡome tana giuna visuvisuna ka lauguguyaye lavedi lisidimo.

Lidiya ena yawasana Bada i vitale

¹¹ Tama Tolas ke gose bi kukakukaḡa ke damanana Samotes. Bi bokinamai ke damanana Nipolis. ¹² Ĝome te kaḡemaiḡa ke nawa Filipai, mba Mesidoniya malagaina dididiga bi Loum gabemanina i waibadaye. Bi tama ḡome laḡan visa ke miya. ¹³ Bi waiyawasi laḡannemo tama malagai ke gose bi ke nawa gauba diyanemo ani laupali gabuna maso ke tavuḡe. Kamaina bi ḡome waivini awai ḡemotidina lisidimo ke tava, ke miyatulu bi ke lauguguya. ¹⁴ Mba ḡome waivini ḡemota isana Lidiya tana Maimaituwa taulauduneyena. Tana Taiyatila malagainemo gala laumolemoledi i voivoiyedi. Bi laḡannemo Pol i laulauguguya ba Bada Lidiya nopona i kaikamaḡe bi Pol, Yesu giuna i giugiuwena i vaiye kauwe. ¹⁵ Bi tana bi ena vanuwa lavedi vaitedi ḡome a kabuludi. Mulinemo tana i giuvaimai ena vanuwemo bi i giuna gado, “Egu lava, temi kona noḡoti te tagu Bada tauwaisumaḡena ba ya waibaḡemi te ko nato egu vanuwemo ta miya.” Tana i waibaḡa gulatamai te nuwamai ke vitale te ke nawa ena vanuwemo.

Pol bi Saelas biliwelokomo

¹⁶ Laḡan ḡemota tama ke nawanawa pali gabunemo bi taupaulayababa guguinina etamo ke banavi. Tana aluwa gebogebona i suneḡi bi kauwa bai noke matademo sa tubuḡana i geigei giuwatedi. Mba kauwinemo mane dididiga i voivoiye ena taniwaga aubaidi. ¹⁷ Niga waivinina Pol bi tama i kaiwatamai bi i binabinauna gado, “Niga

✧ 16:4: Giu 15:28-29 * 16:10: Niga ḡome giu tama ba Luk ya kaka maḡoti munage te ḡome bi noke i saga i nawana, tana vaitena. Tana taunana niga bukana i kuli.

ooloolotodi tedi Maimaituwa saḡasaḡa guletina ena taupaula! Tedi ba yawasana etana sa giugiuwemi!”¹⁸ Waivinina laḡan wapawapa i tava bi mai i voivoiye, eete Pol i ka tunidaboki. Bi Pol aluwa gebogebona i giuwena gado, “Yesu Keliso isanemo yà giugiu vavasagem te waivini kwa potiyovo kamaḡe!” Noi taunana te aluwa gebogebona i potiyovo kamaḡe.

¹⁹ Laḡannemo ena tanitaniwaga a kita te edi mane etana i nuwaḡavuka ba tedi a medi gulata, Pol bi Saelas lisidimo bi a vunudi bi a solu waga nawedi aniwai kunekune gabunemo, waibabada nimedimo a sivudi. ²⁰ Kamaina bi tedi a nawedi taulauetala lisidimo bi a giuwena gado, “Niga Diu ooloolotodi eda malagai sa kaka gebogebona. ²¹ Tedi vaivai tabudi a tavaitebi bi sa wailoveloveda, tada mote ḡemoḡemotina te mba vaivaidi ta kaiwatedi. Banina tada ba Loum lavada eda vaivai tabudi.”

²² Lava kumna ḡome ai ḡemotidi bi Pol bi Saelas a mediyedi bi taulauetala lava a egelidi te Pol bi Saelas edi gala a lisi kamaḡedi bi a kwapu yabayababedi. ²³ Bi wai kwapu mulinemo a sivu nawedi biliwelokomo. Waibabada ḡome tauyava edi bada a giuwe te Pol bi Saelas ya kita watedi. ²⁴ Niga giuna luvanemo tauyava Pol bi Saelas biliweloko nopo otinemo i sivu nawedi bi kaḡedi kai tupidimo ai ḡaviti.

²⁵ Dudubala modonemo mainana Pol bi Saelas Maimaituwa lisinemo a laulaupali bi a salesale. Bi edi lava biliwelokomo taumiya a vaivaiye watedi. ²⁶ Kamaina bi i wai maḡemoti te yanigusugusu dididiga i tubuḡa. Bi biliweloko matabuna i waitalitali te mataeta gududi a nuwakamakamaḡa. Bi lava seinimo a panipanidina nuwedimo a nuwakamakamaḡa. ²⁷ Ḥome tauyava i kena tagugu bi i kita te biliweloko mataetidi nuwakamaḡedi. Tana maḡemota ena kepata i soluvai te maso i wai peki munaḡe. Banina i wai noḡota bena kage biliwelokomo taumiya a velau a nawa. ²⁸ Kamaina bi Pol i binauna gado, “Ei, kumai peki munaḡem! Tama matabumai niga!”

²⁹ Tauyava ḡome ena lava ḡesaudi i binauwedi te kwadam a natome bi magusuna i velau Pol bi Saelas matedimo tuwapekana i wai tupagwaliḡe ³⁰ bi i kapotiyovodi bi i wai talayedina gado, “Egu babada bai yà voiye bi yawasana yà vai?”

³¹ Bi tauyava ena giu ai munena gado, “Bada Yesu kwai sumaḡe bi kwa yawasana, tam bi em vanuwa lavedi matabumi.” ³² Pol bi Saelas Bada giuna tauyava bi ena vanuwa lavedi lisidimo a lauguguyae. ³³ Mba dudubalina kauwina mulinemo tauyava i wai doli nawedi bi bonidi i koḡedi, kaka bi Pol bi Saelas tauyava ena vanuwa lavedi vaitedi a kabuludi. ³⁴ Kamaina bi tauyava i giuvaidi ena vanuwemo bi i wai kanidi. Ḥome tauyava bi ena vanuwa lavedi vaitedi ai nuwavisu gulata banina Maimaituwa ai sumaḡe.

³⁵ Bokinamai olaolalemo taulauetala, tauwaiḡaviya a giukamaḡedi tauyava lisinemo bi a giuwedina gado, “Mba ooloolotodi kwa giukamaḡedi bi sa nawa.”

³⁶ Kamaina bi tauyava Pol i giuwena gado, “Taulauetala a giu te tam bi Saelas yà kaikamaḡemi te ko nawa. Taunana aubaina niganana manuwabemi ko nawa.”

³⁷ Bi Pol tauwaiḡaviya i giuwedina gado, “Geḡa mote mainana, tama Loum lavamai bi tedi mote a etala kauwamai bi lava kumna matedimo a kwapu yabayababemai bi biliwelokomo a sivunawemai. Bi niganana sa giugiu te kandavonemo sa kaikamaḡemai, mote mainana, tedi otidi ko giuwedi te sa nato niga ḡome bi sa kaikamaḡemai.”

³⁸ Ḥome tauwaiḡaviya a nawa taulauetala lisidimo bi Pol bai i giugiuwedina a giuvitedi. Laḡannemo a vaiye te Pol bi Saelas tedi Loum lavedi ba a naila. ³⁹ Taulauetala a nawa Pol bi Saelas lisidimo te edi kauwa waigebo aubaina ai ebonedi bi biliwelokomo a kaikamaḡedi bi ai baḡedi te mba malagaina sa gose kamaḡe. ⁴⁰ Ḥome Pol bi Saelas a potiyovo bi didimanina a nawa Lidiya ena vanuwemo. Bi ḡome tauwaisumaḡa a banavidi bi a laibagidi, kaka bi malagaina a gose.

17

Pol bi Saelas Tesaloniamo a tava

¹ Tedi Empipolis bi Apoloniya malagaidi nopodiḡa a nawa ota te Tesalonia tauninemo a tava bi ḡome Diu edi bolu vanuwina a kita. ² Kamaina bi Pol ena miyamiya luvanemo i nawa bolu vanuwinemo. Bi tana ḡome i miya bi waiyawasi laḡanidi faiona nopodimo wadubonemo gilugilumina i iyevidi ³ bi giudi banidi i kamaḡati bi i wailovelovedi te Keliso yai nuwatoi bi pekimo ya kenamoito. Pol i giuna gado, “Niga Yesuna yà laulauguguyaena ba tana taunana Keliso.” ⁴ Edi lauguguyamo Diu lavedi ḡesaudi nopodi a kaikamaḡedi te Pol bi Saelas a kaiwatedi. Bi kota mainana Gulik lavedi Maimaituwa taulauduneyena wapewapedi bi kota waivini isanawenawedi waitedi.

⁵ Bi kota Diu lavedi a unula bi ani waikunekune gabunemo tauwaibeyapota ai ḡemotidi bi waimalumu ai tubu. Bi a velau a nawa Deisen ena vanuwemo Pol bi Saelas a tavuḡedi te maso ai doli natomedi lava lisidimo. ⁶ Bi laḡannemo tedi mote a banavidi ba Deisen bi tauwaisumaḡa ḡesaudi a solu yovoḡedi te a natomedi tauni babadidi matedimo bi a binabinauna gado, “Pol bi Saelas taudidi dobu isuna bi isuna sa nawaye bi gebogebo sa voivoiye bi niganana lisidemo a tava. ⁷ Ḗome Deisen i giuvaidi te i nawedi ena vanuwemo bi sa giugiu te ḡalibona ḡesauna ba isana Yesu Tedi ba Sisa ena waiḡake sawai doukoto.”

⁸ Laḡannemo lava kumna bi tauwaiḡaviya niga giudi a vaivaiyedi ba a medi bi a laimalumu te waiḡasiḡasi i tubuḡa. ⁹ Taunana aubaina taun babadidi Deisen bi tauwaisumaḡa ḡesaudi a lauegelidi te sai mai'a lisidimo kaka sa kaikamaḡedi.

Pol bi Saelas Beliyamo

¹⁰ Laḡannemo dobu i wai dudubala ba tauwaisumaḡa Pol bi Saelas a giukamaḡedi Beliya malagainemo. Tedi ḡome a tava bi a nawa Diu edi bolu vanuwinemo. ¹¹ Bi Beliya taunina lavedi nuwedi kaikaikamaḡedi mote mai Tesalonia lavedi. Banina tedi laḡan matabuna Maimaituwa giuna nuwedi tabutabunemo a vaiye bi nuwedimo a sivusivudi. Bi a kita te Pol gilugilumina wadubonemo bai i giugiuwena ba giukauwa. ¹² Ḗome Diu lavedi wapewapedi ai sumaḡa. Bi kota Gulik oolotodi bi waiwaivinidi isa nawenawedi ai sumaḡa.

¹³ Bi laḡannemo Diu lavedi Tesaloniamo a vaiye te Pol Beliyamo Maimaituwa giuna i laulauguguyae ba tedi kota ḡome a nawa. Bi lava kumna nuwedi a liuwidi te a medi gulata Pol bi Saelas lisidimo. ¹⁴ Taunana aubaina tauwaisumaḡa waiḡapa Pol a giukamaḡe makaiye i nawa gelemo. Saelas bi Timoti ba tedi Beliya tauninemo a miya. ¹⁵ Bi ooloto mabai Pol a wai doli nawena gelemo waitedi a nawa Atens tauninemo. Ḗome Pol ena giu a munaḡe Beliya tauninemo te Saelas bi Timoti sa giuwedi te mulinaḡa sa nawa makai.

Pol Atens noponemo

¹⁶ Atens tauninemo Pol ena lava Saelas bi Timoti i labelabedi bi i kita te mba malagaina ba koikoitau i wanavu, taunana aubaina i wainuwaboya kauwa. ¹⁷ Kamaina bi i nawa bolu vanuwinemo Diu bi Eteni lavedi waitedi ai ogatala. Bi laḡan onena Eteni Maimaituwa taulaudunena bi mabai ani waiḡemota gabunemo a tavatavana waitedi. ¹⁸ Bi ḡome Epikuliya bi Stoiki dobudi oolotodi nuwaueyuyedi Pol waitena ai kagiu bi a giuwena gado, “Mba lavana giugiu bu'ubu'uwina bai ya giugiuwe.”

Bi ḡesaudi ai talana gado, “Anivaiyena maibena walidobu maimaituwedi ya giugiuwedi.” Tedi mai a giuna banina Pol ba Yesu ena kenamoito i giugiuwata.

¹⁹ Taunana aubaina Pol ai doli nawe oya Aliopagas dabanemo bi a giuwena gado, “Tama ka ḡoḡoḡe te em wailovelove valivaliuna kwa giugiuwena ka sibe. ²⁰ Banina tam em giu ka vaivaiyedina ba tabu otidi. Tama ka ḡoḡoḡe mba em wailovelove valivaliuna

kwa giugiuwena banina ka sibe.”²¹ Ĝome Atens lavedi bi tautavatava edi miyamiyamo laḡan matabuna mai sa miyaboni bi giu valivaliudi sa giuwatedi bi sa vaivaiyedi.

²² Aleopagasmō ḡome bolumo babadidi matedimo i miya moito bi i giuwedina gado, “Atens lavemi, tagu e kitemi te maimaituwa tabudi bi tabudi ko laulauduneyedi.

²³ Emi tauniḡa e nawanawa ba emi ani laudune koikoitaudi e kitedi. Bi olta ḡemota modonemo giu niga mainana a gilugilumina e kita: MAIMAITUWA MOTE AIYAI I SIBE AUBAINA. Niga Maimaituwina ko laulauduneyena ba mote ko sibe, taunana niganana yà kamaḡati lisimimo. ²⁴ ✧Maimaituwa dobu matabuna noponemo mwali matabudi tauvoyedi tana taunana galewa bi dobu yaibadedi. Bi tana mote lava nimedimo laudune vanuwidi, a ḡaleḡaledinemo ima miyamiya. ²⁵ Bi lava mote ḡemoḡemotina simai kani bi sima labe tana mote bai ḡesauna lisidemo ima ḡoeḡoe banina tana taunana lava matabudi yawasi, yawasana bi mwali matabudi ya vitevitedi. ²⁶ Pakanemo tana lava ḡemota i voiye bi lisinaḡa dobu matabuna noponemo lava a wapa. Bi ena ḡowanemo edi ani miya bi edi laḡan i sivudi. ²⁷ Maimaituwa mai i voiye te lava sai tavutavu gulata kaka tana sa banavi. Bi tana ba diyademo, mote manekina i lofa ḡemoḡemotaḡa lisidemo. ²⁸ Tana dabanemo tada ta yawayawasana, ta nawanawa bi ta miyamiya. Maibena ḡesaumi emi sale a gilumidina gado, ‘Tada natunatuna.’

²⁹ “Banina tada Maimaituwa natunatuna, taunana aubaina maso mote ta noḡoti te tana koikoitau, mai lava edi sibemo bi anapumo goldimo, siluvamo bi ḡakimemo a voivoiyedina mainana. ³⁰ Banina wala lava Maimaituwa mote a sibe tedi bu'uwa ena miyamo a miyamiyana i kita kamaḡedi. Bi niganana dobu lava matabudi ya giugiuvasaḡedi te sa laukuvasa. ³¹ Banina tana laḡan i sako te lava didimaninemo ya etaledi. Maimaituwa oloto ḡemota i vine te mba laḡannemo etala yai badaye. Niga olotona taunana Maimaituwa pekimo i ka kenamoito munaḡe te lava matabuda ta kita bi ta sibe.”

³² Laḡannemo pekimo kena moito giuna a vaivaiye ba Pol ai gwaigwaiye bi ḡesaudi a giuna gado, “Niga giuna ḡemotina laḡan ḡesaunemo kwa nato munaḡa bi kwa giuwemai te ka vaiye.” ³³ Kamaina bi Pol bolu lavedi i gose kamaḡedi bi i nawa. ³⁴ Lava visa lauguguya a vaivaiyena ba Pol a kaiwata bi Yesu ai sumaḡe. Mba lavedi ba Aleopagas olotona Diyonsi, waivini isana Damalesi bi lava ḡesaudi vaitedi.

18

Pol Kolinti noponemo Yesu i lauguguyae

¹ Niga kauwidi mulidimo Pol Atens i gose kamaḡe bi i nawa Kolinti. ² Mba ḡome Diu olotona isana Akwila i banavi, tana Pontus plovinsnemo i tubuḡa. Bi mwanena Pilisila vaitena maḡo ota Italiḡa a tava. Banina ḡalibona Kolodiyas Diu lavedi matabudi i giuvavasasḡedi te Loum malagaina dididiga* sa gose. Bi Pol i nawa kitedi aubaina. ³ Pol, Pilisila bi Akwila ba edi noya ḡemota palai tausiyaudi taunana aubaina vaitena a miya bi a noyanoya ḡemota. ⁴ Bi waiyawasi laḡandi onedi Pol, Diu bi Eteni lavedi edi pali vanuwina noponemo i wai wailovelovedi te maso nuwedi i vitedi.

⁵ Laḡannemo Saelas bi Timoti Mesidoniyaḡa a tavatava ba tana palai voyedi i kaisako bi laḡan matabuna Maimaituwa giuna i giugiuwata. Bi Diu lavedi lisidimo i kamaḡati kauwe te Yesu kamaina Tauwaiyawasana. ⁶ Bi Diu lavedi Pol ena giu a unule bi giuvitavitale, taunana aubaina ena gala gobusidi i lai kulukulu bi i giuna gado, “Bamoda yawasana mote koma banavi ba temi emi wavu bi wavumi taumiḡa ko avali

✧ **17:24:** 1 Ĝali 8:27, Giu 7:48 * **18:2:** Loum ba malagai dididiga bi ena waiguyau ba dididiga otina, Dobu Itali noponemo. ḡalibona Kolodiyas ena waibadana laḡannemo AD 49 noponemo waḡasigasi dididiga i tubuḡa bi Diu lavedi matabudi a kwavivaidi bi Loum a potiyovo kamaḡe. Mba laḡannemo Akwila mwanena Pilisila vaitena a nato Kolinti.

munaḡe bi mote tagu. Niganana bi noke i saḡa i nawana ba tagu ya nawana Eteni lisidimo.”

⁷ Kamaina bi Pol pali vanuwina i potiyovo kamaḡe bi i nawa Taitos Diyastas ena vanuwemo, pali vanuwina diyanemo. Bi Taitos ba Maimaituwa taulauduneyena. ⁸ Bi Klispas tana bolu vanuwina tauwaibadayena, tana ena vanuwa lavedi vaitedi Bada Yesu ai sumaḡe. Bi laḡannemo Kolinti lavedi wapewapedi giuna visuvisuna a vaivaiye ba kota Yesu ai sumaḡe bi Pol i kabuludi.

⁹ Dudubala ḡemota Pol wailove i kita, Bada i laumaḡata lisinemo bi i giuwena gado, “Mote kuma naila, tam kamaina te Bada giuna kwa giuwata bi mote kuma miya moimoisili. ¹⁰ Banina tagu tam vaitem bi mote aiyai kaka ima laukivigebogeboyem. Bi mba malagainemo ba egu lava wapewapedi sa miyamiya.” ¹¹ Kamaina bi kwalabu ḡemota bi nawalai 6 nopodimo Pol ḡome i miya bi Maimaituwa giuna lava i wailovelovedi.

¹² Laḡannemo Galiyo, Akaiya plovinsina i waibadaye ba Diu lavedi ai ḡemotidi bi Pol a pani bi a natome bolu gabunemo lauetala aubaina. ¹³ Tedi Pol ai wavu bi a giuna gado, “Niga olotona taunana lava nuwedi ya liuwidi bi Maimaituwa sa laulauduneye bi Loum ena waigake sa waidoukoto.”†

¹⁴ Ḡome Pol maso giu i waitubuna ba Galiyo Diu lavedi i giuwedina gado, “Bamoda niga lavana bai i voyewapa ee bai gebona dididigina i voiye bi ko waiwavuna mba ba kamaina tagu yai beyavaiyemi. ¹⁵ Bi niga waitaledi bi giudi ya giugiuwedina ba temi emi giugiu, isa bi emi waigake. Taunana aubaina temi taumiḡa ko viliyaḡosidi. Tagu mote yamai talapilyedi.” ¹⁶ Taunana aubaina tana i kwavivaidi bi etala gabuna a potiyovo kamaḡe. ¹⁷ Ḡome Diu lavedi matabudi bolu vanuwina tauwaibadayena isana Sostenes a kaididi bi taulauletala matedimo a kwapu yabayababe. Bi Galiyo mote bai i giuwe.

Pilisila, Akwila bi Apolos

¹⁸ Pol Kolintimo i miya gulata kaka bi valevaletina i waiebonedi bi kukakukaḡa i nawa Sailiya, Akwila bi Pilisila vaitedi. Bi muliḡa kaka ya geluna ba Kenkeliya malagainemo dabana a suvi. Banina tana Maimaituwa lisinemo i giugiuwapana‡ ena palatemo i tava. ¹⁹ Tedi Epeses tauninemo a tava bi ḡome Pilisila bi Akwila i gosedi bi tana i nawa bolu vanuwinemo bi Diu lavedi vaitedi awai talapili. ²⁰ Bi Diu lavedi tana ai baḡa te maso vaitena a taumiya miya kaka maso i nawa bi geḡa te tana i daboka. ²¹ Bi i modimodina ba i giuwedina gado, “Bamoda Maimaituwa ena ḡowana ba ya tava munaḡa lisimimo.” Kamaina bi Epeses i gose bi kukakukaḡa i nawa Seseliya. ²² Laḡannemo Seseliyamo i tava, ba tana i nawa Yelusalemmo bi Maimaituwa ena dam lavedi i waiebonedi kaka bi i nawa Entiyok tauninemo. ²³ Pol Entiyokmo i taumiya kaka bi dobuna i gose bi i babala malagai te malagai Galeisiya bi Piligiya plovinsidi nopodiḡa bi tauwaikaiwatana matabudi i lailaibagidi.

Apolos Maimaituwa giuna i lauguguyae Epeses lavedi lisidimo

²⁴ Mba laḡandimo Diu olotona isana Apolos, tana dobu Aleksandiliya dobunemo i tubuḡa. Tana ba giugiu komakomanina bi gilugilumina wadubonemo i sibe kauwedi. Bi i nato Epeses tauninemo. ²⁵ Bi Bada Yesu ena Yawasana Etana ai love kauwe. Tana Diyon ena kabulu giugiuna taunana i sibe kauwe. Bi nuwayuyaya vaitena, Yesu i giuwata bi giukauwa i wailoelove lava lisidimo bi Yesu yaḡolo mote i sibe

† **18:13:** Diu lavedi a giugiuna gado, “Pol Eteni edi waisumaḡa giugiuwawina Loum i wai aninena ima wailoeloveye. Bi tana wailoelove valivaliuna Loum edi waigake mote i waianine taunana ya wailoeloveye.” Taunana aubaina a ḡoḡoḡe maso Loum edi bada laubanina maso Pol i kovigi (Giugukamaḡedi 16:20-21 bi 17:7 ko iyevi). ‡ **18:18:** Diu edi vaivaimo lava bamoda Maimaituwa lisinemo i giuwapana ba dabana ya gose te ya laulagalaga. Bi laḡaninemo saugawapa laḡanina i kovina, kaka dabana sa suvi kamaḡe.

kauwe. ²⁶ Apolos malaudabatolana i nawa bolu vanuwinemo bi lauguguya i waitubu. Bi laḡannemo Pilisila bi Akwila ena giu a vaivaiye ba a giuvai te edi vanuwemo bi Maimaituwa giuna lisinemo a laididimani kauwe.

²⁷ Kamaina bi Apolos Akaiya plovinsina nawana i wainuwa noḡonoḡotae ba valevaletina Epesesmo pepa a gilumi nawena tauwaisumaḡa lisidimo Akaiya plovinsnemo te laḡannemo Apolos ya tavana ba tedi nimedimo. Apolos laḡannemo ḡome i tavatava ba Maimaituwa ena sagumo tauwaisumaḡa i sagu gulatedi edi sumaḡa i ḡailisi. ²⁸ Tana ena giu i ḡailisi gulata te Diu lavedi edi giu i lauyovoḡedi lava kumdi matedimo. Banina tana gilugilumina wadubonemo i kamaḡati kauwe te Yesu tana kamaina Tauwaiyawasana.

19

Pol Epesesmo

¹ Laḡannemo Apolos Kolintimo ba Pol eta oyaḡa ani waivaḡavuka maiḡa i nawa te Epeses tauninemo i tava, mba ḡome tauwaikaiwatana ḡesaudi i banavidi. ² Bi i waitalayedina gado, “Laḡannemo konai sumaḡana ba Aluwa Waiyawa kona vai e geḡa?”

Bi tedi a giuna gado, “Geḡa, tama mote bamo Aluwa Waiyawa giuna ka vaiye.”

³ Kamaina bi Pol i waitalayedina gado, “Temi bai kabuluna kona vai?”

Bi tedi ena giu ai munena gado, “Diyon ena kabulu.”

⁴ ✧ Pol tedi i giuwedina gado, “Diyon ena kabulu ba laukuvasa aubaina lava i kaka buludi. Tana lava i giuwedi te lava mulinaḡa ya natonatona sai sumaḡe, mba taunana Yesu.” ⁵ Laḡannemo niga giuna a vaivaiye ba Pol Yesu isanemo i kabuludi. ⁶ Kamaina bi Pol nimana lava dabedimo i sivudi bi Aluwa Waiyawa i yovo dabedimo bi kalina ḡesaudimo a gagali bi Bada giuna a lauguguyae. ⁷ Ḡome olooloto wapedi ba 12.

⁸ Bi nawalai faiona nopodimo Pol i nawa bolu vanuwinemo bi lava lisidimo ma laudabatolana Maimaituwa ena waibada i ka kamaḡati bi i giugiu vavasageḡedi te sa nuwavitala. ⁹ Bi tauwaikaiwatana ḡesaudi a laukasageḡaiḡai bi mote ai sumaḡa bi lava kumna matedimo Yawasana Etana a giugiu waigeboḡe. Taunana aubaina Pol tedi i gosedi bi tauwaikaiwatana ḡesaudi i legaudi bi laḡan matabuna Tailanos ena giluma vanuwinemo a waitalapili. ¹⁰ Niga noyana i velauna ba kwalabu labu a kovi. Taunana aubaina Diu lavedi matabudi bi Gulik mabai Eisiya plovinsnemo miyemiyedi matabudi Bada giuna a vaiye.

Lava ginauli buked i kalaḡosed i

¹¹ Bi Epeses noponemo Maimaituwa ena ḡailisi Pol i vite te tana mataila nananakidi i voiyedi. ¹² Ḡome lava Pol ena agesi bi ena gala a legaudi bi lava sidesidedi dabedimo a sivudi te a yawasana bi aluwa gebogebodi a potiyovo kamaḡedi.

¹³ Bi Diu lavedi ḡesaudi ba ginauli tauvoiyedi bi a babala nawa malagai te malagai bi aluwa gebogebodi a kwavikwavivaidi. Tedi niga ḡome a wai laulubu te maso lava aluwa gebogebona i sunesuneḡina maso Yesu isanemo a kwavivai. Tedi a giuna gado, “Yà giugiu vavasageḡem te Yesu, Pol i laulauguguyaena isanemo mba lavana kwa potiyovo kamaḡe.” ¹⁴ Niga kauwina ba Diu edi pilisi saḡasaḡa guletina isana Sikiva natunatuna oloolotodi wapedi 7 niga kauwina a voivoiye. ¹⁵ Bi aluwa gebogebona i giuwedina gado, “Tagu Yesu e sibe bi kota Pol e sibe bi temi mabai?” ¹⁶ Ḡome aluwa gebogebona oloto i sunegi i potivai i kativunu yabayababedi, i laikofekofedi bi ma kwasikwasinidi te a velau ena vanuwa a gose kamaḡe.

¹⁷ Diu bi Gulik* lavedi matabudi Epesesmo miyemiyedi niga kauwina a vaivaiye ba a naila gulata. Bi Bada Yesu isana a vivile kauwe.

¹⁸ Bi lava wapewapedi mabai a wai sumaḡana tedi a nato bi edi kauwa gebogebodi a voivoiyedina lava kumna matedimo a kuvesidi. ¹⁹ Bi kota lava wapewapedi mabai ginauli a voivoiyedina matabudi edi ginauli bukedidi ai ḡemotidi bi lava kumna matedimo ai kalaḡosedidi.† Bi buka ai ḡemotidi bi a iyevidina maso ba silva mane didigina 50 tausan luvana.‡ ²⁰ Kauwidi mainana a tubutubuḡa ba Bada giuna i ḡailisi bi i dabalala.

²¹ Niga kauwidi a tubutubuḡana mulidimo ba Pol Yelusalem nawana i wai nuwa noḡonoḡotae, te maso Mesidoniya plovins bi Akaiya plovins nopodiḡa i nawa. Bi i giuna gado, “Dolinemo tagu yà gei nawa Yelusalem muliḡa kaka yà nawa Loum.”

²² Kamaina bi tausaguna labu, Timoti bi Elastas i gei giukamaḡedi Mesidoniyamo. Bi tana Eisiya plovinsnemo i taumiya.

Epesesmo waiḡasiḡasi a kelisali

²³ Mba laḡannemo lava ḡesaudi Yawasana Etana aubaina a medi gulata bi waikagiudu dididiga ai tubu. ²⁴ Bi oloto isana Damatilis tana ena noya ba siluvemo pulapula i voivoiyedi. Bi kota siluvemo koikoitau waivinina Atemas ena vanuwa aluwidi i voivoiyedi. Niga kauwinemo Damatilis mane dididiga i voivoiye. Bi ena taupaula noya i vite nawedi bi pulapula tabudi bi tabudi a voivoiyedi. ²⁵ Kamaina bi tana ena taupaula bi ena waibabada matabudi i yogedi a tava ai ḡemotidi bi i giuwedina gado, “Egu lava, kona sibe te niga noyanemo mane dididiga ta vaivai. ²⁶ Temi kona kita bi kona vaiye te niga lavana Pol lava wapewapedi niga Epesesmo nuwedi i liuwidi bi tada a goseda bi tana sa kaikaiwata. Niga kauwina mote niga ḡome taunaḡa bi Eisiya plovinsina matabuna. Tana ya giugiu te maimaituwa lava nimedimo a voivoiyedina ba mote maimaituwa giugiukauwidi. ²⁷ Niga giunemo niganana eda mane ani vaina etana i waidougudu. Bi ḡesauna ba niga mainana: Lava kaka Atemas ani lauduneyena vanuwina sa noḡoti waiubauba. Atemas tana Eisiya nopodiḡa bi dobu matabuna isana i dididiga bi lava matabudi sa laulauduneye bi niganana Pol ya kaka ḡaubo.”

²⁸ Laḡannemo lava kumdi niga giudi a vaivaiye ba a medi gulata bi a binauna gado, “Weo! Epeses maimaituwana Atemas saḡasaḡa guletina!” ²⁹ Ḡome taun dididiga matabuna lavedi ai kaḡasiḡasi yabayababa bi Pol ena lava labu Mesidoniya lavedi tana vaitena a natonatona Epesesmo, ḡome lava kumdi Gaiyas bi Alistakas a kaididi bi etaḡa a solu nawedi ani waibolu gabunemo.§ ³⁰ Bi Pol i ḡoḡoḡe te maso i nawa lava kumdi nopodimo bi tauwaikaiwatana mote ai anine. ³¹ Bi kota mba plovinsina babadidi nananakidi Pol ena lava, tana ena giu a giukamaḡe te mote ima nawa ani waibolu gabunemo.

³² Ḡome lava kumdi ai nuwanaina. Taunana aubaina lava ḡesaudi kauwa tabudi a binabinawedi bi kota lava ḡesaudi wali kauwa a binabinawedi. Bi lavedi ḡesaudi mote a sibe te bai aubaina ḡome a tava. ³³ Bi Diu lavedi Aleksanda a biulikwa nawe lava kumdi matedimo bi nimana i kailageti te maso Diu aubaidi i giu. ³⁴ Bi laḡannemo gado sa kita ḡone te tana Diu olotona ba awa labu nopodimo matabudi a binauna gado, “Epeses maimaituwana Atemas saḡasaḡa guletina!”

³⁵ Tauni dididiga badana ḡemota lavedi i giu waitautaudina gado, “Ei, Epeses lavemi, dobu matabuna a sibe te Atemas aluwina ḡakimina sawamo i kulukuluva yovona ani lauduneyena vanuwina ba Epeses lavada ta labelabe. ³⁶ Niga giudi ba giukauwa,

* **19:17:** Gulik lavedi taudidi Eteni. † **19:19:** Waiḡake 18:10-14 noponemo Maimaituwa ena lava i giuwedi te mote ginauli sima voiyedi. ‡ **19:19:** Gulik kalinedimo ba drachma. Mba taubagibagi laḡan ḡemota ya bagibagina mai'ina. § **19:29:** Malagai dididigina edi aniwai bolu gabuna. Bi vanuwa dididiga otina wai dabatola ḡeḡana bi lava kumdi ḡome a nawa a miya bi beyakulu bi kauwa ḡesaudi a kitekitedi.

mote aiyai ima giu waikaikaiyovuda. Taunana aubaina ko miya moimoisili, mote bai ḡesau koma voye. ³⁷ Temi niga oloolotodi labu kona saḡe yababedi. Tedi mote eda ani laudune vanuwinemo a danene ee maimaituwa waivinina Atemas a giu waigeboḡe. ³⁸ Bamoda Damatilis ena taupaula vaitedi edi waiwavu aiyai lisinemo ba taulaididimana babadidi sa miyamiya bi kota etala laḡandi ai dubudi te sa kenakena te ḡome kaka maiia sa sako. ³⁹ Bi bamoda temi kauwa ḡesaudi koma ḡoḡoedi, mba ba kamaina te bolu dididiginemo lava vaitedi bi ko kadidimanidi. ⁴⁰ Bai te niganana i tubuḡana ba ani naila. Bi tada kaka niga pilipilina aubaina sai wavuda. Bi tada mote bamo eda giu ima kenakena te ta giu.” ⁴¹ Niga giudi mulidimo tana lava i giukamaḡedi te a nawa.

20

Pol i nawa Mesidoniya bi Gulik

¹ Bi pilipili a kovi mulidimo, Pol tauwaikaiwatana i giuwedi te a tava lisinemo. Bi i laibagidi, i waiebonedi bi i modina i nawa Mesidoniya plovinsnemo. ² Ḡome i tava bi mba dobuna matabuna i nawa yaḡosi bi tauwaikaiwatana i lailaibagi nawedina eete Gulik plovinsnemo i tava. ³ Bi ḡome i miyana nawalai faiona a kovi, i ḡoḡoe te maso wagaḡa i nawa Sailiya. Bi i vaiye te Diu lavedi mba nawanemo sa ḡoḡoe te maso sai peki, taunana aubaina nuwana i vitale te i munaḡa Mesidoniya noponaḡa i nawa. ⁴ Bi olooloto ḡesaudi vaitena a nawana, isedi ba Sopata Pailas natuna, ena dobu ba Beliya, Alistakas bi Sekundas tedi Tesalonia lavedi, Gaiyas ba Debi dobuna lavana, Timoti bi Eisiya oloolotodi labu Titikas bi Tolofimas. ⁵ *Niga oloolotodi wagaḡa a gei doli a nawa Tolasimo a labelabemai. ⁶ Bi buledi tabatabana mote muu'a vaitena soina i kovi, tama kukakukamo ke gelu i Filipai taunina ke gose. Laḡan 5 mulidimo ke tava ema lava lisidimo Tolas tauninemo, ḡome vaitedi ke miya te laḡan 7 a kovi.

Tolas malagainemo Pol Yutikas i waiyawasani munaḡe

⁷ Wiki pakanemo ke tava kei ḡemotimai kani ḡemota aubaina bi Pol lava lisidimo i laulauguguya. Tana i noḡonoḡoti te bokinamai ya modina. Taunana aubaina tana i gagagalina eete dudubala modona. ⁸ Bi tama noke vanuwa benana waifaioninemo ke miyamiya, ḡome piupiu wapawapa a yanayana. ⁹ Bi bilibili koikoiyavusinemo ba ewali isana Yutikas i miya bi i waibeyavaiye. Bi laḡannemo Pol i giugiu wailofalofa ba Yutikas i yadoyadona eete i wainuwayavuḡa, kamaina bi i kuluva te bilibili taulinaḡa i yovo doḡamo i talaḡa. Bi a kaikailaḡeti ba tana pekipekina. ¹⁰ Bi Pol i potiyovo bi Yutikas i ḡomotawi.* Kamaina bi lava i giuwedina gado, “Mote komai nuwaboya, tana yawayawasanina.” ¹¹ Ḡome Pol i valageta munaḡa vanuwemo bi buledi i kivi bi a kani bi i gagagalina eete dobu i yana te mba dobuna i gose. ¹² Bi tauwaisumaḡa ai nuwawisu gulata te ewali i yawasana munaḡa, kamaina bi ai doli a nawa vanuwemo.

Pol ena waiyebona Epeses edi babada lisidimo

¹³ Ḡome ke nawa wagamo ke gelu bi Pol i giuwemai te kaḡenaḡa yai vaḡavuka Asosi tauninemo kaka ya gelu. ¹⁴ Bi Asosi tauninemo i banavimai kaka wagamo kei gelu bi matabumai ke nawa Mitiliyen tauninemo. ¹⁵ Laḡan i sako tama ke nawa dobu ḡesaunemo ke tava Kiyos bwanabwanana diyanemo. Bi laḡani wailabuna tama Samos bwanabwanana ke vaitauli bi laḡan waifaioninemo tama Militas tauninemo ke tava. ¹⁶ Pol mote i ḡoe te Epeses tauninemo ka solasaḡa bi ḡome ka miya laḡan wapawapa Eisiya plovinsnemo taunana aubaina i ogatala te ke nawa ota. Bi Pol i ḡoe kauwe te ya nawa makai Yelusalemmo, te Pentikost soinem maso i tava.

✧ 20:5: Giu 16:10 * 20:10: Niga kauwina ḡemoḡemotina Elaija bi Elaisa a voyiena kaiyababa natuna lisinemo (Ḡaligalibona edi buka dolidolina 17:21, Ḡalibona edi buka wailabuna 4:34-35).

Pol tauwaisumaḡa edi babada i waiebonedi Epesesmo bi i modina

¹⁷ Laḡannemo Militas tauninemo ke tavatava ba Pol giu i giukamaḡe nawe Epesesmo te Maimaituwa ena dam babadidi maso a nato lisinemo. ¹⁸ Bi laḡannemo a tavatava ba i giuwedina gado, “Dolinemo e tavana Eisiya plovinsnemo ba kona sibe bainewa laḡan matabuna vaitemi e miyana. ¹⁹ Bi kona sibe te Diu lavedi a ḡoeḡoena maso a vunugu bi e sako yovoḡe munaḡegu bi pilipili nopodiḡa ma matasulugu Bada ena noya e voivoiye. ²⁰ Bi temi kona sibe te laḡannemo e laulauguguyana mote bamo giu ḡesauna e nuwevi. Bi sagumi aubaina giu matabudi lisimimo e giu kovidi, lava boludi nopodiḡa bi vanuwa te vanuwa e nawa bi e wailovelovemi. ²¹ Bi Diu bi Gulik lavedi e giuvavasagēdi te edi gebogebomo sa nuwavitata bi sa nato Maimaituwa lisinemo, Bi eda Bada Yesu Tauwaiyawasana sai sumaḡe.

²² “Bi niga giuna ko vaiye, Aluwa Waiyawa i lagetigu te yà nawanawa Yelusalemmo. Bi mote yà sibe te ḡome male bai lisigumo yà tubuḡa. ²³ Bi e sibe bamo taunidiḡa yà nawanawana ba Aluwa Waiyawa yà taitainuwataugu, te Yelusalemmo kaka sa laukivi gebogeboyegu bi biliwelokomo sa sakogu. ²⁴ Bi bamoda sai pekiguna ba kamaina, mba mote bai. Bi kauwa laubanina yà noḡonoḡotina ba egu noya, Bada Yesu i viteviteguna taunana yà kovi. Mba noyana ba Maimaituwa ena sagu bi giuna visuvisuna lava lisidimo yà lauguguyae.

²⁵ “Bi niganana e sibe te lava matabumi lisimimo Maimaituwa ena waibada e lauguguyae bi mote kaka koma kita munaḡegu. ²⁶ Taunana aubaina niganana yà giugiuota, te lava matabuna kwasinina nimagumo e yasaḡi. ²⁷ Niganana yà giugiu vavasagēmi te niga giudi mote komai aninedi emi yawasanamo mba temi emi wavu. ²⁸ Taunana aubaina ko labe munaḡemi bi kota tauwaisumaḡa ḡesaudi matabudi. Bamo taudidi Aluwa Waiyawa nimemimo i waidubudi te ko labedi, maibena tauwailabalaba sipu ya labedi bi ya kitakita watedina mainana. Niga lavedi matabudi Maimaituwa natuna kwasininemo i kune munaḡedi. ²⁹ Bi e sibe te laḡannemo yà ḡosemina ba tauwailovelove kaikaiyovudi sa tava lisimimo bi lava waisumeḡidi sa kagebogebodi, maibena daḡasi gwegwena ya saḡa sipu nopodimo bi ya kaka gebogebodina mainana. ³⁰ Bi kota temi nopomimo ba lava ḡesaudi sa moito bi Maimaituwa giuna sa kulavitale bi tauwaikaiwatana sa ai wainawenawemi te ko kaiwatedi. ³¹ Taunana aubaina koi kita kauwa bi ko noḡoti te tagu kwalabu faiona nopodimo dubala bi suwala, ma matasulugu wailovelovemi mote e kaisako.

³² “Niganana yà laukaikamaḡemi Maimaituwa nimanemo, ena sagumo giunemo ya kavisuvisumi bi sakosako liyedi vaitedi yawasana ko vai. ³³ Tagu mote aiyai lisinemo goldi, ee silva, ee gala ei kitakoned. ³⁴ Temi kona sibe te tagu nimagumo e noya bi mane e vai te egu lava vaitedi ema ḡowana voiyedi aubaidi. ³⁵ Bi bai matabuna e voivoiyedina ba ei lovemi, te temi maso mainana kona noya gulata te lava wainuwatoitoidi kona sagudi. Bada Yesu ena giu ko noḡoti, i giuna gado, “Vitemo ba wainuwavisu i dididiga guletina, kaka ta vaivaina.”

³⁶ Laḡannemo Pol giu waikovi ba matabudi tuwapekedi ai tupagwaliḡedi bi a laupali. ³⁷ Tedi matabudi Pol nuwedi i poyae bi a yovuvai ai suluve bi ai yebone. ³⁸ Bai i voiyedi bi a ḡabana ba ena giu a noḡoti te mote matana sima kita munaḡe. Kamaina bi ai doli nawe auwai gelunemo.

21

Pol ena nawa Yelusalem tauninemo

¹ Laḡannemo kei yeboyebona mulinemo, wagamo ke gelu bi ke nawa Kos bwanabwananemo ke tava. Bokinamai ke nawa Lodes bwanabwananemo bi ḡome te ke modina te ke nawa Patala malagainemo ke tava. ² Ḣome waga ke banavi i damadamana Fonisia, kamaina bi ke gelu te ke nawa. ³ Te Saiplas bwanabwanana ḡeniyamaimo

ke kitakita bi ke vawaitauli te ke nawa Sailiya. Ġome te ke nawa Taiya tauninemo ke vamoito bi wagamo ḡonaḡona kei yovodi. ⁴ Ġome tauwaikaiwatana ke banavidi bi laḡan 7 vaiteḡedi ke miya. Tedi Aluwa ena mayavaimo Pol a giuvavasage te mote ima nawa Yelusalemmo. ⁵ Bi ema nawa saugina i tavatava ba ke modina ke nawa. Bi tauwaikaiwatana matabudi mwanemwanedi bi natunatudi vaiteḡedi, matabumai malagai ke gose bi ke nawa gelemo. Bi matabumai tuwapekamai kei tupagwaligedi bi ke laupali. ⁶ Bi kei ebonedi i kovi bi wagamo ke gelu bi ke nawa bi tedi a munaḡa malagaimo.

⁷ Bi Taiya tauninemo ke modina kamaina eete Tolemais dobunemo ke tava, ḡome tauwaisumaḡa ke yebonedi bi tedi vaiteḡedi ke miyana laḡan ḡemota. ⁸ ✧Bokina mainana olaolalemo ke modina munaḡa te Seseliyamo ke tava. Bi ḡome ba Filip giu visuvisuna taulauguguyena ena vanuwemo ke miya, Filip ba wala tauwaisagu 7 a vinevinedina nopodimo ba tana ḡemota. ⁹ Tana natunatuna guguginidi 4 lava a sibedi te tedi ba Bada giuna visuvisuna giuwatana puyona a vai.

¹⁰ ✧Ġome ke miya laḡan visa a kovi mulidimo taugiuwatana isana Agabas Diudiyaga i yovo. ¹¹ Lisimaimo i nato bi Pol ena dagilolo i vai bi taunaḡa nimana bi kaḡena i panipanidi bi i giuna gado, “Aluwa Waiyawa i kamaḡati te Diu lavedi Yelusalemmo kaka niga dagilolo taniwagina, niga mainana kota sa pani bi Eteni lavedi nimedimo sa sako.”

¹² Sauginemo lava matabumai niga giuna ke vaivaiye ba tama bi lava ḡesaudi Pol kei baḡa vavasage te mote maso i nawa Yelusalemmo. ¹³ Bi Pol edi giu i waimunena gado, “Temi bai aubaina ko ḡabaḡaba bi koi wainuwaboyaegu? Tagu e vononoḡa te Yelusalemmo sa panigu ee sai pekigu Bada Yesu isana aubaina.”

¹⁴ Bi laḡannemo mote luvamai te maso kei ḡake ba kamaina te ke miya moimoisili bi ke giuna gado, “Kamaina te Bada ena ḡowana luvanemo mainana ya tubuḡa.”

¹⁵ Niga kauwidi mulidimo ema ḡonaḡona ke vononoḡa ba ke saḡa ke nawa Yelusalemmo. ¹⁶ Tauwaikaiwatana ḡesaudi Seseliyamo vaiteḡedi ke nawa ḡemota, eete Manason ena vanuwemo a kavalagetimai te ḡome ke miya. Manason ba Saiplas olotona tana tauwaikaiwatana dolidolina.

Pol Diyemes i vakita

¹⁷ Laḡannemo tama Yelusalemmo ke tavatava ba tauwaisumaḡa ma nuwavisudi ai doli nawemai edi vanuwemo. ¹⁸ Bokinamai Pol bi tama ke nawa Diyemes kitana aubaina. Bi tauwaisumaḡa edi babada matabudi ḡome a miyamiya. ¹⁹ Pol i waiebonedi bi bai matabuna ena noyamo Maimaituwa i voivoiyena Eteni lavedi lisidimo taunana i tainuwataudi.

²⁰ Niga giudi a vaivaiyedi ba Maimaituwa a kasaḡesage. Bi Pol a giuwena gado, “Valetimai, niganana kwa kita Diu lavedi iyevina wapana tausana ai sumaḡa. Bi tedi matabudi nuwedi tabutabunemo Mousis ena waigake sa kaikaiwatedi. ²¹ Bi a vaiye te tam Diu lavedi Eteni nopodimo sa miyamiyana kunai lovelovedi te Mousis ena waigake mote sima kaiwatedi te natunatudi lisidimo mote kwapidibwali sima voiye ee Diu edi vaivai mote sima kaiwatedi. ²² Bi niganana tedi sa vaiye te tam kuna tavana. Ba tada bai ta voiye? ²³ Taunana aubaina bai ka giuwemna ba kwa voiye. Niga ḡome olooloto 4 giuwapa a voiyena Maimaituwa lisenemo ²⁴ ✧Mba oloolotodi kwa legaudi bi tedi vaiteḡedi ko kavisuvisu munaḡemi. Bi tam aubaidi kwai maii'a bi tedi dabedi sa ḡalidi. Niga mainana kwa voiyena kaka lava sa sibe, te niga giudi matabudi lava sa giugiuwedina lisimmo ba mote giukauwa. Bi tam taumḡa ba Mousis ena waigake luvanemo kwa miyamiya. ²⁵ ✧Bi Eteni lavedi mabai a waisumaḡana, tama edi pepa kaikana ke gilumidi bi ke giukamaḡe tedi, kani koikoitau lisidimo a laulau

sewesewedina mote sima kanidi bi kota kwasina ee musala gadodi kikikidi mote sima kanidi bamoda mainana ba kwasina ko gei waitosi kamaḡe, kaka ko kani. Bi mote komai mwanemwanena yabayababa.” *

²⁶ Bokinamai Pol mba oloolotodi i legaudi bi a kuvesi munagedi. Ĝome tedi a nawa pali vanuwina noponemo bi Pol pilisi i giuwedina gado, niganana giuwapa laḡanina i tubuḡa. Bi laḡan 7 mulidimo tada ḡemoḡemotaḡa kavisuvisu puyona ta tavaitedi.

Diu ḡesaudi Pol a pani

²⁷⁻²⁹ ✠Laḡan wai 7-na nuwana kovi, Diu lavedi ḡesaudi Eisiya plovinsnaḡa tavetavedi. Tedi Pol pali vanuwina noponemo a kita bi ḡome lava a kanuwa medimedidi te maso Pol a kaididi. Tedi mainana a giuna banina dolinemo Pol bi Tolofimas a kitedi Yelusalem tauninaḡa a nawanawa. Bi tedi ai noḡoti bena Pol Tolofimas i dolinawe pali vanuwinemmo. Bi kalinedi dididiginemo a giuna gado, “Israel lavemi, ko sagumai! Niga olotona dobu matabuna i nawa bi lava i wailovelovedi te Diu edi waiḡake mote sima kaiwatedi. Bi tana giumo pali vanuwina i kakagebogebo. Bi ḡesaunemo ba Gulik lavedi i saḡedi pali vanuwina ganakukunemo bi gabu waiyawa i kaka milamila.” †

³⁰ Kamaina bi malagai lavedi matabudi a kanuwa medimedidi bi a dabalala tava. Bi ḡome Pol pali vanuwina ganakukuna noponemo a kaididi te a solu yovoḡe ganakuku taulinemo bi geḡa te tauyava maḡemota mataeta a gududi. ³¹ Bi noitaunana maso ai pekina ba giuna i velau makai te Loum edi tauwaiḡaviya, edi bada didigina i vaiye. Yelusalem lavedi pali vanuwina ganakukuna noponemo waiḡasiḡasi aubaina te a ḡaḡala gulata. ³² Ĝome maḡemota tauwaiḡaviya edi bada, waibabada ḡesaudi bi tauwaiḡaviya i waidolidi te a yovo a nawa lava kundi lisidimo. Laḡannemo lava babada nananakidi a kitekitedi ba Pol kwapuna a kaisako.

³³ Tauwaiḡaviya edi bada i saḡa Pol i kaididi bi tauwaiḡaviya i egelidi te seini labumo maso a pani. Ĝome tana lava i waitalayedina gado, “Niga lavana aiyai bi bai i voiye?”

³⁴ Ĝome lava ḡesaudi edi giu tabudi bi tabudi taunana aubaina tauwaiḡaviya edi bada dididiga mote bamo giukauwa i banavi, aubaina te tauwaiḡaviya i giuwedi te ai dolinawe edi ani miyamo. ³⁵ Laḡannemo Pol kini pakanemo i tavatava ba lava edi medi i dididiga gulata, kamaina te tauwaiḡaviya Pol dabayalodimo a avali otiḡe. ³⁶ Banina lava kumna a kaiwatedi bi kalinedi dididiginemo a binabinauna gado, “Koi peki! Koi peki!”

Pol lava kumna lisidimo i giu

³⁷ Ĝome ḡotona te maso tauwaiḡaviya Pol a nawena vanuwemo ba Pol tauwaiḡaviya edi bada dididiga i giuwena gado, “Kamaina ee geḡa te maso lisimmo bai e giuwe.”

Bi tauwaiḡaviya edi bada dididiga ena giu i waimunena gado, “Tam gode Gulik kalinedi kuna sibe? ³⁸ E noḡoti te tam bena Idip lavam, tana dolinemo waiḡaviya i waitubu bi tauwaiḡaviya 4 tausan i waidoli nawedi kalakalalelemo.”

³⁹ Bi Pol i giuna gado, “Geḡa, tagu ba Diu lavagu egu dobu ba dobu isa nawanawana Tasis, Silisiya plovins noponemo. Bi ya waibaḡam te maso kunai aninegu te lava lisidimo bai e giuwe.”

* **21:25:** Tubuḡa waiḡemoti yabayababena maibena lava ḡesau mwanena vaitena mote komai mwanemwanena (Potiyovo 20:14; Waiḡake 5:18); lava ḡesau vaitena komai mwanemwanena mane e puyo ḡesaudi aubaidi (Livai 19:29; 1 Koli 6:15); kena nadewa vaitena, vanuwa lavana mai oloto natuna waivinina vaitena (Livai 18:6); oloto ena tau oloto vaitena ee waivini ena tau (Livai 18:22; Loum 1:26-27); bi lava ḡamoḡamo vaitena (Livai 18:23).
 ✠ **21:27-29:** Giu 20:4 † **21:27-29:** Diu ai noḡota gado, “Eteni ba lava milemiledi.” Diu edi ḡaiḡake luanemo, Eteni mote sima saḡa etala gabuna ganakuku noponemo bi Diu taudiga. Bi aiyai niga waiḡekena i waidoukoto ba sai peki.

⁴⁰ Kamaina bi tauwaiḡaviya edi bada dididiga Pol i wai anine, te kinimo i moito bi nimanemo lava i waikatitawedi te sa miyamoimoisili. Bi Pol Ġibulu kalinedimo lava lisidimo i giu.

22

¹ “Egu lava Diu bi valevaletigu, koi beyavaiya niganana yà koikoigalamegu.”
² Laḡannemo a vaiye te Pol Ġibulu kalinedimo i giugiu ba tedi binau a kaisako bi a miya moimoisili ota.

³ ✧Kamaina bi Pol i giuna gado, “Tagu ba Diu lavagu bi Tasis malagainemo e tubuḡa, Silisiya plovins noponemo. Bi niga Yelusalemmo dobunemo e didiga, Gamaliel ena waibada laḡannemo, ba tamatamada edi waiḡake bi edi vaivai i wailovelove kauwegu. Te tagu Maimaituwa e kaiwata kauwe mai temi matabumi niganana. ⁴ ✧Tagu Yesu ena wailovelove taukaiwatana e laukivi gebogeboyedi bi e waipekidi. Olooto bi waiwaivini ḡesaudi e panidi bi biliwelokomo e sivusivu nawedi. ⁵ Bi Pilisi saḡasaḡa guletina bi babada ḡesaudi sa giu te niga ba giukauwa. Tedi pepa a kuli bi a vitegu, te edi lava Damaskasmo aubaidi. Tagu e nawanawa ḡome te maso a sagugu bi tauwaisumaḡa ḡome maso ke kaidididi bi ke saḡedi Yelusalemmo te maso a kovoḡidi.

⁶ “Bi suwala modo mainana Damaskas diyanemo ke tavatava ba yanayana malamo waimatakaninanina i waimaḡemoti te i laiwana yovoḡegu. ⁷ Bi e kuluva doḡamo e talatalaḡa ba kalina malaḡa i yovo e vaiye i giuna gado, ‘Sol! Sol! Bai aubaina kwa laulaukivi gebogeboyegu?’ ⁸ Bi ei talayena gado, ‘Tam aiyai, Bada?’

“Bi kalina niga mainana i giu, ‘Tagu taunana Nasalet Yesuna kwa laulaukivi gebogeboyegu.’ ⁹ Bi tausagugu yana a kita bi lava lisigumo i giugiuna kalinana mote a vaiye bi mote a sibe.

¹⁰ “Bi ei talana gado, ‘Bada bai yà voiye?’ Bi i giuna gado, ‘Kwa moito bi kwa nawa Damaskas malagainemo bi lava aiyai egu ḡowana bai ya giuwemna ba taunana kwa voiye.’ ¹¹ Kamaina bi tausagugu nimagumo a kabi bi ai doli nawegu Damaskas. Banina yana waimatakaninanina matagu i kani te i waidudubala bi ei kaimatabwasoku.

¹² “Ḗome oloto isana Ananaiyas i tava lisigumo tana Mousis ena waiḡake i kaikaiwata bi Maimaituwa taulaudune kauwena bi Diu lavedi matabudi ḡome miyemiyedi a vivivile kauwe. ¹³ Bi tana diyagumo i moito bi i giuna gado, ‘Valetigu Sol, niganana kwai kita munaḡa!’ Bi i waimaḡemoti te Ananaiyas e kita.

¹⁴ “Ḗome i giuna gado, ‘Tamatamada edi Maimaituwa i vinem te ena ḡowana kwa sibe bi lava didimanina kwa kita bi giu mudunemo ya giugiuwedina kwa vaiye ḡonedi. ¹⁵ Banina tam kaka tana aubaina kwa noya, lava matabudi lisidimo. Bi bai kuna kitekitedina bi kuna vaivaiyedina ba lava matabudi kwa giuwedi. ¹⁶ Bi niganana mote kumai goela, kwa miya moito bi kwa bulu bi Yesu isanemo kwai baḡa te em gebogebo ya koḡa kamaḡedi.’

¹⁷ “Laḡannemo e munaḡa tava Yelusalemmo bi pali vanuwinemo e laulaupali noponemo ba mataotigumo lauboni e kita. ¹⁸ Ḗome Bada e kita bi i giuweguna gado, ‘Kwai papalana bi Yelusalem kwa gose banina ḡome giugu kwa giuwena mote kaka simai beyavaiyem.’

¹⁹ “Bi e giu waimunena gado, ‘Bada, tedi a sibe te tagu wala tauwaisumaḡem bolu vanuwidi nopodiḡa e kwapudi bi biliwelokomo e sivusivu nawedi. ²⁰ ✧Bi em tauwaimatamata Stivin laḡannemo a waipeki mba tagu ḡome e moimoito bi kauwina i tubutubuḡana ba tagu ei anine. Bi mabai Stivin ai waipekina edi gala tagu e labelabedi.’

21 “Bi ḡome Bada i giuweguna gado, ‘Kwa nawa! Tagu yà giugiu kamaḡemna manekemo Eteni lavedi lisidimo.’ ”

Pol i giu te tana Loum lavana

22 Lava kumna a waibeyavaiye bi Pol mai giuna i vatovato ba tedi kalinedi didiginemo a binauna gado, “Ko nawe tabunemo bi koi peki kamaḡe mote luvana dobumo ima miya!”

23 Ḡome tedi ma binabinaudi edi gala dabanemo a pwalaḡedi bi ḡobusa sawasawamo a yalaidi. 24 Taunana aubaina tauwaiḡaviya edi bada dididiga i giu vavasagaḡedi te Pol maso a saḡe vanuwa ganakukuna noponemo. Bi i giuwedi te maso a kwapu bi ai talaye te maso a sibe te bai aubaina lava tana a lasalasawaineḡa. 25 Ḡome tedi Pol nimana a panipani kai modonemo bi kwapuna aubaina ba Pol tauwaiḡaviya edi bada i giuwena gado, “Temi emi waiḡake ya kenakena te Loum lavana mote ena gebo ko banavi bi ko kwapu yababe, ee?”

26 Laḡannemo tauwaiḡaviya edi bada niga giuna i vaivaiye ba i nawa tauwaiḡaviya edi bada didigina lisinemo bi i giuna gado, “Tam bai kwa voiye? Niga Loum lavana.”

27 Ḡome ḡaviya badana i nawa bi Pol i waitalayena gado, “Tam giukauwa te Loum lavam, ee?”

Ḡome Pol i giuna gado, “Emaso bena kuna giu kauwa.”

28 Bi tauwaiḡaviya edi bada dididiga i giuna gado, “Tagu mane dididiga e sako te eila Loum.”

Pol i giuna gado, “Bi tagu bena Loum gomenigu.”

29 Bi tedi mabai maso ai talayena ba mba taunana te a gose kamaḡe. Bi tauwaiḡaviya edi bada dididiga i naila gulata te Loum lavana a lausein.

Pol waibabada matedimo i moito

30 Bokina mainana tauwaiḡaviya edi bada dididiga i ḡoeḡoena maso i sibe kauwe, te Diu lavedi bai aubaina Pol ai wavu. Taunana aubaina Pol a laulauseinina i kaikamaḡe bi pilisi edi babada bi Diu lavedi edi babada i eḡelidi te ai ḡemotidi bolu aubaina. Kamaina bi Pol a lau eḡeli te i nato matedimo i moito.

23

1 Pol Diu babadidi i kitadididi bi i giuwedina gado, “Egu lava laḡan matabuna Maimaituwa matanemo e miyana ba egu noḡota sabusabuna didimanina te niganana.” 2 Mainana i giugiu ba pilisi saḡasaḡa guletina Ananaiyas, Pol diyanemo mabai a moimoitona i giuwedi te Pol muduna sa talaḡa. 3 *Ḡome Pol, pilisi saḡasaḡa guletina i giuwena gado, “Maimaituwa kaka ya kwapum, tam lava kaikaiyovum! Tam niganana kwa etaetalegu waiḡake luvanemo bi tam kota waiḡake kuna wai doukoto. Lava kuna giuwedi te a kwapukwapugu.”

4 Bi mabai ḡome a moimoitona Pol a giuwena gado, “Tam Maimaituwa ena pilisi saḡasaḡa guletina kwa ḡasiḡasiye ee?”

5 Pol i giuwedina gado, “Egu valevaletigu, tagu mote e sibe te tana gode pilisi saḡasaḡa guletina. Bi tagu e sibena ba gilugilumina wadubonemo i giuna gado, ‘Mote em lava edi bada kuma giu waigebogebo.’ ”

6 *Bi Pol i kitedi te waibabada ḡesaudi ba Sadisi bi ḡesaudi ba Palisi lavedi, taunana aubaina bolu babadidi nopodimo bi kalinana dididiginemo i giuna gado, “Egu lava, tagu ba Palisi bi kota tamagu ba tana Palisi. Bi yà waisumaḡa te lava pekipekidi ba sa kena moito munaḡa bi niga waisumeḡina aubaina temi ko etaetalegu.” 7 Niga mainana i giugiu ba Palisi bi Sadisi waikagiu ai tubuḡa. Bi edi boluna a suwa te dam labu a

tubuḡa. ⁸ ✧ Banina Sadisi sa giugiu te lava mote pekimo ima kenamoito munaḡa bi bamo mote aneya ee alualuwa. Bi Palisi lavedi sa giugiu te niga mwalidi ba giukauwa.

⁹ Ġome binau i didiga gulata te waiḡake tauwailovelovena Palisi damna noponemo tedi Pol mulinemo a nawa bi a giuna gado, “Tama niga lavana lisinemo mote bai gebogebona ka banavi. Augunai alualuwa ee aneya lisinemo i giu.” ¹⁰ Bi waikagiu i dididiga gulata aubaina tauwaiḡaviya edi bada dididiga nuwana i lovo bamoda Pol sima lisi waiyamon. Taunana aubaina ena tauwaiḡaviya i egelidi te a yovo bi Pol a solu nawe edi animiyamo.

¹¹ Mba dudubalinemo Bada ena aneya Pol diyanemo i moito bi i giuwena gado, “Mote kuma naila! Bainewa Yelusalemmo kuna giugiuna kota mainana Loum noponemo aubaigu kwa giu.”

Diu lavedi Pol kana pota a yesi te sai peki

¹² Laḡan i sako olaolalemo Diu lavedi ḡesaudi Pol kana pota a yesi bi a giuwapa munaḡedi, te mote bai sima kani e sima tego, eete Pol sai peki. ¹³ Niga giuwapana noponemo ooloto wapedi 40 ai ḡemotidi bi ai ogatala. ¹⁴ Bi a nawa pilisi babadidi bi waibabada nananakidi lisidimo bi a giuna gado, “Tama ke giuwapa te mote kama kani e kama tego eete Pol kaipeki.” ¹⁵ Taunana aubaina niganana temi waibabada vaitemi, tauwaiḡaviya edi bada dididigina koi baḡa te Pol ya yovoḡe lisimimo. Ko kaiyovuḡe te bena a waiwavuna banina ko sibe kauwe. Bi ke vononoḡa te sauginemo ya yovoyovo ba etamo kaipeki.

¹⁶ Bi Pol ḡavuna i vaiye te Diu lavedi ḡesaudi Pol kana pota a yesiyesi, kamaina bi i nawa te baimo i miyamiyanemo bi bai a giugiuwena i tainuwatau.

¹⁷ Ġome Pol tauwaiḡaviya edi bada ḡemota i yoge bi i giuwena gado, “Niga ewalina kwa doli nawe tauwaiḡaviya edi bada dididiga lisinemo bi tana bai ya giuwe.”

¹⁸ Kamaina bi mba ewalina i wai doli nawe tauwaiḡaviya edi bada dididiga lisinemo bi i giuna gado, “Pol biliwelokomo taumiya, i yogegu e nawa bi i wai baḡagu te niga ewalina e saḡe lisimmo banina tana kaka lisimmo bai ya giuwe.”

¹⁹ Tauwaiḡaviya edi bada dididigina ewali nimanemo i kabi bi a nawa tabudimo bi i waitalena gado, “Bai mwalina kuna ḡoena kwa giuwegu?”

²⁰ Bi ewali i giuna gado, “Diu lavedi ai anina te bokina ba sai baḡam te Pol kwa nawe Diu a babadidi edi bolumo bi sa kaiyovu te bena waibabada Pol ena pilipili banina sa sibe kauwe. ²¹ Bi kalinedi mote kuma vaiye banina ooloto wapedi 40 male sa kandavona bi sa labelabe. Tedi kaikana a giuwapa te mote sima kani ee sima tego eete Pol sai peki. Tedi noitaunana a vononoḡa te mai sa voiye bi tam sa labelabe te edi ogatala kwai anine ee geḡa.”

²² Ġaviya edi bada dididiga i giuna gado, “Mote aiyai kuma giuwe te lisigumo kunai benabenama.” Ġome te ewali i giu kamaḡe i nawa.

Pol a giukamaḡe Gabemani Filiks lisinemo

²³ Bi tauwaiḡaviya edi bada dididigina bi tauwaiḡaviya babada labu i yogedi bi i giuwedina gado, “Tauwaiḡaviya 200 ko tanodi bi ko nawa Seseliya. Bi kota osi tauvelauyedi wapedi 70 bi pawasimo tauwaiḡaviya wapedi 200, ko vononoḡa bi mateya 9:00 dudubalemo ko modina Seseliya. ²⁴ Bi kota osi ḡesaudi ko tanodi Pol aubaina ya gelu bi ya nawa kauwa gabemani edi bada Filiks lisidimo.”

²⁵ Kamaina bi ḡaviya badana dididiga pepa i kulina gado.

²⁶ “Tagu Kolodiyas Lisiyas, tam bada saḡasaḡa guletim, gabemani badana Filiks: yà waiyebone kauwem!

²⁷ Niga olotona Pol ba Diu lavedi a kaididi bi ḡotona maso ai peki bi lava ḡesau i giuwegu te tana ba Loum olotona. Taunana aubaina egu tauwaiḡaviya vaitedi ke

nawa te kanakuvu keyeda. ²⁸ Bi e ḡoēḡoe maso e sibe te bai aubaina ai waiwavu, taunana aubaina Pol e saḡe Diu waibabada matedimo. ²⁹ Bi e banavi te edi kauwa bi edi waigake aubaina te ai waiwavu bi mote Loum edi waigake i waidoukoto te maso biliwelokomo a sako e ai peki.” ³⁰ Bi giu e vaiye te Diu lavedi ḡesaudi Pol kana pota a yesiyesi te maso ai peki ba waigapa e giukamaḡe lisimmo bi tauwaiwavuna e giuwedi te sa giuwem te bai aubaina Pol ai wavu.

³¹ Kamaina bi ḡaviya edi bada dididigina bai tauwaiḡaviya i giugiuwedina mainana a voiye. Mba dudubalinemo Pol ai doli bi a nawa, Entipatlis tauninemo a tava. ³² Laḡan i sako ba kepatemo bi pawasimo tauwaiḡaviya a munaḡa edi animiya Yelusalemmo. Bi osi tauvelauyedi taudiḡa Pol vaitena a nawa. ³³ Bi tedi Seseliyamo a tavatava ba gabemani Filiks, pepa a vite bi Pol tana lisinemo a gose. ³⁴ Ḣome gabemani Filiks leta i iyevi kovi bi Pol i waitalaye te tana dobu isana lavana. Bi Pol i giuna gado, “Tagu ba Silisiya plovinsina lavagu.”

³⁵ Kamaina bi i giuna gado, “Tam tauwaiwavum sa tava bi em pilipili yà laididimani.” Kamaina bi tauwaiḡaviya i giuwedi, te Pol sai doli nawe ḡalibona Alodi ena vanuwemo sa sako bi sa labe kauwe.

24

Pol a giukamaḡe Gabemani Filiks lisinemo

¹ Laḡan 5 a kovi mulidimo pilisi saḡasaḡa guletina Ananaiyas, Diu babadidi bi waigake taulaididimana isana Titulas vaitena, Yelusaleḡa a yovona Seseliyamo. Ḣome edi waiwavu Pol lisinemo gabemani edi bada Filiks matanemo a kamaḡatidi.

² Sauginemo Pol a giuwe te i saḡa gabemani edi bada lisinemo. Ḣome Titulas ena kita waigebo Pol lisinemo Filiks i giuwena gado, “Filiks tam dididigim, visuvisum bi em noḡota didimanina, ka wainuwawisu gulata te em waibada dibunemo ke miya te niga palatina. Bi kauwa wapawapa visuvisudi ema dobumo a tubuḡa.* ³ Bi dobu matabuna tama laḡan matabuna niga kauwidi aubaidi tam gabemani Filiks lisimmo kawainuwawisu. ⁴ Tagu mote yà ḡoēḡoe te yà taipilipilim, taunana aubaina yà waibaḡam te kivim maso i visu bi ema giu watiena kuna beyavaiye.

⁵ “Tama niga lavana ke banavi te tana ba gebogebo tauwaitubuna, tana dobu matabuna nopodimo Diu lavedi ya kanuwa medimedi bi waigasiḡasi sa waitubudi. Bi tana kota Nasalet damna edi bada.† ⁶ Bi Pali vanuwina i kaka milemiledi taunana aubaina ke pani.‡ ⁸ Bi kwai talaye kaka kwa banavi te bai ka waiwavuna ba giukauwa.”

⁹ Bi Diu lavedi edi tau Titulas a sagu bi a giuna gado, “Niga giudi matabudi ba giukauwa.”

¹⁰ Kamaina bi gabemani edi bada dididiga nimana i waiyoyo Pol lisinemo te ya giu. Bi Pol i koigalamena gado, “Tagu e sibe te tam kwalabu te kwalabu tam niga dobuna lavedi edi taulaididimana, taunana aubaina tagu nuwagu visuvisunemo matamo yà koigalamegu. ¹¹ Bi lava kwai talayedi kaka sa giu kauwem te e saḡa e nawa Yelusalemmo laudune aubaina ba niganana laḡan 12 a kovi. ¹² Bi tauwaiwavugu mote a kitagu te aiyai vaitena kei kagiu, ee aiyai lavana nopona e kamedimedi

* **24:2:** Mba fuyanemo Filiks i badana mote i waibada kauwa. Titula i gwayagwaya te Filiks maso i giu te Pol gebo i voiye. Filiks lava pilipili i vitedi bi Pol waitalapilina kwalabu labu mulidimo, Loum guyauna Nalo Filiks gabuna i vai. Bi ḡome waigasiḡasi dididiga i tubuḡa, Diu Loum lavedi ai ḡaviyedi bi Loum edi tauwaiḡaviya a miya moito te Yelusalem a kagebogebo. † **24:5:** Nasalet ba lava damna mabai Yesu a kaikaiwatana ya giugiuwatedi baina tana ba Nasalet taun lavana. Laḡannemo niga manana i wai isedina Nasalet damna, Titulas ba tauwaisumaḡa i laulauyovogedi. Diu Yelusalemmo bi Diudiya plovins matabunemo, Galili plovins lavedi kita waiyovoyovodi Nasalet taunana bamo (Diyon 1:46 ko kita). Tana niga mai ya giugiuna ba bena Pol ya laulaudunena ba Loum edi waigake mote ima waianine. ‡ **24:6:** Lova 7 ba gilugilumina wadubodimo visa ota bi Gulik gilugilumina nopodimo niga lovana 7 mote ima kenakena.

pali vanuwinemo ee malagai noponemo. ¹³ Bi mote ḡemoḡemotina te niganana edi waiwavu lisigumo sa kamaḡati te mba giukauwa. ¹⁴ Bi yà giuwemi te niga ba giukauwa te tamatamada edi Maimaituwa tagu yà laulauduneye bi tagu Yesu eta yà kaikaiwatana ba tedi sa wai isana laudune kaikaiyovuna. Tagu Mousis ena waigake bai i waianinena bi taugiuwatana a gilugilumina taudidi yà kaikaiwatedi. ¹⁵ Bi tagu Maimaituwa yà waisumaḡe mainana tedi bi yà noḡotadidi te lava didimanidi bi gebogebodi pekimo sa kenamoito munaḡa. ¹⁶ Taunana aubaina sauga matabuna yà wailaulubu gulata te egu noḡota bi egu kauwa Maimaituwa bi lava lisidimo maso didimanidi.

¹⁷ ✧ “Yelusalem e gosena ba kwalabu visa a kovi. § Bi maḡo ota e tava munaḡa egu lava wai nuwatoitoidi aubaidi puyo e natomedi bi sewasewa Maimaituwa yà vite. ¹⁸ Tagu pali vanuwina noponemo laukuvasa sewasewana e voivoiye bi tauwaiwavugu a banavigu. Tagu mote lava e kaka nuwa medimedidi ee waigasiḡasi e waitubudi. ¹⁹ Bi ḡome Diu lavedi ḡesaudi Eisiya plovinsina noponemo miyemiyedi a kitagu. Tedi taunana maso niganana a tava bi a giu te bai gebona a kita e voivoiye. ²⁰ Ee mabai ḡome maso niganana a giuwem te gebo bai a banavi, sauginemo Diu waibabada edi bolumo e moito bi a etaetalegu. ²¹ ✧ Bi augunai mwali ḡemota Diu lavedi matedimo e moito bi e laulaugayapouna gado, ‘Lava pekipekidi kaka sa kenamoito munaḡa bi niga taunana aubaina temi niganana ko etaetalegu.’”

²² Bi Filiks yawasana etana i sibe kauwe aubaina tana etala laḡanna i tauliye bi i giuna gado, “Koi laba ḡaviya edi bada dididiga Lisiyas ya tava kaka tagu etalemi yà tubu munaḡe.” ²³ Ḗome Filiks tauwaiḡaviya edi bada i giuwe te Pol biliwelokomo ya sako nawe bi i giuwena gado, “Kwa voiye te yai nuwavisu. Bamoda ena lava sa vakitakita ee saguna aubaina sa tavana ba mote kumai ḡakedi.”

Filiks bi Dulusila matedimo Pol i moito

²⁴ Laḡan visa a kovi Filiks bi mwanena Dulusila, tana ba Diu waivinina a tava waigemota vanuwinemo. Bi Pol ena giu i giu kamaḡe te i tava. Bi Pol Yesu Keliso waisumaḡena Filiks lisinemo i giu waiipoipo. Bi a wai beyavaiye. ²⁵ Bi Pol i giu nawa te yawasana didimanina, eda ḡowana balebaledi gosedi bi laḡan damona waitalapilina, i giugiu waiipoipo ba Filiks i naila bi giuna gado, “Niganana aubaina ba kamaina, bi kwa nawa! Bi laḡan ḡesaunemo yà vononoḡana, kaka em giu yà giukamaḡe te kwa tava munaḡa.” ²⁶ Bi Filiks sauga matabuna ena giu i giugiukamaḡe te i tava vaitena a waigiugiu. Banina Pol biliwelokomo i miyamiya taunana aubaina Filiks i ḡoeḡoe, te Pol maso kandavonemo mane i vite bi kandavonemo i kaikamaḡe.

²⁷ Bi lagannemo kwalabu labu a kovi ba Posias Festas i moito saḡa te gabemani edi bada bi Filiks ena gabu i vai. Bi Filiks Diu lavedi edi ḡowana i voiye te Pol biliwelokomo i gose kamaḡe. **

25

Pol i ḡoeḡoe te ḡalibona Sisa matanemo ya moito

¹ Gabemani edi bada Festas Seseliyamo i tava bi laḡan faiona mulidimo i saḡa i nawa Yeluslemmo. ² Bi ḡome pilisi edi babada bi Diu babadidi a nato Festas lisinemo bi edi waiwavu Pol lisinemo a saḡedi. ³ Kamaina bi Festas ai baḡa te maso edi ḡowana i voiye, te maso Pol i giukamaḡe i saḡa i nawa Yeluslemmo. Banina tedi kaikana

✧ **24:17:** Giu 21:17-28 § **24:17:** Kwalabu 5 a kovi mulidimo Pol i tava munaḡa Yelusalem i vakita, laḡan i mote lofa ena nawamo lavedi lisidimo bi wasa visuvisuna i laulau guguyena i tainuwataudi (Giugiukamaḡedi 18:22).

✧ **24:21:** Giu 23:6 ** **24:27:** Loum edi waigake i giu te lava mote sima etale bi biliwelokomo i miya kwalabu labu a kovina ba sa kaikamaḡe. Mba laḡannemo Filiks maso Pol i kaikamaḡe bi geḡa te Diu lavedi a medi gulata lisinemo banina kauwa wapewapedi i voivoiyedina aubaina. Taunana aubaina i ḡoeḡoe te bai maso i voiye bi Diu lavedi i wainuwavisudi.

kana pota a yesi te kandavonemo etamo sai peki. ⁴ Bi Festas i giuna gado, “Geḡa Pol Seseliyamo biliwelokomo ya miyamiya bi mavisemo ba yà yovo yà nawa. ⁵ Bi emi babada ḡesaudi maso waitedi ke nawa nove ḡome kaka edi waiwavu maso a saḡedi mba olotona lisinemo, bamoda tana bai i voiye waigebo.”

⁶ Ḡome Festas i miyana male laḡan 8 ee 10 mainana bi mulinemo i yovo i nawa Seseliya. Bi laḡan i sako ba etala i waitubu bi ena tauwaiḡaviya i giuwedi te Pol sa natome lisinemo. ⁷ Bi sauginemo Pol i tavana ba Diu lavedi mabai Yelusalemḡa a yovoyovona tana a moito kwaivivili bi a waiwavu gulatena. Bamo mote giukauwa.

⁸ Bi Pol i koigalame gado, “Tagu mote bai gebogebona e voiye. Ḡalibona Sisa lisinemo ee Diu edi waigake ei doukoto ee pali vanuwina e ka milamila.”

⁹ Festas i ḡoe te Diu edi ḡowana ya voiye. Taunana aubaina Pol i waitalayena gado, “Tam Yelusalem nawana kwa ḡoeḡoe ee geḡa, te ḡome maso niga kauwidi aubaidi yà etalem?”

¹⁰ Bi Pol giu i waimunena gado, “Niga vanuwino niganana ya moimoitona taunana ḡalibona Sisa ena anietala gabuna. Niga taunana gabunemo kwa etalegu. Tam kuna sibe te tagu mote bai gebogebona e voiye Diu lavedi lisidimo. ¹¹ Bamoda bai gebona e voyena ba kamaina te yà peki, tagu mote peki e daboka. Bi bamoda niga lavedi bai sa waiwavuna mote giukauwa, ba aiyai mote ḡemoḡemotina te noi lavedi nimedimo ya sakogu te sai pekigu. Bi tagu yà ḡoeḡoena ḡalibona Sisa ya etalegu.”*

¹² Ḡome Festas ena lava nuwanuwaueyeyedi waitedi ai giugiu te bai ya voiye, kaka bi Festas Pol i giuwena gado, “Tam kuna ḡoena ḡalibona Sisa ya etalemna, ba kamaina te kwa nawa Loummo ḡalibonana Sisa lisinemo.”

Festas Ḡalibona Agilipa waitena ai giugiu

¹³ Laḡan visa a kovi mulidimo ḡalibona Agilipa† bi nuvuna Benis a tava Seseliyamo, gabemani valivaliuna Festas waiyebona aubaina. ¹⁴ Bi ḡome a taumiya laḡan visa a kovi bi Festas, Pol ena kauwa ḡalibona Agalipa i giuwe gado, “Laḡannemo Filiks i laulaupotiyovo ba oloto ḡemota biliwelokomo i gose kamaḡe. ¹⁵ Bi sauginemo e nawanawa Yelusalem ba pilisi edi babada bi Diu babadidi tedi ai wavu bi ai baḡagu te maso ei anina bi maso ai peki.

¹⁶ “Bi e giuwedina gado, “Tama Loum ema vaivaimo mote lava kama kovoḡi yababe. Te dolina tana tauwaiwavuna waitedi Taulaetala matanemo sa moito te sa waiwavuna aubaina ya koigalagalame. ¹⁷ Bi sauginemo Diu babadidi waitedi ke tava niga ḡome ba tagu mote yà laba. Bi laḡan i sako olaolalemo etala gabunemo e miya bi tauwaiḡaviya e giuwedi te Pol sa saḡe matagumo. ¹⁸ Ḡome tauwaiwavuna a moito bi edi waiwavu lisinemo a giuwedi, tagu e wainoḡotana bena olotona bai gebogebona otina i voiye bi sai wavu. ¹⁹ Bi geḡa te tedi ba a waikagiu Diu edi laudune aubaina bi lava isana Yesu i peki bi Pol ya giugiu te i kenamoito munaḡa dabanemo. ²⁰ Bi tagu a kanuwa laḡalaḡagu te niga kauwidi bainewa yà kadidimanidi. Taunana aubaina Pol e giuwe te maso i nawa Yelusalemno bi ḡome maso i etala. ²¹ Bi Pol i daboka bi i waibaḡa te Seseliyamo ya miya bi ḡalibona Sisa ya etale. Taunana aubaina e giu te niga ḡome a kaididi eete tagu yà giukamaḡe Sisa lisinemo.”

²² Ḡome ḡalibona Agilipa, Festas i giuwena gado, “Tagu yà ḡoeḡoena niga lavana ena giu yà beyavaiye.”

Bi Festas i giuna gado, “Tam bokina kaka kwai beyavaiye.”

* **25:11:** Loum lavedi matabudi ḡalibona Sisa ai baḡa te tana taunaḡa maso lava i etaetaledi te bai a voiye waigebo ee geḡa. Bi bamoda Loum lavana ḡemota bi mai i waibaḡana ba mote aiyai imai ḡake. † **25:13:** Niga Agilipana ba Alodi dolidolina natuna tautasina bi nosina ba Diu waivina. Tana Diudiya plovensi noponemo tauna ḡemota i waibadaye bi tana ena waibada i kenakena te pilisi saḡasaḡa guletina yà vine.

*Ġalibona Agilipa Pol ena giu i waibeyavaiye
(Giu 9:3-8, Giu 22:6-11)*

²³ Laḡan i sako ḡalibona Agilipa bi Benis edi gala waimatakanikani a kotedi bi tauwaiḡaviya edi babada nananakidi bi malagai babadidi vaitedi matabudi a poleni. Bi a saḡa anietala vanuwina noponemo. Bi Festas tauwaiḡaviya i giuwedi te Pol ai doli saḡe. ²⁴ Bi Festas i giuna gado, “Ġalibona Agilipa bi babada matabumi niganana vaitemai, niga olotona ko kita matademo ya moimoitona! Diu lavedi matabudi Yelusalemmo bi Seseliyamo ai baḡagu te niga lavana sai peki mote ima miya. ²⁵ Bi tagu e banavi te tana mote bai gebogebona i voiye te maso ya peki. Bi Pol i giu te tana ya ḡoeḡoena ḡalibona Sisa ya etale. Taunana aubaina te yà ḡoeḡoe te yà giukamaḡe Loum. ²⁶ Bi tagu mote e sibe kauwe te bai giuna maso e kuli ḡalibona Sisa lisinemo. Taunana aubaina Pol e saḡe temi matabumi lisimimo bi kota tam ḡalibona Agilipa lisimmo. Bi ta gei waitalavitavitale te bai tagu yà sibe kaka muliḡa leta yà kuli. ²⁷ Tagu e sibe te panipani lavana mote bai gebona i voiye bi yà giukamaḡe yababe ḡalibona Sisa lisinemo ba mote i visu.”

26

Pol taunaḡa aubaina i giu

¹ Kamaina bi Agilipa Pol i giuwena gado, “Niganana ba kei aninem te taumḡa aubaim kwa giu.”

Kamaina bi Pol nimana i lageti te lava i waikatitawedi bi taunaḡa i koi galamena gado, ² “Ġalibona Agilipa, tagu nuwagu i visu te niganana matammo yà moimoito, Diu a waiwavugu aubaina niganana yà koikoigalamegu. ³ Banina tam Diu edi vaivai bi edi waḡinana kuna sibe kauwe. Taunana aubaina yà waibaḡam te kwai beyavaiyegu.

⁴ “Wala egu dobumo ma ḡaubogu egu yawasana bainewa e miyamiyana Diu lavedi matabudi a sibe bi kota muliḡa Yelusalemmo e miyana. ⁵ ✧Tedi a sibe mba sauginemo Yelusalemmo e miyamiyana ba tagu Palisi edi vaivai e kaikaiwata. Bi Palisi edi waḡake ba i bagibagi kauwa. Bi bamoda Diu lavedi sima ḡoe te sa giu. ⁶ Bi niganana egu sumaḡa bai Maimaituwa i giugiuwapana tamatamada lisidimo aubaina ko etaetalegu. ⁷ Bi niga giuwapana eda dam 12 a noḡonoḡoti te maso i tubuḡa te a kita. Taunana aubaina ma vivilidi dudubala bi suwala Maimaituwa aubaina a waitaupaula. Ġalibona, tagu niga giuwapana yà waisumaḡe, taunana aubaina Diu lavedi sa waiwavugu. ⁸ Bai aubaina temi ko wainoḡota, te Maimaituwa mote ḡemoḡemotina te lava pekipekidi ima kakenamoito munaḡedi?

⁹ ✧“Tagu wala mainana e wainoḡota te bai matabuna e voiye te Nasalet Yesuna isana e waḡaviye. ¹⁰ Bi mba kauwina Yelusalemmo e voiye. Tagu pilipilisi edi babada edi ḡailisimo tauwaisumaḡa wapewapedi e panidi bi biliwelokomo e sivusivu nawedi. Bi sauginemo waipekidi aubaina ba tagu taunana e waianina. ¹¹ Tagu laḡan wapawapa bolu vanuwidi nopodiḡa e nawa bi tauwaisumaḡa e kovoḡidi bi e egelidi te tedi Yesu isana a kaka gebogebona. Tagu nuwagu i medi kauwa lisidimo, taunana aubaina te e nawa dobu ḡesaudiḡa te maso e banavidi bi e kovoḡidi.

¹² “Laḡan ḡemota pilisi edi babada, ḡailisi a vitegu, te e nawanawa Damaskas. ¹³ Ġalibona, tagu suwalamodo mainana etamo bi yanayana malaḡa waimatakanikani i yovo. Bi yana e kita i waimatakanikani gulata mote mai suwala. Ġome tagu bi ololoto vaitedi ke nawanawana i laiyanu kwavivilemai. ¹⁴ Bi matabumai ke kuluva doḡamo bi kalina e vaiye, Ġibulu kalinedimo, i giu yovona lisigumo gado, ‘Sol, Sol! Bai aubaina kwai ḡaviyegu mba tam kwa kaka gebogebona munaḡem?’

15 “Bi ei talana gado, ‘Tam aiyai, Bada?’ Bi BADA i giuna gado, ‘Tagu taunana Yesu kwa laulau kivigebogeboyegu. 16 Bi niganana kwa miya moito! Tagu lisimmo e laumaḡatana banina tam e vinem te egu taupaula bi matammo kuna kitakitaguna lava kwa tainuwataudi bi kota kauwa ḡesaudi muliḡa lisimmo yà kamaḡatidi. 17 Tagu yà giugiukamaḡem Diu bi Eteni lavedi lisidimo bi yà labe kauwem. 18 Kwa nawa bi matedi kwa kayanedi te wai dudubalinemo sa nuwavitala bi sa natona yanayanamo. Bi Seitan ena ḡailisimo sa potiyovo bi sa nato Maimaituwa lisinemo, kaka edi gebogebo yà noḡoti kamaḡedi. Bi sai sumaḡegu bi yai aninedi te egu dam waiwaiyawidi sa tubuḡa.’

19 “Ḡalibona Agilipa, wailove malaḡa i yovoyovona kamaina te e voteyeteye. 20 ✧Bi Damaskasmo lauguguya lava lisidimo ei tubu, tena Diu lavedi lisidimo Yeluslemmo bi Diudiya plovinsina nopona matabuna bi kota Eteni lavedi lisidimo te maso a laukuvasa bi a nuwavitala Maimaituwa lisinemo bi kauwa visuviusudi a voyiyedi te a kamaḡati munaḡedi te giukauwa te a laukuvasa. 21 Banina niga kauwidi dabedimo, Diu lavedi pali vanuwidi nopodimo a kaididigu bi a ḡoeḡoena maso ai pekigu. 22 Bi Maimaituwa i sagugu eete niganana, niga ḡome e moito bi lava nanakidi bi keikeilikidi lisidimo yà laulauguguya. Bi taugiuwatana bi Mousis bai a giugiuwata te maso i tubuḡa, taunana yà giugiuwe. 23 ✧Bi Keliso sa voyie te yai nuwatoitoi bi pekimo ya gei kenamoito munaḡa bi yana ya natome ena lava Diu bi Eteni lavedi lisidimo.”

24 Bi sauginemo Pol i koikoigalame ba Festas Pol i lasagudana gado, “Pol tam kuna bu'uwa ee! Em anapu dididigina i ka bu'uwim.”

25 Bi Pol i giuwena gado, “O Festas saḡasaḡa guletim! Tagu mote yà bu'uwa. Bi bai yà giugiuwena ba giukauwa bi waibanina. 26 Ḡalibona Agilipa niga kauwidi yà giugiuwedina ba mote kadavonemo a tubuḡa. E sibe te niga kauwidi matabudi kuna sibedi, taunana aubaina malaudabatolagu lisimmo yà giugiu.” 27 Ḡome te Pol i waitalana gado, “Ḡalibona Agilipa, taugiuwatana bai a gilugilumina kwai sumaḡe e geḡa, e sibe te kwai sumaḡe.”

28 Ḡome ḡalibona Agilipa, Pol i giuwena gado, “Tam kuna noḡoti te noi taunana laḡan watigenemo kwa voyiyegu te yesu yai sumaḡe.”

29 Bi Pol i giu waimunena gado, “Bamoda noitaunana ee yaḡolo bi mba mote i pilipili. Bi Maimaituwa lisinemo yà laulaupali te mote taumḡa bi lava matabudi niganana ko waibeyavaiyana kaka koi sumaḡa mai tagu bi mote yàma ḡoeḡoe te panipanimmo ko miya mai tagu.”

30 Ḡome ḡalibona Festas, gabemani badana Agilipa, Benis bi mabai ḡome a miyamiyana matabudi a miya moito. 31 Bi tedi etala gabuna a gose bi edi lava vaitedi ai giugiuna gado, “Niga lavana mote bai i voyie waigebo, te maso biliwelokomo ya miya ee ya peki.”

32 Bi Agilipa, Festas i giuwena gado, “Niga olotona maso biliwelokomo a sakoyovoḡe te i nawa. Bi geḡa te kaikana i giu te ḡalibona Sisa ya etale, te bai gebona i voyie. Taunana aubaina tada mote ḡemoḡemotina te ta kaikamaḡe.”

27

Pol nawa Loum i waitubu

1 Sauginemo a ḡoeḡoe te wagaḡa ka nawa Itali ba Pol bi biliwelokomo taumiya ḡesaudi vaitedi bi tauwaiḡaviya edi bada isana Duliya nimanemo a sivudi. Duliya ba ḡalibona Sisa ena tauwaiḡaviya laukaina. 2 Kamaina bi Adamitiyam edi waga maso i nawa Eisiya plovinsina noponaḡa, nisadiya malagaidiḡa bi ḡome ke gelu.* Bi ke

✧ 26:20: Giu 9:20,28 ✧ 26:23: Ais 42:6, Ais 49:6 * 27:2: Niga lovana waga ya giugiuwena ba, niganana kaka waga bi wala ba kukakuka.

modina Seseliya ke gose bi ḡome ba Alistakas vaitena bi tana Tesalonia taunina lavana Mesidoniya plovinsina noponemo.

³ Bi laḡan i sako ba Sidon tauninemo ke tava,† bi wagamo ḡonaḡona ḡesaudi ai yovodi. Bi Duliyas ba kivina i visu kauwa aubaina Pol i waianine te i nawa ena lava i kitedi bi ena ḡowana bai te maso a sagu. ⁴ Mba dobuna ke gose bi ke nawanawa ba yavala i didiga gulata, taunana aubaina Saiplas bwanabwanana ḡoyonaḡa ke kwaivivila. ⁵ Kamaina te ke nawa nisa dididiginemo Silisiya plovins bi Famfiliya plovins gele diyediḡa, te ke nawa Maila taunaḡa Lisiya plovinsina noponemo. ⁶ Ḗome Maila tauninemo tauwaiḡaviya edi bada waga i banavi Aleksandiliyaḡa i tava. Bi waganemo kegelu kenawa Itali. ⁷ Laḡan visa nopodimo tama nuwatauḡa ke nawanawana eete Kinidus taunina diyanemo ke tava. Bi yavala i didiga gulata matamaḡa i laulusuve. Taunana aubaina Kuliti bwanabwana ḡoyonaḡa te Salon Isukokona ke gose. ⁸ Bi nuwatauḡa diyadiyaḡa bwanabwana ḡoyonaḡa eete Wofu Visuvisuna ḡome ke tava Laseya taunina diyanemo.

⁹ Laḡan wapawapa a kovi mulidimo bi kota udi laḡanina i kovi. Bi nawa i wainuwa nainaila taunana aubaina Pol lava i tainuwataudi, ¹⁰ bi i giuwedina gado, “Egu lava, eda babala male ya pilipili kauwa bi waga ḡonaḡona bi tada eda yawasana male sa gebogebo. Bi tada male kota ta peki.” ¹¹ Bi tauwaiḡaviya edi bada waga tauvelauyena ena giu i waianine te Pol ena giu mote a vaiye. ¹² Bi niga dobunemo mote ḡemoḡemotina te maso waga i moito. Taunana aubaina lava wapawapa a giu te ke nawa otana Finiks wofunemo.‡ Ḗome ka miya te bodubodu laḡanina ya kovi. Bi Finiks dobuna Kuliti bwanabwananemo ba waga edi ani moito. Finiks ba suwala ena anibulu yawaninemo.

Kaibitibiti dididiga nisamo

¹³ Kamaina bi yalousaḡa yavala nuwatauḡa lausuve i waitubu ba ai noḡota bena niga yavalina ya sagudi te sa nawa Finiks tauninemo sa tava. Taunana aubaina anika a solu saḡe bi waga Kuliti bwanabwanana diyanaḡa i nawa. ¹⁴ Bi ke nawa mote lofana, te Kuliti bwanabwananemo aibadabadaḡa kaibitibiti lausuve i waitubu. ¹⁵ Bi yavala dididiga waga i suvedidi te mote luvana waga matana yavala yawaninaḡa ima nawa. Taunana aubaina bai matabuna ke kaisako bi yavala taunaḡa waga i avali nawe. ¹⁶ Bi sauginemo bwanabwana ḡaubona isana Kauda ke vavawaimuli, ba i pilipili kauwa te waga ḡaubona a solu saḡe waga dididiginemo bi a pani te mote labama ima avali. ¹⁷ Bi kota waga modona a pani waibagibagi te mote labama ima dousuwasuwa. Bi mba mulinemo a naila bamoda waga bubu dabatuwina isana Setis ima saḡai, taunana aubaina tedi anika ai dawo yovoḡe nisamo te waga ya taipelapela bi nuwatauḡa waga ya poule nawa. ¹⁸ Laḡan i sako labama bagibagina waga modenemo i talatalaḡa, kamaina bi lava edi ḡonaḡonana ḡesaudi ai yovodi nisamo. ¹⁹ Bi laḡan waifaioninemo waga ani lauvevewanina ḡoneḡonedi ai yovodi. ²⁰ Bi laḡan i gebogebo gulata te mote kipola ee suwala ke kita lubudi eete laḡan visa a kovi. Bi yavala i waikenadidi gulata te yawasana noḡotina i kovi.

²¹ Bi laḡan wapawapa a kovi lava mote a kani lubu. Taunana aubaina Pol matedimo i moito bi i giuwedina gado, “Kona kita, walanamo taunana e giuwemi te Kuliti mote maso ta gose bi kalinagu kona vaiye kamaḡe. Taunana aubaina niganana emi waga i gebogebo bi ḡonaḡona konai yovodi. ²² Bi niganana ya giugiuwemi te mote koma naila bi nuwemi ya lautou. Bi male waga taunaḡa ya gebogebo bi mote lava ḡemota ima peki. ²³ Banina kage dudubalinemo Maimaituwa egu Bada tana taunana ya laulauduneyena ena aneya i tava lisigumo. ²⁴ Bi diyagumo i moito bi i giuweguna gado, ‘Pol, kuma naila. Tam male Sisa matanemo kwa moito bi ya etalem. Taunana

† 27:3: Seseliya te Sidon tauna manekina lofana ba 120 kilomita bi Sidon taun ba aipouna yawannemo. ‡ 27:12: Finiks taun te Wofu Visuvisuna ba 64 kilomitas, bi suwala ena bulu yawannemo.

aubaina Maimaituwa em pali i vaiye, te tam bi lava wagamo kona gelugeluna kaka yai yawasanimi.’²⁵ Taunana aubaina egu lava, nuwemi sa lautou. Maimaituwa yà waisumaḡe te bai i giugiuwena lisigumo kaka ya tubuḡa.²⁶ Bi yavala kaka ya ava’awali naweda eete bwanabwana ḡesaunemo ya tavaiteda.”²⁷ Bi Mediteliya nisanemo yavala bi labama a avali nawemaina eete laḡan 14 a kovi. Bi dudubala modenemo waga taunoyaena ai noḡota bena kaikana diyadiyamo a tava.²⁸ Taunana aubaina tedi nisa domdom a luva, bi a banavi te 40 mita, bi a taumiya ḡotona te a luva munaḡe te 30 mita. §²⁹ Bi waga lavedi a naila gulata, bi ai noḡotana gado yavala waga ima suvenawe kila dabanemo. Taunana aubaina anika 4 waga mulinemo a pwalage yovoḡedi. Bi a ḡoeḡoena maso dobu i yana makai.³⁰ Bi wagamo taubagibagi waga ḡaubona a sako yovoḡe, te maso a naila a nawa. Taunana aubaina tedi ai kaikaiyovu te bena maso waga isunemo anika sa pwalage yovoḡe.

³¹ Ḡome Pol tauwaiḡaviya edi bada bi tauwaiḡaviya i giuwedina gado, “Bamoda waga taunoya mote wagamo sima miya ba temi mote koma yawasana.”³² Ḡome tauwaiḡaviya waga ḡaubona maḡinina a koḡavuki bi i kuluva yovo nisamo.³³ Bi laḡan sakosako balanemo Pol lava i giu vavasageḡedi te maso bai a kani. Bi i giuwedina gado, “Temi kona wailaba bi kona waikita, mote ko kani te laḡan 14 a kovi.³⁴ Niganana yà giugiu vavasageḡemi te ko kani bi ko ḡailisi, te mote ḡemota kaka ima peki.”³⁵ Pol niga mainana i giu bi matabudi matedimo buledi i vai te Maimaituwa i waiyebone, i kivi bi kani i waitubu.³⁶ Ḡome lava matabudi nuwedi i kena bi a kani.³⁷ Bi wagamo lava wapamai ba 276.³⁸ Bi lava matabudi a kani te a kani nonoḡa, bi mulinemo ba witi ai naḡasedi nisamo te waga i tekateka.

Waga i nuwa suwasuwa

³⁹ Kamaina bi laḡan i yana kamaḡe, bi waga lavedi dobu a kita bi mote a kitaḡone. Tedi yafo a kita bi ḡome gele visuvisuna. Bi ḡome a ḡoe te waga a ḡiu waididimani te maso i nawa diyadiyamo i tava.⁴⁰ Taunana aubaina waga lavedi anika maḡinidi a koḡavuḡavukidi te nisamo a yovo, bi kulin maḡinina a kuvesidi. Bi kuka ḡaubona waga matanemo a laḡeti te maso yavala waga i avali nawe diyadiyamo maso i tava.⁴¹ Bi geḡa te waga bubu dabatuwina i saḡai. Te isuna bubu dabatuwinemo i laukatikava te mote luvana imai dagudagu. Bi kuka kaidi ba labama i waidoukotokotodi.

⁴² Bi tauwaiḡaviya ai ogatala te biliwelokomo taumiya maso ai pekidi, male sa yaka nawa diyadiyamo bi sa velau sa nawa.⁴³ Ḡome tauwaiḡaviya edi bada mote Pol waipekina i ḡoe, taunana aubaina edi ogatalana mote i waianine. Kamaina bi tauwaiḡaviya edi bada lava mabai ḡemoḡemotina te sa yakana ba i giuwedi te a geilaupoti te a yaka nawa diyadiyamo.⁴⁴ Bi lava ḡesaudi mabai mote ḡemoḡemotina sima yaka ba i giuwedi, te waga i wai doukotokotona kaidi sa tanodi bi dabediḡa sa poule nawa diyadiyamo. Bi niga mainana a voiye te lava matabudi a yawasana.

28

Pol Malta bwanabwananemo

¹ Mba ḡome ke yaka nawa gelemo ke tavatava ba, ḡome kaka a giuwemai te bwanabwana isana ba Malta.² Mba bwanabwanana lavedi kividi a visu kauwa, te a giuvaimai. Bi nabu i yovoyovo te ke tululu, taunana aubaina lava kai a suve.³ Bi Pol kai bwainina i vai bi i waiwaigabu ba kai nopodimo mwata salama, kai i poya wailovotavi te Pol nimanemo i kaputa te i dawe.⁴ Bi bwanabwana lavedi Pol nimanemo mwata a kita i dawedawe ba taudiḡa ai giugiuna gado, “Niga olotona ba tauwaipeki. Tana

§ 27:28: Maḡina lofalofanemo ḡakima sa duli, bi sai pwalage nisamo te ya yovo nove nisa dibunemo, bi ena lofa sa luva.

nisamo mote i peki taunana aubaina niganana maimaituwa Dike* kaka yai peki.”⁵ Bi Pol nimanemo salama i laipaili nawe kaimo bi tana mote mwata i waikelo.⁶ Ġome lava a wailaba te nimana ya lusa ee yai maḡemoti te ya kuluva bi ya peki. Ai laba bi a waikita te Pol lisinemo mote bai i tubuḡa. Taunana aubaina nuwedi a vitale bi a giuna gado, “Tana ba maimaituwa.”

⁷ Bi ke miyamiyana diyamaimo ba daibi dididiga bi bwanabwana badana Pabilas ena vanuwa diyamaimo. Bi kivina i visu gulata te i nawemai ena vanuwemo bi i labe kauwemai te laḡan faiona a kovi.⁸ Bi Pabilas tamana i sida kauwa te vanuwemo i kenakena. Tana tunipoyapoya bi dibukwasina i vai. Pol i nawa lisinemo bi aubaina i laupali bi nimana dabanemo i sivudi te i waiyawasani.⁹ Bi niga kauwina mainana i tubutubuḡa ba lava sidesidedi mba bwanabwananemo matabudi a tava Pol lisinemo bi i waiyawasanidi.

Pol Malta bwanabwanana i gose bi i nawa Loum

¹⁰ Bi Malta bwanabwananemo ke miya te bodubodu laḡanina i kovi bi nawa aubaina ba lava puyo wapewapedi a vitemai. Bi kota ema kalaḡi wagamo ai geludi.¹¹ Bi nawalai faiona mulidimo Aleksandiliya lavedi edi wagamo ke gelu bi ke modina. Niga wagana ba ḡome i moito te bodubodu saugina i kovi bi wagana matanemo ba koikoitau labu taditadidi ai moitodi, isedi ba Kasta bi Polak.¹² Bi ḡome ke modina te Silakus tauninemo ke tava ḡome bi laḡan faiona ke miya.¹³ Ġome ke modina munaḡa te Legium tauninemo ke tava. Bi laḡan i sako ba yaloussaḡa yavala i laulusuve taunana aubaina laḡan i sako munaḡe ba Puteli tauninemo ke tava.¹⁴ Ġome ba valevaletimai tauwaisumaḡa ke banavidi bi a giuwemai te vaitedi ke miya te laḡan 7 a kovi. Muliḡa kaka ke nawa Loum.¹⁵ Sauginemo valevaletimai tauwaisumaḡa Loummo giunai a vaiye ba a saḡa a labelabemai malagai isana, Taomana Faiona Vanuwidi. Bi ḡesaudi a tava ani waikunekune gabuna isana Apiyas ḡome kei taubanava. Ġome tedi Pol i kitekitedi ba nuwana i lautou bi Maimaituwa i waiyebone.¹⁶ Bi sauginemo tama Loummo ke tava ba Loum babadidi Pol taunaḡa ai anine te vanuwa a vite bi taunaḡa ya miya bi tauwaiḡaviya ḡemota vaitena te ya kita wata.

Pol Loumḡa i lauguguya nawa

¹⁷ Laḡan waifaioninemo Pol Diu babadidi i giuwedi te a tava lisinemo ai ḡemotidi. Bi i giuwedina gado, “Valevaletigu, tagu mote bai e voiye waigebo lava lisidimo ee tamatamada edi vaivai e kagebogebody. Bi Yelusalemmo a panigu bi Loum lavedi nimedimo a sakogu.¹⁸ Bi Loum lavedi a banavigu te tagu mote bai gebogebona ya voiye te maso ai pekigu, taunana aubaina a ḡoeḡoena maso a kaikamaḡegu.¹⁹ ✧Bi Diu lavedi mote a ḡoeḡoe te sa kaikamaḡegu, taunana aubaina e giu te ḡalibona Sisa matanemo ya moito bi tana ya etalegu. Bi mote maso egu lava Diu ei wavudi.²⁰ Bi niga kauwina aubaina te e giuwemi kona tava te ta waigiugiu. Bi tagu Israel lavedi bai kauwina sa waisumaḡedidina, taunana e laulauguguyaena dabanemo seinimo a panigu.”

²¹ Bi tedi ena giu ai munena gado, “Bi em pilipili pepana mote aiyai Diudiyamo i giukamaḡe yovoḡe lisimaimo. Bi kota valevaletimai mabai noke mai a yovoyovona mote bamo a giu waigebogebody ka vaiye.²² Bi ke ḡoeḡoeyena tam em noḡota bai kwa giuwemai, bi ke sibe te lava dobu matabunemo niga damna valivaliuna ba sa giugiu tunidabokey.”

²³ Ġome ai anina te bamo laḡannemo ba sa tava sai ḡemoti munaḡedi bi Pol ena giu sai beyavaiye. Mba laḡannemo Diu lavedi wapewapedi a tava Pol ena miyamo ai ḡemotidi. Bi Pol, Maimaituwa ena waibada i giuwaitetena olaolalemo i waitubu eete

* **28:4:** Dike ba Molta lavedi edi maimaituwa a waisumaḡe te lava bai i kauwe waigebona ba ya kovoḡi ee yai peki. ✧ **28:19:** Giu 25:11

i nawa i dudubala. Mousis bi taugiuwatana bai a gilugilumina taunana i giugiuwata bi i ḡoēḡoena maso nuwedi i vitedi bi Yesu ai sumaḡe. ²⁴ Bi lava ena giu a vaiye te ḡesaudi nuwedi a vitedi bi ai sumaḡa bi ḡesaudi mote ai sumaḡa. ²⁵ Taunana aubaina tedi taudiḡa a waikagiu, muliḡa kaka sa nawana ba Pol ena giu lisidimo i waikovina gado, “Aluwa Waiyawa i giukauwa eda magumagula lisidimo bi Taugiuwatana Aisaiya i gilumina gado,

²⁶ ‘Kwa nawa em lava otidi Israēl lisidimo
bi kwa giuwedina gado,

“Temi giu ko vaivaiyena
bi mote ko sibe.

Temi Maimaituwa kauwa i voiyedi kona kitekitedi,
bi mote ko sibedi te bai ya voivoiye.”

²⁷ ✧ Niga lavedi mote bai sima sibesibe,
banina nopodi a ḡaiḡai.

Tedi waibeyedi bi bai sa vaivaiyena
mote sima sibesibe,

tedi matedi a pota
banina mote a ḡoēḡoē te sai kita.

Bamoda tedi sa ḡoē bi bai yà giugiuwedina sa kaiwatana,
ba tedi male nopodimo sa sibe.

Bi bai yà voivoiyena sa kita
bi kota yà giugiuwena sa vaiyena.

Kaka lisigumo sa nuwavitala
bi yàl yawasanidi.’

²⁸ “Temi Diu lavemi mote giukauwa koma vaivaiye, taunana aubaina yà giugiuwemi te Maimaituwa yawasana giuna i giukamaḡe Eteni lavedi lisidimo te sa vai.”†

³⁰ Ḡome Pol kwalabu labu i miya vanuwa i waiwaimainemo. Bi lava mabai a tavatavana lisinemo ba matabudi i giu vaidi ena vanuwemo. ³¹ Bi Pol mote aiyai i waigake, nuwana i lautou bi malaudabatolana Maimaituwa ena waibada i lauguguyae bi Bada Yesu Keliso giuna visuvisuna i wailovelovedi.

✧ 28:27: Ais 6:9-10 † 28:28: Lova 29 ba gilugilumina wadubodimo visa ota bi Gulik gilugilumina nopodimo niga lovana 29 mote ima kenakena.

Giu Banidi Vaitedi (Glossary)

A.D (Anno Domini)

Latin Kalinedimo niga giuna banina ba Yesu ena tubuḡa kwalabuna a iyeiyevi wata. Ingilisimo ba *Year of the Lord*.

Anak (Anak or giants)

Lava nananaka, kaikaidakidi bi ḡaiḡailisidi Keinan dobunemo a miyamiya. Mousis tautigana 12 i giukamaḡedi te Keinan dobuna maso a tigane bi laḡannemo Anak lavedi a kitekitedi ba a naila. Bi Diyosuwa bi Keileb taudiḡa Bada ai sumaḡe te ḡemoḡemotina sa lauyovoḡedi. *Nambas 13:1-3, 17-33 ko iyevi*

B.C (Before Christ)

Before Christ mba muliḡa kaka Yesu ya tubuḡana, ḡome iyava ai tubu bi i yovo i nawa te dobu i tubutubuḡana ḡome i tava.

BADA (Yahweh)

Lava mote a ḡoeḡoe te Maimaituwa isana sa vato yabayababe, taunana aubaina laḡannemo BADA a vatona ba edi vivila a waimaḡati. Ġibulu noponemo tana isa otina kitana niga mainana: YHWH. Bi muliḡa lava a gilumi vitale te niga mainana. YAHWEH Tada YAHWEH mote tama vatovato bi BADA ta vatovatona mba YAHWEH ta vatovato.

Bal (Baal)

Bal ba Keinan lavedi edi maimaituwa olotona isana bi waivinina ba *Asela*. Tedi edi sumaḡemo Bal ba bayau maimaituwana.

Biliweloko (Prison, jail)

Ba gabu mba ḡome lava i miya i mogumogu lava pekipekina aubaina. Gabuna ba guduguduna kenakenana bi lavana ḡome i miyana eete a lau buwawa te soi sauginemo kaka a ka potiyovo, te lava vaitedi masagabomo i miya.

Bolu vanuwina (Synagogue)

Bolu Vanuwina i tubuḡana banina Babilon lavedi a tava temple Yelusalemmo a koi suwasuwa 587 BC noponemo bi aniwaiḡemota gabuna geḡa. Taunana aubaina *Bolu Vanuwina* a ḡala bi ḡome a laulaupali, a wailovelove bi a waibolu. Mba vanuwidi nopodiḡa olta geḡa bi sewasewa ani gabuna geḡa.

Buledi mote muu'a vaitena (Bread with no yeast)

Israel lavedi Idip a potipotiyovo kamaḡena, tedi mote gavogavo te maso falawa muu'a vaitena a vitale te i lusa. Taunana aubaina Maimaituwa i giuwedi te (yeast) mote falawa vaitena sima gwadai, banina a waipapalana. Tana i giuwedi te kwalabu matabuna niga soina sa voiye wata ani lainoḡotidi aubaina. Mba soinemoto wiki pakanemo muu'a matabudi vanuwa ḡemoḡemotaḡa nopodimo sai naḡasedi. (*Potiyovo kamaḡa 12:14-20; 23:15; Mark 14:1*)

Buyobuyona (Anoint)

Israel lavedi laḡannemo masi lava tunidimo a kailolona ba lavana sa vivile. Bi dabanemo a ḡinina ba waibada dididiga i vai, maibena Samuwel Sol dabanemo masi i ḡinina ba tana ḡalibona i tubuḡa.

Giugiukamaḡedi (Apostle)

Gulik kalinedimo giu *apostle* banina ba giugiukamaḡedi. Ingilisimo ba *sent ones*.

Iyoyoḡa (Hell)

Ba yoḡiyoyi ani wai naḡasedi bi ani gabudi gabuna.

Keliso (Christ)

Gulik kalinedimo ba *Christ* bi Ġibulu kalinedimo ba *Messiah*, bi banidi ḡemotina. Maibena tada kalinademo *Vinevine kamaḡena*. Taunana aubaina buka noponemo bamo ḡome Christ ba *Keliso* bi *Messiah* ba *Vinevine kamaḡena*.

Kwapibwali (Circumcision)

Banina ba mataila Maimaitua ena waianina ena lava lisidimo. Maimaituwa Ablagām i giuwe te ena tubulelesa yai lovedi te niga kauwina sa voiye. Laḡannemo libilibi oloolotodi sa tubuḡana ba lagan 8 mulinemo kuti mudukwapina sa bwali ḡavuki. Niga kauwina a voiye te tana ena dam sa tubuḡa ee ena lava otidi. (*Pakanemo 17:10-14*)

Mana (Manna)

Mana ba kani isana, kalakalalelemo Maimaituwa Israhel lavedi olaolala onena i vitedi bi a kanikani. Bi suwala i poupoudidina ba mana a laulaulesalesa. Tedi kalinedimo giu *mana* banina ba *niga bai*. Banina a kita bi mote a sibe. Bi Keinan dobunemo a tavatavana ba mana kanina a kaigose. (*Potiyovo kamaḡa 16:4, Diyosuwa 5:10-12*)

Olta (Altar)

Dolinemo Diu lavedi ba gasagasana a voiye bi edi sewasewa a laulaupuyoedi. Muliga Mousis ena laḡannemo Maimaituwa ena giu luvanemo palai waiyawa noponemo *olta* blonsimo a voyedi te ḡemota palai noponemo piupiu ani gabuna bi ḡesauna palai matanemo sewasewa anigabuna.

Pali vanuwina (Temple)

Pali vanuwina ba Ingilisimo *temple*. Buka noponemo ba pali vanuwina ya kenakena. Niga taunana Devida natuna Solomon i ḡala. Buka noponemo gabu ḡesaudimo ba *Maimaituwa ena vanuwa* ya kenakena.

Palisi (Pharisees)

Diu damna nopodimo Palisi ba dam ḡemota dididiga otina. Tedi sa ḡoeḡoe te waiḡake matabuna sa kaiwata kauwe. Laḡannemo waiḡake tauwailovelovena scribes waiḡake a gilumidina ba edi lava palisi ai aninedi te a kaikaiwata kauwedi.

Palai waiyawa (Tabernacle, Tent)

Maimaituwa Mousis i giuwe te palai waiyawa sa voyena ba ani waitaubanava aubaina ee mayavaina aubaina. Mba palaina noponemo ba guduboyo i waidawe te nakanaka labu, niga nevanemo bi noko nevanemo. Niga nevanemo ba *kwadam kaina, bena bi olta ba piupiu ani gabuna*. Bi noko nevanemo waianina bogesina i kenakena. Bi laḡannemo modina aubaina ba palaina a noku te a avali a nawanawa Maimaituwa kalinana luvanemo.

Pilisi saḡasaḡa guletina (High Priest)

Niga pilisina nadonemo pilipilisi a miyamiya, tedi taudidi lava edi sewasewa a gabugabudi bi palai waiyawa noponemo a saḡa a noyanoya bi mote guduboyo mulinemo. Guduboyo mulinemo ba Pilisi saḡasaḡa guletina taunaḡa i saḡasaḡa. Tana ḡamoḡamo kwasinina i vai te i saḡa bi lava aubaidi bi kota tana aubaina i laulausewasewa, kwalabu ḡemoḡemotaḡa nopodimo. (*Gibulu 9:6-7*)

Pentikost soina (Pentecost)

Isa Pentikost banina ba laḡan 50. Vawaitauli soina mulinemo a miya laḡan wai 50-nemo niga soina a voivoiye.

Sadisi (Sadducees)

Diu damdi nopodimo Sadisi ba dam ḡaubona. Niga lavedi ba Mousis ena buka taunaḡa a waisumaḡedi bi a iyeiyevidi bi buka ḡesaudi geḡa. Tedi pekimo kenamoito munaḡa mote a waisumaḡe.

Sisa (Caesar)

Tana Taunana Natuna (Son of Man)

Niga giuna Ingilisimo *Son of Man* ba Daniyela ena bukamo ya kenakena. Daniyela wailove i kitana ba oloto i nato Maimaituwa matanemo bi dobu matabuna waibadaena ḡailisina i vai. Bi Bamoda ta giuna gado, “Lava Natuna” ba kitana bena Yesu dobu taunaḡa lavana. Taunana aubaina ta giuna gado, TANA TAUNANA NATUNA. Tana malamo bi dobumo aubaida ya waibada. (*Daniyela 7:14,27*)

Taugiuwatana (Prophet)

Taugiuwatana ba Maimaituwa kalinana taugiuwena. Bi walisaugemo mwali bai matademo ya natonatona a gei giuwe muliga kaka ya tubuḡa.

Vawaitauli soina (Passover)

Niga soina noponemo Diu lavedi edi noḡota i munaḡa te wala Idipmo Bada bainewa i waiyawasanidi bi Idip a potiyovo kamaḡena taunana a noḡonoḡoti. Banina laḡannemo aneya i tava bi kwasina gudu modonemo i kitana ba vanuwina i *vawaitauli* te i nawanawa ota. Niga soina ba kwalabu matabuna a voivoiye.

Waḡake tauwailovelovena (Scribes, Teachers of the Law)

Tedi taudidi waḡake taugilumidi bi kota lava a wai lovelovedi. Maimaituwa giuna lava ai nuwanainena ba tedi lisidimo a nawa bi a wailovelovedi. Bi bolu vanuwino tedi waitedi a waibabada.

Waianina (Covenant)

Giu *Waianina* ba bainewa ta koi luvae. Eda vaivaimo

Waianina bogesina (Ark, Covenant Box)

Mba bogesina nopona bi taulina matabuna goldimo a pati yaḡosi. Bogesi noponeno ba ḡakima tabetabedi labu a kenakena bi dabedimo waḡake 10 gilugilumidi. Maimaituwaena giu luvanemo laḡannemo modina a waitubu, ḡalavu ḡesauna nawa aubaina, ba Livai damna lavedi a avalu bi a dolidoli. Mba bogesina ba *waianina matailina* Maimaituwa bi lava mododimo.

Tauyewa (Tomb)

Wala ba po'a nananakidi gubedi nopodimo lava pekipekidi a nawa a wai dubudi. Mba gabuna taunana isana *tauyewa* poo'a doudou wai nononemo Yesu a sako.